MARIO VARGAS LLOSA

YEŞİL EV

ROMAN

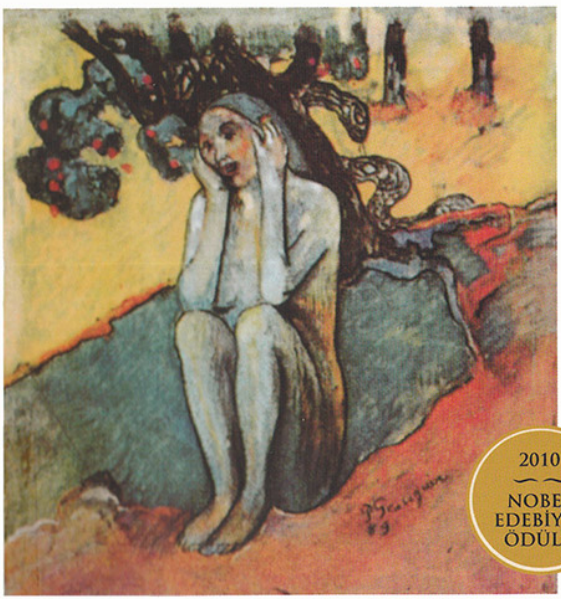

2010
NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

Çeviri: ALEV ER

CAN

2. BASKI

Eğer *Kent ve Köpekler* (o dönem Vargas Llosa'nın çok severek olduğu) Hemingway tarzı sofistike bir "sert-erkekler öyküsü"yse *Yeşil Ev* çok daha katmanlı ve kültürel genişliği çok daha iddialı bir kitaptır. Burada Peru'nun farklı bölgelerindeki iki kültür önce karşı karşıya getirilip sonra iç içe geçirilir: Peru'nun Avrupalı fetihçilerin mezalim ve kültürel yayılmalarından önceki kültürünü sürdüren yerel kabilelerin Hıristiyanlık ve modernleşmeci Avrupalı girişimlerle yaşadığı gerilim ve uyuşmazlıklar, çölün ortasında bulunan ve Vargas Llosa'nın bir ahlaki sorundan çok hayatın vazgeçilmez bir parçası olarak resmettiği "yozlaşma"nın sembolü kerhane ve bir yerli kızın "modernleşmek" üzere gönderildiği manastır, *Yeşil Ev*'in mekânlarıdır. Vargas Llosa'nın bu önemli ve kapsamlı ilk romanlarında karakterler bir ailenin farklı kuşaklarına mensup üyeleri olarak değil, Avrupa tarafından belirlenmiş bir medeniyet şeması veya cetvelinin farklı yerlerdeki konumlarına göre sıralanır. Aynı ve farklı zaman dilimlerinde var olan bilinçler arasında yaptığı geçişler bu ilk romanlardan itibaren Vargas Llosa'nın alametifarikası olmuştur.

KAYA GENÇ

Kapak resmi: PAUL GAUGUIN

ISBN 978-975-510-091-3

35 TL
KDV DAHİL

MARIO VARGAS
LLOSA

YEŞİL EV

La casa verde, Mario Vargas Llosa
© 1965, Mario Vargas Llosa
© 1984, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.
Bu eserin Türkçe yayın hakları Agencia Literaria Carmen Balcells S.A. aracılığıyla alınmıştır.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1984
2. basım: Ekim 2012
Bu kitabın 2. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak baskı: Azra Matbaası
İç baskı ve cilt: Özal Matbaası

ISBN 978-975-510-091-3

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com

MARIO VARGAS LLOSA

YEŞİL EV

ROMAN

2010 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

Çeviri

Alev Er

Mario Vargas Llosa'nın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Kent ve Köpekler, 1984
Palomino Molero'yu Kim Öldürdü?, 1991
Elebaşılar / Hergeleler, 1992
Üvey Anneye Övgü, 1992
Mayta'nın Öyküsü, 1992
Julia Teyze, 1994
And Dağları'nda Terör, 1996
Masalcı, 1996
Don Rigoberto'nun Not Defterleri, 2002
Teke Şenliği, 2003
Cennet Başka Yerde, 2006
Kelt Rüyası, 2011

MARIO VARGAS LLOSA, 1936'da Peru'nun Arequipa kentinde doğdu. Başkent Lima'daki Leoncio Prado Askerî Okulu'nda edindiği kişisel deneyimlerden yola çıkarak kaleme aldığı ilk romanı *Kent ve Köpekler*'le (1963) kısa sürede üne kavuştu. İlk romanını 1966'da *Yeşil Ev*, 1969'da *Conversación en la catedral* (Katedralde Konuşmalar), 1973'te *Yüzbaşı ve Kadınlar Taburu*, 1977'de *Julia Teyze* izledi. *La guerra del fin der mundo* (Dünyanın Sonunu Getiren Savaş), *Masalcı*, *Üvey Anneye Övgü*, *Don Rigoberto'nun Not Defterleri*, *Palomino Molero'yu Kim Öldürdü?*, *Mayta'nın Öyküsü*, *Teke Şenliği*, *Cennet Yolu* gibi yapıtlarıyla günümüzün en seçkin yazarları arasındaki yerini aldı. 1993'te yayımlanan *And Dağlarında Terör* adlı romanı Planeta ödülüne değer görüldü. Edebiyat eleştirisi alanında ise Gabriel García Márquez, Flaubert, Sartre ve Camus'nün yapıtları üzerine kitaplar yayımladı. 1990 yılında Demokratik Cephe'nin adayı olarak katıldığı başkanlık seçimlerinde Alberto Fujimori karşısında başarılı olamadı. 2010'da Nobel Edebiyat Ödülü'nü aldı.

ALEV ER, 1950'de Karaman'da doğdu. Galatasaray Lisesi'nden sonra Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. 1978'den bu yana *Cumhuriyet*, *Yeni Yüzyıl*, *Aydınlık*, *Güneş*, *Milliyet*, *Sabah*, *Star* ve *Taraf* gazetelerinde, haftalık *Aktuel* dergisinde çalıştı. *Şafakta Verilmiş Sözüm Vardı*, *Yeşil Ev*, *Pekin'de Sonbahar*, *Kuşatma Hali* olmak üzere 20'nin üstünde roman ve inceleme çevirisi ve *Bir Uzun Yürüyüştü 68* adlı röportajlar kitabı var.

Patricia'ya

BİR

Çavuş, Patrocinio Ana'ya gözucuyla bakıyor: Eşekarısı hâlâ orada. Kayık bulanık suyun üstünde öne arkaya salınıp duruyor. Suyun her iki kıyısında, birer duvar gibi yükselen sıra sıra ağaçlar var. Yakıcı, yapışkan bir buhar yayılıyor dalların arasından. Muhafızlar birbirlerine sokulmuş uyuyorlar. Belden yukarıları çıplak. Tam tepede sarı yeşil bir öğle güneşi var ama, hurma dalları onları koruyor: Ufaklık, kafasını Şişko'nun göbeğine dayamış dinlendiriyor. Sarı kocaman kocaman terliyor. Kara ise ağzı açık, horlayıp duruyor. Bir sinek filosu kayığa doğru inişe geçiyor. Kelebekler, arılar, koca koca sinekler uyuyan gövdelerin çevresinde dönüp duruyorlar. Motor biteviye homurdanıyor. Hıçkırık gibi bir homurtu. Kılavuz Nieves, sol eli dümende, sağ elinde bir sigara, kaskatı duruyor. Hasır şapkanın altındaki bronzlaşmış yüzde tek bir kıpırtı yok. Bu orman adamları da neden normal insanlara benzemezler sanki? Neden öteki Hıristiyanlar gibi doğru dürüst terlemezler? Angélica Ana, gözlerini yummuş, dimdik, kayığın kıçında duruyor. Yüzü kırış kırış. Arada bir, dilini şöyle bir bıyıklarında dolaştırıp biriken terleri topluyor ve tükürüyor. Zavallı kadın! Bu yaşta böyle gezintilerin âlemi var mı! Eşekarısı birden mavimsi kanatlarını çırpıyor, Patrocinio Ana'nın pembe al-

nını terk ediyor. Bembeyaz ışığın içinde çemberler çizerek gözden kayboluyor. Şimdi Kılavuz, motoru durduracak ve "Çavuş, geldik, Chicais bu yarın ardında bir yerde," diyecek. Ama Çavuş'un içine öyle doğuyor ki, orada kimsecikler yok. Motorun gürültüsü diniyor, rahibeler ve askerler gözlerini açıyorlar. Başlarını kaldırıp bakıyorlar. Kılavuz Nieves, ayakta, kancayı bir sağa bir sola daldırıyor. Kayık sessizce kıyıya yanaşıyor. Askerler yerlerinden doğrulup gömleklerine, keplerine el atıyorlar. Tozluklarını düzeltiyorlar. Irmağın sağ kıyısındaki ağaçların geçit töreni bir dalga darbesiyle duruveriyor. Kayık kumsala oturuyor. Burası çakıltaşları ve balçıkla, öbek öbek kamışlarla, fundalıklarla kaplı küçük bir körfez. Kayığın burnu, kırmızı toprağa hoş bir parantez çiziyor. Ağaçların sona erdiği yerde dik bir yar yükseliyor. Kıyıda tek bir kayık; yarın üstünde tek bir insan silueti yok. Kayığın dibi kuma gömülüyor. Nieves ve askerler aşağıya atlayıp kurşuni çamurun içinde bata çıka yürüyorlar. Yüreği onu yanıltmıyor; bir mezarlık burası. Hem *Mangache*'ler[1] her zaman doğru söylerler. Çavuş, kayığın burnundan aşağı sarkıyor. Kılavuz ve askerler kayığı toprağın kuru olduğu yere çekiyorlar. İyi yürekli rahibelere yardım ediyor, onları kucaklarında taşıyorlar. Aman bir yerleri ıslanmasın. Angélica Ana, Şişko ile Kara'nın kollarındayken bile ciddiyetini koruyor. Ufaklık ile Sarı, onu kucaklamak için kollarını uzattıklarında Patrocinio Ana bir an tereddüt ediyor, sonra ıstakoz gibi kızararak kollarına düşüyor. Askerler zorlukla, paytak paytak yürüyerek kumsalı aşıyorlar. Rahibeleri çamursuz bir yere indiriyorlar. Çavuş atlayıp yarın ayağına ulaşıyor. Angélica Ana, kararlı adımlarla yokuşu tırmanmaya başlamış bile. Ardında da Patroci-

1. Peru'da Madagaskar kökenli Afrikalı kölelere verilen isim. (Y.N.)

nio Ana var. Her ikisi de emekleyerek ilerliyor ve tozu dumana katıyorlar. Yarın üstünde incecik bir toprak tabakası var. Adım attıkça kayıyor. Çavuş ve askerler dizlerine kadar toprağa gömülmüş, toz içinde, iki büklüm ilerliyorlar. Ağızlarını mendillerle örtmüşler. Şişko'yu aksırık tutuyor ve tükürüyor. Tepeye vardıklarında birbirlerinin tozunu silkiyorlar. Çavuş çevreye bir göz atıyor: Yuvarlak bir düzlük, sivri damlı birkaç kulübe, bakımsız muz ve manyok tarlaları ve bütün bunları çepeçevre saran yoğun, sık bir orman. Kulübelerin arasında dallarına küçük, oval keseler asılı ağaçlar var: *Paucar*[1] yuvaları bunlar. O sizi bu konuda daha önce uyarmıştı, Angélica Ana, bu yüzden şaşıracak bir şey yok. İşte görüldüğü gibi, burası bomboş. Ama Angélica Ana bir o yana, bir bu yana koşuyor; evin birine dalıyor, oradan çıkıp burnunu bir başkasına sokuyor; sinek yakalamak için ellerini şaklatıyor, bir an bile durmuyor. Öyle ki, uzaktan, yaşlı bir kadından çok tozlara bürünmüş, kıpır kıpır bir rahibe giysisini andırıyor. Dimdik, enerji yüklü bir gölge. Patrocinio Ana ise, tersine, hiç kımıldamadan, olduğu yerde duruyor. Ellerini giysisinin altına gizlemiş, gözleri, terk edilmiş köyün içinde koşuşturup duruyor. Dallar kımıldıyor ve canhıraş çığlıklar kaplıyor ortalığı. Yeşil kanatlardan, masmavi gövdelerden ve siyah gagalardan oluşan bir filo, Chicais'ın ıssız kulübelerinin üstünde gürültüyle uçuşuyor. Askerler ve rahibeler, çalılıkların ardında kayboluncaya kadar, gözleriyle onları izliyorlar. Kopardıkları patırtı bir an havada asılı kalıyor: Burada papağan olduğuna göre, demek yiyecek bir şeyler bulunabiliyor. İnsanın, her şeye karşın açlıktan ölmeyeceğini bilmesi iyi bir şey. Ama, öyle her şeyi yiyemez-

1. Ötücü kuşlar takımından bir kuş. (Y.N.)

siniz anacığım, insanın midesi perişan olur. Yani, sizin anlayacağınız, bağırsaklarınız bozuluverir.

Tırmandıkları yarın bittiği yerde önce hasır bir şapka peydahlanıyor; sonra da Kılavuz Nieves'in bronzlaşmış yüzü: İşte anacıklar, Aguaruna'ları korkutan şey bu. Bu kadar dik kafalı olmanın âlemi var mıydı sanki, neden onu dinlememişlerdi? Angélica Ana yaklaşıyor, kısık gözleriyle çevreyi kolaçan ediyor. İri, boğum boğum ve üzerleri çillerle kaplı elleri Çavuş'un gözleri önünde dans ediyor; yakında bir yerdeler, yanlarında hiçbir şey götürmemişler, oturup dönmelerini bekleyeceğiz, hepsi o kadar. Adamlar bakıyorlar. Çavuş bir sigara yakıyor. İki *paucar* gökyüzünde bir o yana, bir bu yana uçup duruyor. Siyah, yaldızlı tüyleri ıslak bir parıltıyla yanıyor. Chicais'ta her şey var, küçük kuşlar bile. Olmayan yalnızca Aguaruna'lar[1] ve bu durum Şişko'yu güldürüyor. Neden onları ansızın bastırmıyoruz? Angélica Ana şaşırmış görünüyor. Anacık, onları herhalde pek iyi tanımıyordu, çenesinin altındaki beyaz kıllar usul usul titriyor. Hıristiyanlardan korkuyorlar ve bu yüzden de kaçıp bir yerlere gizlendiler. Dönecekler diye beklemenin de bir yararı olmaz. Biz burada olduğumuz sürece yerlerinden bile kıpırdamazlar. Ufak tefek ve şişman Patrocinio Ana da burada. Kara ile Sarı'nın arasında. Neyse ki geçen yıl böyle kaçmamışlardı. Hatta onları karşılamış, dumanı üstünde bir *gamitana*[2] bile sunmuşlardı. Çavuş bunu hatırlıyor mu acaba? Ama o zaman hiçbir şey bilmiyorlardı ki Patrocinio Ana. Şimdi herhalde durumu kavramışsındır. Askerler ve Kılavuz Nieves yere oturup ayakkabılarını çıkartıyorlar. Kara matarasını açıp içiyor, sonra derin

1. Peru'da ormanlarda yaşayan yerli halk. (Y.N.)
2. Eti lezzetli tatlı su balığı. (Y.N.)

derin iç çekiyor. Angélica Ana başını kaldırıyor: Çavuş, çadırlarımızı kuralım – yüzü kırış kırış, cibinliklerimizi takalım – bakışları bomboş, dönmelerini bekleyelim – sesi kırgın, üstelik sakın bana hayır deme; ben oldukça görmüş geçirmiş bir kadınım. Çavuş sigarasını atıyor, topuklarıyla ezip toprağa gömüyor. Keyfiniz bilir. Haydi çocuklar, biraz kımıldayın. Ve tam bu sırada bir gıdaklama duyuluyor ve sık fundaların arasından bir tavuk fırlıyor. Sarı ve Ufaklık neşeyle çığlığı basıyorlar. Yer yer beyaz lekeleri olan kara bir tavuk bu. Peşinden seyirtip yakalıyorlar. Angélica Ana'nın gözlerinde şimşekler çakıyor. Haydutlar, ne yapıyorsunuz, sizin mi ki o? Yumruğuyla havayı dövüyor. Bırakın çabuk onu. Bırakmaları için Çavuş da üsteliyor ama istemeye istemeye. Ama anacığım, eğer burada kalınacaksa bunu yemek pekâlâ haklarıdır, açlıktan karnımız kazınacak değil ya! Angélica Ana ise yolsuzluğa hiç dayanamaz. Zavallı tavuklarına da göz dikecek olursak, bize güven duymalarını nasıl bekleyebiliriz? Bunu Patrocinio Ana da onaylıyor. Evet Çavuş, çalmak Tanrı'ya saldırmaktır. Yüzü yusyuvarlak ve her tarafından sağlık fışkırıyor. Yoksa Tanrı'nın buyruklarını görmezden mi geliyorsun? Tavuğun ayağı yere değiyor. Keyifle gıdaklıyor, kanatlarını çırpıyor. Salına salına uzaklaşıyor. Çavuş ise omuzlarını silkiyor: O buyrukların ne mene şeyler olduğunu kendisinden daha iyi değilse bile, en az kendisi kadar iyi bildikleri halde, böyle namusluluk kaygılarına kapılmak da neyin nesi oluyor?

Askerler kıyı boyunca uzaklaşıyorlar. Ağaçlarda papağanlar ve *paucar*'lar cıvıl cıvıl. Sinek vızıltıları. Chicais'ın çatılarını örten *yarina*[1] yapraklarını kımıldatan hafif bir yel. Çavuş tozluklarını gevşetiyor, mırıldanıyor.

1. Panama'nın güneyinde yetişen bir tür palmiye. (Y.N.)

Çarpık çurpuk bir ağzı var. Kılavuz Nieves sırtına bir şaplak konduruyor: Böyle canını sıkma, olayları sakin sakin, olduğu gibi kabul et. Çavuş ise çaktırmadan rahibeleri işaret ediyor. Ah, Don Adrián; böyle tombulları da oldum olası sevmez. Angélica Ana susuzluktan kıvranıyor ama, bunu bilen kim? İnsanı bir kere hararet bastı mı, ruhu belki daha bir canlanır ama, vücut bu kadar sıkıntıyı çekmez. Angélica Ana böyle diyor, Patrocinio Ana'ya. Ama hayır. Böyle konuşmamalısın Angélica Ana. Şimdi askerler yukarı çıkarlar ve bir limonata içtin mi bir şeyciğin kalmaz. Kendini daha iyi hissedersin. Bu kadınlar böyle fısır fısır ne konuşuyorlar? Yoksa Çavuş'u mu çekiştiriyorlar? Çavuş dalgın dalgın çevreye göz gezdiriyor. Onu enayi mi sanıyor bu kadınlar? Serinlemek için kepini yelpaze gibi sallıyor. Ah, şu iki genç tavuk! Ve birden Kılavuz Nieves'e dönüyor: Dostlar arasında fısıltıyla konuşulmaz. Kılavuz'sa, Çavuş bak, adamların koşarak geliyor, diye uyarıyor onu. Bir kano mu? Evet, diye yanıtlıyor Kara. İçinde Aguaruna'lar mı var? Evet Çavuş, diyor Sarı; Ufaklık, Evet; Şişko ve rahibeler de yine, Evet evet, diye yineliyorlar. Sonra gidip birtakım sorular soruyor ve ne yapacaklarını kestiremeden geri geliyorlar. Çavuş, Sarı'ya yarın başında beklemesini ve yukarı çıkarlarsa haber vermesini buyuruyor. Ötekilerinse saklanmaları gerek. Kılavuz Nieves, tozlukları, tüfekleri topluyor. Çavuş ve muhafızlar kulübelerden birine dalıyorlar. Rahibelerse köy alanında kalakalıyorlar. Annecikler, saklanmanız gerek. Patrocinio Ana çabuk, Angélica Ana haydi. Rahibeler bir an birbirlerine bakıyor, fısıldaşıyor, sonra, seke seke koşarak tam karşılarında bulunan kulübeye giriyor; içerideki çalı çırpıların ardında gizlenmeye çalışıyorlar. Sarı, parmağıyla ırmağı gösteriyor; İşte iniyorlar Çavuş, kanolarını bağlıyorlar, hah şimdi de yukarı çıkıyorlar, diye sesleniyor. Çavuş ise, Çabuk ol uyuşuk, sak-

lan Sarı, uyuma orada, diye çıkışıyor. Ufaklık ve Şişko, tam siper yere yatmışlar. *Chonta*[1] kütüklerinden örülmüş duvarın çatlaklarından dışarıyı gözlüyorlar. Kara ve Kılavuz Nieves ise duvarın dip köşesine çekilmişler. Derken, Sarı koşarak geliyor ve Çavuş'un yanına ulaşır ulaşmaz yere çömeliyor. İşte oradalar; Angélica Ana yaşlı maşlı, ama gözleri çok keskin. Patrocinio Ana, diyor, onları görüyorum, altı kişiler. Kadınlardan yaşlı olanının saçları salkım saçak, üstünde beyazımtırak bir peştemal var. Bez, bronzlaşmış, gevşek iki et parçasına dönüşmüş olan göğüslerinden kemerine dek iniyor. Onun ardından da kısa boylu, karınları dışarı fırlamış, iskelet bacaklı iki genç adam geliyor. Cinsel organlarını, sarmaşık lifleriyle tutturulmuş toprak rengi kumaş parçalarıyla örtmüşler. Kıçları açıkta. Saçlarıysa birer çelenk gibi kaşlarının üstüne dökülüyor. Sırtlarında muz hevenkleri taşıyorlar. Daha arkada ise, başlarında lif lif örülmüş saçlarıyla iki küçük kız... Birinin burnunda hızma var, ötekinin ayak bileklerindeyse deri halkalar. Onlar da peşlerinden gelen küçük çocuk gibi çırılçıplaklar. Çocuk hepsinden daha körpe ve daha çelimsiz görünüyor. Derken, köyün çıplak ve ıssız alanına bakıyorlar. Öndeki kadın ağzını açıyor. Adamlar da bir o yana bir bu yana başlarını sallıyorlar. Rahibe analar onlarla konuşmaya mı çıkıyorlar ne? Evet, diyor Çavuş ve işte rahibeler çıkıyor, çocuklar dikkat. Altı tane baş, hep birlikte o yana dönüyor ve donup kalıyorlar. Rahibeler, yüzlerinde gülümseme, adım adım gruba doğru yaklaşıyorlar. Çıplak gözle fark edilmeyecek kadar yavaş, Aguaruna'lar birbirlerine sokuluyorlar. Az sonra da, soluk renkli ve kaskatı bir vücut gibi, iç içe geçiyorlar. Altı çift göz, karanlık siluetleriyle kendilerine

1. Kerestesi sert bir palmiye türü. (Y.N.)

yönelen bu iki nesneye yapışıyor. Kaçmaya kalkacak olurlarsa saldıracağız çocuklar; ama tek bir mermi bile atılmasını istemiyorum, onları korkutmanın anlamı yok, diye uyarıyor Çavuş. Yaklaşmalarına izin veriyorlar Çavuşum, diyor Sarı. O, görür görmez kaçacaklarını sanıyordu oysa. Gerçekten de körpecik şeyler bu kızlar; gencecik şeyler, öyle değil mi Çavuşum? diyor Şişko. Çavuş, Şişko sen iflah olmaz adamın tekisin, diye karşılık veriyor. Rahibeler duraklıyor. Küçük çocuklar da aynı anda belli belirsiz gerileyip yaşlı kadının bacaklarına sarılıyorlar. Kadın, çocukların sırtlarına küçük şaplaklar atıyor. Elinin her hareketinde pörsümüş göğüsleri sarsılıp sarkaç gibi salınıyor: Tanrı sizinle olsun, diye söze giriyor Angélica Ana. Sonra, ağzından homurtular, tükürükler saçılmaya, çatlak, kaba saba ve ıslık gibi sesler dökülmeye başlıyor. Tükürmek için duraklıyor, sonra daha da çok bağırarak adeta savaşarak homurdanmayı sürdürüyor. Sürekli, ama sürekli olarak homurdanıyor. Derken elleri de hareketleniyor; Aguaruna'ların solgun, donuk, kayıtsız bakışları altında gösterişli çizgiler çiziyor. Yerlilerle kendi dilleriyle konuşuyor; Çocuklar, gürültü etmeyin, eğer bizi bir fark ederlerse korkuya kapılırlar. Anneciğe baksanıza, tam da Chuncho'lar[1] gibi tükürüyor. Bir Hıristiyan'ın onlarla kendi dilleriyle konuşması hoşlarına gidiyordur, değil mi Çavuş? Çavuşsa uyarılarını sürdürüyor: Aman çocuklar, sakın gürültü etmeyin. Angélica Ana'nın homurtuları kulübeye alabildiğine net, güçlü, ancak bir o kadar da akortsuz bir tonda ulaşıyor. Kara ve Kılavuz Nieves burunlarını duvara dayamışlar, şimdi onlar da alanda olan biteni dikizliyorlar. Anamız onları kafesledi bile çocuklar, şurası kesin ki onları az çok tanıyor.

1. Peru kökenli bir grubun erkeği. Kadınlarına da chuncha denir. (Y.N.)

Rahibeler ve iki Aguaruna birbirlerine gülümsüyor, karşılıklı reverans yapıyorlar. Hem sonra, bu kadınların çok bilgili olduğunu, misyonda bütün günlerini kitap okuyarak geçirdiklerini biliyor musunuz? diyor Çavuş. Zamanlarını, günahları ve günahkârları affettirmek için dua etmekle geçirmezler mi? diye soruyor Ufaklık. Patrocinio Ana yaşlı Yerli kadına gülümsüyor. O ise her zamanki ağırbaşlı tavrını koruyarak gözlerini kaçırıyor. Ellerini küçük kızların omuzlarından ayırmıyor. Bunlar neden söz ediyorlar, Çavuş, birbirlerine ne anlatıyorlar böyle? Angélica Ana ve iki Yerli erkek yüzlerini ekşitiyor, birtakım el kol hareketleri yapıyorlar. Yere tükürüyor, birbirlerinin sözünü kesiyorlar. Ve birden, çocukların üçü de yaşlı kadından uzaklaşıp koşmaya başlıyor ve katıla katıla gülüyorlar. O velet bize bakıyor çocuklar, baksanıza gözlerini buradan ayırmıyor. Çocuğun ne kadar çelimsiz olduğunu bilmem sen de fark ettin mi Çavuş? Kocaman bir kafa, buna karşılık minnacık bir gövde; tıpkı bir örümcek gibi. Çocuğun darmadağınık saçları arasından fırlayan kocaman gözler, onların gizlendiği kulübenin üstünde çakılı duruyor. Hiç ayrılmamacasına. Bir karınca kadar kara kuru. Bacakları da çarpık çurpuk ve çelimsiz. Birden elini kaldırıp bağırmaya başlıyor. Çocuklar, bu piç kurusu... Çavuş'un sesi öteki seslerin arasında yitip gidiyor. Ve duvarın ardında dehşetli bir vaveyla kopuyor: Küfürler, bağırış çağırışlar, birbirlerine toslayan, oraya buraya koşuşturan insanlar. Ve muhafızlar düşe tökezleye alana vardıklarında, gırtlaklardan yırtılırcasına, canhıraş feryatlar kopuyor ve tam alanın ortasında patlıyor. İndirin şu tüfekleri sersem herifler; Angélica Ana muhafızların koşuştuğu yere doğru elini kolunu sallıyor öfkeyle. Ah, siz görürsünüz! Üsteğmen'e söylemezsem, diye bağırıyor. İki küçük kız başlarını yaşlı kadının göğüslerine gömüyor, yumuşacık memeleri eziyorlar. Küçük ço-

cuksa, muhafızlarla rahibelerin ortasında şaşkın, bakakalıyor. Aguaruna'lardan biri sırtındaki muz hevengini yere bırakıyor. Bir yerlerde bir tavuk gıdaklıyor. Kılavuz Nieves dudaklarının arasına bir sigara iliştirmiş, hasır şapkasını geri itmiş, kulübe kapısının eşiğinde, öylece duruyor. Çavuş, siz kendinizi ne sanıyorsunuz? Angélica Ana ona doğru bir adım atıyor: Sizden yardım istedim mi de işime burnunuzu sokuyorsunuz? diye azarlıyor. Ama anneciğim, tüfekleri doğrultmasaydık kaçıp gideceklerdi, gibi bir şeyler söyleyerek kendisini savunmaya çalışıyor Çavuş. Rahibe, kırmızı lekelerle kaplı elini yumruk yapıp onlara doğru sallıyor. Çavuş sonunda boyun eğiyor: Mavzerlerinizi indirin çocuklar. Angélica Ana son derece sakin ve hiç duraklamaksızın Aguaruna'larla konuşuyor. O kaskatı elleriyle boşluğa birtakım biçimler çiziyor; ağır ağır ve bir şeyleri, birilerini bağışlatmak istercesine. Sonunda adamların o Nuh der peygamber demez tutumları değişiyor. Ve işte, tek heceli sözcüklerle de olsa yanıt vermeye başlıyorlar. Rahibeyse dudaklarında gülücük, o gizemli tavrıyla mırıldanmayı sürdürüyor. Küçük çocuk muhafızlara yaklaşıp tüfekleri inceliyor. Oralarını buralarını kurcalıyor. Şişko küçük Yerli'nin alnına belli belirsiz bir şaplak indiriyor. Çocuk zırlayarak bir köşeye büzülüyor. Amma da alınganmış bu piç kurusu. Şişko löpür löpür göbeğiyle sarsıla sarsıla gülüyor. Etli yanakları, çift kat olmuş gıdısı bile sarsılıyor gülerken. Patrocinio Ana birden sinirlenip kendisini kaybediyor; Utanmıyor musun sen, bu ne biçim konuşma, hiç mi saygı kalmamış sende, diye çıkışıyor. Hemen toparlanıyor Şişko, Çok çok özür dilerim. Öküz kafası kadar kocaman başını bir o yana bir bu yana sallıyor; Farkında olmadan ağzımdan kaçtı, dilim sürçtü birden, iki küçük kız ve üçüncü küçük, muhafızların arasında dolaşıp duruyorlar. Adamları önce uzaktan süzüp sonra da parmaklarının ucuyla

dokunuyorlar. Angélica Ana ve iki Yerli erkekse bu arada dostça mırıldaşıyorlar. Güneş uzaklarda parlamasına parlıyor ama, üstlerinde, gökyüzü bulutlarla kaplı. Hele ormanın üzerine düşen yerlerde beyaz bulutlar yumak yumak. Anlaşılan yağmur yağacak. Ama önce Angélica Ana onlara sövmüştü anneciğim, hem sonra, onlar Angélica Ana'ya bir şey söylememişlerdi ki? Patrocinio Ana gülümsüyor, Koca aptal, testi diye seslenmek sövgü sayılmaz ki, testi de alt tarafı senin kafan kadar sert bir nesnedir, diyor. Neden sonra Angélica Ana, Çavuş'a doğru dönüyor: Bizimle birlikte yemek yiyecekler, şu küçük armağanlarımızla limonataları yukarı çıkarın bakalım. Çavuş onaylıyor ve parmağıyla ırmağı göstererek, Ufaklık'la Sarı'ya gerekli buyrukları veriyor. Haydi çocuklar, muz ve çiğ balıktan da ne ziyafet olur ama. Böyle yemeğin de çekiver kuyruğunu! Ufaklıklar Şişko, Kara ve Kılavuz Nieves'in çevresinde dönüp duruyorlar. Angélica Ana ise, bu arada, iki Yerli erkek ve yaşlı kadınla birlikte toprağın üzerine muz yaprakları diziyor. Kulübelerin içine girip çıkıyor, toprak tencerelerle manyok getiriyorlar. Küçük bir ateş yakılıyor. Balıkları ve öteki çiğ yiyecekleri yapraklara sarıp sarmaşık lifleriyle bağladıktan sonra ateşe tutuyorlar. Ötekileri beklemek gerekir mi Çavuş? Hepsi bu kadar değil herhalde. Kılavuz Nieves sigarasını atıp söze giriyor: Ötekiler geri dönmeyecektir, gittikleri için de kızmamak gerek, demek ki bu tür ziyaretlerden hoşlanmıyorlar. Hem sonra, fırsatını bulsalar, bunlar da kaçarlar. Evet, diyor Çavuş, bundan ben de adım gibi eminim. Ama yine de bunun için rahibelerle dalaşmaya değmez. Ufaklık ve Sarı ellerinde çantalar ve termoslarla görünüyorlar. Rahibeler, Aguaruna'lar, muhafızlar; hepsi muz yapraklarının önünde bir çember oluşturmuş, öylece oturmuşlar. Yaşlı kadın elleriyle sinek avlamaya çalışıyor. Angélica Ana armağanları dağıtıyor. Aguaruna'lar

önce hiçbir heyecan belirtisi göstermiyorlar armağanları alırken; ama sonra, rahibelerle muhafızlar balıkları parçalayıp yemeye koyulduklarında, iki Yerli erkek, birbirlerine bakmaksızın çantaları açıyor, aynaları, kolyeleri okşuyor, renkli boncukları aralarında paylaşıyorlar. Birden, yaşlı kadının gözlerinde istek dolu pırıltılar beliriyor. Kızlar, şişelerden biri için kapışıyorlar. Küçük oğlansa yemeğine yumulmuş, dünya umurunda değil. Çavuş midesinin bozulacağından yakmıyor; yuh be, motoru bozacağız, koca göğüslü kurbağalar gibi şişeceğiz. Sonra da her tarafımda şöyle şöyle sivilceler peydahlanacak; patlayıp irin saçması da cabası. Balık parçasını dudaklarından ayırıp da ağzının içine bir türlü atamıyor, küçük gözlerini kırpıştırarak oyalanıp duruyor. Kara, Ufaklık ile Sarı da yüzlerini buruşturuyorlar. Patrocinio Ana gözlerini kapıyor, ağzındakini çiğnemeden yutuyor ve yüzü kasılıyor. Angélica Ana ve Kılavuz Nieves'e gelince, yemeğin niteliği onların umurunda bile değil; elleri muz yapraklarına doğru gidip gidip geliyor. Telaşlı bir iştahla, beyaz balık etini parçalara ayırıyor, kılçıkları sıyırıp ağızlarına atıyorlar. Bütün orman adamları az çok Chuncha'dır, diye söyleniyor Çavuş, hatta rahibeler bile; onları tanımak için yemek yiyişlerini izlemek yeter. Yüksek sesle geğiriyor; öyle ki, herkes başını ondan yana çeviriyor: öksürüyor, öksürüyor. Aguaruna'lar kolyeleri takmışlar bile, takılarını birbirlerine gösteriyorlar. Narçiçeği rengindeki boncuklar, bir kolunda altı, ötekindeyse üç tane incik boncuk bilezik bulunan adamın göğsündeki dövmeyle çelişiyor. Angélica Ana, saat kaçta yola çıkacağız? Muhafızların gözü Çavuş'ta. Aguaruna'lar yemek yemeyi bırakıyorlar artık. Küçük kızlar, utangaç utangaç ellerini uzatıp pırıl pırıl kolyelere, bileziklere dokunuyorlar! Ötekileri de beklemeliyiz Çavuş. Dövmeli Aguaruna yeniden miyavlamaya başlıyor. Gördün mü bak, Çavuş?

diye çıkışıyor Angélica Ana, yemeği yemeliydiniz, böyle iğrendiğinizi belli ederek onlara hakaret etmiş oldunuz. Aç değilim, diyor Çavuş. Hem asıl, ben size başka bir şey söylemek istiyorum anacığım, Chicais'ta daha uzun süre kalamayız. Angélica Ana, ağzı dolu dolu olduğu halde laf yetiştirmeye çalışıyor: Çavuş, siz buraya bize yardımcı olmaya geldiniz, ufak tefek, ama bir taş kadar güçlü ve sert eliyle bir limonata termosunu tutuyor, buyruk vermeye değil. Üsteğmen'in konuşmasına Ufaklık da tanık oldu, diye konuşmasını sürdürüyor Çavuş. Ne demişti Üsteğmen, İsterseniz Ufaklık'a sorun da size söylesin. Sekiz güne kalmadan geri dönmemizi buyurmuştu, anacığım. Daha şimdiden beş gün oldu, peki geri dönmemiz kaç gün alır, Don Adrián? Eğer yağmur yağmazsa, en az üç gün de dönüş yolu alır. Gördünüz mü anacığım? Ben de emir kuluyum, bunun dışında bir şey yapmamı benden istememelisiniz. Çavuş ile Angélica Ana'nın çekişmesinden doğan şamataya bir başka gürültü daha karışıyor; daha kaba ve daha düzensiz bir gürültü bu, Aguaruna'lar yüksek sesle konuşuyor, kollarını sallayarak bileziklerini karşılaştırıyorlar, Patrocinio Ana ağzındakini yutuyor ve söze giriyor: Ya ötekiler geri dönmezse ne olacak? Ya bir ay daha gecikirlerse? Hiç kuşkusuz bu yalnızca benim düşüncem, gözlerini yumuyor; belki de yanılıyorumdur, kim bilir. Ve yemeğini yutmaya devam ediyor. Angélica Ana, yüzündeki kırışıklıkları açığa vurarak kaşlarını çatıyor. Eliyle çenesindeki bir tutam beyaz kılı sıvazlıyor. Çavuşsa matarasından bir yudum su içiyor: Müshilden beter olmuş, bu memlekette de her şey fırın gibi ısınıyor. Onun ülkesinde hiç böyle şey olmaz oysa. Buranın sıcağı, ne var ne yok her şeyi çürütüyor, kokutuyor. Şişko ile Sarı, keplerini yüzlerine örtmüş, sırtüstü yere uzanmışlar. Ufaklık ise, gerçekten doğru mu bu anlattıklarınız? diye soruyor, bilmek istiyorum, Don Adrián. Evet evet,

diyor Kara, devam edin Don Adrián, anlatın. Bunların belden yukarısı kadın, belden aşağısıysa balıktı, suların ta derinlerinde yaşarlardı ve insanların boğulmasını beklerlerdi burada. Ne zaman bir kayık alabora olsa, hemen kayığın olduğu yere seyirtir, suya dökülen Hıristiyanları yakalayıp aşağılardaki saraylarına götürürlerdi. Sonra adamları hamaklara yerleştirirlerdi, hiç kuşkusuz bunlar öyle hintkeneviri lifinden değil yılanlardan örülmüş hamaklardı ve birlikte, orada çok güzel zaman geçirirlerdi. Patrocinio Ana öykünün burasında söze karışıyor: Hâlâ boş inançlarla, söylencelerle uğraşmanın âlemi var mı yani? Ötekiler, Elbette ki hayır, diyorlar. Bunların Hıristiyan inançlarıyla bir ilişkisi bulunmadığını vurgulayarak üsteliyor Patrocinio Ana. Hayır, anamız, sorun bu değil, biz yağmur yağacak mı acaba? diye kendi kendimize soruyorduk; Hepsi bu, diye bağlıyorlar sözü. Rahibe Angélica, Aguaruna'lara doğru eğiliyor usulca ve inatla, sabırla gülümseyerek bir şeyler mırıldanıyor, elleri sımsıkı birbirlerine kenetli. Adamlar, oturdukları yerden yavaş yavaş doğruluyorlar. Irmak kıyısında güneşlenen balıkçıllar gibi boyunlarını uzatıyorlar. Büyülü bir geminin ırmakta süzülüşünü izler gibi, kirpiklerini kırpıştırıyorlar. İçlerinden biri göğsünü şişiriyor, o arada dövmesi bir görünüp bir kayboluyor. Ve dillerini yutmuşçasına sessiz, alabildiğine dikkatli, alabildiğine ağırbaşlı, adım adım Rahibe Angélica'ya yaklaşıyorlar. Aynı anda, darmadağınık saçlarından yüzü görünmeyen yaşlı kadın, kollarını açarak, küçük kızları iyice kendisine doğru çekiyor. Öteki çocuğa gelince, o hâlâ tıkınmakla meşgul. Çavuş bu arada arkadaşlarını uyarıyor: Dikkatli olun, ortalık kızışacak gibi. Kılavuz, Ufaklık ve Kara da susuyorlar. Sarı kızarmış gözlerle yerinden doğruluyor ve uyanması için Şişko'yu sarsıyor. Aguaruna'lardan biri çaktırmadan önce Çavuş'a bakıyor, sonra da gökyüzüne. Yaşlı kadın kız-

ları iyice kollarının arasına almış. Onları, aşağıya sarkan kirli memelerine yapıştırmış sanki. Sonunda küçük oburun gözleri de Rahibe Angélica'dan adamlara, onlardan yaşlı kadına, ondan da muhafızlara ve yeniden Rahibe Angélica'ya çevriliyor. Dövmeli Aguaruna konuşmaya başlıyor sonra, ötekiler de onu izliyorlar. Ve elbet yaşlı Yerli de. Elleri ve başıyla hayır demeye çalışan Angélica Ana'nın sesini bastırmaya çalışırcasına, gürültüyle konuşuyorlar. Tıpkı bir fırtına uğultusu gibi. Ve birden, ağızlarından hırıltı ve tükürük eksik olmayan iki Yerli adam yavaşça, bir tören nezaketiyle kolye ve bileziklerini çıkartıyorlar. Muz yapraklarının üzerine incik boncuk yağıyor sanki. Aguaruna'lar ellerini yemek artıklarına uzatıyorlar. Yemeklerin arasında, gri karıncalardan oluşan ince uzun bir çizgi dolaşıyor. Çocuklar ise kafa tutmaya başlıyorlar. Ama, biz de hazırız; Çavuş, sen buyruk ver, yeter. Aguaruna'lar mavi beyaz balık eti artıklarını temizliyor, karıncaları tırnaklarıyla yakalayıp eziyor ve olabildiğince büyük bir özenle, yiyecekleri damarlı yapraklara sarıyorlar. Ufaklık ve Sarı; kızlarla siz ilgilenin, onları sizden sorarım," diye buyruk veriyor Çavuş. Şişko bu işe çok kızıyor; Şu heriflerdeki şansa bak! Rahibe Patrocinio sapsarı kesilmiş, dudakları titriyor. İri, siyah taneli bir tespihi parmaklarının arasında sıkıyor da sıkıyor. Aman ha Çavuş, diyor, bunların genç kız olduğunu unutmayın. Biliyorum, biliyorum; Şişko ile Kara, siz de gözünüzü şu çıplak heriflerden ayırmayın, siz de kaygılanmayın anacığım. Rahibe Patrocinio dikkat edin, diyor, kaba davranmayın onlara. Kılavuz Nieves ise eşyaları toplama işini üstleniyor. Çocuklar, sertlik yok ha. Meryem Ana, Tanrı'nın anası, sen bize yol göster. Herkes kendisini, Rahibe Patrocinio'nun kanı çekilmiş dudaklarından dökülen sözlere vermiş. Rahibe sürdürüyor: Bizim için dua edin. Küçük tespih tanelerini parmaklarıyla öğütüyor sanki. So-

nunda Rahibe Angélica işe karışıyor; Sakin olun aziz kardeşim. Haydi, diyor Çavuş bu arada, şimdi tam zamanıdır. Hepsi birden, ama acele etmeden ayağa, kalkıyorlar. Şişko ile Kara pantolonlarını silkeliyor, eğilip yerden tüfeklerini alıyorlar ve tam o anda, alanı bir koşuşturma, bir bağırtıdır kaplıyor; küçük çocuk olduğu yerde tepiniyor, ölümden saklanmak istermişçesine yüzünü gizliyor. Aguaruna'lar oldukları yerde hareketsiz kalakalıyorlar. Dişleri takırdıyor; şaşkın gözlerle, üzerlerine doğrultulan tüfeklere bakıyorlar. Ancak, yaşlı kadın hâlâ ayakta ve Ufaklık'la gırtlak gırtlağa boğuşuyor. Kızlarsa Sarı'nın kollarının arasında yılanbalığı gibi çırpınıyor. Rahibe Angélica ağzını bir mendille örtüyor; yerden bir toz bulutu kalkıyor, yükseliyor ve yoğunlaşıyor. Şişko, hiç durmaksızın aksırmaya koyuluyor. Sonunda, Tamam, diyor Çavuş, haydi çocuklar, haydi Angélica Ana, artık kıyıya inebiliriz. Ama, Sarı, Bana kim yardım edecek Çavuş, baksana neredeyse elimden kurtulacaklar, diye bağırıyor. Ufaklık ve yaşlı kadın birbirlerine sarılmış, alt alta üst üste yerlerde yuvarlanıyorlar. Ufaklık'ın yeniden sesi duyuluyor: Kara bana yardım et, Çavuş herifi kollar senin yerine, haydi çabuk ol. Rahibeler birbirlerinin kollarına tutunarak, ırmak kıyısına inen yokuşun başına ulaşıyorlar. Sarı ise, birbirlerine düğüm olmuş ve ellerini kollarını sallayan kızları sürüklüyor. Bu arada, Kara, olanca gücüyle yaşlı kadının dağınık saçlarına asılıyor. Ufaklık kadının elinden kurtulup ayağa kalkıncaya kadar da bırakmıyor. Fakat, yaşlı kadın bu kez de arkalarından saldırıyor; üstlerine atlayıp yüzlerini tırmalıyor. Haydi Şişko, gidiyoruz, diyor Çavuş. Silahları hep adamların üzerine çevrili olduğu halde, topuklarının üstünde kayarak geri çekiliyorlar. Aynı anda Aguaruna'lar da ayağa kalkıyor, muhafızların üstüne üstüne yürüyorlar. Tüfekler, sanki mıknatıs gibi onları üstlerine çekiyor. Yaşlı kadın tıpkı bir may-

mun gibi sıçrıyor ve düşerken de iki çift bacağı sımsıkı yakalıyor. Ufaklık ve Kara sarsılıp sendeliyorlar. Tanrı'nın Anası, sen bize yardım et. Patrocinio Ana'nın çığlığı kesilir kesilmez de yere yıkılıyorlar. Irmaktan ani bir rüzgâr yükselip yokuşu tırmanıyor. Tozları çevirerek havalandırıyor. O saat, portakal ve narçiçeği renginde girdaplar oluşuveriyor. Tıpkı, döne döne yükselen bir eşekarısı bulutu gibi. İki Aguaruna tüfeklerin karşısında uysal uysal dikiliyorlar. Yokuş artık iyice yakın. Eğer karşı koyarlarsa tetiğe basayım mı? diye soruyor Şişko. Angélica Ana, Hadi oradan sersem, öldürür möldürürsün sonra, diye çekişiyor. Sarı, burnunda hızma olan kızı bir kolundan yakalamış, neden aşağı inmiyoruz Çavuş? diye soruyor, telaşla. Öteki kızınsa boynunu sıkıyor. Görmüyor musunuz, tüydü tüyecek bunlar. Kızlar bağırmıyorlar aslında; çırpınıyor, kafa ve omuz darbeleriyle, arada bir bacaklarını da kullanarak dövüşüyorlar. Öfkeyle vuruyor, vuruyorlar. Kılavuz Nieves, elinde termoslarla önlerinden geçiyor. Çabuk olun Don Adrián, diye sesleniyor Çavuş. Bir şey unutmadınız ya? Hayır, hiçbir şey unutulmadı, Çavuş ne zaman isterse yola çıkabiliriz. Ufaklık ve Kara yaşlı kadını omuz ve saçlarından tutarak etkisiz duruma getiriyorlar. Kadın, şimdi artık yere çökmüş böğürüyor. Zaman zaman da adamların bacaklarına cılız tekmeler indiriyor. Ah Yüce İsa, ah Meryem Anamız. Ah, orospu dölleri! Sarı, bela okuyarak, söverek bağırıyor: Neredeyse kaçacak bunlar! Dövmeli adam, Şişko'nun tüfeğine bakıyor. Yaşlı kadınsa korkunç bir çığlık atarak ağlamaya başlıyor. Göz pınarlarından aşağı akan iki dere, yüzündeki tozların üzerinde ince kanallar açarak ilerliyor. Budalalık etme Şişko, diye uyarıyor Çavuş. Ama ters bir şey yaparsa kafasını kırıyor muyum kırmıyor muyum, görürsün Çavuş, diyor Şişko. Merak etme, yalnızca dipçikle vururum ve eğlence de böylece biter. Rahibe Angélica

mendili ağzından çekiyor; Kaba herif, böyle korkunç laflar etmek de nereden aklına geliyor? Hem, siz Çavuş, bu adamın böyle konuşmasına nasıl izin veriyorsunuz? Sarı, İnebilir miyim artık? diye soruyor, Bu kopuk karılar diri diri derimi yüzecekler. Kızların elleri Sarı'nın suratına ulaşamıyor belki, ama gırtlağını da boş bırakmıyorlar; boğazı daha şimdiden mor mor çiziklerle bezenmiş. Bu arada gömleğini de yırtmış ve düğmelerin hepsini teker teker koparmışlar. Arada bir duraklıyor ve cesaretlerini yitirmişçesine, Sarı'nın kendilerini sürüklemesine boyun eğiyor ve sızlanıp duruyorlar. Ama sonra yeniden saldırıya geçiyor ve durmadan söven ve kendilerini itip kakan Sarı'nın dizine, kavalkemiğine çıplak ayaklarıyla tekmeler indiriyorlar. Hiçbir şey umurlarında değil. Anacığım, orada ne bekliyorsunuz, inin artık. Sarı, haydi sen de, diyor Çavuş. Angélica Ana, Kızları niye öyle sıkıştırıyorsun? diye çıkışıyor, onlar daha küçücük. Küçücük mü, bok soyu onlar anacığım, bok soyu. Ufaklık ve Kara yaşlı kadını azıcık koyuverecek olsalar paldır küldür üstlerine yıkılacak; Söylesene Çavuş, ne yapalım bu kadını? Aslında Sarı da durumundan pek hoşnut değil; Gelin bir kere de siz tutun bakalım anacığım, nasıl tırmaladıklarını görmüyor musunuz? Çavuş, tüfeğini şöyle bir hareketlendiriyor, Aguaruna'lar sıçrayıp bir adım geriliyorlar. Ufaklık ve Kara, kendilerini savunmak için ellerini hazır tutarak, yaşlı kadını serbest bırakıyorlar, ama kadın kımıldamıyor bile. Gözlerini ovuşturmakla yetiniyor yalnızca. Küçük çocuksa o şamata patırtı arasında, bir köşede unutulmuş gibi. Yere çömelip yüzünü pelte gibi memelerin arasına gömüyor. Ufaklık ve Kara yokuşun başına yöneliyorlar. Pespembe bir toz bulutu onları yavaş yavaş yutuyor. Yuh be, bunları tek başıma aşağı nasıl indireceğim, diye söyleniyor Sarı, bunları kim alacak Çavuş, neden beni bırakıp gidiyorsunuz? Rahibe Angélica kararlı bir tavırla yaklaşı-

yor ve elini kolunu sallayarak, Sana ben yardım ederim, diyor. Ellerini, ayak bileklerinde halka bulunan kıza doğru uzatıp eğiliyor. Ancak daha dokunmadan, kızın küçücük yumruğu yerini buluyor ve Rahibe Angélica'nın giysisi içeri doğru göçüyor. Ardından bir inleme ve kadın olduğu yere büzülüyor. Sarı, küçük kızı paçavra gibi silkeleyerek, Ben size demedim mi anacığım, diyor, ben size demedim mi, tam bir yabani hayvan gibi bunlar. Rahibe Angélica yüzünün rengi solmuş ve iki büklüm bir durumda, ikinci bir denemeye girişiyor; kızın kolunu iki eliyle kavrıyor. Meryem Ana! İşte ulumalar yeniden başlıyor, ah Tanrı'nın aziz anası, kızlar tepiniyor, ah Meryem Ana, tırmalıyor. Ortalığı öyle toz duman kaplıyor ki herkes öksürmeye başlıyor. Ah anacıklar, "Tanrı'nın Anası, Tanrı'nın Anası" diye yalvaracağınıza aşağı inseydiniz, bütün bunlar başınıza gelmezdi. Hem sonra, şeytandan niye bu kadar korkuyorsunuz? Orada ne zamana kadar, saat kaça kadar kalacaksınız, inin artık, çünkü sinirlenmeye başladım, diyor Çavuş, Lanet olsun! Rahibe Petrocinio olduğu yerde yarım bir çember çiziyor, sonra yokuşu hızla inip gözden kayboluyor. Şişko elindeki tüfeği hafifçe öne doğru uzatıyor ve dövmeli adam bir kez daha geriliyor. Bakışlarındaki şu kine, şu nefrete bakın Çavuş, diyor Şişko, sanki tepeden tırnağa öfke yüklü bu adam, orospu analı, üstelik ne kadar da gururlu; Şeytan'ın gözleri de aynen böyle olmalı Çavuş, diye ekliyor. Aşağı inenleri çepeçevre kuşatan toz bulutu giderek uzaklaşıyor. Yaşlı kadın yüzünü buruşturarak ağlıyor. Öteki iki Aguaruna tüfeklerin dipçiklerini ve namlularını kesiyorlar uzaktan. Çavuş, Aman sakın sinirlenip de bir şey yapayım deme, diyor Şişko'ya. Sinirlenmiyorum, diyor öteki, ama şu heriflerin size bakışını da hiç mi hiç beğenmiyorum doğrusu, Tanrım ne hakla böyle bakabiliyor bu herifler? Sarı, Rahibe Angélica ve kızlar da birbiri peşi

sıra ilerliyor, toz duman arasında gözden kayboluyorlar. Yaşlı kadın, ırmağın kıyısına kadar inen yokuşun başına tırmanmış, kayığın bulunduğu yöne bakıyor. Göğüslerinin ucu yere değip değip kalkıyor. Küçük çocuk garip çığlıklar atıyor, hüzünle şakıyan kuşlar gibi tıpkı. Bunların bize bu kadar yakın durmaları hiç hoşuma gitmiyor, diye homurdanıyor Şişko, bu çıplak heriflerin böyle yakın durmaları iyi değil Çavuş. Üstelik de şimdi heriflerle baş başa kaldık, aşağı nasıl ineceğiz? Tam bu sırada kayıktaki motorun homurtusu duyuluyor; yaşlı kadın susuyor ve başını yukarı kaldırıp gökyüzüne bakıyor, çocuk da onu izliyor, öteki iki Aguaruna da öyle. Gökte uçak arıyor enayiler, işin farkına varmadılar Çavuş, diyor Şişko. Şimdi tam zamanı. Tüfeklerini biraz geri çekip birden öne doğru uzatınca, Aguaruna'lar birkaç adım geriye sıçrıyorlar. Elleriyle birtakım işaretler yapıyorlar. Sonunda, Çavuş ve Şişko, bayırı geri geri iniyorlar, silahları hâlâ adamların üzerine çevrili. Dizlerine dek kuma gömülüyorlar. Motorun homurtusu giderek artıyor. Hıçkırık ve boğuk seslerle, titreme ve çırpınmalarla dolu havayı daha bir zehirliyor. Yokuşta, her şey alandakinden daha farklı; rüzgâr, esinti filan yok burada, yalnızca ve yalnızca sıcak bir buhar ve kırmızımtırak bir toz bulutu dolaşıyor ortalıkta. İnsanı aksırtan, yakan, delici bir toz bulutu. Uzun saçlı, belli belirsiz başların yokuşun başına dikildiği, bulutların arasında bir şeyler arayarak gökyüzünü taradığı, bir o yana bir bu yana sallandığı göze çarpıyor. İşte motor orada, diyor Çavuş, çocuklar da nasıl ağlıyor. Neyin var Çavuş? diye soruyor Şişko. Çavuş, bitkin, Artık gücüm kalmadı, diyor. Koşa koşa balçığı aşıyor ve dilleri dışarıda kayığa varıyorlar. Uzun uzun soluklanmadan kendilerine gelemiyorlar. Eh, artık vakittir, hem sonra, işleri neden bu kadar uzun sürdü ki? Peki, Şişko oraya nasıl çıkacak? Hepiniz koca kıçlarınızla rahatça

yerleşmişsiniz, hadi çekilin de bana da bir yer açılsın, diye çıkışıyor. Ötekiler ona takılmadan edemiyorlar, Gördün mü bak, senin biraz zayıflaman gerekiyor. Şişko sonunda biniyor ya, kayık da iyice suya gömülüyor. Gülüşüyorlar. Derken, Rahibe Angélica araya giriyor, Şakanın sırası değil şimdi. Haydi Çavuş, gidiyor muyuz gitmiyor muyuz? Hemen yola çıkıyoruz Angélica Ana, ucunda ölüm olsa bile.

I

Bir kapı çarptı. Başrahibe kafasını kaldırıp baktı; Angélica Ana bir hışımla odaya daldı. Cansız elleri iskemlelerden birinin arkalığını dövüyordu.

"Ne oluyor, Angélica Ana? Bu haliniz nedir böyle?"

"Kaçtılar, sevgili Anamız!" diye kekeledi Angélica Ana. "Tanrım, bir teki bile burada kalmamış!"

"Ne diyorsunuz siz, Rahibe!" Başrahibe bir sıçrayışta ayağa kalktı ve kapıya doğru yürüdü. "Çocuklar mı?"

"Aman Tanrım, aman Tanrım!" diye yineleyip duruyordu Angélica Ana. Bir yandan da kısa, çabuk ve birbirinin aynı baş hareketleriyle evetliyordu. Tıpkı yemini gagalayan bir tavuk gibi.

Santa María de Nieva, tam Nieva ve Marañón ırmaklarının birleştiği yerdedir ve bu iki ırmak kenti hem kuşatır, hem de sınırlarını çizerler. Tam karşıda, Marañón Irmağı'nın ortasında iki ada vardır. Kentliler su düzeyinin alçalıp yükseldiğini bu adacıklara bakarak anlar. Kasabadan bakıldığında –eğer sis yoksa– arkada sebze bahçelerinin örttüğü tepeler görünür. Önde ise Cordillera Tepecikleri vardır. Ve Marañón, bunların arasından Manseriche'nin Pongosu'na yol açar: anaforları, kayaları ve selleriyle on kilometrelik bir geçit. Geçidin başında Teğmen Pinglo'nun karakolu vardır. Sonunda ise bir başkası; Borja'nınki.

"İşte buradan, Anamız," dedi Patrocinio Ana. "Bakın, kapı açık. İşte buradan kaçmışlar."

Başrahibe cep fenerini doğrulttu ve eğildi: Çalılıkların üstü silme sinekle kaplıydı ve biçimsiz, koyu bir gölgeyi andırıyordu. Eliyle yarı açık kapıya dayandı ve rahibelere döndü. Giysileri gece karanlığında görünmez olmuştu, ama beyaz başörtüleri, balıkçıl kuşlarının tüyleri gibi ışıl ışıldı.

"Angélica Ana, Bonifacia'yı arayın," diye tısladı Başrahibe. "Bulun onu, odama getirin."

"Olur, Anamız, hemen." Lamba bir an Angélica Ana'nın tir tir titreyen çenesini aydınlattı. Küçük gözlerini kırpıştırıp duruyordu.

"Don Fabio'ya da haber verin Griselda Ana," dedi Başrahibe. "Ve siz de Teğmen'e gidin Patrocinio Ana. Hemen aramaya çıksınlar. Çabuk olun."

İki beyaz, hale gruptan ayrılarak manastırın avlusuna doğru yollandı. Başrahibe ise, duvarlara sürtünerek, peşinde öteki rahibelerle yönetim yapısına yürüdü. Bahçede cırcırböcekleri ötüp duruyor, yarasaların kanatlarını çırptıkları duyuluyordu. Düzensiz aralıklarla yükselen bir karga sesiyse, bütün bu gürültüyü bastırıyordu. Meyve ağaçlarının oradaki karanlık ise göz kırpmasını andıran ışıltılarla deliniyordu: Neydi bunlar, ateşböcekleri mi? Yoksa baykuşların gözleri mi? Başrahibe, kilisenin önünde durdu.

"Girin, analar," dedi tatlılıkla. "Kötü bir şey olmaması için Meryem Ana'ya yalvarın. Az sonra ben de yanınıza geleceğim."

Santa María de Nieva, akarsuyun üstünde yükselen biçimsiz bir piramidi andırıyordu. İskele Nieva Irmağı üzerinde ve yüzen rıhtımın çevresinde Aguaruna'ların ağaçtan oyulmuş kayıkları, Hıristiyanların kano ve sandalları sıralanmış. Daha yukarıda kentin alanı var. Burası kare

biçiminde, kızıl renkli bir toprak parçası. Tam ortasında iki *capirona*[1] gövdesi yükseliyor. Çıplak ve iri. İçlerinden birine ulusal bayramlarda askerler bayrak çekiyorlar. Alanın çevresinde polis komiserliği, vali konağı, Hıristiyanların oturduğu bir sürü ev ve Paredes'in tavernası var. Paredes aynı zamanda bakkallık ve marangozluk da yapıyor. Ayrıca *pusangas*[2] hazırlamasını da biliyor ve bu iksiri alanlar o saat âşık oluyorlar. Daha da yukarıda, deyim yerindeyse piramidin tepesini oluşturan iki tepenin üstünde misyonerlerin yapıları var: Sacla örtülmüş damlar, toprak ve *pona*'dan[3] yapılmış sütunlar, kireçle beyazlatılmış duvarlar, pencereleri örten ince metal perdeler, ahşap kapılar.

"Zaman kaybetmeyelim, Bonifacia," dedi Başrahibe. "Bana her şeyi anlat."

"Kilisenin içindeydi," dedi Angélica Ana. "Rahibeler onu orada buldular."

"Sana bir soru sordum, Bonifacia," diye yineledi Başrahibe. "Ne bekliyorsun?"

Üstünde mavi bir tunik vardı. Bütün bedenini tepeden tırnağa örten bir tür giysi. Çıplak ayakları, toprağı örten bakır rengi döşemeyle aynı tondaydı. Birbirine bakan iki ayak: Bodur iki hayvan. İki polisefal.

"İşitmedin mi?" dedi Angélica Ana. "Açık açık konuş."

Yüzünü çevreleyen siyah başörtüsü ve odayı kaplayan karanlık, bakışlarındaki anlamsızlığı daha bir vurguluyordu. Hırçın, aldırmaz. Ve kocaman gözleri, kıpırtısız, masaya bakıyordu. Bahçeden odaya ulaşan yelle arada bir canlanan lambanın alevi, yeşil gözlerini açığa vuruyordu. Yeşil ve pırıltılı gözler.

"Senden anahtarları mı çaldılar?" dedi Başrahibe.

1. Amazonlara özgü, boyu 30 metreye ulaşan ağaç. (Y.N.)
2. Şamanların *Pusanga* bitkisinden hazırladığı sihirli bir parfüm. (Y.N.)
3. Yöre halkı için kutsal sayılan bir tür palmiye. (Y.N.)

"Bir türlü adam olmayacaksın sen, ah zavallı kadın!" Angélica Ana'nın eli Bonifacia'nın kafasının üzerinde dolaştı. "Aldırmazlığının nelere mal olduğunu gördün mü şimdi?"

"Bu işi bana bırakın kardeşim," dedi Başrahibe. "Bonifacia, bana daha fazla zaman kaybettirme."

Kolları aşağı doğru sarkmış, başı önde, öylece bekliyordu. Soluk alıp verdikçe, giysisi belli belirsiz kımıldıyordu. Dümdüz ve etli dudakları belli belirsiz bir hoşnutsuzlukla, birbirine kaynamış gibiydi ve burun delikleri, hafifçe, düzenli bir tempoyla açılıp kapanıyordu.

"Artık kızmaya başlıyorum, Bonifacia. Ben seninle gayet açık bir biçimde konuşuyorum. Sense yağmurun sesini dinler gibisin," dedi Başrahibe. "Onları saat kaçta yalnız bıraktın? Yatakhanenin kapısını kilitlemedin mi?"

"Açık açık konuşsana, pis şeytan!" Angélica Ana, Bonifacia'nın giysisini çekiştirdi. "Bu kendini beğenmişliğini Tanrı mutlaka cezalandıracaktır, bana inan."

"Kiliseye gitmek için önünde koca bir gün var, ama akşam olunca işin çocuklarla ilgilenmek," dedi Başrahibe. "Neden izin almadan odadan ayrıldın?"

Odanın kapısına çabuk çabuk ve kısa kısa, iki kez vuruldu. Rahibeler o yana döndüler. Bonifacia'nın kirpikleri hafifçe kalktı ve bir an, gözleri daha büyük, daha da yeşil göründü.

Kasabaya egemen tepelerden bakıldığında, yüz metre kadar aşağıda, Nieva Irmağı'nın yakasında Adrián Nieves'in fakirhanesi, kulübesi görünür. Daha da gerideyse fundalardan, sarmaşıklardan ve dal budak sarmış ağaçlardan oluşan koca bir deniz. Alanın bittiği yerde Yerlilerin köyü başlar. Budanmış kütüklerin üzerinde yükselen bir yığın kulübe. Çamur, çevredeki yabanotlarını yalayıp yutar ve içinde kurbağa yavrularının, böceklerin kaynaştığı pis sular öbek öbek bataklıklar oluşturur. Orada bu-

rada, küçük ve kare biçiminde manyok tarlaları var. Mısır tarlaları ve küçük küçük bahçecikler. Misyonerlerin oturduğu yapılardan aşağıya, ta alana değin uzanan dar ve dik bir patika var. Yapıların arkasına da toprak bir duvar örülmüş. Ormana direnebilsin, o çılgın yeşilin saldırısına karşı koyabilsin diye. Bu duvarda, sonradan kapatılmış bir de kapı var.

"Vali geldi, Anamız," dedi Patrocinio Ana. "İçeri alayım mı?"

"Evet, Rahibe Patrocinio," dedi Başrahibe. "İçeri alın."

Angélica Ana lambanın fitilini biraz açtı. Holün loşluğunda belli belirsiz iki kişinin suratı göründü. Don Fabio, örtülere bürünmüş, elinde bir lamba, eğilip bükülerek içeri girdi.

"Yatmıştım ve üstüme herhangi bir şey alıp çıktım, Başrahibe. Bu nedenle kılığımı bağışlamanızı dilerim." Başrahibe'nin ve Angélica Ana'nın elini sıktı. "Bu iş nasıl oldu? Emin olun, bir türlü inanasım gelmiyor. İçinde bulunduğunuz durumu çok iyi anlıyorum, Başrahibe."

Dazlak kafası terden pırıl pırıldı. Çirkin suratıyla rahibelere gülümsüyordu.

"Oturun, Don Fabio," dedi Başrahibe. "Geldiğiniz için teşekkür ederim. Rahibe Angélica, Vali'ye bir sandalye verin."

Don Fabio oturdu ve sol elinde tuttuğu lambayı yaktı: *Chambira*[1] halısı yusyuvarlak aydınlandı.

"Onları aramak için yola çıktılar bile, Başrahibe," dedi Vali. "Üstelik Teğmen de gitti. Hiç kaygılanmayın. Sabah olmadan onları bulup getireceklerinden eminim."

"Şimdi kim bilir neredelerse, o zavallı yavrular yapayalnız, Don Fabio, düşünebiliyor musunuz," diye içini

1. Amazonlar özgü bir tür palmiye lifinden dokunur. (Y.N.)

çekti Başrahibe. "Neyse ki yağmur yağmıyor. Ne kadar korktuğumuzu bilemezsiniz."

"Ama, bu iş nasıl oldu, Başrahibe?" diye sordu Don Fabio. "Gerçekten inanılmaz bir şey."

"Bu küçük kızın aldırmazlığı yüzünden," dedi Angélica Ana Bonifacia'yı göstererek. "Onları yalnız bıraktı ve tuttu kiliseye dua etmeye gitti. Kapıyı kilitlemeyi de unutmuş olmalı."

Vali, Bonifacia'ya baktı ve yüzü birden ciddi ve sıkıntılı bir anlatıma büründü. Sonra hemen gülümsedi ve Başrahibe'ye hafifçe göz kırptı.

"Kızlarımızın pek aklı başında değil, Don Fabio," dedi Başrahibe. "Tehlikenin nasıl bir şey olduğu konusunda hiçbir fikirleri yok. Bizi en çok kaygılandıran da bu. Bir kaza, aptalca bir şey."

"Ah, şu küçük kızlar," dedi Vali. "Durumu görüyorsun, Bonifacia, daha uyanık davranman gerek."

"Başlarına bir şey gelmemesi için Tanrı'ya yalvar," dedi Başrahibe. "Yoksa bunun acısını ömrün boyunca çekersin, Bonifacia."

"Çıktıklarını duymadınız mı, Başrahibe?" diye sordu Don Fabio. "Kasabanın içinden geçmediler. Bu nedenle orman yönünde kaçmış olmalılar."

"Bahçe kapısından çıktılar, onları bu yüzden duymadık," dedi Angélica Ana. "Bu aptal kız anahtarını çaldırdı."

"Bana aptal deme, *mamita*[1]," dedi Bonifacia, gözleri kocaman kocaman açılmıştı. "Hiç kimse benden bir şey çalmadı."

"Aptal, hem de koca bir aptalsın sen," dedi Angélica Ana. "Hâlâ konuşmaya cüret edebiliyorsun demek? Hem artık bana *mamita* deme."

1. (İsp.) Anneciğim. (Ç.N.)

"Onlara kapıyı ben açtım." Bonifacia'nın dudakları yarı aralıktı. "Onları ben kaçırdım, gördüğün gibi, hiç de aptal biri değilim."

Don Fabio ve Başrahibe başlarını Bonifacia'ya çevirdiler. Angélica Ana ağzını kapadı, açtı. Konuşacak gücü kendinde bulmadan önce garip garip homurdandı:

"Ne diyorsun sen?" Yeniden homurdandı. "Onları sen mi kaçırdın?"

"Evet, *mamita*," dedi Bonifacia. "Ben kaçırdım."

"İşte, gene keyfin kaçtı Fushía," dedi Aquilino. "Böyle yapma, oğlum. Haydi, düşün biraz. Böylece sıkıntını da dağıtmış olursun. Bana bir kere daha anlat bakalım, kaçmayı nasıl becerdin?"

"İhtiyar, şimdi neredeyiz?" diye sordu Fushía. "Marañón'a varmak için daha çok yolumuz var mı?"

"Çok geçmeden orada olacağız," dedi Aquilino. "Sen farkına bile varmadın. Keyifli keyifli horluyordun."

"Geceleyin mi yol aldın?" diye sordu Fushía. "Peki nasıl oldu da, ben akıntının farkına varamadım, Aquilino?"

"O kadar aydınlıktı ki, tıpkı gündüz gibi, Fushía," dedi Aquilino. "Gökyüzü yıldızla doluydu ve biliyor musun, günün en güzel saatleri bunlardır. Sinek vızıltısı bile duyulmuyordu. Gündüz balıkçılara, hatta bazen devriye kayıklarına bile rastlanır. Gece, insan daha bir güvencededir. Hem sen akıntıyı nasıl fark edecektin ki? Ben hepsini adım gibi bilirim. Hem, artık surat asıp durma, Fushía. İstersen kalkabilirsin. O örtülerin altında iyice bunalmış olmalısın. Kimse yok, şimdi ırmak bizim."

"Böyle yatmak daha çok işime gelir," dedi Fushía. "Soğuktan buz kesmiş gibiyim, bedenim zangır zangır titriyor."

"Peki, oğlum, nasıl istiyorsan öyle olsun," dedi Aqui-

lino. "Haydi, anlat bana nasıl kaçtığını. Hem seni neden hapse attılar? O sıralarda kaç yaşındaydın?"

Öğrenciydi, okula gidiyordu ve o Türk, dükkândaki işi de ona bu yüzden vermişti. Küçük bir işti, Aquilino, dükkânın muhasebesini tutuyordu. Gelir-gider defteri dedikleri, kocaman kocaman defterlerleydi işi. O sıralarda henüz namuslu biriydi ama, çoktandır zengin olmayı düşlüyordu. Eskilerin yaptığı gibi, para biriktirmek için günde bir öğün yemekle yetiniyordu. Ne içkisi vardı ne de sigarası. Bir şeyler kotarabilmek için küçük bir sermaye biriktirmenin peşindeydi. Ve işler böyleyken, Türk, onun çaldığına inanmaya başlamıştı. Bunu kafasına yerleştirmişti bir kere. Ve temiz, basit bir yalan uydurarak, onu kodese attırmıştı. Namusuyla çalıştığına kimse inanmak istemiyordu. Bu yüzden onu iki haydutla birlikte bir hücreye tıktılar. Moruk, bundan daha büyük haksızlık olur muydu?

"Ama sen bana bunu daha önce, adadan ayrıldığımız zaman anlatmıştın zaten. Anlatmanı istediğim şey, kaçmayı nasıl becerdiğin."

"Bu maymuncukla," dedi Chango. "Iricuo bunu karyola demirinden yaptı. Daha önce denedik. Koca kapıyı çıt çıkarmadan açıyor. Görmek ister miydin, Küçük Japon?"

Chango; aralarında en yaşlısıydı. Bir uyuşturucu hikâyesi yüzünden buradaydı ve Fushía ile canciğer kuzu sarmasıydı. Iricuo ise tersine, onu hep alaya alırdı. Bir miras hikâyesi yüzünden bir sürü insanı temizlemiş bir çocuktu, moruk. Plan da onundu.

"İşler tıkırında gitti mi, Fushía?" diye sordu Aquilino.

"Gidecek," dedi Iricuo. "Görmüyor musunuz, yılbaşı nedeniyle hepsi bir yana sıvıştı. Yapıda yalnızca bir kişi kaldı. Yapılacak bir tek şey var, parmaklıkların öteki yanına atmasına fırsat bırakmadan anahtarları elinden almak. Bütün iş buna bağlı, çocuklar."

"Açıyor musun, açmıyor musun Chango?" diye sordu Fushía. "Burada daha fazla kalmaya niyetim yok Chango, aç şunu."

"Sen kalmalısın, Küçük Japon," dedi Chango. "Bir yıl, çabuk geçer. Bizim kaybedecek bir şeyimiz yok nasıl olsa, ama bir de çuvallarsak, sen hapı yutarsın. Sana iki yıl daha ceza dayanırlar."

Ama o direndi ve çıktılar. Yapı bomboştu. Gardiyanı, demir parmaklığın yanında, elinde bir şişeyle uyurken buldular.

"Karyolanın ayağını kafasına geçirdim, devrildi," dedi Fushía. "Sanıyorum, onu öldürdüm, Chango."

"Haydi yürü aptal, anahtarları aldım," dedi Iricuo. "Avluyu fişek gibi geçmek zorundayız, ona göre. Tabancasını aldın mı?"

"Bırak, öne ben geçeyim," dedi Chango. "Öteki gardiyanların tabancaları da bununki gibi doludur."

"Ama, onlar uyumuyorlardı, moruk," dedi Fushía. "İki kişiydiler ve zar atıyorlardı. İçeri girdiğimizi görünce, tıpkı senin gibi, heriflerin gözleri kocaman kocaman açıldı."

Iricuo tabancayı üzerlerine doğrulttu: Ya kapıyı açarlardı ya da onları kalbura çevirirdi. Aşağılık herifler. Hele bir ses çıkarmaya kalksınlar, o saat işlerini bitirirdi. Ve biraz çabuk olmalıydılar. Yoksa, dediği gibi, işleri bitikti. Aşağılık herifler. Gerçek birer kalbur olmak istemezlerdi herhalde.

"Bağla onları, Küçük Japon," dedi Chango. "Bellerindeki kemerle bağla. Ve boyunbağlarını da ağızlarına tıka. Çabuk ol, Küçük Japon, çabuk ol."

"Bunlar uymuyor, Chango," dedi Iricuo. "Kapının anahtarı yok bunların arasında. İşte şimdi şapa oturduk, çocuklar."

"Bunlardan biri olması gerek, bir daha dene," dedi

Chango. "Hey küçük, ne yapıyorsun, neden tekmeleyip duruyorsun herifleri?"

"Gerçekten, neden tekmeliyordun onları, Fushia?" diye sordu Aquilino. "Bunu pek anlayamadım, insan böyle bir anda yalnızca kaçmayı düşünür. Yalnızca onu."

"Bu pis heriflerden nefret ediyordum," dedi Fushia. Bize nasıl işkence yaptıklarını görmeliydin, moruk. Onları hastanelik ettim, biliyor musun? Gazeteler uzun uzun Japon'un acımasızlığından, Doğuluların vahşetinden söz ettiler daha sonra. Bu beni epeyce eğlendirdi. Çünkü hayatım boyunca Campo Grande'den dışarı adımımı atmamıştım ve ben de herhangi bir Brezilyalı kadar Brezilyalıydım.

"Şimdi, artık Perulusun, Fushia," dedi Aquilino. "Seni Moyobamba'da tanıdığımda belki Brezilyalı olabilirdin ama yine de biraz garip bir şiven vardı. Ama simdi, tıpkı buranın Hıristiyanları gibi konuşuyorsun."

"Yine de Brezilyalıdan daha fazla Perulu değilim," dedi Fushia. "Bok herifin, ıskartanın biriyim ben moruk; bugün işte böyle bir herifim."

"Neden bu kadar katısın?" diye sordu Iricuo. "Neden vurdun heriflere? Bizi bir yakalayacak olurlarsa, ağzımızı burnumuzu dağıtırlar."

"Şimdi işler yolunda gittiğine göre, tartışmanın âlemi yok," dedi Chango. "Iricuo, biz saklanalım. Sana gelince Küçük Japon, haydi biraz kımılda ve git bir araba bul. Sonra da olabildiğince çabuk, geri dön."

"Mezarlığa mı?" diye sordu Aquilino. "Hepinizin Hıristiyan olduğu düşünülürse, bu hiç de hoş bir şey değil."

"Onlar Hıristiyan değil, hayduttular," dedi Fushia. "Gazeteler daha sonra onların ölülerin ırzına geçmek için mezarlığa girdiklerini yazdı, insanlar böyledir işte, moruk."

"Ve sen de gittin Türk'ün arabasını çaldın öyle mi?"

diye sordu Aguilino. "Peki, nasıl oldu da onlar yakalandığı halde sen kaçabildin?"

"Onlar, beni beklemek için bütün gece mezarlıkta kalmışlar," dedi Fushía. "Gün doğarken de polis tepelerine binmiş. Bense o sırada çoktan Campo Grande'den uzaklaşmıştım."

"Bu da demektir ki, onlara açıkça ihanet ettin, Fushía," dedi Aquilino.

"Sanki başkalarına, sanki herkese ihanet etmedim mi?" dedi Fushía. "Pantacha'ya, Huambisalara başka türlü mü davrandım? Ya Jum'a ne yaptım dersin, moruk?"

"Yine de o sırada öyle pis bir herif değilmişsin," dedi Aquilino. "O zamanlar namuslu bir adam olduğunu sen kendin söyledin."

"O kodese girmeden önceydi," dedi Fushía. "O huyu daha o zaman bıraktım."

"Peki, Peru'ya nasıl geldin?" diye sordu Aquilino. "Campo Grande ta cehennemin dibinde bir yer."

"Matto Grosso'da, moruk," dedi Fushía. "Gazeteler Japon'un Bolivya'ya doğru kaçtığını yazdılar. Ama tabii, ben o kadar aptal değilim, hani neredeyse hemen her yerde dolaştım. O kadar çok kaçtım ki, ne kadar kaçtığımı ben bile şaşırdım. Sonunda Manaos'a gelince, durdum. Oradan da Iquitos'a geçmek kolay oldu."

"Señor Julio Reátegui'yi orada mı tanıdın, Fushía?" diye sordu Aquilino.

"Oradayken tanışma olanağını bulamadım," dedi Fushía. "Ama ondan söz edildiğini işittim."

"Ne biçim şeyler yaşamışsın, Fushía!" dedi Aquilino. Neler görmüş, nereleri gezmişsin! Seni dinlemek hoşuma gidiyor, öyle ilginç ki anlattıkların, sen bile kavrayamazsın. Peki ya sen, bütün bunları bana anlatmak senin hoşuna gitmiyor mu? Yolculuğun böylece daha da kısaldığı gibi bir duyguya kapılmıyor musun?

"Hayır, moruk," dedi Fushía. "Bildiğim bir şey varsa, o da çok üşüdüğüm."

Cordillera'dan aşağı sarkan rüzgâr kumsalın üzerinden geçerken yeniden ısınıp sertleşir: Kumları da alıp sürükleyerek ırmak yatağını izler ve tam kentin üstüne geldiğinde, yerle göğü ayıran kalın bir perdeye, bir zırha dönüşür. Ve içini tam orada boşaltır: Her Allahın günü, alacakaranlıktan şafak vaktine değin kentin alanına, damların üstüne, kiliselerin çanlarına, balkonlara, ağaçlara ve Piura sokaklarının beyaz parkelerine talaş gibi incecik ve kupkuru bir yağmur yağar. Yabancılar, kentin tüm evlerinin çökmek üzere olduğunu söylerler ama yanılırlar. Bu gece yarısı tıkırtılarının kaynağı o eski ama dayanıklı evler değildir. Evlerin kapılarına, pencerelerine çarparak dağılan bu görünmeyecek kadar küçük, sayılamayacak kadar çok kum tanelerinin marifetidir bu takırtı. Ayrıca Piura'nın ürkütücü, kederli bir kasaba olduğunu düşünürken de yanılırlar: İnsanların akşam olur olmaz eve kapanmaları, o soluk kesen rüzgâra ve kumların saldırısına uğramamak içindir. İnsanın teninde iğneyle delinmiş gibi bin delik açar bu kumlar. Kızartır, yara bile yapar. Ama içeride olunca iş başkadır. Castilla'nın viranelerinde, kerpiç evlerde, Mangacheria'nın yabansı kulübelerinde, Galltnacera'nın içkili kafelerinde ve meyhanelerinde, Armes Alanı'nın ve rıhtımın hatrı sayılır büyüklükteki evlerinde eğlenilir, içilir, müzik dinlenir ve gevezelik edilir. Her yerde olduğu gibi. Kasabanın o bırakılmış ve kederli havası eşiklerden içeri girer girmez kaybolup gider. Mezbahanın dışında, ırmağın iki yakasına sıra sıra dizilen ufarak ve derme çatma evlerde, bu hep böyledir.

Piura geceleri öykülerle yüklüdür. Köylüler ecinnilerden söz eder dururlar. Kadınlarsa, kendi köşelerinde bir

yandan mutfak işiyle uğraşır, öte yandan da dedikodu yapar, mutsuzluk öyküleri anlatırlar. Erkekler küçük kadehlerde beyaz *chicha*[1] içerler. Ellerindeki kadehler kamıştan yapılmıştır ve içtiklerine de "hayat suyu" denir. Dağlarda yaparlar bunu ve çok kuvvetli bir içkidir: Bunu ilk içen yabancıların çoğu kez gözlerinden yaşlar boşanır. Çocuklar yerlerde yuvarlanır, güreşir, böcek yuvalarını kurcalar, iguanalara tuzak hazırlarlar. Ya da hiç kımıldamadan, gözlerini kırpıştırarak büyüklerin anlattığı masalları dinlerler. Yolcuları soymak, kimi zaman da gırtlaklamak için Canchaque, Huancabamba ve Ayabaca boğazlarında pusuya yatan haydutlar; içinde ecinnilerin, ruhların fink attığı evler; hastaları mucizelerle iyileştiren büyücüler; bir zincir sesi ya da bir iniltiyle varlıklarını duyuran gömüler; yöredeki toprak sahiplerini iki kampa ayıran gerillalar; kumlu arazide dört bir yana koşturarak birbirlerini arayan, toz bulutlarının arasında birbirlerine saldıran, köyleri kasabaları basan, sürülere el koyan, insanları kementle yakalayan, aldıklarını hükümet bonosu adını verdikleri kâğıt parçalarıyla ödeyen çeteler. Daha çocuk yaştaki insanlardan oluşan bu çeteleri kendileri de görmüşlerdir: Atların üstünde, fırtına gibi Piura'ya girmiş, çadırlarını Armes Alanı'na kurmuş, kırmızı-mavi üniformalarıyla ortalığa yayılmışlardı. Sonra düello öyküleri; zina ve felaketlere ilişkin söylenceler; Meryem Ana'nın katedralde ağladığını gören kadınlar, İsa'nın kolunu kaldırdığını, Çocuk İsa'nın kaçamak kaçamak gülümsediğini gören kadınlar...

Genellikle, cumartesi günleri panayır düzenlenir. Neşe, elektrik akımı gibi Mangachería'dan Castilla'ya, Gallinacera'ya, su kıyısındaki bütün viranelere yayılır. Bütün Piura *tonado* ve *pasillo* denen ağır valslerle, dağlı-

1. (İsp.) Mısırdan, şekerkamışından damıtılan güçlü bir içki. (Ç.N.)

ların çıplak ayaklarıyla toprağı döverek dans ettiği *huaino*'larla, çevik gemici danslarıyla, *tondero* denen kederli füglerle çınlar. Sarhoşluğun doruğuna varıldığında ve şarkılar artık son bulduğunda, gitar arpejleri, dümbelek patırtıları ve arp iniltileri susakaldığında, Piura'yı bir sur gibi kuşatan barakalardan dışarı çevik gölgeler fırlayıverir. Rüzgâr ve kumlara meydan okuyarak: Genç, kaçamak sevişen çiftlerdir bunlar. Kumsalı gölgeleyen cılız keçiboynuzu korusuna, ırmağın her iki yakasındaki gözden uzak plajlara, Catacaos'a bakan mağaralara kaçıverirler. Daha gözü pekleriyse çölün oralara kadar uzanır. Orada, ta oralarda sevişirler.

Kentin merkezinde; Armes Alanı'nı çevreleyen bloklarda, duvarları kireçle beyazlatılmış büyük otellerde, kafeslerle bezenmiş balkonlarda toprak sahipleri, tüccarlar, avukatlar ve devlet büyükleri yaşar. Akşamları bahçelerde, palmiyelerin altında toplanır, o yıl pamuğu ve şekerkamışını tehdit eden belalardan söz ederler. Irmağın gerektiği anda yükselip yükselmeyeceğini, yeterince su getirip getiremeyeceğini sorarlar birbirlerine. Chápiro Seminario'nun baltalığında kısa bir süre önce patlak veren yangın üzerine, horoz dövüşleri üzerine gevezelik ederler. Ha bir de, bölgelerine yeni gelecek doktor hemşerilerini, Pedro Zevallos'u karşılama kampanyasından da söz ederler. Onlar iskambil *–tresillo* ya da *rocambor–* ve domino oynarken, karıları, loş ve halılarla kaplı salonlarda, değirmi tabloların, aynaların ve Şam kumaşıyla kaplı mobilyaların ortasında dua ezberler, hayır olsun diye bayramlar, kabul günleri düzenlerler. Sonra ayinlerin iyi bir biçimde yürütülmesi ve kilisenin süslenmesi için görev dağıtımı yaparlar. Kermes hazırlar ya da gençler için söz keserler. Adı *Ecos y Noticias* olan ve sosyete haberleri veren tek yapraklı renkli yerel bir gazete vardır; orada yayımlanan dedikoduları aktarırlar birbirlerine.

Yabancılar kentin iç yaşamını pek bilmezler. Piura'da nefret ettikleri şey nedir? Önce, soyutlanmış olmasını, onu ülkenin geri kalan kısmından koparan geniş, kumlu toprakları sevmezler. Sonra yol denen şeyden eser olmayışını, yakıcı güneş altında atla yapılan bitmez tükenmez yolculukları. Ve haydutların saldırılarını. Kente geldiklerinde Kuzey Yıldızı Oteli'ne inerler. Bu otel Armes Alanı'ndadır. Boyası dökülmüş bir yapıdır ve her pazar önünde bandonun şakıdığı, gölgesine dilencilerin ve ayakkabı boyacılarının kurulduğu köşkten daha yüksek değildir. Daha akşamın beşinde odalarına kapanıp kalırlar. Yaptıkları tek şey, kumun ıssız kenti nasıl avucunun içine aldığını pencereden seyretmekten ibarettir. Kuzey Yıldızı'nın barına iner, sarhoş oluncaya kadar içerler. "Burası Lima gibi değil," derler, "insanın oyalanabileceği hiçbir yer yok; Piuralıların çekilmez insanlar olduğunu söyleyemeyiz elbette, ama bu nasıl bir umursamazlıktır ki, bu insanlar yalnızca gündüzleri yaşıyorlar." Kazandıkları bütün parayı ezebilecekleri izbe gibi yerleri tercih ederlerdi, kuşkusuz. Bu yüzden, buraya her geldiklerinde, kent halkını genellikle kötüleyerek anarlar, hatta kimi zaman işi kara çalmaya kadar vardırırlar. Oysa, Piuralılar kadar konuksever, onlar kadar sıcakkanlı insanlar, başka nerede vardır? Onları sevinçle karşılarlar. Otelde yer kalmadığında, kapıp eve götürmek için birbirleriyle dövüşürler. At cambazları, pamuk simsarları, bütün çarşı esnafı, hatırlı kişilerin tümü onlara karşılamaların en görkemlisini sunarlar; onurlarına Chulucanas Dağları'nda geyik avları, eğlence partileri düzenler, *hacienda*'larda[1] gezdirirler. Castilla ve Mangacheria'nın kapıları dağdan göç eden Yerlilere açıktır. Açlıktan ve korkudan kudurmuş bir hal-

1. (İsp.) Büyük çiftlik. (Y.N.)

de kente gelir, soluğu rahiplerin köylerden kovduğu büyücülerin yanında, Piura'ya köşeyi dönmek için gelen işportacıların tezgâhlarında alırlar. *Chicha* satıcıları, sucular ve belediye çöpçüleri onları dostça karşılar, evlerini ve yorganlarını paylaşırlar. Yabancılar, kentten ayrılırken, yanlarında mutlaka armağanlar da götürürler. Ama kadına susamış bu insanları hiçbir şey doyuramaz. Yalnızca gökten yağan kumların uyanık kalabildiği Piura gecelerine katlanamazlar.

Oysa, kadınlar ve onları doyuma ulaştıracak kadar uzun gece sefaları ne kadar da hoşlarına giderdi – Peder García böylelerini "şeytan" ve "iğrenç boynuzlular" olarak tanımlıyor. Ve o hoppa, o cıvıl cıvıl, o yalnız gecelere özgü "Yeşil Ev" işte böyle doğdu.

Onbaşı Roberto Delgado, belli bir şeye karar veremeden, bir süredir Yüzbaşı Artemio Quiroga'nın odasının önünde dolanmakta. Kül rengi gökyüzüyle Bona karakolunun tam arasından kara kara bulutlar geçiyor. Hemen yandaki sekide çavuşlar, acemilere talim yaptırıyor: Tanrı adına hazır ol! Tanrı adına rahat! Hava ıslak buhar yüklü. Aman canım, alt tarafı bir azar işitiriz. Ve Onbaşı kapıyı itip içeri giriyor, masasında oturan Yüzbaşı'yı selamlıyor. Ötekiyse elini yelpaze gibi kullanarak serinlemeye çabalıyor: Ne var, ne istiyorsun? diye soruyor Onbaşı'ya. Mümkünü varsa biraz izin rica edecektim, Baguava'ya gitmek istiyordum da. Hoppala, bu da nereden çıktı şimdi; hangi sinek soktu bu Onbaşı'yı? Yüzbaşı, çılgın gibi, artık iki elini birden sallıyor. Ama Onbaşı Roberto Delgado'yu sinek filan ısırdığı yok. Orman yöresindenim ben Yüzbaşım, Bagua'dan; Onbaşı yalnızca ailesini görmek için izin istiyor. Ah, işte şu boktan yağmur gene başladı. Yüzbaşı kalkıp pencereyi kapatıyor ve elle-

ri, yüzü ıslak geri dönüyor. Islaklığı görünce, sinekler artık yanaşamazlar. Artık tasalanmasına gerek yok herhalde? Neden artık ısırmazlar biliyor musun, zehirlenmek istemezler de ondan. Onbaşı onaylar görünüyor: Evet. bu pekâlâ mümkün, Yüzbaşım. Subay, kurulmuş kuklalar gibi sırıtıyor. Yağmurun takırtısı odanın içine doluyor: Kocaman kocaman damlalar, dolu taneleri gibi çatıdaki sacın üstüne düşüyor. Duvarlar incecik ve aralıklarından rüzgâr sızıyor. Son iznini ne zaman almış Onbaşı, geçen yıl mı? Ah, iyi, yağmurlu, rüzgârlı değişik bir müzik türü bu, Yüzbaşı'nın yüzü seyiriyor. Bu durumda üç haftalık bir izin hakkı daha var. Elini kaldırıyor. Bagua'ya mı gideceğim dedin? Bana oradan bir şeyler getirse. Kendi yanağını tokatlıyor, yüzü o saat kızarıveriyor. Onbaşı hâlâ çok ciddi. Neden gülmüyor? Yüzbaşısının kendi kendisini tokatlamasını gülünç bulmuyor mu? Hayır, diyor, Onbaşı, ne münasebet Yüzbaşım. Subayın gözlerinden muzip bir pırıltı geçiyor; dudaklarındaki sert çizgi yumuşuyor, *cholito*[1]: Ya gırtlağın yırtılırcasına gülersin, ya da izine elveda! Onbaşı Roberto Delgado, canı sıkkın, kapıya, pencereye bakıyor. Sonunda ağzını açıyor ve gülmeye koyuluyor. Başta yapay bir kahkaha bu, hiç de içten değil, sonra daha doğal bir biçimde gülmeye başlıyor ve derken, giderek neşeli bir kahkaha patlatıyor. Yüzbaşım, sizi sokan sinek dişi bir sinekti. Onbaşı kahkahadan sarsılıyor; Yalnızca dişi sinekler sokarlar insanı, bunu biliyor muydunuz? Erkek sinekler sokmaz, çünkü onlar etyemezdir. Yüzbaşı bozuluyor; Defol git başımdan. Onbaşının sesi kesiliyor. Dikkat et de Bagua'ya giderken, yolda hayvanlar seni yemesin, bu kadar şakacı bir adama yazık olur sonra. Ama bu şaka değil ki, bilimsel bir şey, bunla-

1. (İsp.) Melez, Kızılderili *cholo*'nun küçültülmüşü, *cholo*'cuk. (Ç.N.)

rın yalnızca dişileri kan emerler: Bunu bana Flor'daki teğmen anlattı Yüzbaşım. Yüzbaşıysa canları cehenneme diye düşünüyor, kan emdikten sonra ister dişi olmuş ister erkek, ne fark eder. Hem ondan bunu soran oldu mu, bilgi yarışması mı düzenledik burada? Ama Yüzbaşım; Onbaşı'nın niyeti sizinle alay etmek değil ki, hem bakın çok müthiş bir ilaç var, Urakusa'ların yaptığı bir merhem; Onbaşı size ondan bir şişe getirebilir isterseniz. Yüzbaşıysa kendisiyle açık açık konuşulmasından hoşlanır; bu Urakusa'lar dediğin de neyin nesidir? Ama, Urakusa'da yaşayan Aguaruna'lara bu ad veriliyor işte, daha nasıl açık konuşulmasını istiyor ki? Hem Yüzbaşı hiç sinekler tarafından sokulmuş bir Chuncho[1] görmüş mü acaba? Onların da kendilerine göre sırları var, ağaçların reçinelerinden merhem yaparlar, sonra da bunu her taraflarına sürerler ve yaklaşan her sinek ânında ölür. İşte, Onbaşı bundan size bir şişe getirecek Yüzbaşım, söz, getirecek. Bu Onbaşı da bugün amma matrak. O dinsizlerin şunun kafasını kırdığını görmek, kim bilir ne kadar eğlenceli olur. Yüzbaşım inanın çok iyi gelecek, ummadığınız kadar iyi gelecek, diyor Onbaşı: Sonra, kafam haddinden fazla büyük. Hem sonra, Onbaşı neden Urakusa'dan geçmek istiyor? Yalnızca ona bu merhemi getirmek için mi? Elbette, diyor Onbaşı, elbette ki onun için. Hem Yüzbaşım, böylece yolum daha da kısalmış olacak. Aksi takdirde büyük izin süresi yolda geçecek ve ne ailesini, ne de dostlarını doğru dürüst görebilecek. Bütün Bagua'nın adamları bu Onbaşı gibi midir? Yoksa daha da kötüleri, daha da yüzsüzleri var mı? Çok daha kötüleri var, Yüzbaşım, düşünemeyeceğiniz kadar kötüleri. Bu kez Yüzbaşı'nın yüzünü içten bir tebessüm kaplıyor, gülüyor

1. Cuzco'nun doğusu ve Peru'nun orta bölgesinde yaşayan yerli halk.

Yüzbaşı. Onbaşı da gülüyor, adamı izliyor ve yarı açık gözleriyle süzüyor. Sonra birden soruyor; Onbaşı yanında bir de kılavuz götürmek istiyor Yüzbaşım, ya da bir hamal, bu mümkün mü acaba? Yüzbaşı Artemio Quiroga şaşalıyor, ne dedin? Bu Onbaşı, kendisini fazlaca kurnaz sanmıyor mu? Soytarılıklarıyla beni tavlayacak, güldürecek ve sonra da istediğini elde edecek, öyle mi? Ne münasebet, Yüzbaşım, o yalnızca çok zaman kaybetmemek için böyle bir istekte bulunuyor, siz oralarda yol mu var sanıyorsunuz? Yanında kılavuz olmaksızın bu kadar kısa bir sürede Bagua'ya nasıl gidip gelsin? Ayrıca subaylar bir sürü şey ısmarlayacaklar, birinin paketleri taşımak için ona yardım etmesi gerek. Bu nedenle, bırakın da kılavuzla hamalı yanında götürsün, söz, sineklere karşı kullanılan o merhemden size mutlaka getirecek. Karşılaştığı tezgâh sonunda Yüzbaşı'yı yorgun düşürüyor: Bu Onbaşı gerçekten düzenbaz bir adam. Ve siz de müthişsiniz diye yanıtlıyor, Onbaşı. Geçen hafta gelen acemilerin arasında bir kılavuz var, onu götürebilir, aynı yöreden bir de hamal. Ama bütün bunlar yalnızca üç hafta için, bir gün bile fazla olmaz. Bir gün bile fazla olmaz Yüzbaşım, diyor Onbaşı, size söz. Topuklarını şaklatıyor, selamlıyor ve eşikte duraklıyor; özür dilerim Yüzbaşım, ama kılavuzun adı neydi acaba? Adrián Nieves, diyor Yüzbaşı ve artık Onbaşı'nın çıkıp gitmesini istiyor, gecikmiş bir sürü işi var. Onbaşı Roberto Delgado kapıyı açıyor, çıkıyor. Islak ve güçlü bir rüzgâr odayı dolduruyor. Yüzbaşı'nın saçları hafifçe oynaşıyor.

Kapı çaldı. Josefino Rojas gitti ve sokakta kimseyi göremedi. Akşam oluyordu ve Tacna Sokağı'nın lambalarını henüz yakmamışlardı; serin bir rüzgâr kentin üstünde kol geziyordu. Josefino, Sánchez Cerro Caddesi'ne

doğru birkaç adım attı ve orada Leónları gördü. Ressam Merino'nun heykelinin yanı başına, küçük alandaki bir sıraya oturmuşlardı. José'nin ağzında bir sigara vardı, Maymun ise bir kibrit çöpüyle tırnaklarının arasını temizliyordu.

"Bir yerlerde ölü mü var?" diye sordu Josefino, "bu cenaze sessizliği de neyin nesi?"

"Sen dalga geç bakalım dikbaşlı herif," dedi Maymun, "az sonra apışıp kalacaksın nasıl olsa." Lituma geri döndü.

Josefino ağzını açtı ama konuşmadı; yüzünde şaşkın ve uyuşuk bir gülümseme, kirpiklerini kırpıştırarak öylece kaldı. Suratı kırış kırıştı. Usul usul, ellerini ovuşturmaya koyuldu.

"İki saat kadar önce," dedi José, "Roggero otobüsüyle."

Saint Michel Koleji'nin pencerelerinde ışık vardı. Cümle kapısının önündeyse, bir belletici gece öğrencilerini acele etmeye çağırıyor, ellerini birbirine vurarak şaklatıyordu. Libertad Sokağı'ndaki üniformalı öğrenciler, dalları hışırdayan keçiboynuzu ağaçlarının altında gevezeliğe dalmışlardı. Josefino'nun elleri cebindeydi.

"Sen de gelsen iyi olurdu," dedi Maymun. "Bizi bekliyor."

Josefino, caddeyi geçti, kapıyı kapadı ve yeniden alana geldi; üçü birden sessizce yola koyuldular. Arequipa Sokağı'nı döndükten birkaç metre sonra Peder García ile karşılaştılar. Boynuna gri bir fular sarmış, ayaklarını sürüyerek, soluyarak, iki büklüm yürüyordu. Yumruğunu onlara doğru savurdu ve bağırdı: "Dinsizler!" Maymun, "Kundakçı!" diye yanıtladı. José de: "Kundakçı! Kundakçı!" Sağdaki şoseyi izlediler. Josefino tam ortalarındaydı.

"Ama Roggero otobüsüne binince ya sabah çok erken saatte burada olunur, ya da gece yarısı; hiç bu saatte gelindiği olmamıştır," dedi Josefino.

"Otobüs, Cuesta de Olmos'ta arıza yapmış," dedi Maymun. "Lastiklerden biri patlamış. Değiştirmişler ama sonra iki kez daha patlamış. Görüyor musun şansı!"

"Onu gördüğümüzde şaşkınlıktan donakaldık," dedi José.

"Hemen gelip bunu ıslatmak istedi," dedi Maymun. "Seni arayacağımızı söyledik ve onu orada bıraktığımızda hazırlanıyordu."

"Lanet olsun, beni hazırlıksız yakaladı," dedi Josefino.

"Şimdi ne yapacağız?" dedi José.

"Canın ne istiyorsa, onu, yeğenim," dedi Maymun.

"Öyleyse, gidip bizim ahbabı bulun gelin," dedi Lituma, "birlikte bir kadeh bir şey içeriz. Gidin onu bulun ve deyin ki, dört numaralı Dikkafa döndü. Bakalım nasıl karşılayacak."

"Ciddi mi söylüyorsun yeğenim?" dedi José.

"Hiç bu kadar ciddi olmadım," dedi Lituma. "Birkaç şişe Sol de İca'm var. Birlikte bir tanesini boşaltırız. Yemin ederim, onunla görüşmeyi çok istiyorum. Ben üstümü değişirken gidip onu bulun."

"Senden ne zaman söz etse, 'bizim ahbap' der Dikkafa," dedi Maymun. "Seni bizden de çok seviyor."

"Sizi nasıl soru bombardımanına tuttuğunu tahayyül edebiliyorum," dedi Josefino. "Ne uydurdunuz bakalım?"

"Yanılıyorsun, tek bir şey sormadı," dedi Maymun. "Adını bile anmadı. Yanılmıyorsam, onu unuttu bile."

"Bir sürü soruyla karşılaşıp çuvallamak istemiyorsak, oraya varmakta acele etmeyelim," dedi Josefino. "Bu işi bir an önce, birisi çıkıp da ona her şeyi anlatmadan yoluna koymalıyız."

"Bunu sen üstlen," dedi Maymun. "Benim o kadar cesaretim yok. Ona ne diyeceksin ki?"

"Bilmiyorum," dedi Josefino, "bu, işlerin nereye varacağına göre değişir. Yalnız, hiç değilse geleceğini önce-

den bildirmiş olsaydı. Ama, bizi böyle faka bastırmak istemiş olmalı, lanet olsun. Bunu hiç beklemiyordum."

"Şu ellerini ovuşturmaktan vazgeç artık," dedi José. "Sinirlerinin bozukluğunu bize de bulaştırıyorsun, Josefino."

"Çok değişmiş," dedi Maymun. "Hatta biraz yaşlanmış da Josefino. Ve öyle eskisi kadar iriyarı da değil."

Sánchez Cerro Sokağı'nın lambaları henüz yanmıştı. Aydınlık duvarları, oymalı ahşap balkonları ve bronz kapı tokmaklarıyla, evler hâlâ görkemli, hâlâ kocamandılar. Ama daha arkada, grubun mavi haleleri arasında Mangacheria'nın eciş bücüş, karmakarışık profili kendini ortaya koymuştu bile. Şoseden, yeni köprü yönünde bir kamyon konvoyu geçiyordu. Kaldırımlardaysa bastonlarından medet umarak yürümeye çalışan yaşlılar, koşuşturan velet çeteleri göze çarpıyordu. Bir de kapı eşiklerine büzülmüş çiftler.

"Beyazlara bayağı cesaret gelmiş," dedi Lituma. "Baksana, Mangacheria'da kendi evlerindeymiş gibi gezip tozuyorlar."

"Bu, hep şu caddenin yüzünden," dedi Maymun. "Bunun yapılması Mangache'lere karşı tam bir saldırı oldu. Bunu yaptıklarında Arpçı bize, 'İşte şimdi ırzımıza geçtiler,' demişti; bağımsızlığımızın sonu geldi, herkes gelip topraklarımıza burnunu sokacak. Ne dediyse hepsi oldu, yeğenim."

"Şimdi bir beyaz, eğlenceyi *chicheria*'larda[1] noktalayamasa kendisini aşağılanmış hisseder," dedi José. "Piura'nın ne kadar büyüdüğünü fark ettin mi yeğenim? Her tarafa yeni, kocaman yapılar yapıldı. Ama Lima'dan geldiğine göre, bunların seni etkilememesi doğal."

1. (İsp.) *Chicha* (bir tür mayalanmış içki) satılan meyhane. (Ç.N.)

"Size bir şeyler söylemek istiyorum," dedi Lituma. "Yolculuk bana bayağı iyi geldi. Bütün bu süre içinde uzun uzun düşündüm ve sonunda anladım ki, eğer bir sürü sıkıntı peşimi bırakmadıysa, bu burada olmadığım için, sizin gibi buralarda kalmadığım için oldu. En azından bunu öğrendim; burada ölmek bile güzel."

"Ne olup bittiğini öğrenirse, bu düşüncesini çabuk değiştirir," dedi Josefino. "Sokakta insanlar onu parmakla göstermeye başladılar mı, en azından utanır. Ve sonra çeker gider."

Josefino durdu ve bir sigara çıkardı. Rüzgârın alevi söndürmesini engellemek için, Leónlar elleriyle perdelediler. Yine usulca yollarına devam ettiler.

"Peki, ya çekip gitmezse?" dedi Maymun. "Piura ikinizi birden barındıracak kadar büyük bir yer değil, Josefino."

"Lituma'nın gideceğine pek olanak vermiyorum, iliklerine kadar Piuralı olmuş," dedi, José. "Ormandan geldiği günlerdeki haline hiç benzemiyor, o zaman buradaki her şey onu rahatsız ediyordu. Yurt aşkı, Lima'da içine işlemiş."

"Öyle alengirli şeyler istemiyorum," dedi Lituma. "Piura yemeklerini canım çekiyor yalnızca. İyi bir *seco de chabelo*[1], bir *piqueo*[2] istiyorum. Yemek arasında da *clarito*[3] içilmeli."

"Öyleyse Angélica Mercedes'in oraya gidelim yeğenim," dedi Maymun. "Aşçıların kraliçesi odur, her zaman. Onu herhalde unutmamışsındır, değil mi?"

"Hatta Catacaos'a gidelim yeğenim," dedi José. "O

1. Peru mutfağından baharatlı, acılı, muzlu et yemeği. (Y.N.)

2. Küçük tabaklar anlamına gelir ve Peru mutfağının geleneksel yemeklerinden oluşur. (Y.N.)

3. Cin ve vermut ile hazırlanan içki. (Y.N.)

'yürüyen batakhane'ye. Benim bildiğim, *clarito*'nun en iyisi oradadır."

"Siz Lituma'nın gelmesine sevinmiş görünüyorsunuz," dedi Josefino. "Her ikinizin de bayram yapar gibi bir hali var."

"Ne de olsa bizim yeğenimiz, Dikkafa," dedi Maymun. "İnsanın aileden birini görmesi her zaman hoşuna gider."

"Onu bir yere götürmemiz şart," dedi Josefino. "Şoför onunla konuşmadan, hiç değilse."

"Ama dinle biraz, Josefino," dedi Maymun. "Sana daha her şeyi söylemedik."

"Yarın, doğruca Doña Angélica'ya gideceğiz," dedi Lituma. "Ya da Catacaos'a, siz nasıl isterseniz. Ama bugün, dönüşümü nerede ıslatacağımı ben biliyorum."

"Nereye gitmek istiyor bu şeytan?" diye sordu Josefino. "Kraliçe'ye mi, yoksa Üç Yıldız'a mı?"

"Chunga Chunguita'ya," dedi Lituma.

"Sen ne sayıklıyorsun," dedi Maymun. "Yeşil Ev'e gitmek istiyor, başka hiçbir yere değil. Şimdi anlıyor musun, Dikkafa?"

II

"Sen insan kılığına girmiş şeytansın," dedi Rahibe Angélica, sonra, zavallı bir hayvan gibi iki büklüm yere yığılmış genç kızın üstüne eğildi; "kötü huylu, nankör bir kızsın."

"Nankörlük kötülüklerin en büyüğüdür Bonifacia," dedi Başrahibe usulca. "Hayvanlar bile kendilerine yapılan iyiliğin değerini bilirler. Önlerine muz atıldığında *frailecillo*'ların[1] ne yaptığını hiç görmedin mi?"

Rahibelerin yüzleri, elleri, başörtüleri mahzenin alacakaranlığında sanki fosforlu gibiydi. Bonifacia ise hiç kımıldamıyor, istifini bozmaya niyetli görünmüyordu.

"Yaptıklarını bir gün anlayacaksın ve pişmanlık duyacaksın," dedi Angélica Ana. "Ve eğer gene pişmanlık duymazsan, bu kez dosdoğru Cehennem'e gideceksin."

Yetim kızlar, kuyu gibi daracık ve derin bir odada uyurlar; çıplak duvarlarda Nieva'ya açılan üç pencere vardır. Misyonerevinin geniş avlusuyla bağlantıyı tek bir kapı sağlar. Yerde, duvara dayalı, açılır kapanır yataklar vardır. Çadır bezinden yapılmış: Yetimler, kalktıklarında onları dürer, katlar, akşam olunca yeniden kurarlar. Boni-

1. Penguene benzeyen bir kuş. (Ç.N.)

facia, kapının öteki tarafında tahta bir yatakta yatar. Yattığı küçük oda çocukların yatakhanesiyle koridor arasında tam bir köşe oluşturur. Yattığı yerin tam üstünde bir haç vardır, hemen yanı başında da bir sandık. Rahibelerin hücreleri ise avlunun öteki tarafında, yönetim yapısının içinde; yalnızca iki tarafa eğimi olan çatısıyla beyaz bir yapı, birbirlerine tıpatıp benzeyen pencereler ve altı okka, ahşap bir tırabzan. Yönetim yapısının da yanında yemekhane vardır. Ve bir de işlik. Yetimler burada İspanyolcayı, hecelemeyi, sayı saymayı, dikiş dikmeyi ve nakış işlemeyi öğrenirler. Din ve ahlak dersleri kilisede verilir. Avlunun bir köşesinde hangarı andıran bir yer vardır, misyonerevinin bahçesinin hemen bitişiğinde; yüksek bacası ormanı saran dalların arasında kendisini kolayca gösterir; burası mutfaktır.

"Daha şu kadarcıkken, kesinlikle ancak şu kadarcıkken, ileride ne olacağın belli olmuştu bile." Başrahibe'nin eli yerden elli santimetre kadar yükseklikte. "Ne demek istediğimi biliyorsun, değil mi?"

Bonifacia yan döndü, başını kaldırdı. Gözleri Başrahibe'nin elini incelemeye koyuldu. Bahçedeki papağanların şamatası mahzenin bu kuytu köşesine değin geliyordu. Pencereden görünen ağaçların dalları daha şimdiden birbirine geçmiş, karmakarışık olmuştu. Bonifacia dirseklerini yere dayadı: "Hayır, anacığım; bilmiyordu."

"Senin için neler yaptığımızı da mı bilmiyorsun?" diye patladı Rahibe Angélica. Yumruklarını sıkmış, odanın içinde bir o köşeye, bir bu köşeye gidip geliyordu. "Sana bağrımızı açtığımızda ne halde olduğunu da bilmiyorsun, demek?"

"Nereden bilebilirim ki?" diye mızıldandı Bonifacia. "Ben o zaman küçücüktüm, *mamita*, hatırlamıyorum ki."

"Şu sesinin yumuşaklığına da bakın siz, rahibeler," diye bağırdı Rahibe Angélica. "Nasıl da uysal havalara

giriyor! Beni kandıracağını mı sanıyorsun aklınca? Sanki seni tanımıyorum! Hem bana *mamita* demek iznini sana kim verdi, bakalım?"

Akşam duasından sonra rahibeler yemekhaneye giderler. Yetimlerse, önde Bonifacia, yatakhaneye yollanırlar. Yataklarını yapıp yatarlar. Sonra Bonifacia yağ lambalarını söndürür, kapıyı kapatıp kilitler, haçının önünde diz çöküp duasını eder ve yatar.

"Bahçede koşuşturup durur, toprağı eşeler ve ne zaman bir böcek, bir solucan bulsan hemen ağzına atardın. Bu yüzden sürekli hastaydın," dedi Başrahibe. "Peki söyle bakalım; seni kim iyileştirirdi? Bunu da mı hatırlamıyorsun?"

"Geldiğinde çırılçıplaktın," diye haykırdı Rahibe Angélica. "Şimdi kendi kendime soruyorum, hangi kafaya uyup da sana giysi dikeceğim, diye uğraştım? Giysilerinin hepsini yırtardın ve sefaletini cümle âleme göstermek için elinden geleni yapardın ve üstelik o sıralarda on yaşını çoktan geçmiştin. Daha doğuştan kötü huyların vardı, şeytanın biriydin ve aklı şeytanlıktan başka bir şeye çalışmadı."

Yağmur mevsimi geçmişti ve artık akşam erken iniyordu; birbirine girmiş dalların ve yaprakların ötesinde, gökyüzü karanlık ve ışıltılı şekillerin bir yumağı gibiydi. Başrahibe bir sandığın üstüne oturmuş, dimdik duruyordu. Rahibe Angélica ise yumruğunu savurarak bir aşağı bir yukarı gezinip duruyordu. Arada bir elbisenin kolu sıyrılıyor ve beyaz, ince bir yılanı andıran kolu meydana çıkıyordu.

"Böyle bir şey yapabileceğin hiç aklıma gelmezdi," dedi Başrahibe. "Bonifacia, ne oldu sana böyle, bunu neden yaptın?"

"Açlıktan ölecekleri ya da ırmakta boğulup gidecekleri hiç mi aklına gelmedi?" dedi Rahibe Angélica. "Ya

ateşli bir hastalığa yakalanırlarsa? Haydutlar da hiç aklına gelmedi, Tanrı bilir?"

Bonifacia hıçkırıp duruyordu. Mahzenin içini acı bir toprak ve yaş sebze kokusu kaplamıştı. Karanlık büyüdükçe koku da yükseliyor ve artıyordu. Kalın, yakıcı ve geceye özgü bir kokuydu bu. Ağustosböceklerinin, cırcırböceklerinin sesleri de çok net duyuluyordu ve sanki odanın kokusu bu böceklerin cırıltılarına karışmış gibiydi.

"Küçük bir hayvandan farkın yoktu ve biz sana burada bir yuva, bir aile ve bir ad sunduk," dedi Başrahibe. "Ve sana bir de Tanrı sunduk üstüne üstlük. Bütün bunların senin için hiçbir anlamı yok mu?"

"Ne ağzına koyacak bir lokma yiyeceğin vardı, ne de üstüne giyecek bir giysin," diye homurdandı Rahibe Angélica. "Ve biz seni eğittik, giydirdik, adam ettik. Çocuklara bunu nasıl yaparsın, kötü kız?"

Arada bir Bonifacia'nın gövdesi hıçkırıklarla tepeden tırnağa sarsılıyordu. Başörtüsü sıyrılmıştı ve alnının bir bölümünü örten saçları görünüyordu.

"Ağlamayı kes Bonifacia," dedi Başrahibe. "Konuş artık."

Şafakta, sinek vızıltılarının yerini kuş şakımaları aldığında misyonerevi ayaklanır. Bonifacia küçük bir çanı elinde sallayarak yatakhaneye girer; yetimler yataktan aşağı atlarlar. *Ave Maria* derler ve giysilerini giyerler. Sonra bir sürü kümeye ayrılıp misyonerevinin yolunu tutarlar. Hepsinin yapması gereken işler önceden belirlenmiştir: En küçükler avluyu süpürür, sonra yönetim yapısını ve yemekhaneyi; daha büyüklerse kilise ve işliği. Yetimlerden beşi çöp tenekelerini avluya taşır ve Bonifacia'yı beklerler. Başlarında o olduğu halde dar patikadan aşağı inerler, Santa María de Nieva Alanı'nı, tarlaları geçerler ve Kılavuz Nieves'in kulübesine gelmeden, kestirme bir yola saparlar. Bu yol ağaçların, Capana-

hua'ların[1], *chonta*'ların ve *chambira*'ların arasından geçer ve küçük bir boğaza açılır, burası köyün çöplüğüdür. Haftada bir kez, Belediye Başkanı Manuel Aguila'nın hizmetçileri bu çöplerden kocaman bir ateş yakarlar. Yöredeki Aguaruna'lar her gün öğleden sonra buraya otlanmaya gelirler: Bir kısmı bağırıp çağırarak, ellerindeki sopaları savurarak boğazın üstünde süzülen açlıktan kudurmuş yırtıcı kuşları uzaklaştırırken, ötekiler çöpleri karıştırıp yiyecek ve işe yarar eşya bulmaya çalışır.

"Bu küçücük kızların, günahkârların ya da uygunsuz işler çevirenlerin eline düşebileceği de mi aklına gelmedi?" diye sordu Başrahibe. "Burada öğrendikleri her şeyi bir anda yitirebileceklerini de düşünemedin mi?"

"Hıristiyanlar gibi davranıyorsun ve artık eskisi gibi çıplak değilsin, ama ruhun hâlâ dinsizliğin hizmetinde," dedi Rahibe Angélica. "Sevgili anamız, bırakın yaptıklarından etkilenmesini ya da pişmanlık duymasını, bu özellikle böyle davrandı. Çünkü kızların yeniden birer yabani olmasını istiyordu."

"Gitmek isteyen onlardı," dedi Bonifacia. "Avluya çıkmış, kapının önüne kadar gelmişlerdi. Gitmek istediklerini yüzlerinden okudum, hele dün gelen o iki kızı bir görseydiniz."

"Ve sen onlara bu zevki tattırdın demek!" diye haykırdı Rahibe Angélica. "Çünkü sen de böyle olmasını istiyordun! Çünkü onlar buradayken çalışmak zorunda kalıyordun ve senin de çalışmaktan ödün patlar! Tembel kız, şeytan!"

"Sakin olun Rahibe Angélica," dedi Başrahibe. Ayağa kalkmıştı.

Rahibe Angélica bir elini göğsüne, sonra da alnına gö-

1. Amazonlardaki yerli halk. (Y.N.)

türdü: "Yalan söylendiğini duyunca kendinden geçiyordu, sevgili anamız, çok çok özür diliyordu bu yüzden."

"Senin dün getirdiğin o iki kız yüzünden oldu, anacığım," dedi Bonifacia. "Ötekilerinin gitmesini hiç mi hiç istemiyordum, eğer o iki kız olmasa buna izin vermezdim. Ama o iki kız yok mu, onlar canımı sıkıyordu. Böyle bağırma, anacığım, hasta olacaksın. Ne zaman bir şeylere sinirlensen, hemen hastalanırsın."

Bonifacia ve yetim kızlar çöpleri boşaltıp döndükten sonra, Rahibe Griselda, onların da yardımıyla kahvaltıyı hazırlar: Meyve, kahve ve misyonerevinin fırınında pişmiş ekmek. Kahvaltıdan sonra yetim kızlar kiliseye yollanırlar. Din ve kutsal tarih dersi alırlar orada, dua etmeyi öğrenirler. Öğlen olunca yeniden mutfağa gelirler ve Rahibe Griselda'nın denetimi altında –kıpkırmızı, kıpır kıpır hareketli ve geveze bir kadındır– yemek hazırlarlar: Sebze çorbası, balık, manyok, iki küçük ekmek, meyve ve damıtılmış su. Bütün bunlardan sonra, yetim kızlar isterlerse avlu ve bahçe arasında bir saat kadar kovalamaca oynayabilirler, ya da meyve ağaçlarının gölgesinde dinlenebilirler. Sonra işliğe çıkarlar. Rahibe Angélica yenilere İspanyolca okuma yazma öğretir, bir de sayı saymayı. Başrahibe, tarih ve coğrafya derslerini üstlenmiştir, Rahibe Angela resim ve evişlerini. Rahibe Patrocinio ise matematik dersi verir. Akşam olduğunda rahibeler ve yetim kızlar kiliseye gidip dua ederler. Sonra kızlar yeniden küme küme işe koyulurlar: Mutfak, bahçe, kiler ve yemekhane. Akşam yemeği öncekilerden daha hafiftir.

"Beni kandırmak için köylerinden söz ediyorlardı, *mamita*," dedi Bonifacia. "Her şeylerini bana vereceklerini söylüyorlardı ve bu da beni çok üzüyordu."

"Yalan söylemesini bile bilmiyorsun, Bonifacia." Başrahibe, mavi loşluğun içinde bembeyaz uçuşup duran kollarını çaprazlama kavuşturdu. Yuvarlacık bir şekil çık-

tı ortaya. "Rahibe Angélica'nın getirdiği o iki kız Hıristiyanların dilini konuşmayı bilmiyorlardı ki, gördün mü durup dururken nasıl günaha girdin?"

"Ben bu putperestlerin dilini biliyorum, *mamita*, ama bundan senin haberin yok." Bonifacia kafasını kaldırdı, saçlarının arasından iki yeşil, küçük kıvılcım çaktı. "Küçük putperest kızları dinleye dinleye öğrenebildim, ama bunu sana bugüne kadar anlatmadım."

"Yalan söylüyorsun, pis şeytan!" diye bağırdı Rahibe Angélica. O yuvarlak beyaz şekil ikiye bölündü ve usul usul kanat çırpmaya koyuldu. "Baksanıza şimdi de neler uyduruyor, anacığım. Haydudun birisin sen!"

Ama sanki mahzenin bir yerinde yabani bir hayvan varmış da tedirgin olmuş gibi, birdenbire duyuluveren mırıltılarla sesi kesiliverdi. Kızdırılmış, meydan okuyan bir hayvanınki gibi havlayarak, homurdanarak, mırıldanarak, çıtırdayarak, çatırdayarak yükselen, odanın loşluğunda daha da büyüyen bir ses, bir gürültüydü bu:

"Görüyor musun, *mamita*?" dedi Bonifacia. "Putperestler gibi konuştum işte, yoksa anlamadın mı?"

Her gün, kahvaltıdan önce ayin yapılır. Komşu misyonerevinin görevlileri, genellikle de Peder Venancio, yapılan töreni böyle adlandırır. Pazar günleri, Santa María de Nieva'da oturanlar da ayinlere katılabilsinler diye, kilisenin kapıları ardına kadar açılır. Kasaba yöneticileri her pazar oradadır. Bazen çiftçiler, bölge eşrafı da gelir. Kalabalık bir Aguaruna topluluğuysa yarı çıplak, ezilip büzülerek ve üst üste kapının önünde bekleşir. Öğleden sonra, Rahibe Angélica ve Bonifacia yetim kızları ırmağın kıyısına götürürler. Çamurların içinde bata çıka oynasınlar, balık tutsunlar, ağaçlara tırmansınlar diye, onları orada bırakırlar. Pazar sabahları kahvaltı epeyce zengindir, genellikle yemekte et de vardır. Yetimlerin sayısı yirmi kadardır. Yaşları altıdan on beşe kadar değişir ve hepsi Aguaruna'dır.

Kimi zaman aralarına genç bir Huambisa'nın, hatta bir Shapra'nın da girdiği olur. Ama bu çok seyrektir.

"Kendimi işe yaramaz bir adam gibi hissetmek hoşuma gitmiyor, Aquilino," dedi Fushía. "Her şeyin eskisi gibi olmasını isterdim. Eskiden nöbetleşe çalışırdık, hatırlıyor musun?"

"Hatırladığım bir şey varsa, oğlum, o da şimdi olduğum yere senin sayende geldiğimdir," dedi Aquilino.

"Gerçekten. Yolum Moyobamba'ya kadar uzanmasaydı, sen hâlâ, kapı kapı su satıyor olacaktın," dedi Fushía. "Belki de hâlâ ırmağa girmekten korkuyor olacaktın, moruk."

"Yalnızca Mayo'dan," dedi Aquilino. "Daha küçücükken orada yıkanmam gerekiyordu da ondan. Yoksa, Rumiyacu'da yüzmekten hiç korktuğumu hatırlamıyorum."

"Rumiyacu mu?" diye sordu Fushía. "Moyobamba'dan mı geçer?"

"O kadar durgun bir ırmaktır ki, bilemezsin Fushía," dedi Aquilino. "Yıkık dökük yerlerden, Lamistaların oturduğu yıkıntıların yanından geçer. Oralarda bir sürü bahçe, bahçelerde bir sürü portakal ağacı vardır. O portakalları, o yeryüzünün en tatlı nesnelerini unuttun mu yoksa?"

"Ben böyle yatıp dururken senin terlere battığını görmek beni utandırıyor doğrusu," dedi Fushía. "Ölü gibi yatıyorum."

"Ama nasıl olsa kürek falan çekmediğimize göre sorun değil bu, oğlum," dedi Aquilino, "kendimizi akıntıya koyuvermek yetiyor. Irmağın daraldığı yeri geçtik artık. Marañón bizi kendiliğinden sürüklüyor. Benim hoşuma gitmeyen ne biliyor musun; sessiz sessiz duruyorsun ve sanki Şeytan'ı görecekmiş gibi gökyüzüne bakıp duruyorsun."

"Onu daha hiç görmedim," dedi Fushía. "Burada, ormanda herkes onu en az bir kere görmüştür, ama ben hariç. Şanssız bir adam olduğum buradan bile belli oluyor."

"Boşver, böylesi daha iyi," dedi Aquilino. "Bir keresinde Señor Reátegui'ye de göründüğünü biliyor muydun? Söylendiğine göre, Nieva boğazlarından bir yerde olmuş bu iş. Ama topallayarak yürüdüğü daha uzaktan seçiliyormuş ve Reátegui de o aksak ayağını görünce basmış mermiyi, biçmiş ayağını. Ha, yeri gelmişken, Fushía, Señor Reátegui ile neden tartıştın ki? Emin ol, ona esaslı bir oyun oynadın!"

Ona pek çok oyun oynamıştı; ilki, daha onu tanımadan önceydi, tam Iquitos'a demir attığı sıralarda, moruk. Epey sonra bu olayı Señor Reátegui'ye anlattığında adamı uzun uzun güldürmüştü; "Zavallı Don Fabio'yu dolandıran sendin demek? Señor Fabio mu? Santa Maria de Nieva Valisi mi?" diye sordu Aquilino.

"Emrinizdeyim bayım," dedi Don Fabio. "Sizin için ne yapabilirim? Iquitos'ta uzun süre kalacak mısınız?" Epeyce bir süre kalacaktı burada, belki de kesin olarak yerleşecekti. Kereste ticaretiyle uğraşıyordu, bilmem sizi ilgilendirir miydi? Nauta yakınlarında bir yere bıçkı atölyesi kuruyordu ve bu işle uğraşacak mühendisleri bekleyecekti burada. Şimdiye kadar çoktan bitirilmesi gereken bir sürü işi vardı, bu yüzden büyük, kullanışlı bir oda istiyordu, parası neyse verecekti. "Ne demek efendim," dedi Don Fabio, o burada müşterilere hizmet etmek için bulunuyordu, moruk; işler tıkırında gitti.

"Bana oteldeki en iyi odayı verdi," dedi Fushía. "Pencereleri palmiye ağaçlarıyla kaplı bir bahçeye bakıyordu. Beni kendisiyle yemek yemeye davet etti ve yemekte durmaksızın patronundan söz etti. Eğer iyi anlayabilmişsem, anlattıklarının hepsi doğruydu. O sıralarda İspanyolcam berbattı."

"Señor Reátegui Iquitos'ta değil miydi?" diye sordu Aquilino. "Daha o zamandan mı zengindi?"

"Hayır, gerçekten zengin olması sonralara rastlar; parayı da kaçakçılık sayesinde toparladı," dedi Fushía. "Ama her şeye karşın, o küçük otel daha o zamandan onundu. Ve kabilelerle ticarete de başlamıştı. Zaten Santa María de Nieva'ya da bu yüzden gelip yerleşmişti. Kauçuk satın alıyor, deri satın alıyor, sonra da bunları Iquitos'ta satıyordu. Aklım başıma da orada geldi zaten Aquilino. Ancak, aynı sorun burada da karşıma çıktı; küçük bir sermaye bile yetecekti bu iş için, ama bende metelik yoktu."

"Ve sen de yüklü bir para uçurmak zorunda kaldın, öyle mi Fushía?" dedi Aquilino.

"Beş bin sol[1], Don Julio," dedi Don Fabio. "Üstüne üstlük pasaportum ve gümüş kaplamalar. Kendimden utanıyorum, Señor Reátegui, ve hakkımda ne kadar kötü şeyler düşündüğünüzü biliyorum. Ama hepsini size geri vereceğim, yemin ederim, Don Julio. Alnımın teriyle çalışıp son kuruşuna kadar vereceğim."

"Hiç pişmanlık duymadın mı Fushía?" diye sordu Aquilino. "Yıllardır hep sana bu soruyu sormak istedim ama bir türlü soramadım."

"Niçin, bu pis Reátegui'nin parasını çaldığım için mi?" dedi Fushía. "Moruk, eğer o benden daha zenginse, bunun bir tek nedeni var; benden daha çok hırsızlık yaptı da ondan. Aramızdaki en önemli fark, onun bu işe başlarken cebinde bir miktar parası olması, benimse beş kuruşsuz olmamdı. Benim talihsizliğim de bu; her şeye, her zaman sıfırdan başlamak zorunda kaldım."

"Peki ya kafanız?" diye sordu Julio Reátegui, "ya ka-

1. Peru'nun para birimi. (Ç.N.)

fanız ne işe yarıyor, böyle durumlarda? Nasıl oluyor da kimliğini bile sormayı aklınıza getiremiyorsunuz, Don Fabio?"

Hayır, haksızlık etmeyelim, kimliğini pekâlâ sormuştu ve o da kendisine yepyeni bir pasaport göstermişti. Sahte olduğunu nereden bilebilirdi, Don Julio? Hem üstelik geldiğinde son derece şık bir kılık vardı üstünde ve öyle güzel konuşuyordu ki, insanın etkilenmesi işten değildi. Hatta Don Fabio şöyle bile düşünebilmişti: "Ah, şu Señor Reátegui Santa María de Nieva'dan dönsün de, onu bu müşteriye tanıştırayım ve birlikte büyük işler çevirsinler." İşte bu yüzden ince eleyip sık dokumadım, Don Julio.

"Peki, ya o valizde ne vardı, Fushia?" diye sordu Aquilino.

"Amazon haritaları, Señor Reátegui," diye yanıtladı Don Fabio. "Kışladakiler gibi kocaman kocaman haritalar. Bunları odanın bütün duvarlarına asıyor ve kerestenin nerelerden elde edilebileceğini belirleyebilmek için bu incelemenin şart olduğunu söylüyordu. Haritaların üstüne bir sürü çizgi çizmiş, sağına soluna Portekizce notlar almıştı. Bütün bunları biraz garip bulmuyor musunuz?"

"Bunda hiçbir gariplik yok, Don Fabio," dedi Fushia. "Kerestenin yanı sıra ticaretle de uğraşıyorum ben. Bu nedenle Yerlilerle ilişki kurmak, kimi zaman insanın işine yarayabilir. Kabilelerin bulunduğu yerleri işaretlememin nedeni bu."

"Marañón'dan Uyacali'ye kadar bütün kabileleri işaretlemiş, Don Julio," dedi Don Fabio. "Ben de düşünmüştüm ki, böyle girişimci bir adam Señor Reátegui ile bir araya gelirse, müthiş bir ekip olur!"

"Haritalarını yaktıkları günü hatırlıyor musun?" dedi Aquilino. "Alçakça bir şeydi bu ama, herifler bilmiyor ki, Amazon yöresi ateşli bir kadın gibidir, ânı ânına uymaz. Burada hiçbir şey yerli yerinde kalmaz; ırmaklar,

hayvanlar, ağaçlar. Üstünde yaşadığımız bu toprak çok delişmen bir şey, Fushía."

"Ormanı, bu yabani ormanı en ücra köşelerine kadar o da tanır," dedi Don Fabio. "Marañón'un oradan gelsin sizi onunla tanıştıracağım ve çok iyi dost olacaksınız, bayım."

"Burada, Iquitos'ta insanlar onu öve öve bitiremiyorlar," dedi Fushia. "Onu tanımak için can atıyorum. Santa Maria de Nieva'dan ne zaman döneceğini bilmiyor musunuz?"

"Orada biraz işi var, hem sonra vali olmak da epey zamanını alıyor," dedi Don Fabio, "ama neredeyse gelir. Demir gibi bir adamdır, bayım. Bütün iyi özellikleri ona babasından, yine kendisi gibi nitelikli biri olan o adamdan geçmiş. Iquitos'un en görkemli yıllarında, kauçuğun en büyük adlarından biri oydu. Ama fiyatlar tepetaklak olduğunda kafasına bir kurşun sıkıp intihar etti. Her şeylerini yitirdiler, gömleklerine varıncaya kadar, her şeylerini. Ama Don Julio, yeniden ayağa kalkmasını bildi, hem de yalnız başına. Dediğim gibi, demir gibi bir adamdır."

"Bir keresinde Santa María'da onun onuruna bir şölen verilmişti ve orada, çektiği bir söylevi dinleme olanağı bulmuştum," dedi Aquilino. "Babasından büyük bir gururla söz ettiğini hatırlıyorum, Fushía."

"Babasını gerçekten ağzına sakız etmiş," dedi Fushia. "Birlikte çalışırken, bana da yerli yersiz ondan söz edip dururdu. Ah, şu pis Reátegui, talihli bok. Onu ölesiye kıskanıyorum, moruk."

"O kadar kibar, o kadar ince bir adam gibi görünüyordu ki," dedi Don Fabio. "Daha otele girer girmez büyük bir zevkle kedim İsa'yı kuyruğundan astı, oysa ona ne kadar iyi davranıyordu zavallı hayvan, ayaklarını yalayıp duruyordu. Ah, çok pis bir adamdı Don Julio!"

"Campo Grande'de gardiyanları tekmeleyip dur-

dun, Iquitos'ta da bir kedi öldürdün demek," dedi Aquilino. "Hoşça kal demek için, ilginç yöntemler bulmuşsun, Fushía."

"Doğrusunu söylemek gerekirse, Don Fabio, bu anlattıklarınız bana o kadar ciddi şeyler gibi görünmüyor. Benim canımı sıkan şey, giderken paramı da götürmüş olması," dedi Señor Reátegui.

Ama, Don Julio bu kedi olayından çok daha fazla etkilenmişti; odaya girer girmez onu kaskatı ve gözleri yerinden fırlamış bir durumda ve kuyruğundan cibinliğe asılı görünce çok kötü olmuştu. Hiçbir nedeni yokken bu kadar büyük bir kötülük yapmak; işte bu onun hiç anlamadığı bir şeydi, Señor Reátegui.

"İnsan yaşamak için elinden geleni ardına koymaz ve bu yüzden yaptığın hırsızlıkları anlayabiliyorum," dedi Aquilino. "Ama bir kediye böyle şeyler yapmanın anlamı nedir: Kızdığın için, atılım yapman için gerekli sermayeyi bulamadığın için mi yaptın bunu da?"

"Bu da var," dedi Fushía. "Ayrıca o mendebur pis kokuyordu ve yatağımın üstüne işedi birkaç kez."

Tam da Asyalılara yakışır bir davranış bu Don Julio; onların öyle gelenekleri vardır ki, duymak bile midenizi bulandırır. Belki siz inanmazsınız ama, o ne dediğini biliyordu; örneğin Iquitos'taki Çinliler kafeste kedi büyütürlerdi. Onları sütle besleyip şişmanlatır, sonra da pişirip yerlerdi, Señor Reátegui. Ama o şimdi alışverişten söz etmek istiyordu Don Fabio; ta Santa María de Nieva'dan bunun için gelmişti. Bütün bu üzücü şeyleri artık unutmalıydı Don Fabio, acaba bir şeyler satın almış mıydı?

"İstediğiniz her şeyi Don Julio," dedi Don Fabio. Cep aynaları, bıçaklar, çadır bezi, av tüfekleri için saçma. Hem de çok ucuza kapatmıştı bütün bunları. "Yukarı Marañón'a ne zaman gidiyorsunuz?"

"Ticarete başlamak için ormana gitmem gerekiyor-

du, ama bu yolculuğu tek başıma yapamazdım," dedi Fushía. "Bir ortak bulmam şarttı. Ve bütün bu olup bitenlerden sonra da bu ortağı Iquitos'un dışında bir yerde aramam gerekiyordu."

"Moyobamba'ya kadar da bunun için geldin," dedi Aquilino. "Ve seni kabilelerin yanına götürmem için benimle dost oldun. Böylece onu daha hiç görmeden, daha onun emrine bile girmeden Señor Reátegui'yi taklit etmeye başladın. Ah, yaldızlı laflar etmesini iyi biliyorsun, Fushía. 'Aquilino benimle gel, bir yıla kalmaz, zengin olur çıkarsın.' Bu müzikle beni deliye çevirdin, biliyor musun?"

"Ama işte görüyorsun, bütün bunlar bir hiç içinmiş," dedi Fushía. "Kendimi bozuk para gibi harcadım, herhangi birinden çok daha fazla. Kimse kendisini benim kadar tehlikeye atmamıştır, moruk. Böyle bitmemeliydi, böyle mi bitecekti, Aquilino?"

"Bütün bunlar Tanrı'nın işleri Fushía," dedi Aquilino. "Yargılamak bize düşmez."

Sıcak bir aralık sabahı Piura'ya bir adam geldi. Dehşetli yorgun görünen dişi bir katırın üstünde, Güney'deki kum tepeciklerinin ortasında, birden beliriverdi: Kafasında geniş kenarlı bir şapka, sırtında hafif bir panço olan bir gölge. Güneşin dili çölü henüz yalamaya başlamıştı ve tanyeri kızılımtırak bir parıltıyla genişliyordu. Çölden fışkıran kaktüs buketlerini, kavrulmaya yüz tutmuş keçiboynuzu ağaçlarını, ırmağın iki kıyısında uzanan ve yaklaştıkça daha da çoğalan beyaz Castilla evlerini tam o sırada keşfetti yabancı, hayranlıkla. Ağır havayı soluyarak, çoktandır gözünün önüne serilen ve bir ayna gibi parıltılar saçan karşı kıyıdaki kasabaya doğru ilerledi. Castilla'nın hepsi hepsi bir tane olan sokağını izledi, he-

nüz ortalarda kimsecikler yoktu; ve eski köprünün oraya gelince de hayvandan indi. Bir an olduğu yerde dikilerek karşı kıyıdaki evleri seyretti: Parke döşenmiş sokaklar, balkonlu evler, katedralin devasa kulesi ve duman rengi çanı, kuzeyde, ırmak kıyıları boyunca Catacaos'a doğru uzanan yeşil toprak parçaları ve usul usul yağan küçük kum taneleri. Katırın dizginlerini yakaladı, köprüyü geçti, hayvanın sağrısını değneğiyle dürterek kasabanın anayolunu izledi. Irmağı, Armes Alanı'na bağlayan düzgün ve bakımlı bir yoldu bu. Durdu, hayvanını bir demirhindi ağacına bağladı, yere oturdu, kumdan korunmak için şapkasını gözlerinin üstüne indirdi. Acımasızca yakıyor, insanın tenini deliyordu çünkü. Uzun bir yolculuk yapmış olmalıydı; davranışları ağır ve bitkindi. Kum yağmuru dindiğinde, sokağa ilk çıkan kasabalılar yabancıyı güneşin bütünüyle aydınlattığı alanda uyurken buldular. Dişi katır da yanına uzanmıştı; gözleri dönmüş, ağzı yemyeşil salyalanmıştı. Kimse adamı uyandırmaya cesaret edemedi. Haber çabuk yayıldı ve Armes Alanı kısa sürede bir sürü meraklıyla doluverdi, hakkında bir sürü şey uyduruyor, birbirlerini dirsekliyor, yanına kadar gidebilmek için itişip duruyorlardı. Daha iyi görebilmek için bir bölümü köşkün merdivenlerine çıkıyor, bazıları da palmiyelere tırmanıyordu. Geniş omuzlu, atletik gövdeli genç bir adamdı, kısa kıvırcık bir sakal yüzünü çevreliyordu. Düğmeleri kopmuş gömleğinin altından kıllı ve kaslı göğsü hemen göze çarpıyordu. Ağzı açık, usul usul horlayarak uyuyordu; kurumuş dudaklarının arasından çoban köpeklerininkini andıran dişleri görünüyordu: iri, sapsarı ve sipsivri. Pantolonu, botları, rengârenk panço-su, hepsi ama hepsi paramparçaydı. Ve kir içinde. Şapkası bile öyleydi. Silahsızdı.

Uyanır uyanmaz bir sıçrayışta doğruldu, kendisini korumak ister gibi; gözleri şiş gözkapaklarının altından

karşısına dikilen suratları inceledi, kaygıyla. Birden dört bir taraftan gülücükler çiçeklendi, eller uzandı, yaşlı bir adam önündekini itekleyerek kendine yol açtı ve bir maşrapa soğuk su uzattı. İşte o zaman, yabancı gülümsedi. Gözleri yarı kapalı, suyun tadını çıkara çıkara, ağır ağır içti. Çevredekilerin sesleri giderek yükseldi, herkes yeni gelene bir şeyler soruyordu; yolculuğu üstüne yabancıyı sorguya çekiyor, katırının ölümünden dolayı üzüntülerini dile getiriyorlardı. O ise, artık olanca rahatlığıyla gülümsemeye başlamıştı, sırayla, kendisine uzatılan elleri sıkıyordu. Kuru bir hareketle hayvanın koşum takımlarını çekip çıkardı ve kalacak bir otel olup olmadığını sordu. Orada oluşuveren bir muhafız çemberinin ortasında Armes Alanı'nı geçti ve Kuzey Yıldızı'na girdi: Otel doluydu. Kaygılanmamasını söylediler, birçokları seslerini yükselterek kendisini konuk edebileceklerini belirttiler. Sonunda Melchor Espinoza'nın evine yerleştirildi. Bu, eski köprü yakınlarında, rıhtımda yalnız yaşayan yaşlı bir adamcağızdı. Uzaklarda, Chira kıyılarında bir yerde birkaç dönüm toprağı vardı, ayda iki kez oraya giderdi. Bu yıl, Melchor Espinoza bir de rekor kırmıştı: Tam beş yabancı barındırmıştı evinde, insanlar Piura'da genellikle çok az kalırlar; bir pamuk ürününü satın alacak, birkaç baş hayvan satacak ya da pazarlığı tamamlayacak kadar. Bu da en çok birkaç gün, bilemediniz birkaç hafta demektir, kesinlikle daha çok değil.

Buna karşın, yabancı kaldı. Hakkında pek az şey öğrenilebildi, çoğu da ne olduğuna değil, ne olmadığına ilişkindi: At cambazı değildi, vergi tahsildarı da değildi, gezgin tüccar da. Adı Anselmo'ydu ve Perulu olduğunu söylüyordu, ama hiç kimse şivesinden bir şey çıkaramadı: Limalılar gibi insanı kaygılandıran ve kadınsı bir sesle konuşmuyordu; Chiclayanolar gibi şakımıyor, sesini titretmiyordu; Trujillo adamları gibi, sözcükleri erişilmeyecek kadar ha-

talı da söylemiyordu; "r"leri ve "s"leri ünlerken dilini de şaklatmadığına göre, Andlılardan da olamazdı. Bambaşka bir şivesi vardı, son derece müzikal ve hatta biraz baygın; sözcükleri sıralayışında alışılmamış bir şeyler vardı. Tartışmaya girdiği anlarda sesinin şiddeti bir gerilla önderininkini andırıyordu. Yalnızca koşum takımlarından ibaret olan yükü parayla dolu olmalıydı; haydutların saldırısına uğramadan koca kum çölünü nasıl geçebilmişti? Nereden geldiğini öğrenebilmeyi kimse başaramadı, son durak olarak neden Piura'yı seçtiğini de anlayamadı kimse.

Geldiğinin ertesi günü, tıraşını çekmiş olarak Armes Alanı'nda yeniden göründü ve yüzünden taşan gençlik herkesi şaşırttı. İspanyol Eusebio Romero'nun mağazasından bir pantolon satın aldı, yeni bir pantolon ve yeni çizmeler. Parasını da ânında ödedi. İki gün sonra da Saturnina'ya, o Catacaoslu ünlü terzi kadına beyaz hasırdan bir şapka ısmarladı, cebe sokulduğunda buruşmayan cinsten bir şapka. Anselmo her sabah Armes Alanı'na çıkıyor, Kuzey Yıldızı'nın taraçasına kuruluyor, gelene geçene içecek bir şeyler ısmarlıyordu. Böylece dost edindi. Gevezelik etmeyi ve şakalaşmayı seviyordu. Kentin güzelliklerini öyle çok övüyordu ki, pek çok insanı bu sayede kolayca tavladı. Kasaba Yerlilerinin cana yakın kişiliklerini övüyor, kadınların güzelliğini övüyor, güneşin doğduğu o olağanüstü saatleri övüyordu. Şiveli konuşmanın yolunu bulmakta da gecikmedi, sıcak ve gevrek bir vurguyla konuşuyordu; birkaç hafta sonunda, şaşkınlığını ifade etmek için *guá* sesi çıkarıyor, çocukları *churres*, eşekleri *piajenos* diye çağırıyordu. Her şeyi olağanüstü abartarak anlatıyor, *clarito*'yu ağır *chicha*'dan, her türlü baharatı birbirinden rahatça ayırıyor, herkesin, her sokağın adını ezbere biliyordu. *Tondero* dansını Mangache'lerden aşağı kalmamacasına beceriyordu.

Sınır tanımayan bir merakı vardı. Kasabanın gele-

nekleri, alışkanlıklarına karşı büyük bir ilgi duyuyor, ölüler ve yaşayanlar üzerine haddinden fazla, hatta biraz aşırıya kaçan bilgiler ediniyordu. Her şeyi bilmek istiyordu: En zengin kimdi ya da kimlerdi, niçin zengindi, ne zamandan beri zengindi; vali, belediye başkanı ve rahip, namuslu, saygın kişiler miydi; insanlar eğlenmek için ne yaparlardı; zina olayları ve skandallar papazları, yobazları çok etkiliyor muydu, bu tür olaylar olmuş muydu ve onların üzerinde nasıl bir etki yaratmıştı; din ve ahlak konusunda genel tutum neydi; kasabanın insanları nasıl aşk yapıyorlardı, hangi biçimler daha çok benimseniyordu.

Her pazar Coliseo'ya gidiyor ve horoz dövüşlerinde kırk yıllık meraklılar gibi coşuyordu. Akşamlarıysa Kuzey Yıldızı'nın barını en son o terk ediyordu. Büyük bahislere girerek ve olanca dikkatiyle kâğıt oynuyor, kazanmasını da, yitirmesini de biliyordu. Gösterişe kaçmadan. Böylesi yöntemlerle tüccarların da, toprak sahiplerinin de dostluğunu kazandı ve kısa zamanda sevilen biri oldu. Yüksek sosyete onu Chulucanas'ta bir av partisine davet etti ve o, nişancılıktaki üstün başarısıyla herkesi büyüledi. Sokakta karşılaştıklarında köylüler onu, aileden birisiymiş gibi adıyla çağırıyorlardı ve o da buna kaba saba ve dostça şaplaklarla cevap veriyordu. İnsanlar doğasındaki neşeyi, davranışlarındaki rahatlığı ve kişiliğindeki serbestliği tanımakta gecikmediler. Ama hiçbiri zenginliğinin kaynağı ve geçmişi konusunda en ufak bir bilgiye sahip değildi. Kişiliğine ilişkin olarak küçük küçük efsaneler dolaşmaya başladı kasabada; bunlar kulağına geldiğinde Anselmo kahkahadan kırılıyor, ama bunları ne yalanlıyor ne de onaylıyordu. Bazen dostlarıyla Mangache *chicheria*'larını dolaşmaya çıkıyordu ve bu turlar hep Angélica Mercedes'in orada noktalanıyordu; çünkü bir arp vardı ve o da mükemmel, erişilmez bir arp ustasıydı.

Ötekiler içerken ya da ayaklarıyla eşlik ederken, o, saatler boyu kendi köşesinde arpının beyaz tellerini okşuyordu. Tellerse ona karşı son derece uysal, son derece itaatkâr davranıyorlardı. Verdiği bir buyrukla kâh fısıldıyor, kâh gülüyor, kâh hıçkırıyorlardı.

Kasabalıların yakındığı tek nokta, Anselmo'nun kadınlar konusunda kötü bir eğitimden geçmiş olmasıydı; özellikle içtiği zaman onlara yiyecekmiş gibi bakıyordu. Çıplak ayaklarıyla Armes Alanı'nı geçerek çarşıya giden satıcı kızlara, başlarının üstünde gezdirdikleri pişmiş topraktan testileriyle bir aşağı bir yukarı gidip gelen ve *lucuma*[1] suyu, hintkirazı, taze dağ peyniri satan kadınlara, eldivenli, dantel başörtülü ve incik boncuklu bayanlara –ki bunlar kiliseye giden kadınlardı– kısacası her dişiye yüksek sesle laf atıyor, her biri için rengârenk ve kaliteli mısralar dizi veriyordu. "Dikkat et, Anselmo," diye uyarıyordu dostları, "Piuralılar kıskanç insanlardır. Kendisini saldırıya uğramış hisseden bir koca, onuru zedelenen bir baba, seni her an düelloya davet edebilir. Lütfen kadınlara karşı biraz daha saygılı ol." Ama Anselmo bütün bunlara kocaman bir kahkahayla cevap veriyor, kadehini kaldırıp Piura'nın şerefine içiyordu.

Kasabada geçirdiği ilk bir ay içinde hiçbir şey olmadı.

O kadar üzülecek bir şey yok ortada, hem sonra bu boktan dünyada her şey er geç yoluna girer. Güneşin pırıltısı Julio Reátegui'nin gözlerinde yansıyor ve şişeler, içi su dolu bir küpte soğumada. Kendisine içki hazırlıyor: Beyaz köpük kabarcıklarla yükseliyor, sonra tıpkı bir krater ağzı gibi ortası açılıyor: Kaygılanmaları gerekmi-

1. (İsp.) Tropik Amerika'da yetişen *lucumo* ağacının meyvesi. (Ç.N.)

yor, ama önce birer bardak daha bira içilmeli. Manuel Aguila, Pedro Escabino ve Arévalo Benzas içiyor, sonra da ellerinin tersiyle dudaklarını siliyorlar. Pencerelerdeki tel örgünün ardında Santa Maria de Nieva kasabasının alanı görülüyor. Bir grup Aguaruna çukur kaplarda manyok öğütüyor, veletler *capirona* ağaçlarının çevresinde fink atıyor. Yukarıda, tepelerin oradaki misyonerevi ateşten bir dikdörtgeni andırıyor. Her şeyden önce, bu uzun dönemli bir proje ve burada öyle projenin falan bir anlamı olmaz; Julio Reátegui boşuna kaygılandıklarını düşünüyor. Ama Manuel Aguila aynı kanıda değil, kesinlikle aynı kanıda değil Sayın Vali. Ayağa kalkıyor, kanıtları var onun, Don Julio, öyle hemen yabana atmayın. Patlak gözlü, ufak tefek, dazlak kafalı bir adam bu; o iki herif her şeyi berbat ettiler. Ve Arévalo Benzas da böyle düşünüyor Don Julio. O da ayağa kalkıyor; olup bitene bizzat kendisi tanık olmuş ve bütün bu bayrakların, alfabelerin arkasında başka işler olduğunu söyleyen de o, zaten öğretmenlerin gelmesine de karşı koymuştu, Don Julio. Pedro Escabino da bardağını masaya indiriyor, Don Julio; kooperatifleşme artık bir olgu haline geldi; Aguaruna'lar mallarını gidip Iquitos'ta kendileri satıyorlar, reisleri Chicais'ta bir araya gelmiş bu işi konuşuyorlar. Gerçek durum bu ve bunu görmemek için insanın kör olması gerek. Ama Julio Reátegui bütün bunlara inanmayan tek kişiydi. Ona sorarsanız, Iquitos'un neresi olduğunu, kooperatifin ne demek olduğunu bilen bir tek Aguaruna'lı tanımıyor. Bu hikâyeleri de kim uyduruyor, durup dururken? Ve onları kibarca uyarıyor, lütfen beyler, teker teker konuşunuz. Bardağın masaya çarparken çıkardığı kuru ve tok ses bir kez daha işitiliyor; Don Julio'nun herhalde işi başından aşkın ki, zamanının çoğunu Iquitos'ta geçiriyor ve yine bu yüzden, o iki herifin gelişinden bu yana yörenin fıkır fıkır kaynadığının farkında de-

ğil. Julio Reátegui sesini yükseltmeden konuşmayı sürdürüyor; Don Pedro, valilik görevini sürdürmek gerçekten de insana çok pahalıya oturuyor, üstelik zaman da kaybettiriyor, bakışları burada biraz sertleşiyor, ama kabul edilmeli ki o hiç de bu işin meraklısı değildi, hatta bu görevi kabul etmesi için en çok ısrar edenlerden biri de Pedro Escabino'nun kendisiydi, bu yüzden şimdi ağzından çıkanı kulağı duymalı. Pedro Escabino ona neler borçlu olduğunu pekâlâ biliyor ve üstelik, niyeti ona saldırmak da değil, ama söylemek istediği şu ki, daha yeni Urakusa'dan geldi ve Tanrı sizi inandırsın Don Julio, Aguaruna'lar ona bir damla bile kauçuk satmadılar, bütün peşin para vaatlerine kulak tıkadılar. Üstelik, on yıldır ilk kez böyle bir şey oluyor. Bardak iki kat daha tok ve iki kat daha kuru bir sesle, masayla tokuşuyor yeniden. Bu kez sözü Arévalo Benzas alıyor; ona kooperatifi gösterdiler bile, hayır gülmeyin Don Julio, bunun için özel olarak bir kulübe yapmışlar, içini de tıka basa tutkal ve deriyle doldurmuşlar, aynı şey Escabino'nun da başına gelmiş; ona da hiçbir şey satmak istememişler, hepsini götürüp Iquitos'ta satacaklarını söylemişler. Ve Manuel Aguila, patlak gözlerinin, ufak tefek ve dazlak görüntüsünün ardına gizlenip yeniden lafa giriyor: Bilmem, Sayın Vali anlayabiliyor mu? O iki herifin kabilelerin oraya gitmesi kesinlikle önlenmeli, Arévalo'nun hakkı var, onların işleri berbat etmekten başka bir dertleri yok. Julio Reátegui boşalan bardakları yeniden dolduruyor; meraklanmayın beyler, bir daha hiç gelemeyecekler. Hem sonra, eğer sık sık Iquitos'a gidiyorsa bu yalnız kendi işleri nedeniyle olmuyor, onların sorunlarıyla da ilgileniyor bu arada; nitekim bakanlık, ormanlık alanların genişletilmesi planını iptal etti, ayrıca o öğretmen çeteleriyle de bundan böyle bir sorunları olmayacak. Ama Pedro Escabino o kuru ve tok sesi üçüncü kez çıkardı: Siz ne derseniz

deyin, işte geldiler ve yapacaklarını yaptılar bile Don Julio. Hiç değilse, Chuncho'larla bir anlaşmaya varılamaz mı? Varıldı bile, hatta o iki herifi Urakusa'ya götüren kılavuzu bile tutup yanına getirdiler, adam her şeyi bir bir anlatacak Don Julio, göreceksiniz. Kapının yanında bekleyip duran çıplak ayaklı, bakır tenli adam yerinden yavaşça doğruluyor ve ezilip büzülerek Santa María de Nieva vadisinin yanına sokuluyor. Ve Bonino Pérez, kauçuğun kilosuna kaç para verileceğini soruyor çevirmene. O ise bağırıp çağırmaya, elini kolunu alabildiğine savurarak konuşmaya koyuluyor, tükürüyor. Jum, kollarını çıplak göğsünde kavuşturmuş, onu dinliyor sessizce. Neredeyse yeşilimtırak bir renk almış elmacıkkemiklerine sağlı sollu Saint-André haçları çizilmiş. Kırmızı, ince çizgiler bunlar. Dört köşe burnunun tam üstünde de üç yatay çizgi daha var; küçük böcek misali dövmeler. Gösterişli, ağırbaşlı havası hemen göze çarpıyor: Urakusa'lar düzlükte kıpırdamadan bekleşiyorlar ve güneşin ışınları, kulübelerine birer mızrak gibi saplanıyor. Çevirmen susuyor, Jum ve yaşlı bir adam el kol işaretleri yaparak ve homurdanarak bir şeyler geveliyorlar. İyi nitelikli mallar için iki sol, ortalama kilo başına bir sol, patron var bu fiyatı vermek, diyor çevirmen. Teófilo Ganas ırgalanıyor, gözleriyle ölçüp biçiyor. Uzaklarda bir yerde bir köpek havlıyor. Bonino Pérez bunun böyle olacağını biliyordu kardeşler, bu orospu analılar, bu çifte boynuzlu pezevenklerin böyle yapacağını pekâlâ biliyordu. Sonra çevirmene dönüyor: Pis Perululer, bizden aldıklarını var kilosunu yirmi soldan satmak, patron bizi bal gibi kazıklamak. Buna izin vermemeli çocuklar, kauçuğu ve derileri Iquitos'a götürmeli, bir daha da bu patronla alışveriş yapmamalı, hadi şimdi bunları çevir. Hepsini çevireyim mi? diye soruyor çevirmen. Evet, diyor Bonino, patrona hırsız dediğinizi de aktarayım mı? Evet, diyor Teófilo da;

peki ya pis Perululara dediğinizi? Evet, evet, onu da çevir, lanet olası, çevir onu da, patron bizi kazıklıyor diyorlar da diyeyim mi? Evet, evet dedik ya işte, şeytan dediler, pis Perululara dediler, biz de boş durmayacağız, bir şeyler yapacağız dediler de, lanet olsun senden artık hiç korkmuyorlarmış de, çevir bunların hepsini. Çevirmen homurdanıyor, bağırıp çağırıyor, tükürük saçarak haykırıyor, ardından Jum da homurdanıyor, bağırıp çağırıyor, o da tükürükler saçıyor. Yaşlı adamsa yumruklarıyla göğsünü dövüyor, derisi kat kat kıvrımla la kırış kırış. Siz Iguitos'a asla gitmemek, diyor çevirmen, patron Escabino var gelmek ve size bıçak, pala, pamuklu bez getirmek. Sıktın ama kardeş, diyor Teófilo Cañas, onlar Iquitos'u etiyle kemiğiyle canlı bir adam sanıyorlar, böyle olunca da bir sonuca varamayız; çevirmen kauçuğumuzu bıçakla, kumaşla değiş tokuş etmek istemek, Bonino. Ama Bonino Jum'a yaklaşıyor, belinde taşıdığı bıçağı göstererek soruyor; söyle bakalım, bu sana kaç kilo kauçuğa patladı? Jum bıçağını alıyor, kaldırıp güneşe tutuyor, yanar gibi parlıyor beyaz çelik. Bıçağın kenarları ufak ufak erimeye yüz tutmuş. Jum babalanarak gülümsüyor. Arkasındakiler, Urakusa'lar da gülümsüyor peşinden. Pek çoğu bıçaklarını çıkarıp güneşe tutuyorlar, ışıldasın diye. Yıpranmadan onlar da nasibini almış. Çevirmen yanıt veriyor onun yerine; Jum'unki yirmi topak karşılığıydı, diyor, ötekilerinkiyse, on ya da on beş topak, hakkaniyetli bir alışveriş sayılır bu. Lima'ya dönsem daha iyi olacak Bonino kardeş, diyor Teófilo Cañas, bu haksızlıklar beni hasta yaptı, hem doğru dürüst bir şey de anlamadığıma göre unutmaktan başka çare yok. Bonino Pérez parmaklarıyla birtakım toplama çıkarmalar yapıyor, Teófilo'nunsa sayılarla arası pek iyi değil, şu hesaba göre Jum'un bıçağı kırk sola geliyor, öyle değil mi? Bunu çevirmene söylemeli mi? Çevirmeli mi ona bu hesabı? Hayır, diyor Teófilo ve Bonino yine de

üstüne üstüne gidiyor: Şeytanın teki bu patron, bu bıçak bir topak bile etmez, bunları çöplükten topluyorlar, sonra bu Iquitos öyle adam falan değil, basbayağı bir kent; Marañón'un aktığı yönde, aşağılarda bir yerlerde, oraya götürelim kauçuk topaklarını, en az yüz kat daha iyi fiyata satarız, kendimize istediğimiz bıçağı hem de en âlâsını alabiliriz böylece, ya da canımız neyi çekerse onu yaparız. Çevirmen bey hiçbir şey anlamıyorum, diye araya giriyor, şunu yavaş yavaş bir kere daha anlatır mısın? Bonino haklı. Umudunu yitirme Teófilo kardeş, diyor, onlara her şeyi ta baştan anlatmalı. Evet, haklı olabilirler ama Julio Reátegui yine de diretiyor: Kendimizi öyle kapıp koyuvermeyelim, şimdi bu adamlar gittiler mi gitmediler mi? Üstelik bir daha da gelmeyeceklerine göre. İşte Aguaruna'lardan başka hiçbir kabilede bir kıpırdanma yok; kendisi Shapralarla tıpkı eskiden olduğu gibi kolay bir alışveriş yaptı. Her şey düzelecek, merak etmeyin. Canını sıkan bir şey var yalnız; valilik işini eskisi gibi rahat rahat çekip çevirdiği günlerin artık geride kaldığını düşünüyor, gidip onlara bir görünecek. Hepsi bu kadar değil Don Julio, diyor Arévalo Benzas, Borja Garnizonu'ndan bir onbaşı, bir kılavuz ve bir de hamalın neler çevirdiğinden haberiniz var mı acaba, Urakusa'da? Geçen haftadan bu yana ne olup bittiğinden haberim yok, diyor Don Julio, söyleyin bakalım, ne olmuş ki?

"Keyfiniz yerine gelsin artık, işte Mangachería'dayız," dedi José.

"Kum kaşıntı yapıyor, gıdıklanıyorum, ayakkabılarımı çıkaracağım," dedi Maymun.

Sánchez Cerro Caddesi'nin, asfaltın, evlerin beyaz cephelerinin, gösterişli cümle kapılarının ve elektrikli lambayla aydınlatılmış son direğin de tükendiği yerde, duvar

niyetine yapılmış şekerkamışı çitleri başladı. Ve samanla örtülmüş çatılar. Ve konserve kutularıyla ya da kartonla örtülmüş olanlar. Sonra kalın bir toz yığını ve sinekler, birbirine geçmiş evler. Küçük, dört köşe ve perdesiz pencerelerinde viranelerin, mum ışıkları ve Mangache yağıyla tutuşturulan lambalar göze çarpıyordu, istisnasız bütün aileler, gecenin serinliğinden yararlanmak için sokağın ortasına çıkmışlardı. Leónlar, dostlarını selamlamak için ikide bir ellerini kaldırmak zorunda kalıyordu.

"Bu kendini beğenmişlik nereden geliyor? Neden bu kadar kasılıp duruyorlar?" diye sordu, Josefino. "Leş gibi kokuyor burası, hayvanlardan farksız yaşıyorlar. Her barakada en az on beş kişi var."

"Sánchez Cerro'nun fotoğrafını ve köpekleri de sayarsan yirmi," diye cevap verdi Maymun. "Mangacheria' da her şeye karşın varlığını koruyabilmiş iyi şeylerden biri de bu; ayrım yapmamak, insanlar, keçiler, köpekler; hepsi ama hepsi eşit, hepsi de Mangache."

"Kendimizi beğeniyoruz, çünkü biz burada doğduk," dedi José. "Kasılmakta haklıyız, çünkü burası bizim toprağımız. Sen ise, kıskançlığından çatlıyorsun, aslında sıkıntının nedeni de bu, Josefino."

"Bu saatte bütün Piura ölü gibidir," dedi Maymun. "Ama burada öyle mi? İşitiyor musun, bak, hayat daha yeni başlıyor."

"Burada hepimiz ya dost ya da akrabayızdır ve herkes birbirini olduğu gibi kabul eder," dedi José, "neysen aynen osun. Piura'da ise varlıklı biri, bir beyaz ya da beyazların uşağı değilsen, seni kaale bile almazlar."

"Mangacheria'dan iğreniyorum," dedi Josefino. "Tıpkı Gallinacera gibi burayı da yerle bir etseler öyle bir sevineceğim ki, gidip zevkten kafayı çekeceğim."

"Aklın başında değil senin," dedi Maymun, "keyfini yerine getirecek bir şeyler arıyorsun. Ama Manga cheria

hakkında böyle ileri geri konuşmaya devam etmek istiyorsan, önce sesini alçaltmalısın, yoksa Mangache'ler tüylerini yoluverir."

"İşte şimdi çocuklara benzedik," dedi Josefino. "Sanki tartışacak başka zaman bulamamışız gibi."

"Hadi gene dost olalım, şarkı söyleyelim," dedi José.

Kumların üstü bile insanlarla doluydu ve hiçbirinin çıtı çıkmıyordu. Bütün gürültü-şarkılar, tokuşan bardaklar, gitar sesleri, tempoyla şaklatılan eller, *chicheria*'lardan, bu biraz daha büyükçe, biraz daha iyi aydınlatılmış viranelerden geliyordu. Hepsinin ön cephesinde küçük, kırmızı-beyaz bayraklar vardı. Bambu kamışların ucunda çırpınıp duruyorlardı. Havada ağır, ılık, değişik kokular vardı. Yol izleri silinirken, birden köpekler, tavuklar görünüverdi; toprağı eşeleyerek kasvetle homurdanan domuzlar, kazıklara bağlanmış kocaman gözlü keçiler. Tepelerin üstünde salınıp duran hava daha bir yoğun, daha bir tınılıydı. Mangache ormanından kıvrılarak uzanan patikalarda telaşsızca ilerleyen Dikkafalar vardı. Açık havaya yaydıkları hasırların üzerine uzanmış yaşlı Yerlilere pek yaklaşmıyorlardı. Denizin ortasında yükselen balinalar gibi yolun ortasına yerli yersiz konduruluvermiş kulübelerin çevresinden dolanıyorlardı. Gökyüzü yıldızla doluydu; kimisi çok iriydi ve yaydıkları parıltıdan dolayı kasım kasım kasılıyordu, kimisinin parıltısıysa bir kibrit alevinden daha cansızdı.

"İşte Pedal Yıldızları," dedi Maymun, çok yüksekte bir yerde, son derece parlak ve yan yana duran üç noktayı gösteriyordu. "Bize nasıl da göz kırpıyorlar! Domitila Yara derdi ki, 'Bunları ne zaman bu kadar parlak görürseniz, hemen bir dilekte bulunun.' Hadi, fırsatı kaçırmayalım, Josefino."

"Domitila Yara!" dedi José. "Zavallı ihtiyar. Bu kadıncağızın hayattayken beni biraz korkuttuğunu itiraf

etmeliyim. Ama öldükten sonra da, ne zaman onu düşünecek olsam, bana bir haller oluyor. Umarım, öldüğünde yaptığımız onca patırtıdan dolayı bizi bağışlamıştır."

Josefino susuyordu; elleri cebinde, çenesini göğsüne gömmüş. Leónlar, koro halinde ve ikide bir mırıldanıyorlardı: "İyi akşamlar bayım, iyi akşamlar hanımefendi..." Ve yerden, sahibi görünmeyen, boğuk sesler yükselerek selamları yanıtlıyordu. Hem de adlarını bile ünleyerek. Bir kulübenin önünde durdular, Maymun kapıyı itti: Lituma sırtı dönük oturuyordu. Kıçını iyice açıkta bırakan ceketi ve ıslak, parlak saçlarıyla tepeden tırnağa tuğla rengine kesmişti. Kafasının üstünde, topluiğneyle tutturulmuş bir gazete kupürü sarkıyordu.

"İşte, üç numaralı Dikkafa, yeğenim," dedi Maymun.

Lituma bir topaç gibi kıçının üstünde döndü, kalktı, çabuk çabuk odayı geçti, gülümseyerek, kollarını kocaman kocaman açarak ilerledi. Josefino da yürüdü ona doğru. Sımsıkı kucaklaştılar ve birbirlerinin sırtını şaplaklayarak bir an öylece kaldılar, "Hayli zaman geçti kardeşcağızım," dedi Lituma, "Hayli zaman geçti Lituma," dedi Josefino, "seni burada görmek ne büyük bir zevk." Fino köpekleri gibi birbirlerine sürtünüp duruyorlardı.

"Ne güzel bir elbisen var, yeğenim," dedi Maymun.

Dikkafalar yeni, rengârenk elbisesini doya doya seyredebilsinler diye Lituma biraz açıldı, geri çekildi: kolalı bembeyaz bir gömlek, gri kırçıllı, pembe bir boyunbağı, yeşil çoraplar ve ayna gibi parlayan, sivri uçlu ayakkabılar.

"Hoşunuza gitti mi? Ülkeme gelmenin şerefine bunu ilk kez giyiyorum, yani sizin anlayacağınız, bu ilk siftahım," dedi. "Bunu üç gün önce, Lima'dan aldım. Boyunbağıyla ayakkabıları da."

"Bir prens kadar güzelsin," dedi José. "Olağanüstü bir şey olmuşsun, yeğenim."

"Kumaş, alt tarafı yalnızca bir kumaş," dedi Lituma.

Bir yandan da ceketinin astarını sıvazlıyordu. "Askıya asılacak yeri biraz eskimiş ama, bununla yine de birkaç kadın tavlarım. Artık bekârım ve sıra bende."

"Seni neredeyse tanıyamıyordum," diye sözünü kesti Josefino. "Uzun zaman var ki, seni sivil elbiseyle görmemiştim."

"Beni uzun zamandan beri hiç görmediğini söylesen, daha doğru bir şey yapmış olursun," dedi Lituma. Yüzü birden ciddileşti, ama yine de gülümsemeye çalışıyordu.

"Sivil elbise içinde olduğun günleri biz de unutmuşuz, yeğenim," dedi José.

"Polis kılığında olmaktansa, böylesi çok daha iyi," dedi Maymun. "Şimdi artık gerçek bir Dikkafa'sın."

"Ne bekliyoruz?" diye sordu José. "Şarkı söylesek ya?"

"Hepiniz benim kardeşimsiniz," dedi Lituma gülümseyerek. "Size eski köprünün tepesinden ırmağa atlamayı kim öğretti?"

"Ve kafa çekmeyi ve geneleve gitmeyi," diye tamamladı José. "Bizi yoldan sen çıkardın, yeğenim."

Lituma, Leon kardeşleri kollarının arasına aldı ve muhabbetle sarsaladı. Josefino, dudaklarının ucunda iğreti bir gülümseme, ellerini ovuşturup duruyordu. Hiç kıpırdamadan bakan gözlerinde şeytanca bir şeyler parlıyordu, kaçamak ve korku dolu. Geriye çekilmiş omuzları, öne fırlamış göğsü ve hafifçe kırılmış bacaklarıyla ürkek ve kaygılı görünüyordu. Tetikte bekler gibiydi.

"Şu İca Güneşi'nden içiyor muyuz?" diye sordu Maymun. "Mademki sözleştik, sözümüzü yerine getirelim."

Altlarına iki tane hasır çekip oturdular. Tam tepelerinde, tavana asılı bir petrol lambası vardı. Sallandıkça, alacakaranlığa gömülen briket duvarlara vuruyordu ışığı; bir o duvara, bir ötekine: ufak tefek çatlaklar, kalem işi karalamalar, kollarının arasında İsa'yı tutan, ayaklarının

dibinde de bir şamdan bulunan haleli Meryem Ana tasviri, bu tasviri koruyan duvardaki yıkık dökük girinti. José bir mum buldu, yaktı ve gazete kupüründeki görüntü daha net belli oldu mumun ışığında: bir general silueti, bir kılıç ve bir sürü eşya. Hasırların yanında Lituma'nın valizi duruyordu. Açtı onu, içinden bir şişe çıkardı, dişleriyle asılıp mantarı söktü. Maymun'un da yardımıyla dört küçük kadehi ağzına kadar içkiyle doldurdu.

"Yeniden aranızda olduğuma bir türlü inanasım gelmiyor Josefino," dedi Liturna. "Üçünüz de beni çok ihmal ettiniz. Memleketim de unuttu beni. Hadi, birbirimizi yeniden bulmanın şerefine!"

Tokuşturdular ve aynı anda içtiler. Bir dikişte.

"Vay anasını, ateş gibi bir şey bu," diye böğürdü Maymun, gözleri yaşla dolmuştu. "Söyle bakalım yeğenim, bunun doksan derecelik alkol olmadığından emin misin?"

"Ama, yalnızca likör bu," dedi Lituma. "Lima'nın insanları *pisco*'yu[1] çok severler, hatta kadınlar, çocuklar bile. Şekerkamışından yapılan hayat suyuna benzemez bu. İnsanların serinlemek için böyle şeyler içtiği günleri hatırlamıyor musun?"

"Maymun hiçbir zaman öyle dayanıklı bir içici olmadı," dedi Josefino. "İki kadeh attı mı, kendinden geçiverir."

"Belki çabuk sarhoş olurum ama, pek çoklarından daha dayanıklıyımdır," dedi Maymun. "Böyle, sittinsene içebilirim."

"Her zaman ilk yıkılan sen olursun kardeşcağızım," dedi José. "Hatırlıyor musun Lituma, onu bir keresinde zorla ırmağa kadar sürüklemiştik de, ancak bir sürü su yutturarak ayıltabilmiştik."

1. Peru ve Şili'nin ulusal içkisi. (Y.N.)

"Ve bir sürü de tokat atmıştınız, zararsız birkaç tokat," dedi Maymun. "Beni ayıltmak için elinizin tersini, yüzünü o kadar çok kullanmıştınız ki, herhalde suratımda bu yüzden kıl bitmedi."

"Birinin sağlığına kadeh kaldırmak istiyorum," dedi Lituma.

"Dur da önce kadehleri doldurayım, yeğenim."

Maymun *pisco* şişesini alıp servis yapmaya koyuldu. Lituma'nın yüzünde bir hüzün gölgesi gezindi. Gözlerinin kenarında incecik iki kırışıklık belirdi. Bakışları dalıp gitti bir yerlere.

"Haydi, görelim bakalım kimin sağlığına içiyormuşuz, Dikkafa," dedi Josefino.

"Bonifacia'nın şerefine," dedi Lituma ve usulca kadehini kaldırdı.

III

"Küçük kız havalarına girmeyi bırak," dedi Başrahibe. "Ağlamak istiyorsan hevesini geceye sakla."

Bonifacia, Başrahibe'nin giysisinin eteğine yapıştı ve çekiştirdi:

"Angélica Ana'nın gelmeyeceğine dair söz ver bana. Söz ver anacığım, sen iyi bir kadınsın."

"Rahibe Angélica seni azarlamakta son derece haklı," dedi Başrahibe. "Sen yaptıklarınla Tanrı'ya saldırmış ve sana beslediğimiz güveni kötüye kullanmış oldun."

"Benim bütün korkum onu sinirlendirmek, anacığım," dedi Bonifacia. "Görmüyor musun, ne zaman bir şeye sinirlenecek olsa, hemen yorgan döşek yatağa düşüyor. Yoksa beni azarlamasına aldırdığım falan yok."

Bonifacia ellerini çırpıyor, yetim kızların gürültüsü biraz azalır gibi oluyor bunu duyunca, ama bütünüyle kesilmiyor, yeni bir şaklama daha duyuluyor, bu kez susuyorlar: Şimdi artık, ayaklarındaki sandalların avlunun taşlarına sürterken çıkardığı sesten başka bir gürültü duyulmuyor. Yatakhanenin kapısını açıyor, son yetim kız da eşikten içeri atlayıncaya kadar bekliyor, sonra kapıyı kapatıp kulağını yapıştırarak dinliyor: Bu, her zamanki patırtıdan başka bir şey, alışılagelmiş ve kolayca susturuluveren gürültülerden değişik, sağır, gizli bir fısıldaşma

var, sanki bir şeylerin habercisi bu. Onları gördüğü andan, Rahibe Angélica ile Rahibe Patrocinio'nun arasında geldiklerini gördüğü o öğle vaktinden beri bu böyle. Bu gizli fısıldaşma yüzünden, kilisedeki dua sırasında da arkası kesilmeyen bu fısıltılar yüzünden Başrahibe bile öyle kızdı ki. Bonifacia bir an dinliyor, sonra mutfağa dönüyor yeniden. Bir lamba yakıyor, pişmiş muzla dolu kalaylı bir tabak alıp kilere yöneliyor. Sürgülü kapıyı açıp giriyor. Dipte, karanlığın içinde, koşuşan farelerinkini andıran bir tıkırtı var. Lambayı biraz kaldırıp odayı aydınlatıyor. Mısır çuvallarının arkasında bir yere sinmişler; bilek hizasında deri bir bilezik bulunan incecik, çöp gibi bir bacak, birbirlerinin ardına saklanmak ister gibi sürtünüp duran, ezilip büzülen iki çıplak ayak orada. Duvarla çuvalların arasında daracık bir boşluk var, oraya büzüşmüş olmalılar, ağlamıyorlar bile.

"Belki de beni Şeytan kandırdı, anacığım," dedi Bonifacia. "Ama ben bunu anlayamadım. Hatırladığım bir şey varsa, o da çok ama çok üzüldüğüm, inan bana."

"Neye üzüldün?" diye sordu Başrahibe. "Ayrıca üzülmüş olmanın bütün bu yaptıklarınla ne ilgisi var, Bonifacia? Böyle aptal numarası yapmayı bırak."

"O iki küçük Chicais'lı dinsize üzüldüm, anacığım," dedi Bonifacia. "Sana gerçeği söylüyorum. Onların nasıl ağladıklarına hiç tanık oldun mu sen? Hiç gördün mü nasıl birbirlerine sarıldıklarını? Sonra Rahibe Griselda onları mutfağa götürdüğünde daha hiçbir şey yememişlerdi, bunun da ayrımında değil misin yoksa?"

"Eğer gerçekten anlattığın durumda iseler, bu onların suçu değil," dedi Başrahibe. "Ayrıca burada bulunmalarının onların iyiliğine olduğunu bilmiyorlardı, onlara kötülük yapacağımızı sanıyorlardı. Alışıncaya kadar hepsi için aynı sorunlarla karşılaşmaz mıyız? Onlar bunu bilmiyorlardı ama sen, sen burada bulunmalarının onlar

için iyi olacağını pekâlâ biliyordun, Bonifacia."

"Ama olsun, bunların durumu her şeye karşın beni çok üzüyordu," dedi Bonifacia. "Başka türlü davranmamı nasıl bekleyebilirsin ki, anacığım?"

Dizlerinin üstüne çöküyor Bonifacia, lambasıyla çuvalları aydınlatıyor ve işte oradalar; iki küçük yılanbalığı gibi birbirlerine sarılmışlar. Biri başını ötekinin göğsüne saklamış. Öteki ise, sırtını duvara dayamış, gizlendiği köşeyi aydınlatan ışıktan yüzünü koruyamadığı için, gözlerini yummak ve inlemekle yetiniyor. Ne Rahibe Griselda'nın makası ne de yakıcı, kırmızı renkli temizleyici daha buralara uğramış. Sık, kapkara, saman çöpleri ve toz toprakla bezenmiş saçları omuzlarından aşağı dökülüyor. Bitten yana da eksiği olmadığı belli bu saçların. Çıplak kalçaları pislik içinde. Lambanın yarı loş ışığında, kirli ve birbirine dolanmış saç örgüsü, incecik kolları, bacakları daha bir belirgin görünüyor.

"Bütün bunlar sanki bir rastlantıymış gibi oldu bitti anacığım, üstünde hiç mi hiç kafa yormadan," dedi Bonifacia. "Böyle bir şey yapmak aklımdan bile geçmemişti, hiç niyetim yoktu böyle bir şeye, inan."

"Hiç niyetin yoktu böyle bir şeye," dedi Başrahibe, "ve böyle bir şey yapmak aklından bile geçmemişti ama, onları pekâlâ kaçırdın işte. Hem üstelik yalnızca bu ikisini kaçırrnakla da kalmadın, ötekileri de koyuverdin. Bunu yapmak için onlarla birlikte uzun zamandan beri hazırlanıyordun, değil mi?"

"Hayır, anacığım, yemin ederim ki hayır," dedi Bonifacia. "Her şey önceki akşam, buraya onlara yemek getirdiğim zaman, bu kilerde oldu bitti. Şimdi bile, hatırladıkça ürperiyorum. Kendimi hiç o günkü gibi hissettiğimi hatırlamıyorum. Önceleri onların durumuna üzüldüğüm için böyle davrandığımı sanıyordum ama, senin de dediğin gibi, beni şeytan da kandırmış olabilir, anacığım."

"Bu bir mazeret değil," dedi Başrahibe, "durup durup şeytanın arkasına gizlenme, eğer seni kandırmışsa, bunu sen ona göz yumduğun için becerebilmiştir. 'Kendimi hiç öyle hissetmedim' de ne demek oluyor, ayrıca?"

Çalı yığınlarını andıran saçlarının altında, o iki küçük beden, birbirine sarılmış o iki küçük beden titremeye başlamıştı. Birinin titremesi ânında ötekine bulaşıyordu ve dişleri öyle garip bir biçimde takırdıyordu ki, insan ister istemez, kafese konmuş ürkek *maquisapa*'ları[1] hatırlıyordu. Bonifacia kilerin kapısına doğru bakıyor, eğiliyor usul usul, alabildiğine tiz, ama alabildiğine de inandırıcı bir sesle mırıldanmaya koyuluyor. Havada sanki bir şeyler değişiveriyor; sanki temiz bir hava akımı gelip, birden kilerin karanlığını dağıtıyor. O pis şapkaların altına sıkışmış küçük gövdelerin titremesi şıp diye kesiliyor, iki küçük kafa çekingence kıpırdıyor olduğu yerde. Belli belirsiz. Bonifacia mırıldanmayı, çıtırtıya benzer sesler çıkarmayı sürdürüyor, usul usul.

"Onlar geldikten sonra kızlara bir hal olmuştu, nedense çok sinirliydiler onların gelişinden sonraki günlerde," dedi Bonifacia. "Aralarında bir şeyler mırıldanıyor, tam ben onlara yaklaşırken başka şeylerden söz etmeye koyuluyorlardı. Oynadıkları oyunu gizlemeye çalışıyorlardı anacığım, ama o küçük dinsizlerden söz ettiklerini pekâlâ anlıyordum, biliyordum. Kilisedeyken ne hale geldiklerini hatırlamıyor musun?"

"Onları bu kadar sinirlendiren şey neydi?" diye sordu Başrahibe. "Misyonerevine iki yeni kızın geldiğini herhalde ilk kez görmüyorlardı?"

"Neden böyle olduğunu bilmiyorum anacığım," dedi Bonifacia. "Ben sana ne olup bittiğini anlatıyorum yal-

1. Güney Amerika'daki tropikal ormanlarda yaşayan örümcekmaymunu. (Y.N.)

nızca, yoksa neden böyle olduğu konusunda hiçbir fikrim yok. Bu belki de kendi gelişlerini hatırlattı, belki de bundan söz ediyorlardı aralarında, kim bilir."

"Bu iki küçükle aranızda ne geçti kilerde?" diye sordu Başrahibe.

"Önce beni kapı dışarı etmeyeceğine dair söz ver anacığım," dedi Bonifacia. "Beni dışarı atmayasın diye bütün gece dua ettim. Yalnız başıma ne yaparım ben, anacığım? Eğer bana bu konuda söz verirsen, değişip, istediğin gibi bir kız olacağım. Üstelik o zaman sana her şeyi anlatırım."

"Yaptıklarından pişman olacak yerde, bir de bana şart mı koşuyorsun?" dedi Başrahibe. "Bir bu eksikti. Zaten kendi kendime sorup duruyorum, bu kız burada kalmak için neden bu kadar diretiyor diye. Kızları, onları burada görmeye artık dayanamadığın için koyuvermedin mi? Öyleyse, buradan çekip gitmek senin de işine geliyor olmalı. Öyle daha mutlu olursun, herhalde."

Bonifacia kalaylı tabağı onlara yaklaştırıyor. Artık titremiyorlar. Hiç kıpırdamadan, öylece duruyorlar. Soluk alıp verdikçe, göğüsleri düzenli bir biçimde inip kalkıyor. Bonifacia tabağı, oturan kızın ulaşabileceği bir yüksekliğe bırakıyor. Alçak sesle, dostça mırıldanmaya devam ediyor bir yandan da. Birden başını kaldırıyor küçük kız, saçlarının arasından iki güçlü parıltı görünüyor. İki küçük balık önce Bonifacia'nın gözlerine, oradan da kalaylı tabağa kayıveriyor. İncecik bir kol kımıldıyor ve büyük bir çekingenlikle uzanıyor. Ürkek bir el, lambanın ışığına doğru yaklaşıyor. Muzlardan birini kavrıyor iki kirli parmak; sonra darmadağın saç örgülerinin arasına girip yeniden kayboluyor.

"Ama ben onlar gibi değilim ki anacığım," dedi Bonifacia. "Angélica Ana olsun, siz ya da başka birisi olsun, her zaman bana şunu söylersiniz: İşte seni karanlıklardan

çekip çıkardık, sen de uygar bir insan oldun. Nereye gidebilirim ki anacığım, yeniden dinsiz olmak istemiyorum ben. Meryem Ana iyi bir insandı değil mi? O her şeyi bağışlayandı üstelik? Acı bana anacığım, bana iyi davran. Sen benim için Meryem Ana'dan farksızsın."

"Öyle pohpohlayarak, yaltaklanarak yumuşatamazsın beni, ben Rahibe Angélica değilim," dedi Başrahibe. "Madem uygar bir insandın, iyi bir Hıristiyan'dın, öyleyse onları niye kaçırdın? Onların yeniden birer dinsiz olmaları hiç mi umurunda değildi?"

"Ama bulacaklar onları anacığım," dedi Bonifacia. "Göreceksin bak, muhafızlar onları bulup geri getirecek. Beni onlarla bir tutma; avluya çıkıp gitmek istediler birden, ne olup bittiğini gerçekten anlayamadım. İnan bana, hiç o günkü gibi olduğumu hatırlamıyorum."

"Öyle bir şey yapabilmek için insan deli olmalı," dedi Başrahibe. "Burnunun dibinden kaçıp gittikleri halde ne olup bittiğini anlamamak için, en azından aptal olmalısın."

"Daha da kötüsü anacığım, daha da kötüsü. İnsanın bu aptallığı yapabilmek için Chicais'ın dinsizleri gibi olması gerekir," dedi Bonifacia. "Şimdi bütün o olan biteni düşündükçe, tüylerim diken diken oluyor. Benim için dua etmelisin, çünkü yaptıklarımdan dolayı çok pişmanım anacığım."

Küçük kız, elini ağzından çekmeden yediklerini çiğniyor ve ağzındakiler bittikçe küçük bir pişmiş muz parçası daha atıyor dudaklarının arasına. Onu da çiğniyor. Bütün suratını kaplayan saçlarını şimdi yüzünün iki yanına itmiş, ağzındakileri çiğnedikçe kemerli burnu belli belirsiz oynuyor. Gözleri sürekli olarak Bonifacia'nın bakışlarını kolaçan ediyor ve birden, öteki eliyle göğsüne sokulan kızcağızı saçlarından yakalıyor. Boşta kalan elini kalaylı tabağa uzatıp bir muz alıyor. Yüzünü saklayıp du-

ran kızcağız, saçlarını çekiştiren o küçük ele daha fazla direnemeyip dönüyor: Burnunda hızma yok, kirpikleri kavrulmuş balık ağlarını andırıyor. Öteki kızın eli inip muzu küçüğün ağzına yaklaştırıyor. Onun ağzıysa sımsıkı kapalı, ürkek, inatçı.

"Peki neden gelip bana haber vermedin?" diye sordu Başrahibe. "Kaçıp kiliseye saklandın, çünkü kötü bir şey yaptığının farkındaydın."

"Korktum, evet, ama senden değil, kendimden korktum anacığım," dedi Bonifacia. "Onları bir daha göremeyince, bu benim için tam bir karabasan oldu ve bu yüzden gidip kiliseye saklandım. Kendi kendime, 'Bu doğru olamaz, gitmiş olamazlar deyip duruyordum; hiçbir şey olduğu yok, düş gördüm ben yalnızca,' diyordum kendi kendime. Söyle bana, beni kapının önüne bırakmayacaksın, değil mi anacığım?"

"Sen kendi kendini koydun kapının önüne," dedi Başrahibe. "Hiç kimse için yapmadıklarımızı senin için yaptık, Bonifacia. Ömrün boyunca burada, misyonerevinde kalabilecektin, oysa. Ama değil mi ki öteki kızları bulup getirecekler, seni artık burada görmemeliler. Seni doğru dürüst eğitmeyi başaramadığımız için ben bile hayıflanıyorum; Rahibe Angélica buna daha çok üzülecektir, bunu biliyorum. Evet, misyonerevinin esenliği için, senin buradan ayrılman gerek."

"Yalnızca basit bir hizmetçi olarak kalmama izin ver, hiç değilse anacığım," dedi Bonifacia. "Artık yetim kızlarla ilgilenmemi istemezseniz. Yerleri süpürür, çöpleri döker, Rahibe Griselda'ya mutfak işlerinde yardım ederim. Yalvarırım sana, anacığım."

Yerdeki kız hâlâ direniyor; kaskatı, gözleri sımsıkı kapalı, dudaklarını ısırıyor. Ama ötekinin eli acımasızca zorluyor bu inatçı dudakları, o da direniyor açmamak için. Zorlanmaktan ikisi de soluk soluğa kalıyor. Küçük

saç perçemleri düşüyor tazecik tenlerine. Ve birden dudaklar açılıveriyor; öteki kızın parmakları muzun geri kalanını açılan ağızın içine tıkıştırıyor, çabuk çabuk. Bulamaç gibi bir şey olmuş elindeki. Ve küçük kız çiğnemeye başlıyor. Saçlarından birkaç tel, muzla birlikte ağzının içine giriyor. Bonifacia, bileğinde deri halka bulunan kıza işaret edip durumu anlatmaya çalışıyor: O ise elini yeniden kaldırıp parmaklarıyla arkadaşının dağınık saçlarını toplamaya, onları ağzından uzaklaştırmaya çalışıyor, usul usul. Yerdeki kız yutkunuyor şimdi, küçük bir yumruk boğazında bir aşağı, bir yukarı gezinip duruyor. Birkaç saniye sonra ağzını yeniden açıp öylece kalıyor; gözleri kapalı, bekliyor. Bonifacia ve öteki küçük kız, lambanın yağlı ışığında bakışıyorlar. Aynı anda, ikisi birden gülümsemeye başlıyor.

"Canın hiçbir şey çekmiyor mu?" diye sordu Aquilino. "Bir şeyler yemelisin hiç değilse oğlum, hep hava civayla yaşayamazsın ki."

"Hep şu kızı düşünüyorum," dedi Fushía. "Bunun sorumlusu sensin Aquilino, işte bak iki gecedir ne yüzü gözümün önünden, ne sesi kulağımdan gidiyor. Onu tanıdığımda ufak tefek bir kızdı."

"Onu nasıl tanıdın Fushía?" diye sordu Aquilino. "Biz ayrıldıktan sonra mı oldu bu iş?"

"Bir yıl kadar oldu, beyim," dedi kadın, "ya da onun gibi bir şey. O sırada biz Belén'de oturuyorduk ve ırmak ne zaman taşacak olsa, sular evin içine doluyordu."

"Evet, iyi, çok iyi de sayın bayan," diye araya girdi Señor Portillo, "isterseniz bana biraz da Japon'dan söz edin, olmaz mı?"

Evet, tam da anlattığı gibiydi; ırmak taşmıştı ve Belén Mahallesi, denizin ortasındaydı sanki. Ve o Japon her

cumartesi evimizin önünden geçerdi, beyim. Ve bu kadar iyi giyinen bir adamın gelip kendi malını kendisinin yüklemesi ve yardım edecek kimsenin bulunmaması garip bir şeydi doğrusu. O günler en iyi günlerimdi, moruk; Iquitos'ta o pis Reátegui'nin yanında çalışmaya ve para kazanmaya başlamıştı. Ve bir gün karşısına o küçük kız çıktı; sokağı su basmıştı, kız bir türlü karşı tarafa geçemiyordu, işte o zaman hamalın birine para verip kızı karşıya geçirmesini sağlamış, kızın annesi de ona teşekkür etmek için dışarı çıkmıştı; artık işi bırakmış bir pezevenkti bu, Aquilino.

"Azıcık çene çalmak için sık sık bizim oraya gelirdi beyim," dedi kadın. "Ya yüklemeye giderken ya da işini bitirdikten sonra. Ve her defasında da bize çok sevimli görünürdü."

"İşinin ne olduğunu daha önce biliyor muydunuz?" diye sordu Señor Portillo.

"O ırktan olmasına rağmen her zaman kibar ve seçkin bir görünüşü vardı," dedi kadın. "Bize küçük küçük armağanlar getirirdi sürekli, beyim. İç çamaşırları, ayakkabılar, hatta bir keresinde de bir kanarya getirmişti."

"Bunu yoksul kızınız için getirdim," dedi Fushía. "Onu uykuda şakıyarak uyandırsın diye."

Çok iyi anlaşıyor, ama sanki ortada hiçbir şey yokmuş gibi davranıyorlardı, moruk. Pezevenk kadın ne istediğini biliyordu. Fushía da pekâlâ biliyordu kadının ne istediğini; o, parasının peşindeydi.

"Peki, ya Lalita, o kızcağız ne diyordu bütün bunlara," diye sordu Aquilino.

"Daha o zamandan upuzun saçları vardı," dedi Fushia. "Teni de pek güzeldi doğrusu, yüzünde tek bir sivilce yoktu. Çok güzeldi, Aquilino, çok!"

"Her gelişinde elinde bir güneş şemsiyesi olurdu," dedi kadın. "Tepeden tırnağa bembeyaz giyinirdi, ayak-

kabıları bile bembeyazdı. Bizi gezmeye, sinemaya falan götürürdü. Hani bir keresinde bir Brezilya sirki gelmişti hatırlıyor musunuz? İşte Lalita'yi oraya da götürmüştü bir defasında."

"Size çok para veriyor muydu, Hanımefendi?" diye sordu Señor Portillo.

"Çok az, hemen hemen yok denecek kadar az," dedi kadın. "Ve çok seyrek. Küçük küçük armağanlar getirirdi, hepsi o kadar."

Lalita artık okula gidemeyecek kadar büyüktü: Ona bir iş verebilir, böylece her ikisine de biraz olsun yardımı dokunmuş olurdu. Lalita nasıl karşılardı bu düşünceyi acaba? Kızının geleceğini düşünmüştü, zavallı kadın, o kadar yoksuldular ki. Siz o sıkıntıyı bilemezsiniz, beyim, bilemezsiniz: Ve böylece Lalita, Japon'un yanında çalışmaya başlamıştı.

"Japon'la yaşamaya başladı, demek istiyorsunuz herhalde Hanımefendi," dedi Señor Portillo. "Bunda utanılacak bir şey yok, müşteriler işledikleri günahları avukatlarına rahatça itiraf edebilirler."

"Size yemin ederim ki, Lalita geceleri hep evinde kalırdı," dedi kadın. "Eğer bana inanmıyorsanız, bir de komşulara sorun."

"Peki, kızınızın ne iş yaptığını da sorabilir miyim?" dedi Señor Portillo.

Saçma bir işti, moruk. Ve iki senecik daha vakti olsaydı, onu istemediği kadar zengin edecek bir iş. Ama ne var ki, biri gidip durumu açıklamış; Reátegui de birden kenara çekilip Fushía'yı cascavlak ortada bırakıvermişti. Böyle olunca da her şeyi sırtladığı gibi sıvışmaktan başka çaresi kalmamıştı. Dedim ya moruk, aptalca bir işti yaptığı; kauçuğu teslim alıyor, kokusunu gidermek için arasına pudra döküp ambarlıyor, tütün balyası gibi sarıp sarmalıyor, sonra da postalıyordu.

"Lalita'ya o sıralarda mı âşık oldun?" diye sordu Aquilino.

"Onu yanıma aldığımda bakireydi," dedi Fushía, "hayat hakkında zerrece bilgisi yoktu. Ağlayıp duruyordu ve ben, eğer işler kötü gitmişse suratına bir tokat aşkediyor, yok eğer yolunda gitmişse eline şeker tutuşturuyordum. Sanki aynı anda hem bir karım, hem de kızım vardı, Aquilino."

"Peki neden Lalita'ya sitem eder gibi konuşuyorsun?" diye sordu Aquilino. "Sizi onun ihbar etmediğine adım gibi inanıyorum. Ondan çok annesinden kuşkulanmalısın."

Ama o olayı gazetelerden öğrenmişti, beyim, annesinin başı üstüne yemin ederdi. Belki yoksul bir kadındı, ama bu yeryüzünde ondan daha namuslusu bulunamazdı. Yalnızca bir kere gitmişti mağazaya ve, "Bunların içinde ne var?" diye sorduğunda, Japon kısaca, "Tütün" diye cevap vermişti. Ve o da saf saf inanmıştı.

"Yalnız görünen yerlerde tütün vardı, bayan," dedi Señor Portillo. "Ve tabii kasaların üstünde de böyle yazıyordu, ama siz de pekâlâ biliyorsunuz ki, içleri kauçuk doluydu."

"Godoş karı, kesinlikle kuşkulanmış olamaz," dedi Fushía. "Bana pudralama ve ambalajlama işlerinde yardım eden heriflerden biri yaptı bu işi. Gazeteler sonradan, kadının da kurbanlarım arasında yer aldığını, çünkü onun da kızını kaçırdığımı yazdılar."

"O gazeteleri saklamamış olman ne yazık, Campo Grande'dekileri de," dedi Aquilino. "Bugün onları yeniden okumak epey eğlenceli olurdu. Böylece ne kadar ünlü bir adam olduğunu da görmüş olurduk, bir kere daha."

"Sen okuma yazma öğrendin mi ki?" diye sordu Fushía. "Birlikte çalışırken bilmezdin de, moruk."

"Onları sen okumuştun bana," dedi Aquilino. "Ama,

nasıl oldu da Señor Reátegui'nin hiç canı yanmadı? Nasıl oldu da sen kaçmak zorunda kaldığın halde, o hiçbir şey olmamış gibi ortalıkta dolaşabildi?"

"İşte yaşamın adaletsizliği de burada," dedi Fushia. "Parayı o veriyor, bana da çalışmak düşüyordu. Kauçuklar, görünüşte bana aitmiş, ama aslına bakarsan, benim beş kuruşum yoktu içinde. Ama buna karşın, zengin olabilirdim, yine de, Aquilino. İyi bir işti çevirdiğim."

Lalita hiçbir şey söylemiyordu. Kadın ona bir sürü şey soruyordu, ama küçük kız hep, bilmiyorum, bilmiyorum diye cevap veriyordu. Bütün bu anlattıklarımın hepsi gerçek, beyim, hem size neden yalan söyleyeyim ki? Neden hikâye anlatayım ki size? Japon sürekli hareket halindeydi, bir yerlere giderdi hep. Ama böyle yapan yalnız o değil ki, hem sonra, tütünden bir zarar gelmeyeceğini, ama kauçuk yüklemenin kaçakçılığa girdiğini nereden bilebilirdi?

"Tütün stratejik bir mal değil, bayan," dedi Señor Portillo. "Ama kauçuk, tam da öyle bir nesne. Onu Almanlarla savaş halinde olan müttefiklerimizden başka kimseye satmaya hakkımız yok. Peru'nun da savaştığını bilmiyor değilsiniz herhalde?"

"Sense kauçuğu Yankilere satıyordun o halde," dedi Aquilino. "Böylece hiçbir sıkıntın da olmuyordu, çünkü paranı dolar olarak alıyordun."

"Müttefiklerimiz kauçuğu bizden normal bir fiyata alıyorlar, bayan," dedi Señor Portillo. "Japon ise onu kaçak olarak satıyordu ve kendisine bu satış için dört misli fiyat veriliyordu. Bunu da mı bilmiyordunuz yoksa?"

"İlk defa duyuyorum, beyim," dedi kadın. "Ben zavallı bir insanım, politikayla başım hiç hoş değildir; bilsem, kızımın bir kaçakçıyla düşüp kalkmasına göz yumar mıydım? Ayrıca, onun casus da olduğu söyleniyor, beyim, bu doğru mu?"

"Onun gibi gencecik bir kız için annesinden ayrılmak oldukça üzücü olmuştur," dedi Aquilino. "Onu kandırmayı nasıl becerdin, Fushía?"

Lalita belki annesini çok seviyordu ama, şurası da bir gerçek ki, ekmeği adamın elinden yiyordu ve ayakkabılara da onun sayesinde kavuşmuştu. Belén'de kalacak olursa, çamaşırcı, hizmetçi ya da orospu olmaktan başka varabileceği bir yer yoktu üstelik. "Hoşt hoşt, Fushía," dedi Aquilino; "insan o kızı ya âşık olduğu için götürür, ya da âşık değilse, hiç götürmez. Yanında sürüklenip duran bir kadınla olmaktansa, yalnız başına kaçmak çok daha kolaydır. Eğer âşık olmasaydın, onu da çekip götürmezdin."

"Bir kere, ormanda ağırlığınca altın ederdi," dedi Fushía. "Sana o sıralar çok güzel bir kadın olduğunu söylemedim mi? Herkesin iştahını kabartıyordu."

"Ağırlığınca altın mı ederdi? Sanki, onu da satmayı düşünmüş gibi konuşuyorsun."

"O işi yaptım bile," dedi Fushía. "Sana bunu anlatmadı mı o orospu? O Reátegui denen herif, beni ömrü boyunca bağışlamayacaktır, bundan eminim. Benim intikamım da böyle oldu işte."

"Bir akşam eve gelmedi, ertesi akşam da öyle, sonra ondan bir mektup aldım," dedi kadın. "O Japon'la birlikte uzaklara gideceğini anlatıyordu mektubunda, evleneceklerdi. Mektubu size de gösterebilirim, yanımda getirdim, beyim."

"Verin bana, ben saklarım," dedi Señor Portillo. "Hem sonra, kızınızın kaçışını polise niye haber vermediniz, bayan?"

"Bunun basit bir aşk hikâyesi olduğunu düşündüm, beyim," dedi kadın. "Önceden de evli olduğunu ve kızımı da bu yüzden kaçırdığını düşündüm. Japon'un bir haydut olduğunu gazeteler ancak birkaç gün sonra yazdılar."

"O mektubunda Lalita size kaç para göndermişti?" diye sordu avukat.

"O iki orospunun layık olduğundan çok daha fazlasını," dedi Fushia. "Bin sol."

"İki yüz sol," dedi kadın. "Tam bir cimriydi anlayacağınız, beyim. Ama o parayı çoktan harcadım. Borçlarımı ödedim onunla."

Yaşlı kadının ruhunu okuyordu; onu yakalatan Türk'ün karısından daha da çingeneydi, Aquilino. Ve Señor Portillo kendisine anlattıkları ile polise anlattıkları arasında fark olup olmadığını öğrenmeye çalışıyordu, bayan. Kadın i'lerin üstüne basa basa konuşmasını sürdürdü:

"Bu iki yüz sol dışında, anlattıklarımın arasında hiçbir fark yok, beyim. Bundan söz edecek olsam, paraya hemen el koyarlardı, polisin ne mal olduğunu bilirsiniz."

"Bırakın da konuyu sakin kafayla bir inceleyeyim," dedi Señor Portillo. "Yeni bir şey olursa, ben size bildiririm. Mahkemeye ya da polise çağrılacak olursanız, ben de sizinle geleceğim. Ben yanınızda olmadıkça kimseye, hiçbir konuda açıklama yapmayın, bayan. Hiç kimseye, anladınız mı?"

"Emredersiniz, beyim," dedi kadın. "Peki, tazminat alma konusu ne olacak? Herkes böyle bir hakkım olduğunu söylüyor. Beni kandırdı ve kızımı kaçırdı, götürdü, beyim, öyle ya.'

"Onları yakaladıkları zaman, biz de başvurur, belli bir ödeme yapılmasını isteriz," dedi Señor Portillo. "Hiç kuşkunuz olmasın, konuyla yakından ilgileneceğim. Ama, işlerin arap saçma dönmesini istemiyorsanız, sözümü dinleyin; avukatınız yanınızda olmadıkça hiç kimseye bir şey söylemeyin."

"Demek Señor Reátegui'yi yeniden gördün böylece," dedi Aquilino. "Ben de Iquitos'tan doğruca o adaya kaçtığını sanmıştım."

Nasıl kaçacaktı ki? Yüzerek mi? Balta girmemiş ormanları yaya yürüyerek mi geçecekti yoksa moruk? Cebinde yalnızca birkaç sol vardı ve üstelik, ortadan kaybolduğu, karşısına hiç çıkamayacak duruma geldiğinde, o Reátegui denen herifin zevkten dört köşe olacağını iyi biliyordu. Lalita'yı yanında götürmekle de iyi yapmıştı ayrıca; her insanın zayıf bir tarafı vardır ve Julio Reátegui de oradaydı, kızı ondan sakınmak gerekiyordu. Onun her şeyden haberi vardı, ama kadına gelince, gerçekten de o hiçbir şey bilmiyordu. Zerrece güvenilemeyecek kadar aptal bir kadındı, moruk. Fushía yanında kadın götürmüş, götürmemiş umurunda bile değildi; âşıkların aptalca işler yaptığını duymuştu ya, o da böyle bir şeyden, yakalanmamızdan korkuyordu.

"Aptalca bir şey yaparlarsa, bu onların bileceği bir iş," dedi Señor Portillo. "Hem istese bile sana bir zararı dokunamaz, her şeyi iyiden iyiye inceledim ben."

"Bana bu Lalita işinden hiç söz etmemişti," dedi Julio. "Sen onun bu kızla yaşadığını biliyor muydun?"

"Ruhum bile duymadı," dedi Señor Portillo. "Herhalde kızı kilit altında tutuyordu, kıskanç biri olmalı. İşin kötüsü şu ki, kızın anası bulutlarda dolaşıyor, asıl tatsızlık oradan gelebilir, ona göz kulak olmalıyız. Öyle sanıyorum ki, kumrular şimdi çoktan Brezilya'ya varmışlardır, onlardan bir tehlike geleceğine olanak vermiyorum. Bu akşam birlikte yemek yiyor muyuz?"

"Yapamam," dedi Julio Reátegui. "Acele Uchamala'dan çağırıyorlar beni. *Peon*'lardan[1] biri gelmiş, altından nasıl kalkacağımı düşünüp duruyorum. Cumartesi günü geri dönmeye çalışacağım. Don Fabio da bugünlerde Santa María de Nieva'dan dönmüştür, ona söylemeli; şimdilik

1. İşçi. İspanyolca *peón*'dan türemiştir. (Ç.N.)

kauçuk satın almayı durdursun. Hiç değilse ortalık biraz yatışıncaya kadar."

"Peki, Lalita ve sen nerede saklandınız?" diye sordu Aquilino.

"Uchamala'da," dedi Fushia. "O Reátegui denen herifin Marañón üzerinde bir çiftliği var, orada. Şimdilik işin o tarafını geçelim, moruk."

Öğle üzerine doğru sürü *hacienda*'lardan çıkıyor ve ilk gölgeler düşerken çöle giriyor. *Peon*'lar pançolara bürünmüşler, hepsinin başında rüzgârdan korusun diye kocaman siperlikleri bulunan şapkalar var. Bütün bir gece hantal, hımbıl hayvanları ırmağa süreceğiz diye didinip duruyorlar. Şafakla birlikte, Piura çıkıveriyor önlerine: Irmağın öteki kıyısında gri bir serap, donmuş kalmış bir kasaba silueti var. Kasabaya eski köprü yoluyla girmiyorlar, çünkü köprü pek de dayanıklı değil; bu yüzden ırmak yatağı iyice kuruduğunda, arkalarında kocaman bir toz bulutu bırakarak bu yolu yeğlerler. Sular kabardığındaysa, kıyıda bekleşip dururlar. Hayvanlar, kocaman burunlarını toprağa sürterek yerde bir şeyler arıyorlar. Boynuzlarıyla dürterek, keçiboynuzu fidanlarını birbiri üstüne devirip acılı sesler çıkarıyorlar. Adamlarsa, ağızlarındaki et parçasını çiğneyerek gevezelik ediyor, şekerkamışı suyu yudumluyorlar. Her zaman değil elbet; pançolarının içine kıvrılıp uyumadıkları sürece yapabiliyorlar bunu. Bekleyecek fazla zamanları yok aslında. Carlos Rojas iskeleye belki de sürüden önce varmıştır. Nitekim, işte görünüyor. Evinin bulunduğu yerden, kasabanın öteki ucundan çıkmış, ırmağı geçmiş bile. Salcı hayvanları sayıp gözüyle tartıyor, ırmağı kaç kez geçmek gerektiğini hesaplıyor. Irmağın öteki yakasındaysa mezbahanın adamları var: İplerini, makas ve bıçaklarını hazırlıyor-

lar. Az ileride, içinde kanlı öküz kellelerinin haşlanacağı varil duruyor, ona bakmak, ondan söz etmek bile istemiyorlar. Aslında o yoğun, yapış yapış ve kanlı haşlamaya midesi kalkmadan bakabilecek tek insan, yine o mezbaha adamları. Carlos Rojas işini bitirdiğinde sandalını eski köprünün ayaklarından birine bağlayıp Gallinacera'nın tavernalarından birine yollanıyor. Erken kalkan insanların yatağı burası. Bu sabah oldukça çok sayıda insan var burada; su taşıyıcılar, sokak çöpçüleri ve dört mevsimin meyvesini satan işportacılar, yani *gallinazo*'ların[1] tümü burada. Birisi bir tas keçi sütü uzatıyor ona ve ötekiler, neden surat astığını soruyorlar. Karısı iyi mi? Ya bebek? Evet, iyidirler, seamları var, Josefino daha şimdiden yürüyor ve baba diyor, ama durun, önce Carlos'u dinleyin, onun size anlatacağı şeyler var. Sanki şeytanla karşılaşmış gibi gözleri şaşkınlıktan büyümüş, ağzı kocaman kocaman açılmış, öylece bekliyor bir süre. On yıldır şu teknede çalışıyor ve şu mezbaha adamlarını bir kenara koyarsan, kalktığı saatte, on yıldır ayakta tek bir Tanrı'nın kulunu görmemiş. Daha güneş doğmamışken, daha her yer kopkoyu bir karanlık içindeyken ve kum olanca şiddetiyle savrulmaktayken, sokağa çıkıp gezinmek kimin aklına gelir ki aslında? Haklısın oğlum, diyor *gallinazo*'lar, kimsenin aklına gelmez böyle bir delilik. Büyük bir coşkuyla konuşuyor, el kol hareketleri o güne değin görülmedik ölçüde canlı. Sözcükler tabanca sesi gibi şaklıyor ağzından dökülürken. Soluklanmak için sustuğu anlarda ağzı her zamanki gibi kocaman kocaman açılıyor ve gözleri büyüyor yeniden. O sesi duyunca, bu yüzden çok korkmuş. Vay canına, amma ilginç. Ne olabilir ki? Önce bir anlam verememiş, sonra bu kez daha açık, yeniden

1. (İsp.) Kara akbaba. Burada leş yiyici kuş anlamında. (Ç.N.)

duymuş o nal seslerini. Hayır, hiç de aklını kaçırmıyor, sağına soluna iyice bakmış, ama bir şey görememiş, dinleyin canım, bırakın, anlatıyor işte; ve onu eski köprünün çıkışında görüvermiş, hemencecik de tanımış. Don Melchor Espinoza'nın atı olmasın mı bu? Hangisi, kır olan mı? Evet bayım, kesin olarak o. Hatta onu öyle alacakaranlıkta pırıl pırıl görünce hayalete uğradım sanmış. *Gallinazo*'lar hemen bir açıklama buluyor bu olaya, ne olacak canım, herhalde kaçmıştır, bunda öyle olağanüstü bir şey yok ki. Meğer ki, Don Melchor gizlice yolculuk etmek gibi bir hevese kapılmış olmasın. Dedikleri gibi, tam da dedikleri gibi, o da öyle düşünmüş, hayvanın kaçtığını düşünmüş yani ve onu yakalamak gerek demiş kendi kendine. Kulübesinden çıkmış, bacaklarına kuvvet, bayırı tırmanmış, neyse ki at pek telaşlı görünmüyormuş; ürkütmemek için usulca yanına yaklaşmış. Şimdi tam önüne çıkarım ve yelesinden yakalayıp *ça*! *ça*! diye bağırır, sakin ol oğlum, derim, diye düşünmüş. Sırtına binip sahibine geri götürecekmiş. Adım adım ilerlemiş, artık iyiden iyiye yaklaşmışmış, ama öyle yoğun bir kum yağmuru varmış ki, atı zorlukla görebiliyormuş, o bir yandan, at bir yandan usul usul ilerleyerek aynı anda Castilla'ya girmişler. İşte tam o sırada atın önüne atılmış ki, ay, bir de ne görsün! *Gallinazo*'lar konuyla yeniden ilgilenmiş görünüyorlar, ne oldu Carlos, ne gördün ki orada? Evet beyler, Don Anselmo atın sırtından ona bakmıyor muymuş meğerse? Yüzünü bir kumaş parçasıyla örtmüşmüş ve o saat, saçları diken diken olmuş Carlos'un; beni bağışlayın Don Anselmo, demiş, ben de atın kaçtığını sanmıştım. Peki orada ne yapıyormuş, diye soruyor *gallinazo*'lar, nereye gidiyormuş öyle? Öyle gizlice, hırsız gibi Piura'dan mı kaçıyormuş yoksa? Hey Tanrım, şunlar da bir bırakmazlar ki, adam lafını bitirsin. Kocaman kocaman gülmüş, bakmış, sonra yeniden, hem de katıla ka-

tıla gülmüş, öyle ki at sarsıntıdan yerinde duramıyormuş. Hem biliyor musunuz, ne demiş? Bu kadar korkmayın Bojas, demiş, uyuyamadım ve şöyle bir tur atmak için dışarı çıktım. İşittiniz mi, işte tam da böyle söylemiş, aynen anlattığı gibi. Rüzgâr insanın yüzünü ateş gibi yakarken, her zamankinden çok daha sert bir rüzgâr varken, şöyle bir tur atmak için dışarı çıkmak. Siz beni gerçekten bu kadar aptal bir adam mı sandınız, bütün bunlara inanacağımı mı sanıyorsunuz, diyesi gelmiş. *Gallinazo*'lardan biri, bütün bunları ona söylemediğini adım gibi biliyorum Carlos, diyor. İnsanlara durup dururken yalancı diye iftira edilmemeli. Hem sonra bunun sana ne yararı olacak ki? Neyse, hikâye burada da bitmiyor. Bir süre sonra onu yeniden görmüş; uzakta, Catacaos yolu üzerinde. *Gallinazo*'lardan biri, yani dişi bir *gallinazo*, kumların ortasında mıydı? diye soruyor. Zavallıcık, yüzü gözü kumlardan delik deşik olmuştur, hatta elleri bile. Hem de bugünkü gibi sert bir rüzgâr eserken. Eğer konuşmasını istemiyorlarsa, susar ve çekip gider. İnsan bu kadar da susturulmaz ki canım. Evet, yine aynı atın üstündeymiş ve durmadan dönüp duruyor, ırmağa, eski köprüye ve kasabaya bakıyormuş uzaktan. Sonra attan inmiş ve hayvanın sırtındaki örtüyle oyalanmaya başlamış. Sanki keyfi yerinde küçük bir çocuk gibi hoplayıp zıplamaya koyulmuş, tıpkı Josefino gibi. Don Anselmo aklını oynatmış olmasın, diye soruyor *gallinazo*'lar. Eğer öyleyse yazık olur, iyi bir adamdı çünkü, peki ya biraz fazla içmişse? Hayır, diyor Carlos Rojas, ne sarhoşa benzer bir hali vardı, ne de deliye. Giderken elini bile sıkmış Rojas'ın, sonra ailesini sormuş ve karısına selam söylemiş. Ama, böyle davranması için Anselmo'nun hiç mi kendine göre nedenleri yoktu, acaba?

Don Anselmo o sabah, her zamanki saatinde Armes Alanı'nda göründü. Her zamanki mütebessim ve geveze

haliyle. Hatta biraz fazlaca neşeli olduğu hemen fark ediliyordu: Kafenin terasının önünden geçen herkese içecek bir şeyler ısmarlıyordu. Eğlenmek, şakalaşmak için dayanılmaz bir istek duyuyordu. Jacinto'nun, Kuzey Yıldızı'nın garsonunun kahkahadan kırıldığı her tarafa çekilebilecek, cinaslı hikâyeler anlatıyordu. Kendi kahkahalarıysa gidip alanın tam ortasında patlıyordu. Gece gezintisine ilişkin haber kasabayı bir uçtan öteki uca dolaşmıştı ve Piuralılar onu soru yağmuruna tutuyorlardı: Bütün bunlara şakalaşarak ya da kaçamak şeyler söyleyerek yanıt veriyordu.

Carlos Rojas'ın anlattıkları bütün kenti karıştırdı ve günler boyu pek çok sohbetin besin kaynağı oldu. Hatta birkaç meraklı da gidip Don Melchor'u buldu, onun da ağzından bir şeyler almaya çalıştı. Ama yaşlı tarımcının dünyadan haberi yoktu. Zaten kiracısını da sigaya çekecek hali yoktu ya. Patavatsız bir adam değildi, ayrıca dedikoduyu da sevmezdi. Atını bulduğunda tertemizdi ve koşumları da üstünde değildi. Daha fazlasınıysa öğrenmek istemiyordu; defolup gitmeli ve onu da rahat bırakmalıydılar.

İnsanlar daha da şaşırtıcı bir haberle karşılaştıklarında o gece gezintisini çoktan unutmuşlardı. Don Anselmo eski köprünün öteki yakasında, belediyeden bir arazi satın almıştı, Castilla viranelerinin de ötesinde, çölün ortasında bir yerdi burası. Bir sabah salcı onu orada bir aşağı bir yukarı dolaşırken gördü. Yabancıya sorarsanız, Piura'ya yerleşmek niyetinde olduğuna göre, buraya bir de ev yaptırmasından daha doğal bir şey olamazdı. Ama bu evi çölün ortasında yaptırmasına ne demeli! Kum burasını kısa sürede yalayıp yutardı; çürümüş ağaçları, akbaba leşlerini nasıl yutarsa, aynen öyle. Çölün durmuş oturmuş bir toprağı yoktu ki, yumuşacıktı. Kum tepeleri her gece yer değiştirirdi; rüzgâr onları yaratır, öldürür, keyfince oradan oraya taşırdı, sonra savurur, yeniden ya-

ratırdı onları. Tehditkâr bir duvar gibi, çoğalarak kuşatırlardı Piura'yı, tanyerinde beyaz, günbatımında kırmızı, gece yarısı kapkara kesilirlerdi. Ertesi günse sırra kadem basarlardı. Çölün derisine yayılmış sivilceler gibi darmadağın olmuş lekeler görürdünüz, uzaklarda. Akşama varmadan, kumlar Don Anselmo'yu çoktan yutmuş olurdu, kaçınılmaz bir şeydi bu. Onu sevip sayan çok sayıda Piuralı, Anselmo'yu bu çılgınlıktan caydırmaya çalıştı. Önüne bir sürü kanıt serdiler. Gelip kasabanın içinde bir toprak alsın, inatlaşmasın diye çok uğraştılar. Ama Don Anselmo bütün bu öğütleri kulak arkası etti ve söylenenleri bilmece gibi yanıtlarla geçiştirdi.

Asker yüklü kayık öğleye doğru görünüyor ve yan yan yanaşacağı yerde, böylesi çok daha akla yakın olduğu halde, gidip kıyıya burnundan yanaşmaya çalışıyor. Ama su onu kaldırıp öteye atıyor. Bir dakika sayın komutanlar, bekleyin biraz: Adrián Nieves size yardım edecek. Suya atlayıp kancayı yakalıyor ve sandalı kıyıya doğru çekiyor. Askerlerse teşekkür etmeden ve bize neden yardım ettin diye sormadan önce başka bir şey yapıyorlar; kement atıp onu yakalıyor ve orada öylece bağlı bırakarak köye doğru koşuyorlar. Çok geç, sayın komutanlar, hemen hemen bütün Hıristiyanların ormana kaçmak için yeterince zamanları oldu, bu yüzden onlardan ancak yarım düzine kadar yakalayabiliyorlar ve Borja karakoluna vardıklarında Yüzbaşı Quiroga öfkeden kuduruyor. Getire getire bana bu çaptan düşmüş sakatı mı getirdiniz, bunu becerebilmek için hepiniz su katılmamış birer aptal olmalısınız! Ve sen Vilano, gerzek herif, siktir git başımdan, orduya senden bir hayır gelmez. Eğitim, daha ertesi sabah başlıyor; gün doğmadan hepsini kaldırıp saçlarını kırkıyor, hepsine birer haki gömlek ve pantolon giydiriyorlar.

Ve ayaklarını vuran kocaman ayakkabılar. Neden sonra, Yüzbaşı Quiroga onlara Vatan'dan söz ediyor ve iki gruba ayırıyor. Bir onbaşı gelip onları, onu ve on bir arkadaşını talime götürüyor: Hazır ol, selam dur, karnını içeri çek, Tanrı adına dikkat, Tanrı adına rahat. Bu böylece günlerce sürüp gidiyor, sıvışmak ne mümkün. Kül yutmaz bir katılık kol geziyor, hiç yoktan sopa yemek işten bile değil. Kaçarsanız, hele de kaçtıktan sonra yakalanacak olursanız, diyor Yüzbaşı Quiroga, hiç gözünüzün yaşına bakmam, askerlikteki her iki yılınızı bir yıl sayarım. Ve bir sabah Onbaşı Roberto Delgado geliyor ve sivilliğinde kılavuzluk yapan çaylak bir adım öne çıksın diyor. Emrinizdeyim Onbaşım, diyor Adrián Nieves, aradığınız adam benim. Bölgeyi, yukarıları iyi biliyor musun? Evet, diyor, cebimin içini bildiğim gibi bilirim oraları Onbaşım, yukarısını da aşağısını da. Öyleyse hazırlan hadi, diyor Delgado, Bagua'ya gidiyoruz. Beklediğim an geldi, diye geçiriyor içinden Adrián Nieves, ya şimdi olur, ya da hiçbir zaman. Ertesi sabah erkenden hareket ediyorlar, onlar, yüklerini taşıyacak bir Aguaruna ve bir de kayık. Irmak kabarmış, bu yüzden oldukça yavaş ilerliyorlar. Kum tepeciklerinden, deniz otu yığınlarından, karşılarına çıkıçıkıveren yüzer kütüklerden sakınmaya çalışarak, ilerliyorlar. Onbaşı Roberto Delgado yolculuktan hoşnut görünüyor, susmak bilmiyor bir türlü; deniz kıyısında bir yerden gelmiş bir teğmen varmış, Pongo'yu göreceğim diye tutturmuş, teğmenim bu iş biraz tehlikelidir, gelin bu hevesten vazgeçin demişler, baksanıza dünyanın yağmuru yağdı, ama adam tutturmuşmuş bir kere, derken kayık alabora olmuş ve hepsi boğulup gitmişler. İçlerinden, bir Onbaşı Delgado kurtulmuş; çünkü biraz ateşim var diye yan çizerek onlarla birlikte gitmemişmiş. Bu minval üzere, konuşup duruyor, Delgado. Aguaruna ise ağzını bile açmıyor. Yalnızca Adrián sürdürüyor sohbeti; Onbaşım,

şu bizim Yüzbaşı Quiroga da ormandan mıdır? Ne diyorsun sen, bundan iki ay önce görevli olarak Santiago'ya gitmişler, yolda sinekler Yüzbaşı'nın bacaklarını sokup davul gibi şişirmişler. Kırmızıya kesmiş bacakları, her tarafını sivilce kaplamış, bakmış olacak gibi değil, bacaklarını suyun içine sallandırmış. Onbaşıysa, onu sürekli uyarıyormuş; Yüzbaşım *yacumama*'lara[1] dikkat edin, yoksa kötürüm kalırsınız, bu Tanrı'nın boalar öyle kurnazdır ki, daha siz ne olup bittiğini anlamadan burunlarını uzatıverirler ve hop! bir ısırışta bacaklarınızdan birini götürürler. Yüzbaşıysa aman canım, diyormuş, keşke öyle bir şey olsa; bu kadar sızıyı çekmektense koparıp götürsünler şu bacakları daha iyi. O kadar çok yanıyormuş ki bacakları canından bezmişmiş hani, şu su da olmasa bacaklarının serinleyeceği yokmuş. Tanrı cezasını versin, diyormuş, amma da şanssız bir adamım ben. Yüzbaşım diye diretiyormuş Onbaşı, bacaklarınız kan içinde, piranhalarsa kan kokusuna gelir, gelip bacaklarınızdan birkaç dilim koparsalar, ne yaparsınız? Quiroga ise artık iyiden iyiye sinirlenmişmiş, ananı eşek kovalasın, diyormuş, beni korkutmaktan vazgeç artık. Onbaşınınsa adamın bacaklarına baktıkça midesi bulanıyormuş; her tarafı kabukla kaplı kocaman kocaman et parçalarıymış bunlar, en küçük bir dal çizmeyegörsün, kabuklar hemen açılıp içinden beyaz beyaz bir şeyler akıyormuş. Piranhalar da işte bu yüzden gelmemişlerdir Onbaşım, diyor Adrián Nieves, adamın bacaklarına saldıracak olsalar ânında zehirleneceklerini anlamışlardır. Hamalsa susuyor hâlâ; elindeki uzun sırığı ırmağa daldırıp çıkararak sandalı o yönetiyor. İki gün sonra Urakusa'ya varıyorlar; tek bir Aguaruna yok ortalıkta, hepsi ormana tüymüş. Kurnaz herifler, köpeklerini bile

1. Güney Amerika Yerlilerinin mitolojisinde yer alan deniz canavarı, dev anakonda. (Y.N.)

yanlarında götürmüşler. Onbaşı Roberto Delgado gidip köy alanının ortasına dikiliyor ve ağzını kocaman kocaman açarak, başlıyor bağırmaya: Urakusa'lar! Urakusa'lar, neredesiniz! Bembeyaz, güçlü at dişleri gerek bana, var mı, yok mu, söyleyin! Batmak üzere olan güneşin mavimtırak ışınları onu birkaç parçaya ayırıyor. Gösterseniz burnunuzu, ödlek haydutlar! Bırakın, hamal çıkarsın onları ortaya, Onbaşım diyor Adrián Nieves, Hıristiyanlardan korkarlar onlar. Onbaşıysa talimat üstüne talimat yağdırıyor; bütün kulübeleri arayın, yenecek, alınacak, satılacak ne varsa hepsini toplayıp paket yapın, hemen halledin bu işi, sonra da çekip gidelim. Akıl vermek gibi olmasın, Onbaşım, diyor Adrián Nieves, mutlaka bir yerlerden bizi gözlüyorlardır şu anda ve eğer bir şey çalacak olursak, o saat üstümüze çullanırlar. Bizse topu topu üç kişiyiz. Onbaşıysa kimseden akıl almak niyetinde değil, Tanrı cezasını versin, ona fikrini soran oldu mu şimdi? Gelip aşağı inerlermiş, hah, zaten onun istediği de o. Urakusa'ları aşağı indirmesini bilir Onbaşımız, silahını bile kullanmaya gerek kalmadan hem de; birkaç tokatta halleder bu işi. Bağdaş kurup yere çöküyor, bir de sigara yakıyor. Roberto Delgado sakin sakin uyurken ötekiler kulübelere gidip gidip geliyorlar. Çevresine toplanan karıncaların meraklı bakışları altında, sigaranın izmariti yanıp kül oluyor. Adrián Nieves ve hamal manyok yiyip tütün içiyorlar bu arada. Onbaşı uyanır uyanmaz onların yanına seyirtiyor ve asmakabağı içinde kamış suyu içiyor. Sonra ganimeti gözden geçiriyor: Küçük bir timsah derisi, meyve çekirdeği ve deniz kabuklarından yapılmış kolyeler, bir sürü ayrıntı. Varı yoğu hepsi bu mu? Yünlü giyim eşyaları, taş kakmalı başlıklar, toprak çanaklar, bilezikler, Yüzbaşı'ya getireceğine söz verdiği bütün o şeyler nerede? Haşarata karşı kullanılan o reçineden de mi yok yani? Bir tasçık olsun, ondan bulun bari. Hayır; bir sepet

chambira ve bir testi de manyok suyu, işte hepsi bu. Yani bir yığın pislik. Yerdeki yığını eşeliyor ayağıyla, bir yandan da soruyor, acaba o uyurken birilerini görmüşler mi? Hayır, Onbaşım, kimseyi görmemişler. Kılavuz parmağıyla ormanı gösteriyor ve bana kalırsa pek fazla uzakta değiller, diyor, ama Onbaşı'nın umurunda bile değil; o gece Urakusa'da yatacaklar ve yola ertesi gün, erkenden devam edecekler. Bir yandan da homurdanıyor; veba görmüş gibi böyle kaçıp saklanmak da neyin nesi oluyor? Kalkıp işiyor. Çizmelerini çıkarıp kulübelerden birine yollanıyor. Ötekiler de peşinden. Hava pek sıcak değil. Islak ve gürültülü bir gece. Hafif bir rüzgâr çürümüş ot kokularını getirip alana yığıyor. Ben var gitmek, diyor hamal, sıkılmak ben burada. Kalmamak daha fazla. Hoşuma gitmemek burası. Omuzlarını silkiyor Adrián Nieves; sanki kendisi pek bayılıyor burada kalmaya. Ama şimdi bunlarla oyalanmanın sırası değil, Onbaşı duymuyor nasıl olsa; baksana çoktan uyumuş.

"Orada işler nasıldı?" diye sordu Josefino. "Anlat bakalım, Lituma."

"Nasıl olabilirdi ki benim garip dostum," dedi Lituma, uğradığı şaşkınlık küçücük gözlerinden okunuyordu. "Çok kötüydü, çok."

"Orada, yukarda seni dövüyorlar mıydı, yeğenim?" diye sordu José. "Seni de mi ekmekle suya mahkûm ettiler?"

"Hiç de değil, tersine bana iyi davranıyorlardı. Onbaşı Cárdenas herkese verdiğinden daha fazla tayın veriyordu bana. Ormandayken elimin altında çok kaliteli bir melez vardı, ondan iyisi de bulunamazdı doğrusu; herkes 'Kara' diye çağırırdı. Ama neresinden bakarsanız bakın, sıkıntılı bir hayattı oradaki."

Maymunun elinde sigara vardı, birden dilini çıkardı, göz kırptı. Çevresiyle ilintisini koparmış gibi gülümsüyordu. Dişlerini gıcırdattıkça yanaklarında kocaman çukurlar açılıyor, alnında bir sürü kırışık oluşuyordu. Arada bir de kendi kendisini alkışlıyordu.

"Bazıları nedense bana biraz hayranlık duyuyordu," dedi Lituma, "bu adamda da altı okka taşşak var ha, diyorlardı."

"Doğru söylemişler yeğenim, yürekli bir adamsın elbette, kim bunun aksini ileri sürebilir?"

"Bütün Piura senden söz etti durdu ahbap," dedi Josefino. "Bebeler, büyükler, herkes seni konuşuyordu, buradan ayrıldıktan çok sonraları bile herkesin dilindeydin."

"Ben gittikten sonra mı?" diye sordu Lituma. "Kendi keyfimden dolayı gitmedim ki ben."

"O günlerdeki gazetelerin hepsini sakladık," dedi José. "Sen de göreceksin ya yeğenim, *El Tiempo* sana çok saldırdı o aralar, serseri bile dedi senin için; ama *Ecos y Noticias*'la *La Industria* her şeye karşın yürekliliğini övdüler."

"Müthiştin ahbap," dedi Josefino. "Mangache'ler epeyce hava bastılar sayende."

"Bana beş paralık yararı mı oldu ki?" Lituma omuzlarını silkti, tükürdü, sonra balgamını ezdi ayağıyla. "Hem sonra, kafayı bulunca kavuştum o yürekliliğe. İçmemiş olsaydım, buna kalkışamazdım."

"Burada, Mangacheria'da herkes *urrista*[1]," dedi Maymun, birden ayağa kalkarak. "Herkes fanatik General Sánchez Cerro yanlısı. Hem de tepeden tırnağa."

Duvardaki gazete kupürünün önüne dikildi, bir asker selamı çaktı, sonra kahkahalar atarak hasırın üstünde yürüdü, geri geldi.

1. (Çoğulu, *urristas*) Unión Revolucionaria (Devrimci Birlik) Partisi üyesi. (Y.N.)

"Maymun ayağa kalkmış bile," dedi Lituma. "Hadi uyumadan, Chunga'nın oraya gidelim."

"Sana anlatacağımız şeyler var ahbap," dedi Josefino.

"Lituma, buraya geçen yıl bir asi geldi, yerleşti," dedi Maymun. "Hani şu General'i öldürenlerden biri. Ben sevmem böyle alengirli işleri."

"Böylelerini Lima'da çok gördüm," dedi Lituma. "Onlar da kodesteydi, tıpkı bizim gibi. Fırsat buldukça Sánchez Cerro hakkında atıp tutuyorlardı, onun eli kanlı bir diktatör olduğunu söylüyorlardı. Sana anlatacağımız şeyler mi var demiştin ahbap?"

"O büyük Mangache hakkında öyle ileri geri konuşulmasına sen de göz yumuyordun demek?" dedi José.

"Piuralıydı o, Mangache değil," dedi Josefino. "Bu da sizin uydurmalarınızdan biriydi. Kalıbımı basarım ki, Sánchez Cerro bu bölgeye adımını bile atmamıştır."

"Bana ne anlatmak istiyordunuz?" diye sordu yeniden Lituma. "Konuş artık dostum, beni bayağı meraklandırıyorsun."

"Tek bir kişi değil, koca bir aileydiler yeğenim," dedi Maymun. "Patrocinio Naya'nın oturduğu yerin yanı başına bir de ev yaptılar ve kapıya da kendi bayraklarını diktiler. Hiç aklına gelir miydi böyle bir küstahlığın yapılabileceği?"

"Bonifacia hakkındaydı anlatacaklarımız Lituma," dedi Josefino. "Ne olup bittiğini öğrenmek için yanıp tutuştuğunu yüzünden okuyabiliyorum. Bize neden hiçbir şey soramıyorsun Dikkafa? Utanıyor musun yoksa? Ama biz hepimiz kardeşiz, Lituma."

"Olan şu, onları kendi yanlarına aldılar ve hayatı çekilmez kıldılar onlar için. Onlara da bir an önce buradan sıvışmak düştü."

"Soru sormak için yine de çok geç kalmış sayılmam," dedi Lituma. Yerinde hafifçe doğruldu, ellerini yere da-

yadı ve öylece, hareketsiz kaldı. Son derece sakin bir ses tonuyla konuşuyordu. "Bana tek bir mektup bile yazmadı. Ne olup bittiğinden haberiniz var mı bari?"

"Çocukluğunda Genç Alejandro'nun da yaramazın teki olduğu söylenir," dedi José çabuk çabuk. Bir keresinde Haya de la Torre gelmişti de, Alejandro onu pankartla karşılamıştı. Pankartta da "Yüce efendim, gençlik sizi selamlıyor" yazıyordu.

"Külliyen iftiradır," dedi Maymun yayvan yayvan. "Genç müthiş bir adamdı, Mangacheria'nın onur duyduğu bir adam."

"Kesin artık gürültüyü, tartıştığımızı görmüyor musunuz!" diye bağırdı Lituma. Avucunun içiyle toprağa bir şaplak attı, küçük bir toz bulutu kalktı yerden. Maymun'un gülüşü dondu yüzünde, José başını öne eğdi ve Josefino her zamanki gibi katı, kollarını kavuşturmuş, kirpiklerini bile oynatamıyordu.

"Ne olduğunu anlat bana ahbap," dedi Lituma. Sesi alabildiğine yumuşaktı. "Evet, doğru, korkudan bir şey sormaya cesaret edemedim bir türlü, ama mademki başka çarem yok, işte teslim oluyorum. Konuş bakalım, bildiğim kadarıyla henüz dilini yutmadın."

"Öyle şeyler vardır ki, insanın içini kamış suyundan daha fazla dağlarlar," dedi Josefino sesini alçaltarak.

Lituma bir el hareketiyle onu durdurdu.

"Öyleyse yeni bir şişe daha açacağım." Ne sesi ne de hareketleri en ufak bir telaş belirtisi gösteriyordu, ama yine de bir değişiklik vardı, derin derin solumaya başlamıştı. "Alkol insanın en kötü haberleri bile göğüslemesine yardım edermiş, öyle değil mi?"

Şişenin tıpasını dişleriyle açtı ve kadehleri doldurdu. Kendisininkini bir dikişte bitirdi. Gözleri kızardı, buğulandı. İçkisini yudum yudum yuvarlayan Maymun'un yüzü gerildi birden, çarpılmış gibi oldu. Kusmaya başla-

dı. Bir yandan kusuyor, bir yandan da elinin ayasıyla göğsünü şaplaklıyordu.

"Şu yaşlı Maymun'un da hep çocuksu bir tarafı vardır," diye mırıldandı Lituma. "Neyse, hadi ahbap, seni dinliyorum."

"İnsanın ağzından içip de gözlerinden çıkan bir tek içki vardır, o da *pisco*," diye homurdandı Maymun. "Ötekiler hep sidikle birlikte çıkıp gider."

"Orospu oldu, kardeşcağızım," dedi Josefino. "Şimdi Yeşil Ev'de."

Maymun yeni bir tıksırık nöbetine daha yakalandı. Bardağı yere yuvarlandı. İçindeki sıvı küçük bir leke oluşturdu toprağın üstünde, sonra toprak emdi onu, yok etti.

IV

"Dişleri takır takır birbirine vuruyordu, anacığım," dedi Bonifacia. "Onları rahatlatmak için kendi dilleriyle konuştum. Ne halde olduklarını bir görmeliydin."

"Aguaruna'ların dilini konuşabildiğini neden daha önce bize söylemedin, Bonifacia?" diye sordu Başrahibe.

"Rahibelerin her fırsatta beni aşağıladıklarını, 'Gene yabanlığın tuttu,' diye çıkışıp durduklarını bilmez misin anacığım?" dedi Bonifacia. "Bilmez misin ki, 'Hâlâ yemeğini ellerinle yiyorsun dinsiz karı,' diye beni azarlarlar? Utancımdan söyleyemedim, anacığım, utancımdan."

Küçüklerin elinden tutup kilerden çıkarıyor. Kendisine ait o küçücük odanın önüne geldiklerinde, kendisini burada beklemelerini işaret ediyor. Duvarın dibine büzüşüp birbirlerine sarılıyorlar. Bonifacia girip lambayı yakıyor, kutuyu açıyor, epey karıştırdıktan sonra o eski anahtar demetini buluyor ve çıkıyor. Kızların elinden tutuyor yeniden.

"Onu, o dinsizi *capirona* ağacının dalına astıkları doğru mu?" diye soruyor Bonifacia. "Doğru mu saçını kestikleri ve kafasının damdazlak kaldığı?"

"Gören de seni deli sanır," diyor Rahibe Angélica. "Kafandan uydurduğun şeyleri gerçekmiş gibi anlatıyorsun."

Ama, o, o bu gerçeği biliyor, *mamita*. Askerler onu gemiyle getirip alanın ortasındaki, o bayrak direği olarak kullanılan direğe bağladılar. Yetim kızların hepsi misyonerevinin damındaydı o sırada, olan biteni seyrediyorlardı. Rahibe Angélica onları kovalayıncaya kadar her şeyi gördüler. Ha, şu veletlerin anlattığı hikâye mi? Bunu Bonifacia'ya ne zaman anlatmışlar ki?

"Minik, sarı bir kuş vardı," dedi Bonifacia, "uçup uçup benim odama geldi ve bana bunu o anlattı. Saçlarını kestikleri doğru mu? Rahibe Griselda'nın küçük yetimlere yaptığı gibi yani?"

"Onun saçını askerler kesmiş, aptal kız," dedi Rahibe Angélica. "Bunu onu cezalandırmak için yapmışlar. Rahibe Griselda ise kızların saçlarını bitlenmesinler diye kesti. Bunlar birbirleriyle karşılaştırılacak şeyler mi?"

"Peki o dinsiz adam ne yapmış ki *mamita*?" diye sordu Bonifacia.

"Kötülük yapmış," dedi Rahibe Angélica, "çok çirkin şeyler yapmış. Günah işlemiş."

Bonifacia ve küçükler ayaklarının ucuna basarak çıkıyorlar. Avlu bıçakla ikiye ayrılmış gibi: Ay ışığı kilisenin üçgen biçimindeki yüzünü ve mutfağın bacasını ışık içinde bırakmış, misyonerevinin öteki yanlarıysa ıslak bir gölgeler yığını. Sarmaşıklar ve ağaçların dalları iç içe geçmiş, ışık geçirmez bir kemer oluşturmuşlar. Bu doğal kemer, tuğla duvarı belli belirsiz ikiye bölüyor. Rahibelerin kaldığı yapıysa, gecenin içinde yitip gitmiş.

"Olayları son derece yanlış bir biçimde algılıyorsun," dedi Başrahibe. "Rahibeler için önemli olan senin ruhsal yapındır. Ne teninin rengiyle ne de konuştuğun dille uğraşır onlar. Nankör bir kızsın sen Bonifacia. Rahibe Angélica, sen misyonerevine geldiğinden bu yana, yalnızca şefkat gösterdi sana."

"Bunu biliyorum, anacığım, zaten bu yüzden benim

için dua etmeni istiyorum ya," dedi Bonifacia. "O gece, gerçekten tam bir yaban oldum ben, görecektin ne kadar korkunç bir şeydi bu."

"Bir kere, şu zırlamayı bir kenara bırak," dedi Başrahibe. "Tam bir yabani gibi davrandığının pekâlâ farkındayım zaten. Benim merak ettiğim, neler yaptığın."

Kızların elini bırakıyor Bonifacia, yeniden işaret ederek gürültü yapmamaları için uyarıyor ve yine parmaklarının ucuna basarak koşmaya başlıyor. Önce kızların birkaç adım önüne geçiyor, ama sonra ona yetişiyorlar. Hep birlikte kapalı kapının önüne varıyorlar. Bonifacia eğilip demetteki büyük, paslı anahtarları deliğe sokuyor, deniyor. Biri uymayınca ötekini deniyor. Kilit gıcırdıyor, kapının ıslak tahtası, kızlar ellerinin içiyle vurdukça derinden gelen tok bir ses çıkarıyor, ama kapı açılmıyor. Üçü de bütün güçlerini harcıyor, soluk soluğa kalıyorlar.

"O zamanlar küçücük bir kız değil miydim?" diye sordu Bonifacia. "Büyümüş müydüm dedin *mamita*? Ne kadar büyümüştüm, elinle gösterebilir misin?"

"İşte bu kadar," dedi Rahibe Angélica. "Ama daha o zaman şeytan gibiydin."

"Peki ben misyonerevine geleli ne kadar olmuştu ki?" diye sordu Bonifacia.

"O kadar uzun bir süre olmamıştı daha," dedi Rahibe Angélica. "Yalnızca birkaç ay."

Tamam işte, şeytan bedenine daha sonra girmiş, demek ki *mamita*. Bu çılgın kız ne diyor Tanrı aşkına? Yine neler uyduruyor? Ve Bonifacia Santa Maria de Nieva'ya kendisiyle birlikte getirilip saçları kökünden kazınan o dinsizden söz ediyor yeniden. Bunu o yetimlerden dinledi çünkü o, onun için Rahibe Angélica'nın yapacağı tek şey var; olayı açık açık anlatmak. Yoksa doğruca Cehennem'e gidersin, *mamita*."

"Madem öyle neden bana bir sürü şey soruyorsun, kurnaz şeytan?" diyor Rahibe Angélica. "Bu bal gibi saygısızlıktır, üstüne üstlük günahtır da."

"Eğlenmek için sordum *mamita*," diyor Bonifacia. "Senin yerinin bulutların ta tepesi olduğunu biliyorum yoksa."

Üçüncü anahtar da döndüğünde kapı boyun eğiyor. Ama ağaç gövdeleri, dallar, birbirine geçmiş sarmaşıklar, kuş yuvaları, örümcek ağları ve mantarlar kapının dışını iyiden iyiye sarmış olmalı ki, kapıyı kıpırdatmıyorlar bile. Bonifacia bütün gücüyle kapıya yükleniyor, itiyor. İlkten ufak ufak sesler geliyor, yırtılan bir kâğıt, kırılan ince bir nesneninki gibi sesler; derken içinden geçilebilecek kadar büyük bir delik oluşuyor kapıyla duvar arasında. Bonifacia yarı açık kapıya dayanıyor, yeniden kapanmasın diye. İncecik dalların okşayışını, görünmeyen yaprakların mırıltısını yüzünde hissediyor. Ve birden, sırtında bir başka mırıltı yükseliyor.

"Aynen onlara benzemiştim anacığım," diyor Bonifacia. "Kızlardan burnunda halka olanı, ötekini kendisini izlemesi ve verdiği muzu yemesi için öyle zorluyordu ki, görecektin. Parmaklarıyla muzu ötekinin ağzına tıkıştırıyordu anacığım."

"Peki bunun Şeytan'la ne ilgisi var?" diye sordu Başrahibe.

"Biri ötekinin elini yakalıyor, sonra oturup parmaklarını emiyordu. Arkadan bu kez aynı şeyi öteki kız yapıyordu," dedi Bonifacia. "Şimdi anlayabiliyor musun ne kadar aç olduklarını, anacığım."

Nasıl acıkmasınlardı ki? Zavallı yavrular Chicais'tan beri ağızlarına tek bir lokma koymamışlardı Bonifacia. Ayrıca bu kızlar yüzünden ne kadar üzüldüğünü Başrahibe pekâlâ biliyordu. Bonifacia kızların halini ta içinde duymuştu, *mamita*, komik ve anlaşılmaz bir şiveyle ko-

nuşsalar bile. Burada artık her gün yemek yiyebileceklerdi, ama onlar gitmek istiyorlardı. Burada artık mutluluk içinde yaşayacaklardı, ama gel gör ki onlar gitmek istiyorlardı. Hani küçük yetim kızların çok sevdiği Küçük İsa hikâyeleri vardır, anacığım, işte Bonifacia, son çare olarak kızlara o hikâyeleri anlatmayı denedi.

"Becerebildiğin tek şey bu," dedi Başrahibe. "Sıkışınca hikâye anlatmak. Peki sonra ne oldu, Bonifacia?"

Yeşil, ürkek gözleri bir çift kor gibi çakmak çakmak; defolun, diyor, hemen yatakhanenize dönün. Onları korkutmak ister gibi, yetim kızlara doğru bir adım atıyor. Kimden izin aldınız da yataklarınızdan kalktınız? Dalların, yaprakların ittiği kapı, sessizce yeniden kapanıyor. Gecenin karanlığı hepsinin suratını, giysilerini, bütün ayrıntıları ortadan kaldırmış; kocaman ve biçimsiz bir siluet var karşısında şimdi. Hepsi olan biteni sezmiş gibi yataklarından kalkıp avluya gelmişler. Kocaman, biçimsiz bir siluet ve iki düzine göz, iki düzine ateşböceği. Bonifacia, rahibelerin yattığı yapıya bakıyor gözünün ucuyla; hiç ışık yok. Yatakhaneye dönüp yatmaları için onlara bir kez daha çıkışıyor. Ama kımıldamıyorlar bile. Ne de bir şey söylüyorlar.

"O dinsiz; o dinsiz babamdı değil mi, *mamita*?" diye sordu Bonifacia.

"Hayır, baban değildi," diye yanıtladı Rahibe Angélica. "Urakusa'da doğmuş olabilirsin, ama başka birinin kızısın sen, o rezil herifin değil."

Anacık, şimdi yalan söylemiyor muydu yani? Ama Rahibe Angélica hiç yalan söylemez ki çılgın kız. Hem niye yalan söylesindi? Neden olacak, birden üzmemek için anacığım? Belki de onu utandırmamak için? Sanki, babasının da tıpkı o adam gibi rezilin biri olduğunu düşünmüyor muydu ki?

Neden ille de öyle biri olsun? dedi Rahibe Angélica.

Pekâlâ iyi yürekli biri olabilir, dinsizlerin arasında böyle pek çok insan var. Hem sonra bütün bunları öğreneceksin de ne olacak? Şimdiki baban herkesinkinden daha büyük, herkesinkinden daha sevecen değil mi?

Eskisi gibi kolayca boyun eğmiyorlar ona bu kez. Defolun, gidin yatakhaneye yatın. Öteki iki küçük kız ise eteğine yapışmış, hâlâ ayaklarının dibinde bekleşiyor. Tir tir titriyorlar. Bonifacia birden arkasına dönüp kapıya koşuyor, itiyor, açıyor onu. Ormanı, kapının ardındaki karanlığı gösteriyor. İki küçük kız hâlâ yanı başında. Eşiği aşmaktan ürküyorlar sanki. Başlarını bir Bonifacia'ya, bir karanlığa çeviriyorlar. Ve şimdi ateşböcekleri ağır ağır ilerliyor, Bonifacia'nın çevresindeki siluetler şekilleniyor yavaş yavaş. Bir şeyler mırıldanıyorlar. Bazıları Bonifacia'ya dokunmaya çalışıyor.

"Birbirlerinin üzerindeki bitleri arıyorlardı, anacığım," dedi Bonifacia. "Birbirlerinin bitine saldırıyor, dişleriyle de öldürüyorlardı. Ama kötülükten değil, oyun olsun diye anacığım ve çıtır çıtır yemeden önce birbirlerine gösteriyorlardı; 'Bak işte senin üzerinde bunu yakaladım,' diyorlardı. Oyun olsun diye yapıyorlardı bunu anacığım; birbirlerini sevdikleri için yapıyorlardı."

"Hazır sana güven duyarlarken, onlara öğüt verebilirdin," dedi Başrahibe. "Böyle pis şeyler yapmamaları için onları uyarabilirdin."

Ama o yalnızca ertesi günü düşünüyordu anacığım, o gün gelmesin, Rahibe Griselda saçlarını kesmesin, diye düşünüyordu hep. Hayır, saçlarını kesmemeliydi, temizleyici dökmemeliydi üstlerine. Bu kız neler saçmalıyor? diye düşündü Başrahibe yeniden.

"Ne halde olduklarını anlayamıyorsun," dedi Bonifacia. "Ama herhalde onlara çekmişim ki, ben anlayabiliyorum. Hele yıkanırken gözlerine sabun kaçması yok mu..."

Ne yani, Rahibe Griselda'nın, saçlarının kökünü ke-

mirip duran o böcekleri temizlemeye çalışması da mı küçük kızımızın canını sıkıyor? O pis mikropları yalayıp yutmalarına, hastalanmalarına, karınlarının davul gibi şişmesine göz mü yummalı yani? Ama o makas, o Rahibe Griselda'nın makası yok mu, işte ona can dayanmaz. İnsanın canını öyle yakıyor ki anacığım, ben, herhalde buna katlanamıyorum.

"Hiç de akıllı bir kız değilsin Bonifacia," dedi Başrahibe. "Seni bu temizlik değil, asıl o zavallı yavruların birer hayvan gibi davranması, maymunlara öykünmesi üzmeliydi."

"Birazdan daha da kızacaksın anacığım," dedi Bonifacia. "Hatta benden nefret edeceksin belki de."

Ne istiyorlardı? Neden dinlemiyorlardı onu? Az sonra, sesini daha da yükselterek yeniden bağırıyor, nedir niyetiniz, çekip gitmek mi? Kapıdan çıktığınız anda eskisi gibi birer dinsiz olacağınızın farkında değil misiniz? Yetim kızlar o iki küçüğün üstüne çullanıyorlar birden. Bonifacia'nın önünde kocaman bir gecelik ve ürkek göz yığını var şimdi. Ona da ne oluyor sanki; Tanrı'nın dediği olur nasıl olsa. Nasıl isterlerse öyle yapsınlar, ya yatakhaneye gidip uyurlar ya da kaçıp gider ve ölümle yüz yüze gelirler. Rahibelerin yattığı yapıya doğru bakıyor yeniden; hâlâ karanlık.

"İçine giren şeytanı kaçırmak, kovmak için kestiler saçlarını," dedi Rahibe Angélica. "Hem artık yeter, o dinsiz herifi kafana takıp durma."

Hep bunu düşünüp duruyor işte anacığım; kendi saçını da kesmişler miydi, neye benzemişti saçı kesilince acaba? Hem sonra bu şeytan dediğin nasıl bir şey, bite mi benziyor? Bu çılgın kız neler sayıklıyor hâlâ? Şeytanı kaçırmak için yapılıyor bütün bunlar, diyor Bonifacia, bitleri kaçırmak için, küçük yetimler. Yani demek istiyorsun ki anacığım, onların ikisi birden kızların saçları-

na giriyorlar, öyle mi? Ne kadar da aptal bir kızsın sen Bonifacia, diyor Rahibe Angélica, ne kadar da aptal bir kızsın.

Sıraya dizilmişler, peş peşe dışarı çıkıyorlar; tıpkı pazar günleri ırmağa gider gibi. Bonifacia'nın yanından geçerken ellerini uzatıp eteğini çekiştiriyor, çıplak koluna sarılıyorlar. O ise çabuk olun, diyor, çabuk olun, Tanrı yardımcınız olsun, her biriniz için ayrı ayrı dua edeceğim. O size yardım edecek, esirgeyecek sizi. Sırtıyla dayanıp kapıyı iyice açıyor. Yetimlerden her biri eşiğin önüne geldiğinde, duraklayıp, ancak karaltı halinde görülebilen misyonerevine çeviriyor başını. Bonifacia ise onları teker teker itip, neredeyse zorla ormanın ağzına sokuyor. Çamurlu toprağa ulaşmaya, karanlığın içinde erimeye zorluyor onları.

"Ve birden yanındakinden koptu ve bana doğru geldi," dedi Bonifacia. "O en küçükleriydi anacığım, sandım ki beni öpecek. Ama parmaklarıyla saçlarımın arasında bir şeyler aramaya koyuldu, meğer onun için koşturmuş yanıma anacığım."

"Neden onları yatakhaneye götürmedin?" dedi Başrahibe.

"Günlerden beri açtı ve ağzına koyduğu biricik yiyeceği benden aldığını hatırlamıştı; anlıyorsun değil mi?" dedi Bonifacia. "Üzerimde yiyecek bir şey bulamayınca öyle büyük bir üzüntüye kapıldı ki. Ona verebilmeyi o kadar çok istediğim halde, üzerimde yalnızca bir tane, yalnızca bir tane böcek bulabilmişti, zavallıcık."

"Ve sen bütün bunlardan sonra, sana 'yabani' diyorlar diye rahibeleri hâlâ kınayabiliyorsun demek," dedi Başrahibe. "Şimdi bana bunları anlatırken, kendini yine de Hıristiyan gibi mi hissediyorsun yoksa?"

Ona gelince, o da parmaklarını öteki kızın saçlarının arasına daldırmış bit arıyordu ve bundan hiç de iğrenmi-

yordu, anacığım, bulduklarını da dişlerinin arasına alıp eziyordu. Hiç iğrenmedi mi? İğrenmiş olabilirdi, evet. Bütün bu pislikle övünür gibi konuşuyorsun, dedi Başrahibe. Tam dediğin gibi oldu, dedi Bonifacia. Ve korkunç olan da bu zaten. Küçük dinsiz bazen bulmuş gibi yapıp elini uzatıyor ve sonra, çiğnemek istercesine çabuk çabuk ağzına atıyordu. Öteki de aynen onun gibi yapıyordu anacığım, onun bitlerini de kırdım.

"Benimle bu ses tonuyla konuşma," dedi Başrahibe. "Hem artık yeter, anlatacağın kadar anlattın, Bonifacia."

Rahibeler içeri girseler ve onları o halde görseler ne olurdu sanki. Rahibe Angélica gelseydi, hatta sen gelseydin anacığım. Kızların haline o kadar öfkelenmişti ki, rahibelere bile sövmüştü, çılgın gibiydi anacığım. Üstelik o iki kız da ortadan kaybolmuştu: İlk çıkan grubun ardından fırlamış gitmiş, tabana kuvvet kaçmış olacaklardı. Bonifacia avluyu geçip kilisenin önünde duruyor. Giriyor, banklardan birine oturuyor. Ayın ışığı eğik sunağa vuruyor. Yetimlere ayrılan köşeyi Santa Maria da Nieva'nın pazar ayinlerine katılan kasabalılardan ayıran demir bir parmaklık vardı, ay ışığı tam orada eriyip sönüyordu.

"Gerçek bir yabani hayvandın sen," dedi Rahibe Angélica. "Koca misyonerevinin içinde fır dönerdin, peşinden seyirtmek gerekirdi sürekli. Bir keresinde de elimi ısırmıştın; ah haydut, sen yok musun..."

"Ben ne yaptığımı bilmiyordum ki," dedi Bonifacia, "o zamanlar dinsizin biriydim ben, farkında değil misin? Sana bir öpücük versem, nereyi ısırdıysam orayı bir öpsem, beni bağışlar mısın, *mamita*?"

"Benimle hep böyle alay eder gibi konuşursun ve gözünde öyle muzip bir ışık yanar ki, kıçına bir şaplak atasım gelir," dedi Rahibe Angélica. "İster misin sana başka bir hikâye daha anlatayım?"

"Hayır, anacığım," dedi Bonifacia. "Deminden beri dua ediyorum burada."

"Neden yatakhanede değilsin bu saatte?" dedi Rahibe Angela. "Gecenin bu saatinde sana kim izin verdi de kiliseye geldin?"

"Yetimler kaçmış," dedi Rahibe Leonor, "Rahibe Angélica seni arayıp duruyor. Hadi, koş, Başrahibe seninle konuşmak istiyor, Bonifacia."

"Gençliğinde çok güzeldi herhalde," dedi Aquilino. "Onu tanıdığımda dikkatimi ilk çeken şey uzun saçları olmuştu. Yüzünün böyle sivilceyle dolmuş olması ne kadar yazık."

"O Reátegui denen herif bizi görür görmez telaşlandı," dedi Fushía. "Defolun gidin buradan diye bağırdı, neredeyse polis gelir, başımı belaya mı sokmak istiyorsunuz? Ama bizim küçük orospu ağzından girip burnundan çıkınca ve ufak ufak cilveler de yapınca, herif durumu boyun eğmekten başka çare bulamadı."

"Ama kızcağız, sen öyle davranmasını istediğin için yapmıştır bütün bunları," dedi Aquilino. "Bu yüzden bunu orospuluk diye adlandırmak yanlış olur; daha çok, boyun eğme olarak tanımlanmalı böyle bir şey. Haksız yere neden hor görüyorsun ki o kızcağızı, oğlum?"

"Çünkü çok güzelsin," diyor Julio Reátegui; "sana Iquitos'un en iyi mağazasından bir giysi alacağım. Hoşuna gider mi? Ama o ağacın yanından uzaklaş artık, gel, yaklaş bana, benden korkma."

Pırıl pırıl saçları omuzlarına dökülüyor. Ayakları çıplak, önünde durduğu ağacın kocaman gövdesi siluetinin bütün çizgilerini ortaya koyuyor. Hemen başının üstünde koca bir yaprak yığını var, yalım misali dikilmiş yapraklar bunlar. Ağaç, pullu, kalın kabuklu bir gövdenin

üstüne oturmuş. Kül rengi, dayanıklı bir ağaç bu. Hıristiyanlara sorarsanız içinde bildiğimiz tahta var, dinsizlere göreyse akıllı ruhlar.

"Bu kapok ağacı sizi de mi korkutuyor yoksa, patron?" diyor Lalita. "Böyle bir şey dünyada aklıma gelmezdi."

Alaylı bakışlarla bakıyor adama ve başını geriye atarak gülüyor; uzun saçları tunç rengini almış omuzlarını süpürüyor; ayakları omuzlarına oranla daha bir kararmış. Islak eğreltiotlarının arasında parıldayan kocaman topukları var.

"Ayakkabı ve çorap da alırım küçüğüm," diyor Julio Reátegui, "ve bir de çanta. Benden istediğin her şeyi alırım sana."

"Peki ya sen, sen ne yapıyordun bunlar olup biterken?" dedi Aquilino. "Ne de olsa, söz konusu olan kadın senin kadının. Hiç kıskanmadın mı onu?"

"Ben yalnızca polisi düşünüyordum," dedi Fushía. "Kadın herifi çılgına çevirmişti, moruk. Adamın konuşurken bile sesi titriyordu."

"Señor Reátegui bir Hıristiyan kadınına yağ çekiyor, ha," dedi Aquilino. "Hem de Lalita'ya! İnanasım gelmiyor doğrusu, Fushía. İçini bana döktüğü, gözyaşlarını bana sildirdiği halde, o kız bana hiç bu olaydan söz etmedi."

"Bu yaşlı Boraslılar işin püf noktasını iyi biliyorlar," diyor Julio Reátegui, "boyayı nasıl hazırladıklarını onlara söyletmek olanaksızdır. Şu kırmızıya bak, ne kadar dayanıklı, hele şu siyaha bak bir de. En az yirmi yıllık bu, belki de daha fazla. Hadi küçüğüm, alın bunu; bırakın da size nasıl yakıştığını şöyle bir göreyim."

"Peki Lalita'nın o örtüye sarınmasını neden istedi ki?" diye sordu Aquilino. "Senin dilinin altında bir şeyler var, Fushía! Ama anlayamadığım şey şu; bütün bunlar olurken, sen nasıl oldu da böyle sakin sakin bekleyebildin? Başkası olsa, bıçağını karnına dürtüverirdi."

"O pis herif hamağına devrilmiş yatıyor, kız da pencerenin dibinde dikiliyordu," dedi Fushía. "Bense bütün bu olup biteni işitiyordum, görecektin, insanı katıla katıla güldürecek kadar gülünçtü."

"Madem o kadar gülünçtü de şimdi neden böyle sert havalar atıyorsun?" dedi Aquilino. "Lalita'dan neden bu kadar nefret ediyorsun, öyleyse?"

"Bu aynı şey değil," dedi Fushía. "Bu kez benim bilgim dışında oldu olanlar. Gizlice, kötü bir biçimde."

"Boşuna heveslenme patron," diyor Lalita. "Yalvarsan da yakarsan da bana boyun eğdiremezsin."

Ama buna karşın kuşanıyor örtüyü. Hamağın sallanmasıyla birlikte harekete geçen tahta vantilatör kopuk kopuk sesler çıkarıyor. Sinirli bir homurtuyu andırıyor ses. Lalita, kırmızı-siyah örtüye bürünmüş, kımıldamadan duruyor. Sarı, mor, yeşil bulutlar yakamozlanıyor pencerenin demir çerçevesinde. Uzakta, evle ormanın arasında bir yerde öbek öbek kahve fidanları var, usul usul eğilip bükülüyorlar. Mutlaka kokuyorlardır da.

"Kozasının içindeki bir ipekböceğine benziyorsun," diyor Julio Reátegui. "Hani şu penceredeki küçük kelebekler var ya, işte onlara benziyorsun, tıpkı. Nedir bunun bedeli Lalita! Bana bu zevki tattır, terk et onu."

"Çılgınca bir hikâye," diyor Aquilino. "Kıza bak, önce karşı koyuyor, sonra da kendi gönlüyle gidiyor. Bu parababasının da ilginç zevkleri var, doğrusu."

"Seni hiç böyle tezgâha getirmediler mi, Aquilino?" diye sordu Fushía.

"Sana her istediğini vereceğim," diyor Julio Reátegui. "Lalita, iste benden, ne istersen iste. Gel, yaklaş bana."

Lalita'nın sarındığı örtü şimdi yerde. Muhteşem bir zaferi andıran bir çemberin ortasından fışkırır gibi, tropikal bir bitkinin ortasından fışkıran orkide gibi fışkırıveriyor genç kızın bedeni. Küçücük, narin. Uçlara

yaklaştıkça giderek koyulaşan fırlak memeleri ve birer oku andıran göğüs uçlarıyla orada dikiliyor. Saydam gömleğinin altından görülen dümdüz karnı ve dipdiri kalçalarıyla.

"Hiçbir şeyin farkında olmayan, hiçbir şey görmeyen havalarda içeri girdim," dedi Fushía. "O pis herif sıkılmasın diye az buçuk gülümsedim de hatta. Hamaktan kalktı. Lalita da yeniden örtüye sarındı."

"Küçük bir kıza karşılık bin sol," dedi Aquilino. "Hıristiyanlara soracak olursan, hiç de akılcı bir alışveriş olmaz bu. Bu koca bir motor fiyatı Fushía."

"On bin bile eder," diyor Fushía. "Ama şimdi biraz sıkışık durumdayım, nedenini de biliyorsunuz zaten Don Julio, bu yüzden bir de yanımda kadın gezdirip kendimi sıkıntıya sokamam. Bu pazarlığı tamamlasak hemen bugün bile gidebilirim."

Ama onu sakladığını da hesaba katacak olursak, bu iş için bin sol istemek pek yüksek bir fiyat olurdu. Hem sonra Fushía da pekâlâ biliyordu ki, bu kauçuk ticareti işi artık hapı yutmuştu, ayrıca sular bu kadar kabarıkken bu yıl odun işi de pek yapılamazdı. Ama bilirsiniz Don Julio, diyordu Fushía, bu Loretolu kadınlar gerçek birer volkan gibidir, insanı cayır cayır yakar. Onu burada bırakmak aslında gerçekten canını sıkacaktı; yalnız güzel bir kadın olduğu için değil, aynı zamanda iyi de bir aşçı olduğu için. Üstelik evcimen bir kadındı da. Hadi artık, anlaşıyor muyuz Don Julio?

"Lalita'nın Uchamala'da Señor Reátegui ile birlikte kalacak olması gerçekten canını sıkıyor muydu?" diye sordu saf saf Aquilino. "Yoksa bu da bir pazarlık yöntemi mi?"

"Ne o, bunu kafama takacağımı mı sandın?" dedi Fushía, "o orospuyu hiç mi hiç sevmemiştim ki."

"Sudan çıkma," diyor Julio Reátegui, "ben de seninle birlikte banyo alacağım. Yalnız bütün bütün çıplak dur-

ma, bakarsın *canero*'lar[1] geliverir... Altına bir şeyler giy Lalita, hayır ama dur biraz bekle, daha giyme."

Lalita suyun içinde bir çukura çömelmiş; su yavaş yavaş bütün bedenini kuşatıyor, çevresine giderek büyüyen dalgalar, ardı arkası kesilmeyen çemberler yayılıyor. Suyun akıntısıyla salınan sarmaşıkları hissediyor olmalı ki, Julio Reátegui, Lalita altına bir şey giy, diye sesleniyor; incecik şeylerdir kızcağızım, sipsivri iğneleri vardır, insanın bedenini delik deşik ederler, sonra orası mikrop kapar, günlerce o *Bora* merheminden sürmek zorunda kalırsın. İshal olmak da cabası.

"*Canero* değil bunlar patron," diyor Lalita, "görmüyor musun bunlar daha küçük türde balıklar? Sonra o ayaklarınızın arasında dolaştığını hissettiğiniz şeyler de suyun dibindeki yosunlar. Ne kadar güzel, ne kadar serin; öyle değil mi?"

"Bir kadınla birlikte suya girmek, ikisinin de çırılçıplak olması... Böyle şeyler gençliğimde hiç aklıma gelmedi," dedi Aquilino, "ve şimdi çok pişmanım. Herhalde bu çok güzel bir şey olmalı, Fushia."

"Santiago civarından geçip Ekvador'a sızmaya çalışacağım," diyor Fushia. "Zor bir yolculuk olacak, Don Julio, bir daha birbirimizi hiç görmeyeceğiz. İyi düşündünüz mü? Belki de bu akşam giderim, eğer anlaşırsak. On beş yaşından daha büyük değil kesinlikle ve benden önce kimse elini sürmedi ona."

"Bugüne kadar neden evlenmediğimi kendi kendime sık sık sorarım," dedi Aquilino. "Ama böyle bir yaşam sürerken başka türlü davranmam olanaklı değildi. Bütün yaşamım yolda geçerken, karıyı ırmağın üstünde bulacak değildim ya. Ama bütün bu işlerden dolayı yakınmaya

1. İnsanın anüsünden içeri sızıveren ip gibi ince, uzun bir balık türü. (Ç.N.)

hakkı olmayan biri varsa, o da sensin Fushía. Senin bundan yana bir sıkıntın olmamış."

"Tamam anlaştık," diyor Fushía. "Küçük kayığınıza ve konservelere karşı, kız. Bu ikimiz için de iyi bir alışveriş oldu, Don Julio."

"Santiago dediğin yere öyle kapıdan çıkar çıkmaz varılmaz," diyor Julio Reátegui, "oraya gidinceye kadar seni mutlaka görürler. Hem sonra, bu mevsimde kayıkla yolculuk en az bir ay sürer. Neden daha yakında bir yere, Brezilya'ya gitmiyorsun?"

"Beni asıl orada enselerler," diyor Fushía. "Sınırın bu tarafı da, karşı tarafı da aynı derecede tehlikeli. Campo Grande'deki bir hikâye yüzünden. O kadar aptal değilim, Don Julio."

"Ekvador'a asla varamazsın," diyor Julio Reátegui.

"Gerçekten de varamadın," dedi Aquilino. "Peru'da kalakaldın, baksana."

"Bu hep böyle oldu Aquilino," dedi Fushía. "Bütün planlarım parmaklarımın arasında unufak oldu gitti."

"Peki ya kız istemezse burada kalmayı?" diye soruyor Julio Reátegui. "Onu senin kandırman gerek. Kayığı sana vermeden önce bu işi çözmelisin."

"Hayatımın oradan oraya koşuşturmakla geçeceğini pekâlâ biliyor," diyor Fushía, "başıma bin bir türlü iş gelebilir. Hiçbir kadın bir baltaya sap olamamış birinin ardından koşmak istemez. Bu yüzden, burada kalmak onu da mutlu edecektir, Don Julio."

"Ama buna karşın, gördüğün gibi o senin peşinden geldi ve her şeyiyle sana yardımcı oldu," dedi Aquilino. "Onun da hayatı, tıpkı seninki gibi kovalamacayla geçti, hem de hiç mi hiç yakınmadı, Fushía, her şeye rağmen, Lalita iyi bir kadındı."

Yeşil Ev işte böyle doğdu. Yapımı haftalarca sürdü. Döşeme tahtaları, kalaslar ve tuğlalar ta kasabanın öteki ucundan getirilmek zorundaydı ve Don Anselmo'nun bu iş için kiraladığı katırlar kumda zorlukla yürüyorlardı. Çalışmaya sabahtan başlanıyor, kum yağmuru başladığında duraklanıyor, rüzgâr iyice güçlendiğinde de son veriliyordu. Akşam, hele gece olunca çölün kumları temelleri dolduruyor, duvarları altına alıyordu. İguanalar tahtaları kemiriyor, akbabalar şantiyede yuva yapıyordu ve her sabah, sanki hiçbir şey yapılmamış gibi, her şeye yeniden başlamak gerekiyordu. Kasabayı tepeden tırnağa etkileyen büyük bir savaş yürütür gibi, planlar yeniden düzeltiliyor, gereçler yeniden yerleştiriliyordu. İnsanlar, "Bu yabancı yenilgiyi ne zaman kabul edecek?" diye soruyorlardı birbirlerine. Ama günler geçiyor. Don Anselmo, dostlarının, tanıdıklarının kötümserliğinden etkilenmeden, talihine hiç mi hiç küsmeden, çalışmalarını şaşırtıcı bir canlılıkla sürdürüyordu. Belden yukarısı çıplak, göğsü terden sırılsıklam çalışmaları yönlendiriyor, her yana canlı buyruklar yağdırıyordu. İşçilere kamış suyu ve *chicha* dağıtıyor, tuğlaları kendisi taşıyor, çatı merteklerini çakıyor, katırları itip kakalayarak kasabanın içinde bir o yana bir bu yana koşuşturup duruyordu. Ve bir gün, Piuralılar ırmağın öteki yakasında, kasabanın tam karşısında, çölün eşiğinde utkulu bir kurtarıcı gibi yükselen dayanıklı ahşap iskeleti gördüklerinde, tamam. Don Anselmo bu işi kıvırır, diye hayran hayran söylendiler. O günden sonra, çalışma çok hızlı bir biçimde ilerledi. Castilla'nın insanları ve mezbahanın adamları her sabah gelip çalışmaları izliyor, kimi öğütler veriyor ve bazen kendiliğinden, işçilere yardım elini uzatıyorlardı. Don Anselmo herkese içecek bir şeyler ısmarlıyordu. Son günlerde, şantiyenin çevresi tam bir panayır havasına bürünmüştü; *chicha* ve meyve satan işportacılar, pey-

nir, şekerleme ve serinletici şeyler satan esnaf, ürünlerini işçilere ve meraklılara sunmak için koşuşturup duruyorlardı. Yolları oradan geçen çiftçiler bir an duraklıyor, sırtına bindikleri hayvanların tepesinden Don Anselmo'ya selam sarkıtıyor, onu yüreklendiriyorlardı. Bir gün de Chápiro Seminario adındaki büyük toprak sahibi Don Anselmo'ya koca bir sığır, on iki testi kadar da *chicha* armağan etti. İşçiler de *pachamanca*[1] hazırladılar.

Yapı bittiğinde, Don Anselmo onu tepeden tırnağa yeşile boyatmayı kararlaştırdı. Güneş ışınlarının değer değmez kırılıverdiği, çiçekbozuğu yansımalar gönderen duvarları görünce, bu işe çocuklar bile şaşıp kaldı, kahkahayı bastılar ardından. İster genç olsun ister yaşlı, ister kadın olsun isterse erkek, hatta ister zengin olsun ister yoksul, herkes, Don Anselmo'yu evini böylesine garip bir biçimde boyamaya zorlayan dürtünün ne mene bir şey olduğunu tartıştı, çekiştirdi uzun süre. Yapıyı göz açıp kapayıncaya kadar Yeşil Ev diye vaftiz ediverdiler. Yalnız boyasının rengi değil, devasa görünüşü de eğlendiriyordu halkı. Hepsi hepsi bir kattı; zemin katta yine yeşil renge boyanmış dört sütunla bölünen kocaman bir salon vardı. Tavanı bu sütunlar tutuyordu. Tabanı ırmağın dümdüz ettiği taşlarla döşenmiş bir de avlusu vardı. Yapının çevresini de ancak bir insan boyuna ulaşan, çemberimsi bir duvar kuşatıyordu. Zemin katın üstünde ince uzun bir hole yan yana sıralanmış altı küçük oda vardı. Boşluktan ahşap bir korkulukla ayrılan hol aşağıdaki salona bakıyordu. Yeşil Ev'in, büyük giriş kapısının yanı sıra iki de gizli kapısı, bir ahırı, bir de büyük mahzeni vardı.

Don Anselmo İspanyol Eusebio Romero'nun mağazasından masa örtüleri, yağ lambaları, hepsi de canlı renk-

1. Sıcak taşlar üzerinde çeşitli baharat ve kuzu, domuz, tavuk gibi etlerle hazırlanan geleneksel Peru yemeği. (Y.N.)

lere boyanmış bir sürü perde, yine bir sürü sandalye satın almıştı. Ve bir sabah, Gallinacera'nın iki marangozu halka şu haberi yetiştirdiler: "Don Anselmo bize bir kasa, Kuzey Yıldızı'ndaki gibi bir tezgâh ve yarım düzine de karyola ısmarladı!" Buna benzer bir açıklama da Don Eusebio'dan geldi: "Bana da altı lavabo, altı bide, altı da ayna." Bir anda bütün kasabayı gümbürtülü bir kaynaşma, fıkır fıkır bir merak sardı.

Kuşkular giderek gün yüzüne çıkmaya başladı. Kasabanın tutucu kadınları evden eve, salondan salona fısıltılarla dolaşmaya koyuldular. Kadınlar kocalarına kuşkuyla bakıyor, erkeklerse bıyık altından gülümseyerek bakışıyorlardı. Ve bir pazar günü, Peder García öğle ayini sırasında şöyle buyurdu: "Bu kasabada bazıları ahlaka saldırmaya hazırlanıyor." Piuralılar Don Anselmo'yu sokakta soru yağmuruna tutuyor, onu yanıt vermeye zorluyorlardı. Ama bütün çabalar boşunaydı: "Bu bir sırdır," diyordu bir kolej öğrencisi neşesiyle; "biraz sabredin, her şeyi göreceksiniz." Kasabayı allak bullak eden söylentilere aldırış bile etmeyerek her sabah Kuzey Yıldızı ziyaretlerini sürdürüyor, içiyor, şakalaşıyor, alandan geçen kadınlara iltifatlar yağdırıyor ve şereflerine kadeh kaldırıyordu. Öğleden sonraları da Yeşil Ev'e, arsasını Don Melchor Espinoza'dan bir kasa pisco şişesi ve işlenmiş deriden bir koşum takımı karşılığında satın aldığı mekânına kapanıyordu.

Çok geçmeden, Don Anselmo çekti gitti. Kısa bir süre önce satın aldığı doru bir atın sırtına bindi ve kasabayı geldiği gibi bıraktı. Bir şafak vakti kimseye görünmeden, nereye gittiğini söylemeden, çekti gitti.

Yeşil Ev'in bu ilk halinden Piura'da öyle çok söz edildi ki... Bu evin ne mene bir şey olduğunu tam olarak bilen kimse yok anacığım. Öyküsünün ayrıntıları da pek kimsenin aklında kalmamış. O dönemden hayatta kalan ve sayılan artık beş altıyı bulmayan birkaç kişi her şeyi birbirine

karıştırıyor, hepsi birbirinden ayrı şeyler anlatıyorlar. Öyle ki, sonunda her şey birbirine girdi; gördükleri, işittikleri gerçek nerede bitiyor, nerede kafalarındaki hayalleri anlatıyorlar, o bile belli değil. O olayda rolleri olanlara gelince, onların hepten tiridi çıkmış. Üstelik konuşmamak için Nuh diyor peygamber demiyorlar, sigara çekmek için uğraştığına bile değmez. Her durumda, o eski Yeşil Ev artık yaşamıyor. Birkaç yıl öncesine kadar, yapının kurulduğu yerin çevresinde –Castilla ile Catacaos arasındaki çöl parçasında– hâlâ tahta parçalarına, kömürleşmiş ev eşyalarına rastlanabiliyordu. Ama çöl ve oradan geçirilen yol bir yandan, orada burada yerden biter gibi bitiveren küçük çiftlikler bir yandan, geri kalan her şeyi silip süpürdüler. Ve şimdi, hiçbir Piuralı kalkıp da onun o sarımtırak çölün ortasında ışığıyla, müziği ve kahkahalarıyla ve ışıltılı duvarlarıyla yükseldiği yeri tam olarak söyleyemez. O duvarlar ki, geceleri uzaktan bakınca fosforlu sürüngenleri andırırdı. Kimi Mangache hikâyelerinde Yeşil Ev'in eski köprünün öteki yakasındaki bir yamaçta olduğundan söz edilir. Anlatıldığına göre çok büyük bir şeymiş, o günlerdeki yapıların en büyüğü. Pencerelerinde o kadar çok ve o kadar rengârenk lamba asılıymış ki, lambaların ışığı insanın gözünü kör eder, çevredeki kumu boydan boya ışıkla boyar, hatta köprüyü bile aydınlatırmış. Ama bunların içinde en çok dikkati çeken şey, müziğin kendisiymiş. Her gün, hiç sektirmeden güneş batar batmaz başlar, bütün gece sürermiş. Katedralden bile duyulurmuş müziğin sesi. Denildiğine göre, Don Anselmo durmak yorulmak bilmeden kasabanın bütün *chicheria*'larını, hatta çevre kasabaları bile dolaşır, sanatçı ararmış. Her taraftan bir sürü gitarcı, trampetçi, gıygıycı, flütçü, trompet ve davul ustaları getirirmiş. Ama asla arpçı getirmezmiş, çünkü bu aleti kendisi çalarmış. Ve Yeşil Ev'in müziğine her zaman damgasını vuran, o kendi arpıymış.

"Hani neredeyse bütün soluduğumuz hava zehre kesmiş gibiydi," diyordu Rıhtımın yaşlı kadınları. "Kapıları, pencereleri boşuna kapatıyorduk, müzik sesi yine de kendine girecek bir delik buluyordu, yemek yerken, dua ederken, hatta uyurken bile duyuyorduk o sesi."

"O sesi duyduklarında insanların kafalarının ne hale geldiği görülmeye değerdi doğrusu," diyordu çarşaflarının içinde kaybolmuş yobaz kadınlar. "Milleti evlerinden dışarı nasıl uğrattığını, sokaklarda koşturduğunu, eski köprüye doğru nasıl sürüklediğini görmek gerekirdi."

"Dua etmek, yakarmak bile kâr etmiyordu," diyordu rahibeler. Evli kadınlar nişanlı kızlar da aynı kanıdaydı; "ağlasan da yalvarsan da boşunaydı. Ne rahiplerin öğütlerine kulak asan vardı, ne de Dokuz Gün'de[1] uslanan. İnzivaya çekilmek bile çıkar yol değildi bu girdaptan kurtulmak için."

"Cehennem burnumuzun dibine geldi," diye sızlanıyordu Peder García, "bu daha işin başında belliydi, ama hepimizin gözü kördü o zamanlar. Piura bir kez daha Sodom ve Gomore'yi yaşıyor, hiç hilafsız bu böyle."

"Alnımıza bu kara yazıyı Yeşil Ev'in yazdığı belki doğrudur ama, bu orospular da olmasa eğlenecek bir şey bulamazdık," diyordu kasabanın yaşlıları, yalanıp durarak.

Don Anselmo'nun, yanında bir araba sermayeyle birlikte Piura'ya döndüğü günün üzerinden daha birkaç hafta geçmeden, Yeşil Ev kendisini tartışmasız bir biçimde kabul ettirdi. Başlangıçta müşteriler işleri bittikten sonra kasabayı gizlice terk ediyorlardı; havanın kararmasını bekliyor, eski köprüyü usul usul aşıyor ve çölün içinde kayboluyorlardı. Ama sonra, kafilelerin sayısı hızla arttı. Delikanlılar tedbiri giderek elden bıraktılar ve rıh-

1. Hıristiyanlarda dokuz gün dua edilen bir ibadet. (Ç.N.)

tımdaki panjurların arkasında pusuya yatarak kendilerini gözleyen kadınları zerrece sallamaz oldular. Hatta onlarla alay bile ediyorlardı. Viran evlerde, salonlarda, *hacienda*'larda, bundan başka bir şey konuşulmuyordu. Vaazlar yoluyla yapılan uyarıların, ahlak yoluna çağrılanların sayısı artıyor, Peder Garcia konuşmasını İncil'den bölümlerle de destekleyerek, birden boy atan bu sefahati açıkça kınıyordu. Hemen o günlerde bir Hayır İşleri ve Yüce Töreler Komitesi oluşturulmuş, komiteye üye kadınlar sık sık valiyi ve belediye başkanını ziyaret eder olmuşlardı. Yetkili ve ilgililer başlarını öne eğip hım hım etmekten başka yapacak bir şey bulamıyorlardı; anlaşıldı, bu kadınlar yerden göğe haklıydılar, Yeşil Ev, Piura için tam bir yüz karasıydı, ama ne yapılabilirdi ki? Bu konuya ilişkin çürümüş, kokuşmuş Lima yasaları Don Anselmo'yu koruyordu; Yeşil Ev'in varlığı ne anayasaya aykırıydı ne de ceza uygulaması gerektiren bir gelişmeydi. O günden sonra, bayanlar yetkili makamlardan saygı ve sevgilerini esirgediler, salonlarının kapısını açmadılar onlara. Bu arada delikanlılar, erkekler ve hatta yaşını başını almış edepli yaşlılar o hareketli ve ışıl ışıl kaşanenin kapısını aşındırmayı sürdürüyorlardı.

Piura'nın en kanaatkâr, en çalışkan ve en dürüst insanları birer birer devrilip gittiler. Daha kısa bir süre önce son derece sessiz bir yer olan kasabanın üstüne, gecenin gürültü patırtısı gerçek bir karabasan gibi çöktü. Şafakta, Yeşil Ev'in arp ve gitarları sustuğunda, bu kez kasabadan ta arşı âlâya düzensiz ve giderek çoğalan bir hır gür yükseliyordu; kimi yalnız, kimi toplu halde evlerine dönenler, kahkahalar patlatarak, şarkılar söyleyerek sokaklara boşalıyorlardı. İnsanların kum taneleriyle delik deşik olmuş yüzlerinde uykusuz gecenin yorgunluğu okunuyordu. Kuzey Yıldızı'ndaysa ağızdan ağıza dolaşarak çocukların diline kadar düşen fıkralar üretiliyordu.

"Görün, görün işte, Piura'nın üstüne yağacak bir ateş yağmurundan başka eksiğimiz kalmadı," diyordu Peder Garcia sesine tremolo çektirerek, "yeryüzünün bütün kötülükleri tepemizde dolaşıyor."

Çünkü bütün bunların bir sürü mutsuz olayla aynı zamana rastladığı açıktı: Nitekim, birinci yıl Piura'yı su bastı. Öyle ki, bir sürü bostanı, sebze bahçesini çitlerine varıncaya kadar aldı götürdü, vadideki birçok tarla sular altında kaldı, hayvanlar boğularak telef oldu ve Sechura Çölü'nün çok büyük bir bölümü suya kesti. Erkekler sövmeye, çocuklarsa ıslak kumdan şatolar yapmaya koyuldular. Ertesi yıl, toprakları su altında kalanların savurduğu sövgülere misilleme yaparcasına, bu kez ırmağın suları hiç mi hiç yükselmedi. Piura'nın yatağını, yeşerdikten kısa bir süre sonra kuruyup ölen otlar, çalılar kapladı ve geriye yırtığa benzer bir toprak parçası kaldı, kala kala. Kamışlar kurudu, pamuk vakitsiz patladı. Üçüncü yıldaysa, bir salgın geldi ve bütün ürünü kırdı geçirdi.

"Bütün bu felaketler günahlarınızın bedelidir," diyordu Peder Garcia. "Daha vaktiniz var, düşman kanınıza girmiş, öldürün onu dualarınızla."

Saptan samandan yapılmış kulübelerde oturan cadılar ekili tarlaları oğlak kanıyla suluyor, karabasan izlerinin üstünden gidiyor, suyu tarlalara çekmek ve sinekleri kaçırmak için bağıra çağıra tılsımlı sözler sıralıyorlardı.

"Tanrım, Tanrım, açlık ve sefalet kol gezerken kendilerini bağışlatacakları yerde, daha da büyük günahlar işliyorlar," diye sızlanıyordu Peder Garcia.

Çünkü, Yeşil Ev'in göz kamaştırıcı ilerleyişini ne su baskını, ne kuraklık, ne de salgın durdurabilmişti.

Kasabanın yüzü hepten değişti. O sakin, ıssız sokaklar hafta sonlarında Piura'ya düşen yabancılarla dolup taşıyordu. Çölü bir uçtan bir uca dolaşan Yeşil Ev efsanesini duyunca, Sulluna'dan, Paita'dan, Huancabamba'dan,

Tumbes'ten, hatta Chiclayo'dan gelenler oluyordu. Geceyi orada geçiriyor, sonra olanca edepsizlik ve densizlikleriyle kendilerini kasabanın kucağına atıveriyorlardı. Sarhoş sıfatlarını bir zafer nişanesi gibi sokaklarda gezdirip duruyorlardı. Piuralılar onlardan nefret ediyorlardı. Kimi zaman bunlardan birkaçını ellerine geçirip evire çevire dövüyorlardı. Ama bu dayak faslını geceleri ve o köprünün altındaki genişçe boşlukta değil, güpegündüz, Armes Alanı'nda ya da Grau Sokağı benzeri bir yerde geçiyorlardı. Artık düzenli kavgalar çıkmaya başlamış, sokaklar tehlikeli bir hal almıştı.

Kimi zaman, Yeşil Ev'in sermayeleri yerel yetkililerin koyduğu kuralları çiğneyerek kasabada piyasaya çıkıyorlardı. Kasabanın kadınları bunu görünce, kızlarını eve kapatacak, perdeleri sıkı sıkı örtecek zamanı ancak buluyorlardı. Peder García ise bu çağrısız konuklardan biriyle karşılaşabilmek için çılgın gibi sokağa fırlıyordu: Onun kızlara saldırmasını engellemek için sürekli tetikte bulunmak gerekiyordu.

Birinci yıl, evde hepsi hepsi dört sermaye kadın vardı. Ama ertesi yıl hepsi birden gidince, Don Anselmo yeniden yolculuğa çıktı ve sekiz kadınla geri döndü. Yeşil Ev'in en parlak döneminde kızların sayısının yirmiye kadar çıktığı söylenir. Kadınlar hiçbir yere uğramadan, hiçbir yerde oyalanmadan dosdoğru işlerinin başına gidiyorlardı. Kasabalılar, eski köprü yoluyla geldiklerini görür, davetkâr ve tiz çığlıklarını duyarlardı. Giysilerinin çığırtkan renkleri, şıkır şıkır şalları, farları ve sürmeleriyle, çorak toprağın üzerine kondurulmuş ıstakozları andırırlardı.

Buna karşılık, Don Anselmo için herhangi bir kısıtlama yoktu, o sık sık kasabada gezintiye çıkıyordu. Bir sürü numara öğrettiği doru atına binip sokakları dolaşıyordu. At neler yapmıyordu neler; yanından bir kadın geçerken neşeli neşeli kuyruğunu mu sallamıyordu, ön

ayaklarından birini kaldırıp selam mı durmuyordu, müzik sesi işittiğinde dans adımlarıyla mı yürümüyordu, neler neler. Don Anselmo epey palazlanmış görünüyordu, giydikleri de öyle sıradan şeyler değildi, hepsini özene bezene seçiyordu: Yumuşak hasır şapka, ipek fular, keten gömlek, işlemeli kemer, ütülü ve iyi kesimli pantolon, mahmuzlu ve yüksek ökçeli çizmeler. Hemen her parmağında da bir yüzük vardı. Bazen bir kadeh bir şeyler içmek için Kuzey Yıldızı'nda, duruyordu ve kasabanın ileri gelenleri çağrısını kabul etmekte bir an bile duraksamıyorlardı. Oturup onunla gevezelik ediyor, kasabanın kenar mahallelerine kadar ona eşlik ediyorlardı.

Yeşil Ev'in enine ve boyuna kaydettiği büyümeyle orantılı olarak Don Anselmo günden güne kalkındı. Kazandığı başarı, canlı bir organizma gibi büyüdü, olgunlaştı. Yapılan ilk yenilik, yapının çevresine örülen yüksekçe duvardı. Hırsızların hevesini kırmak için dikenli tellerle, kazıklarla ve kırık cam parçalarıyla taçlandırılan duvar zemin katı çepeçevre kuşatıyor ve onu gözlerden gizliyordu. Duvarla yapı arasında eskiden çakıltaşlarıyla örtülü bir boşluk bulunuyordu; burası temizlendi, oraya buraya kaktüs saksıları yerleştirilerek süslendi. Sonra çıplak toprağın üstüne yuvarlak bir salon oturtuldu, tavan da hasırla kaplandı. Derken samanın yerini ahşap aldı; salonun tabanına ahşap parke döşendi. Tavan bu kez kiremitle örtüldü. Birinci katın üstüne, gözetleme kulesini andıran küçük, yuvarlak bir kat daha çıkıldı. Yapıya eklenen her taş, konan her kiremit, döşenen her parke parçası hemen yeşile boyanıyordu. Don Anselmo'nun özellikle seçtiği bu renk manzaraya serinletici, bitkisel, handiyse akışkan bir şeyler katar gibiydi. Yolcular yapıyı henüz çok uzaktayken, yeşil renginden seçiyor, kumlara yansıyan canlı, sarı ışığın altında yarı yarıya erimiş gibi duran yemyeşil duvarlara bakınca, pırıl pırıl sularıyla bir vahaya gir-

miş gibi bir duyguya kapılıyorlardı. Palmiyelerin, konuksever hindistancevizi ağaçlarının ortasında gibi hissediyorlardı kendilerini. Bu uzak görüntünün yorgun bedenlere, sersemletici çölün ezdiği ruhlara her türlü armağanı sunmaya hazır olduğu rahatça söylenebilirdi.

Söylendiğine göre, Don Anselmo en üst kattaki o gözetleme kulesinde yatıp kalkıyordu ve Chápiro Seminario, sayın Vali, Don Eusebio Romero ve Doktor Pedro Zevallos gibi en seçkin müşterilerini bile oraya kabul etmiyordu. Don Anselmo oradan, çölü aşan müşterilerinin gelişini seyrediyor olmalıydı. Güneş batar batmaz kasabanın çevresinde görünen bu aç hayvanların, kum anaforlarının ortasında iyiden iyiye silikleşen siluetlerin rahatça görülebileceği bir yerdi orası.

O en tantanalı döneminde Yeşil Ev sermaye kızların yanı sıra Angélica Mercedes'in, o genç Mangache kadınının da barınağı oldu. Yemek pişirmek başlı başına bir sanattı onun için ve bu yetenek ona annesinden kalmıştı. Don Anselmo ile birlikte çıkıp çarşıyı, dükkânları dolaşırdı, yiyecek, içecek bir şeyler satın almak için. Satıcılar ve çarşıdaki öteki insanlar onlar geçerken, rüzgâra kapılmış saz gövdeleri gibi yerlere kadar eğilirlerdi. Yeşil Ev'in insanları kendisine çeken başlıca özelliklerinden biri, Angélica Mercedes'in baharatlarla, hiç bilinmeyen otlarla hazırladığı et yemekleriydi; oğlaklar, kuzular, süt ya da hintdomuzları. Öyle ki, kasabanın yaşlıları yemin billah ediyorlardı: "İnan olsun, biz oraya yalnızca midemiz bayram etsin diye gidiyoruz, başka en ufak kastımız yok."

Yeşil Ev'in yanı yöresi her zaman kıpır kıpırdı; işsiz güçsüzlerden, dilencilerden, taze meyve satan işportacılardan oluşan koca bir kalabalık kapıda bekleşiyor, müşterileri girerken, olmadı çıkarken kafeslemeye çalışıyordu. Kasabanın veletleri akşam olunca evlerinden dışarı fırlıyor, çalıların arkasına gizlenip konukları gözetliyor,

müziği, patlayan kahkahaları dinliyorlardı. Bazıları da ellerinin, bacaklarının çizilmesine, berelenmesine aldırmadan duvara tırmanıyor, iştahla içeriyi dikizliyordu. Bir gün (bir tatil günüydü) Peder García Yeşil Ev'den birkaç metre ötede kumların ortasına dikilmiş, içeriye giren her müşteriyi göğüslemeye başlamıştı. Bir yandan da onlara kasabaya dönmelerini ve nedamet getirmelerini öğütlüyordu. Ama, Tanrı'nın işine bakın ki, her birinin mazereti vardı: İçeride bir iş randevuları vardı, çok önemliydi. Öyle büyük acılara katlanmışlardı ki, eğer girip bastırılmazsa insanın ruhunu zehirlemesi işten bile değildi. Bu bir onur sorunuydu; erkekliklerini kanıtlamak için iddiaya girmişlerdi. Aralarından bazıları da işi iyice alaya vuruyor ve Peder García'yı da kendileriyle birlikte içeri girmeye çağırıyordu. Hele bir tanesi iyice bozulmuş, hemen silahına davranmıştı.

Sonunda, Don Anselmo'yu anlatan yeni efsaneler doğdu Piura'da. Kimilerine göre gizlice Lima'ya gidiyor, biriktirdiği parayı orada yatırıyor ya da toprak satın alıyordu. Başka bazı söylentilere göre ise, o, sahipleri arasında valinin, belediye başkanının ve zengin madencilerin de bulunduğu büyük çaplı bir işletmenin görünürdeki patronuydu yalnızca. Don Anselmo'nun geçmişi halkın imgeleminde giderek zenginleşiyor, buna yeni yeni daha yüce ve daha kanlı öğeler ekleniyordu. Pek çok yaşlı Mangache, onu yıllar önce bölgede birçok silahlı saldırı düzenlemiş eli kanlı biri olarak tanıdıklarını, ama şimdi uslandığını buyuruyorlardı; ötekiler de onları doğruluyorlardı yemin ederek: "Cezaevi kaçağıdır o, tepmedik yol bırakmamış eski bir hayduttur, çaptan düşmüş bir politikacıdır." Bir tek Peder García, şunu söyleyecek kadar yürekliydi: "Bok kokuyor o herif."

Yola koyulmak için güneş doğar doğmaz kalkıp kıyıya yanaştıkları yere gidiyorlar, ama kayığın yerinde yeller esiyor. Adrián Nieves bir taraftan, Onbaşı Roberto Delgado ve hamal bir taraftan aramaya girişiyorlar. Derken, bir çığlık, bir taş yağmuru. Ve işte kıllı birtakım adamlar ortaya çıkıp, Onbaşı'nın ve hamalın çevresini kuşatıyorlar. Sopa darbeleri yağmur gibi yağıyor kafalarına, kollarına. Aguaruna'lara enselendik, diye düşünüyor Adrián Nieves. Sonunda onu da ayrımsıyorlar Chuncho'lar, üzerine doğru koşuyorlar. Tanrı belasını versin, senin de suyun ısındı galiba, diye düşünüyor Adrián Nieves yeniden ve kendini suya atıyor: Çok soğuk. Daha çabuk ol. Amma karanlık suyun altı. Kafanı dışarı çıkarma. İyice suyun ortasına yüz ki akıntı kendiliğinden sürüklesin aşağı doğru. Ok mu atıyorlar? Kurşun mu yoksa? Ya da yalnızca taş mı? Lanet olsun, ciğerleri havasızlıktan patlayacak gibi. Başı topaç gibi, ha babam dönüyor. Aman dikkat et, kramp girmesin. Başını dışarı çıkarıyor. Urakusa hâlâ orada. Bayır aşağı inen akarsu yatağında Onbaşı'nın yeşil üniforması seçiliyor. Chuncho'lar tepelemeye devam ediyor onu. Ama suç onda. Adrián Nieves onu o kadar uyardı. Acaba hamal kaçabildi mi, yoksa onu da mı öldürdüler? Bir ağaç gövdesine sarılıp kendini suyun akışına bırakıyor. Sonra ırmağın sağ kıyısına çıkıyor. Bedeninin iler tutar yanı kalmamış. Kumsal gözün alabildiğine geniş. Uyuyor. Uyanıyor. Kendisini hâlâ öyle güçsüz hissediyor ki, akrebin biri gelip rahatça sokuyor. Ateş yakıp elini üzerine tutmalı. Eli iyice yandığı halde, böyle kendini biraz daha iyi hissediyor. Yarasını emiyor, tükürüyor sonra. Hemen ağzını yıka. Bu yaranın insanın başına neler açacağı belli olmaz. Enayi gibi sokturdun kendini akrebe. Sonra kalkıp ormana doğru gidiyor. Yerlilerden eser yok, ama yine de en iyisi bir an önce Santiago'ya gitmek. Peki ya devriyenin biri rastlar da Borja karakolu-

na götürürse? Köye dönmenin de bir yararı yok artık. Askerler nasıl olsa orayı bugün yarın bulurlar. Her şeyden önce bir sal uydurmalı kendisine. Ah! Bu da amma çok zaman alıyor. Şimdi bir palan olsa ne kadar iyi olurdu, Adrián Nieves. Kolların öyle yorgun ki, o koca kütükleri devirmeye gücün yok. Kurtların delik deşik ettiği, beyaz, üç tane kuru ağaç seçiyor. Daha ilk itişte devriliveriyorlar. Onları sarmaşıklarla birbirine bağlıyor. Biri elinden gittiğinde ötekini kullanabilmek için iki de sırık hazırlıyor. Kendisini bir yerlere götürecek birkaç geçit arıyor, pek de zor olmuyor bulmak. Şimdi artık ırmağı izlemek diye bir sorun yok, çünkü her tarafı su basmış. Ama zor olan şu; yönünü nasıl belirleyecek? Bu üstünde gezindiği çıkıntılı tepeler onun babasının evi değil ki, istediği yere kolayca gidebilsin. Gerçi sular epeyce yükselmiş ama, bir yerlere toslamadan Santiago'ya varabilecek mi? Hepsi hepsi bir hafta sürer Adrián Nieves. Sen bir zamanlar iyi bir kılavuzdun. Burnunun deliklerini iyi aç, çünkü koku insanı yanıltmaz. Tamam, doğru yoldasın. Korkma aslanım, biraz çabala. Ama bu izlediği geçit sanki tam bir çember çizip yine aynı noktaya varıyor. Neredeyse körlemesine gidiyor. Orman örtüsü öyle kalın ki, içeri ne güneş ya da hava sızabiliyor. Her taraf çürümüş odun ve nem kokuyor. Hele şu yarasalar. Korkutmak için bağıracak, ama bir türlü sesi çıkmıyor. Sonra şu kollarının ağrısı. Dayanıp dayanacağı hepsi hepsi bir haftacık. Geriye ya da ileri doğru ilerleyemeden Marañón'a nasıl döneceğini ya da Santiago'ya nasıl varacağını bilemeden, akıntı onu keyfince sürüklüyor. Öyle yorgun ki, durumu düzeltemiyor bile. Sonra yağmur yağmaya başlıyor, işleri yoluna koymak ister gibi. Gündüz yağıyor, gece yağıyor. Ama sonunda geçidi aşıyor. Bir gölet beliriyor önünde. Kıyıları çalılarla kaplı, ortasında bir sürü *chambira* bulunan bir su yüzeyi bu. Gök-

yüzü siyaha kesiyor. Suyun ortasında bir adacık var, çıkıp orada uyuyor. Uyanınca bulduğu acı otları çiğniyor. Yeniden yola çıkıyor ve tam iki gün sonra, sopayla vura vura çirkin mi çirkin bir ova tapiri öldürüyor. Hayvanın yarı yarıya çiğ etiyle doyuruyor karnını. Öyle tükenmiş ki kasları, kancayı kaldırmayı bile reddediyor. Sinekler rahatça gelip her tarafını ısırıyorlar. Derisi, hele bacaklarının derisi cayır cayır yanıyor. Tıpkı Yüzbaşı Quiroga'nınkiler gibi. Bunu da Onbaşı'dan duymuştu. Urakusa'lar onu bırakmış mıdır acaba? Bırakmışlarsa ne yapmışlar? Aslında göründüğü kadarıyla o sırada çılgın gibiydiler, ya döve döve öldürdülerse adamı? Her şeye karşın, kuzu kuzu Borja karakoluna dönse belki de daha akıllıca bir iş yapmış olacaktı. İnsanın ormanın ortasında açlıktan ve ateşten kıvranırken, asker olmak ya da ceset olmak gibi iki durumdan birini seçmek zorunda kalması üzücü bir şey, Adrián Nieves. Yüzüstü yatmış salın üstüne. O kadar gün debelendikten sonra geçidi aşıp bu kocaman suya, bu gölete ulaşmak az şey mi yine de? Ne kadar geniş bu suyun yüzeyi. İnsanın neredeyse göl diyesi geliyor. Evet, evet, az şey değil bu başardığı. Burası Rimache Gölü mü yoksa? İnsanın bilek gücüyle geçemeyeceği kadar geniş bir su bu. Ada göletin tam ortasında. Dimdik yükselen kıyının tam tepesinde de sıra sıra kapok ağaçları var. Yerinden doğrulmadan, sırığı itiyor suyun dibine bastırarak. Derken, eğri büğrü ağaçların arasından çıplak birtakım gölgeler beliriveriyor. Lanet olsun, Aguaruna'lar mı yoksa? Eyvah! Onu bağışlarlar mı ki? İki kolunu birden kaldırıp selamlıyor onları. Hareketlenip bağırmaya başlıyorlar. Eyvah. Oldukları yerde tepiniyorlar. Birbirlerine gösteriyorlar onu. Yaklaştıkça önce Hıristiyan adamı, sonra Hıristiyan kadını fark ediyor. Yanlarına gelmesini bekliyorlar. İnsanın kendinden geçmesi böyle oluyor demek, patron. Karşısındakinin Hı-

ristiyan olduğunu görünce insanın ne kadar keyiflendiğini bilemezsiniz, siz. Onun hayatını kurtardınız patron. O ise artık her şeyin bittiğini sanıyordu. Gülüyor. Bardağına biraz daha içki dolduruyorlar. Anasonlu içkinin buruk, hoş bir tadı var. Patronun arkasında genç bir Hıristiyan kadın var. Güzel, minyon. Uzun güzel saçları var. Kendimi düşte gibi duyuyorum patroniçem. Hayatımı size de borçluyum. Tanrı adına teşekkür ediyor onlara. Sonra uyuyor. Uyandığında hâlâ orada, yanı başındalar. Patron, hadi gidelim, diyor sonra, zaman geldi. Bütün bir gün uyudu, moruk. Sonunda gözlerini açtı. İyi misin diye sorduk. Evet diyor Adrián Nieves. Patron, hiç sağda solda askerlere rastladınız mı? Hayır, rastlamadık. Hem neden soruyor ki, bir şey mi yaptı? Kötü bir şey yapmadım, diyor Adrián Nieves. Kimseyi öldürmedim. Yalnızca kaçtı. Öyle kulübenin içine kapanarak yaşayamazdı çünkü. Onun için, hiçbir şey açık havanın yerini tutamaz. Adı Adrián Nieves. Askerler onu enseleyip götürmeden önce kılavuzluk yapıyordu. Kılavuz mu? Öyleyse bölgeyi iyi tanıyor olmalı. Ve mevsim ne olursa olsun, istediği kayığı, istediği yere götürebilecek kadar becerikli biri olmalı. Elbette patron, diyor, elbette yapabilirim. Doğduğu günden bu yana kılavuzluk yapıyor o. Şimdi yolunu yitirdiğine bakmayın siz; sular yükselip her yanı bastığı için yolunu kolay bulamadı. Eğer mümkünse askerlere görünmek istemiyor patron, acaba ona yardımcı olur muydunuz? Evet, diyor patron. İsterse adada kalabilir, ona iş de verebilir üstelik. Yüreğini ferah tutsun; ne askerler ne de muhafızlar, gelebilir buraya: Bu karısı Lalita. Kendisi de Fushía.

"Ne oluyorsun ahbap?" dedi Josefino. "Sinirlenmenin âlemi yok."

"Ben Chunga'nın oraya gidiyorum," diye parladı Lituma. "Benimle geliyor musunuz? Hayır mı? Olsun, zaten size gereksinimim yok. Ben tek başıma gidiyorum."

Ama Leon kardeşler onu kollarından sıkı sıkı kavradılar. Lituma, suratı kıpkırmızı, orada öylece kalakaldı. Terliyor, küçücük gözlerini odanın içinde sıkıntıyla gezdiriyordu.

"Ne yapacaksın orada, kardeşcağızım?" dedi Josefino. "Burada keyfimiz iyidir. Hele biraz sakinleş."

"Yalnızca o gümüş parmaklı arpçıyı dinlemek için gideceğim," diye tısladı Lituma. "Yalnızca bunun için Dikkafalar, emin olun. Bir bardak bir şeyler içeceğiz, sonra da hemen döneceğiz, şart olsun."

"Sen yiğit bir adamdın, hâlâ da öylesin. Şimdi, tutup kendini koyuverme, ahbap."

"Erkeğim ben, kim merak ediyorsa bunu ona kanıtlayabilirim," diye mırıldandı Lituma. "Ama, benim kocaman bir de yüreğim var."

"Ağlamaya çalış," dedi Maymun, yumuşak bir sesle. "İnsanı rahatlatır bu yeğenim, hiç utanma, ağla."

Lituma boşluğa dikti gözlerini. Kiremit rengi giysisi toprak ve salya lekesi içindeydi. Epeyce bir süre sessiz kaldılar. Birbirlerine bakmadan, kadeh tokuşturmadan içip durdular yalnızca. Vals ve *tondero*'ların sesi onlara kadar uzanıyordu. Havada ağır bir *chicha* ve kızartma kokusu vardı. Tepedeki lamba, örtülerin üzerinde uzayan dört gölgenin üstünde tekdüze salınıyordu. Duvardaki oyukta duran ve artık küçücük kalmış olan mumdan koyu, ince bir duman yayılıyordu. Kıvır kıvırdı ve alçıdan Meryem Ana heykelciği uzun saçlı bir kadın gibi görünüyordu onunla. Lituma güçlükle doğruldu yerinden, giysilerinin tozunu silkeledi, çevresinde gezdirdi ürkek gözlerini ve birden parmağını ağzına götürdü. Ötekilerin dikkatli bakışları arasında gırtlağına soktu. Rengi solmuştu.

Sonra gürültüyle, onu tepeden tırnağa sarsan öğürtülerle kustu. Derken yeniden oturdu, mendiliyle yüzünü sildi. Bitkindi. Gözlerinin çevresinde mor halkalar oluşmuştu. Titreyen elleriyle bir sigara yaktı.

"Şimdi daha iyisin, ahbap. Hikâyenin gerisini anlatabilirsin."

"Öyle pek fazla bildiğimiz bir şey yok, Lituma. Yani demek istiyorum ki, ne olup bittiğini, nasıl olup bittiğini pek bilmiyorum. Seni kodese tıktıklarında hepimiz tüydük. Olayın bir sürü tanığı vardı ve hakkımızda bir dolu şey uydurabilirlerdi, Seminarioların ne kadar güçlü, zengin adamlar olduğunu bilirsin. Ben Sullana'ya gittim, yeğenlerin de Chulucanas'a. Geri döndüğümüzde kız Castilla'daki kulübeyi terk etmişti ve kimse onun nerede yaşadığını bilmiyordu."

"Ve böylece yapayalnız, ortalıkta kalmış oldu zavallı," diye mırıldandı Lituma. "Beş parasız ve üstelik hamile."

"İşin o tarafı canını sıkmasın kardeşçağızım," dedi Josefino. "Çocuğunu doğurmadı. Bir zaman sonra, öğrendik ki sık sık *chicheria*'ların oraya uğruyor. Ve bir akşam da yanında bir delikanlıyla Rio Bar'da rastladık ona, hamile falan da değildi artık."

"Peki sizi görünce ne yaptı, nasıl davrandı?"

"Hiçbir şey, ahbap. Sanki hiçbir şey olmamış gibi selamladı bizi. Daha sonra ona şurada ya da burada, sık sık rastladık. Yanında da hep birileri vardı. Son olarak Yeşil Ev'de karşılaşıncaya kadar bu hep böyleydi."

Lituma mendiliyle yüzünü sildi yeniden, sigarasından derin bir nefes aldı ve kalınca bir duman bulutu savurdu.

"Neden bana yazmadınız bütün bu olup biteni?" Sesi giderek boğuklaşıyordu.

"Senin derdin kendine yeterdi zaten, evinden uzakta, kodesteydin. Neden hayatını daha da çekilmez hale

getirecektik ki, ahbap? Başı zaten sıkıntıda olan adama verilecek türden haberler değil bunlar."

"Yetişir artık yeğenim," dedi Josefino, "gören de acı çekmekten hoşlandığını sanacak. Değiştir şu plağı artık."

İnce, parlak bir salya sızıntısı çenesinden koynuna doğru uzanıyordu. Ağır ağır, yavaş yavaş, bir makine düzeniyle sallanıyordu başı. Örtülerin üzerine düşen gölgelerin salınışını izler gibi. Josefino kadehleri doldurdu yeniden. Sessizce içmeye devam ettiler, duvar oyuğundaki mum sönünceye kadar bu böyle sürdü.

"Buraya geleli tam iki saat oluyor," dedi José mumu göstererek. "Mumun fitili ancak bu kadar dayanıyor."

"Seni yeniden görebilmek beni mutlu etti yeğenim," dedi Maymun. "Sıkma canını. Gül biraz, bütün Mangache'ler seni gördükleri için sevineceklerdir. Gül hadi, küçük yeğenim."

Lituma'ya yanaştı usulca, kollarının arasına aldı ve gözlerine baktı uzun uzun. Canlı, yakıcı gözlerine. Sonra Lituma gülümseyerek, hafif bir şaplak indirdi Maymun'un başına.

"Hah, işte böyle," dedi José, "böyle davranman hoşuma gitti. Yaşasın Mangacheria, hadi marş söyleyelim."

Ve birden üçü de aynı anda konuşmaya başladılar; üçü de çocuktu o sıralarda ve okulun briket duvarlarından atladıkları gibi ırmağa yüzmeye giderlerdi, ya da bilmedikleri birinin eşeğine binip kumlu patikalardan, bahçelerin ve pamuk tarlalarının arasından geçip, Narihualá mezarlığına doğru koştururlardı. Ha, bir de karnaval günleri vardı; o gürültülü eğlenceye koşuşmuş çılgın insanların üzerine yumurta kabukları, su bombaları fırlatırlardı. Ağaçların tepesine ya da evlerin balkonlarına çıkar, aşağıdan geçen polisleri bile sırılsıklam ederlerdi. Adamlar öylesine yılmıştı ki bu veletlerden, onları kovalamaya bile kalkışamazlardı. Sonra, o sıcak yaz sabahları düzen-

ledikleri çılgın futbol maçları vardı; topları paçavralardan yapılmış bir yumaktı, uçsuz bucaksız çöl ise top alanlarıydı. Josefino onları araya tek bir sözcük katmadan dinliyordu: Mangache'lerin gözleri ışıl ışıldı, Lituma'yı azarlayıp duruyorlardı; sivil muhafızlara yazıldığın doğru mu? Hainin, dönek herifin tekisin sen. Bunları söylüyor, sonra Lituma ile birlikte gülüyorlardı. Yeni bir şişe daha açtılar. Josefino, yine konuşmaya katılmadan, halka halka dumanlar koyuveriyordu. José ıslık çalıyor, Maymun, ağzına *pisco*'yu atıp çiğner gibi yapıyordu, ağzını çalkalayıp sonra da tükürüyordu. Ne ağzım yanıyor ne de midem bulanıyor, ama bu sıcak nesneyi ağzımda uzun süre tutmak hoşuma gidiyor, diyordu.

"Sakin ol, Dikkafa," dedi Josefino. "Nereye gidiyorsun? Hey, yakalayın şunu!"

Leónlar onu eşiğe varamadan yakaladılar, José omuzlarından, Maymun ise belindeki kemerden kavradı ve sertçe sarstı. Şaşırmıştı ve sesi sızlanır gibi çıkıyordu:

"Ne yapacaksın orada yeğenim. Gitme, n'olur. Yüreğindeki acıyı artırmaktan başka bir işe yaramaz bu. Dinle beni Lituma, küçük yeğenim dinle beni."

Lituma acemice Maymun'un yüzünü okşadı, elini kıvırcık saçlarında gezdirdi, sert bir davranışta bulunmamak için çaba harcayarak, yavaşça kurtuldu ondan ve sendeleyerek çıktı. Ötekiler de onu izlediler. Yolda yerlere uzanmış Mangache'ler gördüler; sazdan kulübelerinin hemen yanı başına, yıldızların altına uzanmış, açık havada uyuyorlardı. Sessiz, öbek öbektiler. *Chicheria*'ların oraya vardıklarında gürültü daha da arttı. Maymun bir yandan yürüyor, bir yandan da şarkının nakaratlarını alçak sesle mırıldanıyordu. Arp sesini duyduğunda kollarını açtı iki yana: Don Anselmo'nun burada olmadığı nasıl da belli ama! Lituma'yla ikisi önden yürüyorlardı, kol kola girmiş, arada bir zikzaklar çiziyorlardı. Arada bir, karanlığın için-

den öfkeli sesler yükseliyordu: "Hey, dikkatli olun, üzerime çıkıyorsunuz!" Onlarsa koro halinde yanıtlıyorlardı: "Çok affedersiniz, bayım", "ay, bağışlayın bizi, bayan".

"Anlattığın hikâye gerçek bir romandan farksızdı," dedi José.

"Ama, yine de inandı," dedi Josefino. "Anlatacak, uyduracak başkaca bir şey bulamadım ki. Hem sonra siz de bana yardım etmediniz. Bütün gece ağzınızı bile açmadınız."

"Şimdi Paita'da olmamamız ne kadar büyük bir kayıp yeğenim," dedi Maymun. "Orada olsaydık, giysilerimle kendimi suya atardım. Çok müthiş bir şey olurdu."

"Yacila biraz dalgalı olur ama, tam bir denize benzer," dedi Lituma. "Paita ise bataklıktır. Marañón'a gelince, o denizden bile çekicidir çoğu zaman. Pazar günü Yacila'ya gidelim yeğenim."

"Onu Felipe'nin oraya sokalım," dedi Josefino. "Epeyce param var. Onun oraya gitmesine izin veremeyiz José."

Sánchez Cerro Caddesi'nde in cin top oynuyordu. Çevresine yağlı bir ışık yayan her sokak lambasının altında sinek vızıltıları duyuluyordu. Maymun ayakkabılarını bağlamak için yere çöktü. Josefino Lituma'ya yanaştı usulca:

"Dinle ahbap, Felipe'nin orası hâlâ açık. O barda ne anılarımız var, bilirsin! Hadi gel, bu kez ben ısmarlıyorum."

Lituma Josefino'ya sarıldı, sarstı ve yüzüne bakmadan konuştu:

"Sonra, kardeşçağızım, dönüşte yaparız bu işi. Şimdi, doğruca Yeşil Ev'e gidiyoruz. Orada da az anılarımız yok hani, hatta ötekilerdekinden de fazla. Doğru değil mi söylediklerim Dikkafalar?"

Biraz daha ilerde, Üç Yıldız'ın önünden geçerken, Josefino yeniden diretmek istedi. Bağıra çağıra, barın ışıklı kapısına doğru yöneldi:

"İşte susuzluğumuzu giderebileceğimiz yer! Gelin çocuklar, paralar benden."

Ama Lituma, istifini bozmadan yoluna devam etti.

"José söyle bakalım, şimdi ne yapacağız?"

"Ne yapacağız, var mı artık kardeşçağızım? Chunga Chunguita'nın oraya gidiyoruz besbelli."

İKİ

Kıyıya gürültüyle bir kayık yaklaşıyor, duruyor ve Julio Reátegui atlıyor içinden. Santa María de Nieva Alanı'na kadar tırmanıyor –sivil muhafızlardan biri bir tahta parçasını fırlatıyor ileriye doğru, köpeği ise tahtayı daha yere düşmeden kapıp geri getiriyor– ve tam *capirona* gövdelerinin hizasına geldiğinde hükümet konağından birilerinin çıktığını görüyor. Elini kaldırıp selamlıyor onları; dikkatle süzüyorlar onu, tanımaya çalışıyor, sonra heyecanla karşılamaya koşuyorlar, bu ne büyük mutluluk, bu ne büyük sürpriz, Julio Reátegui Fabio Cuesta'nın elini sıkıyor, geleceğinizi neden daha önceden bildirmediniz, diye soruyor Manuel Aguila, ona çıkışır gibi yapıyorlar, bu davranışınızı hiç bağışlamayacağız, diyor Pedro Escabino, Bilseler ona karşılama töreni düzenlerlerdi böyle diyor Arévalo Benzas, Don Julio, bu kez kaç gün kalacaksınız bizimle birlikte? Eh, kısa bir ziyaret olacak bu, zaman geçirmeksizin yola devam etmek zorunda, ne kadar hızlı bir hayat yaşamak zorunda olduğunu biliyorsunuz, herhalde. Hükümet yapısından içeri giriyorlar, Don Fabio birkaç şişe bira açıyor, kadeh tokuşturuyorlar. Nasıl bari, Nieva'da işler yolunda mı? Peki, ya Iquitos'ta nasıl? Yerlilerle başınız dertte mi? Hükümet Konağı'nın kapısından, pencerelerinden donuk gözlü, elmacıkkemik-

leri fırlamış, yayvan yayvan gülen Aguaruna'lar uzanıyor. Derken Julio Reátegui ve Fabio Cuesta çıkıyor –alandaki muhafız hâlâ köpeğiyle oynaşıyor– misyonerevine çıkan patikayı tırmanıyorlar; çevredeki bütün evlerden kafalar uzanıp onları izliyor. Ah bu kadınlar, diyor Don Fabio, onlar yüzünden böyle bir günü harcıyoruz. Oraya vardıklarında artık iyiden iyiye gece oluyor. Dostlar böyle bir günde birbirlerine arka çıkmazlarsa ne zaman arka çıkarlar Don Julio, diye soruyor Don Fabio. Ona tek sözcüklük bir haber uçursa o her şeyi ayarlardı oysa. Ama siz de biliyorsunuz ki Don Fabio, mektup dediğiniz bir aydan önce ulaşmaz, peki Señora Reátegui o zamana kadar sabredemezse ne olacak, onunla kim baş edecek? Yola çıkabilmek için mektubun buraya varması gerektiğini ona kim anlatacak? Zile basar basmaz rahibelerin kaldığı yapının kapısı açılıyor. Nasılsınız? Dinsel giysilerinin üstüne geçirilmiş kirli önlüğüyle Rahibe Griselda kapıda. Bilin bakalım kim gelmiş, kim bu kırmızı suratlı adam, yoksa tanıyamadınız mı? Ama bu Señor Reátegui, diye çığlık atıyor Rahibe Griselda, gülümseyerek elini uzatıyor, girin Don Julio, bizim için ne büyük mutluluk. Halim öyle berbat ki, hemen tanıyamamış olmanıza şaşmadım, anacığım. Rahibe Griselda, bir yandan ayağını sürüyerek, bir yandan konuşarak onları loş, uzun bir koridora sokuyor, bir kapı açıyor önlerine, kumaş koltukları gösteriyor otursunlar diye. Başrahibe kim bilir ne kadar sevinecek bu ziyarete, hem sonra, ne kadar acele olursa olsun, kilisenin içini şöyle bir gezdirmeden dünyada bırakmayız sizi Don Julio, ne kadar değiştiğini gözlerinizle göreceksiniz. Sonra, birazdan dönerim deyip ayrılıyor yanlarından. Masanın üstünde bir haç, bir de lamba var, yerdeyse *chambira* ipliğinden dokunmuş bir kilim. Duvarda da Meryem Ana heykelciği. Güneşin görkemli, o insanın içini kıpır kıpır eden dili pencereden

içeri girip tavandaki ahşap çizgileri yalıyor. Ne zaman bir kiliseye ya da manastıra girecek olsa garip duygulara kapılır Julio Reátegui. Ölüm, ruh gibi şeyleri insanın kafasına daha çocukken sokarlar ve inanın Don Fabio, böyle şeyler bugün bile uykularımı kaçırır. Bende de aynı şeyler olur diyor Vali, tamı tamına aynı şeyler. Ne zaman rahibeleri ziyarete gelecek olsam Don Julio, dışarıya kafamda bir sürü düşünceyle çıkarım. Ne dersiniz, ikimizde de, şöyle derinlerde bir yerlerde gizemli bir şeyler mi var acaba? Evet, tam dediğiniz gibi, Don Fabio başını sıvazlıyor, amma da matrak, gizemli bir şeyler var ikimizde de. Señora Reátegui bunları duyacak olsa, kıs kıs gülerdi doğrusu. Oysa, o hep, Julio, bu sapık düşüncelerin yüzünden dosdoğru Cehennem'e gideceksin, bundan hiç kuşkum yok, der. Ha, yeri gelmişken, geçen yıl ekim ayında birlikte Lima'ya gittik, belki hoşuna gider diye ayine götürdüm onu. Yanlış hatırlıyor olabilir miyim, ayin miydi gerçekten? Evet, evet, Hz. İsa'nın Mucizesi Günü'ydü. Don Fabio o ayinin fotoğraflarını görmüştü gerçi ama, herhalde bizzat katılmak daha kutsal bir şey olmalıydı. Bütün Zencilerin menekşe rengi giysilere büründüğü doğru muydu gerçekten? Elbette, hem sonra yalnız Zenciler değil, melezler, Yerliler, beyazlar, hani neredeyse Lima'nın yarısı o renkte giysiler giyiyordu; korkunç bir şey bu Don Fabio, üç gün boyunca hep aynı giysinin içine hapsolup kalmak olacak şey değil. Kullanışlı olup olmaması bir yana, öyle de kokuyorlardı ki. Señora Reátegui de böyle bir giysi istemişti ama, neyse ki Don Julio o kadar dini bütün bir adam değildi. Bağrış çağrışlar, gülüşmeler, koşuşturmalar; bu tür seslerle doluveriyor oda ve bakışları ister istemez pencereye yöneliyor: Bağırıyor, gülüyor, koşuyorlar. Teneffüste olmalılar. Bu ara kaç kişiler acaba? Gürültüye bakılırsa yüz kişi kadar varlar. Don Fabio, yirmi kişiler, diye düzeltiyor.

Geçen pazar bir gösteri düzenlenmişti ve kızlar o gün bize ulusal marşımızı da söylediler, Don Julio. Aslında hâlâ, koyduğumuz yerde otluyorlar, bu yüzden, onlardan İspanyolcayı daha iyi konuşmaları beklenemez. Yeteneklerinin düzeyini hoş görmeliyiz. Bundan hiç kuşkum kalmadı. Don Fabio Santa Maria de Nieva'da bulunmaktan oldukça hoşnut görünüyor, diye düşünüyor Don Julio. Baksana, olan bitenden nasıl da gururla söz ediyor, nasıl kasım kasım kasılıyor. Otel yöneticisi olarak kalsa daha iyi olmaz mıydı sanki? Orada, Iquitos'ta kalsaydınız, şimdi bayağı iyi bir durumda olacaktınız Don Fabio. Yani ekonomik bakımdan demek istiyorum. Ama Sayın Vali, kendisini daha şimdiden epeyce yaşlanmış buluyor. Hem sonra, Señor Reátegui ister inansın ister inanmasın, artık öyle eskisi gibi hırslı bir adam da değil. Oysa, siz burada, Santa Maria de Nieva'da bir aydan daha fazla dayanamayacağımı sanıyordunuz değil mi, Don Julio? İşte gördüğü gibi pekâlâ dayandı ve eğer Tanrı da yardım ederse, buradan hiçbir yere kımıldamak niyetinde değil. Buraya atanabilmek için gösterdiği bunca çaba, bunca hırs neden? Julio Reátegui bunu bir türlü anlayamıyor, Don Fabio neden buraya gelmek istemiş olabilir? Aradığı nedir? Var olduğumu duyumsamak için, diye yanıtlıyor Don Fabio, gülmeyin sakın, saygı duyulan bir adam olmak için. Iquitos'ta geçirdiği o son birkaç yıl boyunca gerçekten çok mutsuzdu. Don Julio, utanmanın, küçük düşürülmenin ne mene bir şey olduğunu kimse onun kadar iyi bilemez. Don Julio ona oteli emanet ettiğinde yoksulluk içindeydi, parasızlıktan kırılıyordu. Ama yine de orada edindikleri üzüntüsünü unutturacak türden şeyler değildi, burada, Nieva'da ise herkes seviyor onu. Don Fabio, istediğin her şeyi elde ettin mi burada, diye soruyor Señor Reátegui. Eh, evet artık saygı duyulan biriydi, pek fazla bir işe de elini sürmüyordu, sonra

Señor Reátegui'nin ona yardım olsun diye verdiği parayla rahat bir hayatı da var sayılırdı. Ah, nasıl anlatacağını tam olarak bilemiyordu ama, bu para ona gerçekten gerekiyordu, Don Julio. Gülüşmelerin, bağrış çağrışların, bahçedeki koşuşturmanın ortasında, muhabbetkuşlarının gevezelikleri, çığlıkları da duyuluyor arada bir. Julio Reátegui gözlerini yumuyor. Don Fabio ise düşünceli; farkında bile olmadan, eliyle dazlak kafasını sıvazlıyor ağır ağır. Acaba, Don Julio, Rahibe Asunción'un öldüğünü biliyor mu? Yazdığı mektubu aldı mı? Evet aldı ve üstelik Señora Reátegui, rahibelere bir de mektup yazarak başsağlığı dileklerini iletti. O iyi yürekli Rahibe için Don Julio da bir iki satır bir şey ekledi mektuba. Bu arada, Don Fabio pek de yasal sayılamayacak bir şey yaptı cenaze sırasında: Mateme karınca kararınca katkıda bulunabilmek için hükümet binasındaki bayrağı yarıya indirtti, Don Julio. Peki Rahibe Angélica nasıl, onun sağlığı yerinde mi bari? O minik yaşlı kadın, hâlâ bir kaya gibi sağlam mı? Ayak sesleri işitiliyor, yerlerinden doğrulup Başrahibe'ye doğru ilerliyorlar. Nasılsınız anacığım, diye atılıyor Don Julio. Bembeyaz elleri var kadının. Señor Reátegui'yi yeniden ağırlama fırsatını bulmuş olmak bu fakirhane için büyük bir onurdur. Kendisini yeniden görebildiği için ne kadar mutlu oldu, bilemezsiniz, rica ederim rahatsız olmayın, oturun. Aynı anda erkekler de bir şeyler söylüyorlar; zavallı Rahibe Asunción'un anısından dem vuracak oluyorlar. Zavallı mı? Hiç de zavallı değil, o şimdi yedi kat göklerde uçuyor, peki ya Señora Reátegui nasıllar? Kiliseyi ihya eden o soylu kadını bir daha ne zaman görebilecekler acaba? Señora Reátegui de gelmeyi çok istiyordu ama Iquitos'tan çıkıp buralara gelebilmek o kadar güç bir şey ki. Santa María de Nieva, bu sizin kasabanız dünyanın öteki ucunda sanki, hem sonra o balta girmemiş ormandan geçerek yolculuk et-

mek biraz tehlikeli olmaz mı? Don Julio Reátegui bir an soluklanıyor ama susmuyor. Başrahibe ise gülümseyerek dinliyor. Kendisi Amazon boyunca bir aşağı bir yukarı dolaşıp duruyor, hem de avucunun içi gibi biliyor oraları ama, Julio Reátegui bütün o yolları keyif için tepmiyor ki, eğer bir an gözünü üzerlerinden ayıracak olsa anacığım, bu deyimi kullandığı için onu bağışlayın, şeytan her şeyi kapıp götürüyor. Don Julio yanlış bir şey söylemez, nitekim burada da durum dediği gibi, eğer birazcık peşleri bırakılacak olsa, şeytan kızların hepsini kendisine benzetir. O ara yetim kızlar, koro halinde bir şarkıya geçiyorlar, koroyu birileri yönetiyor olmalı; her soluklanışlarında Don Fabio parmağının ucuyla alkışlar yağdırıyor. Başrahibe, Señora Reátegui'nin mektubunu aldı mı acaba? Evet, geçen ay, ama Don Julio'nun onu bu kadar çabuk götüreceğini beklemiyordu doğrusu. Aslında, daha dersler bitmeden, yıl sonu gelmeden kızların çekip gitmesine izin vermezler, ama değil mi ki özel olarak bu iş için buralara kadar zahmet ettiniz, sizin için ayrı bir uygulama yapacağız. Ama tekrar ediyorum, sırf sizin hatrınız için yapıyoruz bunu. Doğrusunu söylemek gerekirse, ben de böylece bir taşla iki kuş vurmayı hesapladım, anacığım. Nieva'daki kampa şöyle bir göz atması gerekmişti; oduncular, anlaşıldığı kadarıyla orada gül ağaçlarına rastlamışlar, oraya kadar gitmişken, ayaküstü bir de buraya uğrarım diye düşünmüştüm. Başrahibe anlayışla başını sallıyor: Kızları bana emanet edecek misiniz? Señora Reátegui'nin yazdığına göre bu konuda bazı sıkıntılarınız varmış. Ah, kızlar dediniz de anacığım, onları bir görseniz, öyle minik şeyler ki. Don Fabio hemen inanmaya hazır, Başrahibe ise zaten tanıyor onları, Señora Reátegui fotoğraflarını gönderdi çünkü, büyük tam bir taşbebek, küçüğün ise öyle güzel gözleri var ki. Kime çekmişler; elbette güzel olacaklar, Señora Reátegui'den

daha güzel kadın var mı buralarda. Don Fabio bunları bütün içtenliğiyle söylüyor; Don Julio, inanın. Onlara bakan kadın uzun bir süre önce evlendi, anacığım, bu yüzden Señora Reátegui'nin ne kadar güç bir durumda kaldığını, ne kadar bunaldığını bilemezsiniz. Eve gelen bütün hizmetçilere de ne yapıp edip bir kulp takıyor, kimine pis diyor, kiminin çocuklara hastalık bulaştıracağını söylüyor, birçoğu hakkında daha da kötü şeyler düşünüyor; ve sonuçta işte iki ay oldu, çocuklarla ilgilenmekten başka hiçbir şeyle tığraşamıyor. Konuşma bu noktaya gelince, Don Fabio koltuğunda biraz kaykılıp bir şeyler söylemek gereğini duyuyor; bu yönden Señora Reátegui gönlünü ferah tutsun, kızlardan hiçbirinin buradan ne kirli, ne de hastalıklı olarak çıktığı görülmüştür, öyle değil mi anacığım? Gülümseyerek Don Julio'nun sırtına ufak bir şaplak atıyor. Başını hafifçe eğip bir selam sarkıtıyor ve onların tertemiz bakıldığını görmek bizleri çok sevindirir, diyor Señor Reátegui. Gerçeği söylemek gerekirse anacığım, Doktor Portillo'nun karısının da bir sorunu var. Ne o, ev işleri konusunda mı sıkıntısı var? Evet Don Fabio, bilseniz, Iquitos'ta işe eli yatkın insan bulabilmek gün geçtikçe sorun oluyor. Bu yüzden, elinizdeki genç kızlardan birini yanında götürebilme olanağı var mı acaba? Dudaklarını hafifçe oynatarak, evet olabilir, diyor Başrahibe, ama benimle böyle konuşmamanızı rica ederim, sesi giderek cılızlaşıyor, misyonerevi bir işçi bulma kurumu değil Don Julio. Bozulma sırası bu kez Reátegui'de; son derece ağırbaşlı, hiç kımıldamadan ve parmaklarıyla koltuğun kenarında trampet çalarak oturuyor, söylediklerimi biraz yanlış yorumlamıyor musunuz? Yani demek istemiştim ki... Başrahibe umursamaz görünerek, karşıdaki haça bakıyor. Don Fabio başını sıvazlayarak, koltuğunda kaykılarak, kirpiklerini kırpıştırarak üsteliyor; Don Julio'nun söylediklerini gerçek-

ten de biraz yanlış yorumlamıyor musunuz? Bu küçüklerin nerelerden getirildiğini, misyonerevine gelmeden önce nasıl yaşadıklarını pekâlâ biliyor o, Reátegui'nin bundan hiç mi hiç kuşkusu yok anacığım, bu işte bir yanlışlık oldu; siz denileni iyi anlamadınız, bir kere buraya adım attıktan sonra bir daha nereye gideceklerini şaşıracaklarını, Yerli köylerinin hiç de tekin yerler olmadığını, ailelerini yeniden bulsalar bile bir daha öylesi bir hayata ayak uyduramayacaklarını, yeniden çırılçıplak bir hayata dönemeyeceklerini bilmiyor mu sanıyorsunuz? Sevimli görünmek gereğini duyuyor Başrahibe, üstelik yılanlara tapınmak, bitleri yemek de var? Ama bu kez buz gibi bir gülücük var dudaklarında. Hata bende anacığım, anlatmak istediğimi iyi anlatamadım, siz de söylediklerimden başka anlamlar çıkardınız. Ama bu küçükler misyonerevinde sittinsene kalamazlar herhalde, değil mi Don Julio, bu doğru bir şey olur mu sizce? Bir süre sonra yerlerini yenilerine, başka kızlara bırakmaları gerek. Bize çalışmalarımızda yön veren düşünce şu, Don Julio: Onları uygar dünyaya hazırlamak ve topluma girmelerini kolaylaştırmak, başka bir şey değil. İşte, Señor Reátegui de kesin olarak böyle düşünüyor anacığım, yoksa şimdiye kadar onu tanıyamadınız mı? Ama biz bu kızları ruhlarını Tanrı'ya kazandırmak için misyonerevinde topluyoruz Don Julio, yoksa onun bunun evinde hizmetçi olsunlar diye değil, bu yüzden, ölçüyü aştığımızdan dolayı özür dilemelisiniz. O bunu çok iyi biliyor anacığım, zaten gerek karısının, gerek kendisinin misyonereviyle sıkı ilişki içinde bulunmasının nedeni de bu. Eğer bu ilişkinin herhangi bir sakıncası varsa hemen durumu düzeltmeye ve hiçbir şey olmamış gibi yoluma devam etmeye hazırım, bütün olup bitenler de böylece aramızda kalır, rica ederim, bir şeyler söyleyin de beni töhmet altında, kuşku içinde bırakmayın. Başrahibe'nin

iyi niyetinden kuşku duyduğu kişiler sizler değilsiniz Don Julio. Señora Reátegui'nin ne kadar merhametli bir kadın olduğundan ve yanına göndereceği kızın ne kadar güvenilir ellerde olacağından hiç mi hiç kuşkusu yok. Señor Portillo, Iquitos'un en iyi avukatıdır anacığım, eski bir milletvekilidir de üstelik. İyi bir aile, yörenin tanınmış bir ailesi söz konusu olmasaydı, Julio Reátegui böyle bir istekte bulunmaya kalkışabilir miydi hiç? Ama bakın yine tekrarlıyor, isterseniz bundan bir daha hiç söz etmez, anacığım. Başrahibe yeniden gülümsüyor: Yoksa küstünüz mü bana? Yok canım hiç de değil, hem zaman zaman böyle ufak tefek öğütler dinlemenin kimseye bir zararı dokunmaz, Julio Reátegui koltuğuna iyice gömülüyor, böylece biraz kulağımı çekmiş oldunuz anacığım, kendimi suçlu gibi duydum, ama yine de o bayla ilgili size her türlü güvenceyi verebilirim. Size inanmasına inanıyorum, ama bu konuda birkaç da soru sorsam, acaba canınızı sıkmış olur muyum? İstediğinizi sorabilirsiniz anacığım, birtakım kuşkularınız olabileceğini pekâlâ anlayabiliyorum, bu doğal bir şey, ama gerçekten şuna inanmalısınız; Doktor Portillo ve karısı bugüne kadar rastladığınız insanların en iyileri. Küçük kıza çok iyi bakılacak, giysi ve beslenme derseniz onun lafı bile olmaz, hatta harçlık bile verirler kıza. Bundan hiç kuşkum yok, Don Julio, diyor Başrahibe. İnce, bıçak gibi sert dudakları yeniden kıpır kıpır ediyor: Peki ya başka şeyler? Genç kızın burada öğrendikleriyle ilgilenecekler mi? Misyonerlerevinde öğrendiği şeyleri ihmal etmeyecekler, bunları ona unutturmayacaklar mı? İşte ben bunları konuşmak istiyordum, Don Julio. Ama bu Rahibe, Portilloları gerçekten de tanımıyor; oysa Angelita her yıl yoksullar için Noel eğlenceleri düzenler, bizzat kendisi gidip mağazalardan armağan bağışı ister ve bunları yoksul mahallelerinde dağıtır; Azize Rahibe şundan emin olsun ki, Ange-

lita, kızı Iquitos'taki her dinsel törene, her ayine götürecektir. Başrahibe canınızı daha fazla sıkmak istemiyor, ama bir şey daha var, siz bunların her ikisinin de sorumluluğunu üstlenir misiniz, kefil olur musunuz onlara? Yapılacak her türlü şikâyeti, olabilecek her şeyi karşılamaya hazırım anacığım, bundan hiç kaçınmam, her türlü sorumluluğu üstlenir, gereken yere imzamı basarım, gerek kendi adıma, gerek Señor Portillo için yaparım bu işi, hem de büyük bir zevkle. Sonunda anlaşıyorlar, öyleyse kızlardan ikisini gidip getireyim Don Julio, diyor Başrahibe, hem sonra, Rahibe Griselda onlara elbet serinletici bir şeyler hazırlamıştır, herhalde geri çevirmezsiniz ikramını? Geri çevirmek mi, nasıl olur, sevinerek kabul ederiz. Don Fabio ellerini birleştirip havaya kaldırıyor: Hep böyle sevimlidir bu kadınlar. Başrahibe çıkıyor, tavandaki ahşap çizgilerle birleşen güneş ışınları artık eskisi kadar parlak değil, tersine iyiden iyiye donuklaşmışlar. Beri yandan, bahçedeki yetimler şakımaya devam ediyor. Nedir bu başıma gelenler, azizim? İzin verinceye kadar amma sıkıntılı dakikalar yaşattı bana bu kadıncağız, Don Fabio. Âdet yerini bulsun diye yaptı bunu, Don Julio, rahibeler bu yetim kızları o kadar çok seviyorlar ki, ayrılmaları onları çok üzüyor, hepsi bu. Peki aynı soruları Borja karakolundaki subaylara da soruyorlar mı? Hem söyler misiniz bana Don Fabio, bu memleketten zaman zaman bir sürü mühendis geçiyor, onlara da bu tür öğütlerde bulunuyorlar mı? Vali sıkıntıyla başını sallıyor, herhalde Başrahibe'nin canı bir şeylere sıkılmış, fazla üstüne düşmeyin bunun, Don Julio. Kimse askerlerin kızlara benden daha iyi bakacaklarını, daha büyük ilgi göstereceklerini söylemeye kalkmasın, diyor Reátegui. Onlara harçlık falan vermek bir yana, hayvanlar gibi çalıştıracaklarını adım gibi biliyorum. Hem, Don Fabio, siz askerlerin ne kadar az para aldıklarını biliyor musunuz? Üstelik ben bu

rahibeleri çok uzun bir süreden beri tanıyorum, eğer Portillo'ya bu iş için aracılık ediyorsam, bunu herkesin iyiliği için yapıyorum, ama bunu anlayacak insan nerede. Bahçedeki koro birden, bıçakla kesilir gibi susuveriyor. Başrahibe'ye böyle birdenbire ne oldu anlamıyorum, diyor Vali, öyle sevecen, öyle dürüst bir kadındır ki, hem neyse geçti artık, boşu boşuna tasalanmayın. Tasalanmıyorum, diyor Reátegui, ama böyle haksız tutumlarla karşılaşınca, herkes gibi benim de isyan edesim geliyor; teneffüs bitmiş olmalı, Don Fabio parmaklarının eklemleriyle sandalyede trampet çalıyor, Başrahibe onu da sinirlendirdi aslında, Don Julio, kendisini bir an günah çıkarma odasında sandı; tıkırtıyla geri dönüyorlar ve kapı açılıyor. Başrahibe bir tepsi getiriyor içeriye, içinde kalın kenarlı bir piramit pastası var, Rahibe Griselda'nın tepsisindeyse bardaklar ve içinde köpüklü bir içki bulunan bir sürahi var, sürahi ağzına kadar dolu. Kapının yanında, ürkek ürkek bakan iki küçük yetim duruyor. Krem rengi gömleklerinin içinde iki yabani fidanı andırıyorlar. Kavun suyu bu, nefistir! Bu Rahibe Griselda da insanı hep böyle utandırır. Don Fabio ayağa kalkıyor. Rahibe Griselda ise ağzını eliyle kapayarak sürekli gülümsüyor. Başrahibe ile ikisi bardakları uzatıp dolduruyorlar. Birbirlerine yaslanmış olarak kapıda duran iki kız, oldukları yerden onlara bakıyorlar, içlerinden biri ağzını yarım yamalak açıp minicik dişlerini gösteriyor, dişleri törpüye tutulmuş gibi sipsivri. Bardağını kaldırıyor Julio Reátegui, size ömrüm boyunca minnettar kalacağım anacığım, aslında susuzluktan ölüyorum ama herhalde önce şu pastadan tatmamız gerekiyor, ne dersiniz? İddiaya girerim bunun ne pastası olduğunu bilemezsiniz, diyor Başrahibe. Ee, söyleyin bakalım, ya siz Don Fabio, siz anlayabildiniz mi içinde ne var? Kedi gibi yalanıyorlar. Ne kadar hafif bir şey bu anacığım, yoksa içinde mısır mı var? Çok

hoş bir şey bu, yoksa tatlı patates mi içindeki? Rahibe Griselda kahkahayı basıyor: Manyok var içinde! Bu pastanın reçetesi bütünüyle kendisinin, eğer bir gün Señora Reátegui'yi getirecek olursanız, ona da anlatırım. Don Fabio gözlerini yumarak bardağı kafasına dikiyor: Bu Rahibe Griselda'nın elleri gerçekten de sihirli ve göğün yedinci katına çıkabilmesi için bu bile yeterli bir neden. Susun, aman susun, diyor, Rahibe Griselda, biraz daha alın şu içkiden. İçiyorlar, içiyorlar, sonra mendillerini çıkarıp portakal rengine batmış dudaklarını siliyorlar. Reátegui'nin alnında küçük ter zerrecikleri var; Vali'nin başı da pırıl pırıl parlıyor. Sonunda Rahibe Griselda tepsiyi, bardakları ve sürahiyi topluyor, kapıdan çıkarken muzip bir gülücük fırlatıyor onlara ve gözden siliniyor. Reátegui ve Vali kapıda kımıldamadan bekleyen ve birden başlarını önlerine eğen kızlara dikiyorlar gözlerini: Merhaba señoritalar. Başrahibe kızlara doğru bir adım atıyor, hadi yaklaşın biraz, neden orada bekliyorsunuz? Törpülenmiş gibi dişleri olanı, ayaklarını sürüyerek ve başını hiç kaldırmadan yaklaşıyor, ötekiyse olduğu yerde kalıyor. Sen de yaklaş kızım, diyor Reátegui, bizden korkmanız için hiçbir neden yok, biz umacı değiliz ki. Küçük kız yanıt vermiyor. Birden, Başrahibe'nin yüzünde alaycı, ne olduğu, ne anlama geldiği tam olarak kestirilemeyen bir ifade belirliveriyor. Gözlerinde kurnaz bir parıltı dolaşan Reátegui'ye bakıyor. Vali, eliyle kıza yaklaşmasını işaret ediyor. Don Julio, onu tanımadınız mı yoksa? diye soruyor Başrahibe. Kapının orada dikilen kızı gösteriyor eliyle. Yüzündeki gülümseme genişliyor, daha belirgin bir hal alıyor şimdi. Julio Reátegui kıza dönüyor, gözlerini kırpıştırarak, dudaklarını oynatarak tepeden tırnağa süzüyor. Ve birden parmaklarını şaklatıyor; ah! anacığım, yoksa bu o mu? Evet. Bana esaslı bir sürpriz yaptınız. Yoo, aslında daha önce hiç aklıma gelmedi bu. Onu nasıl buldunuz,

çok değişmiş mi, Don Julio? Hem de nasıl anacığım, onu götürünce Señora Reátegui kim bilir ne kadar sevinecek. Kızım biz seninle eski dostuz, yoksa beni hatırlamıyor musun? Dişleri törpülenmiş gibi olan kız ve Vali, garip garip bakışıyorlar. Kapının orada dikilip duran kızcağız az bir şey başını kaldırıyor, yeşil gözleri esmer yüzünün ortasında ışıl ışıl. Başrahibe içini çekiyor, Bonifacia bütün bunlar sana söyleniyor herhalde değil mi, böyle garip garip durmak da neyin nesi oluyor? Julio Reátegui hâlâ gözlerini kızdan ayıramıyor, *caramba*[1], anacığım o günden bu yana dört yıl geçti, zaman nasıl da çabucak akıp gidiyor. Ne kadar büyümüşsün sen böyle kızcağızım, hani neredeyse küçük bir kadın olmuşsun, vay canına, şu işe bakın siz. Başrahibe başıyla onaylıyor. Hadi Bonifacia, Señor Reátegui'yi selamla, ona saygıda kusur etmemelisin kesinlikle, elbet karısına da. Çok kibar insanlardır onlar. Sonra Reátegui giriyor söze, utanıp sıkılacak bir şey yok kızım, seninle şöyle ayaküstü bir söyleşelim; herhalde İspanyolcayı çok iyi konuşuyor olmalısın, değil mi? Vali koltuğundan sıçrar gibi atılıyor, Urakusa'lar İspanyolcayı nasıl konuşuyorlarsa işte öyle konuşuyor. Eliyle alnını şaplaklıyor, elbette, elbette öyle olmalı, ne kadar da aptalım, neyse şimdi anlayabildim hiç olmazsa. Böyle aptal numarası yapmayı bırak Bonifacia, diyor Başrahibe, Don Julio da dilini kestiğimizi sanacak. Kızcağız ağlamaya başlıyor. Ama neden ağlıyorsun ki kızcağızım, ne oldu ki şimdi, bu gözyaşları da neyin nesi? Bonifacia, yanakları gözyaşlarıyla ıslanmış, başını dik tutmaya çalışıyor, kalın dudakları sımsıkı kapalı. Aman aman, şu küçük aptala da bakındı siz, diyor Don Fabio, acıyarak, sevecen bakışlarla yaklaşıyor kıza, aslında zevkten dört köşe olman

1. (İsp.) "Vay canına!" gibi öfke veya şaşkınlık ifadesi. (Ç.N.)

gerek, orada bir yuvan olacak, hem Señor Reátegui'nin kızları kadar iyi çocukları da arasan bulamazsın. Başrahibe'nin yüzü soluyor giderek, ellerinin beyaz rengini alıyor yüzü de. Ah bu kız, bu aptal kız! Neden ağlıyorsun bilmem ki? Bonifacia, nemli, yeşil, baktıkça insanın içini yakan gözlerini yerdeki kilimin üstünde dolaştırıyor, dizlerinin üstünde, Başrahibe'nin ayaklarının dibine düşüyor. Başrahibe, kızın elini avuçlarının arasına alıp yüzüne götürüyor. Kızım, aptal kızım benim. Törpü dişli kız bir an belli belirsiz gülümsüyor. Başrahibe sızlanmaya başlıyor, Bonifacia, Señor Reátegui'nin yüzüne bak ve sakinleş artık, ben senin için söz verdim Don Julio'ya. Rahibe Angélica da biliyor bunu. Kız yüzünü kaçırmaya çabalıyor, o ise yakalayıp okşamak ister gibi yapıyor bu yüzü. Reátegui ve Don Fabio sıkılmış, ama iyi şeyler düşünmek isteyen insanlar gibi gülümsüyorlar. Kalın dudaklar hırsla, solgun ve sıkıntıyla kıpırdayan parmaklara yapışıyor, öpüyor onları. Törpü dişli kız, artık sakınmayı bir yana koymuş, açık açık gülüyor. Bunu kendi iyiliğin için yaptığımızı anlamıyor musun? Sana başka hiçbir yerde oradakinden daha iyi bakılamayacağını biliyorsun herhalde? Hem sen bana daha yarım saat önce söz vermedin mi, artık iyi bir kız olacağım, diye Bonifacia? Aynı şeyleri Rahibe Angélica'ya da söylemedin mi, sözünü böyle mi tutarsın sen? Don Fabio ellerini ovuşturarak yerinden doğruluyor, kızlar işte böyle biraz duygusal oluyorlar, hiç yoktan ağlamaya başlıyorlar, hadi kızım, biraz çaba harcasan ve bu duruma katlanmaya çalışsan, gör bak işler nasıl düzeliverecek, Iquitos'un ne kadar güzel bir yer olduğunu gördüğünde gözlerine inanamayacaksın, sonra Señora Reátegui'yi, o iyi, o azize gibi kadını da tanıyacaksın. Çok özür dilerim Don Julio, diye yazıklanıyor Başrahibe, bu kız eskiden bu kadar zorluk çıkaran bir insan değildi, şimdi ben bile tanıyamaz oldum onu.

Bonifacia sakinleş artık, diyor Julio Reátegui, sonra Başrahibe'ye de bir yanıt yetiştiriyor, özür dilemenize gerek yok, bence çok doğal bir şey bu. Misyonerlerevine iyice bağlanmış, bu yüzden ayrılmak istemiyor, bence buna hiç şaşırmamalı. Eğer bu kadar direniyorsa, gelmeyi hiç istemiyorsa gelmesin, rahibelerle birlikte kalsın, daha iyi. Olmazsa öteki kızı götürürüm kendim için, Portillo da Iquitos'da başının çaresine bakar. Dediğim gibi, bundan dolayı alındığımı sakın düşünmeyin, anacığım.

I

"Bakın," dedi Şişko, "yağmur diniyor."

Gri bulut yığınlarının arasından hâlâ düzensiz gök gürültüleri geliyordu ama, uzun mavi şeritler gökyüzünde seçilmeye başlamıştı bile. Ve işte, yağmur da durmuştu. Ne ki, Çavuş'un, sivil muhafızların ve Nieves'in çevresini kuşatan orman yine de gözyaşı döküyordu: Ağaçlardan, çadır tavanının köşelerinden ve dışarıya uğramış ağaç köklerinden sıcak, iri iri su damlaları yuvarlanıyordu, balçığa bulanmış, çakıltaşı dolu kumsala dek. Çamur bu damlaları içine çektikçe, yüzeyde küçük krateler oluşuyor, sanki toprak kaynıyormuş gibi bir hava veriyordu. Kayık kıyıda salınıp duruyordu.

"Suların iyice çekilmesini bekleyelim Çavuş," dedi Kılavuz Nieves. "Bu yağmurla birlikte bütün sular delirmiştir."

"Elbette, Don Adrián, ama istif edilmiş sardalyalar gibi burada beklememiz de gerekmez," dedi Çavuş. "Öteki çadırı kuracağız çocuklar. Ancak öyle uyuyabiliriz."

Gömlek ve pantolonları sırılsıklam olmuş, tozlukların üstüne çamur sıçramıştı. Tenleri pırıl pırıl parlıyordu. Birbirlerine sokulup ısınmaya, giysilerini kurutmaya çalıştılar. Kılavuz Nieves silkindi ve kumsala doğru ilerledi. Kayığın yanına vardığında, çamurdan bir heykel gibiydi.

"Çıplak durmak en iyisi," dedi Sarı. "Utanacak halimiz yok ya."

Şişko'nun donu yoktu. Kocaman kıçına bakıp bakıp güldüler. Çadırdan dışarı çıktılar. Ufaklık ters bir adım attı ve sırtüstü uzandı yere. Sonra, sövüp sayarak ayağa kalktı. El ele tutuşarak, bataklığı geçtiler. Nieves onlara cibinlikleri, konserve kutularını, termosları uzatıyor, onlar da paketleri çadıra kadar sırtlarında taşıyor, sonra geri dönüyorlardı. Derken, iyiden iyiye canlandılar: Çığlıklar atarak koşuyor, çamurun içine dalıyor, paketlerden bazılarını yere düşürüyoriardı. Bir tek kuru peksimet kalmayacak, yakalayın şunu, diye bağırıyordu Çavuş. Hele onu da düşürürseniz, *anisado*'nun[1] da hayrını göremeyeceğiz. Ufaklık, ormanda daha bir canlanmıştı. Ve Kara, hepsi bu kadar, dedi. Irmakta yıkandılar. Yükü bir ağacın altına yığdılar. Kazıkları yere çaktılar. İpleri, toprağın yüzüne çıkmış kahverengi ağaç köklerine bağlayarak, tenteyi gerdiler. Arada bir taşların arasından pembe solucanlar çıkıyor, başka bir taşın ardında sürünerek yitiyorlardı. Kılavuz Nieves ateş yakmaya çalışıyordu.

"Çadırı tam da ağacın altına kurdunuz," dedi Çavuş. "Bütün gece üstümüze örümcek yağacak."

Çalı çırpılar önce çıtırdadı, tütmeye başladı ve az sonra, küçük, mavi bir alev yükseldi. Bunu kırmızı bir ateş izledi. Ateşin çevresine oturdular. Peksimetler ıslanmıştı. *Anisado* ise sımsıcaktı.

"Yoldan kalmayalım Çavuş," dedi Kara. "Sonra Nieva' da esaslı bir fırça yeriz."

"Böyle yola çıkmak delilikti," dedi Sarı. "Teğmenin bunu bilmesi gerekirdi."

"Bunun bir işe yaramayacağını pekâlâ biliyordu," de-

1. Anasonlu bir içki. (Ç.N.)

di Çavuş omuz silkerek; "ama rahibelerin ve Don Fabio' nun halini görmediniz mi? Bizi, onları hoşnut etmek için yolladı, hepsi bu."

"Ben çocuklara hizmetçilik yapmak için sivil muhafız yazılmadım," dedi Ufaklık. "Sahi, şu veletler sizi terletmiyor mu Çavuş?"

Ama, Çavuş bunu on yıldır çekiyordu. Derisi tabaklanmıştı, bu yüzden artık hiçbir şey onu terletemezdi, Ufaklık. Bir sigara çıkardı, parmaklarının arasında evirip çevirerek, ateşte kurutmaya çalıştı.

"Peki, ya neden sivil muhafız oldun öyleyse?" diye sordu Şişko. "Yüzün, daha yeni doğmuş bir bebeğinki kadar mavi. Daha bir süt çocuğusun sen. Bunlar bizim için günlük nafaka kapısı, Ufaklık. Sen de günün birinde öğreneceksin, nasıl olsa."

Hiç de öyle değildi. Ufaklık, tam bir yılını Juliaca'da geçirmişti ve *puna*[1] ormandan daha da çetin bir yerdi, Şişko. Davarlar da, sağanak da ormanda çocuk aramaktan daha az canını sıkıyordu, doğrusunu istersen. İyi ki bulamıyorlardı şu veletleri.

"Şansımız varsa kendiliklerinden dönmüş olurlar," dedi Kara. "Şansımız varsa, onları Santa María de Nieva' da buluruz."

"Gerçek birer baş belası bunlar," dedi Sarı. "Azgın şeyler n'olacak. Basacam kıçlarına tokadı."

Şişko ise tam tersine, tatlı tatlı okşayacaktı onları. Sonra gülerek Çavuş'a döndü; en büyüklerinin bayağı dişe dokunur şeyler olduğu doğru değil miydi yani? Geçen pazar onları ırmakta yıkanırken görmüşlerdi ya, yoksa yanılıyor muydu?

"Başka hiçbir şey düşünmezsin Şişko," dedi Çavuş.

1. And Dağları'nda yarı çorak yaylalar. (Ç.N.)

"Uyandığın andan gece uyuyana dek, aklın fikrin kadınlarda."

"Ama bu söylediklerimin hepsi gerçek, Çavuş."

Çok çabuk gelişiyor, on bir yaşına gelince de, o iş için yeterince olgunlaşmış oluyorlar. Bana hikâye anlatmayın şimdi; elinize bir fırsat geçse benden başka davranacağınızı, onları okşamayacağınızı söylemeyin bana.

"Boşu boşuna iştahını kabartıp durma Şişko," dedi Kara, esneyerek. "Unutma ki, az sonra gidip Ufaklık'la yatacağız."

Kılavuz Nieves dal parçalarıyla ateşi besliyordu. Gün batıyor, güneş, ağaçların arasında çırpınan kızıl bir kuş gibi, ta uzaklarda can çekişiyordu. Ve ırmak, kımıltısız, madenden bir yüzeyi andırıyordu. Kıyıdaki otların arasında kurbağalar vraklıyordu. Havada buhar, nem ve elektrik titreşimleri vardı. Bazen, uçuşan sineklerden biri ateşe yakalanıyor ve boğuk bir çıtırtıyla yutuluveriyordu. Düşen gölgelerle birlikte, orman, gecenin içine sindirdiği kokuları ve cırcırböceklerinin ezgilerini çadıra taşıyordu.

"Böyle şeyden hoşlanmam ben; Chicais'ta ufacık bir şeyden hasta olurdum," diye yineledi Ufaklık, dişlerini gıcırdatarak. "O kocaman memeli moruğu anımsıyor musunuz? Onu küçüklerden böyle ayırmak hiç de hoş bir şey değildi doğrusu."

"Ama yine de, bana yaptıkları gibi seni de tırmalamadılar," dedi Sarı gülerek. Sonra yeniden o eski ağırbaşlı havasını takındı ve ekledi: "Bu onların iyiliği içindi, Ufaklık. Onlara giyinmeyi, okumayı ve bizler gibi konuşmayı öğretmek içindi."

"Yabani kalmaları belki de senin daha çok hoşuna giderdi," dedi Kara.

"Hem sonra onlara yiyecek bir şeyler veriliyor, aşı yapılıyor, üstelik artık yatakta uyuyorlar," dedi Şişko. "Nieva' da, şimdiye dek hiç yaşamadıkları gibi yaşıyorlar."

"Evet ama, ailelerinden uzaktalar," dedi Ufaklık. "Ailenizi bundan böyle hiç görmemek sizi üzmez miydi?"

Bu aynı şey değil Ufaklık, dedi Şişko ve acıyan bir anlatımla başını salladı: Onlar uygar insanlardı. Oysa, her şey bir yana, o küçük Yerliler ailenin ne demek olduğunu bile bilmiyorlardı. Çavuş sigarayı ağzına tutuşturdu ve ateşe doğru eğilerek yaktı.

"Hem sonra, onları bu durum ancak ilk başlarda üzebilir," dedi Sarı. "Küçük rahibeler de zaten bunun için oradalar; onlar çok iyi yürekli kadınlardır."

"Misyonerlerevinde kim bilir neler oluyordur," diye homurdandı Ufaklık. "Bakarsın, çok kötü insanlar da olabilirler."

Kendine gel, Ufaklık. Rahibe anaların adını ağzına almak için, insanın yedi kez yutkunması gerekir. Şişko her şeyi hoş karşılayabilir, ama bazı konularda laf etmenin de bir sınırı var, inançlara biraz daha saygılı olmak gerekir. Bu kez Ufaklık da sesini yükseltti: O da sapına kadar Katolikti elbette, ama aklına yatmayan bir şeyi de pekâlâ kınayabilirdi. Hem, susmazsa ne olurdu ki?

"Peki ya kafam bozulursa?" dedi Şişko. "Ya sana elimin tersiyle bir patlatırsam?"

"Kavga yok," dedi Çavuş ve sigarasından bir nefes çekti. "Şişko; bırak bu kabadayı ağızlarını."

"Haklı bir şey söylese anlarım, ama tehdide asla pabuç bırakmam Çavuş," dedi Ufaklık. "Ne düşündüğümü de söylemeye hakkım yok mu?"

"Var elbet," dedi Çavuş. "Hem, üstelik, bazı konularda ben de seninle aynı düşüncedeyim." Ufaklık, gördünüz mü bak, der gibi, alaycı bir tavırla muhafızlara baktı. Sonra, yeniden Şişko'ya döndü: "Kim haklıymış, gördün mü?"

"Bu tartışılabilir bir şey," dedi Çavuş. "Ben, çocukların manastırdan, oraya henüz alışamadıkları için kaçtıklarını düşünüyorum."

"Bunda şaşılacak ne var ki Çavuş?" diye karşı çıktı Şişko. "Çocukken siz de böyle aptallıklar yapmadınız mı?"

"Yoksa, sizde mi onların Chuncha olarak kalmalarını yeğlerdiniz, Çavuş?" diye sordu Kara.

"Eğitilmeleri çok iyi bir şey," dedi Çavuş. "Ama, bu neden zorla olsun?"

"Peki ama Çavuş, zavallı anacıklar ne yapsın?" diye sordu Sarı. "Dinsizlerin nasıl insanlar olduğunu bilirsiniz. Önce evet, evet derler, ama kızlarını manastıra gönderme zamanı geldiğinde, ortadan kayboluverirler."

"Uygarlaşmayı isteyip istemedikleri bizi ilgilendirir mi?" dedi Ufaklık. "Herkesin töresi kendine. Ne halleri varsa görsünler."

"Bu küçük kızlara acıyorsun, çünkü onlara köylerinde nasıl davranıldığını bilmiyorsun," dedi Kara. "Daha doğar doğmaz burunlarına birer delik açılır, hatta ağızlarını bile delerler."

"Hem sonra, Yerliler biraz *masato*[1] içmeyegörsünler; kızları herkesin önünde altlarına alırlar. Kim olduklarına, kaç yaşında olduklarına bile bakmazlar, ister kızları olsun, ister kız kardeşleri."

"Yaşlı kadınlarsa, ellerini sokup kızların bekâretini bozarlar," dedi Kara. "Sonra da, mutluluk getirsin diye, bu kızlık zarlarını yerler. Öyle değil mi Şişko?"

"Doğru, elleriyle bozarlar," dedi Şişko. "Sen de yani, bu işi iyi bilirmişim gibi soruyorsun. Bu yaşıma geldim, hiçbir bakirenin orasına elimi sokmadım ben. Ama Chuncha'larda bunu denediğimi itiraf etmeliyim."

Çavuş eliyle işaret ederek konuyu değiştirmek istedi. Hepsi de, ata biner gibi Ufaklık'ın üstüne yükleniyorlardı. Hiç de hoş bir oyun değildi bu.

1. Mısır ve pirinçten yapılan bir içki. (Ç.N.)

"Siz ondan yanasınız Çavuş," dedi Sarı, "anlaşılıyor."

"Doğrusunu söylemek gerekirse, bu veletlerin durumu bana üzüntü veriyor," dedi Çavuş, bir şey itiraf eder gibi. "Manastırdakilerin hepsine acıyorum, çünkü ailelerinden uzak olmak onlara kesinlikle çok zor geliyordur. Ötekilere de acıyorum, onlar da köylerinde çok kötü koşullarda yaşıyorlar."

"Piuralı olduğunuz hemen anlaşılıyor Çavuş," dedi Kara. "Sizin oraların insanları çok duygusal oluyor."

"Bunda utanılacak bir şey yok ki," dedi Çavuş. "Hem sonra, Piura hakkında tek kötü laf edeni de fena yaparım."

"Hem duygusal hem de bölgeci olurlar," diye sürdürdü Kara. "Ama Arequipalılar bu konuda Piuralıları da geçerler, Çavuş."

Artık gece olmuştu ve ateş çıtırdayarak yanıyordu. Kılavuz Nieves, alevlerin içine, sürekli olarak, küçük küçük dallar, kuru yapraklar atıyordu. *Anisado* termosu elden ele dolaşıyordu. Muhafızlar birer de sigara yakmışlardı. Ter içindeydiler. Ateşin küçük, oynak dilleri gözlerinde yansıyordu.

"Ama, onlardan temizi yoktur," dedi Ufaklık. "Oysa, Chicais'a yaptığımız yolculuk boyunca, rahibe anaların bir kez olsun yıkandığını gördünüz mü siz?"

Şişko öyle afalladı ki, yutkunamadı bile; gene mi rahibeler? Gürültülü gürültülü öksürmeye başladı. Lanet olsun, hâlâ mı rahibelerle uğraşıyor bu adam?

"Yaygara edip duruyorsun, ama bana yanıt verdiğin yok," dedi Ufaklık, "söylediğim şey doğru mu, değil mi?"

"Ne kadar aptal bir adamsın sen," dedi Sarı. "Ne bekliyordun yani, o saygıdeğer kadınların gözümüzün önünde yıkanmasını mı?"

"Belki de gizli gizli yıkanıyorlardı," dedi Kara.

"Ben hiç böyle bir şey görmedim," dedi Ufaklık, "elbet siz de görmediniz."

"Dışarı çıktıklarını da hiç görmedin, ona bakarsan," dedi Sarı. "Bu demek değildir ki, bütün yolculuk boyunca çişlerini ve kakalarını tuttular."

"Evet, bir kez gördüm," dedi Şişko. "Hepimiz yatmıştık; gürültüsüzce kalkmış ve tıpkı birer hayalet gibi ırmağa doğru gitmişlerdi. Muhafızların hepsi birden gülmeye başladı. Çavuş da öyle. Şu Şişko'ya da pes doğrusu. Onları çıplak görmek için mi dikizliyordu yoksa?"

"Rica ederim Çavuş," dedi Şişko. "Siz de iyice abartıyorsunuz. Böyle şeyler söylemeyin. Siz hiç başka şey düşünmez misiniz? Olan şu, ben o sıra uyumuyordum ve onları da bu yüzden görebildim."

"Kapatalım bu konuyu," dedi Kara. "Analarla böyle gırgır geçmenin hiç gereği yok. Hem nasıl olsa, bunun inanacağı da yok. Katır kadar inatçı bir herifsin sen, Ufaklık."

"Ve üstelik aptalsın da," dedi Şişko. "Rahibeleri Chuncha'larla karşılaştırmak ha?.. İnan, iyiden iyiye canımı sıkıyorsun."

"Tamam, artık bu konuya bir nokta koyalım," dedi Çavuş. Ufaklık'ın lafını ağzına tıkarak. Erkenden yola çıkacaksak, gidip yatalım."

Gözlerini ateşe dikerek, bir süre öylece, sessiz kaldılar. *Anisado* termosu bir tur daha döndü. Sonra kalkıp çadırlara girdiler. Ama kısa bir süre sonra, Çavuş yeni bir sigara daha çıkararak ateşin yanına geldi. Kılavuz Nieves, bir saman sapını tutuşturarak ona uzattı.

"Hep böyle sessiz duruyorsunuz Don Adrián," dedi Çavuş. "Neden konuşmaya siz de katılmadınız?"

"Dinledim," dedi Nieves. "Tartışmalardan hoşlanmam ben Çavuş. Hem onlarla aramızda sorun çıkması da işime gelmez."

"Benim çocuklarla mı?" diye sordu Çavuş. "Size bir şey mi yaptılar yoksa? Neden bana söylemediniz, Don Adrián?"

"Hepsi çok kendini beğenmiş; bizi hor görüyorlar," dedi Kılavuz sesini kısarak, "burada doğduğumuz için olsa gerek. Bana nasıl davrandıklarını görmediniz mi?"

"Her biri kendisini doğma büyüme Limalı sanıyor," dedi Çavuş. "Ama, bunlara pek aldırmayın Don Adrián. Yalnız, size karşı olur da saygısız davranırlarsa, bana söyleyin. Ben onlara hadlerini bildiririm."

"Her şeye karşın, siz iyi bir insansınız Çavuş," dedi Nieves. "Bunu uzun zamandan beri size söylemek istiyordum. Bana saygılı davranan tek kişi sizsiniz."

"Çünkü size gerçekten değer veriyorum, Don Adrián," dedi Çavuş. "Dostunuz olmaktan mutluluk duyacağımı size her zaman söylemişimdir. Ama siz hiç kimseye yaklaşmıyorsunuz; yalnız bir adamsınız siz."

"Bundan böyle dostum olacaksınız," dedi Nieves gülümseyerek. "Önümüzdeki günlerden birinde bize yemeğe gelin, ben de size Lalita'yı tanıştırayım. O arada, küçük veletleri kaçıran kızla da tanışırsınız."

"Nasıl, Bonifacia sizinle birlikte mi yaşıyor?" dedi Çavuş. "Ben onun köyden çoktan ayrıldığını sanıyordum."

"Gidecek hiçbir yeri yoktu, biz de onu kabul ettik," dedi Nieves. "Ama bunu hiç kimseye anlatmayın, çünkü nerede kaldığının bilinmesini istemiyor. Hem, daha yarı yarıya rahibe sayılır; erkeklerden ödü patlıyor."

"Günleri saydın mı moruk?" diye sordu Fushía. "Ben, artık zaman kavramını iyice yitirdim."

"Zamanla senin ne ilgin var, ne işine yarar?" dedi Aquilino.

"Adadan ayrılalı sanki bin yıl oldu," dedi Fushía. "Hem sonra, belki beni ciddiye almayacaksın ama, sen insanları iyi tanımıyorsun. Göreceksin bak, San Pablo'da bizi polise gammazlayacak, ödülü de içedecekler."

"Yine mi karamsarlık?" dedi Aquilino. "Yolun uzun olduğunu ben de biliyorum ama başka ne yapmamızı istiyorsun? Oraya temkinli gitmek gerek. San Pablo konusunda da canını sıkma Fushía, sana orada bir tanıdığım olduğunu söylemiştim."

"Bir deri bir kemik kaldım, azizim, böyle koşuşturup durmak hiç de hoş bir şey değil," dedi Señor Portillo. "Şansın varmış ki bana rastladın. Şu zavallı Don Fabio'nun bitkin yüzüne bak. Ama, hiç olmazsa sana verecek bazı haberlerimiz var. Önce kendine bir iskemle al, sana öyle şeyler anlatacağım ki, başın tavana vuracak."

"Fidanlıklar çok güzel, çok iyi Señor Reátegui," dedi Fabio Cuesta. "Mühendis aklının almayacağı kadar sevimli bir adam, üstelik ağaç kesimi ve ekim işini de bitirdi bile. Herkes burasının kahve için en iyi yer olduğunu söylüyor."

"Bu yanda her şey yolunda gidiyor," dedi Señor Portillo. "Ancak, hiç yürümeyen bir şey varsa, o da kauçuk ve deri ticareti. Haydutların marifeti bu, dostum."

"Portillo mu? Bu ad bana hiçbir şey anlatmıyor Fushía," dedi Aquilino. "Iquitoslu bir doktor olmasın, bu?"

"Bir avukat," dedi Fushía. "Reátegui'nin tüm davalarını o kazandı. Kibirli bir adamdı Aquilino. Büyük oynayan biriydi."

"Patronların bu işte bir suçu yok Señor Reátegui, yemin ederim," dedi Fabio Cuesta. "Onlar herkesten daha çok kızıyorlar olan bitene, siz de tahmin edersiniz ki, en çok onlar zarar görüyor bu işten. Öyle görünüyor ki, bu haydut işi gerçekten doğru."

Başlangıçta, Señor Portillo da patronların gizlice ticaret yaptığını düşünmüştü Julio, ona kauçuk satmamak için, haydut masalını da kendilerinin uydurduğunu sanmıştı. Ama sonra suçun onlarda olmadığını anlamıştı. Gerçek şu ki dostum, mal bulmak giderek güçleşiyordu

buralarda. Don Fabio ile birlikte hemen her tarafa gitmiş, yoğun bir soruşturma yapmışlardı. Sonuç olarak, bu haydut hikâyesi bütünüyle gerçekti ve Don Fabio tam bir beyefendi gibi davranmıştı: Bütün bu gidiş gelişlerden dolayı çok kötü hastalandığı halde, peşinden hiç ayrılmamıştı. Hiç kuşkusuz, resmi makamlarla sıkı bir işbirliği yapabilmelerinde bunun büyük yararı olmuştu. Nitekim, Santa Maria de Nieva Valisi, her gittikleri yerde saygıyla karşılanmıştı.

"Señor Reátegui söz konusu olduğunda, akan sular durur," dedi Fabio Cuesta. "Hatta onun istediğinden ötesini yapmak bile boynumun borcudur, bunu bilirsiniz Don Julio. En çok hayıflandığım şey, şu haydut hikâyesi. Hele, patronların malı banka yerine bize satmalarını sağlamanın bize nelere patladığını düşündükçe..."

"Bana nasıl davrandığını görmeliydin," dedi Fushia. "Nasıl da yüksekten bakıyordu. Sanıyor musun ki, beni bir kez olsun Iquitos'taki evine çağırdı? Ondan ne kadar nefret ettiğimi bilemezsin, Aquilino. Ah, şu avukat bozuntusu..."

"Her zaman kinle dolusun Fushia," dedi Aquilino. "Başına ne gelse, hemen birilerinden nefret etmeye başlıyorsun. Tanrı, bir kez de bunun için cezalandıracaktır seni."

"Bunca ceza yetmedi mi?" dedi Fushia. "Ben ona daha bir şey yapmadan, o beni cezalandırmaya başlamıştı bile, moruk."

"Borja Garnizonu'nda bize çok yardım ettiler," dedi Señor Portillo. "Bize kılavuz bile verdiler. Bu yüzden, albaya teşekkür etmelisin Julio, ona iki satır bir şey yaz."

"Bu albay, sevimli bir adam Señor Reátegui," dedi Fabio Cuesta. "Çok yardımsever, çok atak bir adam."

Bu haydutlara karşı pekâlâ harekete geçebilirlerdi dostum, yeter ki Lima'dan bu konuda bir yazı gelsin. En iyisi, Reátegui'nin başkente bir selam göndermesi ve

oradakileri uyararak buraya birlik gönderilmesini sağlamasıydı. O zaman her şey düzelirdi. Evet, dostum, bu herifler bizi canımızdan bezdirdi.

"Onlara bir türlü inanamıyordık Señor Reátegui," dedi Fabio Cuesta. "Ama bütün patronlar yemin üstüne yemin ediyordu. Üstelik hepsi de aynı şeyleri söylüyordu. Hepsinin birden ağız birliğine varmış olmaları pek düşünülemezdi doğrusu."

Aslında bu çok basitti dostum: Patronlar kabilelerin yanına vardıklarında hiçbir şey bulamıyorlardı; ne kauçuk ne de deri. Ağlayıp sızlayan ve tepinip duran Chuncha'lardan başka hiçbir şey çıkmıyordu karşılarına. Yerliler, hep bir ağızdan, soydular bizi, soydular bizi, haydutlar, şeytanlar, vb gibi çığlıklar atıyor, başka bir şey yapmıyorlardı.

"Santa María de Nieva Valisi olan Don Fabio ve Borja Garnizonu'nun askerleriyle birlikte, yeniden Santiago'ya gitti," dedi Fushía. "İşin aslını soruşturmak için önce Aguaruna'larla ardından da Achualelerle görüştü."

"Ama nasıl oldu da, Marañón Irmağı üzerinde karşılaştım ben onunla?" dedi Aquilino. "Bunu sana anlatmamış mıydım yoksa? Onlarla birlikte iki gün kaldım. İkinci mi, üçüncü yolculuğum mu neydi o adaya. Don Fabio'nun yanındaki adamın adı neydi demiştin? Portillo mu? Hah, işte o beni soru yağmuruna tutuyordu. Ben de kendi kendime, Aquilino şimdi kafanı kayaya toslayacaksın, diyordum. O günkü kadar korktuğumu pek anımsamıyorum."

"Oraya kadar gelememiş olmalarına üzüldüm," dedi Fushía. "Beni görse, o avukat bozuntusunun suratı kim bilir ne hale gelirdi. Peki, Don Fabio ne oldu, moruk? Öldü mü?"

"Hayır, hâlâ Santa María de Nieva Valisi," dedi Aquilino.

"Ben aptal değilim," dedi Señor Portillo. "Kendi kendime düşündüğüm ilk şey, eğer bu patronların işi değilse, Yerlilerin marifetidir, demek oldu. Urakusa'da kooperatif kurmak gibi bir şaklabanlığa soyunmuşlardı. Bu yüzden, kabilelerin oraya gittik dosdoğru. Ama, anladık ki, Yerlilerin başının altından da çıkmıyordu bu iş."

"Kadınlar bizi gördüklerinde hüngür hüngür ağlıyorlardı Señor Reáteugi," dedi Fabio Cuesta. "Çünkü, haydutlar yalnızca kauçuk, deri ve *leche caspi*'yi[1] götürmekle kalmıyor, küçük kızları da götürüyorlardı."

Aslında, tezgâh hiç de fena kurulmamıştı moruk: Reátegui patronlara avans olarak bir miktar para veriyor, onlar da bu parayı Yerlilere iletiyorlardı. Yerliler kauçuk ve derilerle ormandan çıkar çıkmaz da, canavarların saldırısına uğruyor, neleri var neleri yoksa yitiriyorlardı. Nasıl, moruk, beş kuruş bağlamadan yapıldığına göre, bu kârlı bir alışveriş cayılmaz mıydı? İşte bu yüzden, Julio' nun Lima'ya gitmesi ve oradakileri bir an önce harekete geçirmesi gerekiyordu. Bu, ne kadar çabuk yapılırsa, o kadar iyi olacaktı."

"Neden hep böyle kirli ve tehlikeli işler aradın kendine?" diye sordu Aquilino. "Bu, sende tam bir hastalık halini almış Fushia."

"Bütün işler kirlidir moruk," dedi Fushía. "Gerçek şu ki, kendime çekidüzen verecek küçük bir sermayem olmadı; insanın parası olursa, en pis işler bile en tehlikesiz bir biçimde kotarılabilir."

"Eğer sana yardım etmemiş olsaydım, ta Ekvador'a dek kaçman gerekecekti," dedi Aquilino, "bunu hiç abartmadan söylüyorum. Sana neden yardım ettiğimi ben de bilmiyorum. Sayende, her biri birbirinden korkunç bir-

1. Amazon'un And bölgesinde yetişen ve özsuyu tedavi amaçlı kullanılan tropikal ağaç. (Y.N.)

kaç yıl geçirdim. Sürekli olarak, yüreğim ağzımda, korku içinde yaşadım, Fushía."

"Bana yardım ettin, çünkü iyi bir adamdın," dedi Fushía. "Şimdiye değin tanıdıklarımın en iyisiydin Aquilino. Zengin olsaydım, bütün paramı sana verirdim, moruk."

"Ama değilsin ve hiçbir zaman da olamayacaksın," dedi Aquilino. "Zaten, paran ne işime yarardı ki? Nasıl olsa, bugün yarın öleceğim. Bu açıdan, ikimiz biraz birbirimize benziyoruz. Yaşamımızın sonuna varıyoruz neredeyse ve doğduğumuz günkü kadar yoksuluz."

"Bu haydutlarla ilgili olarak, daha şimdiden koca bir destan yazıldı," dedi Señor Portillo. "Manastırlarda bile onlardan söz ettiler bize. Ama, rahibeler de onlarla ilgili olarak çok fazla şey bilmiyorlar."

"Cenepa'daki bir Aguaruna köyünde, bir kadın bize onları gördüğünü söyledi," dedi Fabio Cuesta. "Ve anlattığına göre, yanlarında Huambisalar da varmış. Ama edindiğimiz bilgi daha öteye gitmiyordu. Yerlileri bilirsiniz, Señor Reátegui."

"Aralarında Huambisaların da bulunduğu gerçek," dedi Señor Portillo. "Herkes öyle söylüyor; onları şivelerinden ve üzerlerindeki giysilerden tanımışlar. Ama Huambisalar bu işin içinde yalnızca vurucu güç olarak yer alıyorlarmış, kavgayı ne kadar çok sevdiklerini bilirsin. Ama onları yöneten beyazların kimler olduğunu öğrenmek bir türlü mümkün olmadı. İki ya da üç kişi oldukları söyleniyor."

"İçlerinden biri dağlıymış Don Julio," dedi Fabio Cuesta. "Bunu bize Achualeler söyledi. Onlar Quechua[1] dilinden biraz anlıyorlar."

"Sen bunu bir türlü kabul etmiyorsun ama, oldukça

1. Güney Amerika ve Andlar bölgesinde yaygın bir yerli dil ailesi. (Ç.N.)

şanslı bir adamsın," dedi Aquilino. "Seni hiçbir zaman yakalayamadılar. Bu felaketler başına gelmeseydi, ömrünün sonuna değin adada yaşayabilirdin."

"Bunu Humbisalara borçluyum," dedi Fushia, "senden başka bana en çok yardım edenler onlar oldu, moruk. Ve bu yüzden, onlara nasıl davrandığımı sen de biliyorsun."

"Ama, işin içinde başka şeyler de var ve sen onlardan söz etmiyorsun; seninle birlikte adada kalmak artık onların işine gelmezdi," dedi Aquilino. "Ne adamsın sen, Fushia. Pantacha'yı ve Huambisaları bıraktığın için sızlanıyorsun, buna karşılık, yaptığın kötülükler sana hiç de kötülükmüş gibi gelmiyor."

İşin bu yanı da yeterince kanıtlanmıştı azizim: Bölgede kauçuk alımlarında herhangi bir azalma görülmemişti, hatta Bagua'da artmıştı bile, ama bütün bunlara karşılık, daha önce sattıkları malın yarısını bile satmıyorlardı. Çünkü, bu haydutlar çok kurnaz heriflerdi Señor Reátegui, biliyor musunuz ne yapıyorlardı: Çaldıklarını çok uzak yerlere satıyorlardı, elbet üçüncü kişiler aracılığıyla. Yok pahasına ele geçirdikten sonra, kauçuğu neden o günkü fiyattan pazarlasınlardı ki? Hayır hayır azizim, ipotekçi bankanın yöneticileri karşılarında bir kez bile olsun yeni insanlar görmemişlerdi, hep tanıdık yüzlerle karşılaşıyorlardı. Hırsızlar işlerini çok iyi yürütüyorlardı doğrusu, hiçbir tehlikeye girmiyorlardı. Hırsızlama malları kendilerinden düşük fiyatla satın alan patronlardan bir ya da ikisiyle işbirliği de yapıyorlardı herhalde. Bunlar da piyasada iyi bilinen adamlar oldukları için, hiç kuşku uyandırmıyor ve malı bankaya kolayca satabiliyorlardı. Denetlemenin olanağı yoktu."

"Böylesine az bir kâr için bu kadar tehlikenin peşinde koşmaya değer miydi?" dedi Aquilino. "Gerçeği söylemek gerekirse, bence değmezdi Fushia."

"Bu benim suçum değildi," dedi Fushía. "Benim öte-

kiler gibi çalışma olanağım yoktu. Polisin, onların peşine düştüğü filan yoktu, dolayısıyla da bana yapacak başka bir iş kalmıyordu, o koşullarda."

"Bana senden her söz ettiklerinde soğuk terler dökülüyordum," dedi Aquilino. "Kabilelerin oraya gittiğinde yakalanacak olsan ne yapardın Fushía? Hele patronların eline geçmiş olsaydın, bu daha da beter bir şey olurdu. Kendi kendime sorup dururum hep, bu en çok kimin hoşuna giderdi? diye."

"Şimdi burada erkek erkeğeyiz moruk," dedi Fushía. "Bana açık açık, hiç çekinmeden söyleyebilirsin, kendine hiç mi pay ayırmadın. eline geçen paradan?"

"Tek bir kuruş bile," dedi Aquilino. "İşte sana Hıristiyan sözü."

"Bu akıl kârı bir şey değil, moruk," dedi Fushía. "Yalan söylemediğine güveniyorum ama aklım bir türlü almıyor böyle bir davranışı. Sen de bilirsin ki, ben sana aynı biçimde davranmazdım."

"Elbette ki biliyorum," dedi Aquilino, "beni ilikleriime kadar soyardın."

"Bölgedeki bütün karakollara şikâyet dilekçeleri yazdık," dedi Señor Portillo. "Ama yine de elde var sıfır. İyisi mi atla uçağa doğruca Lima'ya git ve ordunun işe karışmasını sağla Julio. Onları ancak böyle bir şey korkutur."

"Albay bana seve seve yardımcı olacağını söyledi," dedi Fabio Cuesta. "İşin, yalnızca bir buyruğa baktığını anlattı. Bana gelince, Santa María de Nieva Valisi olarak ben de yardım edeceğim, elimden geleni ardıma koymayacağım. Bu arada, hepsi size en içten saygılarını sunuyorlar, Don Julio."

"Neden durdun?" dedi Fushía. "Daha gece olmadı ki."

"Çünkü yoruldum," dedi Aquilino. "Bu küçük kumsalda uyuruz. Hem sonra, gökyüzünü görmüyor musun? Yağmur başlamak üzere."

Kasabanın kuzeyinde küçük bir alan vardır. Eski bir alandır bu. Bir zamanlar orada cilalı tahtadan ve parlak demirden yapılmış banklar bulunurdu, bu bankları da, uzun ve narin keçiboynuzu ağaçlarının gölgeleri örterdi. Mahallenin yaşlıları bu ağaçların altında sabah güneşini içlerine sindirmeye çalışır, çeşmenin çevresinde koşuşturup duran çocukları izlerlerdi. Bu çeşme, yuvarlak bir taşın üzerine oturtulmuş, elleri sanki uçacakmış gibi iki yana açılmış ve ayak parmaklarının ucunda yükselen bir kadın heykelinden başka bir şey değildi. Kadının üzerindeki giysi bedeninin hatlarını ortaya koyar ve su da saçlarının arasından akardı. Şimdiyse banklar kırılmış, çeşme kurumuş ve güzel kadının yüzü de uzun bir yara iziyle çatlamış. Suyu çekilmiş keçiboynuzu ağaçlarıysa can çekişiyor.

İşte Quirogalar burada yaşarken Antonia'nın oynamaya gittiği alan bu. Onlar *Huaca hacienda*'sında otururlardı. Piura'daki en büyük *hacienda*'lardan biri budur ve dağların eteklerindeki engin bir denize benzer. Quirogalar, biri Noel'de öteki de haziran ayinlerinde olmak üzere, yılda iki kez kasabaya iner, şimdi kendi adlarını taşıyan ve alanın köşelerinden birinde bulunan bu kocaman tuğla eve girerlerdi. Don Roberto'nun kocaman bıyıkları vardı ve konuşurken onları hep hafifçe dişlerdi. Tavrı ve davranışları soylularınkini andırırdı. Yörenin yakıcı güneşi Doña Lucía'nın yüz çizgilerine oldukça saygılı davranmıştı. Doña Lucía çelimsiz, solgun ve çok dindar bir kadındı. Öyle ki, ayin alayı kapısının önüne kadar gelip mola verdiğinde Meryem Ana'nın tahtırevanına yerleştirdiği çiçek çelenklerini kendisi örerdi. Noel gecesi, Quirogalar, önemli kişilerin çoğunun katıldığı bir eğlence düzenlerlerdi. Bütün konuklara verilecek armağanlar çoktan hazır olur ve gece yarısı, caddeye toplanan dilenci ve serserilerin üzerine pencerelerden yağmur gibi bozuk para yağardı. Quiroga-

lar, koyu renk giysilere bürünmüş olarak, dört saat, dört ağır saat boyunca ayin alayını izler, onlarla birlikte mahalle mahalle, varoş varoş dolaşırlardı. Antonia'yı elinden tutar, dikkati dualardan başka bir şeye takıldığında onu ölçülü bir biçimde paylarlardı. Antonia, kasabada yaşadığı süre boyunca, erkenden küçük alanda görünür, çevredeki evlerin çocuklarıyla birlikte hırsız-polis ya da kurtarmaca oynar, keçiboynuzu ağaçlarına tırmanır, çırılçıplak soyunup çeşmenin havuzuna girer ve çamurdan topak yapıp kadın heykeline atardı.

Kimdi bu küçük kız; Quirogalar onu neden yanlarına almışlardı? Bir haziran ayında *Huaca*'dan getirmişlerdi onu, o zamanlar daha konuşmayı bile bilmiyordu. Don Roberto bu konuda öyle bir hikâye anlatmıştı ki, herhalde kimseyi inandıramamıştı: Güya, *hacienda*'nın köpekleri bir gece havlamışlar da havlamışlar, o da bu uyarı üzerine uyanıp dışarı çıktığında, kızcağızı kapının eşiğinde bir battaniyeye sarılı olarak bulmuş. Quirogaların çocukları yoktu. Bu yüzden, yakınları Don Roberto ailesini çekemediler ve kızı yetimler yurduna vermesini söylediler. Kimileri de kızın yetiştirilmesini üstlenmek istedi. Ama Doña Lucía ve Don Roberto ne bu öğütlere, ne de önerilere kulak astılar. Çevrede dolaşan dedikodulardan rahatsız olmuş gibi de görünmediler. Ve bir sabah, Piura merkezindeki bir iskambil partisi sırasında, Don Roberto dalgın dalgın Antonia'yı evlat edinmeye karar verdiğini açıkladı herkese.

Ama bu olmadı, çünkü yıl sonunda Quirogalar Piura'ya gelmediler. O güne değin böyle bir şey hiç olmamıştı; herkes kaygıya düştü. Kasabalılar, Quirogaların başlarına bir şey gelmiş olduğundan korktular. Ve 25 Aralık günü, bir süvari birliği Kuzey'in yolunu tuttu.

Onları, kasabadan yüz kilometre kadar uzakta, kum fırtınalarının her türlü izi sildiği, tüm işaretleri yok ettiği

ve güneşin ortalığı cayır cayır kavurduğu bir yerde buldular. Haydutlar Quirogaları canavarca katletmiş, giysilerini, atlarını ve getirdikleri her şeyi çalmışlardı. Yanlarında gelen iki hamal da ölü olarak yerde yatıyordu. Üzerinde kurtların, solucanların dolaştığı yaralarının görüntüsü insanın midesini bulandırıyordu. Güneşin sıcaklığı, cesetlerin kokuşmasını daha da hızlandırmıştı. Süvariler, küçük kıza saldıran akbabaları uzaklaştırmak için yaylım ateşi açmak zorunda kaldılar. Ve kızın hâlâ yaşadığını da ancak o zaman anlayabildiler.

"Neden ölmemiş acaba?" diye soruyorlardı insanlar kendi kendilerine. "Kuşlar gözlerini oyup dilini koparddıkları halde, şimdiye değin nasıl hayatta kalabilmiş?"

"Bunu bilmek çok güç," diyordu Doktor Pedro Zevallos ve şaşkın şaşkın başını sallıyordu. "Belki de güneş ve kum yaralarını iyileştirmiş, kan kaybetmesini önlemiştir, kim bilir."

"Tanrı'nın inayeti bu," diye doğruluyordu Peder García. "Tanrı'nın akıl sır ermez iradesi, işte."

"Onun yaralarını kesinlikle bir iguana yalamıştır," diyordu saman kulübelerdeki büyücüler. "Çünkü onun yeşil salyası çocuk düşürmeyi önlemekle kalmaz, yaraları da kurutuverir."

O kadar aradıkları halde haydutları yakalayamadılar. En iyi atlılar çölü karış karış taradı. En usta iz sürücüler ormanları, mağaraları altüst etti, ta Ayabaca Dağları'na dek gittiler, ama onları yine de bulamadılar. Vali, piskopos, güvenlik örgütü, ordu birlikleri kaç kez yollara dökülüp en ücra köylere, çiftliklere seferler düzenlediler. Ama bütün aramalar sonuçsuz kaldı.

Quirogaların tabutlarının ardına dizilmiş alayı izlemek için, tüm evler sokaklara boşaldı. Önemli kişilerin balkonlarına yas tülleri gerildi ve piskoposun kendisi, kasabanın öteki yöneticileriyle birlikte cenaze töreninde

hazır bulundu. Quirogaların başına gelen felaketin öyküsü tüm yörede dilden dile dolaştı. Hatta Mangache'lerin ve Gallinazoların masal ve öykülerinde önemli bir sayfa oluşturdu.

Bu arada *Huaca* pek çok parçaya bölünüp paylaştırıldı. Don Roberto ve Doña Lucía'nın akrabaları gelip tüm topraklara çöreklendiler. Antonia ise, hastaneden çıktıktan sonra Gallinaceralı bir çamaşırcı olan Juana Baura'nın korumasına verildi. Bu kadın Quirogalara uzun yıllar hizmet etmişti. Kızcağız ne zaman önündeki engelleri tanımasını sağlayan bastonuyla Armes Alanı'nda görünecek olsa, kadınlar başına üşüşür, onu okşar, şekerlemeler verirlerdi. Erkeklerse onu ata bindirip rıhtım boyunda gezdirirlerdi. Bir keresinde hastalanmıştı da, Chápiro Seminario ve Kuzey Yıldızı'nın tanınmış simaları olan öteki bazı büyük toprak sahipleri belediye orkestrasını seferber etmişlerdi: Müzisyenleri, kendilerine Gallinacera'ya dek eşlik edip Juana Baura'nın derme çatma kulübesinin önünde birkaç şarkı çalmaya zorlamışlardı. Haziran ayinlerindeyse Antonia, Meryem Ana heykelciğinin hemen ardında yerini alır, çevresine de, kalabalıktan rahatsız olmaması için iki üç gönüllü sıralanırdı. Küçük kızın, insanları duygulandıran uysal, sessiz bir hali vardı.

Bizi gördüler Yüzbaşım, diyor Onbaşı Roberto Delgado yokuşun başını göstererek, neredeyse gidip ötekilere de haber verirler; kayıklar birbiri peşi sıra kıyıya yanaşıyor, on bir adam atlıyor içlerinden, askerlerden ikisi sandalları büyük büyük taşlara bağlıyorlar. Julio Reátegui matarasından bir yudum alırken Yüzbaşı Artemio Quiroga gömleğini sıyırıyor. Omuzları ve sırtı terden sırılsıklam, sıkıyor gömleğini, Don Julio, diyor, bu boktan sıcak beynimizi kavuracak neredeyse. Sinek bulutu gelenlerin üzerine doğru saldırıya geçiyor ve yukarıdan havlamalar duyuluyor: İşte Yüzbaşım, yukarı ba-

kın. Hepsi gözlerini oraya dikiyor. Yokuşun başında toz bulutları, çok sayıda insan kafası göze çarpıyor şimdi. Soluk tenli birtakım siluetler kendilerini kumlu yokuşa bırakmış, aşağı kayıyorlar. Korkunç bir şamatayla havlayan köpeklerse, uzun sivri dişlerini göstere göstere, Urakusa'ların bacakları arasında dolaşıyor, hoplayıp zıplıyorlar. Julio Reátegui askerlere dönüyor ve haydi, günaydın diyelim şunlara, diyor. Siz de Onbaşı, başınızı öne eğin, arkaya doğru çekilin ki tanımasınlar sizi. Onbaşı Roberto Delgado, evet Sayın Vali, onu gördüm, üstelik Jum da orada Yüzbaşım, diyor. Adamların on biri de ellerini sallıyor, hatta içlerinden bazıları sırıtıyor bile. Yokuşun üstü gittikçe daha çok sayıda Urakusa'yla doluyor; neredeyse topuklarının üzerinde iniyorlar aşağı, bir yandan da ellerini kollarını sallıyor, bağırıp çağırıyorlar. Kadınlar daha da tez canlı. Basalım mı karınlarına kurşunu Don Julio, diye soruyor Yüzbaşı. Kendisi onlara zerre kadar güvenmez de. Hayır, sakın aklınıza böyle şey getirmeyin Yüzbaşım, görmüyor musunuz, nasıl büyük bir keyifle iniyorlar? diye tersliyor Reátegui. Ben bunları iyi tanırım, diye sürdürüyor sonra, bizim asıl yapacağımız şey, onların güvenini kazanmak, bu yüzden bana bırakın bu işi, Onbaşı, söyleyin şimdi, bu Jum hangisi? Şu öndeki, Señor Reátegui, hani şu elini havaya kaldıran. Şimdi dikkat edin Yüzbaşı, diyor Julio Reátegui, oğlak gibi kaçar bunlar. Hiçbirini kaçırmayın, özellikle de gözünüz Jum'un üzerinde olsun. Yarı çıplak Urakusa'lar, yokuşun eteğine, dar bir toprak dolgunun üzerine dizilmişler. Hoplayıp zıplayan, kuyruk sallayan ve havlayıp duran köpekler kadar, hatta onlardan da fazla tepiniyorlar. Bir yandan da kendilerine karşı sefer düzenleyen askerlere bakıyor, onları birbirlerine gösterip fısıldaşıyorlar. Şimdi, her tarafta ırmağın, toprağın ve ağaçların kokusuna karışmış garip bir koku duyuluyor; dövme yapmak

amacıyla *achiote*'yle[1] dağlanmış insan derisi ve insan eti kokusu bu. Urakusa'lar, ritmik bir biçimde kollarını, göğüslerini şaplaklıyorlar. Birden, içlerinden biri aradaki toz toprak engelini aşmak için öne atılıyor, hah işte o Yüzbaşım, kısacık boyuyla ırmağa doğru ilerliyor, o kadar da çevik ki, ötekiler de onu izliyorlar. Ben Santa María de Nieva Valisi'yim, diyor Julio Reátegui, çevirmen, gel de çevir şu söylediklerimi. Askerlerden biri ilerliyor, homurdanır gibi bir şeyler söylüyor ve sallapati bir biçimde elini kolunu sallıyor, Urakusa'lar duruyor. Bodur adam, evet anlamına gelecek bir işaret yapıyor ve ardından, elini ağır ağır, çember gibi çevirerek arkasındakilerin yaklaşmasını istiyor. Onlar da bu isteği yerine getiriyorlar. Urakusalı Jum musun? diye soruyor Julio Reátegui. Kısa boylu adam kollarını açıyor: Jum! Sonra derin bir soluk alıp bir sözcük daha fırlatıyor ağzından: Piuralılar! Yüzbaşı ve askerler bakışıyorlar. Julio Reátegui, evet, diyor başıyla, sonra, Jum'a doğru bir adım daha atıyor. Aralarında bir metre kadar bir uzaklık var şimdi. Julio Reátegui, gözlerini Urakusa Yerlisi'nin üstüne dikmiş, hiç acele etmeden, kemerine asılı duran el fenerini çıkarıp avucuna alıyor, ağır ağır yukarı kaldırıyor, Jum karşılamak için elini kaldırıyor ve Reátegui vuruyor: Bağrışlar, koşuşturmalar, toz bulutları kaplıyor bir anda ortalığı. Yüzbaşı'nın davudi sesi bile cılız kalıyor bu gürültüde. Haki ve toprak rengi gövdeler, ulumaların ve toz bulutlarının arasında birbirine geçiyor, düşüp düşüp kalkıyorlar. O arada, fener, bir gümüş kuşu gibi, birkaç kez yükselip yükselip iniyor. Neden sonra, rüzgâr kumsalda köklü bir temizliğe girişiyor. Tozu toprağı dağıtıp, bağırtı çağırtıları uzaklara götürüyor. Askerler savaş düzenine geçmiş,

1. Tropikal *achiole* ağacının tohumlarından çıkarılan boya. (Ç.N.)

çember biçimini almışlar. Birbirlerine çengellenmiş, yapışmış, hatta iç içe geçmiş gibi duran, bu halleriyle bir kırkayağı andıran Urakusa'lara tüfeklerini doğrultmuşlar. Küçük bir kız Jum'un bacaklarına sarılmış, hıçkıra hıçkıra ağlıyor. Jum ise, yüzü ellerinin arasında, parmaklarının arasından askerleri, Reátegui'yi ve Yüzbaşı'yı süzüyor dikkatle. Mimiklerini, davranışlarını izliyor, alnında ince ince kanayan bir yara var. Yüzbaşı Quiroga tabancasını parmağında çeviriyor. Bize nasıl bağırdığını duydunuz, değil mi Sayın Vali? diye soruyor. Piuralı derken, Perulu olduğumuzu söylemek istiyor, değil mi? Ben de kendi kendime bu herifin bu sözcüğü nereden duymuş olabileceğini sorup duruyorum Yüzbaşı, diye yanıtlıyor Julio Reátegui. En iyisi bunları yukarı doğru sürmek, diye sürdürüyor konuşmayı, köylerine çıkarsak buradan daha güvencede oluruz. Evet, diyor, Yüzbaşı, hiç değilse daha az sinek olur. Çevirmen, duydun mu dediklerimi? Haydi şunlara bağır da yukarı çıksınlar. Asker yeniden homurdanıyor ve birtakım işaretler yapıyor elleriyle. Bunun üzerine çember çözülüyor, kırkayak yer değiştirmeye başlıyor, ağır ve hantal adımlarla. Yerden yeniden küçük toz bulutları yükseliyor. Onbaşı Roberto Delgado katıla katıla gülüyor; tanıdı beni Yüzbaşım, baksanıza gözleriyle yiyecek sanki beni. Jum ne bekliyor, diye soruyor Yüzbaşı, o da yukarı çıkacak. Onbaşı, Jum'u itekliyor. O da, elleriyle yüzünü örtmeyi sürdürerek kaskatı ilerliyor. Hâlâ Jum'un bacaklarına asılı duran küçük kız, onun hareketini zorlaştırıyor. Onbaşı, kızı saçlarından yakalayıp Yerlilerin önderinden ayırmaya çalışıyor ve bir yandan da söyleniyor: Defol git, bırak onun bacağını! Kız ise direniyor, tırmalıyor ve kuş gibi acı çığlıklar atıyor. Boksoyu, diye bağırıyor, Onbaşı ve boşta kalan eliyle güçlü bir tokat atıyor kızcağıza. Julio Reátegui araya, giriyor, ne oluyor orada, lanet olsun, küçük bir kıza

nasıl böyle davranabilirsin, lanet olsun, ne hakla vuruyorsun ona? Onbaşı kızı, bırakıyor, vurmak istemezdim Señor Reátegui, diyor, yalnızca Jum'u bırakmasını sağlamaktı niyetim, yanlış anlamayın lütfen, hem üstelik o da beni tırmaladı, baksanıza.

"Arpın sesi daha şimdiden duyuluyor," dedi Lituma. "Yoksa düş mü görüyorum, Dikkafalar?"

"Hepimiz işitiyoruz bunu yeğenim," dedi José. "Ya da hepimiz birden düş görüyoruz."

Maymun, başı öne eğik, kocaman ve şaşkın gözlerle dinliyordu:

"Tam bir sanatçı o. Biri çıksın da, ondan daha büyük birinin bulunduğunu söylesin bakalım."

"Yaşlanmış olması ne kötü bir şey," dedi José. "Gözleri hapı yuttu yeğenim. Hiçbir yere yalnız gidemiyor. Genç ile Bolas'ın ille de kollarına girmesi gerekiyor."

Chunga'nın evi, stadın arkasında, kenti Grau Kışlası'ndan ayıran boş ve geniş arsanın az ötesindeydi. Hemen yakınında da "kıyım korusu" vardı. Sarhoş askerler, sabah erken saatlerde ya da şafak vakti oraya, toprağın ve otların yumuşacık olduğu yere gelir, keçiboynuzu ağaçlarının yerlere kadar eğilen dallarının arasına gizlenirlerdi: Irmaktan gelen çamaşırcı kadınları, Buenos Aires Mahallesi'nin çarşıya gelen hizmetçilerini yakalar, eteklerini başlarına geçirir, bacaklarını ayırır, topluca ırzlarına geçer, sonra da tüyerlerdi. Piuralılar saldırıya uğrayan kadına "kurban", saldırı olayına da "kıyım" derlerdi. Sonuçta doğan çocuk ise "kurbanın oğlu", "kıyım çocuğu" ya da "üç döllü" gibi adlar alırdı.

"Balta girmemiş ormana gitmek konusunda kafamda delice bir düşünce oluşmuştu," dedi Lituma. "Oysa, burada kalmış olsaydım, Lira'yla evlenecek ve mutlu bir adam olacaktım."

"Şimdikinden daha mutlu olamazdın herhalde ye-

ğenim," dedi José. "Lira'nın şimdi ne halde olduğunu bir görsen."

"Süt veren bir inek," dedi Maymun. "O kocaman karnıyla, tam bir fıçı şimdi."

"Üstelik, bir dişi tavşan kadar da doğurgan," dedi José. "En az on tane çocuğu var."

"Biri orospu, ötekiyse süt ineği," dedi Lituma. "Kadınlar hakkında bayağı iyi değerlendirmelerin var doğrusu Dikkafa."

"Ahbap, sen bana bir söz vermiştin, şimdi bu sözü unutmuş görünüyorsun," dedi Josefino. "Geçmişi gömüyoruz, işte o kadar. Yoksa seninle Chunga'nın oraya gelmeyiz. Orada sapıtmak da yok, tamam mı?"

"Söz," dedi Lituma, "namus sözü. Zaten ben de biraz dalga geçmek istemiştim, hepsi bu."

"Yapacağın en küçük bir aptallıkta işinin bitik olduğunu görmüyor musun?" dedi Josefino. "Bir sürü sabıkan, takıntın var Lituma. Seni yeniden içeri tıkarlar ve bu kez ne zaman çıkacağını da kimse kestiremez."

"Benim iyiliğimi düşündüğünü biliyorum Josefino," dedi Lituma.

Statla boş arsa arasında, Piura'dan gelen ve ikiye ayrılan yolun beş yüz metre kadar yakınında, kutu ve kartonlardan oluşan kocaman bir yığın vardı. İkiye ayrılan yollardan biri Paita, ötekiyse Sullana yönünde uzanır ve çölü koyu renkli toprak parçalarına bölerdi. Karton yığınıysa Mangachería ile ne aynı yaşta, ne de aynı çaptaydı: Ondan çok daha yoksul, çok daha derme çatmaydı. Chunga'nın eviyse, bu yığının ortasında bir yerde, bir katedral gibi tek başına yükseliyordu ki, buraya Yeşil Ev de deniyordu. Yüksek, sağlam bir yapıydı. Tuğla duvarları ve sacla örtülmüş çatısı, daha stadın oradan gözüküyordu. Cumartesi akşamları yapılan boks maçlarını izlemeye gelenler, Bolas'ın zillerinden, Don Anselmo'nun

arpından ve Genç Alejandro'nun gitarından da nasiplerini alırlardı.

"Sana yemin ederim, onu duyuyordum Maymun," dedi Lituma. "Tabii hepimizi efkâr basıyordu. Tıpkı şimdi duyduğum gibi duyuyordum onun sesini."

"Sana ne kadar kötü günler yaşatmışlar," dedi Maymun.

"Ben Lima'dan değil Santa Maria de Nieva'dan söz ediyorum," dedi Lituma. "Sivil muhafızlık yaptığım sıradaki o boğucu gecelerden. Çevremde konuşabileceğim hiç kimse yoktu. Tam bizim adamlar horlarken birden kurbağaların ve cırcırböceklerinin sesi kesiliveriyor ve yalnızca arpın sesi duyuluyordu. Lima'da ise, onu duyduğumu hiç anımsamıyorum."

Serin ve pırıl pırıl bir geceydi. Keçiboynuzu ağaçlarının eciş bücüş gölgeleri oradan oraya dans ediyordu. Chunga'nın evini tam karşılarına almış, öyle ilerliyorlardı. Josefino ellerini ovuşturuyor, Leónlar ıslık çalıyordu, Lituma ise başını önüne eğmiş, ellerini cebine sokmuştu. Arada bir başını kaldırıp öfkeli öfkeli gökyüzünü tarıyordu.

"Haydi yarışalım," dedi Maymun. "Tıpkı küçüklüğümüzdeki gibi; bir, iki, üç."

Bir ok gibi fırladı. Bir maymununkini andıran silueti, karanlığın içinde kayboldu. José ise görünmez engelleri bir anda aşarak arada bir gözden yitiyor, sonra yeniden Lituma ile Josefino'nun önüne dikiliveriyordu.

"Şekerkamışı suyu, soylu bir içki, *pisco* ise kalleş," diye bağırıyordu. "Marşımızı ne zaman söyleyeceğiz?"

Karton viraneliğe yaklaştıklarında Maymun'u da gördüler. Sırtüstü yere uzanmış, bir fok gibi soluyordu. Ayağa kalkmasına yardımcı oldular.

"Kalbim yerinden fırlayacak gibi oluyor, lanet olsun, olacak iş değil bu."

"Yıllar geçip giderken, ardında birtakım izler de bırakıyor yeğenim," dedi Lituma.

"Her şeye karşın, yaşasın Mangachería," dedi José.

Chunga'nın evi, küp biçimindedir ve iki kapısı vardır. Ön kapı kare biçimindeki geniş bir dans salonuna açılır. Salonun duvarlarına binlerce ad, simge kazınmıştır: yürekler, oklar, portreler, hilal biçimli kadın cinsel organları, içine kamış girmiş başka kadın cinsel organları. Oyuncu, boksör ve manken fotoğrafları da asılıdır duvarlara; kasabanın bir almanağı, bir panoraması kazınmıştır sanki buraya. Öteki kapı dar ve alçaktır, bara açılır. Bar dans pistinden tahta bir tezgâhla ayrılır. Tezgâhın arkasında sallanan bir koltuk ve üzeri şişe, bardak ve küçük taslarla tıklım tıklım dolu bir masa vardır. Chunga da burada durur. Müzisyenler barın karşısına sıralanırlar. Don Anselmo, sırtını duvara vererek bir tabureye tünemiştir. Arpı bacaklarının arasındadır. Saçları hep alnına dökük durur ve gözlük takar. Düğmeleri açılmış gömleğinin altından, boynundan ve kulaklarından, kırlaşmış kıllar fışkırır. Aralarında sesi en düzgün olan gitarcı Genç Alejandro'dur. Ürkek, az ama öz konuşan bir adamdır. O yalnız yorumcu değil, bestecidir de. Hasır iskemlede oturan ise, trampet ve zillerle uğraşan Bolas'tır. Sanatçıya en az benzeyenleri odur. Üçünün en güçlü kuvvetlisi Bolas'tır ve eski bir kamyon şoförüdür.

"Beni böyle sıkboğaz etmeyin," dedi Lituma. "Hem korkmayın da. Bakın işte hiçbir şey yapmıyorum. Yalnızca gidip arayacağım onu. Gidip onu görmek istememde ne kötülük olabilir? Beni rahat bırakın."

"Çoktan gitmiştir o, küçük yeğenim," dedi Maymun. "Böyle etkilenmek de neyin nesi oluyor? Başka şeyler düşün artık. Eğleneceğiz, senin dönüşünü kutlayacağız daha."

"Hiçbir şey yapmıyorum," diye yineledi Lituma. "Anı-

larımı tazelemekten başka hiçbir şey. Beni niye bu kadar çok sıkıştırıyorsunuz, Dikkafalar?"

Dans pistinin hemen kıyısındaydılar. Mavi, yeşil ve menekşe rengi selofan kâğıtlarına sarılmış ampullerden pistin üstüne yoğun, yapış yapış bir ışık yayılıyordu ve pist çiftlerle doluydu. Köşelerde şekilsiz yığınlar vardı; arada bir çığlıklar, kahkahalar ve kadeh çınlamaları yükseliyordu oralardan. Hantal ve saydam bir duman tabakası tavanla dans edenlerin başları arasında yükselip alçalıyordu. Bira, ter ve siyah tütün kokuyordu bu duman. Lituma olduğu yerde sallanıyor, Josefino onun koluna yapışmış, bir türlü bırakmıyordu. Leónlar ise az daha ötedeydiler.

"Masa hangisiydi Josefino? Bu mu?"

"İyi bildin dostum. Ama hepsi geçti artık, şimdi yepyeni bir hayata başlıyorsun. Bunları düşünme."

"Hadi yeğenim, git de arpçıyı selamla," dedi Maymun. "Genç'le Bolas'ı da. Onlar seni çok severler."

"Ama onu göremiyorum bir türlü," dedi Lituma. "Neden saklanıyor ki bu kız, hiçbir şey yapmayacağım, yalnızca bakacağım ona."

"Tamam Lituma, bu işi ben üzerime alıyorum," dedi Josefino. "Yemin ederim onu sana getireceğim. Ama sen de sözünde durmalısın, geçmişi gömeceğiz artık. Git de moruğu selamla. Ben de bu arada onu arayayım."

Orkestra susmuştu. Pistteki çiftler hareketsiz ve iç içeydi şimdi. Barın yakınında biri yüksek sesle bir şeyler tartışıyor ve bağırıp çağırıyordu. Lituma müzisyenlere doğru yaklaştı. Don Anselmo, diye seslendi sendeleyerek. Kollarını iki yana açmıştı. Leónlar da peşinden yürüdüler. Ah, yaşlı Arpçı, beni anımsamadınız mı?

"Ama seni görmüyor ki yeğenim," dedi José. "Kim olduğunu söyle ona. Siz de Don Anselmo, tahmin edin bakalım."

"Bu da neyin nesi?" Chunga bir sıçrayışta önlerine

dikildi. Koltuğu arkada salınmaya devam ediyordu. "Çavuş, onu sen mi getirdin buraya?"

"Elimizde değildi Chunga," dedi Josefino. "Daha bugün geldi ve kafasına koymuş bir kez, onu engelleyemedik. Ama olup biteni biliyor ve aldırış etmiyor."

Lituma Don Anselmo'nun kollarının arasındaydı. Bu arada Genç ve Bolas da sırtına küçük küçük şaplaklar indiriyorlardı. Üçü birden konuşuyor ve barın oradakiler, şaşkın, meraklı, onları dinliyorlardı. Maymun önüne oturduğu zilleri tıngırdatıyor, José de arpı inceliyordu.

"Yoksa polis çağırmamı mı istiyorsun?" dedi Chunga. "Onu hemen dışarı çıkar."

"Dünyanın içkisini içti Chunga," dedi Josefino. "Ayakta bile duramıyor, görmüyor musun? Biz onunla ilgileniriz. Hiçbir sorun çıkmayacak, söz."

"Başıma hep bela açıyorsunuz," dedi Chunga. "Özellikle sen, Josefino. Ama geçen seferki olay bir daha yinelenmeyecek, sana yemin ederim, polis çağıracağım."

"Hiçbir sorun çıkmayacak Chunguita," dedi Josefino. "Söz. Yabani yukarıda mı?"

"Nerede olsun istiyordun?" dedi Chunga. "Ama bir olay çıkarsa yemin ederim anamı bellerim."

II

"Kendimi burada bayağı iyi hissediyorum Don Adrián," dedi Çavuş. "Benim memleketimin geceleri de böyle ılık ve aydınlıktır."

"Hiçbir şey ormanın yerini tutamaz," dedi Nieves. "Paredes geçen yıl dağlara gitti. Geri geldiğinde, her şey hüzün verici diyordu, tek bir ağaç bile kalmamış, yalnızca taşlar ve bulutlar."

Ay ışığı çok yukarılardaki düzlüğü pırıl pırıl aydınlatıyordu. Gözyüzünde sayılamayacak kadar yıldız vardı. Ormanın, gölgelerden oluşan çitin ardında Cordillera Sıradağları'nın dev gibi kütleleri görünüyordu. Kulübenin dibinde, sazların ve eğreltiotlarının arasından kurbağa vraklamaları geliyor, içeriden fırının çıtırtılarına karışan Lalita'nın sesi duyuluyordu. Köpekler, tarlanın orada güçlerinin yettiğince havlıyorlardı: Fareler için dövüşüyorlardı. Görmeliydiniz bunu Çavuş, sanki avlanıyorlardı. Muz ağaçlarının dibine siniyor ve uyur gibi yapıyorlardı. Farelerden birinin yaklaştığını görür görmez de, bum, gırtlağına çöküveriyorlardı. Nieves öğretmişti onlara bunu.

"Cajamarca'da insanlar kobay yerler," dedi Çavuş. "Onları tırnaklarından, küçücük gözlerinden ve bıyıklarından tanırlar. Aslında, bilmeyen biri onları sıçandan ayıramaz."

"Bir keresinde Lalita ve ben ormanda uzun bir yolculuk yapmıştık," dedi Nieves. "Sıkışınca fare yemek zorunda kaldık. Etleri çok pis kokuyor, ama yumuşacık ve bembeyaz. Tıpkı balık eti gibi. Aquilino eti yiyince zehirlenmişti, az kalsın yitiriyorduk onu."

"Büyük oğlunuzun adı Aquilino mu?" diye sordu Çavuş. "Hani şu gözleri Çinlilerinki gibi olan?"

"Evet, Çavuş," dedi Nieves. "Peki sizin oralarda da böyle ilginç yiyecekler var mıdır?"

Çavuş başını kaldırdı, birkaç saniye, büyülenmiş gibi öylece durdu. Ah, Don Adrián, keşke bir fırsatını bulup da bir Mangache lokantasına girebilseniz ve *seco de chabelo*'nun tadına baksanız. İnanın, zevkten ölürsünüz. Onun tadı dünyada hiçbir şeyle karşılaştırılamaz. Kılavuz Nieves hemen kabul etti bunu: İnsanın doğduğu yer gibisi olmaz. Hiç, Piura'yı özlemiyor musunuz Çavuş? Özlemez miyim, hem de her an. Ama insan yoksul oldu mu, istediklerinin hiçbirini yapamıyor Don Adrián. Siz burada, Santa María de Nieva'da mı doğdunuz?

"Daha aşağıda," dedi Kılavuz. "Marañón Irmağı orada daha da geniştir ve sis bastığında karşı kıyı görünmez bile. Ama ben Nieva'ya alıştım."

"Yemek hazır," dedi Lalita, başını pencereden uzatarak. Tarayıp serbest bıraktığı saçları pencerenin pervazına değiyordu ve gürbüz kolları nemli gibiydi. "Yemeği dışarıda yemek ister misin, Çavuş?"

"Size zahmet olmazsa çok hoşuma gider," dedi Çavuş. "Sizin evinizde kendimi memleketimdeymişim gibi hissediyorum, Hanımefendi. Ama bir ayrım var: Bizim ırmağımız sizinkinden oldukça dardır ve bütün bir yıl boyunca, hemen hiç suyu olmaz. Bir de ağaçlar yerine, upuzun kumsallar vardır."

"Öyleyse bizimkine hiç benzemiyormuş," dedi Lalita gülerek. "Ama eminim ki Piura da burası kadar güzeldir."

"Çavuş, orası da en az burası kadar sıcaktır ve aynı gürültüler orada da duyulur demek istiyor," dedi Nieves. "Toprak kadınlar için hiçbir şey ifade etmez Çavuşum."

"Şaka yapmak istedim," dedi Lalita. "Alınmadınız, değil mi Çavuş?"

Hiç öyle şey olur mu, kendisi de şakadan çok hoşlanırdı. Kendisine şaka yapılması ona güven duygusu verirdi. Hem sırası gelmişken, o da Iquitos'tan mıydı yoksa? Lalita Nieves'e baktı, Iquitos mu? Ve bir an yüzünü ondan yana çevirdi: Pırıl pırıl bir ten, ter, sivilceler. Çavuş, şivesinden onun Iquitoslu olduğu gibi bir izlenim edinmişti.

"O oradan ayrılalı uzun zaman oldu," dedi Nieves. Sırf dili onlarınkine çaldığı için bunu anlamış olmanız çok ilginç."

"Bütün Mangache'ler gibi benim kulağım da çok duyarlıdır," dedi Çavuş. "Gençliğimde çok güzel şarkı söylerdim, Hanımefendi."

Lalita Kuzey'in insanlarının çok iyi gitar çaldığını ve çok temiz yürekli olduklarını çok duymuştu, bu doğru muydu? Elbette Hanımefendi, dedi Çavuş; memleketinin şarkılarına şimdiye değin hiçbir kadın direnememişti. Piura erkeklerinden biri ne zaman bir kadına âşık olsa, hemen arkadaşlarının ocağına düşerdi: Herkes gitarını kucağına alır ve öyle serenatlar yapardı ki, kızcağız yelkenleri suya indirirdi. Çok büyük müzisyenler vardı orada, Hanımefendi. Ve Çavuş onların çoğunu tanırdı. Hele arp çalan yaşlı bir adam vardı ki, bir harikaydı. Çok güzel valsler bestelerdi. Adrián Nieves, Lalita'ya eliyle kulübenin içini işaret itti: O çıkmayacak mıydı? Lalita omuzlarını silkti.

"Utanıyor, çıkmak istemiyor," dedi. "Beni dinlemiyor bile. Bonifacia dişi bir geyik gibidir Çavuş; durup dururken kulaklarını bir şeye diker ve korkuverir."

"Hiç değilse gelsin de, Çavuş'a iyi akşamlar desin," dedi Nieves.

"Onu kendi haline bırakın," dedi Çavuş. "Mademki istemiyor, çıkmasın."

"İnsanın yaşantısı bu denli çabuk değişemez, Lalita. Şimdiye değin yalnızca kadınların arasında yaşadı ve erkekler zavallıcığı korkutuyor. Onların çıngıraklıyılana benzediğini söylüyor; bunu ona o rahibeler öğretmiş olmalı. Şimdi de saklanmak için tarlanın oraya gitti."

"Tadıncaya kadar erkeklerden hep korkarlar," dedi Nieves. "Tattıktan sonra da bir daha doymak bilmezler."

Lalita odaya daldı ve bir süre sonra da sesi geldi oradan. Ona hiç yakışmayan, hafifçe öfkeli bir sesti bu; erkekler onu hiçbir zaman korkutmamıştı. Ama, erkek delisi bir kadın da değildi doğrusu. Neden söyledin bunu, Adrián? Kılavuz kahkahayı bastı ve Çavuş'a doğru eğildi: Lalita çok iyi bir kadındı ama, ne yapalım, yapısı böyleydi işte. Burnundan kıl aldırmazdı. Pırıl pırıl teni ve badem biçimli gözleriyle, küçük, narin Aquilino göründü koridorun ucunda; iyi akşamlar, dedi. Elinde bir lamba vardı, çünkü geldiği yer iyice karanlıktı. Lambayı verandanın korkuluğuna yerleştirdi. Arkasında iki küçük çocuk daha vardı. Saçları lüle lüle, ayakları çıplaktı ve yalnızca don vardı üstlerinde. Çavuş onları yanına çağırdı. Onlar şakalaşıp gülüşürken Lalita ve Nieves, çocukların dışarı çıkardığı masaya meyve, balık ve manyok taşıdılar. Ne kadar sempatik şeyler bunlar, Hanımefendi. Masaya bir de *anisado* şişesi geldi. Nieves çocukların yiyeceklerini ellerine verdi ve onlar da tarlaya açılan merdivene doğru uzaklaştılar. Sizin yumurcaklar çok sevimli şeyler Don Adrián, dedi Çavuş. Piura'da çocukları hep böyle, yumurcak, diye çağırırız, Hanımefendi. Ve Çavuş, yumurcakları pek severdi.

"Sağlığınıza," dedi Nieves. "Burada bulunmanızın şerefine."

"Bonifacia her şeyden korkuyor ama çok çalışkan bir

kız," dedi Lalita. "Bana tarlada yardım ettiği gibi mutfak işinden de anlıyor. Üstelik çok iyi de dikiş dikiyor. Çocukların donlarını gördünüz mü? Onların hepsini o dikti, Çavuş."

"Ama, artık ona öğüt vermeye başlamalısın," dedi Kılavuz. "Onun gibi çekingen bir kız, asla koca bulamaz. Kendisine bir şey sorulmadıkça ağzını açmıyor, ne kadar sessiz olduğunu düşünebiliyor musunuz Çavuş?"

"Bu bana o kadar kötü bir şeymiş gibi gelmiyor." dedi Çavuş. "Gevezelerden hiç mi hiç hoşlanmam."

"Öyleyse Bonifacia'dan hoşlanacaksınız," dedi Lalita. "Tek bir söz etmeden bütün ömrünü tüketebilir."

"Size bir sır vereceğim Çavuş," dedi Nieves. "Lalita sizi Bonifacia'yla evlendirmek istiyor. Bana söylediğine göre, sizi davet etmemi de bunun için istemiş. Sıkı durun, henüz bir şey yitirmiş sayılmazsınız."

Yarı gülümser, yarı özlemli bir ifade geldi Çavuş'un yüzüne. Bu evlenme konusu daha önce de söz konusu olmuştu, Hanımefendi. Sivil muhafız örgütüne henüz yeni girmiş ve kendisini çok seven bir kadınla karşılaşmıştı. Öte yandan, kendisi de kadını seviyordu. Adı neydi? Lira. Peki ne oldu sonra? Hiçbir şey Hanımefendi, kendisini Piura'dan başka bir yere atamışlar ve Lira da onun peşinden gelmek istememişti. Aşkları da orada sona ermişti.

"Nereye gidecek olursa olsun, Bonifacia hayat arkadaşının peşini bırakmayacaktır," dedi Lalita. "Ormanın kadınları böyledir işte, koşullardan yılmazlar. Buralı bir kadınla evlenmelisiniz, Çavuş."

"Görüyor musunuz, Lalita kafasına bir şey koydu mu hiçbir şey onu yolundan alıkoyamaz," dedi Nieves. "Gerçekleştirinceye değin uğraşır. Loreto kadınları gerçek birer hayduttur, Çavuş."

"Siz olsa olsa sevimli birer haydut olursunuz," dedi

Çavuş. "Nievesler Santa María de Nieva'da yabani insanlar olarak tanınırlar. Kimseyle arkadaşlık etmedikleri söylenir. Bununla birlikte, şu kadar zamandır buradayım, beni ilk olarak sizler evinize çağırdınız, Hanımefendi."

"Burada muhafızları kimse sevmez de ondan Çavuş," dedi Lalita. "Bu konuda abartmalı bir sürü şey söylendiğini bilirsiniz: Kızları baştan çıkarır, kendilerine âşık eder, gebe bırakır, sonra da tüyüverirler..."

"Eh, durum böyleyken, nasıl olur da Bonifacia'yı Çavuş'la evlendirmek isteyebilirsin?" dedi Nieves. "Bu iki şey birbiriyle çelişiyor."

"Sen bana Çavuş'un başka türlü bir insan olduğunu söylememiş miydin?" diye sordu Lalita. "Görelim bakalım, doğru mu yanlış mı?"

"Doğrudur, Hanımefendi," dedi Çavuş. "Ben dürüst bir adamım; iyi bir Hıristiyan'ım, burada söyledikleri gibi. Ve göreceksiniz, benden daha iyi bir dost bulamazsınız. Kendimi size çok yakın buluyorum, Don Adrián. Dahası, evinizde büyük bir huzur duyuyorum."

"Gene gelebilirsiniz, ne zaman isterseniz," dedi Nieves. "Gelin Bonifacia'yı görün. Ama Lalita'yla uğraşayım demeyin, çünkü çok kıskancımdır."

"Kıskanmakta haklısınız Don Adrián," dedi Çavuş. "Evin hanımı çok güzel bir kadın, ben olsam, ben de kıskanırdım."

"İltifatlarınız için teşekkür ederim Çavuş," dedi Lalita. "Ama, bunu laf olsun diye söylediğinizi biliyorum, çünkü artık güzel bir kadın değilim. Eskiden, gençken, gerçekten öyleydim."

"Ama hâlâ gençsiniz," diye karşı çıktı Çavuş.

"Artık güvenim kalmadı," dedi Nieves. "İyisi mi, yalnızca ben evdeyken gelin, Çavuş."

Tarladaki köpekler sürekli havlıyor, arada bir çocukların sesi de duyuluyordu. Sinekler yağ kandilinin çevre-

sinde dönüp duruyorlardı. Nievesler ve Çavuş ise içiyor, söyleşiyor, şakalaşıyorlardı. Kılavuz Efendi! Üçü birden başlarını ırmağın sazlıklarına doğru çevirdiler. Gecenin karanlığı Santa María de Nieva'ya uzanan yolu örtüyordu. Kılavuz Efendi! Şişko bu, dedi Çavuş. Mendebur herif. Yine ne var, bu saatte insanı rahatsız etmenin ne gereği var Don Adrián. Üç küçük çocuk verandaya doluştular. Aquilino, Kılavuz'a doğru yürüdü ve alçak sesle bir şeyler söyledi: Buraya geliyordu.

"Öyle sanıyorum ki, bize yine yolculuk görünüyor, Çavuş," dedi Nieves.

"Sarhoş olmalı," dedi Çavuş. "Önemsenecek bir şey yok, içince garip düşüncelere kapılır bizimki."

Merdiven çatırdadı. Şişko'nun cüppesi silueti Aquilino'nun ardından ortaya çıktı. Of, Çavuş! Sonunda buldum sizi. Üsteğmen ve adamları her yerde sizi arıyorlar. Hepinize iyi akşamlar.

"Görevde değilim," diye homurdandı Çavuş. "Ne istiyorlar ki benden?"

"Çocukları buldular," dedi Şişko. "Bir grup oduncu, kamp yerinin yakınında bulmuşlar onları. İki saat kadar önce manastıra haber vermişler. Rahibeler herkesi ayağa kaldırdılar Çavuş. Kızlardan birinin ateşi var galiba."

Şişko'nun sırtında yalnızca bir gömlek vardı ve kepiyle oynuyordu. Ve Lalita onu soru yağmuruna tutuyordu. Kılavuz ve Çavuş ayaklandılar, evet, amma da ters bir zamana rastlamıştı. Hemen yanlarına gitmek gerekiyor, Hanımefendi. Yarına kadar beklemekti niyetleri, ama rahibeler Don Fabio ile Üsteğmen'i yola getirmişlerdi sonunda. Böyle gecenin ortasında mı yola çıkılacak? diye sordu Çavuş. Evet Çavuş, rahibe analar, oduncular çocukların en büyüğüne bir iyilik düşünür, diye korkuyorlar.

"Rahibe analar haklı," dedi Lalita. "Uzun süreden beri ormanda zavallılar. Çabuk ol Adrián, haydi."

"Yapacak başka bir şey yok," dedi Kılavuz. "Siz Çavuş'la birer bardak içki için, ben de tekneye benzin koyayım."

"Bu geri çevrilmez işte, teşekkür ederim," dedi Şişko. "Bize layık gördükleri şu hayata bakın siz, doğru değil mi Çavuş? Yemeğin tam ortasında ağzınızın tadını kaçırdığım için özür dilerim."

"Hepsini buldular mı?" diye sordu duvarın öteki tarafından gelen bir ses. Hepsi oraya baktılar. Pencerenin yanında kısacık saçlı belli belirsiz bir kadın başı göründü. Lambanın ışığı oraya kadar ulaşamıyordu.

"Yalnızca ikisini," dedi Şişko, pencereye doğru eğilerek. "Yalnızca Chicais'lı kızları."

"Haber vereceklerine onları neden getirmediler?" diye sordu Lalita. "Ama yine de bulunmuş olmaları çok iyi bir şey. Bulunmalarına çok sevindim."

Onları getirecek herhangi bir araç yoktu ellerinin altında Hanımefendi, dedi Şişko. Çavuş ile ikisi pencere pervazına doğru başlarını uzatmışlardı. Ama siluet çabucak geriye çekilmişti. Şimdi belli belirsiz yüz hatlarıyla koyu renk saçlarından başka bir şey görünmüyordu. Trabzanın öteki yanındaysa Adrián Nieves buyruklar yağdırıp duruyordu. Çocukların suyun içinde debelendikleri, eğreltiotlarının arasında gidip geldikleri duyuluyordu. Lalita onlara *anisado* sundu ve içtiler. Sağlığınıza Çavuş, dedi Şişko. Asıl evin hanımının sağlığına iç, görgüsüz herif, dedi Çavuş.

"Üsteğmen'in işi benim üzerime yıkacağını biliyordum zaten," dedi Çavuş. "Oraya yalnız gitmeyeceğimi umarım? Benimle kimler geliyor çocukları aramaya giderken?"

"Ufaklık ve ben," dedi Şişko. "Ve bir de Rahibe."

"Rahibe Angélica mı?" diye sordu pervazın ardındaki ses ve başlarını yeniden o yöne çevirdiler.

"İyi bildiniz. Çünkü Rahibe Angélica doktorluktan da biraz anlar," dedi Şişko. "Küçük hastayı o iyileştirecek."

"Ona kinin verin," dedi Lalita. "Ama yalnız bir sefer yapmak yetmez, hepsi birden sığmazlar kayığa. En az iki üç sefer yapmak gerekir."

"Mehtabın olması büyük bir şans," dedi Kılavuz Nieves, merdivenin oradan. "Yarım saat içinde hazır olurum."

"Git de Üsteğmen'e geleceğimizi haber ver Şişko," dedi Çavuş.

Şişko başıyla peki dedi, iyi akşamlar diledi ve uzaklaştı. Tam pencerenin önünden geçerken, içerideki belli belirsiz siluet kendisini geriye doğru çekti; önce kayboldu, Şişko ıslık çalarak merdivenden inmeye başlayınca yeniden göründü.

"Gel Bonifacia," dedi Lalita. "Seni Çavuş'la tanıştırayım."

Lalita, Çavuş'u kolundan tutup kapıya doğru götürdü, ve birkaç saniye sonra, eşikte bir kadın silueti göründü. Elini uzatmış olan Çavuş öylece kalakaldı: O narin gölge karanlığı yırtarak çıkıncaya, parmakları kendi parmaklarına değinceye değin, gözlerini o küçük ve durgun kıvılcımlardan ayıramadı. Eller tanıştı böylece ve sonra ayrıldılar. Hizmetinizdeyim, küçükhanım. Lalita gülümsüyordu.

"Onun da senin gibi bir adam olduğunu sanmıştım," dedi Fushía. "Nasıl yanıldığımı görüyor musun, moruk."

"Aslında ben de biraz yanıldım," dedi Aquilino. "Adrián Nieves'in böyle davranabileceği hiç aklıma gelmezdi. Öyle her şeyden elini eteğini çekmiş bir hali vardı ki. Bu işin nasıl başladığını kimse fark edemedi mi?"

"Hiç kimse," dedi Fushía; "ne Pantacha, ne Jum, ne de Huambisalar. Tanrı'nın laneti üzerlerine olsun, pis mendeburlar!"

"Yine nefret kusmaya başladın, Fushía," dedi Aquilino.

Ve Nieves onu gördü; köşeye, küple duvarın arasına sıkışmıştı. Kocaman, kıllı, simsiyahtı. Ağır ağır yatağından doğruldu, elini giysilerin, kauçuk sandaletlerin, ipin, su kabaklarının, *chambira* sepetlerin üzerinde gezdirdi. İşe yarayabilecek hiçbir şey yoktu. O ise büzülmüş, hep o köşede duruyordu. Küpün kırmızımtırak karnına yapışmış, incecik ve kapkara bacaklarının üzerinden onu gözlüyor olmalıydı. Koca palayı kınından çekip çıkardı ve bir adım attı. Ama o kaçmamıştı. Küçücük, fesat dolu gözleriyle her davranışını saptıyor, kırmızı karnı inip kalkıyordu. Nieves köşeye doğru, ayak parmaklarının üzerinde ilerledi. O ise birden ürpererek tostoparlak büzülüverdi. O anda, kuru otların ezilmesini andıran bir ses duyuldu. Hasırın üstünde bir yarık ve kırmızı-kara küçük lekeler oluştu sonra. Bacaklarına hiçbir şey olmamıştı; tüyleri uzun, simsiyah ve ipek gibiydi. Nieves palayı yerine koydu ve yatağına geri döneceği yerde, pencerenin yanına gitti, bir sigara yaktı. Ormanın soluğu ve karanlığın içinden gelen sesler yüzünü okşuyordu. Sigarasının ateşiyle sacla kaplı çatının üzerinde gezinen yarasaların kanatlarını yakmaya çalıştı bir süre.

"Adada hiç yalnız kalmamışlar mıydı?" diye sordu Aquilino.

"Yalnız bir kere," dedi Fushía, "o mendebur herif hastalandığı zaman. Ama bu daha ilk başlardaydı. Aralarındaki hikâye o zaman başlamış olamaz, buna cesaret edemezlerdi o zamanlar, benden ödleri kopardı."

"İnsanı, Cehennem'den daha çok korkutacak hiçbir şey yoktur," dedi Aquilino, "ama, insanlar yine de kötü yola saparlar. Korku insanları her zaman durdurmaz, Fushía."

"Cehennem mi, orayı daha kimse görmedi," dedi Fushía "oysa onlar beni her gün karşılarında görüyorlardı."

"Sen nasıl düşünürsen düşün, ama bir erkek ve bir kadın birbirlerini bir kez istediler mi, onları hiçbir şey durduramaz," dedi Aquilino, "tenleri onları yakıp kavurur; sanki içlerinde kocaman birer ateş yanıyordur. Daha önce senin de başına gelmedi mu bu?"

"Bugüne değin, hiçbir kadın bana bu duyguyu yaşatamadı," dedi Fushía. "Ama, şimdi, evet, moruk, şimdi evet. Derinin altından ateşler fışkırıyor sanki."

Nieves, sağ tarafta, ağaçların arasında ateş yakıldığını ve görünüp yiten Huambisaların gölgelerini gördü. Solda, Jum'un kulübesini çatıverdiği yerdeyse, yalnızca ve yalnızca sessizlik egemendi. Kapok ağaçlarının çivit mavisi gökyüzüne dayanmış sorguçları bir o yana, bir bu yana salınıp duruyordu. Ay ışığı fundalıkların ve eğreltiotlarının arasından aşağı indikten sonra, içinde kaplumbağaların bulunduğu havuzun çevresinde dönüyor, sonra küçük kumsala dek uzanan patikayı tümüyle aydınlatıyordu. Lagünün suyu ne kadar mavi, sakin ve sessizdi kim bilir. Havuzun suyu alçalmış mıydı ki? Kazıklar ve ağ kurumuş muydu? Çok geçmez, kaplumbağalar o pürtüklü boyunları ve av peşinde koşan çapak çapak gözleriyle kumun üstünde cascavlak kalırlardı. Geriye, palanın keskin tarafıyla kabuklarını sıyırmak ve beyaz etlerini parçalamak kalırdı. Güneş ve nemden çürüyüp kokmasınlar diye de, iyice bir tuzlamak gerekecekti. Nieves sigarayı söndürdü ve tam lambayı söndürmeye hazırlandı ki, duvara vurulduğunu duydu. Kapının sürgüsünü kaldırdı ve Lalita girdi içeriye. Bir Huambisa *itipak*'ına bürünmüştü. Saçları beline kadar iniyordu ve ayakları çıplaktı.

"Eğer öcümü almak için ikisinden birini seçmek zorunda kalsaydım, o karıyı seçerdim Aquilino," dedi Fushía. "Çünkü bu işi o başlattı, bundan eminim, hastalandığımı gördüğünde."

"Ona çok kötü davranıyor, sürekli dövüyordun," de-

di Aquilino. "Oysa kadınlar çok gururlu yaratıklardır Fushía. Hangi Hıristiyan kadın buna dayanabilir, bir düşünsene? Her seferden dönüşünde yanında bir de kadın getiriyordun, Lalita'nın burnunun dibine sokuyordun."

"Bunun, o Chuncha'ların onu etkilediğini mi sanıyorsun?" dedi Fushía. "Böyle düşünüyorsan, çok yanılırsın, moruk. O kancık köpek iyice kızışmıştı, çünkü ben artık onu beceremiyordum."

"Bundan artık söz etmesen iyi olacak, oğlum," dedi Aquilino. "Görüyorum ki bu iş seni çok üzüyor."

"Ama değil mi ki bu böyle, yani ben onu artık beceremediğim için başladı, işte buna dayanamıyorum," dedi Fushía. "Bunun ne kadar korkunç, ne kadar acı bir şey olduğunu düşünebiliyor musun?"

"Söyleyin bana, yoksa sizi uyandırdım mı?" dedi Lalita uykulu bir sesle.

"Hayır uyandırmadınız," dedi Nieves. "İyi akşamlar. Sizi dinliyorum."

Kapıyı kapattı, pantolonunu düzeltti, kollarını çıplak göğsünün üzerinde kavuşturdu, ama hemen sonra yeniden aşağı doğru sarkıttı. Ve kararsız, ayakta kalakaldı. Sonra küpü gösterdi: Tüylü bir örümcek üzerine tünemiş, o da az önce onu öldürmüştü. Oysa, bütün delikleri daha bir hafta önce tıkamıştı. Ama bu tüylü hayvanlar her gün yeni yeni delikler açarlar, dedi Lalita. Yatağın üzerine oturdu.

"Bu, acıktıklarını gösterir," dedi Lalita. "Böyle bir dönemde bu olağan bir şey. Bir keresinde uykudan bir uyandım ki, bacağımı hiç oynatamıyorum, inanın ki böyle. Bacağımın üzerinde kırmızı bir leke oluşmuştu, çok geçmeden de iyice şişti. Huambisalar terletmek için bacağımı bir mangalın üstüne tutuyorlardı. İzi hâlâ duruyor."

Elleri *itipak*'ın üstünden aşağı kaydı, örtüyü kaldırdı ve pürüzsüz, dipdiri kalçaları ortaya çıktı. Kalçasında küçük bir böcek büyüklüğünde bir yara izi vardı.

"Sizi böyle korkutan nedir?" diye sordu Lalita. "Söyleyin bana, yüzünüzü neden öte yana çeviriyorsunuz?"

"Korkmuyorum," dedi Nieves. "Yalnız, ben bir erkeğim ve siz de çıplaksınız."

Lalita katıla katıla güldü ve *itipak*'ın ucunu elinden bıraktı. Sağ ayağını bir sukabağının üzerinde gezdiriyor, onu ayağının üstüyle, parmaklarının ucuyla ve topuğuyla okşuyordu.

"Kancık köpek de, orospu de, istersen daha da kötüsünü söyle," dedi Aquilino. "Ama ben Lalita'yı çok severim ve bu söylediklerin beni hiç mi hiç etkilemez. Benim kızım gibidir o."

"Bir kadın ki erkeğinin öldüğünü görünce bunu yapar, kancık bir köpekten, orospudan da beterdir," dedi Fushía. "Yeryüzünde bunu tanımlamaya yetecek sözcük bile yoktur."

"Ölmek mi? Hastalanmanın adı ne zamandan beri ölmek oldu? San Pablo'da insanlar olsa olsa yaşlılıktan ölür, Fushía," dedi Aquilino. "Hastalıktan değil."

"Bunu bana teselli olsun diye değil, ona sövmeme canın sıkıldığı için söylüyorsun," dedi Fushía.

"O bunu size benim yanımdayken bile söyledi," diye fısıldadı Nieves. "Seni bir kere daha *itipak*'ın altında çırılçıplak yakalarsam *tarangana*'lara yem ederim, demişti, anımsamıyor musunuz?"

"Başka zamanlarda da, seni Huambisalara teslim ederim, gözlerini oyarım, demişti," dedi Lalita. "Pantacha'ya da, sürekli onu dikizliyorsun, seni öldürürüm, derdi. Korkutmaya kalkışırsa, anlayın ki hiçbir şey yapmayacaktır; öfkesi sözcüklerle birlikte uçar gider. Söyleyin bana, beni dövdüğü zaman üzülüyor muydunuz?"

"Hem de kızıyordum," dedi Nieves. Acemice kapının kolunu kurcalamaya başladı. "Özellikle de size sövdüğünde."

Yalnız başınayken daha da kötüydü; dişlerini yitiriyorsun, yüzün frengililerinkine benziyor, bedenin artık eskisi gibi değil, her tarafın porsumuş, yakında yaşlı Huambisa karılarına döneceksin... Aklına geleni söylüyordu. Bütün bunlar onu üzüyor muydu? N'olur susun artık, dedi Nieves.

"Ama, sana güveniyor ve seni tanıyordu," dedi Aquilino. "Adaya ne zaman gelsem, yakında beni buralardan götürecek, eğer bu yıl çok kauçuk olursa Ekvador'a gideceğiz ve orada evleneceğiz, der dururdu. Akıllı olun Don Aquilino, derdi bana, malı iyi bir fiyata satın. Zavallı Lalita."

"Daha önce tüymedi, çünkü zengin olacağımı umuyordu," dedi Fushía. "Ne kadar aptalmış be, moruk! Onunla dipdiri ve yüzünde tek bir sivilce yokken bile evlenmedim. O ise, bu işi, artık kimseyi etkileyemeyecek duruma geldiği zaman yapacağımı sanıyordu."

"Adrián Nieves'i etkiledi ya, sen ona bak," dedi Aquilino. "Yoksa adam onu kaçırır mıydı?"

"Ya öteki kadınlar? Patron onları da Ekvador'a götürecek mi?" diye sordu Nieves. "Onlarla da evlenecek mi?"

"Onun benden başka karısı yok," dedi Lalita. "Ötekiler yalnızca birer hizmetçi."

"Siz ne derseniz deyin, bu yüzden ne kadar acı çektiğinizi biliyorum," dedi Nieves. "Evinize başka kadınlar getirmesinin sizi üzmemesi için, yürekten yoksun olmanız gerekir."

"Onları evime sokmuyor ki," dedi Lalita. "Avluda, hayvanlarla birlikte yatıyor onlar."

"Ama, onlarla sizin yanınızda bile sevişiyor," dedi Nieves. "Şimdi anlamamazlıktan gelmeyin."

Yüzüne bakabilmek için yeniden kadına döndü. Lalita, kamp yatağının köşesine ilişmişti. Dizlerini sımsıkı kavramış, gözlerini önüne indirmişti. Nieves onu incit-

mek istemiyordu oysa. Anlaşılmayan bir şeyler mırıldandı ve yeniden pencereden bakmaya başladı: Patronla birlikte Ekvador'a gideceğini söyleyince çok kızmıştı. Ateşböcekleri eğreltiotlarının arasında kıvılcımlar saçarak dolaşıyorlardı. Özür diliyorum, dedi, incitmek istememişti gerçekten. Lalita gözlerini kaldırdı yerden:

"Bazen, hoşuna gitmeyenlerden birkaçını size ve Pantacha'ya bırakmıyor muydu sanki? Sen de ondan daha farklı şeyler yapmıyorsun."

"Ben, ben yalnız bir insanım," dedi kekeleyerek Nieves. Dili dolaşıyordu. "Bir Hıristiyan'ın, kadınlarla birlikte olmaya gereksinimi vardır. Hem neden beni Pantacha ile aynı kefeye koyuyorsunuz? Ayrıca, bana 'sen' demeniz de hoşuma gitmiyor."

"Yalnızca ilk başlarda, o da benim yolculuklarımı fırsat bilerek kadınlara kötü davrandı," dedi Fushia. "Kadınları tırmalayıp duruyordu. Hele bir Achuale kadınını öyle kötü yaptı ki, kadının her yanını kan içinde bıraktı. Ama sonra bu duruma alıştı ve kadınlarla dost bile oldu. Onlara Hıristiyanlar gibi konuşmayı öğretiyor, böylece kendini oyalayacak bir şeyler buluyordu. Demem şu ki, durum senin sandığın gibi değildi, moruk."

"Ve sen hâlâ yakınıyorsun," dedi Aquilino. "Bütün erkekler senin sahip olduğun şeylerin düşüyle yaşarlar. Senin kadar çok kadın değiştirmiş kaç erkek tanıyorsun Fushia?"

"Ama onlar Yerli kadınlardı," dedi Fushia. "Chuncha'lar, Aguarunalar, Achualeler, Shapralar. Hepsi de boktan şeylerdi, dostum."

"Hem sonra, onların küçük birer hayvandan farkları yoktu," dedi Lalita. "Bana çok bağlıydılar. Ben asıl, Huambisalardan çok korktukları için üzülüyordum. Sen patron olsaydın, sen de aynı biçimde davranırdın. Hatta bana bile kötü davranırdın."

"Hakkımda belli bir yargıya varacak kadar beni tanımanız olanaksız," dedi Nieves. "Ben hayat arkadaşıma böyle davranmazdım. Hele o kadın sizin gibi biri olursa."

"Buradakilerin bedenleri çok çabuk pörsür," dedi Fushia. "Lalita yaşlandıysa bunda benim suçum ne? Hem sonra ayağıma kadar gelmiş fırsatlardan yararlanmamak da büyük aptallık olurdu doğrusu."

"Nerede en körpeleri varsa onları bu yüzden mi arayıp buluyordun, kaçırmak için?" diye sordu Aquilino. "El değmemiş oldukları için değil mi?"

"Tam üstüne bastın," dedi Fushia. "Herkes gibi, ben de yabani kadınlardan hoşlanırım. Ama bu puta tapan mendeburlar onların bakire olarak büyümelerine fırsat vermezler ki. Küçük kızların hemen hepsini bozarlar. El değmemiş olarak bulabildiğim tek kadın o Shapralı oldu."

"Bana üzüntü veren tek şey Iquitos'taki günlerimi anımsamak," dedi Lalita. "Bembeyaz inci gibi dişlerim vardı ve yüzümde tek bir pürüz yoktu."

"Kendi kendinize üzüntü yaratmak için hep bir şeyler buluyorsunuz," dedi Nieves. "Oysa bir düşünsenize, patron, Huambisaların bu tarafa yaklaşmalarına neden izin vermiyor? Yanlarından geçerken, neden tüm gözler sizi izliyor?"

"Yalnızca senin ve Pantacha'nınkiler," dedi Lalita. "Ama bunun nedeni güzel olmam değil, buradaki tek beyaz kadın olmam."

"Size, hep 'siz' demem öğretildi bana," dedi Nieves. "Neden beni Pantacha ile aynı kefeye koyuyorsunuz?"

"Sen ondan daha değerlisin benim gözümde," dedi Lalita. "Seni görmeye de bu yüzden geldim zaten. Artık sıtma nöbetin tutmuyor mu?"

"Seni karşılamak için kıyıya inmediğim günü anımsıyor musun?" dedi Fushia. "Hani gelmiş de beni kauçuk ambarında bulmuştun? İşte o gündü, moruk."

"Evet, anımsıyorum," dedi Aquilino. "Ayakta uyur gibi bir halin vardı. Pantacha'nın sana da o kaynatılmış bitkilerden verdiğini sanmıştım."

"Getirdiğin *anisado*'yla kafayı çektiğimi de anımsıyor musun?" diye sordu Fushía.

"Onu da anımsıyorum," dedi Aquilino. "Huambisaların barakalarını yakacağım, diye tutturmuştun. Şeytandan farkın yoktu, bu yüzden de seni bağlamak zorunda kalmıştık."

"Gerçek şu ki, tam on gün üst üste denemiş, ama o mendebur karıyı bir türlü beceremediğim gibi öteki Chuncha'ları da yapamamıştım. Deli olmak işten değildi, moruk. Yalnız başımayken ağlama krizine tutuluyordum. Kendimi öldürmek istiyordum. Şu işe bak Aquilino; on gün boyunca didin dur, ama hiçbir şey becereme."

"Ağlama Fushía," dedi Aquilino. "Olup biteni neden bana anlatmadın peki? Belki seni iyileştirecek bir şeyler yapabilirdim, o zaman. Bagua'ya gider, doktora iğne vurdurabilirdik."

"Ve sanki bacaklarım uykuya dalmış gibiydi moruk," dedi Fushía. "Elimle şaplaklıyor, şaplaklıyordum, ama bana mısın demiyorlardı. Kibrit yakıp yaklaştırıyordum, ama boşuna. Ölmüş gibiydiler, moruk."

"Boşver, böyle kötü şeyler düşünüp de kendini yeniden üzme," dedi Aquilino. "Haydi, kayığın kenarına yaklaş da bak. Bak, şu uçan balıklara bir kere. Hani şu elektrikli olanlarına. Görüyor musun bizi nasıl izliyorlar. Şu havadaki ve suyun içindeki kıvılcımlara bak, ne hoş."

"Çok geçmeden de kabarcıklar oluştu moruk," dedi Fushía. "Ve artık o mendebur karının önünde soyunamıyordum. Bütün bir gün, bütün bir gece saklanıp gizlenmek zorunda kalmak. Üstelik çevrende durumu anlatabileceğin bir tek kişinin bile bulunmaması. Bu mutsuzlu-

ğa tek başına katlanmaya çalışmak. Düşünebiliyor musun, Aquilino?"

Tam o sırada kapı vuruldu ve Lalita ayağa fırladı. Pencereye doğru gitti ve yüzünü sac levhaya yapıştırarak anlaşılmaz bir şeyler mırıldandı. Dışarıdaki kim olduğu bilinmeyen kişi de, aynı mırıltıyla yanıt verdi.

"Aquilino iyi değilmiş," dedi Lalita. "Bütün yediklerini çıkarıyormuş zavallıcık. Ona bakmaya gidiyorum. Eğer yarın da dönmemiş olurlarsa, gelip sana yemek hazırlayacağım."

"Dilerim dönmezler," dedi Nieves. "Yapacağınız yemeğe gereksinimim yok. Beni görmeye gelmeniz yeter."

"Ben sana 'sen' dediğime göre, sen de bana 'sen' diyebilirsin," dedi Lalita. "En azından yanımızda kimse yokken."

"Eğer yanımda bir ağ olsaydı bunlardan tonla yakalardım Fushía," dedi Aquilino. "Gel de şunlara bir bak. Ayağa kalkmana yardım edeyim ister misin?"

"Ve sonra ayaklarım," dedi Fushía. "Topallaya topallaya yürümeye başladım, moruk. Derken derimin dökülmesi. Tıpkı yılanlarınki gibi. Ama, hiç değilse onlar alttan yeni bir deri çıkarırlar, bendeyse ne gezer: Tepeden tırnağa cılk bir yara gibiydim. Haksızlık bu Aquilino, haksızlık."

"Haksızlık olduğunu ben de biliyorum," dedi Aquilino. "Ama gel de şu küçücük elektrik balıklarına bak. Şunların güzelliğini bir kez de kendi gözlerinle gör."

Juana Baura ile Antonia, Gallinacera'dan her gün aynı yolu izlerlerdi. Önlerinde dümdüz uzanan iki tozlu caddeyi geçer, çarşıya ulaşırlardı: Satıcı kadınlar, o saatlerde keçiboynuzu ağaçlarının altına bezlerini yaymaya, mallarını sıralamaya başlamış olurlardı. *Harikalar*'ın ora-

larda, karşılarına tarak, parfüm, kadın giyim eşyası, kemer ve küpe satan bir dükkân çıkardı. Oradan sola dönerlerdi ve iki metre kadar ilerden, Armes Alanı gözükürdü. Alanda bir sürü palmiye ve demirhindi ağacı vardı. Alana ulaşmak için Kuzey Yıldızı'na açılan caddeden geçerlerdi. Yol boyunca, Juana Baura tutması için kolunu Antonia'ya uzatır, boşta kalan eliyle de tanıdıklarına selam verir, merhabalaşırdı. Alana vardıklarında Juana bankları gözden geçirir, genç kız için en gölgeli olanını seçerdi. Kızcağızın sessiz ve kaygısız bir biçimde yerleştiğinden emin olunca da, küçük ama sık adımlarla yeniden evine yollanırdı. Eşeğinin ipini çözer, yıkanacak çamaşırları toplar ve ırrnağa doğru yola çıkardı. Buna karşılık, Antonia ellerini sıkı sıkı kavrar da bir türlü bırakmak istemezse, Juana da onun yanına oturur, okşayarak yatıştırmaya çalışırdı. Bu sessiz sedasız sorgulama, genç kız onun gitmesine izin verinceye değin sürerdi. Çamaşır işi bittikten sonra, Juana yeniden kızın yanına dönerdi. Kimi zaman da Antonia'yı Gallinacera'ya geri götürmek için eşeğe bindirirdi. Juana Baura'nın kızcağızı iyiliksever bir komşuyla bahçede tur atarken gördüğü de olurdu. Bazen yolda Jacinto'yla, bir ayakkabı boyacısı ya da bir dilenciyle karşılaşır; berikiler onun kızı aradığını anlayarak, birileri onu kiliseye, rıhtıma, şuraya ya da buraya götürdü, derlerdi. Juana Baura o zaman Gallinacera'ya tek başına dönerdi. Antonia da, herhangi bir iyiliksever kişinin hizmetçisinin koluna girmiş olarak, akşama doğru görünürdü.

O gün, evden iyice erken çıktılar. Juana Baura, Grau Kışlası'na bir tören üniforması götürmek zorundaydı. Çarşı ıpıssızdı. Akbabalar, *Harikalar*'ın çatısına tünemiş, uyukluyorlardı. Henüz çöpçüler bile geçmemişti buralardan. Su birikintilerinden ve çöplüklerden kötü bir koku yükseliyordu. Kimsenin görünmediği Armes Alanı'nın üzerinde utangaç bir esinti dolaşıyor, güneş bulut-

suz gökyüzünde gıdım gıdım doğuyordu. Kum yağmıyordu artık. Juana Baura etekliğiyle banklardan birini temizledi, genç kızı oturttu, kımıltısız ellerini tuttu bir an, yanağından bir makas aldı ve sonra döndü gitti. Yolda, mezbahada kasaplık yapan Hermógenes Leandro'nun karısıyla karşılaştı ve bir süre birlikte yürüdüler. Güneş, yüksek çatılara ışıklarını göndererek tepelerine doğru yükseliyordu. Juana iki büklüm yürüyor, arada bir böbreklerinin üzerine rastlayan yeri ovuşturuyordu. Kasabın karısı, sen hastasın, dedi. Bir süredir kramp giriyor, özellikle de sabahları, diye yanıtladı o da. Hastalıktan, yaşlılıktan, ilaçlardan ve yaşamak için neleri yapmamak gerektiğinden söz ettiler. Sonra Juana arkadaşına hoşça kal dedi ve evinin kapısından içeri girdi. Kirli çamaşır yüklü eşeğinin yularından çekiştirerek yeniden dışarı çıktı. Kışlaya gidecek üniforma koltuğunun altındaydı ve *Ecos y Noticias*'ın eski bir sayısına sarılmıştı. Kumlukların içinden yürüyerek Grau Kışlası'na doğru yollandı. Toprak çok sıcaktı. İguanalar birdenbire önüne fırlıyor, bacaklarının arasından kayıp gidiyorlardı. Yolda onu bir asker karşıladı. Üniformayı neden bu kadar geciktirmişti, Üsteğmen bu işe çok kızacaktı. Paketi çekip aldı, parasını ödedi. Juana da ırmak yönünde yürümeye koyuldu yeniden. Bu kez, her zaman yaptığı gibi eski köprüye doğru değil, iki çamaşırcı kadının daha şimdiden yer kaptığı, mezbahadan az uzaktaki küçük, yarım çember biçimindeki kumsala yöneldi. Dizleri suyun içinde, çitileye konuşa, orada öğleye kadar çamaşır yıkadılar. İşini ilk bitiren Juana oldu. Kalkıp gitti. Güneşin ışınları şimdi artık dimdik iniyordu ve ışıl ışıl caddeler insanlarla, Piuralılar ve yabancılarla dolup taşıyordu. Antonia alanda değildi, ne dilenciler ne de Jacinto görmüştü onu. Juana Baura Gallinacera'ya döndü o zaman. Yolda, bir yandan elleriyle eşeğini dürtüklüyor, bir yandan da böbreklerinin orayı

sıvazlıyordu. Eve geldiğinde çamaşırını sermeye başladı. Bir ara çalışmayı bıraktı ve gidip hasır yatağına uzandı. Gözlerini açtığında kum yağmuru başlamıştı bile. Tırıs tırıs, homurdana söylene, çamaşırlarını astığı yere gitti; içlerinden birkaçı kirlenmişti. Çamaşır iplerinin üzerine brandadan bir bez gerdi ve çamaşır asma işini böylece tamamladı. Odasına dönüp yatağının altından ilacını bulması epey uzun sürdü. Bir paçavra parçasına elindeki sıvı ilaçtan yedirdi. Etekliğini yukarı kaldırıp karnını ve kalçalarını iyice ovaladı. İlaç sidik kokuyordu, kustu; burnunu sıktı eliyle ve ilaç kuruyuncaya değin öylece bekledi. Bir kap sebze yemeği hazırladı kendisine. Tam yemek yerken kapı çalındı. Gelen Antonia değil, ev hizmetçilerinden biriydi. Bir sepet dolusu çamaşır getirmişti. Hemen oracıkta bir iki laklakladılar. Hafiften hafiften yağmur yağıyordu. Küçük kum taneleri görülmüyorlardı, ama örümcek ayağı gibi, insanın yüzüne, kollarına değip ürpertiyorlardı. Juana kramplarından ve hiçbir işe yaramayan ilaçlarından söz etti. Hizmetçi de bozuldu bu işe, ya sana yeni bir ilaç versin ya da parayı geri versin, dedi. Sonra kapı ve pencere saçaklarının altına sığınarak, duvarlara sürtüne sürtüne çıktı gitti. Yalnız kalan Juana yatağının üzerine oturup içinden atıp tutmaya başladı: Ben seni pazar günü bulurum nasıl olsa, yaşlıyım diye beni kandıracağını mı sandın? Verdiğin ilaç böbreklerimi zangırtadıyor, hırsız. Sonra uzanıp uyudu. Uyandığında bir de baktı ki çoktan gece olmuş. Bir mum yaktı. Antonia gelmemişti. Kapının önüne çıktı. Eşek onu görünce kulaklarını dikti, anırdı sonra. Juana içeriden bir örtü aldı. Alelacele örtünerek kendisini caddeye attı. Kapkaranlıktı. Gallinacera'nın pencerelerinden sokaklara kandil, lamba ve ocakların ışıkları yansıyordu. Saçları darmadağın, hızlı hızlı yürüyordu. Çarşıya yakın bir yerde bir kemerin altından geçerken, adamın biri onu hayalet sandı. Küçük

ama hızlı adımlarla ilerliyordu. Ya bu her an uykumu getiren ilacı alıp bana yeni bir ilaç verirsin, ya da paramı, diye söyleniyordu içinden. Alanda çok az insan vardı. Önüne her çıkana sordu. Ama kimsenin haberi yoktu. Kum artık kalın kalın yağıyordu ve taneleri de kolayca görülüyordu. Juana ağzını burnunu örttü. Caddeler boyunca koşup durdu, birçok kapıyı çaldı, belki yirmi kez aynı soruyu yineledi ve Armes Alanı'na geri döndüğünde artık koşacak hali kalmamıştı. Duvarlara dayanarak yürüyebiliyordu ancak. Hasır şapkalı iki adam, bir bankın üzerine oturmuş gevezelik ediyorlardı. "Antonia nerede," diye sordu, iyi akşamlar, Doña Juana, diye yanıtladı Doktor Pedro Zevallos, bu saatte sokaklarda ne işiniz var? Öteki, yabancı bir sesti, o kadar çok kum yağıyor ki, kafamız yarılacak, dedi. Doktor Zevallos şapkasını çıkarıp Juana'ya uzattı, o da başına geçirdi. Şapka kocamandı, kulakları içeride kalmıştı. Doktor Zevallos, yorgunluktan konuşamıyorsunuz, şurada biraz oturun da dinlenin Doña Juana, dedi, anlatın neler oluyor. O ise, Antonia nerede, deyip duruyordu. İki adam bakıştılar ve yabancı olanı, en iyisi onu evine götürelim, dedi. Evet, öyle yapmalı, dedi Doktor, Gallinacera'da oturuyor. Kollarına girdiler, ayakları neredeyse yerden kesilmişti. Juana Baura kocaman şapkanın altında hıçkırıyor, hani kör bir kız var ya, onu gördünüz mü?' diye haykırıyordu. Doktor Zevallos sakin olun Doña Juana, bunu eve vardığımızda konuşuruz, diye yatıştırmaya çalışıyordu kadını. Neden bu kadar pis kokuyor, diye sordu öteki adam. İlaç yüzünden, diye yanıtladı Doktor, iyileşmek için kullandığı bir ilaç yüzünden, zavallı yaşlı kadın.

Julio Reátegui alnında biriken teri silip çevirmene bakıyor; devletin bir temsilcisine saygısızlık ettin, çok

büyük suç bu, sana da pahalıya mal olur. Ona bu dediklerimi çevir. Urakusa'ların köy alanı küçük bir üçgen biçiminde, orman çepeçevre kuşatmış burayı. Ağaçların dalları ve sarmaşıklar *pona* direklerinin üstüne oturtulmuş evlerin üstünde birer sarkaç gibi salınıyor. Çevirmen sinirleniyor ve yine birtakım el kol işaretleri yapıyor. Jum dikkatle dinliyor. Burada, hepsi birbirine benzeyen yirmi kadar ev var: *Yarina* çatılar, *chonta* tahtalarından yapılmış ve sarmaşıklarla bağlanarak bir araya getirilmiş duvarlar, ağaç gövdeleri gelişigüzel yontularak yapılmış merdivenler. Tutsak alınan Urakusa'lar kulübelerden birine balık istifi tıkılmışlar. Askerlerden ikisi kulübenin önünde çene çalıyor. Bazı askerler de kumsala inen yokuşa yakın bir yerde çadırları kuruyorlar. Yüzbaşı Quiroga sineklerle boğuşuyor. Küçük kız, Onbaşı Roberto Delgado'nun yanında sakin sakin duruyor, arada sırada da Jum'a bakıyor. Işıl ışıl gözleri var ve çocuksu göğsünün üzerinde koyu renkli iki küçük çiçek açmış. Çiçekler daha şimdiden birbirlerine yaklaşmaya başlamışlar. Şimdi Jum konuşuyor. Dudaklarından gürültülü homurtular ve tükürük saçılıyor. Julio Reátegui tükürük yağmurundan korunmak için geri çekiliyor. Çevirmen aynen aktarıyor. Onbaşı çalmak, yani istemek ve sonra uzaklara, çok uzaklara gitmek, bir daha gelmemek, ben ona kano vermek, yani kendi kanomu vermek, kılavuzsa suya atlamak ve kaçmak, ben bir daha onu görmemek, Señor. Onbaşı Delgado, Jum'a doğru bir adım atıyor: Yalancı. Yüzbaşı Quiroga eliyle işaret ederek onu durduruyor. Evet yalan, Señor. Ben o sırada ailemi görmek için ta Bagua'ya gitmiştim. Bu heriflerin malını çalacak zamanı nereden bulacaktım ki? Hem üstelik, böyle bir şeye niyetim olsa bile, bunların çalınacak nesi var ki Yüzbaşım. Bu Urakusa köyünün ne kadar yoksul bir köy olduğunu görmüyor musunuz? Ama öyle bile olsa, şu

acemi askeri öldürdükleri pek doğru değil galiba, diyor Yüzbaşı. Marañón Irmağı'na atladı mı, atlamadı mı? Gerçek şu ki, eğer ölmediyse o bir asker kaçağı şimdi. Onbaşı parmaklarını haç işareti gibi birleştirip öpüyor: Onu öldürdüler Yüzbaşım, emin olun ve bu çalma hikâyesi kadar da büyük bir yalan olamaz. Evet, evlere girip biraz araştırma yaptıkları doğruydu ama, bunun amacı, size daha önce de sözünü ettiğim şu sinek ilacından biraz bulabilmekti. Onlarsa beni bağlayıp dövdüler. Hem beni, hem de hamalı. Kılavuzu ise kesinlikle öldürdüler. Kimsenin farkına varmaması için de, buralarda bir yere gömmüş olmalılar, Yüzbaşım. Julio Reátegui kıza bakıp sırıtıyor. O ise korku ve merak dolu bakışlarla, gözucuyla ona bakıyor. Genç kızın üzerinde Aguaruna peştamalı var. Tozlu, gür saçları başını oynattıkça tatlı tatlı savruluyor; ne yüzünde ne de kollarında süs var. Yalnızca kulaklarına iki küçük sukabağı asmış. Julio Reátegui yeniden soruyor: Peki neden Pedro Escabino ile iş yapmayı bırakmışlar? Daha önce hiç böyle şey yapmadıkları halde, neden bu yıl ona kauçuk satmamışlar? Bunu da çevir ona. Çevirmen yeniden homurdanıyor ve el kol işaretleri yapıyor. Jum, ellerini çaprak yaparak göğsünde kavuşturmuş, dinliyor. Vali, kıza yaklaşması için işaret ediyor. O ise sırtını dönüyor. Çevirmen ona doğru dönerek, Señor, diyor, Jum şunları söylüyor: Escabino şeytan, defolmak gitmek, hiçbir Urakusa, hiçbir Chicais, hiçbir Aguaruna ona satmamak, o bizi kazıklamak, Señor. Julio Reátegui, gözleri kızın üzerinde, yine yavaşça soruyor: Urakusa'lar patron Escabino'ya kauçuk satmak istemediklerine göre, ellerindeki kauçuğu ne yapacaklar acaba? Ya derileri? Bunu da sor bakalım. Çevirmen ve Jum karşılıklı homurdanıyor, tükürüyor ve çırpınıyorlar. Julio Reátegui ise, Urakusa'nın üzerine doğru azıcık eğilmiş, onları izliyor. Kız öne doğru bir adım atıp Jum'un

alnına bakıyor: Yaranın bulunduğu yer şişmiş, ama artık kanamıyor. Yerli önderinin sağ gözü kıpkırmızı yanıyor. Kooperatif mi? diye soruyor Julio Reátegui. Aguaruna dilinde böyle sözcük bulunmaz oğlum, söylesene bana, kooperatif mi dedi? Bunu İspanyolca söyledi, diyor çevirmen, duydunuz mu Señor? Yüzbaşı Quiroga da, evet diyor, ben de duydum. Bu rezalet de neyin nesi oluyor Señor Reátegui? Neden artık Escabino'yla alışveriş yapmak istemiyorlar? Kauçukları ta Iquitos'a götürüp satma düşüncesini bunların kafasına kim soktu? Çünkü bu adamlar bugüne değin bu kentin nerede bulunduğunu, nasıl bir yer olduğunu bile bilmezlerdi. Julio Reátegui, başındaki miğferi dalgın bir tavırla yukarı kaldırıyor, saçlarını sıvazlıyor ve Yüzbaşı'ya bakıyor: On yıldır, diye anlatmaya başlıyor, Pedro Escabino bunlara kumaş, tüfek ve bıçak sağlıyordu Yüzbaşım ve ormandan kauçuk elde etmek için gerekli her şeyi. Sonra geliyor ve bunlar da ona topladıkları kauçuğu teslim ediyorlardı. O da kauçuğa karşılık yukarıda sözünü ettiğim kumaşı, yiyeceği ve gereksinim duydukları öteki şeyleri veriyordu. Borcunu bunlarla ödüyordu. Hatta bu yıl avans bile vermişti. Ama bunlar, ona hiçbir şey satmaya yanaşmamışlardı; işte tüm hikâye buydu Yüzbaşım. Çadır kurma işini bitiren askerler yaklaşıyorlar. İçlerinden biri elini genç kıza doğru uzatıyor ve dokunuyor ona. Kız sıçrıyor yerinden. Küçük sukabakları, çıngırak gibi sesler çıkararak dans ediyor. Ne kadar güzel, diyor Yüzbaşı, besle kargayı oysun gözünü. Zaten biliyorsunuz, askerlerden birini öldüresiye dövdüler, bir sivili de dolandırdılar. Eğer şu acemi askeri de gerçekten öldürdülerse, hiç şaşmam bu işe. Tutun onu, diye bağırıyor Vali, kız kaçıyor. Askerlerden üçü kızın peşinden seyirtiyor. Kızsa çok çevik; eğilip bükülerek sıyrılıyor ellerinden. Onu ancak alanın ortasına vardıktan sonra yakalayabiliyorlar. Valinin yanı-

na getiriyorlar. Elini kızın yüzünde gezdiriyor Reátegui. Cin gibi bakıyor, diyor. Davranışlarında da insanı çeken hoş bir şeyler var, Yüzbaşı siz de aynı düşüncede değil misiniz? Bu zavallının burada kalıp harcanması çok yazık olur. Gerçekten de öyle Don Julio, diyor subay, haklısınız. Ne güzel de yeşil gözleri var, diyor Reátegui. Onun kızı mı acaba? Sorun bakalım, diye ekliyor. Hem karnı da şişkin değil, diyor Yüzbaşı, biliyorsunuz, bu Yerli çocukları için korkunç bir illettir, ağızlarına o kadar asalak atarlar ki, başka türlü olması da beklenemez zaten. Küçük ama bedeni bayağı dolgun, diyor Onbaşı Delgado, bizim bölük için esaslı bir maskot olur Yüzbaşım. Askerlerin hepsi gülüyor. Onun kızı mıymış? Hayır, olmamak, Señor, diyor çevirmen, Urakusa da değil üstelik. Bir Aguaruna. Pato Huachana'da doğmak. Julio Reátegui iki asker çağırıyor bunu duyunca; onu çadırların oraya götürün, diyor, ama dikkat edin kimse sarkıntılık etmeye, fingirdeşmeye kalkmasın. Askerlerden biri kızı kolundan kavrıyor, kızsa götürülürken hiç direnmiyor. Julio Reátegui anlattığı öyküyü sürdürüyor. Görünmeyen, hatta belki de göklerde uçan kimi düşmanlarla savaşa tutuşmuş gibi coşkulu: Bölgeye kendisini eğitmen olarak tanıtan bazı adamlar sızdı Yüzbaşım. İspanyolca öğretmek bahanesiyle Yerli kabilelerin köylerine girdiler ve işte sonucu görüyorsunuz; bir Onbaşı kıyasıya pataklanıyor, Pedro Escabino'nun yaptığı ticaretin köküne kibrit suyu ekiliyor... Bütün Yerliler kendilerine avans veren patronları böyle dolandıracak olurlarsa, başımıza neler gelir düşünebiliyor musunuz Yüzbaşım? Yüzbaşı ağır ağır çenesini kaşıyor; ekonomik bir felaket mi yoksa? Başıyla onaylıyor Vali; bütün kargaşayı hep bu dışarıdan gelen adamlar yaratıyor Yüzbaşım. Bundan öncekiler yabancıydı, İngilizlerdi, güya bitkibilim araştırması yapacaklardı; ormana daldılar ve sonra kauçuk

ağaçlarının tohumlarını alıp götürdüler. Bir gün bir de baktık ki, yeryüzü İngiliz sömürgelerinden çıkan kauçuklarla dolmuş. Üstelik Peru'da ve Brezilya'da yetiştirilen kauçuktan çok daha düşük bir fiyatla. Bu, Amazon bölgesi için tam bir yıkım oldu Yüzbaşım. Yüzbaşı da onaylıyor bu açıklamayı. Señor Reátegui, diyor sonra, eskiden Iquitos'ta opera gösterileri düzenlendiği ve kauçuk tüccarlarının purolarını kâğıt paralarla yaktıkları doğru mu? Benim babamın yalnızca köpekler için yemek yapan bir aşçısı vardı, diye gülümsüyor Julio Reátegui, artık gerisini siz düşünün. Yüzbaşı ve askerler gülüyorlar. Jum ise kollarını göğsünde kavuşturmuş ağırbaşlılığını koruyor, zaman zaman da tutuklu Urakusa'ların bulunduğu kulübeden yana kaçamak bakıyor. Julio Reátegui iç geçiriyor; o zaman az çalışılır ama çok kazanılırdı, şimdiyse insan sefil bir yaşamı sürdürmek için bile kan ter içinde kalıyor. Üstelik böylesi adamlarla boğaz boğaza gelmek ve bu tür saçma sapan sorunları çözmek için uğraşmak gerekiyor. Yüzbaşı'nın yüzü daha da asılıyor. İnanıyorum size, diyor, size hak veriyorum Don Julio. Amazon insanları için yaşam artık zor ve katı. Reátegui'nin sesi birden sertleşiyor ve çevirmene dönüyor: Aguaruna'lar mallarını Iquitos'ta satamazlar, anlaşmalarına bağlı kalmaları gerekir, diyor, gelen adamlar onları kandırmışlar, ben öyle kooperatif falan anlamam. Patron Escabino yine gelecek ve alışveriş eskiden olduğu gibi sürecek. Çevir bakalım bunları. Çevirmen, çok hızlı konuştunuz Señor, rica etsem de teker teker yineleseniz, diyecek oluyor. Yüzbaşı içerliyor buna; bal gibi yavaş yavaş söyledi işte, gırgırı bırak. Ama Julio Reátegui'nin acelesi yok, memnuniyetle yinelerim, diye araya giriyor. Çevirmen el kol işaretiyle homurdanmaya başlıyor yine. Jum dinliyor. Köyün üzerinde hafif bir esinti dolaşıyor o ara: Ormandaki ağaçların dallarının hafifçe

mırıldandığı duyuluyor. Çadırların orada kahkaha sesleri var: Askerler ve kızcağız eğleniyor olmalılar. Yüzbaşı'nın yeniden sabrı taşıyor; bitmedi mi daha, diye soruyor, Jum'u omuzlarından tutup sarsıyor. Bu kez de mi anlamadı? Yüzlerine neden bakmıyor, yoksa onları umursamıyor mu? Jum başını kaldırıyor, sağlam gözüyle Vali'yi inceliyor, eliyle onu gösteriyor ve homurdanıyor. Ne dedi? diye soruyor, Julio Reátegui. Aktarıyor çevirmen: Size sövmek Señor, sen olmak şeytan, Señor.

Koridorda bir tek kişi bile yoktu. Salondan yükselen şamata buraya kadar geliyor, tavanda, mavi selofan kâğıdına sarılı bir lamba asılı duruyordu. Rengi atmış duvar kâğıtları ve hepsi birbirine benzeyen kapılar tanyerinin ışıklarıyla yavaş yavaş aydınlanıyordu. Josefino ilk kapıya doğru yaklaştı ve dinledi. Aynı şeyi ikincinin önünde de yineledi. Üçüncüye sıra geldiğinde, içeriden birinin soluyup durduğunu duydu. Bir de ağır ağır gıcırdayan somya sesi. Josefino kapıyı vurunca Yaban'ın sesi geldi: Ne var? Bunu bir erkek sesi izledi: Ne var? Koridorun sonuna doğru koştu. Orada daha sabah olmamıştı. Olsa olsa alacakaranlık denebilirdi buna. Kendisini gizleyen boşluğun içine sığınarak orada kıpırtısız kalakaldı. Sonra bir kilit sesi duyuldu. Ardından bir tutam kara saç uzandı mavi ışığa doğru. Bir el bu saç tutamını perde gibi çekti ayırdı. Yemyeşil gözler ortaya çıktı. Josefino olduğu yerden öne çıktı ve bir el işareti yaptı. Birkaç dakika sonra, üzerinde gömlekten başka bir şey olmayan bir adam şarkı söyleyerek dışarı çıktı ve merdiven korkuluğunun ardında kayboldu. Josefino koridoru bir çırpıda geçti ve odaya daldı: Yaban, sarı gömleğinin düğmelerini iliklemeye uğraşıyordu.

"Bugün öğleden sonra Lituma geldi," dedi Josefino.

Ses tonu buyurur gibiydi. "Şimdi aşağıda, Leónlarla birlikte."

Yaban'ın tüm bedenini birden soğuk bir ter dalgası bastı. İliklerin üzerinde kaskatı kaldı elleri. Ama ne başını çevirip baktı, ne de konuştu.

"Korkma," dedi Josefino. "Sana bir şey yapmaya niyeti yok. Her şeyi biliyor ve ayrıca ne olup bittiği de umurunda değil. Üstelik aşağı birlikte ineceğiz."

Kadının ağzını yine bıçak açmıyordu. Düğmeleri iliklemeyi sürdürdü yeniden. Ancak bu kez son derece yavaştan alıyordu. İliğe sokmadan önce her düğmeyi beceriksizce evirip çeviriyordu. Sanki parmakları soğuktan uyuşmuştu. Ne var ki, yüzünün her yanı ter içindeydi ve koltuk altlarında, sırtında, gömleği nemli lekelerle kaplanmıştı. Oda küçücüktü. Penceresi yoktu ve kırmızımtırak bir ışık saçan tek bir ampulle aydınlanıyordu. Josefino'nun başı neredeyse çatının dalgalı saçına değecek gibi oluyordu. Yaban, krem rengi bir etek geçirdi ayağına. Eteğin fermuarıyla kısa bir kavgaya tutuştu. Fermuar buyruklara bir türlü uymak istemiyordu. Josefino eğildi, yerden bir çift topuklu beyaz ayakkabı aldı ve Yaban'a uzattı.

"Sinirden terliyorsun," dedi ona. "Yüzünü sil. Korkacak bir şey yok."

Dönüp kapıyı kapattı. Yüzünü ona çevirdiğinde, Yaban'ın dudakları yarı aralık ve kımıltısız, gözlerinin içine baktığını gördü. Burun delikleri hızla açılıp kapanıyordu. Sanki soluk almakta güçlük çekiyordu. Ya da pis bir kokuyu burnunun ta derinliklerine çekmiş gibiydi.

"İçkili mi?" diye sordu birden. Sesi kararsız ve ürkekti. Sık sık ağzını küçük bir peçeteyle siliyordu.

"Azıcık bir şey içti," dedi Josefino. "Leónlarda dönüşünü kutladık. Lima'dan iyi bir *pisco* getirmişti de."

Çıktılar. Yaban koridor boyunca ağır ağır yürüyor, bir eliyle de duvara tutunuyordu.

"İnanılır gibi değil Yaban," dedi Josefino. "Sen daha topuklu ayakkabılara alışamadın mı? Yoksa heyecandan mı yürüyemiyorsun?"

Yaban yanıt vermedi. Düzgün ve etli dudakları solgun mavi ışığın altında sımsıkı sıkılmış bir yumruğu andırıyordu. Yüz çizgileriyse sert ve bir maden kadar soğuktu. Merdivenin her basamağını geçerken onları karşılayan ılık, alkol kokan duman dalgası daha da yoğunlaşıyor ve ışık giderek solgunlaşıyordu. Sonra, loş, gürültülü ve tıklım tıklım dans salonu başladı ayaklarının altında. Yaban durdu. Merdiven korkuluğuna tutunup iki büklüm kalakaldı. Gözleri büyümüştü ve bakışları belli belirsiz siluetlerin üzerinde geziniyordu. Josefino barı işaret etti:

"Tezgâhın kıyısında," dedi, "hani şu kadeh tokuşturanlar var ya. Onu tanıyamadın elbet. Çünkü çok zayıflamış. Arpçı'yla Leon kardeşlerin arasında, şu giysisi pırıl pırıl olan."

Yaban hâlâ kaskatıydı ve hâlâ merdivene tutunuyordu. Yüzünün yarısı saçlarının ardına gizlenmişti. Kaygıyla ve ıslık çalar gibi soluklanıyor, göğsü inip inip kalkıyordu. Josefino onu kolundan tuttu. Birbirlerine sarılmış çiftlerin arasına daldılar. Balçık dolu sulara atıldılar sanki. Terli insan teninden, kokudan ve inanılmaz gürültülerden oluşan bu duvarı delmek, içinden bir geçit bulmak oldukça zor oldu onlar için. Bolas'ın davul ve zillerinde bir *corrido*[1] ezgisi vardı. Zaman zaman araya Genç Alejandro'nun gitarı giriyor ve böylece müzik daha bir canlanıyordu. Ama gitar ara verdiğinde, ezgi yeniden değişiyor ve hüzünlü bir savaş şarkısını andırıyordu. Barın tam karşısına geldiklerinde dans pistinden kendilerini kurtardılar. Josefino Yaban'ın kolunu bıraktı. Chunga

1. (İsp.) Meksika'nın popüler bir şarkı ve şiir formu. (Ç.N.)

sallanan koltuğundan doğruldu. Dört baş birden, onlardan yana döndü. Leónların çok keyifli bir halleri vardı. Don Anselmo'nunsa saçı başı dağılmış, gözlükleri düşmüştü. Lituma'nın salyalı ağzı çarpılmıştı. Bardağı üzerine koymak için, eliyle gelişigüzel tezgâhı yokluyordu. Küçücük gözleri bir türlü Yaban'ın üzerinden ayrılmıyordu. Öteki eliyle ise saçlarını düzeltmeye, onlara çekidüzen vermeye çalışıyordu; telaşla, tıpkı bir makine gibi. Sonunda tezgâhta bardağı koyacak bir yer buldu. Bardağı elinden bıraktı ve Maymun'u iterek ilerlemeye çalıştı, bütün bedeniyle. Ama daha bir adım atmıştı ki, gücü tükendi. Bir topaç gibi ekseninin üzerinde döndü ve orada kalakaldı. Sallanıp duruyordu. Küçük gözlerinde şaşkınlık okunuyordu. Tam düşmek üzereydi ki, Leónlar onu yakalamayı başardılar. Yüzündeki şaşkınlık ifadesi değişmedi yine de. Yaban'a bakmayı sürdürüyordu. Derin derin soluklandı ve üstü başı salya ve tükürük içinde, Leónların kolundan çıkmaksızın, ağır ağır onlara doğru ilerledi. Bir iki adım attıktan sonra, dudaklarına acı, zoraki ve sert bir gülümseme yerleşti. Çenesineyse bir titreme oturdu. Seni gördüğüme çok sevindim *Chinita*[1], dedi ve o anda yüzünü buruşturdu. Yaşadığı dayanılmaz sıkıntıyı küçük gözleri ele veriyordu şimdi. Ben de seni gördüğüme sevindim Lituma, dedi Yaban. Öteki, seni gördüğüm için çok mutluyum, diye yineledi sallanarak. Leónlar ve Josefino çevresini sarmışlardı. Birden küçük gözlerinde bir pırıltı belirdi ve eğildi, Josefino'ya yapıştı. Vay, aziz dostum benim, iyice kollarına düştü adamın, seni gördüğüme ne kadar sevindim bir bilsen kardeşim. Josefino'yla sarmaş dolaş öylece kaldı. Anlaşılmaz şeyler söylüyor, arada bir de kulak tırmalayıcı bir böğürtü ko-

1. (İsp.) Melez. Burada "esmerim" anlamında. (Ç.N.)

parıyordu. Sonra Josefino'dan koptu. Şimdi daha sakin görünüyordu. Küçük gözlerinde içten içe dans eden öfke artık dinmişti. Yüzü de asık değildi artık, gülümsüyordu. Gerçekten gülümsüyordu. Yaban ise kaygılıydı; ellerini etekliğinin üzerine bastırıyor, yüzü kapkara ve pırıl pırıl saçlarının ardında, sanki pusuya yatmış gibi duruyordu.

"*Chinita*, sonunda yeniden bir araya geldik," dedi Lituma. Zorlukla konuşuyordu. Ve yüzündeki gülümseme giderek yayılıyordu. "Gel buraya, sağlığa içelim, dönüşümü kutlamalıyız; ben dört numaralı Dikkafa'yım."

Yaban ona doğru bir adım attı. Hareketsiz başı kımıldadı, saçları aralandı, gözlerindeki iki küçük ateş tatlı tatlı parıldadı. Lituma bir elini uzatıp Yaban'ı omuzlarından kavradı. Chunga'nın sinirli ve küstah gözlerinin dikildiği tezgâha götürdü onu. Don Anselmo gözlüklerini aradı buldu, yeniden taktı. El yordamıyla Lituma'yı ve Yaban'ı aradı boşlukta. Bulunca da sırtlarına sevgi dolu şaplaklar attı. İşte hep böyle olun, dedi, bu benim çok hoşuma gitmiştir çocuklar. Babacan bir tavırla gülümsüyordu.

"Rastlantılarla dolu bir gece yaşadık, aziz ihtiyar," dedi Lituma. "Görüyorsunuz ki bir tek olay çıkarmadım. Doldur bakalım bardakları Chunga Chunguita, bir tane de kendine doldur."

Bir dikişte bardağın dibini buldu ve durup soluklandı. Yüzü gözü bira ve tükürükten sırılsıklamdı. Ceketinin yakaları da kurtulamamıştı bu tiksindirici yağmurdan.

"Senin kocaman bir yüreğin var yeğenim," dedi Maymun. "Bir güneş kadar kocaman."

"*Alma, Corazón y Vida*[1], bu şarkıyı dinlemek istiyorum," dedi Lituma. "Don Anselmo, yapın bana bu iyiliği, beni bu zevkten yoksun etmeyin."

1. (İsp.) Ruh, yürek ve hayat. Özellikle İspanyolca konuşulan ülkelerde, Latin ruhunu yansıtan ünlü Küba halk şarkısı. (Y.N.)

"Daha neler, biraz da orkestrayı düşünün," dedi Chunga. "Orada dip taraftakiler daha şimdiden mırın kırın etmeye başladılar bile. Bunu dinlemek istemeyeceklerdir."

"Onu biraz bize bırakın," dedi José. Sesi tatlı tatlı, yumuşacık ve giderek daha hafif çıkıyordu. "Bırakın ki, bu büyük sanatçı bizimle birkaç kadeh içebilsin."

Ama Don Anselmo topuklarının üzerinde yarım bir çember çizerek döndü uysalca. El yordamıyla duvara tutuna tutuna ve ayaklarını sürüyerek müzisyenlerin bulunduğu köşeye, yerini almaya gitti. Lituma, Yaban'ı kollarının arasında tutuyordu hâlâ. Yüzüne bakmadan içkisini yudumluyordu.

"Marşımızı söyleyelim," dedi Maymun. "Senin güneş kadar kocaman bir yüreğin var yeğenim!"

Chunga da içmeye koyulmuştu. Tasasız, donuk ve yarı ölü gözleriyle çevresini süzüyordu: Dikkafaları ve Yaban'ı, sermaye kızlarla erkeklerden oluşan ve kahkahalar atarak dans pistinin ortasında öne arkaya salınan karanlık yığını, merdiven basamaklarını tırmanan çiftleri, köşelerde iç içe geçmiş insan kümelerini, herkesi ama herkesi. Josefino, tezgâha dirseklerini dayamış, kadehlerini tokuşturan Leon kardeşlere bakıyordu. O hiçbir şey içmiyordu. Derken arp, gitar ve zillerin sesi duyuldu. Bir ürperti dalgası dolaştı dans pistini. Lituma'nın küçük gözleri hayran hayran parıldadı bir an:

"*Alma, Corazón y Vida*. Ah, insanın anılarını canlandıran şu şarkılar yok mu? Hadi dans edelim, *Chinita*."

Yüzüne bakmaksızın Yaban'ı çekti götürdü. Sıkış tepiş bedenlerin ve gölgelerin arasında kayboldular. Leónlar da şarkıya eşlik ediyor, ellerini çırparak tempo tutuyorlardı. Chunga'nın sakin ve keyifsiz bakışları şimdi de Josefino'nun üzerine takılmıştı. Sanki o inanılması güç tasasızlığını Josefino'yla paylaşmak istiyordu.

"Gerçek bir mucize bu Chunguita," dedi Josefino; "içki içiyorsun."

"Yüreğinde korku var," dedi Chunga. Bir an gözlerinde alaycı bir kıvılcım parladı. "Gerçekten korkuyorsun sen, Dikkafa."

"Korkmak için bir neden yok ki," dedi Josefino. "Hem görüyorsun, sözümü tutuyorum; en küçük bir sorun çıkmadı şimdiye kadar."

"Öyle korkuyorsun ki, altına işeyeceksin neredeyse," dedi Chunga. Elinde olmadan gülmeye başlamıştı; "öyle bir korku ki bu, sesini titretiyor, Josefino."

III

Çavuş'un çıplak bacakları karakolun merdiveninden aşağı sarkıyordu ve çevredeki her şey kıpır kıpırdı: Ağaçlıklı tepeler, Santa María de Nieva Alanı'nın *capirona*'ları, hatta evler bile, ıslık çalarak ilerleyen rüzgârın her esintisinde, birer dalga gibi bir o yana, bir bu yana salınıyorlardı. Kasaba karanlığa gömülmüştü. Çırılçıplak muhafızlar cibinliklerinin altında horluyorlardı. Çavuş bir sigara yaktı. Son kez çekiyordu ki, ansızın, Nieva sularının sessiz sedasız getirdiği gemi göründü bambu korusunun ardından: Pupasında koni biçiminde bir kamara ve güvertesinde giderek büyüyen siluetler vardı. Havada hiç sis yoktu ve ay ışığı altındaki iskele karakolun bulunduğu yerden açık seçik gözüküyordu. Biri gemiden aşağı atladı, önce alandaki gölgelerin arasında gözden yitti. Az sonra yeniden göründü. Bu kez karakolun çok yakınındaydı: Çavuş, Lalita'nın yüzünü, kararlı yürüyüşünü, saçlarını, geniş kalçalarını ve gürbüz kollarını tanımıştı şimdi. Yerinden yarım doğruldu ve onun merdivenin başına ulaşmasını bekledi.

"İyi geceler Çavuş," dedi Lalita. "Sizi uyanık bulmak benim için büyük bir şans."

"Nöbetteyim Hanımefendi," diye yanıtladı Çavuş. "Size de iyi geceler. Beni bağışlarsınız umarım."

"Donla gezdiğiniz için mi?" diye sordu Lalita gülerek. "Hiç takmayın kafanıza. Chuncho'lar daha da çıplak gezerler."

"Bu sıcakta çırılçıplak dolaşmakta haklılar doğrusu." Çavuş, hemen tüm gövdesiyle korkuluğa abanıyordu. "Ama bu arada böcekler de bayram yapıyor. Bedenim daha şimdiden cayır cayır yanıyor."

Lalita başını arkaya doğru atmış öylece duruyor, karakolun küçük lambasından yayılan ışık sayısız sivilceyle dolu yüzünü aydınlatıyordu. Dalgalı saçları kıvrım kıvrım omuzlarına dökülüyordu. Bu haliyle incecik liflerden örülmüş bir *yagua* mantoyu andırıyordu.

"Pato Huachana'ya gidiyoruz," dedi Lalita. "Bir doğum günü var ve kutlama töreni de yarın gün doğar doğmaz başlayacak. Daha erken yola çıkmak istedik, ama olmadı."

"İşiniz iş, Hanımefendi," dedi Çavuş. "Birkaç kadeh de benim sağlığıma için."

"Çocukları da yanımızda götürüyoruz," dedi Lalita. "Ama Bonifacia gelmek istemedi. Erkeklerden hâlâ korkuyor nedense."

"Bu kız da ne budalaymış," dedi Çavuş. "İnsan böyle bir fırsatı kaçırır mı? İnsan burada hiç böyle şeyler yapamıyor ki."

"Çarşambaya kadar orada kalacağız," dedi Lalita. "Eğer herhangi bir şeye gereksinimi olursa, zavallı kızcağıza yardım eder miydiniz, diye sormaya gelmiştim."

"Bu benim için büyük bir zevk olur, Hanımefendi," dedi Çavuş. "Yalnız siz de biliyorsunuz ki, sizin eve üç kez geldim, üçünde de bana kapıyı açmadı."

"Kadınlar şeytan gibidir," dedi Lalita. "Bunu hâlâ öğrenemediniz mi? Şimdi tek başına kalacağına göre, birlikte bir tur atarsınız herhalde."

"Nasıl isterseniz Hanımefendi," dedi Çavuş. "Kayık

göründüğünde bir hayalet gemiyle karşılaştığımı sandım, biliyor musunuz? Yalnızca geceleri yol alan ve iskelet taşıyan bir gemi. Ben boş inançları olan bir adam değildim oysa, ama siz burada bana bu hastalığı bulaştırdınız."

Lalita istavroz çıkardı ve susun, diye uyardı onu. Biliyorsunuz gece yolculuğu yapacağız Çavuş, nasıl böyle şeylerden söz edersiniz? Adrián gene bir sürü laf edecek, gecikiyorum çünkü, neyse çarşambaya görüşürüz öyleyse! Ve geldiği gibi koşa koşa uzaklaştı. Çavuş giyinmek için karakol yapısına girmeden önce, kadının siluetinin bambular arasında son bir kez görünmesini ve kayığa atlamasını bekledi. Dostum, dedi kendi kendine, yatağını hazırladılar bile. Yavaşça içeri girdi. Muhafızların horultuları dört bir yandan yükseliyordu. Gömleğini, pantolonunu ve ayakkabılarını aldı. Gemi çoktan Marañón yönünde uzaklaşıyor olmalıydı. Çevrede bir sürü kano ve büyük kayık vardır ve Adrián Nieves de kıçta oturmuş, sırığını suya daldırıp çıkarıyordur, diye düşündü. Bu ormanın adamları da yolculuğa çıkarken her şeylerini, hatta evlerini bile yanlarına alıyorlardı. Tıpkı şu yaşlı Aquilino gibi. Yirmi yıldır su üzerinde yaşadığı doğru muydu gerçekten? Ne yaşam doğrusu! Neden sonra motorun homurtusunu duydu. Makinenin homurtusu çevredeki tüm sesleri bastırdı: Kuşların kanat çırpıntılarını, tüm uğultu ve hışırtıları, cırcırböceklerinin yaygarasını. Sonra ses azaldı, uzaklaştı ve ormanın tüm gürültüleri birbiri ardından yeniden sökün etti. Gece yeniden onların oldu. Bitki ve hayvanların uğultu ve gürültüsüyle doldu ortalık. Çavuş, ağzında sigara, gömleğinin kolları sıvalı, her tarafı kolaçan ederek basamakları indi ve Üsteğmen'in evine kadar gitti: Evden yeri göğü inleten, hatta sac çatıyı bile sarsan bir horultu yükseliyordu. Birbirine girmiş karga, baykuş ve martı sesleri, cırcırböceklerinin öfke dolu incecik ezgileri arasında ilerledi. Yürürken ayakları-

nın altında kalan körpe bitki filizlerini, kurumuş yaprakları eziyor, çatırdatıyordu. Derisinin üzerinde oluşan küçük sıyrıkları ve iğne gibi sokan böcekleri her an teninde duyarak yürüdü. Kılavuz Nieves'in evinin önüne geldiğinde dönüp baktı: Saydam ışık demetleri köyü gizlemesine gizliyordu, ama rahibe anaların oturduğu manastırın aydınlık duvarları ve pırıltılı saçakları, tepenin doruğunda açıkça ortaya çıkıyordu. Tatlı, hafif bir esintiyle salınan orman duvarı, durmadan aynı mırıltıyı yineliyordu. Tıpkı, susmak bilmeyen bir gırtlaktan çıkan ve başı sonu belli olmayan bir esneme gibi. Ayaklarını daldırdığı su birikintisinin içinde sıcacık ve peltemsi sülükler vardı. Usulca yanaşıp topuklarını emiyorlardı. Eğildi, alnını suyla ıslattı ve basamakları çıktı. Evin içi karanlığa gömülüydü. Temel kazıklarının olduğu yerden, ormanınkinden başka bir koku yükseliyordu; yemek artığı ya da çürümüş ceset kokusu gibi bir şeydi bu. Tarlanın orada bir köpeğin havladığını duydu. Duvarla çatı arasındaki çatlaktan birisi Çavuş'u gözetliyor olmalıydı; bu küçük kıvılcımlardan ikisi bir kadının gözleri miydi acaba? Ateşböceği olmadığına göre, yoksa bir Mangache erkeği mi gözetliyordu onu? Evet mi hayır mı? Lanet olsun, yürekliliği ne olmuştu böyle? Ayak parmaklarının üstünde yürüyerek ve dört bir yanı kolaçan ederek koridora gitti. Uzaktan köpeklerin havladığı duyuluyordu yine. Perde çekiliydi ve ilerideki bir kuytu köşeden ağır bir koku yayılıyordu.

"Don Adrian, ben geldim, ben Çavuş!" diye bağırdı. "Sizi uyandırdıysam özür dilerim."

Neydi o, kaygılı bir kıpırtı mı, yoksa bir inleme mi? Sonra yeniden sessizlik oldu. Çavuş, odanın eşiğine kadar ilerledi, lambayı yukarı kaldırdı ve yaktı: Yuvarlak, küçük bir ışık kumtaşından yapılmış küplerin, mısır saplarının, tencerelerin, bir su kovasının üzerinde öfkeyle

dolaştı. Orada mısınız, Don Adrián? Sizinle konuşmam gereken bir konu var da. Çavuş çabuk çabuk ve anlaşılmaz bir şeyler söylüyordu. Bu arada elindeki lambayı duvarın öteki taraflarında da gezdirerek yeni yeni şeyler keşfediyordu: Konserve kutularıyla dolu raflar, dünyanın kömürünü yuttuktan sonra sönmüş bir mangal, örtüler, yorgan ve battaniye denkleri, halat yığınları, sonra döşeme... Ve birden bir insan başı, iki diz ve kıvrım kıvrım iki kol. İyi akşamlar Don Adrián, orada mısınız? Lambanın ışığı artık bu iki büklüm olmuş kadın bedeninin üzerinden ayrılmadı. Cılız ışık hareketsiz duran kalçaların üzerinde titriyordu. Neden uyur gibi yapıyordu ki? Çavuş onunla konuşuyordu işte, neden yanıt vermiyordu? Neden böyle durup duruyordu. İleri doğru iki adım attı Çavuş. Kadının kafası omuzlarının içine biraz daha gömüldü. Neden, neden küçükhanım? Üzerinde gezinen lambanın ışığı kadar duruydu teni. Açık renkte bu *itipak* vücudunu omuzlarından dizlerine dek sarıyordu. Çavuş insanlara nasıl davranılacağını iyi bilirdi, öyleyse kendisinden neden korkuyordu? Hırsızlık yapmaya gelmemişti ya buraya. Çavuş elini alnına doğru götürünce ışık titredi ve avını gözden kaçırdı. Kadın kaybolmuştu. Sarı hale harıl harıl onu arıyordu. Ve ayaklarını, topuklarını birer birer, yeniden keşfetti. Kadın durumunu hiç değiştirmemişti. Ama uzanır durumdaki bedenini şimdi bir titreme sarmıştı. Makineli tüfek atışları gibi, çok kısa aralıklarla titriyordu. Hırsız değildi o, hele Çavuş için böyle bir şey düşünülemezdi. İyi para alıyor, iyi bir evde oturuyor, iyi besleniyordu. Eh, hasta da değildi. Durum böyleyken küçükhanım neden böyle davranıyordu? Kalksındı, yalnızca biraz konuşmak istiyordu onunla. Birbirlerini daha iyi tanımaları için bu gerekliydi. Yoksa o öyle düşünmüyor muydu? İki adım daha attı ve çöktü. Kadın artık titremiyordu, kaskatı bir kütleydi sanki. Soluk aldı-

ğı bile duyulmuyordu. Neden korkuyordu ki ondan, haydi, Çavuş elini uzattı çekine çekine, haydi, saçlarına dokunmak istedi, ondan korkmasına hiçbir neden yoktu ki *Chinita*, parmak uçları pürtüklü saç telleriyle buluştu, kıpırtısız gölge birden kımıldadı ve karanlıkta bir şey kalktı havaya, vurdu. Ve Çavuş elleriyle karanlığı döverek kızının üzerine düştü. Ardından bir ikinci darbe daha geldi ve ışık, kadının siluetini ancak eşiğin ötesine fırlarken yakalayabildi. Koridorun döşemesi koşarak kaçan ayakların altında gıcırdadı. Çavuş da ardından fırladı. Genç kız koridorun öteki ucundaydı. Korkuluğa dayanmış deli gibi kafasını sallıyordu. Sakın suya atlayayım deme *Chinita*. Çavuş birden kaydı ve düşer gibi oldu. Tüh! Yine de koşmayı sürdürdü. Ne sandın sen, yoksa neden korktun böyle. Ama, artık gel haydi *Chinita*. Kız, hâlâ dans eder gibi sallanıyordu. Sırtını korkuluğa vermişti. Lamba şişesinin içine hapsolmuş bir sinek gibi debeleniyordu. Kendisini suya atmıyordu ama konuşmuyordu da bir türlü. Ama Çavuş onu omzundan yakalar yakalamaz bir kaplan gibi, küçük bir kaplan gibi saldırdı. *Chinita*, Çavuş'u neden tırmalıyordu ki? Duvar da, korkuluk da çatırdamaya başlamıştı. Neden ısırıyordu? İkisi de korkunç bir gürültüyle soluyorlardı, alt alta üst üste boğuşurken. Bu tırnaklar da neyin nesi oluyordu *Chinita*? Ve kadın kulakları tırmalayan korku dolu bir çığlık attı. Çavuş'un bütün bedeni, gömleği, pantolonu sırılsıklam olmuştu. Az önce tenini okşamaktan başka bir etki yaratmayan ormanın esintisi, şimdi bir fırtına gibi içine işliyordu. Bu yapılacak iş miydi *Chinita*? Çavuş sonunda kızın ellerini yakalamayı başarmış ve ince bedenini kendi bedeniyle duvar arasına sıkıştırmıştı. Kadını bedeniyle eziyordu. Ve birden çelme takıp yere yatırdı, aynı anda kendisi de üzerine düştü. Bir yeri acımamıştı ya, küçük budala? Kadın kendisini yerde zorlukla savunuyordu,

ama şimdi daha çok inliyordu. Çavuş'un teni alev alev yanıyordu; *Chinita*, *Chinita*, gördün mü bak, yenildin işte. Çavuş, sımsıkı kenetlenmiş dişlerinin arasından sövüyor, bir yandan da yavaş yavaş kadının üzerine tırmanıyordu, *mamita*. Yalnızca, yalnızca biraz laflamaya gelmişti ve alçak, kendisini bu hale koymuştu, *Chinita*. Kadının bedeni Çavuş'unkinin altındaydı artık. Kaçmaya hazırdı, ama olacaklara da boyun eğmiş gibiydi. Çavuş'un eli *itipak*'ı çekip çıkardığında hafifçe kımıldadı, ama nemli omuzlarını, göğüslerini, belini okşarken yine sakin sakin durdu, *Chinita*. Çavuş onun için deli oluyordu, daha ilk gördüğü günden beri deli oluyordu, neden kaçmıştı ondan? Kendisiyle sevişmek istemiyor muydu yoksa küçük budala? Kadın arada sırada hıçkırıyor ama artık direnmiyordu. Kaskatı ve kıpırtısız yatmayı sürdürüyordu. Ya da yumuşacık yatıyordu ama kıpırtısız olduğu kesindi. Kasıklarını inatla sıkıyordu küçük budala. Neden böyle yapıyordu *Chinita*, hiç olacak şey miydi bu? Küçük bir öpücük versindi artık, Çavuş birbirine kaynamış dudakları ağzıyla aralamaya çabalıyordu. Bedeni kadınınkinin üzerinde kıvranıp duruyordu, ne kadar kötüsün *Chinita*, ne vardı sanki bunda? Niçin istemiyordu, hem ağzını, kasıklarını neden açmıyordu, *mamita;* onu ilk günden beri istiyordu. Sonra sakinleşti Çavuş, ağzını sımsıkı kapalı dudaklardan uzaklaştırdı. Bedenini yan tarafa doğru koyuverdi ve sırtını döşemeye dayayarak uzandı kaldı. Hızlı hızlı soluklanıyordu. Gözlerini açtığında kadın karşısında, ayaktaydı, ona bakıyordu. Gözleri, odanın alacakaranlığında birer fosfor parçası gibi parlıyordu. Düşmanca değildi bu bakışlar artık. Yalnızca bir tür şaşkınlık ifadesi okunuyordu gözbebeklerinde. Çavuş korkuluğa yaslanarak ayağa kalktı, elini uzattı. Kadın bu elin saçlarına, yüzüne dokunmasına karşı çıkmadı; *Chinita*, kendisini ne hale koyduğunu görmüş müydü, sen ne küçük bu-

dalasın sen, tükettin beni. Birden, saldırırcasına onu kollarının arasına aldı ve kucakladı. Kadın hiç mi hiç direnmedi. Derken, gücü tükenmiş ellerini utangaç utangaç Çavuş'un omzuna koydu, sanki onları orada dinlendirmek ister gibiydi. Şimdiye değin hayatına hiçbir erkek girmedi, değil mi küçüğüm, söyle bana? Kadın yay gibi gerilerek uzandı, ağzını Çavuş'un kulağına yapıştırdı: Hayır *patroncito*,[1] bugüne değin hiçbir erkek tanımamıştı.

"Apaga Irmağı üzerindeydik ve Huambisalar bu arada bazı izlere rastlamışlardı," dedi Fushía, "kendimi onların saçmalıklarına bırakmıştım. Onları izlemek gerekir, mutlaka kauçuk götürüyorlardır, bu yıl topladıklarını teslim etmeye gidiyorlardır patron, diyorlardı. Onlara inandım ve izlerin peşinden gittik, ama bu sersemlerin kauçuğun değil, kavganın peşinde koştuğunu nereden bilebilirdim."

"Bunlar Huambisa," dedi Aquilino. "Neyin peşinde olduklarını bilmen gerekirdi, Fushía. Shapralarla karşılaşmanız böyle mi oldu?"

"Evet," dedi Fushía, "Pushaga kıyılarında karşılaştık onlarla. İlaç için bile kauçukları yoktu, üstelik, daha kıyıya yanaşmamıza bile fırsat vermeden bir de Huambisa öldürdüler. Elbet bu bizimkileri öfkeden deliye döndürdü. Onları durdurmanın olanağı yoktu. Sonra ne olup bittiğini gözünün önünde bile canlandıramazsın, Aquilino."

"Pekâlâ canlandırabilirim," dedi Aquilino, "tam bir kırım olmalı. Yerlilerin en kinci olanları da bu Huambisalar. Çok adam öldürdüler mi?"

"Hayır," dedi Fushía. "Hemen tüm Shapralar, orman-

1. (İsp.) Patroncuğum. (Ç.N.)

da gizlenmek için yeterli zaman bulabildiler. Köye girdiğimizde yalnızca iki kadın kalmıştı. Birisinin kafasını kestiler, öteki de senin tanıdığın kız. Ama onu adaya götürmek benim için hiç de kolay olmadı. Onları tabancayla korkutmam gerekti; çünkü onu da öldürmek istiyorlardı, işte o Shapra kızıyla ilgili hikâye böyle başladı, moruk."

Döne döne iki Huambisa mı dönmüştü? Lalita, eteğine yapışan Aquilino'yu da peşinden sürükleyerek köye doğru koştu. Kadınlar çığlıklar atarak ağlıyorlardı. Huambisalardan birini Pushaga üzerinde öldürmüşlerdi patroniçe, Shapralar zehirli okla öldürmüşlerdi onu. Ya patronla ötekilere ne olmuştu? Onlara bir şey olduğu yoktu, daha sonra döneceklerdi. Sırtlarında çok yük olduğu için ağır ağır geliyorlardı. Malı Apaga'da bir Aguaruna köyünden bulmuşlardı. Lalita barakaya dönmedi; kapokların orada kaldı. Irmağa ve geçidin ağzına gözlerini dikerek onların görünmesini bekledi. Ama sonra beklemekten sıkıldı ve adada gezinmeye koyuldu. Aquilino hâlâ eteğinde asılıydı. Kaplumbağaların bulunduğu havuzun orayı, beyazlara ait üç barakanın çevresini ve Huambisa köyünü dolaştı bir süre. Yerliler artık kapoklardan korkmuyorlardı. Onlarla iç içe yaşıyor, hatta onlara dokunabiliyorlardı. Ölü ailesiyle beri tarafta ağlaşıp duruyor, yerlerde dövünüyordu. Aquilino Lalita'nın peşini bırakarak *ungurabi* yaprağı ören yaşlı kadınların yanına seyirtti. Artık damları yenilemek gerekir, diyorlardı, yoksa yağmur bir boşandı mı kötü; damlardan içeri sızar ve bizi de sırılsıklam eder.

"Adaya götürdüğünde bu Shapra kaç yaşındaydı?" diye sordu Aquilino.

"Daha küçücük bir kızdı, on iki yaşında filandı," dedi Fushía. "Üstelik de bakireydi. Daha kimse elini sürmemişti ona. Ötekiler gibi hayvanca davranışları da yoktu. İnsanın duygularına karşılık veriyordu, moruk. Küçük bir hayvan gibi de sevgi doluydu."

"Zavallı Lalita," dedi Aquilino. "Onunla birlikte geldiğini görünce kim bilir ne biçim surat etmiştir."

"O mendebura acıyıp durma," dedi Fushía. "Neye yanıyorum biliyor musun, şu sersem, şu nankör karıya yeterince acı çektiremedim ya..."

Huambisa savaşçıları çok kıyıcı insanlardı değil mi? Belki de. Ama Aquilino'ya karşı bayağı iyi davranıyorlardı. Ona ok ve zıpkın yapmayı öğretmişlerdi. Hatta, zehirli ok yapmak için içini oydukları dallarla oynamasına bile göz yumuyorlardı. Belki bazı konularda pek yüce gönüllü sayılmazlardı, ama bu kulübeleri, tarlaları, yatakları hep onlara borçluydular. Burası kesindi. Peki, Aquilino'nun konserveleri bittiğinde yiyecek bir şey getirmiyorlar mıydı? Bu adamların yabani olması ve dövüşmekten, öç almaktan başka bir şey bilmemesi bizim için büyük bir şans, derdi, Fushía. Ganimeti bunlarla paylaşmak zorunda kalsak var ya, yanmıştık. Lalita da eklerdi; eğer bir gün zengin olursak Fushía, bunu Huambisalara borçlu olacağız.

"Küçükken, Moyobamba'da Lamista kadınlarını dikizlemeye giderdik toplu halde," dedi Aquilino. "İçlerinden birini tek düşürmeyelim, güzel çirkin; yaşlı genç demez, üstüne çullanırdık. Ama hiçbir Chuncha, bir Hıristiyan kadının yerini tutmaz, elbette."

"Bir keresinde, bu kızla birlikteyken başıma çok değişik, bambaşka bir şey geldi," dedi Fushía. "Hiç kuşkusuz onunla yatmak çok hoşuma gidiyordu, ama aynı hamakta yatmaktan, onu güldürmekten de büyük bir zevk alıyordum. Ve kendi kendime, Shapra dilini konuşamamam büyük bir eksik, diyordum. Eğer o dili bilseydim, sürekli konuşurdum, hiç değilse onunla."

"*Caramba*. Fushía gülüyorsun sen," dedi Aquilino. "Yine onu anımsadın ve halinden de hoşnutsun. Ona ne söylemek isterdin?"

"Ne olursa," dedi Fushia. "Adın ne, bana dön, bir kez daha gül falan. Ya da bana geçmişime ilişkin bir şeyler sorardı, ben de anlatırdım."

"Eh, anlaşıldı evlat," dedi Aquilino. "Sen bu *Chunchita*'ya iyiden iyiye âşık olmuşsun."

İlk başlarda, sanki yokmuş gibi, herkes onu görmezden geliyordu. Lalita yanlarından geçiyor, onlarsa hiç aldırış etmeksizin işlerini sürdürüyorlardı. *Chambira*'larını dövüyor, liflerini çekiştiriyorlardı. Başlarını kaldırıp da ona bakmıyorlardı bile. Ama daha sonraları kadınların tutumunda belli bir değişiklik oldu. Artık ona gülüyorlardı. Ama yine de sorduğu hiçbir şeye yanıt vermiyorlardı ve Lalita da kendi kendine, acaba ne dediğimi anlamıyorlar mı? diye soruyordu. Yoksa Fushia onların kendisiyle konuşmasını yasaklamış mıydı? Oysa Aquilino'yla pekâlâ oynuyorlardı. Bir keresinde, Aquilino ile birlikteyken bir Huambisa kadını koşa koşa yanlarına gelmiş ve Aquilino'nun boynuna mısır tanelerinden ve deniz kabuklarından yapılmış bir kolye geçirmişti. Hani şu kimseye haber vermeden çekip giden ve bir daha da geri gelmeyen kadın, canım, işin en kötü tarafı da bu, derdi Fushia; canları ne zaman isterse gelirler, akıllarına estiği zaman da çekip giderler, sonra, aylar sonra, hiçbir şey olmamış gibi çıkıp gelirler; bu dinsizlere hadlerini bildirecek bir şeyler yapmak gerek, Lalita.

"Zavallı kızcağızı çok korkutuyorlardı," dedi Fushia. "Yanına ne zaman bir Huambisa yaklaşsa, çığlık çığlığa ayaklarıma sarılır, bana sımsıkı yapışır, titrer dururdu. Şeytan bile onu Huambisalar kadar korkutmazdı, moruk."

"Belki de Pushaga'nın orada öldürdükleri kadın annesiydi," dedi Aquilino. "Zaten öteki Yerlilerin hepsi bu Huambisalardan nefret ederler. Bir kere hepsi çok kendini beğenmiştir, herkesi hor görürler. Onlar kadar kötü hiçbir kabile düşünemiyorum."

"Ötekilerdense, ben onları yeğlerim," diye karşı çıkıyor Fushía. "Hem yalnızca bana yardım ettikleri için de değil. Onların yaşama biçimlerini severim. Sen, hiç uşaklık ya da çobanlık yapan bir Huambisa gördün mü bugüne değin? Hıristiyanların kendilerini sömürmesine bir tek onlar fırsat vermezler. Avlanmak ya da savaşmaktan başka hiçbir şey urnurlarında değildir."

"Onları yeryüzünden silme kararını tam da bu nedenle vermediler mi?" diye sordu Aquilino. "Hepsini temizleyecekler, bir tekini bile sağ komayacaklar, ibret için bile. Ama sen, kendi çapında onları epeyce sömürmeyi başardın doğrusu, Fushía. Morona, Pastaza ve Santiago'da ne kadar soygun yaptılarsa, hepsi senin cebini doldurmak içindi."

"Onlara tüfeği ben sağladım, düşmanlarının bulunduğu yere onları ben götürdüm ama," dedi Fushía. "Onların gözünde patron değil bir ortaktım. Ben asıl Shapra'yı, ona ne yapmış olabileceklerini düşünüyorum şimdi. Hiç kuşkusuz onu Pantacha'nın elinden çekip almışlardır."

Ölünün akrabaları hâlâ ağlayıp duruyorlardı. Bu arada bedenlerinin her yanına dikenler batırıyorlardı, kan çıkıncaya değin. Bunu kendimizi yatıştırmak için yapıyoruz patroniçe, diyorlardı. Kötü kanla birlikte acılar ve sıkıntılar da defolup gider. Belki de doğrudur, diye düşünüyordu Lalita. Acılı bir günümde ben de kendime batırır, gerçek mi değil mi, anlarım. Ve birden erkek kadın demeden hepsi ayaklanıp kıyıya inen yokuşun başına koştular. Kapoklara tırmanıp ırmağı gösteriyorlardı. Geliyorlar mı? Evet, geçidin ağzından bir kayık geliyor bu tarafa. İçinde kılavuzla Fushía var. Kayık çok yüklü. Başka bir kayık daha var, içinde de Pantacha ve Jum. Onların yükü daha da çok. Huambisalar ve Nieves de orada. Kauçuğa bak Aquilino, dedi Lalita, ne kadar da çok. Bugüne kadar hiç bu kadarını görmemişti. Tanrı da bize

yardım ediyor, bu gidişle çok geçmeden zengin olacağız, sonra ver elini Ekvador, anlıyorsun değil mi? Aquilino ağlıyordu oysa, Huambisalardan birinin öldürülmüş olması nasıl da acı bir şeydi.

"Kadınsız ve patronsuz kalacak artık," dedi Fushía. "Beni fellik fellik aramıştır mutlaka. Mutsuzluktan dövünmüştür zavallı."

"Pantacha'ya acımak zorunda değilsin," dedi Aquilino. "Hayatı kaymış bir Hıristiyan o. Onu o kaynatıp içtiği bitkiler deli etti. Belki de senin gittiğinin farkına bile varmamıştır. Adaya son gittiğimde, beni bile tanımadı."

"O lanet olasıcılar kaçtıktan sonra bana kimin yemek hazırladığını sanıyorsun?" dedi Fushía. "Bana yemek yapıyor, gidip balık ve öteki hayvanlardan avlıyordu benim için. İnan, ayağa bile kalkamıyordum, moruk. O ise bütün gün başucumdan ayrılmıyordu, tıpkı sadık bir köpek gibi. Ardımdan dövünmüştür diyorsam, dövünmüştür, moruk, inan bana."

"O kaynatılmış bitkilerden zaman zaman benim de içtiğim oldu," dedi Aquilino. "Ama o artık bu işin tadını iyice almıştı ve yakında da nalları diker, bunu adım gibi biliyorum."

Huambisalar kayıkların arasında bata çıka gidip geliyor, kara kauçuk topaklarını ve derileri indiriyorlardı. Lalita dik yokuşun başından elini sallayıp, merhaba, dedi onlara. Ve tam o sırada Shapra ortaya çıktı: Ne Huambisa'ydı ne de Aguaruna. Bayrama gidecekmiş gibi de süslenip püslenmişti. Yeşilli, sarılı, kırmızılı kolyeler takınıştı boynuna. Başında kuştüyünden bir taç, kulaklarında halkalar, sırtında da siyah desenlerle bezenmiş bir *itipak* vardı. Yokuşun başındaki Huambisa kadınları da ona bakıyorlardı. Shapra değil mi bu? Öyle galiba, diye fısıldaşıyorlardı. Lalita ise Aquilino'yu kaptığı gibi kulübeye koştu ve merdiven basamaklarına çöktü. Orada epey bir süre

oturdular. Huambisaların geliş gidişlerini izlediler uzaktan, sırtlarında kauçuk topakları vardı. Pantacha'ysa derileri güneşe seriyordu. Derken, elinde hasır şapkasıyla Kılavuz Nieves göründü: Bu kez çok uzaklara gitmişlerdi patroniçe, kimsenin geçmediği su yolları bulmuşlardı oralarda, yolculuk da bu yüzden çok uzun sürmüştü, belki bir aydan da fazla. Yanlarındaki Huambisalardan biri öldürülmüştü. Bunu biliyordu Lalita. Sabahleyin gelenler bu olaydan söz etmişlerdi. Kılavuz saçlarını sıvazladı eliyle ve kulübesine girdi. Daha sonra Fushía da geldi, kız da onun peşindeydi. Bayram hazırlığı yüzünün makyajından da belli oluyordu. Yürürken kulaklarındaki halkalar, boynundaki kolyeler şıkırdıyordu. Sana bu hizmetçiyi getirdim Lalita, dedi Fushía. Pushagalı bir Shapra bu. Huambisalar onu çok korkuttu, söylediklerimin hiçbirini anlamıyor, ona bizim dilden birkaç şey öğretmeli.

"Şu Pantacha hakkında da hiç iyi bir şey söylemezsin," dedi Fushía. "Herkes hakkında iyi şeyler düşünürsün, ama ona gelince iş değişir."

"Onu ben tanıdım ilk kez ve adaya da ben getirdim," dedi Aquilino. "Eğer ben olmasaydım, çoktan ölmüş olacaktı. Ama artık insanın canını sıkıyor, hayvanlaşıyor. Hatta daha da kötüsü; hem bakarkör, hem de işitir sağır biri haline geldi."

"Bana ise hiç de kötü duygular vermiyor," dedi Fushía. "Çünkü onun tüm yaşam öyküsünü biliyorum. Pantacha garip huylu bir adam; düş görmeye başlayınca kendisini alabildiğine iyi hissediyor ve uğradığı onca felaketi, Ucayali'de ölen dostunu filan unutuveriyor. Ha sahi, moruk, sen onunla nerede karşılaşmıştın? Oralarda bir yerde miydi?"

"Daha aşağılarda, küçük bir kumsalda," dedi Aquilino. "Gördüğümde düşler ülkesinde uçuyordu yine. Sırtında hemen hiçbir şey yoktu ve açlıktan da ölmek üze-

reydi. Kafasını üşütmek üzere olduğunu görür görmez anlamıştım. Ona yiyecek bir şeyler verdim. Ve tıpkı bir köpek gibi ellerimi yalamaya başladı. Tıpkı senin daha önce söylediğin gibi."

"Bana az bir şey içki ver," dedi Fushia. "Sonra da deliksiz bir uyku çekeceğim, yirmi dört saat hiç uyanmamacasına. Çok kötü bir yolculuk yaptık, Pantacha'nın kayığı geçide girmeden önce alabora oldu. Üstelik Pushanga üzerinde Shapralarla kavgaya tutuştuk."

"O kızı ya kılavuza ya da Pantacha'ya ver," dedi Lalita. "Yeterince hizmetçim var zaten, bu getirdiğine ihtiyacım yok. Söyle bakalım, neden getirdin bunu?"

"Sana yardımcı olsun diye," dedi Fushia. "Bir de şu köpekler onu öldürmeye kalktılar."

Ama Lalita ağlamaya başlamıştı bile, yoksa onun istediği gibi bir kadın değil miydi? Ona her konuda omuz vermemiş miydi? Kendisini aptal mı sanıyordu yoksa? Ne istediyse vermemiş miydi? Fushia ise sakin sakin soyunuyor, giysilerini oraya buraya savuruyordu. Buyrukları kim veriyordu burada, burada kim egemendi? Ne zamandan beri kendisine kafa tutabiliyordu? Hem sonra ne boktan kaprislerdi bunlar: Erkekle kadın bir olur mu, erkeğin biraz değişiklik istemesi çok doğal bir şeydi, bu tür zırlanmalardan hoşlanmazdı o, zaten Shapra da tutup şeyini koparacak değildi ya, böyle yakınıp durmasına hiç mi hiç gerek yoktu, daha önce de söylemişti, şunun şurasında yalnızca hizmetçilik yapacaktı.

"Kızın her tarafını kan içinde bırakmıştın oracıkta," diye anımsattı Aquilino. "Bir ay sonra geldiğimde, Lalita, hâlâ her tarafı mosmor dolaşıyordu."

"Sana yalnızca onu dövdüğümü anlatmış besbelli," dedi Fushia. "Ama o da Shapra'yı öldürmek istiyordu. Tam yatmaya gidiyordum, bir de baktım ki tabancamı kapmış gidiyor. Elbet çok sinirlendim. Zaten o mende-

bur karı, attığım her yumruğun acısını fazlasıyla çıkardı, sen hiç meraklanma."

"Lalita'nın altın gibi bir yüreği vardır," diye karşı çıktı Aquilino. "Eğer Nieves'le kaçtıysa bu senden öç almak için değil, onu gerçekten sevdiği içindir, bunu iyi bilesin. Shapra'yı da gerçekten öldürmek istemişse, bu olsa olsa duyduğu kıskançlık nedeniyledir. Yoksa onu buna iten şey kin ya da öç alma duygusu falan değildir, buna asla inanmam. Zaten sonra onunla bayağı iyi dost olmuştu değil mi?"

"Hem de Achualelere davrandığından daha da yakın davranıyordu," dedi Fushía. "Yoksa hatırlamıyor musun? Onu Nieves'in yanına sepetlememi de hiç istemiyordu. Burada kalması iyi olur, bana bir tek o yardım ediyor, diyordu. Ve Nieves de onu Pantacha'ya postaladığında, oturup birlikte ağlamışlardı, Shapra'yla ikisi. Ona bizim gibi konuşmayı ve başka bir sürü şey öğretmişti."

"Kadınlar çok tuhaftır," dedi Aquilino. "Onları anlamak bazen çok güçtür. Hadi şimdi biraz bir şeyler yiyelim. Ama kibritlerimin hepsi ıslanmış, bu ocağı nasıl yakacağız, bilmiyorum."

Artık yaşlı bir kadındı ve tek başına yaşıyordu. Biricik yoldaşı eşeğiydi, şu kehribar tüylü, rahvan ve tantanayla yürüyen sıpa. Akşam, gün batarken kentin zengin evlerini dolaşır ve yıkanacak çamaşırları toplardı. Ertesi sabah da bu çamaşırları eşeğin sırtına yükler, yıkamak için yola koyulurdu. Juana Baura kum yağmuru diner dinmez elinde bir keçiboynuzu dalıyla Gallinacera'dan çıkar, arada bir elindeki değnekle eşeği dürtükleyerek rıhtım yoluna inerdi. Rıhtımın korkuluklarının bittiği yerden kıvrılır, tozlu ve dik bir patikayı sekerek iner, eski köprünün demir kemerlerinin altından geçerek Piura'

nın ırmakla buluştuğu yere demir atardı. Irmağın kıyısındaki taşlardan birinin üzerinde oturur, dizlerine kadar suya girerek çamaşırları çitilemeye koyulurdu. Eşekse, işsiz güçsüz ya da yorgunluktan ayaklarına kara sular inmiş insanlar gibi, o hantal gövdesini yumuşacık kumların üzerine bırakırdı. Güneşin altında iliklerine kadar ısınır, uyurdu. Juana Baura bazen gevezelik edecek başka çamaşırcı kadınlarla da karşılaşırdı. Eğer yalnızsa, bir masa örtüsünün ya da bir jüponun kurumasını beklerken hafiften bir şarkı tutturur, ya da kendi kendine söylenirdi: Alçak üfürükçü, az daha beni yok yere öldürecektin, yarın ayın ilk cuması, Aziz Peder işlediğim bütün günahlardan dolayı pişmanlık duyuyorum... Suyun içinden hiç çıkmadığı için topukları kar gibi apak olmuştu. Elleri de gençliğindeki körpeliğini, pürüzsüzlüğünü koruyordu. Ama zaman, bedeninin geri kalan yerlerini giderek çökertiyor, kırış kırış ediyordu. Irmağa her girdiğinde ayaklarının yumuşak kumun içine gömülmesine alışmıştı. Ama bazen bir değişiklik olur, ayaklarının altında sert bir nesnenin varlığını ya da çamura saplanıp kalmış bir balığın kayganlığını duyar. Onun hiçbir yenilik getirmeyen sabahlarına çeşni katan biricik küçük değişiklik buydu. Ama o cumartesi günü, arkasında bir yerden gelen bir hıçkırıkla irkildi birden. Hıçkırık, sırtına saplanacak kadar yakından geliyordu; hiç ummadığı bir anda duyduğu bu sesle dengesini yitirdi, kıçının üstüne suya oturuverdi. Henüz başının üzerinden indirmediği çamaşır sepeti devrildi, çamaşırlar akıntının etkisiyle sürüklenmeye başladı. Homurdana çırpına sepeti, gömlekleri, donları, eteklikleri topladı bir bir ve tam o sırada da Don Anselmo'yu gördü: Başını ellerinin arasına almıştı, kıyıya hafif hafif vuran dalgalar ayağındaki botları ıslatıyordu. Sepet bir kez daha ırmağa düştü, ama bu defa akıntının onu sürükleyip götürmesine fırsat vermeden atılıp yakaladı ve

kumsala çıkarak adamın yanına gitti. Utanıp sıkılarak bir şeyler söylemeye çalıştı. Şaşkınlık ve avuntu isteği ifade eden birkaç sözcük döküldü dudaklarından. Ama Don Anselmo, başını önüne eğmiş ağlamayı sürdürüyordu. Ağlamayın, dedi Juana Baura. Bu arada ırmak çamaşırları kendisine çekiyor, sessiz sedasız uzaklaştırıyordu kıyıdan. Rica ederim kendinize gelin Don Anselmo, ne oldu size böyle, yoksa hasta mısınız? Doktor Zevallos tam karşıda oturuyor, gidip onu çağırayım, ister misiniz? Bilemezsiniz beni ne kadar korkuttunuz. Eşek gözlerini açmış dik dik onlara bakıyordu. Don Anselmo epeydir orada olmalıydı; pantolonu, gömleği ve saçları bütün bütün kum taneleriyle sıvanmıştı ve ayaklarının dibinde duran şapkası da neredeyse kumlarla örtülmüştü. Yalvarırım size bana ne olup bittiğini anlatın, Don Anselmo, diye üsteledi Juana Baura, çok acı bir şey olmalı, baksanıza kadınlar gibi ağlıyorsunuz. Adam başını yukarı kaldırınca Juana Baura şaşkınlıktan istavroz çıkardı: Don Anselmo'nun gözkapakları şişmiş, gözlerinin çevresinde koca koca halkalar oluşmuştu. Sakalı uzun ve pisti. Söyleyin Don Anselmo, dedi Juana, size nasıl yardım edebilirim? Hanımefendi, ben de sizi bekliyordum, diye yanıtladı adam. Sonra sesi yeniden çatallaştı. Beni bekliyordunuz ha? diye sordu Juana gözlerini fal taşı gibi açarak. Adam, evet, dedi ve başını yeniden öne eğdi. Don Anselmo şimdi daha da büyük bir gürültüyle hıçkırmaya başlamıştı. Ama Don Anselmo, diyecek oldu kadın, ne var ki adamın hıçkırıklarla boğulan sesi onu susturdu: Toñita az önce öldü Doña Juana. Ne diyorsunuz siz? Aman Tanrım, siz neler söylüyorsunuz? Adam açıklamaya çalıştı: O günden beri benimle yaşıyordu o, ne olur benden nefret etmeyin ve sesi yeniden kırıldı. Sonra zorlukla bir elini kaldırarak kum tepeciklerinin bulunduğu yöne doğru uzattı: Yeşil Ev masmavi gökyü-

zünün altında pırıl pırıl yanıyor, duvarlarda yakamozlar oluşuyordu. Ama Juana'nın o anda hiçbir şey görecek hali yoktu. Ayaklarını sürüye sürüye rıhtıma yollandı; bir yandan koşuyor, bir yandan da dehşet dolu çığlıklar atıyordu. Geçtiği yerlerdeki pencerelerden şaşkın ve meraklı bakışlar uzanıyordu.

Julio Reátegui elini kaldırıp durduruyor; bu kadar yetişir, bırak artık. Onbaşı Roberto Delgado doğrulup kemeri elinden bırakıyor. Yüzüne sıçrayan kanları ve terini siliyor. Çok ileri gittin, diyor Yüzbaşı Quiroga; ya sağırsın ya da verilen buyrukları anlamıyorsun. Yerde yatan Urakusa'nın yanına yaklaşıyor, ayağıyla dürtüyor. Adam belli belirsiz inliyor. Demek ki alışık böyle şeylere Yüzbaşım, diyor, hem değil mi ki bana kurnazlık yapmaya kalktı, ben ona gösteririm. Onbaşı bir küfür savurup ellerini ovuşturuyor; geriliyor geriliyor ve hızla yaklaşıp bir tekme atıyor. Daha ikinci tekmede, Aguaruna bir kedi gibi sıçrıyor. *Caramba.* Onbaşı haklıymış, diyor Yüzbaşı, bayağı dirençli herifmiş bu. Adam belini doğrultamadan, ama olanca hızıyla kaçıyor. Ne kadar da çabuk gözden kayboldu, diyor Yüzbaşı. Yalnız bir kişi kaldı Señor Reátegui, diyor, ha bir de Jum var, onu da mı böyle yapacağız? Hayır, diyor Reátegui, bu Dikkafalı'yı Santa Maria de Nieva'ya götüreceğiz Yüzbaşı. Sonra matarasından bir yudum alıp tükürüyor; ötekini de getirin de onu da halledin, diyor. Ekliyor sonra: Daha yorulmadınız mı? Siz de biraz içmez misiniz? Onbaşı Delgado ve askerlerden ikisi köy alanını boydan boya geçerek tutukluların bulunduğu kulübeye yollanıyorlar. Köyü kuşatan sessizliği birden bir hıçkırık bozuyor, çadırların bulunduğu yere çeviriyorlar hep birlikte başlarını: Genç kız ve bir asker, yokuşun orada bir yerlerde alt alta üst üste yu-

varlanıyor. Giderek kararan gökyüzünün altında siluetleri belli belirsiz seçilebiliyor. Julio Reátegui ayağa kalkıp ellerini boru gibi ağzına götürüyor: Ben sana ne demiştim asker? Bir daha görmeyeyim böyle bir şey yaptığını, hem neden kızı çadırlardan birine sokmuyorsunuz? diye bağırıyor. Yüzbaşı da, salak herif, diye azarlıyor askeri ve yumruğunu gösteriyor. Yalnızca oynayın onunla, eğlendirin onu. Urakusa köyünün üstüne inceden inceden yağmur yağmaya başlıyor. Küçük buhar bulutları yükseliyor suyun kıyısından. Orman köy alanına doğru bıçak bıçak soluyor. Gökyüzündeyse binlerce yıldız var. Askerle küçük kız çadırlardan birine girip gözden kayboluyorlar. Onbaşı Roberto Delgado yanındaki iki askerin yardımıyla Urakusa'yı sürükleyip getiriyor. Adam, Yüzbaşı'nın karşısında çakılıp kalıyor; homurtular dökülüyor dudaklarından. Julio Reátegui çevirmene, anlat bakalım, diye işaret ediyor, yetkili bir kişiye karşı saygısızca davrandığı için cezalandırıldığını söyle ona, bir daha asker dövmek, patron Escabino'yu dolandırmaya çalışmak yok, yoksa yeniden gelir, bu kez daha da kötü cezalandırırız. Çevirmen homurdanmaya, el kol işaretleri yapmaya başlıyor yeniden. Onbaşı derin bir soluk alıp ciğerlerini dolduruyor bu arada, ellerini ovuşturup kemeri hazırlıyor. Çevirdin mi söylediklerimi? Evet. Hepsini anladı mı? Evet. Ufak tefek bir adam olan Urakusa ise, bu arada, sıçrar gibi adımlarla, bir o yana bir bu yana kaykılıyor. Kaçamak bakışlar fırlatıyor çevresine. Derken çemberi yarmaya çalışıyor ve askerler hamle edip yakalıyorlar onu. Adam kurtulamayacağını anlayınca sonunda hareketsiz kalıyor, yüzünü ellerinin arasına saklayıp iki büklüm çöküyor. Kemerin her şaklayışında böğürerek bir an ayakta kalmaya, direnmeye çalışıyor, sonra yere yuvarlanıyor. Vali elini kaldırarak durduruyor. Tamam, yeter artık. Cibinlikler hazır mı? Evet Señor Reátegui, hepsi hazır, ama

cibinlik olmuş olmamış hiç fark etmiyor. Yolculuk sırasında yüzüm delik deşik oldu, hâlâ da yanıyor. Jum'a dikkat edin Yüzbaşı, diyor Vali, özellikle hiç yalnız bırakmayın onu. Onbaşı Delgado gülmeye başlıyor bu buyruk üzerine; sihirbaz olsa kaçamaz Señor, diyor. Hem kıskıvrak bağlı, hem de bütün gece gözümüz üzerinde olacak. Yerdeki Urakusa gizli gizli çevresini kolaçan ediyor. Yağmur kesilmiş. Askerler kuru odun taşıyıp ateş yakıyorlar. Ta yukarılara yükselen alevler sırtını ve göğsünü ovuşturan Aguaruna'nın üzerine kıvılcım sıçratıyor. Ne bekliyorsun daha? Biraz daha mı kırbaçlayalım istiyorsun? Askerler kendi aralarında gülüşüyorlar. Julio Reátegui ile Yüzbaşı da onlara bakıyor. Ateşin başına çökmüşler, alevlerin kırmızısı vurdukça yüzleri değişik biçimlere giriyor. Katıla katıla neye gülüyorsunuz böyle? Örneğin sen, neye gülüyorsun? Çevirmen yaklaşıp yanıtlıyor kısaca: Karı kalmak, Yüzbaşım. Subay anlamıyor, açık açık anlat şunu, ne diyorsun? Julio Reátegui gülümsüyor: Kulübedeki kadınlardan birinin kocasıymış, diyor. Ha, şimdi anladım, diyor Yüzbaşı, demek bu yüzden çekip gitmiyor bu haydut herif. Aslında ben de unutmuştum bu kadınları Yüzbaşı, diyor Julio Reátegui. Askerlerin hepsi sessizce doğrulup Vali'nin çevresini alıyorlar. Dudakları gerilmiş, gözlerini bile kırpmıyorlar, ama gözbebekleri alev alev yanıyor. Burada devleti siz temsil ediyorsunuz Don Julio, diyor Yüzbaşı, karar vermek sizin yetkinizde, ben yalnızca buyruklarınızı uygulamakla görevliyim. Julio Reátegui birbirlerine kenetlenmiş gibi duran askerlerin yüzünü inceliyor, tek tek. Birbirine yapışmış gibi duran gövdelerin üzerinden, ona doğru başlar uzanıyor. Ateşin yalımları yanaklarına ve alınlarına yansıyor. Ne gülümsüyor, ne de yüzlerindeki ifadeyi değiştiriyorlar. Dimdik, öylece bakıyorlar. Kımıldamadan, ağızları yarı açık. Mademki ısrar ediyorlar, ne yapalım

öyle olsun, diye omuz silkiyor Vali. Uzanmış başların oradan belli belirsiz bir mırıltı yükseliyor. Askerlerden oluşan küme tek tek siluetlere ayrışıyor. Gölgeler teker teker köy alanına yöneliyorlar. Ayak sesleri belli belirsiz duyuluyor. Yüzbaşı öksürüyor sıkıntılı sıkıntılı. Julio Reátegui ise umudunu yitirmişçesine söyleniyor dişlerinin arasından: Bunların daha şimdiden yarı yarıya uygarlaştığını söyleyeni bir elime geçirirsem fena yaparım, Yüzbaşım. Böyle durumlarda öyle çirkinleşiyorlar ki. Şu insanoğlunu bir türlü anlayamayacağım bu gidişle. Yüzbaşı tutulduğu öksürük nöbetinin arasında konuşmaya çalışıyor, ama bu ormanın da bir yoksunluk bölgesi olduğunu düşünecek olursanız, bu durumu anlamak daha kolay olur, diyor. Yüzünü şaplaklayıp duruyor sonra. Ormanda kadın namına bir şey yok, elinize ne geçerse onunla yetinmek zorundasınız. Alnına patlatıyor tokadı, derken sinirli sinirli gülüyor: İnsan buralara düştü mü bir kez, küçücük kızlarda bile Zenci kadınların diri göğüslerini görmüş gibi olur. Julio Reátegui başını kaldırıp Yüzbaşı'nın gözlerinin içine bakıyor, subay artık gülmüyor. Haklısınız Yüzbaşı, diyor, size sonuna kadar katılıyorum, herhalde ben artık iyice yaşlandım, eğer genç olsaydım, askerlerin peşinden giderdim ben de ve bu kadınlara karşı büyük bir istek duyardım. Yüzbaşı suratını, kollarını şaplaklamayı sürdürüyor, ben artık yatmaya gidiyorum Don Julio, diyor, bu mendebur yaratıklar yediler bitirdiler beni. Galiba bir tanesini hakladım, ama bir uykuya dalmayagöreyim, hemen karabasanlar başlıyor; milyonlarca sineğin saldırısına uğradığımı görüyorum düşümde Don Julio. Julio Reátegui yavaşça Yüzbaşı'nın koluna dokunuyor: Nieva'ya gider gitmez, size bir böcek ilacı bulurum, artık daha fazla dışarıda durmamalısınız, zaten gece iyice ilerledi, en iyisi gidip yatın. Yüzbaşı Quiroga, adımlarını büyük büyük açarak çadırların ora-

ya doğru gidiyor. Öksürükleri kahkahaların, küfürlerin, hıçkırıkların arasında kayboluyor. Delice kutlanan bir bayramın gürültüleri sarıyor sanki Urakusa köyünü. Julio Reátegui bir sigara yakıyor: Az önce dayak yiyen Urakusa hâlâ önünde duruyor ve gözucuyla onu süzüyor. Reátegui sigaranın dumanını yukarı doğru savuruyor; gökyüzünde ne kadar da çok yıldız var, sanki bir mürekkep denizi var tepesinde. Duman yükseliyor, yayılıyor ve kayboluyor. Ayaklarının dibindeki ateşse yaşlı bir köpek gibi can çekişiyor. Urakusa yavaş yavaş deviniyor ve dört ayak üstünde uzaklaşmaya çalışıyor ondan, gövdesini ayaklarının yardımıyla ileri itiyor. Sanki suyun içinde yüzer gibi bir hali var. Neden sonra, ateş tam sönerken bir çığlık duyuluyor. Kulübenin oradan mı geliyor ses? Elbette ki hayır, çadırların oradan bağırıyor biri. Reátegui, miğferi elinde koşarak oraya gidiyor. Elindeki izmariti fırlatıp çadırın örtüsünü kaldırıyor. Çığlıklar kesiliyor birden, yatağın gıcırtıları duyuluyor yalnızca. Karanlığın içinde birisi kocaman kocaman soluyor. Kim var orada? Yüzbaşı siz misiniz? Kızcağız korkuyordu Don Julio, diyor Yüzbaşı, asker onu biraz korkutmuş olmalı, ben de bakmaya gelmiştim, askeri de doğruca yatağına gönderdim. Çadırdan çıkıyorlar. Yüzbaşı bir sigara uzatıyor ama Vali reddediyor. Ben kızla ilgilenirim Yüzbaşı, diyor, sen bu işe kafanı yorma, iyisi mi git yat. Yüzbaşı yandaki çadıra gidiyor. Julio Reátegui ise ayaklarının ucuna basarak yatağın yanına geliyor ve kıyıya ilişiyor. Kaskatı bir bedene dokunuyor elleri, çıplak omuzların üzerinde geziniyor, kupkuru saçları okşuyor: Hadi benim ilkel yavrum, diyor, korkacak bir şey yok artık, bak gitti işte. Şansın varmış ve iyi ki de bağırmışsın. Santa María de Nieva'ya götüreceğim seni, bundan hoşnut kalacaksın. Oradaki rahibe analar çok iyi insanlardır, sana çok iyi davranırlar, Señora Reátegui de iyi davranır sana. Elleri kızın saçları-

nı, sırtını okşamayı sürdürüyor, bedeni gerginlikten kurtuluncaya, sakin sakin soluk alıp vermeye başlayıncaya kadar. Alanın oradan hâlâ birilerinin sövdüğü, başka birilerininse çığlıklar attığı duyuluyor. Sesler giderek artıyor, ama buna karşılık artık kadınların direnmediği anlaşılıyor. Birilerinin acele acele koşuştuğu duyuluyor ve birden ortalık sessizliğe gömülüyor: Hadi küçük yavrum, artık uyuyun, ben hep başucunuzda olacağım.

Müzik kesildi, Leon kardeşler hararetle alkışladılar orkestrayı. Lituma ve Yaban yeniden tezgâhın önüne geldiler. Chunga kadehleri dolduruyor, Josefino ise yine tek başına içiyordu. Pistte yalnızca birkaç çift kalmıştı. Kendilerinden geçmiş, çevredeki mırıltıların ve konuşmaların temposuna uyarak yayvan yayvan dans ediyorlardı. Mavi, yeşil, mor ışık demetleri tepelerindeydi hâlâ. Köşelerdeki masalarda da pek kimse kalmamıştı. Müşterilerin, sermaye kızların hemen tümü ve gecenin olanca keyfi barın orada yoğunlaşmıştı sanki. Orada üst üste yığılmış, gürültü patırtı içinde biralarını yudumluyorlardı. Melez Sandra ulumayı andıran kahkahalar atıyordu. Bıyıklı ve gözlüklü bir insan azmanı da sarı bira bardağını bayrak gibi havada sallıyordu. Sıradan bir er olarak Ekvador'daki savaşa katılmıştı: Evet bayım. Açlığı, bitleri, *cholo*'ların yiğitliğini, şu parmaklarımızın arasında çıtlattığımız, ama bir top mermisinin bile yerinden söküp atamayacağı pireleri hiç unutamıyorum. Yine de, evet bayım, diye başını sallıyordu Sandra. Ve birden, yaşasın Ekvador! diye haykırdı Maymun, avazı çıktığı kadar. Müşteriler ve sermaye kızlar suspus oldu. Maymun ise alaycı bakışlarla gözlerini kırpıştırıyordu. Birkaç saniyelik bir kararsızlık ve durgunluktan sonra, insan azmanı José'yi bir kenara iterek Maymun'un yakasına yapıştı ve

bir paçavra gibi sarsmaya başladı. Söyle bakayım, derdin ne senin? Eğer taşakların varsa söylediklerini yinele de görelim bakalım, erkek misin değil misin? Maymun bu kez kocaman kocaman sırıtarak, Yaşasın Peru! diye bağırdı. Herkes gülüyordu şimdi. Azmansa bıyıklarını dişliyordu. Josefino ile José de oradaki kümeye yanaşmışlardı. Maymun da bu arada giysilerini düzeltiyordu.

"Yurtseverlik konusunda şaka yapılmasını hiç kabul edemem azizim," dedi azman. Bir yandan da kızgınlığını unutmuş gibi Maymun'un sırtını şaplaklıyordu. "Beni işlettiniz, izin verirseniz size bir bira ısmarlamak istiyorum."

"Yaşamak güzel şey!" dedi José. "Haydi şarkımızı söyleyelim."

Hepsi tek bir küme halinde kaynaştılar ve birbirlerini ezercesine bara yaslanıp üst üste bira ısmarladılar. Bayağı keyifli bir kalabalık oluşmuştu. Sarhoş sarhoş bakan gözleri, cırtlak sesleriyle ve terden sırılsıklam, içkilerini yudumladılar, sigara içtiler, tartıştılar. Şaşı gözlü ve saçları da diş fırçasını andıran genç bir adam, melez Sandra'yı kollarının arasında sıkıp duruyordu: Size geleceğe ilişkin tasarılarımı arz edeyim dostum, müsaade buyurursanız. Kız ise doymak bilmez ağzını kocaman kocaman açıp kırmızı dişetlerini, güldükçe hepsi birden sarsılan altın dişlerini gösteriyordu adama. Birden, iri bir kedi gibi kendisini genç adamın kollarına bıraktı ve susamışçasına dudaklarından öpmeye başladı. Adam, örümcek ağına düşmüş çaresiz bir sinek gibi, kızın esmer kolları arasında debeleniyor, kurtulmaya çalışıyordu. Dikkafalar, kızın suç ortağıymışçasına, adama alaycı bakışlar fırlatıyorlardı. Sonra şaşı genci yakalayıp kıskıvrak kızın önüne getirdiler. İşte al Sandra, dediler, bu kurbanı sana sunuyoruz, onu çiğ çiğ ye. Sandra da denileni yerine getirmek ister gibi atıldı. Öpüyor, ısırıyor, ısırıyordu. Tüm kümeyi bir tür toplu hayranlık duygusu sarmıştı. Aralarına yeni yeni

çiftler katılmış, hatta müzisyenler bile yerlerini bırakmışlardı. Genç Alejandro uzaktan yorgun yorgun gülümsüyor, Don Anselmo ise, peşine Bolas'ı takmış, iyice coşmuş bir halde bir o yana, bir bu yana gidip geliyordu. Seslere bakılırsa iyi bir gırgır yakalamışlardı; ne var, ne oluyor bana da anlatın, diye yalvarıyordu. Sandra sonunda avını serbest bıraktı. Şaşı adam mendilini yüzünde gezdirdi, her tarafı kırmızıya kesmişti. Bir bira uzattılar, o da başından aşağı boca etti bardağı. Herkes alkışladı onu ve birden, Josefino kalabalığın arasında birilerini aramaya koyuldu. Ayak parmaklarının üzerinde yükseliyor, eğilip bükülüyordu. Sonunda kümenin içinden ayrıldı, tepeden tırnağa kötü sigara dumanı kokan salonun içinde, iskemleleri devire devire dönmeye başladı. Sonra yeniden barın oraya geldi.

"Haklıymışım, değil mi Dikkafa?" dedi Chunga, incecik dudaklı ağzını oynatarak. "Ben sana demedim mi, şeytan görmüş gibi korkuyorsun diye."

"Neredeler Chunguita? Yukarı mı çıktılar?"

"Sana ne bundan?" Chunga'nın donuk bakışları bir sineği izler gibi, onu tepeden tırnağa yokluyordu. "Kıskanıyor musun yoksa?"

"Onu, Yaban'ı öldürüyor," dedi José. Hayalet gibi birdenbire ortaya çıkmıştı. Jasefino'yu kolundan çekiştiriyordu. "Çabuk benimle gel."

Kalabalığı ite kaka çıktılar. Maymun eşikte duruyor, ileriye doğru uzattığı eliyle Grau Kışlası yönünde karanlık bir yerleri gösteriyordu. Dışarı fırladılar. Mahallenin bırakılmış duygusu uyandıran evlerinin arasından deli gibi koşmaya başladılar. Derken kumluğun oraya vardılar. Josefino sendeledi, düştü, kalktı ve yeniden koşmaya başladı. Artık gözlerini yumup öyle koşmak gerekiyordu. Ciğerleri patlamasın diye soluğunu tuttu koşarken. Bu iş o aptalların yüzünden oldu, diye homurdandı Jose-

fino için için. Hiç dikkat etmediler ki. Ve, daha ne kadar koşacağız, lanet olsun? diye bağırmaya hazırlanıyordu ki, sesi birden kırıldı. Tam karşısında, kumsalla yıldızların arasında birinin dikildiğini gördü önünde. Kocaman gölge hınçla haykırdı:

"Tamam, buraya kadar aşağılık herif! İyi gün dostu!"

"Maymun!" diye yardım istedi Josefino. "José!"

Ama Leon kardeşler de üstüne çullanmışlardı şimdi ve tıpkı Lituma gibi, onlar da yumruk, kafa, tekme girişiyorlardı. Josefino dizinin üstüne çökmüştü şimdi ve kör bir vahşet sarmıştı çevresini. Tam doğrulmak ve baş döndürücü saldırı dalgasından kurtulmak isterken, yeni bir tekmeyle yere yıkılıyor, üstüne bir de yumruk yiyerek kaskatı kesiliyordu. Bıraksalar yatacaktı, ama saçlarından asılıp çektikleri için başını kaldırmak zorunda kalıyordu. En kötüsü de işte bu vuruşlardı. Kum taneleri her tarafını ısırıyor, sanki ağzından burnundan içeri dolmak istiyorlardı. Neden sonra, av köpeklerince sıkıştırılan ve sonuca razı olan bir av hayvanı gibi yıkıldı kaldı. Köpekler çevresinde dönüp dolaşıyor, arada bir ısırıyor ama yemek istemiyorlardı sanki.

"Kımıldıyor," dedi Lituma. "Josefino erkek gibi davran. Kalk ayağa, yüzünü görmek istiyorum."

"Yıldızları sayıyor olmalı, yeğenim," dedi Maymun.

"Artık rahat bırak onu Lituma," diye ekledi José. "İçini boşalttın, öcünü aldın işte, daha ne istiyorsun? Baksana, neredeyse geberip gidecek."

"Kendini yeniden kodese tıktıracaksın yeğenim," dedi Maymun. "Yeter, üsteleme artık."

"Haydi vur şuna," dedi Yaban. Josefino'nun yanına yaklaşmıştı. Bağırmıyordu ama, sesi gülle gibi ağır ve boğuktu. "Vur, Lituma, vur."

Ama, Lituma onun dediklerini yapacak yerde kadına doğru döndü. Onu kumların üstüne yıktı ve tekmele-

meye başladı. Orospu, kahpe, üç döllü, diye bağırıyordu. Sesi kısılıncaya, gücü tükeninceye kadar sövdü, vurdu durdu. Sonra, kumların üstüne yığılıp kaldı ve çocuk gibi ağlamaya koyuldu.

"Yeğenim, kimi seviyorsan onun adına senden rica ediyorum, sakin ol artık."

"Siz de, siz de suçlusunuz," diye kükredi Lituma. "Beni aldattınız. Öyle çok üzdünüz ki beni, hainler, hepiniz cehennemin dibine gidin."

"Söyle Lituma, seni Yeşil Ev'den biz çıkarmadık mı? Biz yardım etmedik mi sana onu tepelerken? Bu işi tek başına kıvırabilir miydin sanki?"

"Biz senin öcünü aldık, yeğenim. Görmedin mi, Yaban bile onu nasıl tırmaladı?"

"Ben daha önce olanlardan söz ediyorum," dedi Lituma. Hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. "Ben hiçbir şeyden habersiz, burnunuzun dibindeyken hepiniz birlik oldunuz, ah ne aptalmışım."

"Erkekler ağlamaz, yeğenim. Böyle yapma ne olur. Biz seni her zaman sevdik. Hepimiz."

"Geçmişi gömelim yeğenim. Erkek gibi, bir Mangache gibi davran, ağlayıp durma."

Yaban, hafif hafif inleyerek yerde iki büklüm yatan Josefino'nun yakasını bırakmış, Leónlarla birlikte Lituma'yı yatıştırmaya çalışıyordu. Güçlü olmak gerek, insanlar hep birtakım acılar çekerek büyürler, olgunlaşırlar, diyorlardı. Onu kollarının arasına alıp sıkıyor, giysilerinden tutup sarsıyorlardı. Bütün bunları nasıl unutmuş olabilirsin, Lituma? Sen bizim küçük kardeşimiz, yeğenimizsin. Hadi artık gidiyor muyuz? O ise artık hemen hemen yatışmıştı. Ama arada bir saçma sapan şeyler söyleyerek yerde yatan adama saldırıyor, tekmeler savuruyordu. Sonra yeniden gülümsüyor, derken hüzünleniyordu.

"Hadi, çekip gidelim buradan Lituma," dedi José.

Çevredeki evlerden bizi pekâlâ görmüş olabilirler. Eğer bir de aynasızlara haber uçururlarsa, başımız belaya girer."

"Mangacheria'ya gidelim, yeğenim," dedi Maymun. "Getirdiğin *pisco*'yu haklarız orada. Hem böylece kendine gelmiş olursun."

"Hayır," dedi Lituma. "Chunga'nın yerine dönelim."

Kumların içine daldı yeniden. Büyük büyük ve kesin adımlarla ilerliyordu. Yaban'la Leónlar, onu mahallenin ortasında yakaladıklarında deli gibi ıslık çalmaya başlamıştı. Josefino ise artık uzaklarda kalmış, inleye inleye topallıyor, bağırıp çağırıyordu.

"Burası iyice ısınmış," dedi Maymun kapıyı tutarak. "Bir biz eksikmişiz burada."

O kasketli ve bıyıklı azman yeniden karşılarına dikiliverdi:

"Selam, çocuklar, selam. Böyle birdenbire nereye kayboldunuz? Gelin, gece asıl şimdi başlıyor."

"Müzik başlasın arpçı," diye bağırdı Lituma. "Vals çal, *tondero* çal, denizci şarkıları çal."

Sendeleyerek orkestranın bulunduğu köşeye doğru ilerledi ve Bolas'la Genç Alejandro'nun kollarına yıkıldı. Bu arada azmanla şaşı genç Leónları bara sürüklediler ve bira ısmarladılar onlara. Sandra Yaban'ın saçlarını hale yola koymaya çalışıyor, Rita ve Maribel ise onu soru yağmuruna tutuyorlardı. Dört kadın, arı kovanını andıran bir vızıltıyla fısıldaşıyorlardı aralarında. Sonra orkestra çalmaya başladı, barın önü boşaldı. Yarım düzine kadar çift, mavi, yeşil, mor ışık demetleri altında piste çıkıp dans etmeye başladılar. Lituma gülmekten kırılarak bara doğru yaklaştı.

"İntikamım çok acı oldu Chunga, Chunguita. Duyuyor musun beni? Dışarıda bağırıp duruyor, ama içeri girmeyi yüreği yemiyor. Bayıltıncaya kadar dövdük onu."

"Başkalarının sorunları beni ilgilendirmez," dedi

Chunga. "Ama siz, siz hep felaket taşıyorsunuz bana. Geçen sefer senin yüzünden dünyanın para cezasını ödedim. Yine şansım varmış ki, kozunuzu benim dükkânda paylaşmadınız. Ne vereyim sana? Ama ya sakin sakin oturursunuz burada, ya da kapının dışına koyarım, ona göre."

"Ne kadar kaba yanıtlar veriyorsun, Chunguita!" dedi Lituma. "Ama ben artık halimden hoşnudum ve ne desen dokunmuyor bana. Ne verirsen ver. Kendine de doldur üstelik, bir kez de benden iç."

Tam o sırada, azman Yaban'ı piste sürüklemeye çalışıyor, kız da diretiyordu. Arada bir de adama dişlerini gösteriyordu.

"Buna ne oluyor Chunga?" diye yakındı adam soluk soluğa.

"Gerçekten, ne oluyor sana Yaban?" diye çıkıştı Chunga. "Seni dansa davet ediyorlar işte, böyle görgüsüzlük etmesene. Hem neden bu bayı istemiyorsun ki?"

Ama, Yaban adamın elinden kurtulmak için çırpınıp duruyordu.

"Lituma, söyle de bıraksın yakamı."

"Sakın bırakmayın arkadaşım," dedi Lituma. "Ve siz de görevinizi yapınız sayın orospu."

ÜÇ

Üsteğmen, kayık ırmağın üzerinde küçücük beyaz bir leke haline gelinceye kadar elini sallıyor, sonra indiriyor kolunu. Muhafızlar, valizleri sırtlarına vurup iskeleye çıkıyorlar. Santa María de Nieva Alanı'na varınca duruyorlar. Çavuş tepeleri gösteriyor: Ağaçlıklı kum tepeciklerinin arasından bembeyaz duvarlar, pırıltılı sac çatılar gözüküyor. İşte misyonerevi burası Üsteğmenim. Daracık, dik ve taşlarla kaplı patikada kimsecikler yok. Şurada yönetim yapısı var, şurası da rahibelerin yatıp kalktığı yer. Sol taraftaki de kilise Üsteğmenim. Kasabanın içinde dolaşan Yerliler çarpıyor gözlerine. Evlerin çatıları liflerden örülmüş, ilk bakışta kukuletayı andırıyorlar. Birtakım kadınlar, çamura bulanmış bedenleri ve kayıtsız bakışlarıyla kabukları soyulmuş iki ağacın dibinde bir şeyler yapıyorlar. Birlik yola devam ediyor ve subay Çavuş'a dönüyor bir ara, Üsteğmen Cipriano'yla doğru dürüst konuşamadık bile, biraz daha kalsaydı da bana durumu biraz daha ayrıntılı olarak aktarsaydı. Ama bu gemiyi kaçırsaydı, burada en az bir ay daha beklemek zorunda kalırdı Üsteğmenim. Aslında Üsteğmen Cipriano gitmek için geç bile kaldı. Hem kaygılanmanıza hiç gerek yok, ben size her şeyi çarçabuk anlatırım, diyor Çavuş. Bu arada Sarı elindeki valizi yere bırakıp parmağıyla kulü-

belerden birini gösteriyor: Peru'nun en gariban karakolu işte burası Üsteğmenim. Kalacağınız ev de işte şu karşıdaki Üsteğmenim, diye ekliyor Şişko. Daha sonra size iki Aguaruna hizmetçi buluruz, diye atılıyor Ufaklık hemen. Kara sürdürüyor: Bu kasabada kolayca bulunan tek şey hizmetçidir. Yanından geçerken, çatı kirişinden sarkan ve üzerinde armanın bulunduğu levhaya dokunuyor Üsteğmen, levhadan madenî bir ses çıkıyor. Evin merdivenlerinde korkuluk filan hak getire. Duvarlarda doğru dürüst doğrama yok; tahtalar eğri büğrü ve büyüklü küçüklü kesilmiş. Odalardan ilkinde hasır iskemleler, bir masa, bir de rengi atmış bir bayrak var. Dipteki kapı açık duruyor; içeride dört tane hamak, bir sürü tüfek, bir fırın ve bir çöp tenekesi. Tam bir sefalet! Bir bardak bira içmez misiniz Üsteğmenim? Şişeleri sabahleyin içi su dolu bir kovaya koymuştum, soğumuş olmalılar. Subay kabul ediyor bu çağrıyı ve Ufaklık ile Kara barakadan dışarı çıkıyorlar. Valinin adı Fabio Cuesta mı? Evet, ufak tefek, sevimli bir ihtiyardır. Ama, onunla tanışmaya daha sonra gidersiniz Üsteğmenim, şimdi öğle uykusundadır. Bardak ve şişeler geliyor. İçiyorlar. Sağlığınıza Üsteğmenim, diyor Çavuş. Askerlerden bazıları Lima'da neler olup bittiğini öğrenmek istiyorlar. Üsteğmen Santa María de Nievalıların nasıl insanlar olduklarını soruyor. İyi insanlardır. Ya manastırdaki rahibe analar? Chuncho'lar sık sık sorun çıkarırlar mı? Neyse, söyleşiyi artık akşam sürdürürüz, diyor Üsteğmen, şimdi biraz dinlenmek istiyorum. Paredes'e özel bir yemek ısmarladık sizin için Üsteğmenim, diyorlar. Gelişinizi böyle kutlamak istedik. Bu Paredes dediğimiz tavernanın sahibidir, diyor Sarı, hepimiz akşam yemeklerini orada yeriz Üsteğmenim. Marangozluktan da anlar, diye ekliyor Kara. Bir büyücü kadar da hünerlidir, diye araya giriyor Şişko, elinden her iş gelir. Sizi onunla tanıştırırız, iyi bir adamdır Paredes.

Muhafızlar valizleri karşıdaki barakaya taşıyorlar, subay da esneyerek onları izliyor. İçeri giriyor ve odanın ortasındaki kuru döşeğe bırakıyor kendisini. Uykulu uykulu Çavuş'u sepetliyor. Yerinden kalkmaya üşenerek kepini, ayakkabılarını çıkarıyor. Her yan toz ve siyah tütün kokuyor. Ortalıkta dişe dokunur mobilya yok: Bir komodin, iki sıra, bir masa, tavandan sarkan bir lamba. Pencerenin pervazları madenden. Dışarıdaki kadınlar hâlâ bir şeyler dövüyorlar. Üsteğmen yataktan doğrulup kalkıyor. Öteki oda bomboş ve bir kapıyla dışarıya açılıyor. Açıyor kapıyı: Oda yerden iki metre kadar yukarıda. Çimenlerden, toprak görünmüyor bile, barakanın birkaç adım ötesinde orman başlıyor. Uçkurunu çözüp işiyor. Odaya döndüğünde Çavuş'un yine orada olduğunu görüyor. Yine mi bu baş belası. Aguaruna'nın biri, Jum diye biri gelmiş Üsteğmenim, size söyleyecekleri varmış. Çevirmen yeniden aktardı: Aguaruna size şeytan demek Señor. Asker yalan söylemek. Size ve Lima'daki hükümete sövmek. Arévalo Benzas elini gözlerine siper ederek yukarıdan bakıyor. Hiç de göründüğü kadar aptal değildi Don Julio, diyor, o Yerli bizi kendisinin deli olduğuna inandırmak istiyordu. Ama Julio Reátegui kafasını sallayarak olumsuzluyor: Hiç de öyle değildi Arévalo, sanki ezberlemiş gibi hep aynı nakaratı yineliyordu. Kafasına bir alfabe hikâyesi takmıştı, ama anlayıp anlamadığını Tanrı bilir. Santa Maria de Nieva'nın üzerinde kızıl bir güneş yükseliyor. Askerler, Yerliler ve patronlar, hepsi toz toprak içinde *capirona*'ların çevresine oturmuşlar. Gözlerini kırpıştırıyor, terliyor, mırıldanıp duruyorlar. Manuel Aguila hasırdan yapılmış bir yelpazeyle yelpazeleniyor: Yoruldunuz mu Don Julio? Urakusa'da çok sıkıntı çektiniz mi, çok sıktılar mı canınızı? Biraz, diyor Julio Reátegui, sonra sakin kafayla uzun uzun anlatırım, ama kısa bir süre için manastıra çıkmam gerekiyor, hemen gelirim. Başlarıyla onaylı-

yorlar: Sizi hükümet konağında bekleriz, zaten Yüzbaşı Quiroga'yla Escabino da oradalar. Çevirmen yeniden aktarıyor: Gitmek, sonra gelmek, kılavuz kaçmak, bizim memleket Urakusa olmak, Tanrı bilmek ki biz hükümetin bayrağını tanımak. Manuel Aguila güneşten korunmak için yelpazeyi siper ediyor. Ama yine de sızlanmadan edemiyor: Hiç kendini yorma boşuna, nasıl olsa hiçbir işe yaramaz, ücretlerini keseceğiz. Çevirmen, bunu da anlat ona. Üsteğmen sakin sakin düğmelerini ilikliyor. Çavuş, elleri cebinde, odanın içinde tur atıyor: Tıpkı ilk geldiği günkü gibi Üsteğmenim! Buraya o kadar çok geldi ki. Ama Üsteğmen Cipriano bir gün kafası kızıp da ona tokadı basınca, bir daha uğramaz olmuştu. Ama kurnaz herif, Üsteğmen Cipriano'nun Santa María de Nieva'dan ayrıldığını nasılsa duymuş olmalı. Yerine gelenle iyi anlaşıp anlaşamayacağını anlamak için dırdır etmeye gelmiş. Subay ayakkabılarını bağlama işini sonunda bitirip ayağa kalkıyor. Çekilir bir adam mıdır bari? Çavuş eliyle belirsiz bir işaret yapıyor: Kötü biri değildir, ama insanın canını sıkan bir yanı vardır ki, bir şeyi kafasına taktı mı, öldürsen düşüncesini değiştiremezsin. Ne zaman başladı bu hikâye? Julio Reátegui'nin valiliği döneminde ve Nieva'ya, daha karakol kurulmadan önce. Üsteğmen barakanın kapısını çarpıyor. Amma aptalca iş. Daha geleli iki saat olmadı, hemen bir iş sardılar başına. Bu Chuncho yarına kadar bekleyemez miydi? Onbaşı Delgado şeytan olmak, Yüzbaşı Artemio da şeytan olmak! diye aktarıyor çevirmen, böyle diyor Onbaşım. Ama Onbaşı Roberto Delgado hiç de kızmış görünmüyor, hatta askerlerden daha çok gülüyor, Yerlilerden bazıları da gülüyorlar: Böyle kötü kötü konuşmayı sürdürsün, Yüzbaşı'ya ve kendisine sövsün bakalım. Son gülen iyi güler. Karnı aç olmak, hastalanmak Onbaşım, karnı zil çalmak, üstelik de susamak, ona içecek bir şeyler ver-

mek? diye aktarıyor yeniden çevirmen. Hayır, diyor Onbaşı önce, su onu daha fazla terletir ve sonra sesini yükseltiyor: Kim ki ona yiyecek ya da içecek bir şeyler verir, sonunun ne olacağını kendisi düşünsün. Bu söylediklerimi Santa Maria de Nieva'nın bütün Yerlilerine çevir, çünkü pekâlâ işi saflığa vurup bizi faka bastırmak isteyebilirler. Yüzümüze gülerler ama içlerinden topumuza söverler. Çevirmen bir kez daha aktarıyor: Sen orospu çocuğu olmak Onbaşım, Escabino da şeytan olmak. Şimdi yalnızca askerler gülüyor, o da çaktırmadan. Gözucuyla da Onbaşı'ya bakıyorlar. Pekâlâ, diyor onbaşı, anamın adını bir kez daha ağzına alırsa, ne yapacağımı bilirim ben ona. Kara kuru ve esmer bir adam önlerine gelip dikiliyor, hasır şapkasını çıkarıyor ve Çavuş onu tanıştırıyor: Bu Adrián Nieves, Üsteğmenim. Aguaruna'ların dilini biliyor ve zaman zaman da bize çevirmenlik yapıyor. Bölgenin en iyi kılavuzudur ve iki aydan bu yana da karakolda çalışıyor. Üsteğmen ve Nieves el sıkışıyorlar. Kara, Ufaklık, Şişko ve Sarı odadan çıkıyorlar bu arada. İşte dinsiz bu, Üsteğmenim. Biz Chuncho'ları burada böyle adlandırırız. Üsteğmen gülümsüyor: Ben bunların tepeden tırnağa kıl içinde olduğunu düşünüp dururdum, diyor, böyle bir dazlakla karşılaşacağım hiç aklıma gelmezdi doğrusu. Jum'un saçları çok kısa kesilmiş, daracık alnının sağ tarafında da pembe bir yara izi var. Kısa boylu, irice bir adam. Üstünde belinden dizlerine kadar uzanan yırtık pırtık bir *itipak* var. Kılsız göğsünde birbirine tıpatıp benzeyen üç çember dövmesi var, çemberleri birbirine menekşe rengi bir üçgen bağlıyor. Birbirine paralel üç çizgi de elmacıkkemiklerini enine kesiyor. Birer küçük dövme de ağzının iki kıyısını süslüyor: Küçücük, simsiyah iki Saint-André haçı. Sakin bir görünüşü var, ama sararmış gözbebeklerinde haylaz pırıltılar dolaşıyor. Delice pırıltılar. Saçlarını zorla kestiler, o gün-

den bu yana da bir daha saç uzatmadı Üsteğmenim. Bu garip, çok garip bir şey, çünkü, hayatta hiçbir şey saçlarına dokunulması kadar kızdıramaz onları. Kılavuz Nieves bu durumu size daha iyi açıklayabilir Üsteğmenim. Bu işi onur sorunu yaptı. Çünkü daha geldiği andan başlayarak, hep saçlarını kesmekle korkuttular onu. Bakalım şu Don Adrián Yerli'yle anlaşmamıza yardımcı olabilecek mi, diyor Çavuş, çünkü geçen kez bize şu büyücü Paredes çevirmenlik yapmıştı ve hiç kimse bir şey anlamamıştı. Bir tek şarapçı becerebiliyordu bu işi, o da Aguaruna'ların dilini iyi bildiği için. Hiç de değil, lafları ağzında geveleyip duruyordu. Jum ve Nieves uluyorlar karşılıklı ve birtakım el kol işaretleri yapıyorlar. Kendisinden gaspedilenleri geri almadan Urakusa'ya dönmesi olanaksız Üsteğmenim, ama dönmek de istiyor ve saçlarını da hep bu yüzden kesiyor. Kendisini geri dönmekten alıkoymak için. Peki ya bütün bunlar birer deli saçmasından başka bir şey değilse? diye soruyor Sarı. İstediklerinin hepsinin kendisine geri verilmesini istiyorsa, her şeyi doğru dürüst bir kez daha anlatmalı. Nieves, Aguaruna'ya yaklaşıyor, subayı göstererek homurdanıyor ve elini kolunu sallıyor. Jum hiç kımıldamadan dinliyor ve birden evet işareti yapıyor başıyla, tükürüyor: Hop! Hop! Ahır değil burası, söyleyin de tükürüp durmasın. Adrián Nieves şapkasını başına geçiriyor. Bunu, Üsteğmen doğru söylediğini bilsin diye yapıyor, diyor. Bu bir Chuncho geleneğidir, diye ekliyor Çavuş. Eğer bir Yerli tükürmeden konuşuyorsa bilin ki yalan söylüyordur. Bir bu eksikti, diyor Üsteğmen, çoğa kalmaz tükürük denizinde boğuluruz burada. Siz yine de söyleyin ona Nieves, söylediklerine inanıyoruz, tükürmekten vazgeçsin. Jum ellerini göğsünde kavuşturunca göğsündeki çemberler biçim değiştiriyor, üçgense daralıyor. Bağıra bağıra konuşmaya koyuluyor, neredeyse soluk almayı bile unutuyor. Bu

arada çevresine tükürüp duruyor. Gözlerini Üsteğmen'den ayırmıyor. Subaysa bir yandan baldırlarını şaplaklıyor, bir yandan da Yerli'nin savurduğu balgamları sayıyor. Yerdeki tükürük öbeklerine bakıyor iğrenerek. Jum ellerini sallıyor, son derece güçlü bir ses tonu var. Ve çevirmen aktarıyor. Çalmak, Reátegui Urakusa'ların kauçuğunu ve küçük kızı çalmak Onbaşım. Ve onun kafası kızmak! Onbaşı Roberto Delgado gözlerinin güneşten kamaşmasını önlemek için kepini çıkarıp alnına siper ediyor. Bu kurnazlıkları daha ne kadar sürdürecek bakalım, diyor Onbaşı, insanı gülmekten çatlatır bu adam. Hem sonra, böyle kaba kaba konuşmayı da kimden öğrenmiş, sor şuna bakalım. Çevirmen yeniden aktarıyor: Var biz anlaşmak, her şey hazır olmak, patron Escabino'ya söylemek, her şey hazır olmak, ama önce beni aşağı indirmek Onbaşım. Askerler sıcaktan bunalıp üstlerinde ne var ne yok çıkarıyorlar. Bazıları doğruca ırmağa koşuyor. Ama Onbaşı Delgado *capirona*'ların dibinden ayrılmıyor; aşağı indirmek mi? Hiç boşuna heveslenmesin, onu yerinden kımıldatmaya niyetim yok. Hem sonra dua etsin ki Yüzbaşı Quiroga iyi bir adam, yoksa bana kalsa ona öyle bir ders verirdim ki, hayatı boyunca unutamazdı. Hem, hadi bakalım anasına bir daha sövsün cesareti varsa. Hele böyle bir şeye kalksın da, ona öteki Yerlilerin önünde dünyanın kaç bucak olduğunu gösterivereyim. Yerliler havalı havalı dolaşan Onbaşı'ya bakıyorlar ve derken, çevirmen yeniden aktarıyor: İyi öyleyse, demek Onbaşım, sen orospu çocuğu olmak. Bir daha, bir daha sövdü demek, diyor Onbaşı. Üsteğmen bacak bacak üstüne atıp başını biraz geriye doğru yaslıyor: Saçma bir öykü bu, ne başı belli ne kıçı. Hangi alfabe hikâyesinden söz ediyor bu gerzek? Hani şu resimli kitaplardan, Üsteğmenim, yabanlara yurttaşlık bilgisi öğreten kitaplar var ya, onlardan. Hükümet konağında onlardan

birkaç tane var, hepsinin de sayfaları dağılmış. Eğer isterseniz Don Fabio size onları gösterir. Üsteğmen, ne düşüneceğini bilemeden bir süre adamlara bakıyor. O arada Nieves ve Aguaruna alçak sesle homurdanmayı sürdürüyorlar. Üsteğmen bu kız hikâyesi doğru mu? diye soruyor Çavuş'a. "Kız!" diye bağırıyor Jum. Kes sesini, diyor Şişko, Üsteğmen konuşuyor, görmüyor musun? Olmayacak şey değil diyor Çavuş, burada her gün bir sürü kız kaldırılır. Hem sonra, Santiagolu haydutların harem kurduklarını hep duymaz mıyız? Ama bu dinsiz herif her şeyi birbirine karıştırıyor, sözünü ettiği kauçuklarla alfabenin ne ilgisi var? Üstüne üstlük bir de kız hikâyesi atıyor ortaya. İnsanın kafasını allak bullak ediyor. Mademki bu işten askerleri sorumlu tutuyor, öyleyse neden gidip onların yakasına yapışmıyor, neden Borja Garnizonu'na gitmiyor? diye soruyor Ufaklık. Nieves ve Aguaruna yeniden hırlaşıyor, el kol işaretleri yapıyorlar: Daha önce iki kez gitmiş, ama kimse onu dinlememiş Üsteğmenim. Aradan bu kadar zaman geçtikten sonra hâlâ neden uğraşıyor bu işle? diyor Sarı. Çoktan unutmuş olmalıydı bu olayı Üsteğmenim. Yeniden hırıltılar ve el kol işaretleri: Köyünde ona demişler ki, bu işte senin suçun var ve kauçuğu, derileri, alfabeleri ve kızı almadan gelme Urakusa'ya. Haklı olduğunu, suçsuz olduğunu ancak böyle kanıtlayabilirmiş, Üsteğmenim, diyor Nieves, Jum bir kez daha homurdanıyor, ama bu kez çok sakin çıkıyor sesi; ellerini de sallamıyor. İki küçük Saint-André haçı da dudaklarıyla birlikte kımıldıyor; iskeleden bir türlü uzaklaşamayan iki küçük gemi uskuru gibi. Uzaklaşır gibi yapıp yeniden yanaşıyorlar dudaklarının kenarına. Şu anda neden söz ediyorsunuz Don Adrián? Olan bitenleri anımsıyor, bu arada da onu asanlara sövüyor, diyor Nieves. Üsteğmen baldırını şaplaklamayı bırakıyor şıp diye. Onu asmışlar mı? Ufaklık geniş bir çember çizerek kolu-

nu Santa María de Nieva Alanı'na uzatıyor: Şu *capirona*'lara astılar Üsteğmenim. Paredes size bunu daha ayrıntılı olarak anlatabilir, çünkü o da oradaydı. Dediğine göre onu bir timsah gibi asmışlar, timsahları da ağaca asarlar kurusun diye. Jum bir hırıltı koyuveriyor ağzından, artık tükürmüyor ama, elini kolunu çılgın gibi savuruyor: Onu gerçekleri söylediği için asmışlar *capirona*'lara Üsteğmenim. Hadi anlat öykünü, diyor Çavuş. Hangi gerçek? diye soruyor Üsteğmen. Ve çevirmen aktarıyor: Perulu köpekler! Perulu köpekler! demek Onbaşım. Ama Onbaşı Roberto Delgado o kadarını anlıyor, bunu da çevirmesine gerek yok. Belki dinsizler gibi konuşmasını bilmiyor, ama kulakları da sağır olmadı ya. Yoksa beni enayi yerine mi koyuyorsun? Ah, Tanrım! Üsteğmen masanın üzerine okkalı bir yumruk indiriyor, bu gidişle ne onun anlattıkları bitecek, ne de ben bir şey anlayabileceğim, Perulu köpekler derken Perulu adamları kastediyor değil mi, bu mu onun gerçeği? Çevirmen yine aktarıyor: Ve gebermekten beter olmak, ölmekten beter olmak sen, Onbaşım. Üstelik *boninopérez* ve *teófilocañas*. Bu son dediklerini ben de anlamadım Onbaşım. Çevirmen anlamamış olabilir, ama Onbaşı Delgado pekâlâ anlıyor neden söz ettiğini; o iki bozguncunun adları bunlar. Onlardan medet ummanın hiçbir yararı yok, çünkü çoktan Şeytan'ın yanına gitti onlar, hem gelseler bile, o herifleri de bunun yanına asarım. Kara masanın kıyısına ilişmiş, öteki muhafızlarsa ayakta dikiliyorlar. Bu onlara iyi bir ders oldu Üsteğmenim, diyorlar. Askerler ve patronlar çılgına dönmüştü, daha oracıkta işlerini görmek istiyorlardı adamların. Ama Señor Julio Reátegui, o zamanki vali onlara engel oldu. P€' bu sözü edilen adamlar kim? Buraya gizlice mi gelmişler? Kışkırtıcıydı onlar Üsteğmenim, okul öğretmeni görünümü altında gelmişlerdi buralara, Urakusa'da bir araştırmaya çıkmıştık da orada

yakaladık onları. Yerliler de bu arada büyük bir kabalık yapıp, kendilerinden kauçuk satın almaya gelen bir patronu sopaladılar. Escabino diye biriydi, diyor Şişko. Adı duyar duymaz Jum da gürlüyor: Escabino! Subay, Nieves'i uyarıyor; sustur şunu, söyle de gürültü yapmasın. Hem bu adam şimdi nerededir? Gidip görüşebilir miyiz? Bu biraz zor Üsteğmenim, çünkü Escabino çoktan öldü, ama Don Fabio onu iyi tanır, bu yüzden en iyisi onunla gidip görüşün; o size bütün ayrıntıları aktarır. Hem üstelik, Vali, Don Julio Reátegui'nin de dostudur. Bütün bunlar olup biterken Nieves orada değil miydi? Hayır, Üsteğmenim, ben ancak iki aydan bu yana Santa María de Nieva'da oturuyorum, daha önce çok uzaklardaydım. Ucayali taraflarında bir yerde. Yalnız patronu pataklamakla kalmadılar, diye ekliyor Şişko, bir de Borja Garnizonu'ndaki onbaşının hikâyesi var, bu ikisi birbirine sıkı sıkıya bağlı. Ve çevirmen aktarıyor: Onbaşı Delgado şeytan olmak! Tanrı cezasını vermek! Onbaşı Delgado ellerini kocaman kocaman açıp gösteriyor: Deminden beri sayıyorum; tamı tamına on kez sövdü anama, istediği kadar sövebilir, canı sıkılıp da bıkıncaya değin. Ve ben, daha keyifle sövebilmesi için, yanında istediği kadar kalabilirim. Evet, Üsteğmenim, onbaşının biri izinli olarak Bagua'ya gidiyordu, yanında bir kılavuzla bir de hamal vardı. Aguaruna'lar onları Urakusa'da yakaladılar; onbaşı ile hamalı iyice dövdüler, kılavuzsa kayboldu. Kimileri onun Aguaruna'larca öldürüldüğünü söyledi, kimilerine göreyse, fırsattan yararlanıp kaçtı. Buranın valisi ile Borja Garnizonu'nun askerleri söz konusu seferi de işte bu yüzden düzenlediler. Bu adamın buraya getirilmesinin ve *capirono*'larda esaslı bir ders verilmesinin nedeni de yine bu olay. Hikâye üç aşağı beş yukarı böyle değil miydi, Don Adrián? diye soruyor Çavuş. Evet, benim duyduklarım da böyle şeylerdi Çavuş, diye onaylıyor Kıla-

vuz, ama bütün bunlar olup biterken orada olmadığım için ötesini bilemeyeceğim. Ah, ah! diye sızlanıyor Jum. Üsteğmen Jum'a, o da Nieves'e bakıyor. Demek ki, hiç de göründüğü kadar suçsuz değilmiş bu Yerli, diyor Üsteğmen. Kılavuz Nieves yeniden homurdanıyor, Jum da el kol işaretleri yaparak ve yeniden çevreye tükürerek, aynı biçimde yanıtlıyor onu, sesi oldukça buruk. Onun anlattıkları bundan çok başka, diyor Nieves, bu daha başka şeyler söylüyor Üsteğmenim. Üsteğmen şaşırmış görünüyor, bizim Çavuş'tan başka ne anlatacakmış bakalım? Onbaşı onların mallarını çalıyormuş, onlar da onu çaldıklarını geri vermeye zorlamışlar, bu arada kılavuz da yüzerek kaçmış. Patrona gelince, o da kendilerini bu kauçuk işinde dolandırıyormuş, onlar da mallarını ona satmak istememişler. Ama Üsteğmen'in hiç de dinler gibi bir hali yok, Aguaruna'yı tepeden tırnağa incelemeye dalmış o sırada. Bakışları merak ve biraz da şaşkınlık yüklü. Ne kadar zaman asılı kalmış Çavuş? diye soruyor. Tam bir gün boyunca, diyor şarapçı Paredes, sonra da kırbaçladılar onu. Kırbaçlama işini Borja Garnizonu'nun onbaşısı yönetti, diyor Kara. Urakusa'da Yerlilerden yediği dayağın öcünü almak için yaptı bunu, diye ekliyor Sarı. Bütün amacı buydu Üsteğmenim. Jum, öne doğru bir adım atıp Üsteğmen'in önüne dikiliyor ve yere tükürüyor. Şimdi yüzünde gülümser gibi bir ifade var; sararmış gözbebekleri muzip muzip bakıyor. Dudakları da alay edercesine aralanmış. Alnındaki yara izini gösteriyor, sonra yavaşça, tıpkı gösteriye hazırlanan bir sihirbaz gibi, topuklarının üstünde dönüp sırtını gösteriyor: Sırtında omuzlarından beline kadar uzanan *achiote* izleri var. Dümdüz, birbirine paralel ve parlak çizgiler bunlar. Çılgınlıklarından biri de bu Üsteğmenim; ne zaman buraya gelse sırtına böyle çeşit çeşit boyalar sürüyor, resimler yapıyor. Bu kendi kafasından bulduğu bir şey diyor,

Ufaklık, çünkü Aguaruna'ların böyle sırtlarını boyamak gibi bir gelenekleri yoktur. Eğer Boras kabilesinden olsaydı o zaman anlardım, diyor Sarı, onlar sırtlarını, karınlarını, ayaklarını, kıçlarını, her taraflarını böyle boyarlar. Yediği kırbaç darbelerini unutmamak için yapıyor olmalı, diye araya giriyor Kılavuz Nieves. Arévalo Benzas gözlerini ovuşturuyor; bu yukarıdakinin beyni mi sulandı nedir, ne sanıyor kendisini? Perulular, Arévalo ve Julio Reátegui, hepsi *capirona*'ya sırtlarını vermişler. Bütün yolculuk boyunca hepimize Perulu köpekler, diye bağırdı durdu. Evet, Señor diye onaylıyor Onbaşı Delgado, önüne çıkan herkese sövmekten bir türlü bıkmadı; Yüzbaşı'ya, hatta Vali'ye bile sövdü. Bir türlü susturmanın yolunu bulamadık. Julio Reátegui yukarıdakine doğru kaçamak bir bakış fırlatıyor. Merak etmeyin, susturuz, yalnızca biraz sabredin. Öyle bir güneş var ki tepede, benim bile bakar bakmaz gözlerim sulandı. Çevirmen yine aktarıyor: Saçlarım demek, alfabe demek, kız demek, Señor. Altıma yapmak demek. Sarhoş olduğu izlenimini yaratmak istiyor, diyor Manuel Aguila, gereğinden fazla *masato* içtiklerinde hep böyle saçmalarlar. Ama artık çekip gitse iyi olur, diyor Üsteğmen, hem sorun bakalım, birlikte rahibelerin oraya gitmemizi ister mi? Hayır Üsteğmenim, rahibeler onu pek ilgilendirmiyor, görüyor musunuz ne kadar yabani insanlar bu Yerliler? Ama manastırdakilerin en yaşlısı olan Rahibe Angélica –Rahibe Asunción öldüğü için onun yerini Rahibe Angélica aldı şimdilerde– gece yarısına doğru alana geldi ve onu aşağı indirmelerini istedi, hatta bu yüzden askerlerle kavga bile etti, diyor şarapçı Paredes. Olup bitenler, rahibelerin en huysuzu olan ufak tefek yaşlı kadını acındırmış olmalıydı. Kadıncağız artık iyice yaşlandı, yüzü kırış kırış oldu. Sonunda koltuk altlarına sıcak yumurta koyup cayır cayır yaktılar, diyor Kara. Bu iş de o Onbaşı'nın

başının altından çıktı, Jum her seferinde, Perulu köpekler! Tanrı cezanızı vermek! diye bağırıyordu. Üsteğmen yeniden baldırını şaplaklamaya koyuluyor. Vay canına, yapılacak şey mi bunlar, diyor masanın üzerinde trampet çalarak. Biraz aşırıya kaçmışlar doğrusu. Yalnız, bütün bunlar geçmişe ilişkin şeyler, bugün için yapılacak ne var, onu konuşalım. Bizden istediği nedir? Kendisinden gaspedilenlerin geri verilmesini istiyor yalnızca Üsteğmenim, sonra Urakusa'ya geri dönecekmiş. Ben size onun ne kadar inatçı bir adam olduğunu söylememiş miydim, diyor Çavuş. Kauçukları çoktan ayakkabı lastiği oldu, derilerden de cüzdan ve valiz yaptılar da kullanıyorlar bile. Kıza gelince, onun nerede olduğunu bilmek o kadar zor bir şey değil: Bunu ona yüzlerce kez anlattık Üsteğmenim. Subay, eli çenesinde bir an düşünüyor: Lima ile her an görüşebilir, bakanlığa durumu bildirebiliriz. Yerli işleriyle ilgilenen genel müdürlüğün ona belli bir tazminat ödemesi sağlanabilir. Hadi bakalım, Nieves, bunları ona anlat da, bir de bu yolu denesin. Karşılıklı homurdanmaya başlıyorlar yeniden ve birden, Jum başını sallayarak onaylıyor: Lima Hükümeti! Muhafızlar kahkahayı basıyorlar, yalnızca Kılavuz ve Üsteğmen gülmüyorlar: Lima alfabesi! Çavuş ellerini iki yana açarak çaresizliğini dile getiriyor: Gördüğünüz gibi tam bir yabani Üsteğmenim. Böyle şeyleri onun kafasına sokmanın olanağı var mı ki, Lima ya da bakanlık gibi kavramlar onun için ne ifade edebilir? Bu arada Adrián ve Jum büyük bir gürültüyle homurdanmaya, birbirlerinin yüzüne tükürmeye, el kol işaretleri yapmaya devam ediyorlar. Aguaruna bir an susuyor ve düşünceye dalmış gibi, gözlerini yumup öylece duruyor. Sonra, birden, subayı göstererek birkaç sözcük heceliyor: O da benimle gelmek? Lima'ya kadar bir tur atmak beni senden daha çok mutlu ederdi dostum, diyor Üsteğmen, ama ne yazık ki bu olanaksız, Jum

bu kez Çavuş'u gösteriyor. Hayır hayır, ne Üsteğmen, ne Çavuş, ne de muhafızlardan biri seninle gelebilir. Bizim yapabileceğimiz hiçbir şey olmadığını söyle ona Nieves. Gidip Reátegui'yi arasın, isterse Borja Garnizonu'na gitsin ya da canı ne isterse onu yapsın. Bu karakolun ölüleri diriltmekten daha önemli işleri olmalı, değil mi? Böyle eskimiş hikâyeleri çözmek bizim işimiz değil herhalde? Zaten yorgunluktan ölüyorum, üstelik uyuyamadım da. Artık bitirelim bu işi Çavuş. Zaten bütün bunlardan sorumlu olanlar buranın yetkili makamları ya da Borja Garnizonu'nun askerleri olduğuna göre, nasıl olur da buranın insanlarından adalet umabilir? Adrián Nieves, son olarak ne diyeyim, diye sızlanıyor, gözleriyle Çavuş'u sorguya çekiyor. İşte bütün bunları anlat ona, diyor Üsteğmen. Çavuş, ağzını yarım yamalak açarak tembel tembel esneyen Üsteğmen'in kulağına eğiliyor: En iyisi ona her şeyin yoluna gireceğini söyleyin Üsteğmenim. Kauçuğunu, derilerini, alfabelerini ve kızı, yani istediklerinin hepsini ona vereceklerini söyleyin. Nasıl olur Çavuş, diyor Kara, Escabino öldüğüne göre bunları ona kim verecek? Mallarımı geri alacağım derken, elindeki avucundakini de yitirmesin sakın? diyor Ufaklık. İsterseniz ona imzalı bir kâğıt parçası verelim, böylece başımızdan daha kolay savmış oluruz, diyor Çavuş. Üsteğmen Cipriano'nun zamanında da böyle yapardık ve işler yolunda giderdi. Basarız kâğıdın üstüne damgayı, böylece her şey mevzuata uygun olur. Eline kâğıdı veririz, ondan sonra da git Señor Reátegui'yi ya da o Tanrı'nın cezası Escabino'yu ara, onlar sana her şeyi geri verirler, deriz. Onu bir de mevzuatla mı kazıklayacağız, diyor Kara. Ama bunlar Üsteğmen'i kandırmıyor: Böyle eski bir hikâye yüzünden tek bir satır bile imzalamam, diyor. Ama alt tarafı yalnızca bir gazete parçasını imzalayacaksınız, diyor Çavuş, komiklik olsun diye küçük bir imza

atacaksınız ve o da paşa paşa buradan çekip gidecek. Bu çocuklar söylenen her şeye inandıkları için kendisine karşı çıkıyorlar ama, bilmiyorlar ki adam Escabino'yu ve Señor Reátegui'yi bulacağım derken aylar, yıllar geçecek. Pekâlâ, şimdi ona yiyecek bir şeyler verin ve kimsenin ona elini bile sürmesine izin vermeyin, sonra da çekip gitsin, diyor Don Julio. Yüzbaşı, bu buyruğu Onbaşı'ya bizzat siz aktarın. Başüstüne, diyor Yüzbaşı ve Onbaşı'yı çağırıyor: Duydun değil mi? O dersini aldı artık, bu yüzden elini bile sürmek, parmağının ucuyla dahi dokunmak yok. Artık Urakusa'ya dönmesi gerekir, diyor Julio Reátegui. Bir daha asker dövmek, patronları aldatmak yok; eğer Urakusa'lar Hıristiyanlara iyi davranırlarsa, Hıristiyanlar da onlara iyi davranır, yok eğer kötü davranırlarsa, Hıristiyanlardan da aynı karşılığı alırlar, bunu ona aktarın. Çavuş kahkahayı basıyor: Ben size demedim mi Üsteğmenim? Evet, ondan kurtulmuşlardı kurtulmasına, ama subay bu işi hiç sevmemişti, alışık değildi böyle numaralar çevirmeye. Şişko da, bu vahşi orman Lima'ya benzemez Üsteğmenim, diye destekliyor onu, burada Chuncho'lara her an işimiz düşebilir. Bu hikâye kafamı allak bullak etti Çavuş, diyerek kalkıyor Üsteğmen, dünyanın sonu bile gelse beni kaldırmayacaksınız yatağımdan. Uykuya dalmadan önce küçük bir bira daha içmez miydiniz? Hayır. Peki, küçük bir tas su getirsinler mi? Daha sonra. Üsteğmen muhafızları eliyle selamlayıp çıkıyor. Santa María de Nieva Alanı'nda bir sürü Yerli var. Kadınlar çember biçiminde oturmuş bir şeyler dövüyorlar hâlâ. Bazılarının kucağında bebekler var. Üsteğmen tam yarı yolda durup elini güneşe siper ediyor ve bir an *capirona*'lara bakıyor; her biri iriyarı, uzun boylu birer erkeği andırıyor. Yanından bir deri bir kemik kalmış bir köpek geçiyor, subay bakışlarıyla izliyor onu ve Kılavuz Adrián Nieves'i de o zaman görüyor.

Kılavuz ona doğru geliyor ve elindeki siyahlı beyazlı gazete kâğıdı parçalarını gösteriyor: Gördüğünüz gibi, Çavuş'un sandığı kadar saf bir adam değilmiş Üsteğmenim, diyor, kâğıdı yırtmış ve parçalarını da alana atmış; şimdi buldum onları.

I

"Size aklınızdan bile geçiremeyeceğiniz bir sır vereceğim," dedi Şişko sesini alçaltarak. "Ama özellikle ötekiler duymasın bunu."

Kara, Sarı ve Ufaklık tezgâha çökmüş, kendilerine içki hazırlayan Paredes'le gevezelik ediyorlardı. Küçük bir çocuk elinde toprak kaplarla tavernadan çıktı, bomboş Santa Maria de Nieva Alanı'nı geçerek karakola giden yolda gözden kayboldu. *Capirona*'lar, barakaların dam ve pervazları kocaman kocaman parlayan güneşin altında yaldıza kesmişlerdi. Ama, Nieva'dan bu yana bembeyaz ve salına salına yoğun bir sis bulutu geliyor, bu yüzden güneşin ışıkları toprağa kadar ulaşamıyordu. Sisin arasında kaybolup gidiyordu.

"Dinlemiyorlar bizi," dedi Çavuş. "Neymiş bakalım bu sır?"

"Nieveslerde kimin kaldığını biliyorum," dedi Şişko ve çiğneyip durduğu kavunağacı çekirdeklerini yere tükürdü. Tere batmış yüzünü mendiliyle sildikten sonra konuşmasını sürdürdü; "Hani geçen gece bizi uğraştıran kız var ya, işte o."

"Ah, öyle mi?" dedi Çavuş. "Peki kimmiş?"

"Rahibelerin çöplerini temizleyen kız," diye mırıldandı Şişko tezgâha doğru kaçamak bakarak, "küçükle-

rin kaçmasına yardım ettiği için rahibelerin kapıya koyduğu kız."

Çavuş ceplerini karıştırdı, ama sigara paketi masanın üstündeydi. Bir tane yaktı, derin bir nefes çekti ve dumanını savurdu; duman bulutunun ortasında kalan bir sinek, boğulurcasına kanatlarını çırptı ve vızıldayarak uzaklaştı.

"Nasıl keşfettin bunu?" diye sordu Çavuş. "Onu sana Nievesler mi tanıştırdı?"

Onlara aptal rolü oynayarak öğrenmişti bunu Çavuşum. Şişko bu sabah Kılavuz'un kulübesinin çevresinde dolaşmış ve kızı da o zaman görmüştü. Nieves'in karısıyla birlikte tarlada çalışıyordu: Adı Bonifacia'ydı. Şişko yanılmış olmasındı? O da yarı yarıya rahibe sayılırdı ne de olsa, öyleyse Nieveslerin evinde işi neydi? Hayır, manastırın kapısına koyduklarından beri rahibe falan değildi ve artık onların giysisini de giymiyordu, Şişko onu iyice tanımıştı. Minnacık bir şeydi Çavuşum, ama her şeyi de yerli yerindeydi doğrusu. Artık tam bir genç kız olmuştu ama, özellikle ötekiler bir şey duymasındı.

"Sen beni gammaz biri mi sanıyorsun?" diye çıkıştı Çavuş. "Bana böyle saçma sapan buyruklar vermekten vazgeç."

Paredes iki küçük kadehe *anisado* koyup getirdi ve Çavuş ile Şişko içip bitirinceye değin masadan ayrılmadı. Sonra masanın üstünü bezle sildi ve tezgâha döndü. Kara, Sarı ve Ufaklık birlikte tavernadan çıktılar. Eşikte durduklarında güneşin kızıllaşan ışıkları yüzlerini, boyunlarını yaladı. Sis iyice yoğunlaşmıştı, bu yüzden muhafızlar uzaktan ancak yarım yamalak seçilebiliyorlardı. Köpükten bir ırmağı geçiyor gibiydiler.

"Nievesleri rahatsız etme, onlar benim dostumdur," dedi Çavuş.

Nievesleri rahatsız etmesi söz konusu değildi. Ama

karşısına çıkan bir fırsattan yararlanmaması da gerçekten aptalca bir şey olurdu Çavuşum. Bu durumu yalnızca ikisi biliyorlardı, öyleyse iki yakın arkadaş gibi işi neden bitirivermesinlerdi? Şişko ufaktan ufaktan yanaşacak ve ilk o görecekti kızın işini, tamam mı? Sonra da kendisine teslim edecekti, nasıldı bu akıl? Ama Çavuş böyle paylaşmaları sevmezdi. Ağzından burnundan duman savurarak öksürüp duruyordu. Lanet olsun, ne biçim öksürüktü bu. Hem neden artıklarla yetinmek zorunda kalacaktı ki?

"Çünkü onu ilk ben gördüm de onun için Çavuşum, bunda şaşacak ne var?" dedi Şişko. Kim bulmuşsa onun olurdu, hepsi bu. "Ama, dur hele, bu bizim Üsteğmen değil mi, orada ne yapıyor?"

Eliyle alanı gösterdi: Üsteğmen, gövdesinin yarısı sisin içinde kaybolmuş, kendilerine doğru geliyordu. Gömleği tertemizdi. Güneşten kamaşan gözlerini kırpıştırıp duruyordu. Sisin arasından çıkınca ayağındaki botlar da göründü; pantolonunun dizden aşağısı sırılsıklamdı.

"Çavuş, benimle gelin," diye buyurdu merdiveni çıkarkan. "Don Fabio bizi görmek istiyor."

"Size söylediklerimi unutmayın Çavuş," diye mırıldandı Şişko.

Üsteğmen ve Çavuş yarı bellerine kadar sise gömüldüler. Sis bulutları iskeleyi ve çevredeki basık evleri daha şimdiden yutmuştu. Kalın ve kıvrım kıvrım bulutlardı bunlar. Yavaş yavaş da kulübelerden içeri sızıyor, çatı aralarını, koridorları dolduruyorlardı. Buna karşılık, pırıl pırıl bir güneş tepeleri yıkıyor, manastırın yapıları yakamozlar içinde yanıyor. Ağaçların gövdeleri sisin içinde kalmış, ama dalları, dallardaki yapraklar ve örümcek ağları gümüş gibi parıldıyor.

"Rahibelerin oraya çıktınız mı Üsteğmenim?" diye sordu Çavuş. "Umarım ufaklıklar orada küçük birer azar işitmişlerdir. Öyle değil mi?"

"Onlar kızları çoktan bağışlamışlar," dedi Üsteğmen. "Bu sabah hepsini ırmağa götürmüşler. Başrahibe bana hasta kızın iyileşmeye başladığını söyledi."

Valinin barakasının merdivenine vardıklarında, ıslak pantolonlarını silkelediler, ayakkabılarının altına yapışan çamurları basamaklara sıyırdılar. Kapının dışına çakılan tel kafesin delikleri o kadar sıktı ki, içerisini görmek olanaksızdı. Çıplak ayaklı yaşlı bir Aguaruna onlara kapıyı açtı. Girdiler. İçerisi daha serindi ve sebze kokuyordu. Pencereler sıkı sıkıya kapalıydı. Loşluğa gömülmüş odanın duvarlarında fotoğraflar, dolma tüfekler, yaylar ve ok sadakları asılıydı. *Chamira* halının çevresinde üstü çiçekli kumaşla kaplanmış sallanır koltuklar vardı. Derken Don Fabio yandaki odanın kapısında göründü. Hoş geldiniz Üsteğmenim, hoş geldin Çavuş, dedi elini uzatarak. Pırıl pırıl parlayan dazlak kafasının altında kuru kuru gülümsüyordu: Sonunda beklediğimiz buyruk geldi, düşünebiliyor musunuz! Nasıl gidiyor işler? Subayın sırtına dostça bir şaplak attı. Ne diyorsunuz bakalım bu habere? Dostça jestlerini sürdürüyordu. Ama önce soğuk bir şeyler içelim isterseniz? Bir biraya ne dersiniz? Şu işe bakın, inanılacak gibi değil. Aguaruna dilinde bir buyruk verdi ve yaşlı Yerli iki şişe bira getirdi. Çavuş bardağını bir dikişte bitirdi, Üsteğmen ise bardağını bir elinden ötekine geçirerek oyalanıyor, dalgın, ilgisiz gözlerle çevresine bakıyordu. Don Fabio ise tıpkı küçük bir kuş gibi, yudumları boğazında bekleterek içiyordu içkisini.

"Buyruğu rahibelerin radyosuyla mı iletmişler?" diye sordu Üsteğmen.

Evet, bu sabah iletilmişti ve onlar da hemen Don Fabio'ya bildirmişlerdi. Don Julio hep, bu bakanın işleri yokuşa sürdüğünü söyler dururdu, benim baş düşmanım budur derdi, bu herif burada oldukça hiçbir şey yapılamaz diye yakınırdı. Ama gerçek şu ki, dediklerini önemse-

mişler ve işte bakan değişmiş ve buyruk da ânında geldi.

"Aradan o kadar zaman geçti ki," dedi Çavuş, "o haydutların adını bile unutmuştum artık Sayın Vali."

Don Fabio Cuesta sürekli gülümsüyordu: Yağmurlar başlamadan geri dönebilmek için olabildiğince hızlı davranmaları ve bir an önce yola çıkmaları gerekiyordu. Bu Santiago'nun su baskınlarının ne mene bir şey olduğunu biliyorlardı herhalde. O suların gelgitinde şimdiye değin kim bilir kaç Hıristiyan boğulmuştu!

"Karakolda yalnızca dört adamımız var ve bunlar da bu iş için yetersiz," dedi Üsteğmen. "Üstelik karakolun günlük işleriyle ilgilenmek için en az bir kişinin de burada kalması gerekiyor."

Don Fabio muzip muzip göz kırptı, ama yeni bakanın Don Julio'nun arkadaşı olduğunu unutuyorsunuz, dostum. O bize bütün kolaylıkları sağladı, böylece oraya yalnız gidilmesi de gerekmeyecek, Borja Garnizonu'nun askerleri de gelecek kendileriyle birlikte. Buyruk onlara çoktan iletildi bile Üsteğmenim. Subay bir yudum daha aldı içkisinden ve dalgın dalgın başını salladı: İyi de bu bambaşka bir şeydi. Ne düşündüğünü tam olarak açıklayamıyor, şaşkın şaşkın başını sallıyordu: Bu iş biraz *Lazarus'un Yeniden Dirilişi*'ne benziyor Don Fabio. Bizim memlekette işler biraz böyle yürüyor Üsteğmenim; o bakan, herkes için yarattığı tehlikeyi umursamaksızın, haydutların yalnızca Don Julio'ya zarar verdiğini sanıyor, bu yüzden de bir sürü engel çıkarıyordu. Ama, yine de bir şeyin gecikerek de yapılması hiç yapılmamasından iyidir, değil mi?

"Ama öyle bir şey ki, bugünlerde kimsenin bu haydutlardan yakındığı yok Don Fabio," dedi Üsteğmen. "En son geçen yaz, ben Santa Maria de Nieva'ya yeni geldiğimde bir başvuru olmuştu. Düşünebiliyor musunuz aradan ne kadar zaman geçmiş?"

Ama, başka ne yapılabilirdi ki Üsteğmenim? Buralarda onlardan yakınan kimse olmayabilirdi, ama belki başka bölgelerin sıkıntıları vardı, üstelik bu haydutların devlete ödemeleri gereken bir hesap var. Biraz daha bira ister miydiniz? Çavuş bu teklifi de geri çevirmedi ve ikinci bardağı da bir dikişte bitirdi: Anlatmak istediği şey bu değildi Sayın Vali, oraya kadar boşu boşuna gidecek olmalarından korkuyordu, o haydutlar da onları bekliyor değillerdi ya. Hele bir de yağmur mevsimine rastlarlarsa, ormanın içinde çakılıp kalabilirlerdi. Böyle bir tehlike yoktu Çavuş, çünkü dört gün içinde Borja Garnizonu'nda bulunmaları gerekiyordu. Ayrıca, Üsteğmen'in mutlaka bilmesi gereken bir şey vardı: Don Julio'nun hayatta en çok istediği şey, böyle bir harekâttı. Haydutlar ona o kadar çok zaman kaybettirmiş, sabrını o denli taşırmışlardı ki, onları bağışlaması söz konusu olamazdı. Hem Üsteğmen başka bir göreve atanmak istemiyor muydu? Eğer işler yolunda giderse, Don Julio ona istediği yardımı yapar, sonuçlandırırdı. O adamın dostluğu altından bile değerlidir Üsteğmenim. Don Fabio bunu geçirdiği deneyimlerden biliyordu.

"Ah, Don Fabio," dedi Üsteğmen gülümseyerek, "beni ne kadar da iyi tanıyorsunuz. Can evimden vurdunuz beni."

"Çavuş'un da bu işten kaybedeceği bir şey olmayacak," diye sürdürdü Vali. Bir yandan da adamın sırtına keyifli şaplaklar atıyordu. "Onu da göreceğiz ve bundan daha doğal bir şey de olamaz! Değil mi ki buranın yeni valisi benim ve değil mi ki Don Julio'nun da arkadaşıyım."

Pekâlâ Don Fabio, ellerinden geleni artlarına koymayacaklardı. Ama biraz daha canlanabilmeleri için kendilerine birer kadeh daha içki vermesi gerekiyordu, bu haber onları biraz sarsmıştı da. İçkilerini bitirdiler ve odanın serin ve hoş kokulu loşluğunda biraz daha geve-

zelik ettiler. Sonra Vali, onları merdivenin başına kadar geçirdi ve oradan uğurladı. Sis artık her tarafı kaplamıştı. Anlamsız anlamsız dans eden sis bulutlarının arasında barakalar ve ağaçlar tatlı tatlı salınıyor, bir gölgelenip bir aydınlanıyorlardı. Alanda uçuşur gibi gezen kimi siluetler vardı. Uzaklarda bir yerlerde, ince, hüzünlü bir ses, bir şarkı mırıldanıyordu.

"Önce çocukların peşinden koşmamız gerekti, şimdi de bu iş çıktı başımıza," dedi Çavuş. Bu mevsimde Santiago'nun kahrını çekmek zorunda kalmak öyle ağırıma gidiyor ki. Oralarda geberip gidebiliriz Üsteğmenim. Karakolda kimi bırakacaksınız?"

"Şişko'yu bırakacağım," dedi Üsteğmen, "en ufacık bir şeyde yoruluveriyor. Burada kalmak hoşuna giderdi, değil mi?"

"Ama Şişko ormanı yıllardır tanıyor," dedi Çavuş, "bu konuda çok deneyim sahibi bir adamdır Üsteğmenim. Neden Ufaklık'ı bırakmıyorsunuz, çok cılız bir çocuk o."

"Şişko'yu bırakacağım," dedi Üsteğmen. "Hem artık bırak bu sızlanmayı. Bu angaryadan ben de hoşlanmıyorum, ama Vali'nin ne dediğini duydun: Bu küçük yolculuk biter bitmez tekerlekler dönecek ve buradan voltamızı alacağız. Git Nieves'i çağır, ötekilere de söyle de benim eve gelsinler. Ne yapacağımızı planlayalım."

Çavuş, sisin içinde bir an öylece durdu. Elleri cebindeydi. Sonra, başı önünde, alanı geçti, kalın sis tabakasının altında boğulup kalan iskelenin yanından yürüyerek patikayı buldu. İçinde yürüdüğü oynak dumanın elektrik yüklü olduğunu hissediyor, çıtırtıları duyuyordu. Kılavuz'un kulübesine varıncaya değin, bir yandan kepiyle oynadı, bir yandan da kendi kendine söylendi durdu. Botları, pantolonu ve gömleği ıslak ve çamur içindeydi.

"Sizi bu saatte burada görmek büyük bir mucize,"

dedi Lalita. Tırabzana yaslanmış, saçlarını kurutuyordu; yüzü, kolları, giysisi ışık içindeydi. "Girsenize Çavuş, buraya gelin."

Çavuş, kararsız ve düşünceli, merdivenleri çıktı. Dudakları kımıldayıp duruyordu. Koridorun başında Lalita'nın elini sıktı ve arkasına döndüğünde Bonifacia'nın yanı başında olduğunu gördü. O da sırılsıklamdı. Açık renkli bir elbise vardı üzerinde ve bedenine yapışmıştı. Islak saçları, özenle taranmışçasına yüzünü çevreliyordu. Yeşil gözleriyse dosdoğru Çavuş'un yüzüne bakıyordu, hiç utanır gibi bir hali yoktu. Lalita giysisinin eteğini düzeltti, Çavuş konuğunu görmeye mi gelmişti yoksa? Saçlarından dökülen saydam damlacıklar ayaklarına yuvarlanıyordu. Eğer onu görmeye geldiyse, işte karşısındaydı. Balık avlamaya gitmiş ve burunlarının ucunu bile göremedikleri bu sisin ortasında ırmağa girmişlerdi, düşünebiliyor musunuz? Hiçbir şey görülmüyordu, ama su gerçekten çok sıcaktı, çok tatlıydı. Bonifacia araya girdi: Yiyecek bir şeyler getirebilir miydi? İçki de? Lalita yanıtlamak yerine kahkahayı bastı ve kulübeye girdi.

"Bu sabah Şişko'nun seni görmesine izin vermişsin," dedi Çavuş. "Neden izin verdin ona? Böyle şeyler istemediğimi sana daha önce söylememiş miydim?"

"Kıskançlık gösterisi yapıyorsunuz Çavuş," dedi Lalita pencereden kafasını uzatmış, hâlâ gülüyordu. "Ne yapsın istiyordunuz yani? Hayatı boyunca saklanıp kaçması daha mı çok hoşunuza gider?"

Bonifacia dikkatle Çavuş'un yüzüne bakıyordu. Ağırbaşlı bir hali vardı, ama korktuğu, bir şeylerden ürktüğü belli oluyordu. Çavuş kendisine doğru bir adım atınca gözleri ışıldadı, ama yerinden kımıldamadı. Çavuş kolunu kaldırıp kızı omuzlarından kavradı, *Chinita*, Şişko'yla konuşmasını istemiyordu, ne Şişko'yla, ne de başka bir Hıristiyan'la, anlatabilmiş miydi Señora Lalita?

"Ben ona böyle yasaklar koyamam," dedi Lalita. Şimdi Aquilino da pencereye çıkmıştı ve o da gülüyordu. "Ve onu siz de engelleyemezsiniz Çavuş. Sakın siz onun ağabeyi filan olmayasınız? Hiçbir kocanın becerebileceği bir iş değildir bunu yasaklamak."

"Ben onu görmedim," diye çırpındı Bonifacia. "Hem o düş görmüş olmalı, beni görmüş olması olanaksız."

"Hemen yumuşama, aptallaşma böyle," dedi Lalita. "Onu daha çok kıskandır Bonifacia."

Çavuş, Bonifacia'yı göğsünde sıktı. Onu hiç mi hiç görmemeliydi Şişko'yla, ancak böyle rahat edebilirdi. Parmaklarıyla çenesini tuttu ve kaldırdı. Onu hiçbir erkekle görmemeliydi Señora Lalita. Kadın hâlâ kahkahalarla gülüyordu. Bu arada Aquilino'nun yanında iki velet daha peydahlanmıştı. Üç küçük çocuk Çavuş'u gözleriyle yiyorlardı. Onu hiç kimseyle birlikte görmemeliydi. Bonifacia Çavuş'un gömleğini çıkardı, dudakları titriyordu: Tamam, söz veriyordu işte.

"Sen aptalsın," dedi Lalita. "Erkekleri iyi tanımadığın belli oluyor, özellikle de üniformalı olanlarını."

"Benim bir yolculuğa çıkmam gerekiyor," dedi Çavuş Bonifacia'yı kollarının arasına alarak. "Üç haftadan önce dönemeyiz, belki de bir ay sürer."

"Ben de mi geliyorum Çavuş?" dedi Adrián Nieves. Yalnızca don vardı üstünde ve merdivenin başında dikiliyordu. Bir yandan da bronzlaşmış dipdiri bedenine şaplaklar indiriyordu. "Umarım, manastırdaki kızların yeniden kaçtığını söylemeye gelmediniz bana."

Döndüğünde evleneceklerdi *Chinita*. Sesi birden kırıldı ve aptallar gibi gülmeye başladı. Bunu duyunca Lalita da terasta tepinmeye, kollarını kocaman kocaman açıp el çırpmaya başladı. Bonifacia da ona doğru koştu ve öpüştüler. Kılavuz Nieves de Çavuş'un elini sıktı kutlamak için. O ise hâlâ bir şeyler geveliyordu ağzında. Biraz

coşkuluyum da Don Adrián. Sizin ve karınızın tanığımız olmanızı istiyorum elbet. Gördünüz mü Señora Lalita, kurduğunuz tuzağa düşüverdim işte. Ama ben sizin dürüst bir Hıristiyan olduğunuzu daha işin başından beri biliyordum Çavuş, dedi Lalita, izin verin de sizi de öpeyim. Büyük bir düğün olacaktı, göreceklerdi nasıl bir düğün yapacağını. Bonifacia, şaşkın şaşkın, Çavuş'un kollarının arasına sığınmıştı. Lalita'yı öpüyor, sonra Kılavuz'un ellerine sarılıyor, çocukları kucaklayıp havaya kaldırıyordu. Sizin tanığınız olmayı büyük bir zevkle kabul ederiz Çavuş, herhalde bu akşam yemeği bizimle yersiniz, dedi Lalita. Yeşil gözler ışıldadı. Size hemen yanı başımızda bir ev yaparız, biz de yardım edince hemen biter, birlikte ağlar, birlikte güleriz, dedi Lalita. Çavuş'sa uyarılarını sürdürüyordu; onunla ilgilenmenizi rica ediyorum Señora, ben yolculuktayken kimsenin onu görmesini istemiyorum. Orası kolay, dedi Lalita. Onu kapının eşiğine bile çıkarmam, hatta içerideki odaya kilitlerim onu.

"Bu kez nereye gidiyoruz?" diye sordu Kılavuz. "Rahibe analar yine bizimle geliyorlar mı?"

"Keşke bu kadarla kalsaydı!" dedi Çavuş. "Bu kez derimizi yüzecekler Don Adrián. Haberiniz var mı, beklenen buyruk geldi. Şu ünlü haydutları aramak için Santiago'ya gidiyoruz."

"Santiago'ya mı?" diye sordu Lalita. Kaskatı kesilmiş, yüzünün rengi atmıştı. Ağzı açık kalmıştı. Kılavuz Nieves'e gelince, o da tırabzana yaslanmış, ırmağı, sisi, ağaçları seyrediyordu. Çocuklarsa Bonifacia'nın çevresinde dönüp duruyorlardı.

"Borja Garnizonu'nun adamlarıyla birlikte gidiliyor," dedi Çavuş. "Ama neden canınızı sıkıyorsunuz? Bu işin hiçbir tehlikesi yok, çünkü çok kalabalık olacağız. Eğer yaşlılıktan ölmedilerse, bakarsınız onları buluruz bile."

"Pintado buradan iki adım ötede oturuyor," dedi

Adrián Nieves, eliyle sisin ardına gizlenmiş ırmağı göstererek. "O bölgeyi çok iyi tanır ve çok iyi bir kılavuzdur. Ona hemen haber vermek gerekir, çünkü tam da bu saatlerde balık avına çıkar."

"Ne demek yani," dedi Çavuş. "Bizimle gelmek istemiyor musunuz, Don Adrián? Hepsi hepsi üç hafta sürecek ve dünyanın parasını kazanacaksınız."

"Hastayım ben," dedi Kılavuz. "Ateşim var. Kusa kusa bir hal oluyorum, üstelik başım da dönüyor."

"Bana böyle hastalık hikâyeleri okumayın Don Adrián," dedi Çavuş. "Doğru söyleyin, neden gelmek istemiyorsunuz?"

"Ateşi var, hemen yatacak," dedi Lalita. "Hemen Pintado'nun evine gidin Çavuş, ava çıkmadan önce yakalayın onu."

Dediği gibi, hava kararır kararmaz evden kaçtı ve ırmak kıyısına indi. Neden bu kadar geciktin, dedi Fushía, çabuk kayığa atla. Gecenin karanlığında, motoru çalıştırmaksızın Uchamala'dan uzaklaştılar. Seni hiç kimse görmedi değil mi, diye sorup duruyordu Fushia. Eğer gördülerse vay haline Lalita. Neden yaptığımı da bilmiyorum ama, büyük bir kumar oynuyorum. Lalita'ysa ona yol gösteriyordu, dikkat et önünde bir anafor var, biraz sağ yap, solda bir kaya var. Sonunda, bir kumsalın yakınlarında karaya oturdular, kayığı gizleyip kumlara uzandılar. Kıskanıyorum seni Lalita, dedi, şu aptal Reátegui'den söz edip durma bana. Eğer gerekmeseydi bu kayığı ve yiyecekleri de almazdım zaten. Bizi çok zor günler bekliyor, ama göreceksin sıyrılacağım bu işten. Sıyrılacaksın, dedi Lalita, ben sana yardım ederim Fushía. Herkes sınırı geçtiğimi ve Brezilya'ya gittiğimi sanacak, benim peşimi bırakacaklar Lalita. Buralarda bir yerde saklanacağım kimin aklına gelir

ki, kapağı Ekvador'a attık mı hiçbir sorun kalmayacak. Ve birden, soyun Lalita, dedi. Ama karıncalar her tarafımı dişler, diye karşı çıktı öteki. Canım yanar Fushia. Keyfin bilir öyleyse. Sonra bütün gece yağmur yağdı. Rüzgâr, altına sığındıkları ağaç gövdesini söktü götürdü. Ondan sonra, sabaha kadar sinek ve yarasa avladılar. Sabah olunca yeniden kayığa bindiler ve ırmağın eğimine dek rahat bir yolculuk yaptılar; bir gemi görünce saklanıyor, bir köy, bir karakol, bir uçak görünce altına girecekleri bir kuytu arıyorlardı. Bir hafta boyunca tek bir damla yağmur düşmedi; güneşin doğuşundan gün batımına değin yol alıyorlardı. Yolda, konserveleri hemen tüketmemek için balık ve yengeç avlıyorlardı. Akşam olunca da bir ada, bir kumsal arayıp sığınıyor, ateş yakarak yanında uyuyorlardı. Karşılarına çıkan köylerin yanından gece olmadan geçmiyor, akşamı bekliyorlardı. O sırada motoru çalıştırmadıkları için de küreğe dayanıyorlardı. Haydi Lalita, diyordu Fushia, biraz daha gayret. O ise, akıntı çok güçlü, kollarım artık tutmuyor, diye yakınıyordu. Tanrı aşkına biraz gayret et, zaten az bir şey kaldı. Barranca yakınlarında bir balıkçıyla burun buruna geldiler, birlikte yemek yediler ve biz kaçıyoruz, dediler ona. Size nasıl yardım edebilirim? diye sordu balıkçı. Biraz benzin satın almak istiyoruz, dedi Fushia. Bende de çok az var, dedi öteki, bana para verin, köye gidip size benzin getireyim. Boğazı aşmak için on beş gün yol aldılar, sonra kanallı, lagünlü, bataklıklı bir yere daldılar, kayboldular, kayık iki kez devrilecek gibi oldu, bir kez benzinsiz kaldılar ve bir sabah, ağlama Lalita, dedi Fushia, bak geldik, bunlar Huambisalar. Yerliler kendisini anımsıyor, daha önceki gelişlerinde olduğu gibi kauçuk satın almaya geldiğini sanıyorlardı. Onlara bir kulübe, iki kerevet, yiyecek bir şeyler verdiler. Günlerce kaldılar orada. Gördün mü, benimle birlikte olmak yüzünden başına neler geldi, diyordu Fushia, Iquitos'ta annenle birlikte kalsaydın

daha iyi yapardın. Ya bir gün seni öldürürlerse? diye soruyordu Lalita. O da yanıtlıyordu: Ben ölürsem sen de Huambisalardan birinin karısı olursun, göğüslerini koyuverir, çıplak çıplak gezersin, her tarafını bitki kökleriyle boyarsın, ağzına da *masato* yapmak için manyok verir çiğnetirler, düşünebiliyor musun seni nelerin beklediğini? Kız ağlıyor, Huambisalarsa gülüyorlardı. Aptalın tekisin sen, diyordu Fushía, şaka yapmak için söyledim bütün bunları, belki de gördükleri ilk beyaz kadın sensin, uzun zaman önce buraya birkaç kez gelmiştim. Bir keresinde yanımda bir Moyabambalı vardı, bunlar bize Santiago'ya altın aramaya gelen bir beyazın kellesini göstermişlerdi, ne o, yoksa korktun mu? Evet, Fushía. Huambisalar onlara yemeleri için *chosca*[1] ve *paca*[2] dilimleri, yengeçler, manyok falan getiriyorlardı. Bir keresinde böcek de getirmişlerdi de, kusmaktan ölecek gibi olmuşlardı. Zaman zaman da geyik yavrusu, sığır ya da *zungaro*[3] getiriyorlardı. Fushía onlarla sabahtan akşama kadar gevezelik ediyordu. Anlat bana, diyordu Lalita, ne istiyorsun onlardan, onlar ne yanıt veriyorlar, hepsini anlat bana. Şundan bundan konuşuyoruz, diyordu Fushía, kafanı yorma sen, Aquilino'yla buraya ilk geldiğimizde bunları içecek bir şeyler vererek tavlamıştık ve burada tam altı ay birlikte kalmıştık, onlara kumaş, bıçak, tüfek ve içki getiriyor, karşılığında da kauçuk ve deri alıyorduk. Onlar sayesinde bugüne kadar hiçbir sıkıntı çekmedim, onlar benim hem müşterim hem de dostumdur, onlar olmasa şimdiye kadar çoktan ölmüş olurdum. Tamam ama, gidelim artık, diyordu Lalita. Nasıl olsa sınıra yakın bir yerde değil miyiz? Bunlar benim için

1. Amazon'a özgü bir tür kemirgen. (Y.N.)

2. Meksika'nın güneyinden Arjantin'in kuzeyine uzanan bölgede yaşayan bir tür kemirgen. (Y.N.)

3. Güney Amerika'ya özgü bir tür kedibalığı. (Y.N.)

çok değerli insanlar, diyordu Fushía, oysa bir de şu mendebur Reátegui'ye bak, adamın beni nasıl kullandığını biliyorsun, ona dünyanın parasını kazandırdım, o ise bana yardım etmek istemedi ve beni ikinci kez kurtaran gene Huambisalar oldu. Peki ama Ekvador'a ne zaman geçeceğiz Fushía? diye soruyordu Lalita. Yağmur mevsimi başladı başlayacak, ondan sonra da bir daha zor geçeriz öteki tarafa. Derken, Fushía sınırdan artık söz etmez oldu. Kerevetinin üstüne tüneyip gecelerini uykusuz geçiriyordu. Kendi kendine yürüyor, konuşuyordu. Ne oldu sana böyle Fushía? diye soruyordu Lalita, seninle konuşmama izin ver ne olursun, bu günler için karı oldum ben sana. Ötekiyse sürekli susuyor ve düşünüyordu. Bir sabah kalktı ve koşarak yokuştan aşağı indi. Lalita ise tepede yalvarıp duruyordu, ne olur yapma bunu, Hz. İsa adına, en büyük Hz. İsa adına, Bagazán'ın İsası adına sana yalvarıyorum, ne olur yapma. Ama o elindeki palayı kayığa indirmeyi sürdürdü. Vurdu vurdu, ta ki kayık delininceye ve ırmağın dibini boylayıncaya kadar. Yokuşu yeniden çıktığında duyduğu hoşnutluk gözlerinden okunuyordu. Üzerimizde giyecek bir şey, cebimizde para ve kimlik yokken Ekvador'a gitmek mi? Bu tam bir çılgınlık olur Lalita, dedi. Polisler şimdiye kadar bütün öteki ülkelere haber vermişlerdir. Burada yalnızca kısa bir süre için kalacağız. Cebimi doldurabilirim burada, her şey Huambisalara ve Aquilino'ya bağlı. Onu bulmalıyım, tam da bizim aradığımız adam o. Gel, sana her şeyi açıklayacağım. Lalita ise dövünüp duruyordu, aman Tanrım, ne yaptın sen Fushía! Buraya kimse gelmez, dedi öteki, ben gitmeye hazır olduğumda da beni çoktan unutmuş olacaklar. Üstelik istediğimiz adamı elde edecek kadar da paramız olacak. Lalita, Fushía, Fushía, diye sayıklıyor, o ise Aquilino'yu bulmalıyım, diyordu. Ben bu ormanda ölüp gitmek istemiyorum, neden deldin kayığı. Aptal şey, izleri yok etmek gerekiyor-

du da ondan, bunda anlamayacak ne var? Bir gün, yanlarına kürek çeksinler diye iki de Huambisa alarak bir kanoya atladılar ve Santiago yönünde uzaklaştılar. Yolda sineklerin, hem de öyle tek tük de değil; sinek yağmurlarının saldırısına uğruyor, trompet kuşlarının tiz sesini dinlemek zorunda kalıyorlardı. Geceleriyse ateş yakmalarına ve örtülere sarınmalarına karşın, yarasalar üzerlerine doğru dalışa geçiyor ve onları en yumuşak yerlerinden ısırıyorlardı; ayak parmaklarından, burunlarından, ense köklerinden, artık nereyi açık bulurlarsa. Irmağa yaklaşmak yok, diyordu Fushía, orası asker doludur. Daracık, karanlık kanalları izlemek zorunda kalıyor, dikenli yaprakların altından, kokuşmuş bataklıkların içinden geçiyorlardı. Bazen de içinde kurbağaların vrakladığı lagünlere dalıyorlardı. Öyle geçit vermez yerlerden geçiyorlardı ki, Huambisalar kanoyu sırtlarına vurup, ellerindeki palalarla önlerine çıkan dalları, yaprakları budamak zorunda kalıyorlardı. Ne bulurlarsa yiyorlardı; ağaç köklerini, içlerinden acı acı sular fışkıran yaprak diplerini, kaynatılmış otları... Bir gün bir keçi vurdular ve eti onlara bir hafta yetti. Artık yapamayacağım, diyordu Lalita, bacaklarımda takat kalmadı, yüzüm gözüm çizik içinde. O ise neredeyse geldik, çok bir şey kalmadı, diye yüreklendirmeye çalışıyordu kadını. Derken Santiago göründü. Irmağın taşlarının altından *chitaris* topladılar orada ve pişirip yediler. Huambisalar bir de armadillo avlamışlardı. Gördün mü bak, geldik işte, diyordu Fushía. Buranın toprağı iyi bir topraktır, insanı aç bırakmaz, her taşın altında yiyecek bir şeyler bulursun buralarda. O ise yüzüm yanıyor Fushía, diyordu, sana yemin ederim artık gücüm kalmadı. Bütün bir gün konakladılar, sonra yeniden yola çıktılar. Santiago'yu tırmanırken yalnızca uyumak ve yiyecek bir şeyler almak için durakladılar. Karınları acıkınca kıyıya çıkıyor, içinde iki üç Huambisa ailesinin yaşadığı köylere dalıyorlardı. Bir hafta kadar

sonra ırmaktan ayrıldılar ve saatlerce daracık bir kanalda yol aldılar. Ağaçların dalları kanalın üstünü öyle sarmıştı ki, güneş içeri sızamıyordu ve kafalarını kaldırdıklarında ormana değiyorlardı. Oradan çıktılar ve Fushía, bak Lalita, dedi, işte ada orada. Kendi elinle koyacak olsan böyle iyi bir yer bulamazsın; tam ormanla bataklığın ortasında. Çevrede bir dolaşın bakalım, dedi Huambisalara, kimse var mı? Burada mı yaşayacağız? diye sordu Lalita. Gözlerden uzak bir yer burası, dedi Fushía, kıyıda çepeçevre kayın ağaçları var, şu köşeyse, iskele için bulunmaz bir yer. Yanaştılar. İndikten sonra Huambisalar gözlerini devire devire homurdanmaya başladılar, arada bir de yumruklarını gösteriyorlardı. Ne oluyor Fushía? dedi Lalita, neden bu kadar kızdılar? Domuz herifler, diye yanıtladı öteki, gitmek istiyorlar, kapoklar onları korkuttu. Yokuşun başında, bütün ada boyunca geçit vermez bir çit gibi uzanan kapoklar vardı. Kocaman gövdeleri tümseklerle, pürtüklerle doluydu ve yüzgece benzeyen kollarla topraktan destek alıyorlardı. Arkalarından bağırmayı bırak artık Fushía, dedi Lalita, sonra kızdıracaksın onları. Homurdanarak, el kol işaretleri yaparak uzun süre tartıştılar, ama sonunda Fushía üstün geldi ve adamlar onu, adayı bütünüyle kaplayan çalılığa doğru izlediler. Dinle Lalita, dedi, ada kuş sesinden geçilmiyor, duyuyorsun değil mi? Tam o sırada karayılanın birini parçalamaya çalışan bir *huancahui*[1] çıktı karşılarına ve Huambisalar çığlığı bastılar. Ödlek sürüsü ne olacak, diye çıkıştı Fushía. Delisin sen Fushía, dedi Lalita, bu yabani ormanda nasıl yaşayacağız? Bütün bunları düşünmediğimi mi sanıyorsun? diye yanıtladı Fushía, ben Aquilino'yla uzun süre yaşadım burada ve yine yaşayacağım, üstelik zengin de olacağım,

1. Amazon'da sihirli güçlere sahip olduğuna inanılan efsanevi şahin. (Y.N.)

göreceksin bak. Yeniden kıyıya çıktıkları yere döndüler, Lalita kayığa bindi. Fushía ve Huambisalar bir kez daha adanın içlerine doğru yöneldiler. Birden, kapokların üstünden kurşun renginde bir duman sütunu yükseldi ve yanık kokusu yayıldı çevreye. Erkekler koşarak geri geldiler, kanoya atladılar ve geldikleri yöne doğru kürek çekerek karşı kıyıya yanaştılar. Tam kanalın ağzında bir yere. Her şey yanıp tükendiğinde adada büyük bir toprak parçası temizlenmiş olacak, dedi Fushía, Tanrı vere de yağmur yağıp ateşi söndürmese. Tanrı vere de rüzgâr da çıkmasa, Fushía, dedi Lalita. Yoksa alevler buralara kadar gelir, hatta ormanı bile tutuşturur. Yağmur yağmadı ve ateş iki gün boyunca yandı. O süre içinde yerlerinden hiç kımıldamadılar. Çıtırtıların geldiği adadan kalın ve insanın burnunu sızlatan bir duman yükseliyordu. Kapoklar ve *catahua*'lar[1] cayır cayır yanıyor, küller havada bir o yana bir bu yana savrulup duruyordu. Adadan incecik, masmavi alevler yükseliyor, suyun üstüne düşen kıvılcımlar tıslayarak sönüyorlardı. Yeter artık, dedi Fushía, ne kadar şeytan varsa hepsi yanmıştır. Kışkırtma onları, diye uyardı Lalita, onlar böyle şeylere inanıyorlar. Beni anlamıyorlar ki, diye yanıtladı Fushía, hem bu iş onların hoşuna gidecek, kapok korkusundan kurtardım hepsini. Ateş adayı temizliyor ve oradakileri de uzaklaştırıyordu: Duman bulutlarının önüne kattığı kuş sürüleri büyük bir hızla uzaklaşıyorlardı. Adanın kıyıları örümcekmaymunlarıyla, denizpapağanlarıyla, *shimbillo*'larla[2], tembelhayvanlarla dolmuştu. Çığlık çığlığa suya atılıyor, kıyıda yüzen ağaç gövdelerinin, dallarının üstüne tırmanmaya çalışıyorlardı. Huambisalar suya dalıp kucak kucak hayvan

1. Zehirli özsuyu okların ucuna sürülen tropikal ağaç. (Y.N.)
2. Bir tür tropikal ağaç. (Y.N.)

topluyorlardı. Sonra da kıyıya getirip palalarıyla kafalarını uçuruyorlardı. Ne diyorsun sen, tam bir şölen oldu bu onlar için, öfkeleri dindi, diyordu Fushía. Ben de yiyeceğim, diyordu Lalita, maymun eti bile olsa yiyeceğim, öyle acıktım ki. Adaya yeniden döndüklerinde, birçok yerde toprağın çırılçıplak kaldığını gördüler. Ama karaya çıktıkları yere hiçbir şey olmamıştı. Orman oralarda küçük küçük barınaklar oluşturmuştu. Sonra her şeyi süpürmeye koyuldular; bütün gün boyunca lagünü ölü ağaçlarla, kömürleşmiş kuşlarla, yılan ölüleriyle doldurdular. Söyle bana, dedi Fushía, halinden hoşnut musun artık? Evet, hoşnudum Fushía. Peki bana inanıyor musun? Evet, inanıyorum. Sonunda geriye kala kala dümdüz bir toprak parçası kaldı. Huambisalar ağaçlardan kütükler kesip sarmaşıklarla birbirlerine bağladılar ve sıra sıra toprağa çaktılar. Bak Lalita, dedi Fushía, ev gibi oldu. Evet biraz andırıyor, diye yanıtladı Lalita, ama yine de ormanda yatmaktan iyidir. Ertesi sabah uyandıklarında bir *paucar*'ın kulübenin önüne yuva yapmaya çalıştığını gördüler. Sarılı siyahlı tüyleri yaprak yığınının ortasında pırıl pırıl parlıyordu. Bu çok hoşuma gitti Lalita, dedi Fushía, evcil bir kuştur bu. Bizim buraya yerleşmeye karar verdiğimizi görünce kalkmış gelmiş.

Aynı cumartesi, komşular cesedi alıp bir çarşafa sardılar ve çamaşırcı kadının evine getirdiler. Ölü yemeği erkekli kadınlı birçok Gallinaceralıyı Juana Baura'nın evine toplamıştı. O ise bütün gece ağladı. Sık sık da ölünün ellerini, gözlerini, ayaklarını öpüyordu. Sabah olunca kadınlar Juana'yı odadan çıkardılar ve Peder García, ölüyü komşulardan birinin yardımıyla satın alınan tabuta yerleştirdi özenle. O pazar Peder García çarşı kilisesinde bir ayin düzenledi ve sonra, kasvetli alayın başına geçti.

Mezarlık dönüşü Gallinacera'ya, Juana Baura'nın yanına geldi: Onu kadınların kuşattığı alandan geçerken görenler yüzünün sapsarı olduğunu, yumruklarının kasıldığını ve çevredekilere dalgın dalgın baktığını söylediler. Alay mezarlık dönüşünde de dağılmamış, peşine dilenciler, ayakkabı boyacıları falan da takılmıştı. Çarşıya vardıklarında alay bütün yolu, boylu boyunca kaplamıştı. Peder García oradaki banklardan birine tünedikten sonra başladı bağırıp çağırmaya. Çevredeki bütün kapılar açıldı, kadınlar onu dinlemek için tezgâhlarının başından ayrılıp oraya koşuştular; bu arada boş tezgâhları kaldırmaya çalışan iki belediye zabıtası da dünyanın küfrünü, taşını yedi. Peder García'nın sesi mezbahadan bile duyuluyor, hatta Kuzey Yıldızı'na, ulaşıyordu. Yabancılar şaşırarak sustular; bu gürültü nereden geliyor, bu kadınlar böyle nereye koşuyorlardı? Gizli, ısrarlı, kadınca bir buyruk bütün kenti dolaşıyordu. Gökyüzünü akbaba sürüleri kaplamıştı. Soluklanmak için her susuşunda, bu kez, dizlerinin üzerine yere çökmüş olan Juana Baura'nın çığlıkları yükseliyordu. Derken, kadınlar ağır ağır kıpırdanmaya, homurdanmaya başladılar. Muhafızlar önlerinde sancaklarıyla alana vardıklarında, karşılarında deliler gibi tepinen bir kadın sürüsü buldular. Başlarında Peder García vardı, haçını sağ eline almıştı ve çılgın gibiydi. Muhafızlar barikat kurmak için yoldaki kadınların önüne dizilince, bir taş ve küfür yağmuruyla karşılaştılar; muhafızların bir bölümü yere yuvarlandı, bazılarıysa çevredeki evlere sığınmaya çalıştı. Kadın sürüsü yere düşen muhafızların üstüne yükleniyor, eziyor ve posasını çıkararak geride bırakıyordu. Zıvanadan çıkmış bir insan sürüsü doldurdu Armes Alanı'nı böylece. Kükreyen, ileri geri dalgalanan, elleri sopalı ve taşlı bir insan yığını. Geçtikleri yolda kapılar kapanıyor, panjurlar çekiliyordu aceleyle. Kasabanın ileri gelenleri katedrale doğru koşuyor, kalabalığın önün-

den kaçmak için kemerlerin altına sığınmaya çalışan yabancılar şaşkın şaşkın, bu insan çığını izliyorlardı. Peder García muhafızlarla mı boğuşmuştu yoksa? Ona saldırmışlardı ha? Yırtılmış cüppesinden görünen göğsü süt gibi beyaz ve kuru kemikti. Upuzun kolları sırf kemik kalmıştı. Haçını hep yukarıda tutuyor ve boğuk boğuk haykırıyordu. Sonunda fırtına Kuzey Yıldızı'na, ulaştı. Taşlar havada uçuştu, barın döşemeleri çatırdayarak dağıldı ve kadınlar eski köprüye doğru uzaklaştıklarında, koca yapı işe yaramaz bir iskelet haline gelmişti, sarhoş bir ihtiyar gibi yalpalıyordu. Kadınlar Rio Bar'ı da hakladılar yolda ve Castilla Mahallesi'nde konakladılar. Sonra yeniden hızlandılar, ellerinde tutuşturulmuş paçavralar vardı ve önlerine çıkanı devirerek koşuyorlardı. Adamlar *chicheria*'lardan dışarı uğruyor, kükremeler, meşaleler birbirine karışıyordu. Derken kumluğa vardılar ve havaya bir toz bulutu yükseldi. Nereden çıktığı belli olmayan, yaldızlı, kocaman bir hortum göründü. Sarmalın tam ortasını kadın yüzleri, yumruklar ve meşaleler kaplamıştı.

Öğle güneşinin lekesiz, insanı kör eden aydınlığında, Yeşil Ev'in terk edilmiş gibi bir görünümü vardı; kapı ve pencereleri sımsıkı kapalıydı. Çevresindeki şimşir perdesi usul usul ışıldıyordu güneşin altında. Ağaççıklar köşelere doğru ilerledikçe belirginliklerini yitiriyor, çekingen çekingen ışıkla birleşiyorlardı. Yaklaşan kalabalığa karşın, yapıda çaresiz, silahsız, yakınan bir sessizlik egemendi. Sonunu bekleyen yaralı bir geyiğin boyun eğmişliği içindeydi sanki. Peder García ve kadınlar kapının önüne vardılar, gürültü kesildi ve bir an büyük bir sessizlik, gözle görülür bir duraklama oldu. Neden sonra tiz sesler duyuldu ve sel baskınına uğrayan karıncaların yuvalarından dışarı uğraması gibi, sermayeler birbiri ardı sıra kapıdan dışarı fırladılar. Yüzleri gözleri boya içinde ve hepsi yarı çıplaktı. Uluyor, debeleniyor, olay yerinden bir an önce

kurtulmaya çalışıyorlardı. Peder García'nın sesi yükseldi, denizin üstünü örttü ve kabaran dalgalarla kaçışan kızların arasındaki boşluğa yüzlerce kol uzandı, sermaye kızları kavradı, ters çevirdi ve yere vurdu. Sonra Peder García ve kadınlar Yeşil Ev'e doluştular, birkaç saniye içinde hepsi girdi içeri ve bir şangırtı yükseldi yapının içinden: Bardaklar, kadehler, içki şişeleri kırılıyor, iskemleler paramparça ediliyordu. Çarşafları, perdeleri cart cart yırtıyorlardı. Önce zemin katın işi bitti, sonra ikinci kata geçtiler ve turu, en tepedeki minik hizmetçi odasında tamamladılar. Çiçek saksıları, bideler, lavabolar parçalanmış, tabaklar, kâseler tuzla buz edilmiş, masa örtüleri küçük küçük parçalara ayrılmıştı. Parfüm kokuları bulut halinde havada salınıyordu. Her bir eşyanın parçalanıp dışarıdaki kumların üstüne fırlatılışında, bir "Hurra!" sesi yükseliyordu yapının her yanından. Eşyaların başına daha şimdiden bir sürü meraklı birikmişti. Az önce galeyan halinde olan kadınlar bile, giysileri ya da öteki şeyleri paylaşmak için birbirleriyle kapışıyor, itiş kakışların, bağırtıların arkası kesilmiyordu. Sermaye kızlar bütün bu hengâmenin tam ortasındaydılar. Tir tir titriyor, hiç seslerini çıkaramadan yıkıldıkları yerden doğrulmaya çalışıyorlardı. Kendilerini bir havada, bir kucakta buluyorlardı. Kimileri ağlıyor, bazılarıysa onları yatıştırmaya çalışıyordu. Yeşil Ev yanıyordu: Yavaş yavaş salınarak Piura göklerine yükselen kül ve duman bulutunun ortasında sivri dilli alevler görülüyordu. Kalabalık giderek çemberi genişletmeye, sesler alçalmaya başladı. Başta Peder García olmak üzere içeri giren kadınlar koşar adım dışarı fırladılar. Gözleri dumandan yaşarmıştı ve boğuk boğuk öksürüyorlardı.

Evlerin dam ve balkonlarına, çan kulelerine, iskeleye, eski köprünün korkuluklarına binlerce insan birikmiş, yangını seyrediyordu: Kasaba, siyah bir örtünün altına sığınmış binlerce başlı bir ejderhayı andırıyordu;

kırmızılı mavili başlar kımıl kımıldı. O yoğun kalabalık erimeye yüz tuttuktan ve ırmağa epeyce bir süre kül, kıvılcım ve yanık eşya yağdıktan sonradır ki, muhafız ve polisler göründüler. Gecikme onların da gücünü kırmıştı sanki; kadınların arasına karıştılar ve tıpkı ötekiler gibi büyülenmiş, şaşkın bakışlarla görünümü seyre daldılar. Ve birden, herkes yanındakini dirseklemeye başladı, bir kıpırtı oldu, kadınlar ve dilenciler homurdanmaya başladılar: *İşte geliyor, işte geliyor.*

Eski köprüden geliyordu: Kadınlar ve öteki meraklılar önünden yavaşça çekiliyor, kimse onu durdurmaya çalışmıyordu; saçı başı darmadağınık, yüzü gözü kir içinde, dimdik ilerliyordu. Ancak gözlerinde inanılmaz bir korku vardı ve dudakları titriyordu. Bir gece önce, daha gün batar batmaz bir Mangache tavernasına girmiş ve o saate değin kafasını içkiden kaldırmamıştı. Nitekim kimileri onu orada, koltuğunun altında arpı, ağlarken görmüşlerdi. Geceyi orada şarkı söyleyerek ve hıçkırarak geçirmişti. Mangache'ler bütün gece gelip gidip sormuşlardı: *Nedir bu hikâye Don Anselmo? Ne oldu? Antonia'yla birlikte mi yaşıyordunuz gerçekten? Onu Yeşil Ev'de mi saklıyordunuz? Öldüğü doğru mu?* İnlemiş, sızlanmış, sonunda öyle bir sarhoş olmuştu ki, ölü gibi yere yuvarlanmıştı. Uyumuş, uyanır uyanmaz bir bardak daha içki istemiş ve arpını tıngırdatarak içmeye devam etmişti. Küçük bir çocuk tavernaya girdiğinde onu bu durumda bulmuştu. "Yeşil Ev yanıyor, Don Anselmo! Onu ateşe verdiler! Gallinaceralı kadınlarla Peder García yaptı bu işi Don Anselmo!"

İskelede karşısına kadınlı erkekli bir topluluk dikilmiş ve, "Antonia'yı sen kaçırdın, onu sen öldürdün!" diyerek giysilerini çekiştirmiş, arkasından taş savurmuşlardı. Eski köprüye gelinceye değin hiç sesini çıkarmamış, ancak orada ağlamaya, yalvarmaya başlamıştı. Ama o hep ağlıyordu. Korku içindeki sermaye kızlarsa, evet, diyorlardı, onu

tanımıyorsunuz siz, belki de gerçekten içeridedir. Anselmo kumların üstüne diz çökmüş yalvarıyor, gökyüzü tanığımdır ki doğru söylüyorum, diyordu. Derken, çevredeki insanlarda garip bir kuşku belirdi: muhafızlarla polisler kadınları sıkıştırmaya, sorguya çekmeye başladılar. Bu arada bazı öfkeli sesler yükselmeye başladı; ya doğru söylüyorsa? Gidip bakmalıyız, bir şeyler yapmalı, gidip Doktor Zevallos'u çağırmalıyız. Mangache'lerden birkaçı ıslak paçavralara sarınarak dumanın içine daldılar, ama birkaç saniye sonra, dumana yenilerek, öksüre aksıra dışarı kaçtılar. İçeri girmek olanaksızdı, cehennem gibiydi yapının içi. Adamlar ve kadınlar Peder García'yı tartaklayıp duruyorlardı, ya doğruysa? Aziz Peder, eğer doğruysa Tanrı sizi fena cezalandırır. O ise şaşkın şaşkın çevresindekilere bakıyordu. Don Anselmo'ya gelince, o muhafızların ortasında tepinip duruyordu, bana da ıslak bir paçavra verin, ben gireyim içeri, diyordu. Ne olur acıyın bana, izin verin de gireyim içeri. Ve ne zaman ki Angélica Mercedes'i gördüler, işte o zaman anladılar adamın doğru söylediğini; işte orada, aşçı kadının kollarındaydı gerçekten; sağdı, yaşıyordu küçük bebek. Onu görür görmez, yalnızca yaşlı Arpçı değil, hepsi büyük bir coşkuya kapıldılar. Don Anselmo Tanrı'ya şükrediyor, Angélica Mercedes'in ellerini öpüyordu. Gallinacera'nın kadınları da bebeğe acıyor, Arpçı'yı yatıştırmaya çalışıyorlardı. Bu arada, birçoğu Peder García'ya öfkelenmeye başlamıştı. Onu haşlayıp duruyorlardı. Şaşkın, coşkulu bir kalabalık Don Anselmo'nun çevresini kuşatmıştı. Ne Gallinaceralı kadınlar, ne de sermaye kızlar; hiç kimse Yeşil Ev'le ilgilenmiyordu artık, yangının onu eritip bitirdiği de kimsenin umurunda değildi. Derken, o insanı delip geçen kum yağmuru da başladı ufaktan ufaktan. Yangın sönmeye yüz tuttu ve koca yapı, üzerinde yükseldiği çölde yok oldu.

Dikkafalar, kapıyı her zamanki gibi sıkı bir tekmeyle

ardına kadar açarak içeri daldılar, ağızlarında yine o bilinen şarkıları vardı: Bizler Dikkafa'yız, çalışmak nedir bilmeyiz, bir bildiğimiz içmektir, bir de eğlenmek; bizler Dikkafa'yız ve hep kızları öperiz...

"Sana o gece neler duyduysam onları anlatabilirim yalnızca yavrucuğum," dedi Arpçı; "zaten sen de kabul edersin ki, görmediğim bir şeyi sana anlatamam. Aslında beni polisin elinden kurtaran da bu oldu, beni kuzu kuzu bıraktılar."

"Sıcak olarak yalnızca süt var," dedi Chunga tezgâhtan uzanarak. "Yaban, gel bana yardım et."

Yaban, müzisyenlerin masasından ayrılıp bara doğru gitti. Chunga ile birlikte bir tas süt, ekmek, toz kahve ve şeker getirdiler masaya. Gerçi salonun ışıkları hâlâ yanıyordu ama, gün ışığı daha şimdiden pencereden içeri sızmaya başlamıştı: Sıcak ve pırıl pırıl.

"Küçük yavru işin nasıl olup bittiğini bilmiyor Chunga," dedi Arpçı. Bir yandan da ufak ufak sütünü yudumluyordu. "Josefino ona hiçbir şey anlatmamış."

"Soruyorum ama hep lafı değiştiriyor," diye yakındı Yaban. "Seni neden bu kadar ilgilendiriyor, diyor hep bana. Soru sormam onu kıskandırıyormuş."

"Ahlaksızca bir şey bu," dedi Chunga, "üstelik de ikiyüzlü ve aşağılık bir davranış."

"Girdiklerinde içeride yalnızca iki müşteri vardı," dedi Bolas. "Şu masadaydılar. O ikisinden biri de Seminario'ydu."

Leónlar ve Josefino bara yerleşmiş haykırıp duruyor, yerlerinde zıplıyorlardı. Coşkulu görünüyorlardı. Seni seviyoruz Chunga Chunguita, sen bizim kraliçemizsin, anamızsın sen bizim Chunga Chunguita, diyorlardı.

"Aptallığı kesin," dedi Chunga. "Ya haddinizi bilin ya da kapı orada." Sonra orkestraya döndü:

"Neden çalmıyorsunuz?"

"Yapamıyorduk," dedi Bolas. "Dikkafalar öyle bir şamata yapıyorlardı ki. Çok mutlu oldukları her hallerinden belli oluyordu."

"Şu da var ki, o gece cepleri para doluydu," dedi Chunga.

"Biraz buraya bak," dedi Maymun. Cebinden bir tomar para çıkardı ve desteyi şöyle bir hışırdattı: "Sence kaç para var burada?"

"Uyanık kadınsındır sen," dedi Josefino. "Bir göz at bakalım şuna."

"Eminim onları bir yerden çalmışsınızdır," dedi Chunga. "Size ne getireyim?"

"Mutlaka içmişlerdir," dedi Yaban. "Ne zaman içseler hep böyle şarkı söyleyip dalga geçerler."

Gürültüye kulak kabartan sermaye kızlardan üçü merdiven başına çıktı: Sandra, Rita ve Maribel. Ama gürültüyü yapanın Dikkafalar olduğunu görünce, düş kırıklığına uğramış gibi bozuldular ve cilveyi kestiler. Sandra'nın o kocaman kahkahası duyuldu o ara: İşte yine onlar! Kesin artık be! Ama Maymun kollarını onlara doğru açmış haykırıyordu: Haydi gelin bakalım kızlar, dileyin bizden ne dilerseniz. Onlara da gösterdi paraları.

"Müzisyenlere de bir şeyler ver Chunga," dedi Josefino.

"Çok kibar çocuklardır," dedi Arpçı gülümseyerek. "Bizi her zaman kendilerine katılmaya çağırırlar. Ben bu Josefino'nun babasını da tanırdım küçüğüm. Kayıkçılık yapardı; Catacaos'tan getirilen hayvanları taşırdı hep. Çok sevimli bir adamdı Carlos Rojas."

Yaban, Arpçı'nın süt tasını yeniden doldurdu, içine şeker de kattı. Dikkafalar Rita, Sandra ve Maribel'le birlikte bir masaya oturdular; az önce kalktıkları Reina'daki bir poker partisinden söz ediyorlardı. Genç Alejandro kahvesini yudumluyordu, bitkin bir hali vardı:

Bizler Dikkafa'yız, çalışmak nedir bilmeyiz, bir bildiğimiz içmektir, bir de eğlenmek; bizler Dikkafa'yız ve hep kızları öperiz...

"Bileğimizin hakkıyla kazandık paraları Sandra. Yemin ederim. Şansımız yaver gitti."

"Üst üste üç kez ful rua geldi. Sen hiç böyle şey gördün mü?"

"Kızlara pokerde nasıl konuşulduğunu öğretiyorlardı," dedi Arpçı. Sesi keyifli çıkıyordu. "Sonra bizim bulunduğumuz yere geldiler ve marşlarını çalmamızı istediler bizden. Bana kalsa, ben sizi kırmak istemem, ama önce Chunga'dan izin isteyin."

"Ve sen Chunga, sen de bize evet der gibi bir baş salladın," dedi Bolas.

"O güne değin hiç yapmadıkları kadar uslu duruyorlardı," diye açıklamaya çalıştı Chunga. "Onları bu zevkten neden yoksun edeydim ki Yaban?"

"İşte bazen bütün felaketler böyle başlar," dedi Genç kederli bir ifadeyle. "Kimi zaman tek bir şarkı yüzünden."

"Haydi söyleyin, söyleyin ki müziği kapabilelim," dedi Arpçı. "Haydi Genç, Bolas; kulaklarınızı iyi açın."

Dikkafalar koro halinde marşlarını söylerken Chunga da döner koltuğunda salınıyordu. Sakin, ağırbaşlı bir ev sahibesini andırıyordu o haliyle. Müzisyenlerse ayaklarıyla tempo tutuyor, bir yandan da şarkının sözlerini yarım yamalak tekrarlamaya çalışıyorlardı. Derken, Dikkafa marşını, hep bir ağızdan ve avazı çıktığı kadar bağırarak, herkes söylemeye başladı. Onlara gitar, arp ve ziller de eşlik ediyordu.

"Yeter artık," dedi Seminario. "Şarkınızdan da, bu çocukça davranışlarınızdan da gına geldi ha."

"O âna değin şamatadan hiç mi hiç yakınmamış ve sakin sakin oturmuştu," dedi Bolas. "Arkadaşıyla gevezelik ediyordu."

"Ayağa fırladığını şöyle bir gördüm," dedi Genç. "Deli gibiydi, üzerimize saldıracağını sandım."

"Hiç de sarhoş bir adam hali yoktu sesinde," diye söze karıştı Arpçı. "Hepimiz sustuk, onu dinledik, ama onun yatışacağı yoktu. Kaç saatten beri oradaydı Chunga?"

"Çok erken gelmişti," dedi Chunga. "Çizmesi, süvari pantolonu ve tabancasıyla çiftliğinden dosdoğru buraya düşmüştü."

"Boğa gibi heriftir şu Seminario," dedi Genç. "Öyle de zalim zalim bakar ki. Ama bir adam ne kadar güçlü olursa, o kadar da aptal olur."

"Eksik olma kardeşim," dedi Bolas.

"Sen bambaşkasın Bolas," dedi Genç. "Üstadın dediği gibi, boksörlerinki gibi kalıbın var ama ruhun bir kuzununki kadar ince."

"Sinirlenmenize hiç gerek yok Señor Seminario," dedi Maymun. "Yalnızca marşımızı söylüyorduk. Size bir bira ısmarlamamıza izin verir miydiniz?"

"Ama herif sanki sol tarafından kalkmıştı," dedi Bolas. "İyice hırçınlaşmıştı ve kavga aranıyordu."

"Demek caddelerde, alanlarda rezalet çıkaran o küçük horozlar sizlersiniz, öyle mi?" diye üsteledi Seminario. "Beni rahatsız etmeyeceğinize nasıl güvenebilirim?"

Rita, Sandra ve Maribel ayak parmaklarının üzerinde uzaklaşarak bara doğru gittiler. Genç'le Bolas ise, taburenin üzerinde oturmuş sakin sakin arpını akort eden Anselmo'ya yanaştılar iyice. Seminario posta atmayı sürdürüyordu. Girgin, mavrayı ben de severim, diyordu yüzünü buruşturarak, eğlenmesini de iyi bilirim. Konuşurken göğsünü yumruklayıp duruyordu. Ama çalışan bir insanım ben, toprağımda çalışırken çok yoruluyorum. Mor ampul ışığının altında daha bir iri görünüyor, konuşuyor da konuşuyordu. Bu yüzden serserilerden hiç mi hiç hoşlanmam, hele açlıktan nefesi koktuğu halde

çılgınca işler yapanlardan nefret ederim.

"Biz genç insanlarız Señor. Kötü bir şey de yapmıyoruz üstelik."

"Çok güçlü olduğunuzu biliyoruz hepimiz. Ama bu bize hakaret etmeniz için yeterli bir neden değil."

"Bir keresinde Catacaos'lunun birini şöyle kolunuzda bir çevirip dama fırlattığınız doğru mu? Gerçek mi Señor Seminario?"

"Alttan mı alıyorlardı yani?" dedi Yaban. "Bunu onlardan hiç ummazdım."

"Sizi gerçekten iyi korkutmuşum," dedi Seminario. Biraz yatışmış gibiydi ve gülüyordu. "Amma da yağ çekiyorsunuz ha!"

"Gerçekle karşı karşıya geldiklerinde erkekler hep asıl yüzlerini gösterirler," dedi Chunga.

"Hepsi değil," diye karşı çıktı Bolas. "Eğer bana çatmış olsaydı, ben ona diyeceğimi bilirdim."

"Silahlıydı ve Dikkafaların ondan korkmasından daha doğal bir şey olamazdı," dedi Genç. Bir özdeyiş söyler gibi ağır ağır ve tumturaklı bir ses tonuyla konuşuyordu. "Korku aşk gibi bir şeydir Chunga. O da insanca bir duygudur."

"Sen de kendini bilge sanıyorsun," dedi Chunga. "Ama nerede olduğunu bilmediğin sürece, sıçmışım ben senin felsefenin içine."

"Gençlerin o ara çekip gitmemiş olmaları büyük bir şanssızlıktı," dedi Arpçı.

Seminario kendi masasına dönmüştü sonra. Dikkafalar da aynı şeyi yapmışlardı. Az önceki neşeden eser yoktu suratlarında. Biraz daha içeyim de gösteririm ona gününü, ama hayır, tabancası var, en iyisi uygun bir fırsat çıkıncaya kadar sabretmek, hem isterseniz kamyonetini yakıverelim. Şurada, iki adım ötede, Grau Kulüp'ün yakınında.

"Peki şimdi çıksak ve bu herifi burada kapana sıkış-

mış fare gibi bıraksak, sonra da Yeşil Ev'i versek ateşe," dedi Josefino. "İki bidon benzin yeter, bir de kibrit. Peder García'nın yaptığı gibi."

"Kurutulmuş saman gibi yanar Yeşil Ev," dedi José. "Stadyum da, tüm mahalle de onunla birlikte kül olur."

"En iyisi tüm Piura'yı kundaklamak," dedi Maymun. "Kocaman bir ateş yakarız, öyle bir ateş ki, ta Chiclayo' dan görülebilsin. Kumlar nasıl da kıpkızıl uçuşur gökyüzünde."

"Ve küller de Lima'nın üstüne yağar," diye ekledi José. "Ama o zaman yapılacak bir iş daha çıkar; Mangacheria'yı kurtarmak."

"Elbet, ama bu en son yapılacak iş," dedi Maymun. "Bunu nasıl yapacağımızı sonra düşünürüz."

"Yangın çıktığında ben beş yaşındaydım," dedi Josefino. "Siz bir şeyler anımsayabiliyor musunuz bari?"

"Nasıl başladığını değil," dedi Maymun. "Mahalleden çocuklarla oraya ertesi gün gittik biz, ama aynasızlar bizi kovaladılar. Anladığımız kadarıyla, yangın yerine ilk gelenler bir sürü şeyi çalıp götürmüşlerdi."

"Ben yalnız yanık kokusunu anımsayabiliyorum," dedi Josefino. "Ve elbet dumanı da. Bir sürü keçiboynuzu ağacı odunkömürü gibi olmuştu."

"Gidip morukla konuşalım da, bize o olayı anlatsın," dedi Maymun. "Ona bira ikram ederiz karşılığında."

"Bütün bunlar gerçekten oldu mu?" diye sordu Yaban. "Yoksa başka bir yangından mı söz ediyorlardı?"

"Hepsi Piuralıların uydurduğu masallar yavrucuğum," diye gizlemeye çalıştı Arpçı. "Bundan söz ettiklerinde sakın onlara inanma. Hepsi uydurma şeyler."

"Daha yorulmadınız mı üstat?" diye sordu Genç. "Saat neredeyse yediye geliyor. İsterseniz gidebiliriz."

"Daha uykum gelmedi," dedi Don Anselmo. "Bırakın da şu yaptığım kahvaltıyı sindireyim."

Dikkafalar barın tezgâhına dirseklerini dayamış, Chunga'yı kandırmaya çalışıyorlardı: Birazcık izin versen ne olur sanki, birkaç dakika laklak edelim. Azıcık anlayış göster, Chunga Chunguita.

"Herkes sizi çok seviyor Don Anselmo," dedi Yaban. "Ben de seviyorum sizi. Bizim orada Aquilino adında küçük, sevimli bir yaşlı adam vardı, onu anımsatıyorsunuz bana."

"Çok cömert, çok sevimli insanlardır bu çocuklar," dedi Arpçı. "Beni masalarına götürüp bira ısmarladılar."

Güçlükle soluk alıyordu. Josefino bardağı eline tutuşturdu. Bir dikişte içti o da ve bir an soluksuz kaldı. Sonra, kareli bir mendille alnını, kalın kaşlarını sildi ve sümkürdü.

"Dostlar arasındasın ihtiyar," dedi Maymun. "Bize şu yangını anlatsana."

Arpçı'nın eli bardağa doğru gitti, ama kendi bardağı yerine Maymun'unkini yakaladı; bir yudumda içti. Neden söz ediyorsunuz siz, ne yangını? Sonra yeniden sümkürdü.

"O zamanlar daha küçücük bir çocuktum ve yangını iskelenin oradan gördüm," dedi Josefino. "Bir sürü insan da ellerinde ıslak paçavralar ve su kovalarıyla koşuşturup duruyorlardı. Neden anlatmıyorsunuz Don Anselmo? Aradan bunca zaman geçtikten sonra, artık size ne zararı dokunabilir ki?"

"En ufacık bir yangın bile olmadı," dedi Arpçı. "Yeşil Ev diye de bir şey yok ayrıca. Bunlar hep birtakım insanların uydurmaları çocuklar."

"Bizimle neden alay ediyorsunuz?" diye sordu Maymun. "Hadi Don Anselmo, hiç değilse biraz anlatın şu olayı."

Don Anselmo iki parmağını dudaklarına götürüp sigara içer gibi yaptı; Genç, bir sigara uzattı ona, Bolas da

yaktı. Chunga salonun ışıklarını söndürmüştü. Güneşin ışıkları pencerelerden, duvarlardaki çatlaklardan içeri sızıyor, dalgalar halinde salonu kaplıyordu. Duvarlarda ve döşemenin üzerinde sarı sarı lekeler vardı, çatının sacı pırıl pırıl parlıyordu. Dikkafalar hâlâ diretiyorlardı: Sermaye kızların diri diri yandıkları doğru mu? Gallinaceralı kadınlar yakmış onları, gerçek mi bu? Siz de içeride miydiniz? Peder García bu işi kötülük olsun diye mi yaptı, yoksa dinsel birtakım gerekçeleri mi vardı? Peki Doña Angélica'nın Chunga'yı kömür gibi yanmaktan kurtardığı doğru mu?

"Bunların hepsi hikâye," diye yemin ediyordu Arpçı. "İnsanların Peder García'yı kudurtmak için uydurduğu aptallıklar bunlar. Rahat bıraksınlar artık şu zavallı ihtiyarı. Şimdi, eğer izin verirseniz çalışmam gerek çocuklar."

Ayağa kalktı ve ellerini uzatarak, küçük adımlarla orkestranın bulunduğu köşeye yöneldi.

"Görüyor musunuz? Her zaman olduğu gibi işi bilmezliğe vuruyor," dedi Josefino. "Uğraşmaya bile değmeyeceğini ben biliyordum zaten."

"İnsanların bu yaşta beyinleri yumuşar artık," dedi Maymun. "Belki de her şeyi unutmuştur. Peder García'ya anlattırmak gerek asıl. Ama kim cesaret edebilir böyle bir şeye?"

Tam bu sırada kapı açıldı ve devriyeler daldı içeri.

"Pis herifler," diye homurdandı Chunga. "Beleş içki içmeye geldiler yine."

"Devriyeler, yani Lituma ve öteki iki aynasız," dedi Bolas. "Her akşam düşerlerdi buraya Yaban."

II

Bonifacia, muz ağaçlarının eğik gövdesinin altından hafifçe doğruldu ve çarşının bulunduğu yöne doğru baktı. Kadın erkek birçok insan Santa María de Nieva Alanı'nı aşıp hararetli hararetli el kol sallayarak iskelenin yolunu tutuyordu. Başını önüne eğdi bir süre, düşündü. Sonra ani bir kararla yeniden ayağa kalktı. İnsanlar aynı yönde ve aynı telaşla koşuşturmayı sürdürüyorlardı. Nieveslerin kulübesine baktı gözucuyla: Lalita yine içeride şarkı söylüyor, gri bir duman, bambu duvarın aralıklarından yılan gibi kıvrılarak dışarı sızıyordu. Kılavuzun kayığı henüz ufukta görünmüyordu. Bonifacia kulübenin arkasına dolandı, kıyıdaki sık ağaçların arasına daldı. Ayak bilekleri suyun içindeydi. Kasaba alanına doğru ilerledi. Ağaçların yüksek dalları bulutlara değiyordu. Gövdeleriyle kıyıdaki toprakla hemen hemen aynı renkteydi, bu yüzden ilk bakışta ayırt edilemiyordu. Sular kabarmaya başlamıştı bile. Irmak, duru ya da bulanık ayrımı yapmadan bütün ufak tefek derecikleri yutuyor; küçük ağaçları, kurumuş yaprakları, yosunları, hatta taş, çöp ve hayvan leşi gibi daha büyük nesneleri bile önüne katarak sürüklüyordu. Bir av köpeği dikkatiyle çevresini sürekli kolaçan ederek sazlığı boydan boya geçti ve dönüp baktığında iskeleyi karşısında gördü. Kayıkların ve kazıkların ara-

sında bir sürü insan vardı, ayakta, hareketsiz duruyorlardı. Yüzer iskeleden birkaç metre açıkta, bir mavna demir atmıştı. Aguaruna kadınlarının yüzleri ve *itipak*'ları günün son ışıklarının altında masmavi parlıyordu. Erkekler pantolonlarını dizlerine kadar kıvırmışlardı. Belden yukarıları çıplaktı. Bonifacia, yeni gelen mavnanın dalgalar gelip gittikçe bir gerilip bir gevşeyen halatını, pruva direğini ve kıç tarafına tutturulan çatma kulübeyi, bulunduğu yerden açık seçik görebiliyordu artık. Ağaçların üzerinden bir balıkçıl sürüsü uçuştu. Bonifacia kuşların kanat seslerinin çok yakından geldiğini fark etti. Gözlerini yukarı kaldırdı ve onların incecik, lekesiz boyunlarını, uzaklaşan kızıl gövdelerini izledi bir an. Sonra, iki büklüm, yola koyuldu gene. Irmağın kıyısına varınca durdu, doğruldu, bu kez diken ve çalıların arasından ilerledi. Kolları, yüzü ve bacakları dallara, dikenlere ve sarmaşıklara değdikçe çizik çizik olmuştu. Hışırtıların arasında yürüyor, yapışkan bir şeyin ayağını okşadığını hissediyordu. Ormanın bittiği yerde, insanların toplaştığı yere birkaç metre kala durdu ve çömeldi. Bütün bitki örtüsü üzerine kapaklanmıştı sanki. Yeşilliklerin arasından, eşkenar dörtgen, küp ya da açıya benzeyen o garip geometrik şekillerin içinden o adamı görebiliyordu şimdi. Yaşlı adamın hiç acelesi yoktu, son derece sakin, mavnanın içinde gidip geliyordu. Bağırıp çağıran, sabırsız sabırsız el kol işaretleri yapan müşterilere aldırış bile etmiyor, büyük bir titizlik ve dikkatte kutuları, satacağı malları yerleştiriyordu. Küçük kulübesine girip elinde bir çift ayakkabı ya da incik boncuk kolyeler olduğu halde çıkıyor, ağırbaşlı, özenli ve umursamaz bir tavırla hepsini kutulara koyuyordu. İncecikti. Rüzgâr gömleğini şişirdiğinde, sırtında bir kambur varmış gibi görünüyordu. Ancak, biraz sonra gömleğin önü ve sırtına gelen yanı içeri çöküyor ve adamın gerçek hatları, sıska yapısı ortaya çıkıyordu. Bacakla-

rında kısa bir don vardı. Bonifacia tıpkı kolları gibi incecik bacaklarına, bronzlaşmış ve kırmızıya kesmiş yüzüne ve omuzlarına dökülen, inanılmaz güzellikteki kıvır kıvır ipek saçlarına bakıp duruyordu. Yaşlı adam mutfak takımlarını, süslü eşyalarını bir süre daha taşıdı durdu. Basma kumaşlarını üst üste yığdı. Elinde bir şeyler olduğu halde kulübeden dışarı her çıkışında fısıltılar, kaynaşmalar daha da artıyordu. Bonifacia, Yerli kadınlar kadar Hıristiyan kadınların da, önlerindeki görünüm karşısında kendilerinden geçtiklerini yüzlerinden anlıyordu. İncik boncuklara, taraklara, aynalara, bileziklere ve pudra kutularına dikilmiş açgözlü ve büyülenmiş bakışları bulunduğu yerden görebiliyordu. Erkeklerse kayığın bordasına sıralanmış şişeleri, konserve kutularını, kemerleri ve bıçakları süzüyorlardı hayranlık dolu bakışlarla. Yaşlı adam bir süre daha mal sayımı yaptı, ölçüp biçti, sonra, sulara batıp çıkarak kayığın çevresinde koşuşup duran bu düzensiz insan yığınına döndü yüzünü. Uzun, beyaz saçlar havalandı, yaşlı adam elinin ayasıyla bir düzen verdi onlara. Elindeki sırığı bir mızrak gibi uzatarak kalabalığı geri çekilmeye zorladı, onları sıraya soktu. Kayığa ilk çıkan Paredes'in karısı oldu. Şişmandı; o denli beceriksizdi ki, kayığa tırmanmayı kendi başına beceremedi. Yaşlı adam ona yardım etmek zorunda kaldı. Bütün malları eliyle uzun uzun yokladı, şişelerin tıpalarını açıp içlerini kokladı, sinirli sinirli karıştırarak kumaş ve sabunları altüst etti. Ötekiler o iskeleye dönene kadar homurdanıp kadını protesto ettiler. Paredes'in karısı boynuna kadar suyun içinde, kıyıya doğru ilerledi. Çiçekli bir elbise, bir kolye ve bir çift beyaz ayakkabı tutan elini suya değmesin diye hiç aşağı indirmiyordu. Öteki kadınlar da, teker teker, aynı biçimde kayığa çıktılar. Bazıları çok mıymıntıydı, malları da küçümseyen tavırlarla seçiyorlardı. Kimileriyse fiyatlar konusunda bitmek tükenmek bilmeyen bir pa-

zarlığa girişiyorlardı. Ağlaşıp yılışıyor, adamın indirim yapması için tehditler savuruyorlardı. Ama kayıktan eli boş ayrılan kadın yoktu. Hıristiyanlar içi yiyecek dolu çantaları yükleniyor, Yerlilerse takıp takıştıracakları, içi incik boncuk dolu basit kutularla yetiniyorlardı. İskele eski ıssızlığına ve sessizliğine kavuştuğunda güneş batmak üzereydi. Bonifacia çömeldiği yerden doğruldu. Nieva artık bütünüyle kabarmıştı: Küçük, hafif dalgalar köpüklere bürünerek dalların altından süzülüyor, kızın dizlerine ulaşınca duruluyorlardı. Her yanını çamurlar kaplamıştı. Saçlarına, giysisinin eteklerine bir sürü ot takılmıştı. Yaşlı adam mallarını yerlerine yerleştiriyordu. Kendine özgü bir yöntem ve büyük bir özenle karton kutuları geminin ön tarafına sıralıyordu. Santa María de Nieva'nın üstündeki gökyüzü, bir asfalt yol kadar pürüzsüz ve baykuş gözleri gibi kıpır kıpırdı. Ama, Marañón'un öteki kıyısında, ufuktaki koyuluğun hemen üstünde, mavimtırak bir bulut geceyi durdurmak için direniyor, Ay, manastırın binalarının arkasından ağır ağır yükseliyordu. Yaşlı adamın bedeni cılız bir lekeyi andırıyordu. Saçları alacakaranlıkta gümüş gibi parlıyor, çırpınan balıkları anımsatarak havada uçuşuyordu. Bonifacia bakışlarını kasabaya doğru çevirdi: Valinin ve Paredes'in evinde ışık vardı, tepelerde de birkaç lamba göz kırpıyordu, özellikle rahibelerin oturduğu yapıda. Gece, alandaki evleri, *capirona*'ları, yukarı doğru dimdik tırmanan bayırı lokma lokma yutuyordu. Bonifacia saklandığı yerden çıktı ve iki büklüm, iskeleye doğru koşmaya başladı. Kıyının çamuru yumuşak ve sıcaktı, su ise ilk bakışta durgun görünüyordu. Ama attığı ilk adımla birlikte, Bonifacia suyun bütün bedenine tırrnandığını duydu. Akıntı kıyıdan hemen birkaç metre ötede başlıyordu. Sakin ama inatçı bir zorlamayla Bonifacia'nın üstüne geliyor ve kızı, elini kolunu hareket ettirerek dengesini sağlamaya çalışmak zorunda bırakı-

yordu. Kayığın bordasına tutunmayı başardığında, su kızın ta çenesine dayanmıştı. Yaşlı adamın beyaz donunu ve başının çevresinde bir hale oluşturan gümüş rengi saçlarını o zaman fark etti. Adam vaktin epeyce geç olduğunu ve ertesi gün gelmesini söyledi ona. Bonifacia sıçradı, kayığın kıyısına dirsekleriyle dayandı. Yaşlı adam suya doğru eğilerek Hıristiyanca bilip bilmediğini, kendisini anlayıp anlamadığını sordu genç kıza.

"Evet, Don Aquilino," dedi Bonifacia, "iyi akşamlar."

"Artık yatma zamanım geldi," diye tersledi yaşlı adam. "Dükkânı kapattım. Yarın gelin."

"Lütfen anlayışlı olun," dedi Bonifacia. "İzin verin de biraz olsun yukarı çıkayım."

"Kocandan parayı izinsiz aldın, bu yüzden gecenin bu saatinde geliyorsun değil mi?" dedi adam. "Peki yarın durumu anlar da parayı benden geri istemez mi?"

Suya tükürdü ve gülmeye başladı. Diz çökmüştü. Saçları başının her tarafından salkım saçak aşağı dökülüyor, köpük gibi süzülüyordu. Bonifacia, esmer ve kırışıksız alnını, iki küçük yırtıcı hayvanı andıran gözlerini inceledi adamın.

"Neyse, bana ne yapabilir ki?" diye yumuşadı yaşlı adam. "Ben işime bakarım, haydi çık yukarı."

Elini uzattı, ama Bonifacia bir kedi gibi sıçrayarak tırmanmıştı bile. Giysisi sırılsıklamdı, önce onu sıktı. Kollarını sildi. Kolye mi? Ayakkabı mı? Kaç parası vardı? Bonifacia utangaç utangaç gülümsemeye başladı. Yaşlı adamın işçiye ihtiyacı yok muydu? Bonifacia, Santa María de Nieva'da kaldığı sürece ona pekâlâ yemek yapabilirdi. Ayrıca meyve toplar getirirdi ona. Hatta gemisinin bütün silip süpürme işlerini yapardı. Nasıl, hayır mı? Bütün bunlara gereksinimi yok muydu yani? Yaşlı adam genç kıza yaklaştı. Bu kızla nerede karşılaşmıştı acaba? Onu tepeden tırnağa inceledi. Bu kızı daha önce de görmüştü, mutlaka.

"Ufak bir kumaş parçası alacaktım," dedi Bonifacia ve utanarak dudaklarını ısırdı. Kayığın kıç tarafındaki kulübeyi eliyle gösterirken gözleri ışıldadı. "Hani şu en arkaya koyduğunuz sarı kumaştan. Size küçük bir hizmette bulunarak parasını öderim. Ne yapacağımı söyleyin bana, gerisini bana bırakın."

"Çalışma işini boşver," dedi yaşlı adam. "Paran yok mu?"

"Elbise dikmek için istiyorum kumaşı," diye mırıldandı Bonifacia yavaşça. Tatlı ama inatçı bir ses tonu vardı. "Size meyve toplayayım mı? Ya da balıklarınızı temizleyip tuzlarım, isterseniz. Ayrıca, yolculuk boyunca başınıza bir şey gelmesin diye de dua ederim, Don Aquilino."

"Duaya ihtiyacım yok," dedi yaşlı adam. Genç kıza daha bir yakından baktı ve parmaklarını şaklattı birden. "Ah, seni tanıdım."

"Yakında evleneceğim, ne olur bu kadar acımasız olmayın," dedi Bonifacia. "Bu kumaşla kendime bir giysi dikeceğim. Dikiş bilirim."

"Üstünde neden rahibe giysisi yok?" diye sordu Aquilino.

"Artık onlarla birlikte değilim," dedi Bonifacia. "Beni manastırdan kovdular ve şimdi de evleniyorum. Şu kumaşı bana verin, ben de hemen istediğiniz işi yapayım. Ayrıca, bir dahaki gelişinizde size para da öderim, Don Aquilino."

Yaşlı adam elini Bonifacia'nın omzuna koydu. Onu geriye doğru şöyle hafifçe itti: Yüzünü bir de ay ışığında görmek istiyordu. Kızın yalvaran yeşil gözlerini, üzerinden sular akan bedenini süzdü sakin sakin. Oo, artık bayağı kadın olmuştu. Rahibe analar onu bir Hıristiyan'la ilişki kurduğu için mi kovmuşlardı yoksa? Kiminle evlenecekti? Hayır, Don Aquilino, evlilik konusu daha sonra ortaya çıkmıştı ve kasabada hiç kimse onun nerede, ki-

minle olduğunu bilmiyordu. Nievesler onu yanlarına almışlardı. Artık yanında çalışmasını kabul edecek miydi?

"Adrián'la Lalita'nın yanında mı kalıyorsun sen?" diye sordu Don Aquilino.

"Evleneceğim adamı da bana onlar tanıştırdı," dedi Bonifacia. "Bana karşı çok iyidirler. Anam babammış gibi davranırlar bana."

"Nieveslerin evine gidiyorum ben," dedi yaşlı adam. "Gel benimle."

"Peki ya kumaş ne olacak?" diye sordu Bonifacia. "Beni bu kadar yalvartmayın Don Aquilino."

Yaşlı adam sessizce suya atladı. Bonifacia havada dalgalanan saçların iskeleye gidip geri döndüğünü gördü. Don Aquilino omzunda bir halatla kayığa tırmandı. Halatı sardı ve elindeki sırıkla kayığı akıntının ters yönünde itmeye başladı. Kıyıya iyice yaklaştırdı kayığı. Öteki sırığı da Bonifacia kaptı ve elindeki aracı hiçbir güç harcamadan, ustaca suya daldırıp çıkaran adamı taklit etmeye koyuldu. Sazlıkların bulunduğu yerde akıntı iyiden iyiye güçlüydü. Don Aquilino kayığın kıyıdan uzaklaşmasını engellemek için bir sürü manevra yapmak zorunda kalıyordu.

"Don Adrián erkenden balık avına çıktı, ama şimdi neredeyse döner," dedi Bonifacia. "Nikâh törenime sizi de çağıracağım Don Aquilino. Ama siz de bana kumaşı vereceksiniz değil mi? Çavuş'la evleneceğim ben, onu tanıyor musunuz?"

"Bir aynasızla evleniyorsun ha? Öyleyse kumaşı vermiyorum."

"Böyle konuşmayın. İyi yürekli bir adam o," dedi Bonifacia. "İsterseniz Nieveslere sorun. Onlar Çavuş'la çok iyi dostlar.

Kılavuz'un evinde yanan lambaların ışığını gördüler. Terası çevreleyen parmaklıkların önünde birkaç gölge vardı. Kayık küçük bir merdivene yanaştı. Hoş geldin çığlık-

larından sonra, Adrián Nieves halatı yakalamak için suya girdi ve ipi bir kazığa bağladı. Sonra kayığa tırmandı. Don Aquilino ve Adrián Nieves birbirlerinin kollarına atıldılar. Derken yaşlı adam verandaya çıktı. Bonifacia onun Lalita'yı belinden kavradığını ve yanağını kadına doğru uzattığını gördü. Lalita da onu birkaç kez alnından öptü ve yolculuğunun nasıl geçtiğini sordu. Üç çocuk adamın bacaklarına sarılıp yanaklarından öpmeye başladılar. Adam bir yandan sevinçle haykıran çocukların kafasını okşuyor, bir yandan da Lalita'ya yanıt yetiştirmeye çalışıyordu: Yalnızca biraz yağmur yağmıştı, evet, bu mendebur yağmur bu yıl çok erken bastırmıştı ne yazık ki.

"Sen de oradaydın demek," dedi Lalita. "Seni her yerde aradık Bonifacia. Kasabaya indiğini, erkeklerin arasında dolaştığını Çavuş'a anlatacağım."

"Beni kimse görmedi," dedi Bonifacia. "Don Aquilio'nun dışında hiç kimse."

"Fark etmez, onu kıskandırmak için yine de söyleyeceğim bunu," diye yanıtladı Lalita, gülerek.

"Mallarımı görmeye gelmiş," dedi yaşlı adam. Çocukların en küçüğünü kucağına almıştı. Öteki ikisinin saçları da okşanmaktan darmadağınıktı. "Yoruldum, bütün gün biraz olsun dinlenmedim."

"Size bir kadeh içki ikram edeyim," dedi Kılavuz. "Yemek de hemen şimdi hazır olur."

Lalita Don Aquilino'nun oturması için verandaya bir iskemle getirdi. Sonra eve, işinin başına döndü. İçeriden mangal ateşinin çıtırtıları duyuluyor, çevreye nefis bir kızarmış balık kokusu yayılıyordu. Çocuklar, bir yandan kendileriyle oynayan, bir yandan da Adrián Nieves'le kadeh tokuşturan yaşlı adamın dizlerine tırmanıyorlardı. Lalita elini eteğine silerek yanlarına döndüğünde, onlar şişeyi çoktan boşaltmışlardı.

"Saçlarınız her zamanki gibi çok güzel," dedi Lalita

adamın başını okşayarak. "Gittikçe ağarıyor ve yumuşacık oluyor."

"Sen de kendi kocanı kıskandırmak istiyorsun galiba," dedi yaşlı adam.

Lalita bir yandan adamın saçlarını okşuyor, bir yandan da ona sevdiği yemekleri pişirdiğini ve yemeğin neredeyse hazır olacağını anlatıyordu. Don Aquilino ise kafasını iki yana sallayarak Lalita'nın elinden kurtulmak istermiş gibi yapıyor ve kendisini rahat bırakmazsa saçlarını kökünden kazıtacağı tehdidini savuruyordu. Çocuklar, önünde sıraya dizilmiş, kaygılı gözlerle ve tek söz etmeden ona bakıyorlardı.

"Bunların ne istediğini biliyorum," dedi yaşlı adam. "Ama unutmadım, hepsinin armağanlarını getirdim. Sana bir takım elbisem var Aquilino."

Çocukların en büyüğünün badem gözleri aydınlandı birden. Bonifacia parmaklığa dayanmıştı. Yaşlı adamın ayağa kalkışını, merdiveni hızla inerek elinde paketlerle geri dönüşünü izledi gözucuyla. Çocuklar paketlerin üzerine atıldılar. Sonra yaşlı adam Adrián Nieves'in yanına gitti. İkisi alçak sesle sohbete koyuldular. Don Aquilino, arada sırada bakışlarını genç kızın olduğu yöne çeviriyor, ısrarla bakıyordu.

"Haklıymışsın," dedi yaşlı adam. "Çavuş'un iyi bir insan olduğunu Adrián da söyledi bana. Git ve istediğin kumaşı al. Bu benim sana evlilik armağanım olsun."

Bonifacia adamın elini öpmeye yeltendi, ama Don Aquilino sıkılgan bir tavırla geri çekildi, engelledi onu. Kayığa gidip, tüm kutuları karıştırarak aradığı kumaşı bulmaya çalıştı. Bir yandan da kulübeye bakıyor ve yaşlı adamla kılavuzun baş başa vererek esrarengiz bir tavırla fısıldaştıklarını görüyordu. Konuşacakları şeyler bir türlü bitmiyordu. Ama verandaya geri döndüğünde sustular. Şimdi, gecenin ortasında her yer kızarmış balık kokuyor,

hafif ve serin bir rüzgâr ağaçların yapraklarını belli belirsiz kımıldatıyordu.

"Yarın yağmur yağacak," dedi yaşlı adam havayı koklayarak. "Bu benim satışları çok kötü etkiler."

"Şimdi adadadırlar," dedi Lalita, yemek sırasında. "Onlar yola çıkalı on günden fazla oldu. Adrián anlattı mı size?"

"Don Aquilino onlara yolda rastlamış," dedi Kılavuz. "Yanlarında muhafızlardan başka Borja'dan gelen birkaç da asker varmış. Çavuş doğru söylemiş demek ki."

Bonifacia, yaşlı adamın yemek yerken arada bir gizlice kendisine baktığını fark ediyordu. Rahatsız ve kaygılı bir hali vardı sanki. Ama sonra gülümsüyor, yolculuğuyla ilgili hikâyeler anlatmaya koyuluyordu.

İlk baskından, ancak on beş gün sonra dönmüşlerdi. Lalita, kıyıda, iskelenin orada dimdik duruyordu. Güneş suyun üstünü kızıla boyamıştı. Birden boğazın girişinde sırayla, bir, iki, üç sandal göründü. Lalita irkildi, saklanmalıydı. Ama, yok, tanıdıktı bunlar: ilkinde Fushía, ikincisinde Pantacha, üçüncüdeyse Huambisalar vardı. Bir aydan önce dönemeyeceklerini söylemişlerdi oysa, neden bu kadar çabuk dönmüşlerdi ki? Koşarak iskelenin oraya indi. Fushía, Aquilino geldi mi? diye sordu. Henüz gelmedi, diye yanıtladı öteki. Bu moruk da can sıktı artık, dedi. Yalnızca birkaç timsah derisi getirebilmişlerdi. Fushía öfkeden kuduruyordu. Açlıktan öleceğiz, Lalita, dedi. Huambisalar bir yandan yükleri boşaltıyor, bir yandan da kahkahalar atıyorlardı. Karıları çevrelerinde pervane oluyor, gevezelik edip mırıldanıyorlardı. Bu mendeburlar ne kadar da hoşnutlar hayatlarından, diye geçirdi aklından Fushía. Köye girmişler ama Shapraları bulamamışlardı. Her yeri yakmış, hatta bir de kafa kopar-

mışlardı ama, sonuç yine de sıfırdı. Yani tam bir fiyaskoydu. Oralara kadar boşu boşuna gitmiş, azıcık kauçuk bile bulamamışlardı. Yalnızca şu beş para etmeyen derileri ele geçirebilmişlerdi. Ama bu herifler yine de keyiften uçuyorlardı. Pantacha donla dolaşıyor, koltuk altını kaşıyordu: Daha da içerilere girmek gerek patron, orman kocaman bir hazinedir. Aptal herif, diye azarladı Fushía, daha uzağa gidebilmek için bir kılavuz gerek bize. Kulübeye doğru yürüdüler. Muz ve manyok otu yediler. Fushía sürekli olarak Aquilino'dan söz ediyordu. Bu moruğa da ne oldu? Şimdiye kadar hep söz verdiği günde dönerdi. Bugünlerde çok yağmur yağdı, diye yanıtladı Lalita, belki o yüzden; ısmarladığımız şeyler ıslanmasın diye bir yere sığınmak zorunda kalmıştır. Pantacha hamağına uzanmış, sürekli olarak başını, bacaklarını, göğsünü kaşıyordu. Ya akıntıya kapılıp alabora olduysa patron? İşte o zaman yanarız, dedi Fushía, böyle bir şey olduysa ne yaparız bilemiyorum. Takma kafana, bu kadar üzülecek bir şey yok, dedi Lalita, Huambisalar bütün adaya tohum ektiler, hatta küçük bir de kümes yaptılar. Hadi be sen de, dedi Fushía, ürünü ne zaman alırız kim bilir. Chuncho'lar manyok otuyla yaşayabilir, ama bir Hıristiyan, asla. İki gün daha bekleriz, Aquilino yine de gelmezse, bir şeyler yapmam gerekecek, diye bağladı lafını. Pantacha gözlerini yumdu, horlamaya başladı. Fushía sarsarak uyandırdı onu: Huambisalar içip zıbarmadan git söyle de derileri güneşe yayıp kurutsunlar. Önce biraz uyuyayım patron, kürek sallamaktan geberdim, dedi Pantacha. Beni karımla yalnız bıraksana aptal, hâlâ anlamıyor musun? dedi Fushía. Pantacha, şanslı bir adamsınız siz patron, gerçek bir kadına sahipsiniz, diye yakındı, ağzını kocaman kocaman açarak. Yıllar var ki beyaz bir kadının nasıl bir şey olduğunu unuttum. Gözlerinden keder okunuyordu. Hadi yaylan, toz ol, diye kestirip attı Fushía.

Pantacha, gözleri ağlamaklı, çıktı gitti. Tamam işte, dosdoğru uyumaya gitti, dedi Fushía, Lalita soyun çabuk, hâlâ ne bekliyorsun. Âdet görüyorum, dedi kadın. Ne olmuş yani âdet görüyorsan, dedi öteki. Fushía gün batarken uyandı. Birlikte, *masato* kokan köye doğru gittiler. Huambisalar o kadar çok içmişlerdi ki, ayakta duramıyorlardı. Pantacha'yı aradılar bir süre, ama koydunsa bul. Sonunda onu adanın öteki tarafında gördüler. Kamp yatağını lagünün kıyısına kadar taşımıştı. Ben sana ne dedim? diye bağırdı Fushía. O ise bana mısın demedi: Sakin sakin uyuyor, düş görüyordu. Başını ellerinin arasına almış, sürekli bir şeyler mırıldanıyordu. Ateş hâlâ yanıyordu. Üstünde içi ot dolu bir kova vardı. Küçücük hayvanlar koşturuyordu bacaklarında. Onları duymuyor bile, dedi Lalita. Fushía ateşi söndürdü. Kovayı bir tekmede denize fırlattı. Bakalım onu uyandırabilecek miyiz? dedi. İkisi bir olup adamı sarsmaya çalıştılar, çimdiklediler, tokatladılar. O ise, dişlerinin arasından birkaç sözcük mırıldandı yalnızca: Cuzco'dan gelmesi rastlantıdan başka bir şey değildi, ruhu Ucayali'de doğmuştu, patron. Duyuyor musun Lalita? diye sordu Fushía. Evet, diye yanıtladı karısı, çıldırmış galiba. Pantacha yüreğinin kederle dolu olduğunu söylüyordu o ara. Fushía tekmeleyip sarstı onu; adi herif, şimdi düş görmenin sırası mı, uyanık olmak gerek, yoksa açlıktan ölürüz, diye söylendi. Seni duymuyor, dedi Lalita, o şimdi başka bir dünyada. Pantacha dişlerinin arasından anlatıp duruyordu: Ucayali'de yirmi yıl patron, diye mırıldandı. Timsah gibi koku alırdım, *chonta* gibi de sağlamdı bedenim. Sineklerin ısırmasından bile etkilenmezdim. Suyun yüzünde kabarcıkların belirmesini beklerdim ve tam o sırada timsahlar soluklanmak için yukarı çıkarlardı, zıpkını uzat bana Andrés, tam sinirinin üstüne vur, haydi daha güçlü vur, şişle onu. Daha ilk zıpkında öldürürdüm timsahları.

Sandalımız Tamaya üstünde alabora olmuştu. Kendisi bu olaydan sağ kurtulmuştu, ama Andrés, heyhat. Boğuldun sen dostum, denizkızları seni dibe çektiler, şimdi mutlaka onların yanındasındır. Andrés, sevgili dostum, neden öldün ki sen? İyice kendine gelmesini beklemek için bir kenara oturdular. Daha çok bekleriz biz, diye sızlandı Fushía. Yine de bunun benimle birlikte olması çok önemli, belki uykucu, ama işe yarayan bir adam. Neden hep bu uyuşturucu bitkileri içiyor? dedi Lalita. Kendisini yalnız hissetmemek için, diye yanıtladı Fushía. Hamamböcekleri, bokböcekleri yatağın üzerinde, bedeninin her yanında fink atıyordu. O ise her şeyden habersiz sayıklıyordu: Bu oduncu olma fikri de nereden gelmişti kafasına bilmiyordu patron. Ormandaki bu pis yaşantı bile su ve timsahlarla boğuşmaktan iyiydi. Bu ateşin, bu titremelerin ne olduğunu iyi bilirim ben, demişti patronu, benimle gel, sana daha çok para veririm. Şu sigaraları, şu içki şişelerini de al, artık benim adamımsın. Beni yabani selvilerin, gül ağaçlarının olduğu yere götür, adam bul, sal yapacak odun bul bana. Size kılavuzluk yaparım, ama karşılığında ne vereceksiniz, diye sormuştu o da. Bir evim, karım, çocuklarım olsun, Iquitos'taki Hıristiyanlar gibi yaşayayım istiyorum. Fushía birden sarstı onu: Pantachita, Aguaytia üzerinde ne olmuştu, anlat bana, ben senin dostunum. Pantacha gözlerini açtı, sonra yine kapattı. Maymun kıçı gibi kızarmıştı gözleri. Dişlerinin arasından konuştu: O ırmaktan kan akıyordu patron. Kimin kanı? diye sordu Fushía. Kan sıcacıktı, kauçuk ağacından akan sıvı gibi de koyuydu üstelik. Yalnız ırmak değil, kanallar, su birikintileri bile kana kesmişti. İster inan, ister inanma, alt tarafı küçük bir yaraydı kanın aktığı yer. Elbette inanıyorum sana dostum, dedi Fushía. Peki nereden geliyordu o sıcacık kan? Bırak onu Fushía, dedi Lalita, ne kadar acı çektiğini

görmüyor musun? Kes sesini orospu, diye bozdu onu Fushía; söyle Pantachita, kimin kanıydı akan? Pantacha dişlerinin arasından fısıldadı: Bakoviç namussuzunun kanıydı, şu kendilerini kandıran Yugoslav'ın. Şeytan'dan da beter bir adamdı o patron. Neden öldürdün onu? Adam paralarını vermek istemiyordu. Burada yeterince selvi yok, ormanın içlerine dalalım diye sıkıştırıyor, Winchester'ini çıkarıp onları tehdit ediyordu. Hamallardan birini de içkisini çaldı diye vurmuştu üstelik. Sen de herífi vurdun öyle mi? diye sordu Fushía. Evet patron, bıçağımla temizledim onu. Fushía üzerine abandığı için kolu sızlamaya başlamıştı. Bacaklarını oynattı ve ağlamaya başladı. Ne hale geldiğine baksana Fushía, dedi Lalita, artık bütün bütün çıldırdı. Sırrını zorla öğrendim böylece, dedi Fushía. Aquilino onu bulduğunda bir şeylerden kaçıyormuş: Neden kaçtığını biliyorum artık. Yeniden kamp yatağının üzerine oturup beklediler. Sonunda sakinleşti ve gözlerini açtı. Sendeleyerek ayağa kalktı. Deliler gibi kaşınıyordu. Bana kızma patron, diye özür diledi. Bu uyuşturucu bitkiler yüzünden bir gün delireceksin, ben de basacağım kıçına tekmeyi, dedi Fushía. Hayatta hiç kimsem yok benim, diye sızlandı Pantacha, bu beni çok üzüyor patron. Sizinse karınız var, Huambisalarınız var, hatta hayvanlarınız bile var. Ama ben yapayalnızım. Ne olur kızmayın bana patron. Sonra Lalita'ya döndü; siz de bağışlayın beni.

İki gün daha beklediler. Aquilino hâlâ ortalıkta yoktu. Huambisalar onu aramak için ta Santiago'ya kadar gitmiş, ama hiçbir haber alamadan geri dönmüşlerdi. Bunun üzerine bir havuz kazmayı kararlaştırdılar, bunun için yer aramaya koyuldular. İskelenin karşısındaki kıyıda açalım, dedi Pantacha. Orası daha eğimlidir, üstelik üzerine de kapokların suyu damlar. Huambisalar da onayladılar başlarıyla. Güzel, orada kazalım öyleyse, de-

di Fushía. Erkekler ağaçları devirirken kadınlar da otları yoldu. Düz bir alan oluştu ortada. Huambisalar kazık yapmak için ağaçların dallarını yonttular ve onları yan yana çakarak bir çember oluşturdular. Kapkara toprak kazılıp çukurlaştıkça rengi kırmızıya dönüşüyordu. Huambisa kadınları biriken toprağı *itipak*'larının içinde topluyor, sonra da denize döküyorlardı. Derken bol bol yağmur yağdı ve birkaç gün içinde çukur ağzına kadar suyla doldu. Havuz artık kaplumbağa üretimine hazırdı. Gün batarken oradan ayrıldılar. Kanalın suyu kabarmıştı. Ağaç kökleri ve sarmaşıklar ayaklarına dolanıyor, bacaklarının derisini yüzüyordu. Santiago üzerinde Lalita'yı bir titremedir aldı, ateşi yükseldi. Böylece iki gün daha dolaştılar. Fushía, daha epeyce vakit var, diyor, Huambisalar da el kol işaretleri yaparak biraz daha uzaklaşmak gerektiğini anlatıyorlardı. Sonunda bir kumsala vardılar. Tamam, burası iyi, dedi Fushía. Durdular, ağaçlıkların içine saklandılar. Kımıldama, soluğunu tut Lalita, dedi Fushía, eğer varlığını hissederlerse gelmezler. Midem bulanıyor Fushía, dedi Lalita, galiba gebeyim. Lanet olsun, kapa çeneni, dedi öteki. Huambisalar her yanlarını yeşilliklerle örtmüşlerdi. Gözleri dal ve yaprakların arasında hiç kımıldamıyor, ama ışıl ışıl parlıyordu. Sonra güneş battı, cırcırböcekleri ötmeye, kurbağalar vraklamaya başladı. Koca bir kara kurbağası, Lalita'nın bacaklarına tırmandı. Lalita, bu hayvanları ezmeye, beyaz şişko karınlarını deşerek içindeki özsuyu akıtmaya bayılırdı. Ama, kımıldama, görmüyor musun Ay çıktı? diye engelledi onu Fushía. Burada durup ölü gibi bekleyemem, ağlamak, haykırmak istiyorum Fushía, diye sızlandı Lalita. Hava ılık, gökyüzü pırıl pırıldı. Yalnızca hafif bir rüzgâr esiyordu. Bizi fark etti mendeburlar, ortalıkta bir tanesi bile görünmüyor, diye hayıflandı Fushía. Susun patron, diye çıkıştı Pantacha, işte oradalar görmüyor

musunuz? Bakın çıkıyorlar. Irmağın yüzeyinde oluşturdukları küçük dalgaların eşliğinde geliyorlardı. Yusyuvarlak, kocaman ve karanlık gölgeler halindeyiler. Karaya çıktıktan sonra, önce şöyle bir havayı kokluyor, sonra yeniden harekete geçip ağır ağır ilerliyorlardı. Sırtlarındaki koruyucu zırh altın rengi ışıklar saçıyordu. İki, dört, altı derken çoğaldılar. Kumun üstünde, sürüne sürüne yaklaşıyorlardı. Yürürken çirkin, pürtüklü kafalarını sallıyorlardı iki yana. Bizi görüyorlar mı, hissediyorlar mı bizi? diye sordu Fushia. İçlerinden birkaçı yuva yapmak için toprağı eşelemeye başlamıştı bile. Ötekiler de teker teker sudan çıkıyorlardı. Tam o sırada, ağaçların arasından bakır rengi birkaç gölge fırladı sessizce. Haydi koş Lalita, diye fısıldadı Fushia. Kumsala vardıklarında, Pantacha, dikkat et patron, ısırıyorlar, diye uyardı Fushia'yı. Az daha parmağımı koparıyorlardı, üstelik dişileri daha da yırtıcı. Huambisalar durumdan hoşnut, sevinç çığlıkları atıyorlardı; birçoğunu ters çevirmeyi başarmışlardı. Ters dönmüş kaplumbağalar, kafalarını boşlukta sallayarak umutsuzca çırpınıyorlardı. Say şunları Lalita, diye buyurdu Fushia. Sekiz tane, dedi karısı. Huambisalar, kaplumbağaların bağalarında delik açıp içinden sarmaşık geçiriyorlardı: Başka türlü sürüklemek olanaksızdı. Birini hemen yiyelim, diye atıldı Pantacha, beklemek onu acıktırmıştı. O gece orada uyudular, ertesi gün yeniden yola çıktılar. Akşam, başka bir kumsalda beş tane daha yakaladılar. Onları da sarmaşıklara tespih tanesi gibi dizdiler. Orada da bir gece kaldılar. Sonra yine yolculuk. Fushia kaplumbağaların tam da bu mevsimde yumurtladığını düşündükçe, daha bir mutlu oluyordu. Pantacha, yaptığımız şey dine aykırı mı, yasak mı bunları yakalamak? diye soracak oldu. Ben bütün yaşamım boyunca yasak işler yaptım dostum, diye yanıtladı Fushia kayıtsızca. Dönüşte hiç acele etmediler. Kaplumbağaların di-

zildiği sarmaşıkları bir römork gibi sandalların arkasına bağlamışlardı. Hayvanlar ilerlemek için direniyor, sandalların hızını düşürüyorlardı. Ne yapıyorsunuz sersemler, hayvanlara vurmayın, hepsini öldüreceksiniz, diye bağırıyordu Fushia. Lalita ise kendi derdine düşmüş, sesini kocasına duyurmaya çalışıyordu: Beni duymadın mı, biraz da benimle ilgilensen ne olur; kusacak gibi oluyorum Fushia, galiba bir çocuğum olacak. Sana da en kötü şeyler çatar zaten, diye kestirip atıyordu öteki. Dar bir boğaza girdiklerinde, kaplumbağalar tutunmak için dipteki köklere asılıyor, bu yüzden ikide bir durmak zorunda kalıyorlardı. Huambisalar kaplumbağalara kökleri bıraktırmak için suya dalıyor, ama kaplumbağalar kendilerini ısırınca bağıra çağıra kayıklara tırmanıyorlardı. Irmağın genişlediği yere, iskelenin tam karşısına vardıklarında, Don Aquilino'yla kayığını gördüler. İskeleden onlara mendil sallıyordu. Konserveleri, tencereleri, bıçakları ve anasonu kıyıya taşımakla meşguldü. Sevgili moruk, boğulduğunu sandım, diye seslendi Fushia. Asker dolu bir kayıkla yüz yüze geldiğini, dikkatlerini çekmemek için bir süre onlara takılmak zorunda kaldığını anlattı Aquilino. Askerler mi? diye sordu Fushia şaşırarak. Urakusa'da bir olay olmuş, dedi Aquilino. Aguaruna'lar bir onbaşıyı dövmüş, yanlış anlamadıysam bir de kılavuzu öldürmüşler. Santa Maria de Nieva'nın valisi de bunun hesabını sormak için askerlerle birlikte takibe çıkmış. Eğer kaçıp toz olmazlarsa, karınlarının mermiyle doldurulacağı besbelli. Huambisalar kaplumbağaları havuza taşıdılar. Yaprak, sebze kökü ve karınca attılar önlerine, yesinler diye, Reátegui mendeburu şimdi buralarda mı dolaşıyor yani? diye sordu Fushia kaygıyla. Askerler konserveleri kendilerine satmam için çok üstelediler, dedi Aquilino, bu yüzden onlara bir sürü hikâye anlatmak zorunda kaldım. Bu Reátegui mendeburunun Iquitos'a döneceği ve vali-

lik görevini de bırakacağı söyleniyordu hani? diye üsteledi Fushia. Evet, dedi Aquilino, bu işi bitirdikten sonra gidecekmiş. İyi ki geldiniz, bu benim için büyük bir şans oldu, dedi yoksa bütün kış bu kaplumbağaları tıkınmak hiç işime gelmezdi.

Ve böylece, Dikkafaların arasına Don Anselmo da katıldı. Zamanla kendisine bir yer aradı, ev yaptı oraya ve yerleşti. Bütün bunlar yavaş yavaş olmuş, kimse farkına bile varamamıştı. İlk başlarda *chicheria*'larda gördüler onu. Arpı sürekli kolunun altındaydı. Daha önceleri de birlikte çaldıkları birkaç müzisyen, onun kendilerine eşlik etmesine karşı çıkmıyorlardı. Herkes onu dinlemekten hoşlanır, sürekli alkış toplardı. *Chicheria*'ların sahipleri de değer verirlerdi ona. İçki ve yemek ısmarlar, sarhoş olup sızdığı zaman da, uyuması için altına bir hasır, üstüne bir örtü ve kıvrılacak bir yer verirlerdi. Bunları esirgemezlerdi ondan. Castilla Mahallesi'nden ve eski köprüden geçtiğini gören olmamıştı. Yaşamını anılarından ve kumluktan uzakta sürdürmeye karar vermiş gibiydi. Bu arada, ırmağa yakın mahallelere, Gallinacera'ya ve mezbahanın yakınlarına da uğramaz olmuştu. Bütün gününü Mangacheria'da geçiriyordu. Kasaba, geçmişiyle benliği arasında bir sınır kapısı gibi duruyordu. Mangache'ler onu ve sır küpü Chunga'yı bağırlarına basmışlardı. Don Anselmo ne zaman arp çalsa ya da uyusa Chunga, sokağın bir köşesine çömelir, çenesini dizlerine dayar, kin dolu gözlerini amaçsızca boşluğa dikerdi. Mangache'ler kendi aralarında konuşurken Don Anselmo'yu adıyla anar, ama ona, Arpçı ya da İhtiyar, diye seslenirlerdi. Yangından beri yaşlanmıştı gerçekten; omuzları düşmüş, göğsü çukurlaşmış, yüzünde derin izler ve kırışıklıklar oluşmuştu. Bacakları çarpılmış, göbeği de bü-

yümüştü. Üstüne üstlük, pasaklı, derbeder bir adam olmuştu. Gençlik günlerinden kalma tozlu, ökçesi erimiş botlarını hâlâ yerde sürüyordu. Pantolonunun paçaları tiftiklenmişti, gömleğindeyse bir tek düğme bile kalmamıştı. Şapkası delik deşikti. Tırnakları uzun ve kapkara, gözleri çapak çapak ve fersizdi. Sesi kısılmış, tavır ve davranışları eski canlılığını yitirmişti. Önemli, hatırlı kişiler doğum günlerinde, vaftiz günlerinde ya da düğünlerde onu da çağırır, gelip bir şeyler çalmasını isterlerdi. Bu yolla epey para biriktirince Patrocinio Naya ile gitti konuştu. Onu, kendisi ve daha yeni konuşmaya başlayan Chunga için yatacak bir yer ve günde bir öğün yemek vermeye razı etti. Ama, hâlâ öylesine hırpani ve içkiye de o kadar düşkündü ki, beyazlar sonunda onu artık çağırmaz oldular. Durum böyle olunca, geçimini başka yollardan sağlamaya çalıştı: Ya bir evin taşınmasına yardım ediyor, ya alışverişe çıkanların paketlerini yükleniyor, ya da kapı pencere temizliyordu. Gün batar batmaz da, bir elinde arpı, ötekinde Chunga, *chicherio*'ların orada boy gösteriyordu. Mangachería'da pek seviliyordu, hemen herkesin dostuydu. İçeri girdiğinde elini şapkasının kenarına değdirerek bir sürü insanla selamlaşır, ama hiçbiriyle de birkaç sözcükten fazla konuşmazdı. Arp, kızı ve alkol; bunlardan başka bir şey yoktu sanki varlığını tamamlayan. Onda eskinin izlerini taşıyan tek şey, akbabalara karşı duyduğu o büyük kindi. Ne zaman onlardan birini görecek olsa, eline taşı kaptığı gibi fırlatır, kalayı da basardı. Çok içki içerdi, ama o kendi halinde, zararsız bir ayyaştı. Ne bir kavgaya karışır, ne de gürültü çıkarırdı. Sarhoş olduğu yürüyüşünden anlaşılırdı. Ama o başkaları gibi yalpalayarak yürümezdi; tersine, tıpkı bir geçit törenindeymiş gibi atardı adımlarını. Bacaklarını iyice açar, kolları dimdik, gözleri ufuk çizgisinde, ağır ağır evine yollanırdı. Çok yalın bir yaşamı vardı: Öğleye

doğru Patrocinio Naya'nın derme çatma kulübesinden çıkar, çoğu kez tek başına, bazen de Chunga'nın elinden tutarak, sokakta belli bir hızla yürümeye koyulurdu. Mangacheria'nın labirente benzeyen sokaklarını canlı adımlarla geçer, dolambaçlı ve inişli çıkışlı patikalarda gidip gelir, mahallenin güney sınırına, Sullana yönünde uzanan çölün bulunduğu yere çıkardı. Ya da kasabaya girilen yola inerdi. Burada, yolun kıyısında bir kanal akar, sıra sıra keçiboynuzu ağaçları bulunurdu. Döner dolaşır, en sonunda *chicheria*'larda bulurdu kendisini. Hiç kimseyi umursamayan bir tavırla, sakin, sessiz ve ağırbaşlı, içeri girer, birilerinin ona bir *clarito* ya da bir bardak *pisco* ısmarlamasını beklemeye başlardı. Sonra, başını hafifçe öne eğerek teşekkür eder ve çıkıp giderdi. Hep o canlı ve hızlı tempolu yürüyüşle sürdürürdü gezintisini, daha doğrusu, çilesini hep böyle doldurmaya çalışırdı. Onun bu tuhaf hareketlerini izleyen Mangache'ler, sonunda bir yerlerde durduğunu, bir çatının gölgesine sığınıp kumun üzerine oturduğunu, yüzüne şapkasını örterek orada saatlerce kaldığını görürlerdi. Yanına gelip orasını burasını koklayan, tüyleri ve sakallarıyla yüzünü okşayan tavuklara, keçilere aldırış bile etmezdi. Yoldan geçenleri çevirip bir fırtlık sigara istemek de, onun utanmadan sıkılmadan yaptığı işlerdendi. İsteği geri çevrilince hiç kızmazdı. Aynı gururlu tavır ve fiyakalı yürüyüşle yola koyulurdu. Akşam olunca Patrocinio Naya'nın evine döner, arpını arar bulur, bu kez de müzik yapmak amacıyla, yeniden *chicheria*'ların yolunu tutardı. Müzik aletinin akordu saatler alır, uzun süre tellerle oynardı. İyice içip de ellerini istediği gibi yönetemez olunca, ya da sesi çatlak çıkmaya başlayınca homurdanmaya başlar, gözleri mahzunlaşırdı.

Bazen mezarlığa giderdi. Zaten insanların onu suratında öfkeyle gördükleri en son yer de orasıydı. Kasımın ikisiydi. Bekçiler onu kapıdan içeri bırakmadılar. Onlara

sövdü, saldırdı, taş attı. Ama sonunda, oradan geçenlerden bazıları bekçileri kandırdılar ve içeri girmesini sağladılar. Bir başka 2 Kasım günü, o sıralarda altı yaşında olan ve yırtık pırtık, pis giysileriyle mezarların arasında koşuşturup duran Chunga, Juana Baura'yla yine orada karşılaştı. O günden sonra, çamaşırcı kadın, yüklü eşeğini dürte kaka arada sırada Mangachería'ya gelmeye ve Arpçı'yla Chunga'yı ziyaret etmeye başladı. Küçük kıza, yiyecek, giysi ve ayakkabı, yaşlı adamaysa sigara ve biraz para getiriyordu. O da aldığı bütün parayı en yakın *chicheria*'ya gidip harcıyordu. Ve gün geldi, Chunga Mangachería'nın daracık sokaklarında görünmez oldu. Patrocinio'nun anlattığına bakılırsa Juana Baura onu temelli yanına almış, Gallinacera'ya götürmüştü. Arpçı'ysa aynı yaşantıyı sürdürüyor, aynı yolları aşındırıyordu. Her geçen gün daha da yaşlanıyor, pisliğe batıyor, giyimi iyice pejmürde bir hal alıyordu. Ama herkes onu böyle görmeye alışmıştı. Hiç kimse, onu gördüğünde, bu sakin ve bildiğinden şaşmaz halini garipsemiyordu. Onu güneşin altında, sere serpe uzanmışken gördüklerinde bile, hiçbiri başını çevirip bakmıyor, herkes, kuma uzanmış yatan bu gövdeye basmamak için azıcık yandan geçiyordu.

Ancak, uzun yıllar sonra, Arpçı'nın Mangachería'nın sınırlarını aşmaya başladığı görülür oldu. Kasabanın içine yeni yollar yapılıyor, eski yolların çehresi değişirken kıyılarında kaldırımlar peydahlanıyordu. Caddelerin iki yanına gösterişli yapılar dikiliyor, sessizliğin yerini şamata gürültü alıyordu. Çocuklar artık otomobillerin peşinden koşuyorlardı. Barlar, oteller açılmış, yabancı yüzler görülmeye başlamıştı her yerde. Chiclayo'ya bir yol uzanıyor, demiryolu, parıltılı raylarıyla Piura'yı Sullana yoluyla Paita'ya bağlıyordu. Her şey sürekli bir değişim içindeydi. Piuralılar da öyle. Artık caddelerde bot ve külot pantolonla dolaşanlara rastlamak olanaksızdı. Bunla-

rın yerini takım elbise ve hatta kravat almıştı. Kadınlar da baldırlarını örten o kapkara ve iç karartıcı eteklikleri kaldırıp atmışlardı. Şimdi rengârenk giysiler içindeydiler. Yanlarında uşakları yoktu artık; yüzlerini peçe ve atkıyla da örtmüyorlardı. Caddelerde yüzleri ve başları açık, yalnız başlarına geziyorlardı. Asfalt,.kenti günden güne, bir ağ gibi sarıyordu. Gittikçe daha yüksek ve gittikçe daha büyük evler yapılıyor, sonuç olarak kent ilerleyip gelişirken, çöl yenik düşüp geri çekiliyordu. Derken Gallinacera ortadan kayboldu ve onun yerini, giderek, bir burjuva mahallesi aldı. Bir sabah, mezbahanın arkasında yığılı duran evler bir yangınla tutuşup kül oldu. Bekçiler, polisler, başlarında Belediye Başkanı ve Vali olduğu halde olay yerine vardılar ve mahalle sakinlerini oradan döve döve attılar. Görevliler, hemen ertesi günden başlayarak, buraya yeni caddeler yapmaya, arsayı parsellemeye, iki katlı evler dikmeye koyuldular. Kısa bir süre, şimdi beyazların oturduğu tertemiz ve özel olarak yapılmış bloklar oluştu. Bir zamanlar burada sıradan insanların oturmuş olabileceği artık kimsenin aklına gelemezdi. Castilla Mahallesi'nin kendisi de büyüdü, büyüdü, küçük bir kent görünümünü aldı. Caddelerin kenarına kaldırımlar döşendi, ağaçlıklı bulvarlar yapıldı, bir sinema ve bir dolu ortaokul açıldı. Yaşlılar kendilerini sanki başka bir dünyaya taşınmış gibi hissediyor, saygısız davranışları ve bir sürü aşırılığı görünce içlerindeki sıkıntıyı dışa vuruyorlardı.

Yaşlı adam, bir gün arpını koltuğunun altına aldı ve yeniden kurulan bu kente doğru yola çıktı. Armes Alanı'na vardıktan sonra bir demirhindi ağacının altına çöktü ve aletini tıngırdatmaya başladı. Ertesi gün ve onu izleyen günlerde de geldi oraya. Özellikle konserlerin düzenlendiği perşembe ve cuma akşamlarını hiç kaçırmıyordu. Piuralılar, Grau Garnizonu'nun bandosunu din-

lemek için kitleler halinde Armes Alanı'na koştuklarında, onu çok daha erken saatlerde oraya gelmiş buluyorlardı. Yaşlı adam, bandonun gelişinden bir saat önce konserini sunuyor, sonra da şapkasını kalabalığın arasında gezdiriyordu. Birkaç kuruş topladıktan sonra, gerisingeriye, Mangacheria'ya dönüyordu. Bu mahallede hiçbir değişiklik yoktu. Mangache'ler de hep aynıydılar. Toprak ve bambu kulübeler, içyağından yapılan ve lamba niyetine yanan mumlar, keçiler; her şey ama her şey yerli yerindeydi. Geçen onca zamana karşın, karakolun hiçbir devriyesi mahallenin girintili çıkıntılı ve karanlık sokaklarında dolaşma yürekliliğini gösteremiyordu, özellikle de geceleri. Arpçı'nın kendisini tepeden tırnağa Mangache gibi hissettiğinden hiç kimsenin kuşkusu olamazdı; çünkü Armes Alanı'nda konser vererek kazandığı paranın tümünü yine gelip burada harcıyordu. Akşamları La Tula'da ve La Gertrudis'te çalmayı sürdürüyordu. Bir de, eskiden aşçılığını yaptığı *chicheria*'yı işleten Angélica Mercedes'in yerinde. Kimse, Mangacheria'yı onsuz düşünemiyordu. Hiçbir Mangache, ertesi sabah kalktığında onu o heybetli tavrıyla sokaklarda dolaşırken, akbabalara taş atarken, kırmızı perdeli evlerden çıkarken ya da güneşin alnında uyurken göremeyebileceğini, karanlıkların içinden gelen arp sesini duyamayabileceğini aklına bile getirmiyordu. Herhangi bir Piuralı, çok ender konuştuğu halde, onu şivesiyle bile bir Mangache'den ayıramazdı.

"Dikkafalar onu masalarına davet ettiler," dedi Chunga. "Ama Çavuş onları görmezden geliyordu."

"O her zaman saygılı davranmıştır bana," dedi Arpçı. "Görünce beni selamladı ve boynuma sarıldı."

"Bu aptalların yaptıkları şakalar yüzünden, astlarım bile saygı göstermeyecek bana moruk," dedi Lituma.

Çavuş, Don Anselmo ile gevezelik etmek için yaklaşmış, öteki iki muhafız barın arkasında kalmıştı. Chunga onlara bira ısmarladı. Leónlar ve Josefino ise iyice yılıştılar.

"Artık kessek iyi olacak," dedi Genç. "Sen konuştukça Yaban daha çok üzülüyor. Hem artık geç oldu, üstat."

"Üzülme küçüğüm," dedi Don Anselmo. Elini masanın üstünden uzattı. Bu arada bir de bardak devirerek Yaban'ın omuzunu kavradı. "Yaşam böyledir işte ve bunda kimsenin bir suçu yok."

Hainler sırtlarına bir üniforma geçirir, sonra da Mangache olduklarını unutuverirler. Ne selam verirler size, ne de yüzünüze bakarlar.

"Aynasızlar gördükleri saygıyı Çavuş'a borçlu olduklarının farkında bile değildiler," dedi Chunga. "Sakin sakin biralarını yudumluyor, bir yandan da benimle konuşuyorlardı. Ama o bunu biliyordu ve adamları sanki bakışlarıyla kurşuna dizer gibiydi. El kol işaretleri yaparak onları susturmaya çalışıyordu."

"Bu üniformalıları buraya kim çağırdı?" dedi Seminario. "Bakın, şimdi nasıl çekip gidecekler. Chunga, şunları kapının dışına koyarsan beni çok mutlu edersin."

"Bu büyük sömürücü Señor Seminario," dedi Chunga. "Siz ona bakmayın."

"Tanıdım onu," dedi Çavuş da. "Boşverin çocuklar, sarhoş o."

"Şimdi de aynasızlarla uğraşıyor," dedi Maymun. "Bu sersemin derdi ne ki?"

"Belki yeğenimiz ona bir çift laf eder," dedi José, "üniforması hiç değilse şimdi bir işe yarasın."

Genç Alejandro kahvesinden küçük bir yudum aldı:

"Buraya geldiğinde çok sakindi, ama ikinci bardağı kafaya diktikten sonra hep böyle delirir. Çok köklü bir derdi var herhalde. Böyle söverek ya da elini masaya vurarak rahatlayabiliyor demek ki."

"Böyle konuşmayın bayım," dedi Çavuş. "Biz görevimizi yapıyoruz. Bize bunun için para veriyorlar."

"Her yanı yeterince kolaçan etmediniz mi? Hiçbir olay olmadığını da gözlerinizle gördünüz. Şimdi artık gidin ve insanları da rahat bırakın, sakin sakin eğlensinler."

"Takmayın bizi kafanıza," dedi Çavuş. "Eğlenmenize bakın siz."

Yaban'ın yüzü gitgide kaygılı bir hal alıyordu. Seminario ise oturduğu masada öfkeden kuduruyordu. Bu aynasız da onu pek kızdırmıştı canım. Artık erkek kalmadı Piura'da, bu Tanrının cezası memlekette hiçbir şey doğru dürüst yapılmaz ki zaten, diye söylenip duruyordu. Derken Ortanca ve Gelincik yanına geldiler ve onu pohpohlamaya başladılar, bir iki küçük şaka yapıp yumuşattılar onu.

"Ortanca ve Gelincik," diye yineledi Don Anselmo. "Onlara bu adları sen takmıştın Chunguita."

"Peki ya ötekiler ne yapıyorlardı o arada?" diye sordu Yaban. "Piura hakkında söylediklerinden dolayı öfkeden deliye dönmüşlerdir."

"Gözlerinde kıvılcımlar çakıyordu," dedi Bolas. "Ama gel gör ki hiçbir şey yapamıyorlardı. Korkudan ödleri patlıyordu."

Lituma'nın bu kadar ödlek olabileceği akıllarına bile gelmezdi doğrusu. Gidip herife haddini bildirmeliydi oysa. Seminario da fazla ileri gitmişti yani. Kör kör parmağım gözüne olmanın âlemi var mıydı? Rita yavaş ol duyacak, diye uyarıyor, Maribel ise şimdi patırtı kopacak, diye huysuzlanıyordu. Sandra ise kahkaha üstüne kahkaha patlatıyordu. Çok geçmedi, devriyeler dışarı çıktılar. Çavuş onları kapıya kadar geçirdi ve sonra tek başına geri döndü. Gitti, Dikkafaların masasına oturdu.

"O da ötekilerle birlikte çekip gitse ne kadar iyi olacaktı," dedi Bolas. "Zavallıcık."

"Neden zavallı oluyormuş?" diye karşı çıktı Yaban sertçe. "Kocaman adam o, acımanıza gerek yok."

"Ama onun zavallı olduğunu her zaman sen söylersin," diye kendisini savunmaya çalıştı Bolas.

"Ben onun karısıyım," diye açıkladı Yaban. Genç'in yüzünde hafif bir gülümseme belirdi.

Lituma o ara Dikkafaları haşlıyordu. Onu astlarının yanında neden küçük düşürüyorlardı? Onlar da karşı çıkıyor, senin iki yüzün var. Onların yanında ağırbaşlı havalara giriyor, onları sepetledikten sonra da keyfince eğlenmeye bakıyorsun, diyorlardı. Üstünde üniforma varken astlarına etmediğini bırakmıyordu, sanki başka bir insandı o zaman. Lituma ise bu suçlamaları kabul etmiyor, onlar da bana az çektirmiyorlar, diyordu. Sonra barışıverdiler ve hep birlikte şarkılarını söylemeye koyuldular: Bizler Dikkafa'yız, çalışmak nedir bilmeyiz, tek bildiğimiz içmektir, bir de eğlenmek, bizler Dikkafa'yız ve kızları öperiz.

"Tam kendilerine göre bir marş," dedi Arpçı. "Ah, şu Mangache'ler, bir tanedir onlar."

"Ama sen artık Dikkafa değilsin yeğenim," dedi Maymun. "Boyun eğdin, yakayı kaptırdın sen."

"Hâlâ nasıl bakabiliyorsun insanların yüzüne şaşıyorum doğrusu," diye ekledi José. "Hiç duyulmuş, görülmüş şey mi bir Mangache'nin aynasız olduğu?"

"Birbirlerine başlarından geçen olayları, ya da içip içip de nasıl sarhoş olduklarını anlatıyorlardır mutlaka," dedi Chunga. "Başka neden söz edecekler ki?"

"On yıl ahbap," diye içini çekti Lituma. "Zaman nasıl da geçiyor. Çabucak."

"Şerefinize, yaşanan hayatın şerefine," diye atıldı José. Elindeki bardağı havaya kaldırmıştı.

"Mangache'ler içince az buçuk filozof olurlar," dedi Arpçı. "Ve o zaman mutlaka ölümden söz ederler. Onları etkileyen de Genç oldu."

"On yıl mı? İnanılacak gibi değil," dedi Maymun. "Domitila Yara'nın öldüğü geceyi anımsıyor musun yeğenim?"

"Balta girmemiş ormanlardan döneli daha yirmi dört saat olmamıştı ki, Peder García'yla karşılaştım, selamımı bile almadı," dedi Lituma. "Bizi hâlâ bağışlamamış anlaşılan."

"Filozoflukla falan ilgisi yok üstat," dedi Genç kızararak. "Yalnızca alçakgönüllü bir sanatçı olurlar içtiklerinde."

"Daha çok anılarından söz ediyorlardı herhalde," dedi Yaban. "Ne zaman bir araya gelecek olsalar, mutlaka veletken neler yaptıklarından söz ederler."

"İşte sen de tam bir Piuralı gibi konuştun Yaban," dedi Chunga.

"Hiç pişmanlık duymadın mı yeğenim?" diye sordu José.

"Ha aynasız olmuşum, ha başka bir şey, bunun ne zararı var?" diye omuz silkti Lituma. "Dikkafa'yken gırgır, eğlence ve oyun partileri vardı ama, bunun yanı sıra açlık da vardı dostlarım. Hiç değilse akşam sabah şimdi karnımı iyi doyuruyorum. Sizce bunun hiç mi önemi yok?"

Yaban yerinden doğruldu. Bana sütü o getirecek, diye düşündü Don Anselmo.

"Senin durumuna beni özendiren bir tek şey var Lituma," dedi Josefino. "O da bir sürü yer görmüş olman. Bizse Piura'dan çıkamadan geberip gideceğiz."

"Çok iyi bir kız," diye konuştu Don Anselmo. "Her zaman yardıma hazır. Hem yardımsever, hem de sevimli. Onu çok zarif bulmuyor musun yoksa?"

"Pek değil," dedi Bolas. "Boyu çok kısa. Hele topuklu ayakkabılarla yürüdüğünü görünce gülesim geliyor."

"Ama gözleri çok güzel," diye lafa karıştı Genç. "Yem-

yeşil, kocaman ve gizemli. İyice baksanız, siz de çok beğenirdiniz üstat."

"Yeşil mi?" dedi Arpçı. "Böyle gözler çok hoşuma gider."

"Günün birinde aynasız olacağını ve evleneceğini söyleselerdi, dünyada inanmazdım," dedi Josefino. "Üstelik de yakında baba olacaksın Lituma."

"Ormanda bir sürü kadın bulunduğu doğru mu?" diye sordu Maymun. "Bunlar söylendiği kadar şehvet dolu kadınlar mı gerçekten?"

"Söylenenin de ötesinde," diye doğruladı Lituma. "Kendini onlardan sakın. Eğer bir ellerine düşersen yandın; hamur gibi yoğururlar seni. Ciğerlerim süzgece dönmeden ellerinden nasıl kurtuldum, buna hâlâ ben bile şaşıyorum."

"İnsan böyle bir durumda kimi canı çekerse, onunla işi pişirebilir," dedi José.

"Özellikle de Sahil'densen," dedi Lituma. "Beyaz tenli erkekler için deli olurlar."

"Belki iyi bir kız ama, gelgelelim duygularında iş yok," dedi Bolas. "Kocasının arkadaşının orospusu olmuş. Üstelik zavallı Lituma da kodeste."

"Böyle önyargılı olmamalısın Bolas," diye karşı çıktı Genç Alejandro. Canı sıkılmıştı. "Bunu söyleyebilmek için olup biteni iyice bilmek gerek. O kadar kolay değildir olayların ardında nelerin olduğunu anlamak. Hiçbir zaman ilk taşı sen atma kardeşim."

"Bir de filozof olmadığını söylerler," dedi Arpçı. "İşitiyor musun Chunguita?"

"Santa María de Nieva'da çok kadın var mıydı?" diye üsteledi Maymun.

"Her gün değişik bir kadınla birlikte olmak pekâlâ olabilir orada," diye yanıtladı Lituma. "Hem dünya kadar kadın vardır, hem de hepsinin orası cayır cayır yanar.

Sözün kısası, şişmanı, esmeri, beyaz tenlisi, elini sallasan ellisi."

"Madem orada o kadar çok kız vardı, neden geldin de burada evlendin?" dedi Josefino gülerek. "Bana, çünkü, filan, diyerek hikâye anlatmaya kalkma. Bir tek gözleri işe yarar. Gerisi beş para etmez."

"Yumruğunu masaya öyle bir vurdu ki, sesi ta kilisenin oradan duyuldu," dedi Bolas. "Kim bilir yine ne için kavga etmişlerdi. Neredeyse birbirlerine gireceklerdi."

"Onlar kıvılcım gibidirler," dedi Arpçı. "Önce bir kibrit çöpü gibi tutuşur, sonra da kendiliklerinden söner-ler. Öfkeleri hiçbir zaman uzun sürmez. Bütün Piuralılar temiz yüreklidir."

"Artık şakadan da mı anlamaz oldun?" diye yatıştırmaya çalıştı onu Maymun. "Yeğenim, sen çok değişmişsin."

"Ama o benim kız kardeşim," diye haykırdı Josefino. "Söylediklerimi ciddiye mi aldın yoksa? Otur kardeşim, otur da seninle kadeh tokuşturalım."

"Bildiğim bir şey varsa, o da onu çok sevdiğim," diye konuştu Lituma. "Bu da günah değil herhalde."

"Onu sevmeye elbette hakkın var," diye alttan aldı Maymun. "Chunga, bize biraz daha bira getir."

"Zavallıcık, bu hayata bir türlü alışamadı, bütün bu adamların arasında korku içinde yaşıyor," diye sürdürdü Lituma. "Burada her şey memleketindekinden çok farklı, bunu anlamak gerek."

"Elbette anlıyoruz onu," diye atıldı Maymun. "Haydi, kadehlerimizi onun sağlığına kaldıralım."

"Çok nazik bir kadın o. Bize ne kadar iyi bakıyor, ne güzel yemekler hazırlıyor bize, bir görsen," dedi José. "Üçümüz de onu çok seviyoruz yeğenim."

"Nasıl, böyle iyi mi Don Anselmo?" diye sordu Yaban. "Çok sıcak değil sanırım."

"Çok iyi, çok güzel," dedi Arpçı. Tadına iyice varabil-

mek için ağır ağır yudumluyordu. "Gözlerinin yeşil olduğu doğru mu yavrucuğum?"

Tam o sırada, Seminario iskemlesini çevirmiş, onlara bakmaya başlamıştı. Bu şamata da neydi böyle? Daha sakin tartışamazlar mıydı sanki? Çavuş, olanca saygısını korumaya çalışarak, fazla ileri gittiğini, hiç kimsenin ondan hesap soramayacağını, aynı kuralın kendisi için de söz konusu olduğunu anımsattı kibarca. Bayım, demeyi de ihmal etmedi. Bunun üzerine Seminario ses tonunu iyice yükseltti. Kendisine karşı gelecek adamlar mıydı bunlar? Evet, tam da üstüne bastın, dedi. Alayınıza meydan okuyorum; dördünüze de. Hatta o orospu analarınıza da, tamam mı?

"Analarına da mı sövdü?" diye sordu Yaban kirpiklerini kırpıştırarak.

"Hem de akşamdan beri kaçıncı kez sövüyordu," dedi Bolas. "Bu kez, daha birinci kalaya böyle başlamıştı. Bu zenginler ellerine bir parça toprak geçirdiler mi, herkese ana avrat sövme hakkını da kazandıklarını sanırlar hemen."

Ortanca ve Gelincik büyük bir telaşla oraya doğru seyirttiler. Sandra, Rita ve Maribel ise tezgâhın oradan kafalarını uzatmış, merakla olayın nasıl sonuçlanacağını görmeye çalışıyorlardı. Çavuş'un sesi öfkeden çatallaşmıştı. Anamı ne karıştırıyorsun bayım, burada olup bitenlere, diye haykırıyordu.

"Hoşuna gitmediyse gel de dövüşelim yavrum," diye üsteledi Seminario.

"Ama Lituma gitmedi," dedi Chunga. "Sandra ve ben onu tuttuk, bırakmadık."

"Erkek erkeğe bir işte tutup anaya sövmek de neyin nesi?" dedi Genç. "Ana her şeyden kutsaldır."

Ortanca ve Gelincik yeniden Seminario'nun masasına oturmuşlardı.

"Daha sonra ne güldüler, ne de marş söylediler," diye konuştu Arpçı. "Analarına sövülmesi çocukların moralini bozmuştu."

"Onlar da teselli için kendilerini içkiye vurdular iyice," diye ekledi Chunga. "Bir tek dolu şişe masalarında uzun süre beklemiyordu."

"Öyle sanıyorum ki, insanın yazgısını da içini saran bu tür sıkıntılar belirliyor," dedi Genç. "Üzüntüden kimisi kendini içkiye verir, kimisi papaz olur, kimi de katil."

"Şu suyu şimdi yüzüne çarpacağım," diye parladı Lituma birden. "Bu herif gecemi berbat etti."

"Kızmakta haklı Josefino," dedi Maymun. "Kim olsa karısına çirkin denilmesinden hoşlanmaz."

"Bu kadına katlanması o kadar canımı sıkıyor ki," dedi Josefino. "Elimden sayısız kadın geçti. O kadar hızlı yaşadım ki, Peru'daki kadınların yarısını tanırım. Bu da gelmiş bize yolculuğuyla ilgili hava atıyor."

"Aslında, ona bu kadar kızmanın nedeni karısının sana yüz vermemesinden başka bir şey değil," dedi José.

"Kadının peşinde koştuğunu bilse seni öldürür," diye ekledi Maymun. "Karısına öyle âşık ki, cinayet bile işler."

"Suç kendisinde," dedi Josefino. "Bu kadar masal uydurmasaydı. Yok, yatakta tam bir kasırga gibi esiyormuş, yok şöyle fıkırdıyormuş, yok bilmem ne yapıyormuş. Hele bir çekip gitsin, ben yapacağımı biliyorum zaten. Övdüğü harikaları yakından görmeyi o kadar çok istiyorum ki."

"İddiaya var mısın kardeşim?" diye atıldı Maymun. "Sen bu işi beceremezsin."

"Görürüz," diye yanıtladı Josefino. "İlk seferinde bana vurmak istedi, ikincisinde sövdü, ama üçüncüde tek bir laf etmedi. Hatta az buçuk sıkıştırmayı bile başardım. Meraklanmayın, yakında direnci tümüyle kırılacak. Ben işimi bilirim."

"Hani biliyorsun, bir düşerse," dedi José. "Bir Dikkafa nereden geçerse, ötekiler de aynı yoldan geçer, bunu unutma."

"Onu neden bu kadar istediğimi kendi kendime sorup duruyorum," diye sürdürdü Josefino. "Aslında bu kadar tehlikeyi göze almaya değmez."

"Çünkü başka yerden geliyor," dedi Maymun. "İnsan başka memleketlerin törelerini, alışkanlıklarını, sırlarını açığa çıkarmayı pek sever."

"Küçük bir hayvan gibi," dedi José. "Hiçbir şeyden anlamıyor. Bütün ömrü, o ne bu ne, diye sormakla geçiyor. İlk denemeyi ben yapmak istemem doğrusu. Peki ya bütün bunları Lituma'ya anlatırsam ne yaparsın Josefino?"

"Ödleğin biri bu kız," dedi Josefino. "Bunu hemen çaktım. Daha kişiliği oluşmamış. Utancından böyle bir şeyi söylemeye cesaret edemez. Kadının karnına çocuk koyması büyük şanssızlık. Şimdi işi bitirmek için doğurmasını beklemem gerekiyor."

"Sonra sakin sakin dans etmeye başladılar," dedi Chunga. "Olay yatışmıştı."

"Kötülükler hep, hiç beklemediğin anda çıkıverir karşına," dedi Genç.

"Kiminle dans ediyordu?" diye sordu Yaban.

"Sandra'yla," dedi Chunga. "Kızın donuk gözlerine baktı ve ağır ağır sürdürdü: "Birbirlerine sıkı sıkı sarılmışlardı ve öpüşüyorlardı. Ne o, kıskandın mı yoksa?"

"Yalnızca merak ettim," dedi Yaban. "Kıskanmadım."

Ve Seminario birden ayağa fırladı. Canımı sıkıyorsunuz, defolup gidin başımdan, diye haykırdı asık yüzle. Yoksa sizi tekme tokat dışarı atarım. Dördü de kıpkırmızı kesilmişti.

III

"Bütün gece ne bir gürültü duyuldu, ne de bir ışık yandı," diye fısıldadı Çavuş. "Bu size biraz garip gelmiyor mu Üsteğmenim?"

"Öbür tarafta olmalılar," dedi Çavuş Roberto Delgado. "Oldukça büyük bir adaya benziyor burası."

"Hava aydınlanıyor," dedi Üsteğmen. "Kayıkları denize indirsinler, ama sakın gürültü yapmasınlar."

Üstlerindeki üniformalar, suyla ağaçlığın arasında yeşil bir bitki örtüsünü çağrıştırıyordu. Daracık yerde sıkış tepiştiler. Askerler de, muhafızlar da, iliklerine kadar ıslanmışlardı ve gözleri yorgunluktan kapanıyordu. Arada bir pantolon ve tozluklarını düzeltiyorlardı. Ağaçların arasındaki labirentlerden usul usul süzülen yeşilimtırak bir ışık sarmıştı çevrelerini. Yaprak, dal ve sarmaşıkların arasına sokuldukça her yanlarını böcek sokmuştu. Her birinin yüzünde şişlikler, morumsu tırmık ve sıyrık izleri vardı. Üsteğmen lagünün kıyısına doğru ilerledi ve bir eliyle dalları araladı. Öteki eliyle de dürbünü gözlerine yerleştirdi ve bütün adayı inceden inceye gözden geçirdi: Dik bir bayır, kurşuni toprakla örtülü yokuşlar, güçlü gövdeleri ve sık yapraklarıyla dimdik duran ağaçlar gördü dürbünün öteki tarafında. Suyun yüzeyi ışımaya, kuşlar şakımaya başlamıştı bile. Çavuş, diz çökmüş çevreyi gö-

zetleyen Üsteğmen'e yaklaştı. Ayaklarının altındaki dallar çıtırdıyor, hafif gıcırtılar çıkarıyordu. Askerlerle muhafızların donuk, belli belirsiz gölgeleri göze çarpıyordu arkalarında. Çalılıkların arasından güçlükle ilerliyor, arada bir sessizce mataralarını yudumlayıp sigara yakıyorlardı.

"Artık tartışmıyorlar," dedi Üsteğmen. "Sanki bütün yolculuk boyunca didişip duran onlar değildi."

"Bu kötü gece onları birbirlerine yaklaştırdı," diye yanıtladı Çavuş. "Yorgunluk ve güçlük onları böyle dost kıldı. İnsanların birbirleriyle anlaşmasını sağlayacak bundan daha etkili hiçbir şey yoktur, Üsteğmenim."

"Onları arkadan kıstırmalıyız," dedi Üsteğmen. "Hem de güneş doğmadan. Karşı kıyıya da bir grup yerleştirmeliyiz."

"Ama bunun için suyu aşmamız gerek," dedi Çavuş. Parmağıyla adayı gösteriyordu. "Üç yüz metre kadar var burasıyla orası arasında. Bizi keklik gibi devirirler Üsteğmenim."

Çavuş Roberto Delgado ve ötekiler de onlara yaklaşmışlardı. Yağmur ve üzerlerine sıvaşan çamur yüzünden üniformaları birbirine karışmıştı. Muhafızların kasketleriyle askerlerin kepleri olmasa, onları birbirlerinden ayırmak olanaksızdı.

"Onlara önce bir seslenelim Üsteğmenim," dedi Çavuş Roberto Delgado. "Teslim olmaktan başka çareleri yok zaten."

"Bizi hâlâ görmemişlerse çok şaşırırım doğrusu," dedi Çavuş. "Bütün Chuncho'lar gibi, Huambisaların kulakları da çok duyarlıdır. Sezgilerim beni yanıltmıyorsa, şu anda kapokların ardından bizi gözlüyorlardır."

"Gözlerime inanamıyorum," diye atıldı Çavuş Roberto Delgado şaşkınlıkla. "Duydukları onca korkuya karşın bu Yerlilerin kapoklarla iç içe yaşamalarına bir türlü akıl erdiremiyorum."

Askerler ve muhafızlar çevrelerini sarmış onları dinliyorlardı: Tenlerinin üniformadan açıkta kalan yerleri mora kesmişti; her yanlarında, ortasında kan pıhtıları olan küçük şişlikler vardı. Gözlerinden kuşku ve kaygı akıyordu. Üsteğmen yanağını kaşımaya başladı. Şakağında, üçgen biçimini almış mosmor sivilceler vardı. İki çavuş da korkudan altlarına mı kaçıracaklardı ne? Şapkasının siperliğinin yarı yarıya örttüğü alnına bir tutam kirli saç yapışmıştı. Ne demek? Belki sizin muhafızlar korkuyordur Üsteğmenim. Çavuş Roberto Delgado ne dediğini bilmiyordu galiba. Çalılıkların arasından bir homurtu yükseldi. Bunu dallardaki kıpırtı izledi. Ufaklık, Sarı ve Kara, askerlerin yanından ayrıldılar. Bu bize hakarettir Üsteğmenim, diye parladılar. Buna izin veremezlerdi, ne hakla böyle konuşabiliyordu bu adam? Üsteğmen elini belindeki fişekliğe götürdü; eğer görevde olmasalardı bu ona pahalıya mal olurdu, görürdü gününü o zaman.

"Şaka yaptım yalnızca," diye geveledi Çavuş Roberto Delgado. "Biz ordudaki subaylara bu tür şakaları hep yaparız. Hiçbiri de kötüye almaz dediklerimizi. Ben, muhafızlar için de durum aynıdır, diye düşünmüştüm."

Güçlü bir dalga seslerini bastırdı. Gıdım gıdım çekilen kürekler belli belirsiz bir ses çıkarıyor, kayık suyun üstündeki dalları aşağı iterken hafif bir ses duyuluyordu. Derken, kayıklar sazlık ve sarmaşıkların altından göründü. Kılavuz Pintado ve onlara yol gösteren asker gülümsüyorlardı. Zerrece yorulmadıkları hallerinden belli oluyordu.

"Yine de, bence en iyisi onları çıkmaya zorlamak," dedi Üsteğmen.

"Çok doğru Üsteğmenim," diye atıldı Çavuş Roberto Delgado. "Bunu korktuğum için değil, doğru bir yöntemdir diye önermiştim zaten. Eğer kaçmaya kalkarlarsa, buradan üzerlerine, nişan tahtasına ateş eder gibi kurşun yağdırabiliriz."

"Buna karşılık, oraya gidecek olursak, suyu geçerken bizi bir anda harcarlar. Biz topu topu on kişiyiz. Onlarsa kim bilir kaç kişi. Üstelik ellerindeki silahların da ne olduğunu bilmiyoruz," diye ekledi Çavuş.

Üsteğmen sinirden titreyerek bekleşen askerlerle muhafızlara doğru döndü. En kıdemli hanginiz? Kaygı hepsinin yüzünden okunuyordu. Dudaklarına belli belirsiz yılışık bir ifade yapışmıştı, gözlerini kırpıştırıp duruyorlardı. Çavuş Roberto Delgado aralarından kısa boylu esmer bir asker seçti. Asker bulunduğu sıradan bir adım ileri çıktı. Er Hinojosa. Buyur Üsteğmenim. Çok güzel. Er Hinojosa, Borja'dan gelenleri lagünün öteki tarafına geçirsin ve onları tam adanın karşısına gelecek biçimde nöbete diksin Çavuş. Üsteğmen muhafızlarla birlikte boğazın girişini denetim altında bulunduracaktı. Çavuş Roberto Delgado'ya bir görev vermediğinize göre o buraya neden gelmişti ki Üsteğmenim? Üsteğmen kepini başından çıkardı. Niçin mi? Eliyle başını sıvazladı. Bekle söyleyeceğim. Şapkayı başına yerleştirdiğinde alnından sarkan saç tutamı tümüyle kaybolmuştu. Buyruk vermeyi sürdürdü: Onlara çağrıyı çavuşlar yapacaktı. Silahlarını atsınlar ve ellerini başlarının üzerine koyarak kıyıya, yokuşun başına gelsinler Çavuş. Onları Pintado götürecekti, adamların yanına. İki çavuş konuşmaksızın birbirlerinin yüzüne baktılar. Askerlerle muhafızlar da yeniden bir araya toplanmış, aralarında fısıldaşıyorlardı. Korku yoktu hiçbirinin gözünde. Tersine, rahatlamış ve alay dolu gözlerle bakıyorlardı. Askerler, önde Hinojosa olduğu halde kayıklardan birine bindiler. Sandal şöyle bir sallandı ve hafifçe suya gömüldü. Kılavuz elindeki sırığı kaldırdı. Dallar inceden inceye çatırdayarak kımıldadı. Asker ve muhafız şapkaları eğreltiotlarının ve sarmaşıkların altında gözden kayboldu. Üsteğmen muhafızların gömleklerini gözden geçirdi. Ufaklık'ınki olduk-

ça beyazdı. Çıkar bunu, diye buyurdu Üsteğmen. Çavuş onu tüfeğinin ucuna takacaktı. Eğer herifler bir oyun oynayacak olurlarsa, beklemeden, basacaktı kurşunu. Tamam mı? Çavuşlar sandala çıktılar. Ufaklık gömleğini çıkarıp onlara uzatınca Pintado sırığıyla kayığı itmeye başladı. Sandal suyun üzerinde yavaşça yol almaya başladı. Sazlıkların arasından zorlukla ilerliyordu. Sonra motoru çalıştırdı. Çıkan o tekdüze homurtuyla birlikte, gökyüzü, ağaçlardan büyük bir şamatayla havalanan kuşlarla doldu birden. Kapokların ardında hafif bir ışık belirmişti ve gittikçe büyüyordu. Güneşin ilk ışıkları çevredeki bitki örtüsünü de ortaya koymaya başlamıştı. Lagün durulu ve sakindi.

"Ah zavallı ben," dedi Çavuş. "Üstelik de evlenmek üzereydim."

"Şu tüfeği biraz daha yukarı kaldırsana," dedi Çavuş Roberto Delgado. "Kaldır ki gömleği iyice görebilsinler."

Bakışlarını kıyıda sona eren yokuştan ve kapoklardan ayırmaksızın lagünü geçtiler. Pintado bir eliyle dümeni tutuyor, ötekiyle de başını, yüzünü ve kollarını kaşıyordu. Her yanını apansız bir kaşıntı sarmıştı. İlerideki küçük, balçıklı kumsalı şimdi daha iyi görüyorlardı. Kumsalda, iskele olarak kullanıldığı belli olan kısa, yontulmuş ağaç kütükleri vardı. Birkaç ağaç gövdesi de suda yüzüyordu. Asker dolu kayık karşı kıyıya yanaştı. İçindekiler çabuk çabuk atladılar kayıktan ve hemen mevzilendiler. Tüfeklerin namlusu adaya yönelmişti. Hinojosa'nın da sesi pek güzelmiş doğrusu, dün akşam söylediği *huaynito*'lar[1] ne kadar hoştu değil mi? Evet de, bunların hâlâ ortada görünmemesinin anlamı neydi acaba? Neden göstermiyorlardı yüzlerini? Santiago Huambisalarla kaynı-

1. Kızılderili dansı. (Ç.N.)

yordu, bizim buraya geldiğimizi görenler mutlaka haber uçurmuşlardır bizden önce. Böyle olunca da, kanallara vurarak kaçmak için yeterince zaman olmuştur önlerinde. Kayık doğruca iskeleye yöneldi. Yüzen ağaç gövdeleri, kalın, uzun sarmaşıklarla iskeleye bağlanmıştı ve üzerlerinde yosun ve mantar bitmişti. Üç adam da yarı yarıya doğrulmuş, kıyı boyunu, kambur kapokların çevresini kolaçan ediyorlardı gözleriyle. Görünürde hiç kimse yoktu ve korkudan tir tir titriyorlardı. Çavuşlar kıyıya atladı. Balçığın içinde debelene debelene dik yokuşu tırmanmaya başladılar. Gövdeleri toprağa yapışıktı neredeyse. Çavuş tüfeğini kaldırmış, namluyu havaya dikmişti. Sıcak bir rüzgâr Ufaklık'ın gömleğini dalgalandırıyordu. Son adımlarını tepeye bastıklarında güneş gözlerini yaktı. Bu yüzden gözlerini yummak ve uzun süre ovuşturmak zorunda kaldılar. Sarmaşıklar, bir ağ gibi, bir kapoktan ötekine uzanıyor, ağaçların oraya ne zaman bakacak olsalar yüzlerini ekşi ekşi kokan, yapış yapış bir ter basıyordu. Sonunda kendilerine geçecek bir yol buldular. Önce yarı bellerine kadar bir ot denizine gömüldüler. Otlar, adım attıkça çıtırdıyordu. Sonra daracık, dolambaçlı bir patikaya girdiler. Patika, ağaçların sıklaştığı yerlerde kayboluyor, bir çalılığa ya da eğreltiotlarıyla kaplı bir yere geldiklerinde yeniden ortaya çıkıyordu. Çavuş Roberto Delgado artık iyice sinirlenmişti; şu tüfeği iyice kaldır, kaldır ki beyaz bayrak taşıdığımızı görsünler, diye homurdanıp duruyordu. Ağaçların dalları öyle sıklaşıyordu ki başlarının üstünde, tıpkı bir kemeri andırıyordu. Güneşin zar zor bulabildiği birkaç geçitten sızan ışıklar yaldızlı bir kumaş gibi önlerinde yakamozlanıyordu. Çevrede binlerce kuş vardı; hiçbiri görünmüyordu, ama cıvıl cıvıl sesleri geliyordu. Çavuşlar elleriyle yüzlerini korumaya çalışıyor ama başaramıyorlardı. Attıkları her adımda bir dala çarpıyor ve suratları çizik içinde ka-

lıyordu. Kumlarla kaplı dümdüz bir açıklığa vardıklarında patika son buldu. Ve birkaç kulübe gördüler. Vay canına, şunlara bak. Kulübeler yüksek, sağlam yapılardı. Ama hepsinin terk edilmiş gibi bir hali vardı. İçlerinden birinin çatısı uçmuş, cephesinde de yuvarlak bir yarayı andıran kocaman bir delik açılmıştı. Ötekinin tavanınıysa bir ağaç gövdesi delmişti. Ağacın kıllı kolları pencereden dışarı sarkıyordu. Her ikisinin duvarı da sarmaşıkların ardında görünmez olmuştu. Çevredeki otlar çok yüksekti; merdivenler çökmüş, her yanını sarmaşık türünden bitkiler sarmıştı. Basamakların üzerinde bitki sapları, kökler vardı. Bazılarının üstüne de kuşlar yuva yapmış, karıncalar yuvarlak delikler açmışlardı.

"Herhalde burayı dün akşam boşaltmadılar," dedi Çavuş Roberto Delgado. "Onlar gideli çok olmuş. Neredeyse bütünüyle yıkılmış bu evler."

"Bunlar Huambisa değil, Hıristiyan evleri," diye yanıtladı Çavuş. "Yerliler böyle büyük ev yapmazlar, ikincisi, taşınırken evlerini de birlikte götürürler."

"Burada daha önce bir açıklık vardı mutlaka," diye sürdürdü Çavuş Roberto Delgado. "Ağaçlar çok genç. Ve epeyce de insan yaşıyormuş burada dostum."

"Üsteğmen bu işe çok bozulacak," dedi Çavuş. "O hiç değilse birkaçını yakalayabileceğini umuyordu."

"Onu da çağıralım," diye yanıtladı Çavuş Roberto. Tüfeğiyle kulübelerden birine nişan aldı ve iki el ateş etti. Kurşun sesi uzun süre ta uzaklarda yankılandı. "Haydutların bizi kıstırdığını sanacaklar."

"Laf aramızda, hiç kimseyi bulamayışımız daha çok hoşuma gitti," dedi Çavuş. "Zaten yakında evleneceğim, bu yaşta postu deldirmek istemem doğrusu."

"Ötekiler gelmeden biraz çevreyi araştıralım," dedi Çavuş Delgado. "Şansımız yaver giderse, çektiğimiz sıkıntıya değecek bir şeyler bulabiliriz."

Ne ki, paslanmış birkaç döküntü eşyadan başka bir şey bulamadılar. Hepsini de örümcek ağları sarmıştı. beyaz karıncaların kemirdiği tahta döşemeyle eşyalar ayaklarının altında çatırdayarak kırılıyor ya da yumuşak bir ses çıkararak içeri gömülüyorlardı. Kulübelerden çıktılar. Çömele doğrula bütün odayı dolaştılar. Geçtikleri yerlerde kömürleşmiş ocak odunları, paslanmış teneke kutular, çanak çömlek kırıkları vardı. Bu tür işe yaramaz şeylere adım başı rastlıyorlardı. Küçük bir tepenin üzerinde bir su birikintisi gördüler. Durgun suyun üzerinden pis kokulu bir buhar yükseliyor ve havada sinek bulutları dolaşıyordu. Çevresinde, iki sıra çakılmış kazıklar vardı. Sıkça örülmüş bir ağı andırıyordu bu kazıklar. Bu da neyin nesiydi? Çavuş Roberto Delgado ömründe hiç böyle bir şeyle karşılaşmamıştı. Bu, olsa olsa Chuncho'ların o garip zımbırtılarından biri olabilirdi. Ama en iyisi burada fazla oyalanmamalıydı. Hem çok pis kokuyor, hem de eşekarısından geçilmiyordu. Yeniden evlerin bulunduğu yere döndüler. Üsteğmen, muhafızlar ve askerler açıklıkta şaşkın şaşkın dikiliyorlardı. Tüfeklerini ağaçların üzerinden kulübelere yöneltmişlerdi. Son derece kaygılı bir ifade vardı yüzlerinde.

"On gün boyunca yollarda sürün, sonra da bununla karşılaş!" diye bağırdı Üsteğmen. "Sizce burayı ne zaman bırakmış olabilirler?"

"Bence aylar olmuş," diye yanıtladı Çavuş. "Hatta belki bir yıldan da fazla."

"Burada iki değil üç ev olmalıydı Üsteğmenim," diye atıldı Kara. "Bir tanesi de şurada olmalıydı. Bakın hâlâ temel kazıkları görünüyor."

"Bana soracak olursanız, bu herifler gideli yıllar olmuş Üsteğmenim," diye konuştu Çavuş Roberto Delgado. "Neden derseniz, size şu içinden ağaç çıkan evi gösteririm."

Durum böyle olunca, geriye yapacak ne kalmıştı ki? Üsteğmen'in dudaklarında düş kırıklığını yansıtan acı bir gülümseme belirdi. İster bir yıl ister on, ne fark ederdi ki? Gözlerinden bezginlik akıyordu. Hepsi de kendilerini çok kötü bir biçimde oyuna getirilmiş hissediyorlardı. Haydi Hinojosa, diye buyurdu Çavuş Delgado, köşeyi bucağı arayın, yenecek, içilecek ve taşınabilecek ne varsa hepsini buraya yığıp paketleyin. Askerler açık araziye yayıldılar, ağaçların ardında gözden kayboldular. Sarı da bize bir kahve pişirsin bari, ağzımızın tadını belki o geri getirir! Üsteğmen diz çöktü yere, elindeki küçük dal parçasıyla toprağı eşelemeye koyuldu. Çavuşlar birer sigara yaktılar. Sohbete başladılar. Tepelerinde bir kovanı dolduracak arı uçuşuyordu vızıldayarak. Kılavuz Pintado kurumuş dalları topladı, bir ateş yaktı. Bu sırada askerler de kulübelerden dışarı toprak testiler, küpler, şişeler, kenarı tiftiklenmiş örtüler savuruyorlardı. Sarı bir termos dolusu kahve kaynattı, çeyrek litrelik şişelere doldurdu buram buram tüten kahveyi, herkese dağıttı. Üsteğmen ile çavuşların yudumladığı kahve, duydukları bir haykırışla boğazlarında kaldı. O da ne? İki asker koşarak yanlarına geldi. Subay bir sıçrayışta ayağa kalkmıştı. Ne var? Bir ölü Üsteğmenim, dedi Er Hinojosa, aşağıdaki kumsalda bulduk onu. Huambisa mı? Yoksa Hıristiyan mı? Üsteğmen peşinde muhafızlar ve askerler olduğu halde koşmaya başlamıştı bile. Ayakların altında ezilen yaprakların hışırtılarından ve çarptıkça çatırdayan dalların sesinden başka bir şey duyulmaz olmuştu. Kazıkların çevresini dolaşarak hepsi birlikte tepeyi inmeye başladılar hızlı adımlarla. İçi taş dolu bir hendeği geçip kumsala vardılar ve yerde yatan adamın yanında durdular. Sırtüstü yatıyor, yırtık pantolonunun altından pis ve çelimsiz bacakları, esmer teni görünüyordu. Koltuk altları kapkara ve tutam tutam kılla kaplıydı. El ve ayak tırnakları çok

uzamıştı. Göğsünde ve omuzlarında pıhtılaşarak kurumuş kan lekeleri ve yara izleri vardı. Dudakları çatlamış, beyazımtırak dili çenesine sarkmıştı. Askerler ve muhafızlar onu tepeden tırnağa incelediler. Birden, Çavuş Roberto Delgado gülümsemeye başladı. Eğildi, yerdeki adamın ağzına doğru uzandı ve soluk alıp almadığını anlamaya çalıştı. Sonra yeniden ve bu kez yüksek sesle gülmeye başladı. Ayağa kalktı ve adamın göğsünü tekmeledi. Ölü numarasını Çavuş Delgado'ya mı yutturmaya çalışıyordu bu herif? Kim demiş ölü diye, ben ne kadar ölüysem o da o kadar ölü, Üsteğmenim, diye haykırdı. Canlı olduğunu anlayamadınız mı yoksa? Hepsi birden adama doğru eğilip soluğunu dinlemeye koyuldular. Adam kayıtsız bir biçimde ve inatla yatıyordu. Hiç de ölü değil Üsteğmenim, yalnızca uyuyor herif. Deli gibi ve gittikçe büyüyen bir sevinçle, adama birkaç tekme daha patlattı. Adam birden olduğu yerde kasılıp büzüldü. Boğuk, derinden gelen birkaç sözcük dökülüverdi ağzından: *Caramba*, gerçekten de yaşıyordu herif. Üsteğmen adamı saçlarından yakaladı ve kendisine doğru çekti, yeni bir hırıltı daha duyuldu. Aşağılık herif, düş görüyormuş, dedi. İşte bakın, dedi Çavuş, uyuşturucu bitkisi de burada. Gümüş rengi küllerin ve yanık birkaç odun parçasının yanında, isten kapkara olmuş, içi ot dolu toprak bir kova vardı. Uzun bacaklı *curhuinse*'ler onarlı mangalar halinde adamın göğsüne tırmanıyor, ötekilerse çember biçiminde dizilerek saldırıya geçen birliği koruyorlardı. Eğer ölmüş olsaydı, bu karıncalar onu çoktan yiyip bitirirlerdi Üsteğmenim, dedi Çavuş Delgado. Geriye de kemiklerinden başka bir şey kalmazdı. Bacaklarını yemeye başlamışlar bile, diye atıldı Sarı. *Curhuinse*'lerden bazıları adamın kızıl esmer ayak tabanlarına tırmanmışlardı, incecik antenleriyle derisine dokunuyorlardı. Bir bölümüyse topuklarını, ayağının üs-

tünü ve parmaklarını sarmıştı. Düz bir çizgide ilerliyor, artlarında da sıra sıra mor noktalar bırakıyorlardı. Çavuş Delgado bir tekme daha attı adamın göğsüne. Adamın kaburgalarında birden bir şişkinlik oluşmuştu. Kara bir höyüğü andırıyordu tepesi. Yine de hiç kımıldamadan duruyor, ama arada bir ağzından derin bir horultu çıkıyordu. Derken dilini oynatıp güçlükle dudaklarını yalıyordu. Sanki Cennet'te sersem herif, hiçbir şey hissetmiyor ki. Su getirin çabuk, diye buyurdu Üsteğmen, ayaklarına dökün, lanet olsun, yoksa bu karıncalar herifi yiyecek. Ufaklık'la Sarı, *curhuinse*'leri ayaklarıyla ezdiler. Askerlerden ikisi de lagünden su doldurdular kasketlerinin içine ve adamın yanına getirdiler. Suratına boca ettiler suyu. Sonunda elini kolunu oynatmaya başladı. Suyun etkisiyle yüzünü gözünü buruşturuyor, başını sağa sola çeviriyordu. Derken gerindi. Acemi acemi kıvırdı kolunu. Eliyle orasını burasını yokladı, kaburgasındaki şişliğe dokundu ve sıvazladı o bölgeyi. Güçlükle ve acıdan yüzünü buruşturarak soluklanmaya çalışıyordu. Göğsü şişmiş, karnı içeri çekilmiş, bembeyaz dili uzamıştı. Ağzından koyu, yemyeşil bir salya akıyordu. Gözleri hâlâ kapalıydı. Üsteğmen, yeniden su getirin, diye seslendi askerlere. Uyandıralım şunu çocuklar, başına neler geleceğini bilmiyor daha. Askerlerle muhafızlar yeniden lagüne gittiler. Getirdikleri suyu yeniden boşalttılar. Suyu içmek ister gibi ağzını açıyor, bin bir güçlükle dilini oynatarak damlaları yutmaya çalışıyordu. Sızlanmaları daha doğal ve daha sürekli bir hal almıştı şimdi. Bedeni, görünmez bağlardan kurtulmuşçasına, daha bir rahat devinmeye başlamıştı.

"Şuna biraz kahve verin, becerebildiğiniz kadar canlandırın şunu," dedi Üsteğmen. "Yine su dökün tepesinden aşağı."

"Bu haliyle Santa María de Nieva'ya kadar gidebile-

ceğini sanmıyorum Üsteğmenim," dedi Çavuş. "Elimizde geberecek herif."

"Öyleyse ben de onu Borja'ya götürürüm, orası daha yakın," diye yanıtladı Üsteğmen. "Hemen yanına birkaç adam al ve Nieva'ya dön. Don Fabio'ya haydutlardan birini yakaladığımızı anlat. Zamanı gelince ötekileri de yakalayacağız. Ben Garnizon'un askerleriyle gidiyorum. Bunu orada doktora gösteririm. Merak etme, ölmez."

Üsteğmen ile Çavuş, gruptan birkaç metre ötede sigara tüttürüyorlardı. Muhafızlarla askerler durmadan bir şeyler yapıyorlardı. Yerde yatan adamı ayıltmak için uğraşıp duruyorlardı. Üstüne su döküyor ve avlarını sürekli olarak sarsıyorlardı. Adamsa, güçlükle dilini oynatıyor, garip sesler çıkarıyordu. Yeni jestler, yeni sesler deniyordu inatçı bir tavırla.

"Ya bu adam çeteden değilse, Üsteğmenim?" diye sordu Çavuş.

"Onu bu yüzden Borja'ya götürüyorum ya," diye yanıtladı Üsteğmen. "Orada haydutların yağmaladığı köylerden kaçan Aguaruna'lar var. Göreceğiz bakalım, bunu tanıyorlar mı? Don Fabio'ya söyle de Reátegui'ye de haber versin."

"Herif konuşmaya başladı Üsteğmenim," diye bağırdı Ufaklık. "Gelin de dinleyin."

"Ne dediğini duydunuz mu?" diye sordu Üsteğmen.

"Kan gibi akan bir ırmaktan, ölen bir beyazdan söz ediyor," dedi Kara. "Ve buna benzer bir sürü şey Üsteğmenim."

"Bir bu eksikti, bir deli olmadığı kalmıştı herifin," diye söylendi Üsteğmen. "Şansımın içine tüküreyim."

"Düş gördüklerinde hepsi biraz böyle saçmalar," dedi Çavuş Delgado. "Sonra hepsi geçer Üsteğmenim."

Gün batıyordu. Fushia ve Don Aquilino pişmiş manyok otu yiyor, ellerindeki şişeyi ağızlarına dayayıp içki içiyorlardı. Lalita, hava karardı, ışığı yak, dedi Fushia. Kadın iki büklüm olmuş, ay ay ay, diye çığlık atıyordu. Sancısı tutmuştu, ayağa kalkamıyordu. Ağlaya ağlaya yere yıkıldı. Kaldırıp hamağın içine yerleştirdiler. Fushia lambayı yak, dedi. Vakit geldi galiba, dedi kadın, korkuyorum. Ben hiçbir kadının doğum yaparken öldüğünü duymadım, dedi Fushia. Ben de duymadım, diye onayladı Aquilino, korkma Lalita. Ormandaki en iyi ebe benim. Ona elimi sürersem beni kıskanmazsın değil mi Fushia? Kıskanamayacağım kadar yaşlı bir adamsın, dedi Fushia. Haydi ne yapacaksan yap. Aquilino kadının eteğini kaldırdı, daha iyi görmek için diz çöktü. Tam o sırada Pantacha koşarak içeri girdi ve kavga ediyorlar patron, diye bağırdı. Kim? diye sordu Fushia. Huambisalarla Don Aquilino'nun yanında getirdiği Aguaruna, diye yanıtladı Pantacha. Jum'la mı kapışıyorlar? diye sordu Don Aquilino. Pantacha'nın gözleri kocaman kocaman açılmıştı. Fushia bir tokat attı ona. Sersem başkasının karısını seyretmeye utanmıyor musun? Çok özür dilerim patron, dedi Pantacha burnunu kaşıyarak, yalnızca haber vermeye gelmiştim. Huambisalar Jum'un defolup gitmesini istiyorlar. Biliyorsunuz onlar Aguaruna'lardan nefret ederler. Öyle öfkelendiler ki, ne ben, ne Nieves onları engelleyebildik. Karınız hasta mı patron? Fushia, en iyisi sen git bak şunlara, dedi Don Aquilino. Bakarsın adamı öldürüverirler, onu adaya gelmeye kandırmak için ne kadar uğraştığımı biliyorsun. Lanet olsun, diye söylendi Fushia, onları iyice içirmek gerek. Hiç değilse birlikte sarhoş olurlar, ya birbirlerini öldürürler, ya da dost olurlar. Onlar dışarı çıkınca Don Aquilino kadına yaklaştı, kaslarının ve karnının gevşemesini sağlamak için bacaklarını ovaladı durdu. Bunu başarırsa bebek dışarı daha kolay çıkardı.

Kadınsa ağlamakla gülmek arası, orasını burasını sıkıştırmak için fırsattan istifade ettiğini Fushía'ya anlatacağını söylüyordu. Aquilino bu sözlere gülerek karşılık veriyordu. Lalita yeniden ay ay ay, diye bağırmaya başladı. Sırtındaki kemikler kırılıyordu sanki, ay ay ay, evet evet kırılıyordu kesinlikle. Biraz iç şundan, dedi Don Aquilino, hiç değilse rahatlarsın. İçti ve kustu. Hamağı sallayan Don Aquilino'nun üstünü başını berbat etti. Dandini dandini dastana. Don Aquilino Lalita'ya ninni söylüyordu ve sancı da azalmaya başlamıştı. Lambanın çevresinde rengârenk ışıklar dans ediyordu. Bak Lalita, ateşböceklerine, *ayanahui*'lere bak. Bunlardan biri ölünce ruhu küçük bir gece kelebeğine geçer, bunu biliyor muydun? Ve ışığı geceleyin ormanı, ırmakları, lagünleri aydınlatır. Ben de, ölünce senin yanına bir *ayanahui* olarak geleceğim, senin lamban olacağım Lalita. Korkuyorum Don Aquilino, dedi kadın, ne olur ölümden söz etmeyin. Korkma, dedi Don Aquilino, bunların hepsi seni oyalamak içindi. Bir yandan da kadının alnına ıslak bezler koyuyor, serinletmeye çalışıyordu. Korkma, sana hiçbir şey olmayacak, çocuğun da şafağa varmadan doğmuş olacak. Evin içi buram buram vanilya kokmaya başlamıştı. Nemli bir rüzgâr, ormanın hışırtılarını, mırıltılarını da içeri taşıyordu. Her yanı ağustosböceklerinin cırıltıları, uğultular, dışarıdaki ateşli kavganın çığlıkları sarmıştı. Elleriniz öyle yumuşak ki beni dinlendiriyor Don Aquilino, dedi Lalita. Oda da ne güzel kokuyor. Huambisaların gürültülerini duyuyor musunuz? Ne olur bir de siz bakın onlara Don Aquilino, ya Fushía'yı öldürüverirlerse? Hayatta hiç olmayacak bir şey varsa, o da bu söylediğin, diye yanıtladı adam, sen onun ne kadar şeytan bir adam olduğunu bilmez misin? Ne zamandan beri tanışıyorsunuz onunla? diye sordu Lalita. On yıl olmuştur herhalde, dedi öteki. Hep en tehlikeli serüvenlere burnunu sokmuş, ama her

seferinde de paçasını kurtarmayı bilmiştir. Bunların her biri birbirinden korkunç olaylardı, ama düşmanlarının ellerinin arasından bir yılan gibi, bir suyılanı gibi sıyrılıp kurtulmayı becermiştir. Onunla Moyobamba'da mı dost oldunuz? diye sordu Lalita. Ben sıradan bir sucuydum o zamanlar, dedi Don Aquilino, o beni elimden tuttu, tüccar yaptı. Kadın, su mu taşıyordunuz? diye sordu şaşkın şaşkın. Eşeğimle evden eve gezer, testilere su doldururdum, diye sürdürdü Don Aquilino, Moyobamba'da herkes yoksuldur, az çok bir şey kazanabilenler paralarının hepsini metilene yatırırlardı, suyun mikrobunu kırmak için. Bunu yapmayanlarsa para cezasına çarptırılırlardı. Bir sabah Fushía geldi oraya, benimkinin yanına bir kulübe yaptı yerleşti. Böylelikle dost olduk. O zamanlar nasıl biriydi? diye üsteledi kadın. Ona nereden geldiğini sorar dururduk, ama o tam bir sır küpüydü ve söylediği her şey yalandı. Ne çıkarabildikse Hıristiyanca konuşmasından ve Brezilyalılarınkini andıran şivesinden çıkardık. Konuşurken her şeyi birbirine karıştırırdı. Bir gün bana geldi ve artık karar ver dostum, dedi, burada köpekler gibi yaşamaktan bıkıp usanmadın mı? Birlikte ticarete atılalım. Evet Fushía, dedim ben de, gerçekten de köpekler gibi yaşıyorum. Ne yaptınız bunun üzerine? diye sordu Lalita yeniden. Büyük bir mavna bulduk. Fushía çuval çuval pirinç, dokuma kumaş, giyim eşyası ve ayakkabı satın alıyordu. Öyle çok mal alıyordu ki, malların ağırlığından mavna batacak gibi oluyordu. Fushía, ya bizi soyarlarsa? diye sorardım ona hep. Hadi be sen de, derdi, kes şu dırdırı, baksana bir de tabancam var. Böyle mi başladınız işe? diye araya girdi Lalita. Ormanda işi olanların, kamp yapanların yanına gidiyorduk. Çamsakızı toplayanlar, oduncular ve altın arayıcıları, gelecek sefer bize şunu getirin, yok bunu getirin deyip duruyorlardı. Biz de onların istediklerini bulup buluşturup götürüyorduk. Derken

Yerli kabilelerle ilişkiye geçtik. Onlara az bir şey mermi götürüyor, karşılığında da istemediğin kadar kauçuk alıyorduk. Aldığımız derinin karşılığında da küçücük aynalar ya da bıçaklar veriyorduk. Çok kârlı bir ticaretti bu bizim için. Derken derken onlarla içli dışlı olduk Lalita, Fushía onların en büyük dostu oldu böylece. Ona nasıl hizmet ettiklerini sen de gözlerinle görüyorsun. Huambisalar için bir tanrı gibidir o. İşler hep yolunda mı gitti? diye sordu Lalita. Daha da iyi giderdi ya, bu adam bir sürü şeytanlık yaptı, işi bozdu. Herkesi aldatır, soyup soğana çevirirdi. Sonunda bizi kamplardan kovdular, polisler de peşimize düştü. Bu yüzden birbirimizden ayrılmak zorunda kaldık. Fushía bir süre Huambisaların yanına sığındı. Sonra Iquitos'a gitti ve Reátegui'yle çalışmaya başladı. Zaten sen de onunla orada tanışmıştın değil mi Lalita? Kadın soruyu duymazdan geldi; peki bu arada siz neler yaptınız Don Aquilino? Serbest ve özgür yaşamak kanıma işledi ondan sonra Lalita, diye sürdürdü yaşlı adam, evimi kaplumbağa gibi sırtımda taşıyarak oradan oraya dolaştım durdum. Hiçbir yerde, hiç kimseye bğlanmadan ticaretimi tek başıma sürdürdüm, ama namuslu bir tüccar gibi elbet. Gitmediğiniz yer kalmamıştır herhalde? diye sordu Lalita. Ha Don Aquilino? Evet, dedi adam, Ucayali'de, Marañón'da, Huallaga'da; hemen bütün ırmakların üzerinde dolaştım durdum. Fushía'nın kötü ünü yüzünden başlangıçta pek Amazon üzerine çıkamadım. Ama birkaç ay sonra yeniden gittim oraya ve bir gün, İtalya'daki bir konaklama yerinde Fushía ile burun buruna geldim. Gözlerime inanamadım: Büyük bir tüccar olmuştu, satış mümessilleri bile vardı. Reátegui ile çevirdiği işi de orada anlattı bana. Yeniden görüştüğünüz için çok sevinmişsinizdir herhalde, dedi Lalita. Sarılıp ağlaştık, geçmişi anıp bir güzel kafayı çektik. Fushía, dedim ona, bak yine de şansın yaver gitmiş, bari bundan sonra

ağırbaşlı bir yaşam sür, dürüst ve namuslu yaşa, bir süre dalavereye kalkışma. Ama Fushía sözümü kesti. Benimle kalacaksın Aquilino, dedi bana. Bu piyango gibi bir şey, yeter ki savaş sürsün. Eğer yanlış anlamadıysam bana kaçuçuk kaçakçılığı yapmayı öneriyorsun, dedim ona. Daha çok toptancılık işi, diye yanıtladı beni. Bunu bulmak için ta Iquitos'a geliyorlar ve üzerinde "Tütün" yazan sandıkların içine koyup götürüyorlar, Reátegui birkaç kez milyoner olacak bu gidişle, elbette ben de. Gitmene izin verememem artık Aquilino. Seni yanıma alıyorum. Neden onunla birlikte kalmadınız? diye sordu kadın. Ben artık yaşlandım Fushía, dedim ona, başıma dert açmak istemiyorum, hele kodeste sürünmeye hiç mi hiç niyetim yok. Ay ay ay ölüyorum, sırtım sırtım. Hah işte, şimdi kesin olarak geliyor, diye haykırmaya başladı birden. Korkma, diye avutmaya çalıştı adam. Bu bıçak da nerede, diye arandı. Tam bıçağı bulup ateşte kızdırmaya başlamıştı ki, içeri Fushía daldı. Jum'a bir şey yapmadılar değil mi? diye sordu Don Aquilino. Şimdi birlikte kafa çekiyorlar, diye yanıtladı Fushía, Pantacha ile Nieves de onların yanında. Onu öldürmelerine izin veremezdi zaten, gerekliydi ona, Aguaruna'larla ilişki kurmada kendisine büyük yararı dokunacaktı. Ama adamı ne hale sokmuşlardı öyle, koltuk altlarını kim dağlamıştı ki? Sürekli olarak irin akıyordu kolunun altından, hele sırtındaki yaralar. Eğer bir mikrop kaparsa, yanardı doğrusu, hiç yolu yok tetanostan ölürdü. Santa María de Nieva askerlerinin ve o bölgenin efendilerinin marifetleri onlar, diye anımsattı Don Aquilino, adamın alnındaki yarayı da senin o sevgili dostun Reátegui becerdi. Öğrendiğime göre, sonunda Iquitos'a geri dönmüş galiba. Onlar da onun derisini yüzdüler, dedi Fushía, eşekten düşmüşe benzettiler onu. O da kurnazlık yapmasaymış, diye yanıtladı Don Aquilino. Ay ay ay, kemiklerim çok ağrıyor, diye ba-

ğırıyordu Lalita. Onlar da, kendilerinden kauçuk alan bir herif varmış, Escabino mu ne, günün birinde onun karşısına dikilivermişler, diye sürdürdü. Don Aquilino, artık sana satmayacağız kauçuğumuzu demişler. Iquitos'a gidip kendimiz satacağız. Üstüne de, işi yoluna koymak için Urakusa'ya gelen bir onbaşıyı sopalamış, yanındaki kılavuzu da öldürmüşler. Öldüğü möldüğü yok, dedi Fushía, hepimizden daha sağlam o herif; sözü edilen o kılavuz geçen ay buraya getirdiğim Adrián Nieves'ten başkası değil. Bal gibi biliyorum bunu, dedi Don Aquilino, ama oralarda söylenen bu. Lalita iki büklüm olmuş yalvarıp duruyordu, ne olur Fushía, bana bir şeyler ver, artık dayanamıyorum. Hıristiyanlardan nefret mi ediyor; böylesi çok daha iyi, dedi Fushía. Aguaruna'ları kauçuklarını bana vermeleri konusunda ikna etsin yeter. Çok esaslı planlarım var dostum, iki yıla kalmaz Iquitos'a cebimiz tıka basa dolu döneriz. Geçmişte bana sırtını dönenlerin o zaman nasıl davranacaklarını gözlerinle göreceksin. Suyu kaynat Fushía, dedi Aquilino, bana yardım et, gören de senin doğacak çocuğun babası olduğuna dünyada inanmaz. Fushía kazanı doldurup ateşi yaktı. Gittikçe daha çok ağrıyor, daha çok yaklaşıyor, diye bağırıyordu kadın. Zorlukla soluk alıyordu, yüzü şişmiş, gözleri pişmiş balığınkine dönmüştü. Don Aquilino diz çöküp biraz ovaladı. Açılıyor Lalita, dedi, geliyor artık, biraz sabırlı ol. Tek başına ormana gidip de kucaklarında çocuklarıyla gelen kadınları düşünsene biraz, diye terslediFushía karısını. Aquilino bıçağı kızdırıyordu yeniden. Dışarıdan alkış ve ıslık seslerine karışmış birtakım gürültüler geliyordu. Görüyor musunuz, artık dövüşmüyorlar, can ciğer kuzu sarması oldular, dedi Fushía. Mutlaka oğlan bu Lalita, dedi yaşlı adam, demedim mi ben sana? Dinle bak, *capirona*'lar şarkı söylüyor, yanılmadığımın bir başka kanıtı da bu. Jum biraz çekingen davranıyor,

dedi Fushía. Elbette öyle davranır, dedi Aquilino. Bütün yolculuk boyunca yardımını benden esirgemedi, ama iki Hıristiyan'ın kendilerine Urakusa'da kazık attığını yinelemekten de geri durmadı. Gelecek sefer eline öyle bir para geçecek ki şaşkınlıktan deliye döneceksin, dedi Fushía. Sen ne zaman bırakacaksın düş görmeyi, diye sordu Aquilino. İlk yolculuktan bu yana hiç mi bir şey değişmedi kafanda? Sen olmasan buraya kesinlikle geri dönmezdim Lalita, diye sürdürdü, halin tavrın çok hoşuma gitmişti çünkü. Siz geldiğinizde açlıktan ölmek üzereydik Don Aquilino, dedi kadın, anımsıyor musunuz, konserveleri ve ekmek hamurlarını görünce nasıl ağlamıştım? O ne ziyafetti dostum, dedi Fushía. İnsan uzun süre yokluk içinde kaldı mı, aklına hiç böyle şeyler gelmiyor. Hem baksana, sana ille de yalvarmam mı gerekiyor yani, neden bize yardım etmek istemiyorsun? Bu işten bir sürü para kazanacak olman da işin cabası. Ama bu çalıntı para, dedi yaşlı adam, beni kodese tıkarlar. Kauçuğunu da derini de satamam senin. Herkes seni namuslu bir adam olarak tanır, dedi Fushía; sakızcılar, oduncular, Chuncho'lar. Zaten senden aldıkları malın karşılığını bazen altın, deri ya da kauçukla ödemiyorlar mı? Soracak olurlarsa, ben bütün bunları namusumla kazandım dersin, olur biter. Asla yapamam bunu, dedi yaşlı adam. Hepsini bir kerede taşımazsın zaten, dedi Fushía, azar azar götürürsün. Yeniden ay ay ay, sesleri yükseldi kadından. Don Aquilino bacaklarım ağrıyor, sırtım kopacak gibi oluyor Fushía, diye bağırıyordu Lalita. İstemem, dedi Don Aquilino, Chuncho'lar günün birinde şikâyet ederler, ardından da polis düşer peşime. Hem üstelik, biz ayaklarının altındaki toprağı kazarken patronların da elleri armut toplamıyor ya. Shapralar, Aguaruna'lar, Huambisalar sürekli birbirlerini kırmıyorlar mı, dedi Fushía, nefret etmiyorlar mı birbirlerinden? Bu işe Hıristiyanla-

rın da bulaşmış olacağı kimin aklına gelir ki? Olanaksız, dedi yaşlı adam. Malı ta uzaklara götürürsün, iyice de saklarsın Aquilino, dedi Fushía, malı istediğin fiyata direkt kauçukçulara satarsın, onlar da memnun kalır bu işten, sen de. Sonunda, peki, dedi yaşlı adam. Ömrümde ilk kez bir Hıristiyan'ın dürüstlüğüne güvenerek iş yapıyorum Lalita, dedi Fushía. Yoksa, istese beni mahveder bu moruk. Her şeyi satar, bütün parayı da cebine indirir. Benim buradan hiçbir yere kımıldayamayacağımı biliyor çünkü. Hatta daha da ötesini yapabilir; istese, gidip muhafızlara aradıkları adamın küçük bir adada saklandığını da söyleyebilir Santiago'ya çıkarken. Bir keresinde iki ay kadar gecikmişti nitekim. Bunun üzerine, Fushía en hızlı kürekçilerini Marañón'a göndermişti. Ama Huambisalar görünürde yok, geldiğini gören olmamış, diye haber getiriyorlardı. Vay mendebur, kazıkladı beni, diye düşündüğü sırada, yağan sağanakla birlikte, boğazın ağzında görünmüştü bir akşam. Bir sürü elbise, yiyecek, bıçak ve beş yüz de sol getirmişti yanında. Hani anımsıyor musun, seni bir baba gibi kucaklayabilir miyim, sarılabilir miyim sana demiştin Lalita? Hiç böyle bir şey görmediğini itiraf etmeliydi Fushía, unutamayacağı kadar büyük bir dürüstlük örneğiydi bu. Ben senin yerinde olsam parayı aldığım gibi tüyerdim, demişti yaşlı adama. Sen vicdansız bir adamsın, demişti Aquilino da, dostluk benim gözümde her şeyden daha değerlidir. Sana hayatımı borçluyum ben Fushía, sayende Moyobamba'daki o aşağılık hayattan kurtuldum, hiç unutabilir miyim bunu? Ay ay ay, gerçekten de gelmeye başladı, dedi Don Aquilino, it onu Lalita, iyice it. İt ki çıkarken boğulmasın, bütün gücünle it onu, bağır. Bıçak elindeydi. Dua et, diye haykırdı kadın, ay ay ay, Fushía dua et benim için. Don Aquilino sürekli masaj yapıyordu, it, it diyorum. Fushía lambayı yaklaştırdı ve baktı. Avut onu biraz, dedi yaşlı

adam, okşa onu dostum. Su verin bana, diye yalvarıyordu kadın, kemiklerim çatırdıyor, ah Meryem Ana gel de yardım et bana yardım et, sana bir adak adayacağım. Fushía elinde suyla kadının yanı başında bitti. Al işte, iç, böyle de bağırıp durma. Lalita gözlerini açtığında Fushía hasır yatağa bakıyordu. Dur da bacaklarını sileyim Lalita, dedi Don Aquilino, bitti işte, gördün mü ne kadar çabuk oldu? Evet dostum bir erkek bu, dedi Fushía, ama yaşıyor mu acaba? Ne kıpırdıyor, ne de soluk alıyor. Don Aquilino eğildi, çocuğu hasırın üzerinden aldı. Küçük bir maymun kadar kara ve tombul bir bebekti. Şöyle bir sallayınca çığlıklar atmaya başladı. Bak Lalita, bütün korkun boşunaymış. Şimdi biraz uyusun. Siz olmasaydınız kurtulamazdım, dedi kadın. Aquilino olsun istiyorum oğlumun adı. Aquilino benim dostumdur, onun için karşı çıkmam ama bu çirkin bir ad, dedi Fushía. Peki ya Fushía güzel bir ad mı ki? dedi Aquilino. Baba olmak garip bir şeymiş, dedi öteki. Bunu kutlamak gerek. Lalita, dur yavrum biraz dinlen, dedi Don Aquilino. Yoksa çocuğu kucağına mı almak istiyorsun? Al ama, daha kirli görüyorsun, biraz temizle hiç olmazsa. Don Aquilino'yla Fushía yere oturdular, şişeyi ağızlarına dayayıp içmeye başladılar. Dışarıdaki şamata sürüyordu. Huambisalar, Aguaruna, Pantacha ve Kılavuz Nieves içip içip kusuyorlardı herhalde. Odanın dört bir yanında kelebekler uçuşmaya başlamıştı. Ateşböcekleri duvarlara çarpıp çarpıp yere düşüyorlardı. Iquitos'tan bu kadar uzakta, *chunchito*'lar gibi ormanda doğacağı kimin aklına gelirdi bu yavrunun?

Orkestra, Patrocinio Naya'nın evinde doğdu. Genç Alejandro ile kamyon şoförü Bolas oraya yemek yemeye giderlerdi ve her gittiklerinde, daha yataktan henüz kalkmış olan Don Anselmo'yla karşılaşırlardı. Patrocinio

Naya onlara yemek hazırlarken üçü bir araya gelir gevezelik ederlerdi. Onunla ilk, Genç'in dost olduğu söylenir. O da Don Anselmo gibi yalnız yaşayan bir adamdı. Hüzünlü, yaşlı müzisyenin ruhunu kendisininkine yakın bulmuş olmalıydı. Ona yaşadığı hayatı, çektiği sıkıntıları da anlatmıştı belki de. Yemekten sonra, Don Anselmo arpını, Genç de gitarını alır, birlikte çalıp söylerlerdi: Patrocinio ve Bolas onları dinlerken duygulanır, alkış yağdırırlardı. Elinin altındaki sandığa vurarak, bazen kamyon şoförü de eşlik ederdi onlara. Derken, Don Anselmo Genç'in bütün şarkılarını teker teker öğrendi. Onun hakkında, "O büyük bir sanatçı, Mangache'lerin en iyi bestecisi," diyordu her yerde. Alejandro da "Arpta ihtiyarın eline kimse su dökemez, kimse tutamaz onun yerini," diye övüyordu onu. Hep, üstat, diye çağırıyordu Don Anselmo'yu. Mangacheria'da yeni bir orkestra kurulduğuna ilişkin haber, çok geçmeden çevreye yayıldı. Öğle saatlerinde Mangacheria'nın kızları piyasaya çıkmak bahanesiyle Patrocinio Naya'nın evinin önüne geliyor, yeni orkestrayı dinliyorlardı. Hepsi de Genç'e sırılsıklam âşık olmuştu ve bu gözlerinden okunuyordu. Bir gün, Bolas'ın on yıldır çalıştığı "Feijo Şirketi"nden ayrıldığı duyuldu. O da öteki iki arkadaşı gibi sanatçı olmaya karar vermişti.

O zamanlar, Genç Alejandro gerçekten de çok gençti. Dalgalı, koyu kestane, upuzun saçları, buğday rengi bir teni, derinden bakan ve hüzünlü gözleri vardı. Dal gibi inceydi. Mangache'ler onun için, "Sakın itip kakmayın, daha ilk tokatta ölür," derlerdi. Arada sırada ve ağır ağır konuşurdu. Doğuştan Mangache değildi ama tıpkı Don Anselmo, Bolas ve öteki birçok kişi gibi kendisini onlardan saymıştı. Tanınmış bir aileden geliyordu. Rıhtım'da doğmuş, öğrenimini Salesien'de yapmıştı. Üniversiteye girmek için Lima'ya gitmek üzereydi ki, âşık olduğu bir

iyi aile kızının Piura'dan geçen bir yabancıyla kaçtığını öğrenmişti. Genç, bunu duyunca bileklerini kesmiş ve uzun süre hastanede yatmıştı. Bu süre içinde yaşamla ölüm arasında mekik dokumuştu. Dünyaya küsmüş ve derbeder bir adam olarak çıkmıştı hastaneden. Geceler boyunca uyumuyor sürekli içiyor, ayaktakımıyla kumar oynuyordu. Sonunda ailesi bıktı ve onu kapıya koyuverdiler. Umudunu yitirmiş herkes gibi, o da geldi Mangacheria'ya yerleşti. Bolas'ın akrabası Angélica Mercedes'in *chicheria*'sında gitar çalarak biraz para kazanmaya çalıştı. Böylece kamyon şoförüyle tanıştı ve kısa süre içinde kardeş gibi oldular. Genç Alejandro çok içki içiyor ama sarhoş oldum diye ne kimseyle kavga ediyor, ne de tutup kızın birine âşık oluyordu. İçkinin yarattığı biricik etki onu şarkı bestelemeye, şiir yazmaya yöneltmekti. Şarkıları hep bir düş kırıklığını anlatır, besteleri konusunu nankör, hain, ikiyüzlü ve kendini beğenmiş kadınlardan alırdı.

Aralarında gelişen dostluktan sonra, Don Anselmo, Genç Alejandro ve Bolas, bütün kötü huylarından arındılar. Hele Don Anselmo, tatlı ve kendisine sürekli olarak çekidüzen vermeye çalışan bir adam oldu. Artık bütün gün, acı çeken bir ruh gibi aylak aylak dolaşmıyordu. Akşamları Angélica Mercedes'in yerine gidiyor, Genç çalması için üsteleyince, hemen bir ikili oluşturuyorlardı. Bolas ise anlattığı yolculuk hikâyeleriyle müşterileri eğlendiriyordu. Yaşlı adam ve gitarcı, iki parça arasında yanlarına Bolas'ı da alarak masalardan birine çöküyor, iki kadeh içki içip konuşuyorlardı. Bolas iyice çakırkeyif olunca eline bir sandık ya da bulursa bir darbuka alıyor, onlara tempo tutuyordu. Arada bir şarkıya o da katılıyordu. Sesi boğuk olmasına karşın, hiç de kötü sayılmazdı. Topuz gibi bir adamdı Bolas: Boksörlerinkini andıran omuzları, kocaman elleri vardı. Alnı daracıktı, ağzıysa huniyi andırıyordu. Don Anselmo ve gitarcı Patrocinio Naya'

nın evinde ona ritim vurmayı öğrettiler, kulaklarının ve parmaklarının duyarlık kazanmasını sağladılar. Mangache'ler bambu kamışların aralıklarından onların çalışmasını izliyor; Bolas tempoyu kaybettiği, şarkının sözlerini unuttuğu ya da bir falso yaptığı zaman, Arpçı'nın nasıl öfkelendiğini görüyorlardı. Genç Alejandro'nun, şarkılarındaki o gizemli deyişleri kendisini kederli bir hava'ya kaptırarak Bolas'a nasıl açıkladığını da görüyorlardı bu arada: Şebnem rengi gözler, şafakta gökyüzünün kumrallığı, içkime zehir kattığın gün, acımasız kadın, sevdim de sevilmedim, acıyan yüreğim.

Bu iki genç adamın varlığının Don Anselmo'yu yeniden yaşama döndürdüğü pekâlâ söylenebilirdi. Artık onu, yumrukları sıkılı kumda uyurken görmek olanaksızdı. Uyurgezerler gibi başıboş sokaklarda da dolaşmıyordu. Hatta Gallinacera'da yaşayan insanlara karşı duyduğu nefret bile azalmıştı. Üçü, her zaman, her yerde birlikteydi. Yaşlı adamı ortalarına alır, çocuklar gibi birbirlerinin boynuna sarılır, öyle gezerlerdi. Don Anselmo daha az kirli ve daha az derbeder bir haldeydi şimdilerde. Günün birinde, Mangache'ler onu ilk kez beyaz bir pantolonla gördüler. Bunun Juana Ba·ıra'nın ya da sokakta her karşılaştıklarında boynuna sarılan ve onu bir kadeh bir şey içmeye çağıran yaşlı ve önemli kişilerden birinin armağanı sandılar. Ama değildi; bu pantolonu ona Noel armağanı olarak Genç ve Bolas almışlardı.

Angélica Mercedes, tam o günlerde, orkestrayı kesin olarak salonunda çalıştırmaya başladı. Bolas bir yerlerden bir trampet ve bir çift zil edinmişti. Araçlarını ustaca kullanıyor ve yorulmak nedir bilmiyordu. Genç'le Arpçı biraz dinlenip serinlemek için yerlerinden ayrıldıklarında Bolas çalmayı sürdürüyor, solo yapıyordu. Hiç kuşkusuz üç arkadaş arasında en az yeteneklisi oydu, ama buna karşılık en neşelileri de yine oydu. Zaman za-

man da olsa, eğlendirici şarkıları bir tek o söylüyordu.

Geceleri Angélica Mercedes'in yerinde çalıyor, gündüzleri ise Patrocinio Naya'nın evinde uyuyup yemek yiyorlardı. Sonra yatıyor, akşama doğru kalkıp yeniden yemek yiyorlardı. Hava ısınınca, ırmak boyuna, yukarı, Chipe'ye gidiyor, orada yıkanıp Genç'in yeni besteleri üzerinde tartışıyorlardı. Herkesin gönlünü fethetmişlerdi. Mangache'ler onları "sen" diye çağırıyorlardı. Ve, ebe ve kürtajcı Santos bir polisle evlendiğinde, düğüne orkestra da geldi ve bedava çaldı. Düğünün konukları, evlilik üzerine bestelenmiş ilk kasvetli valsi Genç Alejandro'dan dinlemiş oldular böylece. Bu, aşk kavramına yapılmış açık bir saldırıydı. Onu zayıflatıyor, yakıp kavuruyordu. O günden sonra, orkestra, her vaftiz ve nişan töreninin, her duanın ve ölüm ayininin doğal konuğu sayıldı. Öyle günlerde beş para almadan çalıyorlardı. Ama Mangache'ler bu konserin karşılığını küçük armağanlar vererek ya da yemek ikram ederek ödüyorlardı. Çocuklarına Anselmo, Alejandro, hatta Bolas adını veren kadınlar bile vardı. Böylece, orkestranın ünü iyice arttı ve Dikkafalar adıyla bilinen birkaç delikanlı, onların adını bütün kente yaydılar. Derken, önemli kişiler ve yabancılar sık sık Angélica Mercedes'in yerine düşmeye başladılar. Bir ikindi vakti, Dikkafalar Mangacheria'ya yerel giysilere bürünmüş beyaz bir adam getirdiler. Adam bir kıza âşıktı ve kızın balkonunun önünde yapılmak üzere orkestraya bir serenat ısmarlamak istiyordu. Adam gece yarısına doğru yeniden geldi, orkestrayı dünyanın tozunu kaldıran bir kamyonete bindirerek aldı götürdü. Ama yarım saat geçti geçmedi, Dikkafalar yalnız başlarına geri döndüler. "Kızın babası çok kızdı, gidip polis çağırdı, onlar da hepsini karakola götürdüler," diye haber verdiler. Don Anselmo, Bolas ve Genç Alejandro, geceyi orada geçirdiler ve ertesi sabah, hallerinden gayet mem-

nun, çıkageldiler: Polislere müzik yapmışlar, onlar da bunun karşılığında kendilerine kahve ve sigara ikram etmişlerdi. Çok geçmedi, aynı beyaz, serenat yaptığı kızı evinden kaçırdı. Evlenmek için geri geldiğinde, yaptığı ilk iş, düğününde çalması için orkestrayı ayarlamak oldu. Don Anselmo, Alejandro ve Bolas düğüne iki dirhem bir çekirdek gitsinler diye bütün Mangacheria seferber oldu. Evlerindeki en yeni giysileri Patrocinio Naya'nın evine taşıyıp durdular. Kimileri ayakkabılarını ödünç veriyordu, kimileri de gömleklerini. Dikkafalar da takım elbiselerini ve boyunbağlarını getirmişlerdi. O günden sonra, beyazların bayram için olsun, serenat için olsun, orkestrayı davet etmeleri bir gelenek oldu. Mangache'ler arasındaki her türlü birlik, her türlü arkadaş topluluğu gün gelip dağılıyor, sonra, bu kez başkalarını bir araya getirerek yeniden kuruluyordu ama orkestranın üyeleri hiç mi hiç değişmiyordu. Sayıları ne artıyor, ne de eksiliyordu. Don Anselmo'nun saçları iyice ağarmış, sırtı kamburlaşmıştı. Artık ayaklarını da sürüyordu yürürken. Genç de çoktan genç olmaktan çıkmıştı. Ama aralarındaki dostluk ve içten ilişki kesinlikle bozulmuyordu.

Yıllar sonra bir gün, Angélica Mercedes'in tavernasının tam karşısındaki evde oturan ve bir azize olan Domitila Yara ölüverdi. Çok dindar bir kadındı, hep karalara bürünürdü; yüzünde kapkara bir tül, ayaklarında kapkara çoraplar olurdu. Mahalleye onun kadar dini bütün başka bir kadın gelmemişti. Domitila Yara sokaktan geçerken Mangache'ler dizlerine kapanır, kendilerini kutsamasını isterlerdi. Kadın da, dişlerinin arasından birkaç dua sözcüğü mırıldanarak, diz çökmüş insanların alnına haç işareti çizer gibi yapar, sonra yoluna devam ederdi. Elinde hep bir azize heykelciği olurdu. Heykelciğin başında saç yerine selofana sarılı pembe, mavi ve sarı kurdeleler vardı. Bedeniniyse incecik telden örülmüş dantel

çiçekler sarardı. Yaralı yüreğinin altında, beyaz demirden bir çerçevenin içine elle yazılmış dualar vardı. Bir süpürge sapının ucuna iliştirilmişti heykelcik, oradan salınıp dururdu. Domitila Yara heykelciği hiç yanından eksik etmezdi. Bir sancak gibi havada sallardı onu. Çocuk doğuracak kadınların yanına, ölüm ayinlerine, hastalık ya da felaket görmüşlerin evine gittiğinde, bu heykelcik her zaman hazır olurdu. Elbet dualarda. Hamamböceği büyüklüğünde taneleri olan bir tespih de buruşuk parmaklarından hiç düşmezdi. Domitila Yara'nın mucizeler yarattığı, azizlerle konuştuğu ve geceleri de kendisine vahiy indiği söylenip dururdu mahallede. Peder Garcia'nın yakın dostuydu. Zaman zaman yan yana gelir, ürkütücü ve ağır adımlarla Merino Alanı'nda ya da Sánchez Cerro Caddesi'nde dolaşırlardı. Azizenin cenaze ayinine Peder Garcia da geldi. Evin önüne biriken Mangache'ler yüzünden içeri giremeyince, önündekileri kaba bir biçimde iteklemeye başladı. Eşikten içeri adımını atmayı başardığında, öfkeden kuduracak haldeydi. Hüzünlü parçalar çalan orkestrayı da ölünün başında görünce iyice çılgına döndü: Bolas'ın trampetine bir tekme patlattı, sonra da arpı kırmaya ve gitarın tellerini koparmaya davrandı. Don Anselmo'ya "Piura'ya lanet yağdıran adam", "günahkâr" diye saldırıyor, "defolun gidin" diye yırtınıyordu. Arpçı'ysa, "Ama Peder, cenaze için çalıyorduk," diye kekeleyip duruyordu. "Namuslu bir evi kirletiyorsunuz, ölüyü rahat bırakın," diye üsteliyordu Peder Garcia. Sonunda Mangache'ler bu işe bozuldular. Yaşlı adama durup dururken saldırmasına, hakaret etmesine izin veremezlerdi. Bu doğru bir şey değildi. Derken Dikkafalar içeri girdiler ve Peder Garcia'yı yakalayıp havaya kaldırdılar. Kadınlar bağırmaya başladılar o zaman: Günah, ah, çok günah, bütün Mangache'ler Cehennem'e gidecek. Adamı ta caddeye kadar taşıdılar. Papaz, ayakları

havada, örümcek sokmuş gibi çırpınıp duruyordu. Peşlerinden gelen çocuklarsa hep bir ağızdan bağırıyorlardı: Kundakçı, kundakçı, kundakçı. Peder García, o günden sonra bir daha Mangachería'ya ayak basmadı. Vaaz verirken, Mangache'lerden hep kötü insan örnekleri olarak söz ediyordu.

Orkestra Angélica Mercedes'in yerinde uzun bir süre kaldı. Onların bir gün kente göç edeceklerine ve artık orada çalmaya başlayacaklarına kimse olanak vermiyordu. Ama, sonunda, bu oldu. Mangache'ler başlangıçta bu kaçışı çok kınadılar. Ama neden sonra, yaşamın Mangachería'dakiyle sınırlı olmadığını ve hızla değiştiğini anladılar. Böylece, orkestraya kapanan kapılar yeniden açılmaya, hatta yeni iş önerileri yağmaya başladı. Onlar da bu istekleri geri çevirmediler. Zaten Don Anselmo, Genç ve Bolas Piura'da çalmakla birlikte, aynı mahallede yaşamayı sürdürüyorlardı. Mangache'lerin bütün bayram ve törenlerinde de, geçmişte olduğu gibi, yine bedava çalıyorlardı.

Bu kez iş kötüye gitmişti iyice: Orkestra sustu, Dikkafalar pistte çakılıp kaldılar. Kadınlarının elini bırakmaksızın Seminario'ya bakıyorlardı.

"Ateş parladığına göre, felaket geldi gelecek," dedi Genç Alejandro.

"Ayyaş herif!" diye haykırdı Yaban. "Zaten onları kışkırtıp dururdu hep. Geberdiği iyi olmuş. Çizmeyi aşmıştı iyice."

Çavuş Sandra'nın kollarının arasından sıyrıldı, bir adım attı öne doğru. Siz karşınızda uşağınız var sanıyorsunuz galiba bayım. Yoksa yanılıyor muyum? Bana karşı gelme hakkını sana kim veriyor? diye bağırdı Seminario boğulurcasına. Bir adım da o attı. Aşağılık he... Mavi, ye-

şil ve sarının iç içe girdiği döşemeye yansıyan o dev gövde şöyle bir dalgalandı ve durdu. Yüzünde şaşkınlık okunuyordu. Sandra'nın art arda patlattığı kahkahalar tiz bir çığlığa dönüştü.

"Lituma, herifin tam üzerine doğrultmuştu tabancasını," dedi Chunga. "Öyle hızlı çekti ki, kimse ne olduğunu anlayamadı bile. Kovboy filmlerindeki oğlanlar gibiydi aynen."

"Bunu yapmak zorundaydı, bu onun hakkıydı," dedi Yaban. "Onuruyla oynanmasına daha fazla göz yumamazdı."

Dikkafalarla sermaye kızlar bara doğru atıldılar, Çavuş ve Seminario bakışlarıyla birbirlerini tartıyorlardı. Lituma kavgadan hiç hoşlanmazdı bayım, ama onlar hep alttan aldıkları halde, kendisi Dikkafalara bir uşak gibi davranmaya kalkmıştı, buna dayanamazdı. Üzgündü, ama yapacak başka da bir şey yoktu.

"Dumanı yüzüme savurma Bolas," dedi Chunga.

"O da çıkardı mı tabancasını?" diye sordu Yaban.

"Elini kılıfına götürüp götürüp çekiyordu yalnızca," dedi Genç. "Küçük bir köpeği sever gibi okşuyordu onu."

"Demek ki korkmuş," diye haykırdı Yaban. "Lituma herifin fiyakasını bozmuş."

"Ben de bizim memlekette hiç erkek kalmadı sanmıştım," dedi Seminario. "Bütün Piura'yı karı ya da oğlanlar bastı diye düşünüyordum. Ama demek ki bir tek bu kötü melez kalmış aralarında. Ve sen de benim kim olduğumu şimdi öğreneceksin."

"Neden dövüşmekten başka bir şey bilmezler, neden barış içinde yaşayıp da hayatın tadını çıkarmazlar ki bunlar?" diye söylendi Don Anselmo. "Yaşam o kadar güzelleşirdi ki o zaman."

"Kim bilir üstat," dedi Genç. "Hem belki de yaşam şimdikinden daha sıkıcı, daha tatsız olurdu o zaman."

"Herifi bir çırpıda perişan ettin," dedi Maymun. "Helal olsun sana yeğenim."

"Ama sakın boş bulunma dostum," dedi Josefino. "İlk dalgınlığında tabancasını çekecek."

"Sen beni tanımıyorsun," dedi Seminario. "O yüzden de böyle yüksekten atıyorsun, kötü melez."

"Siz de beni tanımıyorsunuz, Señor Seminario," dedi Çavuş.

"Elinde o tabanca olmasaydı, kolay kolay atıp tutamazdın kötü melez," dedi Seminario.

"Ne yazık ki elimde tabanca var," dedi Çavuş. "Kimse bana uşağıymış gibi davranamaz Señor Seminario."

"Tam o sırada Chunga koşarak geldi ve aralarına girdi," dedi Bolas. "Gerçekten de yürekli kadınmışsın."

"Peki siz niye onu engellemeye çalışmadınız?" dedi Arpçı. "Chunga'yı tutmak için hamle yapmış, ama yeniden oturduğu iskemleye çökmüştü. Silahlıydı her ikisi de Chunguita, yaptığın iş çok tehlikeliydi."

"Tartışmaya başladıktan sonra tehlike falan kalmamıştı," dedi Chunga. "Buraya eğlenmeye gelinir, kavga etmeye değil, dedim onlara, haydi bakalım barışın, gelin bara da birer bira için. Ben ısmarlıyorum size."

Lituma'yı tabancasını kılıfına sokmak zorunda bıraktı. El sıkışmalarını istedi ve bara çağırdı onları. Kol kola girdiler. Utanmıyor musunuz, çocuk gibi davranıyorsunuz ikiniz de, yoksa kim olduğunuzu unutuyor musunuz? Sizi küçük aptallar sizi, sakın oyuncaklarınızı çıkarmayın yeniden, yoksa arada beni de öldürürsünüz. Hepsi kahkahayı bastılar. Chunga, Chunguita, *mamita*, *reinita*, diye şakımaya başladı Dikkafalar.

"Bütün bu hakaretlerden sonra birlikte mi içmeye başladılar?" diye sordu Yaban şaşkın şaşkın.

"Geberip gitmedikleri için hayıflanıyorsun galiba?" dedi Bolas, "şu kadınlar da kan görmekten pek hoşlanırlar."

"Chunga araya girip de o kadar yalvardıktan sonra onu kırmaları doğru olur muydu küçüğüm?" dedi Arpçı.

Tezgâha dirseklerini dayayıp dostça içiyorlardı. Seminario ikide bir Lituma'nın yanağından makas alıyordu. Sen bu memleketteki erkeklerin sonuncususun, *cholito*, ötekilerin hepsi tabansız, ödlek tavuktan farkı yok hiçbirinin. Orkestra bir vals çalmaya başlayınca barın çevresini kuşatan insan salkımı dağıldı; Dikkafalar ve sermaye kızlar piste doluştular. Seminario, Çavuş'un kepini almış, kafasında deniyordu. Beni nasıl buluyorsun Chunga? Şu *cholo* kadar korkunç değilim elbet, değil mi? Tamam tamam, kızma.

"Biraz şişman olabilir, ama hiç de korkunç değildir," dedi Yaban.

"Gençliğinde görecektin sen onu," dedi Arpçı. "Bu bizim Genç kadar zayıftı. Ve gerçek bir şeytandı, evet, Dikkafalardan da beter."

"Masalardan üçünü birbirine yaklaştırdılar ve hep birlikte oturdular," dedi Bolas. "Dikkafalar, Señor Seminario, arkadaşı, sermaye kızlar; hepsi bir aradaydı. Sorun bütünüyle çözülmüş gibi görünüyordu."

"Bunun zoraki bir barış olduğu ve uzun sürmeyeceği de ortadaydı," diye ekledi Genç.

"Niye zoraki olsun," diye karşı çıktı Bolas. "Hepsi pek mutlu görünüyorlardı. Üstelik Señor Seminario bile Dikkafaların marşını söylemeye başlamıştı. Sonra da dans edip halay çektiler."

"Lituma hep Sandra'yla mı dans ediyordu?" diye sordu Yaban.

"Sonra, yeniden tartışmaya başladılar, ama niye tartıştıklarını şimdi anımsamıyorum," dedi Chunga.

"Şu erkeklik hikâyesi yüzünden," diye yanıtladı Bolas. Seminario durup durup konuyu o hikâyeye getiriyordu, Piura'da hiç erkek kalmadı, diye yineleyip duruyordu.

Bunu da amcasının havasını atmak için yapıyordu.

"Chápiro Seminario'ya laf etme Bolas," dedi Arpçı. "İyi bir insandı o."

"Narihualá'da tam üç hırsızı yumrukla yere sermiş, boyunlarından iple bağladığı gibi Piura'ya getirmişti," diye anlatıyordu Seminario.

"Sende artık iş kalmadı diyen dostlarıyla iddiaya tutuşmuş, buraya gelmiş ve iddiayı da kazanmıştı," dedi Chunga. "Ben Gelincik'in yalancısıyım."

"Kötü bir şey söylemedim ki üstat," dedi Bolas. "Ama o da artık iyice can sıkmaya başlamıştı doğrusu."

"Amiral Grau kadar büyük bir adamdı," diye sürdürdü Seminario konuşmayı. "Huancabamba'ya, Ayabaca'ya, Chulucanas'a; nereye giderseniz gidin, her yanda, amcamla yattıkları için gurur duyan bir sürü *chola*[1] görürsünüz. Herhalde, ardında binlerce piç bırakmıştır oralarda."

"Sakın Mangache olmasın senin bu amcan?" diye sordu Maymun. "Bizim mahallede öyle bir sürü adam vardır da."

Seminario'nun yüzüne birden ağırbaşlı bir ifade geldi oturdu. Mangache senin anandır, dedi. Elbette, dedi Maymun, ben bundan onur duyarım. Seminario öfkeden kudurmuştu. Chápiro bir beyefendiydi, dedi, o Mangacheria'ya yalnızca *chicha* içmek için giderdi arada bir. Bir de *sambita*'larla[2] yatmak için düşerdi oraya. Maymun olanca gücüyle bir yumruk attı masaya. İşte gene sövmeye başladınız, dedi. Her şey iyi gidiyordu, tatlı tatlı konuşuyorduk, ama bakın Mangache'lere yeniden sövmeye başladınız. Biz Mangache'ler, Mangacheria hakkında ileri geri konuşulmasından hiç mi hiç hoşlanmayız.

1. Melez, uygarlaşmış Yerli. (Y.N.)
2. Melez, Zenci kız. (Ç.N.)

"İçeri girdiğinde doğruca sizin yanınıza gelirdi üstat," dedi Genç. "Ne büyük bir sevgiyle kucaklardı sizi. Sanki, uzun yıllar sonra karşılaşmış iki kardeşin kucaklaşması gibi."

"Çok uzun süredir tanışırdık onunla," dedi Arpçı. "Chápiro'yu severdim. Ölünce çok üzülmüştüm."

Seminario keyiften dört köşe, durdu ve Chunga'dan kapıyı kapatmasını istedi. Bu gece buranın efendisi biz olacağız, dedi. Nasıl olsa topraklarından iyi ürün alıyordu. Hadi gel Arpçı, sen de Chápiro'dan söz et bize. Hadi ne bekliyorsunuz, diye yineledi, bu yıl pamuk alacağım topraklarımdan, kapatın kapıyı da gelin, parayı ben veriyorum.

"Kapıyı çalan müşterileri geri çevirme işini de Çavuş üstlenmişti," dedi Bolas.

"İşte bu hata oldu," dedi Arpçı. "Yalnız başlarına kalmamalıydılar."

"Olacakları önceden bilemem ki ben," dedi Chunga. "Müşteri parayı bastırdı mı, gönlü ne çekiyorsa o yapılır burada."

"Elbette Chunga," diye özür dilemeye çalıştı Arpçı. "Bunu yalnız senin için söylemedim zaten, hepimiz için söyledim. Ne olacağını kimsenin kestirememesi çok doğal."

"Saat dokuz oldu üstat," dedi Genç. "Şimdi fenalık geçireceksiniz. Artık izin verin de bir taksi çağırayım."

"Amcamla içli dışlı olduğunuz doğru mu?" diye sordu Seminario. "O büyük Piuralının eşi menendi bulunmadığını anlatın şunlara."

"Sapına kadar erkek adamların hepsi sivil muhafız örgütünün içinde," dedi Çavuş.

"İçki içince o da Seminario'dan aşağı kalmıyor," dedi Bolas. "O da başladı erkeklikten dem vurmaya."

Arpçı boğazını temizlemeye çalıştı. Kupkuruydu bo-

ğazı, içecek bir şeyler vermelerini istedi. Josefino bir bardak doldurup uzattı. Don Anselmo içmeden önce köpüğünü üfledi. Ağzını açtı sonra, derin derin soluklandı. İnsanların dikkatini en çok, Chápiro'nun o savaşımcı ve dirençli yapısı çekiyordu, diye anlatmaya başladı. Bir de dürüstlüğü. Seminario çok hoşnut kalmıştı. İşitiyor musunuz, diye kucakladı Arpçı'yı, ne demiştim ben size, gördünüz mü?

"Farfaranın, kurnazın tekiydi, ama ailesiyle gurur duyardı," dedi Genç.

Ata bindikleri gibi kırlara, tarlalara giderlerdi. Kızlar onu görebilmek için kuleye çıkarlardı. Bu onlara yasaklanmıştı ama ne yapsınlar, Chápiro için deli olurlardı. Don Anselmo ufak bir yudum daha aldı içkisinden. Santa Maria de Nieva'daki Chuncha'lar da Üsteğmen Cipriano için deli olurlardı, diye araya girdi Çavuş ve bir yudum da o aldı içkisinden.

"Bira beynine yürüyünce hep bu Üsteğmen'den söz eder," dedi Yaban. "Hayranlık duyuyor bu adama."

Atının üstünde gururla dikilir, tozu toprağa katarak atı durdurur ve kızların önünde diz çöktürürdü. Her geldiği yere neşeyi de birlikte getiriyordu sanki. Keyifsizler canlanıveriyor, keyfi yerinde olanlarsa mutluluktan uçuyorlardı. Dayanıklılığına gelince, o konuda da kimse eline su dökemezdi; çıkar, iner, oyun oynar, içki içer, derken başka bir kadınla, hatta bazen iki kadınla birden yeniden yukarı çıkardı. Bu durum bütün gece böylece sürüp giderdi. Ertesi sabah da yeniden toprağına dönüp gözünü kırpmadan çalışırdı. Çelik gibi bir yapısı vardı. Yeniden bira istedi Don Anselmo. Bir keresinde Rus ruleti oynamıştı, diye araya girdi Çavuş. Herkes onu alkışlıyormuş gibi çevresine şöyle bir baktı, ardından gümbür gümbür göğsünü dövdü. Üstelik sıkıştığımda borç isteyebileceğim bir tek o vardı. Bütün borçlarımı son kuruşuna ka-

dar o ödedi, kim bilir ne kadar para harcadı benim için, dedi Arpçı. Ve de dünyanın içkisini ısmarladı bana. "Bu Piura'ya, uygarlığı Don Anselmo getirdi," denir hep, sokaklarda, alanlarda, her yerde bu konuşulur. Bunu iddia olsun diye de yapmamıştı, dedi Çavuş, sırf can sıkıntısından yaptı bu işi, çünkü Orman bizim Cipriano Üsteğmen'in ruhunu karartırdı hep.

"Bana danışıklı bir iş gibi görünüyor bu biraz," dedi Yaban, "herhalde adamın tabancasında mermi falan yoktu. Emrindeki muhafızlara hava atmak için yapmıştır bu numarayı."

Üstelik dosttan da ileriydi onun için. Onunla *Reina*'nın kapısında karşılaşmışlardı da, sarmaş dolaş olmuşlardı. Olayı çok geç öğrendim kardeşim, demişti, ben Piura'da olsaydım, orayı yakamazlardı Anselmo. Papaza da, Gallinacera'nın kadınlarına da engel olurdum.

"Chápiro hangi yangından söz ediyordu ki?" diye sordu Seminario. "Sana üzüldüğünü söylediği olay da neydi?"

Bardaktan boşanırcasına yağmur yağardı hep. İnsan burada insanlıktan çıkar, derdi Üsteğmen, ne kadın var, ne de sinema. İnsan ormanda kazara uyumayagörsün, kalktığında bir de bakar ki, karnında bir ağaç bitivermiş. Deniz kıyısından bir yerdendi o, güneşin önüne dikilen ormanlar yoktu oralarda. Buradaysa güneş başlı başına bir nimetti. İşte bu duruma katlanamıyordu. Bu yüzden tabancasını çekip, topu iki kez çevirdi ve kafasına dayadığı gibi tetiğe basıverdi. Mermi falan yok içinde, demişti Şişko, gözümüzü boyamak için yapıyor bütün bunları. Hiç de öyle değildi oysa, bal gibi de mermi vardı tabancanın içinde. Çavuş yine bir çırpıda söyledi bütün bunları ve yeniden göğsünü yumrukladı.

"Kötü bir şey mi olmuştu yoksa Don Anselmo?" dedi Yaban. "Başınıza bir şey mi gelmişti ki?"

"Yoktu bir şey küçüğüm," dedi Arpçı, "sevdiğim bir

insanın anısını tazeliyorduk yalnızca. Üç yıl önce ölen Chápiro Seminario'yu anıyorduk."

"Ah, ne kadar da yalancısınız Arpçı," dedi Maymun. "Bugüne değin bize Yeşil Ev'den hiç söz etmediniz, ama bak, şimdi yapıyorsunuz bu işi. Hadi öyleyse, anlatın bakalım, yangın nasıl çıktı."

"Gerçekten de uyduruk şeyler bunlar," dedi Don Anselmo. "Saçma sapan, aptalca şeyler hepsi."

"Ne kadar da inatçısınız," dedi José. "Daha önce Yeşil Ev'den söz eden siz değil miydiniz? Yeşil Ev diye bir şey yoktu da, Chápiro atına binip nereye gidiyordu öyleyse? Ya onu görmeye çıkan kızlar da kimdi?"

"Nereye gidecek, tarlasına gidiyordu elbet," dedi Don Anselmo. "Onu görmeye çalışanlar da pamuk toplayan kadınlardan başkası değildi."

Masaya elini şöyle bir vurunca kahkahalar kesiliverdi. Chunga elinde yeni bir bira tepsisiyle geliyordu. Üsteğmen Cipriano olanca soğukkanlılığıyla silahın namlusunu üfledi, dedi Çavuş, hiç kimse gözlerine inanamadı. Seminario bira bardaklarından birini kaldırdığı gibi duvara çarptı: O senin Üsteğmen Cipriano orospu çocuğunun biriydi, dedi. Artık yeterdi be; bu kötü melez de ne ikide bir söze limon sıkıp duruyordu. Bağışlanacak şey miydi bu yani!

"Yine mi anasına sövdü?" diye sordu Yaban, kirpiklerini kırpıştırarak.

"Onunkine değil, Üsteğmen'in anasına sövdü," diye yanıtladı Genç.

"Öyleyse, siz şu Señor Chápiro'nun, ben de Üsteğmen Cipriano'nun adına bir Rus ruleti oynayalım," dedi Çavuş o zaman. Son derece sakindi. "Görelim bakalım, hangimiz erkeğiz, Señor Seminario."

IV

"Kılavuzun kaçtığını mı düşünüyorsunuz yoksa Üsteğmenim?" diye sordu Çavuş Roberto Delgado.

"Elbette," diye yanıtladı Üsteğmen, "tersini düşünmek aptallık olur zaten. Şimdi anlıyorum, hasta numarası yapıp da bizimle gelmemesinin nedenini. Bizim Santa María de Nieva'dan ayrıldığımızı görür görmez tüymüş olmalı."

"Ama onu er geç enseleriz," dedi Çavuş Delgado. "Şu aptalın yaptığına bak, adını bile değiştirmemiş."

"Beni asıl ilgilendiren öteki," dedi Üsteğmen. "Balığın büyüğü o, adı neydi şunun? Tushía mı? Fushia mı?"

"Bana öyle geliyor ki, nerede olduğunu bile bilmiyordur," dedi Çavuş Roberto Delgado. "Belki de ormandaki boayılanlarından biri herifi öteki yana gönderivermiştir."

"Neyse, bakalım," dedi Üsteğmen. "Hinojosa, getir bana şu herifi."

Sırtı duvara dayalı, topuklarının üstünde uyuklayan asker, bir robot gibi ayağa fırladı. Hiçbir şey sormadan, dosdoğru kapıya yöneldi ve çıktı. Eşikten geçmesiyle yağmurdan sırılsıklam olması bir oldu. Yağmuru durdurmak istercesine kollarını kaldırdı ve çamurun içine dalarak sendeleye sendeleye ilerıemeye başladı. Sağanak bü-

tün köyü acımasızca kırbaçlıyordu. Yağmurun oluşturduğu şu göllere bak, şu rüzgârın uğultusunu dinle hele Çavuş, dedi Üsteğmen, Aguaruna'ların kulübelerine baktıkça yaban hayvanları var sanıyorum karşımda. Şu balta girmemiş orman beni yazgıya inanan bir insan yaptı çıktı. Ya sıtmaya yakalanacağım, ya da yılanın biri ısıracak beni; her gün böyle bir şeyin olmasını bekliyorum. Şimdi de kafamı bu yağmurun hiç dinmeyeceğine ve deliğe tıkılmış sıçanlar gibi burada en az bir ay çakılıp kalacağımıza taktım. Ah içine edeyim böyle beklemenin. Sesi iyice çatallaşmaya başlayınca sustu. Sessizlikte çatıdan aşağı süzülen yağmur damlalarının sesi daha bir belirginleşti. Sağanak çıtırtılar çıkararak saldırıyordu ağaçların üzerine. Köy alanı kül rengi koca bir gölete dönüşmüştü. Irmak yönünde birçok küçük dere akıyordu. Kalın bir duman, ormanı çepeçevre kuşatmış, çevreye yoğun bir koku yayılmıştı. Hinojosa az sonra geri döndü. Arkasında homurdana sendeleye yürümeye çalışan ve iplerle kıskıvrak bağlı bir gölge vardı. Çekiştirip duruyordu onu. Kulübenin önündeki merdiveni zıplayarak çıktı. Tutsak aynı hıza ayak uyduramadığı için, yüzüstü Üsteğmen'in ayaklarına kapaklandı. Elleri arkadan bağlıydı. Dirseklerine dayanarak doğrulmaya çalıştı. Subay ve Çavuş oturdukları kerevetin üstünde bir süre daha sürdürdüler konuşmalarını, adamın yüzüne bile bakmıyorlardı. Sonra Üsteğmen askere dönüp sordu: Kahve ve alkol kalmış mı? Evet, dedi asker. Ötekilerin yanına git öyleyse. Adamı yalnız başlarına sorguya çekeceklerdi. Hinojosa çıktı. Neredeyse ağaçlardan damlayan su kadar su damlıyordu tutsağın üzerinden. Daha şimdiden küçük bir gölet oluşmuştu ayaklarının dibinde. Saçları kulaklarını örtüyor, alnında ve kömür rengi patlak, kuşkulu gözlerinin çevresinde tilkilerinkini andıran halka halka çürükler görünüyordu. Kurşuni mor renkli ve her yanı sıyrık içinde deri

parçaları sarkıyordu gömleğinin yırtıklarının arasından. Pantolonu da, yırtık pırtıktı ve kaba eti görünüyordu. Bedeninin titremesi bir türlü dinmek bilmiyordu. Dişleri de takırdıyordu. Pantachita, yakınmaya hiç mi hiç hakkın yok, dediler, seni bir bebek gibi şımarttık burada. Bir kere bakımına büyük özen göstermişlerdi, sonra da onu hamur gibi yoğurmak için can atan Aguaruna'lara karşı korumuşlardı, öyle değil mi? Bütün bunlardan sonra, bakalım bugün daha iyi anlaşabilecekler miydi? Üsteğmen sana karşı çok sabırlı davrandı Pantachita, dedi Çavuş, artık bu iyi niyeti kötüye kullanma. İp, tutsağın boynunu bir kolye gibi sarmıştı. Çavuş Delgado yere eğilip ipin ucunu tuttu çekti; Pantacha'yı oturduğu yere yaklaşmaya zorladı.

"Sepa'da karnını iyice doyurursun," dedi Çavuş Delgado, "yatıp uyumak için de iyi bir yatağın olur. Öteki cezaevleri gibi değil orası. İstersen kaçabilirsin bile, çünkü duvarla çevrili değil."

"Bu, kafana bir kurşun yemekten daha iyi değil mi?" diye sordu Üsteğmen. "Aguaruna'lara, işte Pantachita, malınızı çalan herif bu, alın, bunu size veriyorum, ötekilerin öcünü de bundan alın, demekten daha iyi değil mi Sepa'ya gönderilmek? Böyle yaparsam ne kadar sevineceklerini sen de kestirebilirsin herhalde. Hem, sana ayrıca rica ediyorum, artık dangalak numarası yapmaktan vazgeç."

Pantacha, korkunun öfkeye karıştığı gözlerle onlara bakıyordu. Tir tir de titriyordu. Dişlerinin takırtısı ta uzaktan duyuluyordu. Bütün bedeni kasılmıştı, karnı inip kalkıyordu. Bütün bu soygun ve cinayetlerin sorumluluğunu tek başına üstlenmen aptallık olmaz mı Pantachita? diye gülümsedi Çavuş Delgado. Üsteğmen de güldü onu görünce: En iyisi, gel bu işi çabucak bitirelim Pantachita. Sonra da sana o sevdiğin otlardan veririz. O zaman istediğin kadar uyuşturursun kendini. Ne dersin

bu öneriye? Hinojosa içeri girdi, bir termos kahveyle bir alkol şişesi koydu kerevetin üstüne, sonra koşarak dışarı çıktı. Üsteğmen şişenin ağzını açtı, sonra tutsağa uzattı. Pantacha mırıldanarak şişeyi yüzüne yaklaştırdı. Çavuş, salak, diye bağırdı ve ipi hızla kendine doğru çekti, Pantacha Üsteğmen'in ayaklarının dibine düşmüştü; daha dur bakalım. Önce konuşalım, sonra kafayı birlikte çekeriz. Subay, tutsak kafasını kendisine doğru çevirsin diye ipi şöyle bir çekti. Saç tutamı sallandı, kömür gözler hâlâ şişenin üzerine dikiliydi. Hiç böyle güzel bir koku duymamıştım Pantachita, dedi Üsteğmen. İçimi bir hoş ediyor bu koku. Şimdi aç ağzını bakalım, ister misin bir yudum? Çok üşüyorum bayım, dedi Pantachita boğuk boğuk soluyarak, içim dondu, n'olur şundan biraz verin bayım, diye yalvardı. Yalnızca bir yudum. Tamam ama, almadan verilmez, dedi Üsteğmen, şu Tushia nerede saklanıyor, her şeyin bir sırası var, yoksa Fushia mıydı? Nerede o? Ama size anlattım ya bayım, diye sızlandı Pantacha, tir tir titriyordu, karanlıktan yararlanarak kimseye görünmeden kaçmıştı, n'olur bayım, dişlerim kırılacak sanki. Huambisalara sorun isterseniz, onlar söylüyorlardı boanın geleceğini, gelecek ve onu kaptığı gibi deliğine götürecek diyorlardı. Anlattıklarına göre, yaptıklarının cezasını böyle ödeyecekti.

Üsteğmen'in alnındaki çizgiler sertleşmişti, çukur gözleriyle tutsağa bakıyordu. Birden yere eğildi ve çizmesi adamın çıplak kıçında patladı. Pantacha homurtuyla yeri öptü. Ama, yattığı yerden şişeye bakmaya devam ediyordu gizlice. Üsteğmen ipi çekti, darmadağınık saçlar iki kez yerle buluştu, bu kadar aptal numarası yeter artık Pantachita, değil mi? Nereye saklandı o? Pantacha aynı şeyleri yineledi: Karanlıktan yararlandı bayım, diye böğürmeye başladı, başını bir kez daha çarptı yere. Sessizce gelecek, kıyıdan yukarı uzanan yokuşu çıkacak, evine gi-

recek, kuyruğuyla ağzını tıkayıp onu götürecekti bayım, n'olur hiç değilse bir yudumcuk verin. Boa böyleydi işte, lagün ona yol verecek, sular ortadan ikiye ayrılacaktı kesinlikle. Huambisalar sonra bir daha gelecek ve bizi de yutacak diyorlardı, bu yüzden onlar da boşalttı orayı bayım. Üsteğmen bir tekme daha patlattı bunu duyunca. Pantacha sustu, diz çöktü: Ben orada tek başıma kalmıştım bayım. Subay, termostan bir yudum kahve aldı ve diliyle dudaklarını yaladı. Çavuş Roberto Delgado elindeki şişeyle oynuyordu. Beni Ucayali'ye gönderin, diye yalvardı Pantacha, can acısıyla yeniden bastı feryadı. Yüzünü buruşturdukça yanakları içine çöküyordu. Dostum Andrés orada öldü, dedi, ben de orada ölmek istiyorum.

"Eğer yanlış anlamadıysam, patronunu boayılanı götürdü, öyle mi?" diye sordu Üsteğmen. Sakin bir sesle konuşuyordu. "Ve yine yanlış anlamadıysam Üsteğmen aptalın teki ve Pantachita onu karşısında ayı gibi oynatabilir, ha, öyle mi Pantachita?"

Pantacha ateş gibi yanan ve yorulmak nedir bilmeyen gözleriyle şişeyi süzüyordu boyuna. Dışarıdaki sağanak iyiden iyiye artmıştı, uzakta bir yerlere düşen yıldırımların sesleri geliyordu. Zaman zaman şimşek çakıyor, yağmurun üzerinde kırbaç gibi sakladığı çatıları, ağaçları ve köyü çepeçevre kuşatan çamuru aydınlatıyordu.

"Beni tek başıma bıraktı bayım," diye haykırdı Pantacha. Sesinden, giderek öfkelendiği belli oluyordu, ama bakışları eskisi gibi sakindi. Kendinden geçmiş, hayran hayran şişeyi seyrediyordu. "Hamağından bile çıkmazdı, yemeğini ben getirirdim ayağına. Ah, zavallı ben, beni yalnız bırakıp gitti. Üstelik ötekiler de gittiler. Neden bana inanmıyorsunuz bayım?"

"Bana öyle geliyor ki, bu herifin adı bile uydurmadır," dedi Çavuş Delgado. "Ormanda Fushía diye birinden söz edildiğini hiç duymadım. Bu herifin saçmalıkla-

rı sizin sinirinizi bozmuyor mu? Sonunda kafasına bir kurşun sıkıp işini bitereceğim, Üsteğmenim."

"Ya Aguaruna ne oldu?" diye sordu Üsteğmen. "Jum'u da mı boa kaçırdı?"

"O gitti bayım, diye homurdandı Pantacha, "bunu daha söylememiş miydim? Ama, belki onu da kaçırmıştır bayım, kim bilir."

"Şu Urakusalı Jum, tam altı saat karşımda dikilip durmuştu," dedi Üsteğmen, "öteki düzenbaz da bize çevirmenlik yapıyordu. Ne söyledilerse dinledim, anlattıkları bütün masalları da yuttum bu arada. Ah, o zaman bilebilseydim bütün bunları. O sıralarda tanıdığım ilk Chuncho oydu Çavuş."

"Bu, eski Nieva Valisi'nin suçu Üsteğmenim," dedi Çavuş Delgado, "şu ünlü Señor Reátegui'nin. Biz Aguaruna'yı serbest bırakmak istemediğimiz halde, o, bırakın gitsin, demişti. Ama, işte şimdi durumu görüyorsunuz."

"Patron gitti, Jum gitti, Huambisalar gitti," diye hıçkırdı Pantacha, "bu kederli başımla yalnız kaldım bayım, üstelik üşümekten de öleceğim."

"Ama, Adrián Nieves, yemin ederim ki seni yakalayacağım," dedi Üsteğmen. "Herife bak, burnumuzun dibinde bizimle dalga geçti, aylarca bizim paramızla geçindi."

Üstelik hepsinin karıları da yanlarındaydı. Gözyaşları yüzünü kaplayan tüylerin arasından sızıyor, derin derin iç çekiyordu. Bütün ömrümce yalnızca bir Hıristiyan kadın sevdim bayım, ama başka bir şey için değil ha, yalnızca konuşmak için. Bana getirdikleri Shapra'da bile gözüm yoktu yemin ederim. Subayın kocaman çizmeleri havalandı ve adamın tepesinde patladı. Pantacha iki büklüm, ulumaya başladı. Gözlerini kapadı ve sonra yeniden açtı. Şimdilik boyun eğmiş gibiydi. Şişeye bakmaya başladı yeniden. Tek bir yudumcuk bayım, içim donuyor, az bir şey verin de üşümem geçsin.

"Sen bu bölgeyi iyi tanıyorsun Pantachita," dedi Üsteğmen. "Bu Tanrı'nın cezası yağmur daha ne kadar sürer, yola ne zaman çıkabiliriz?"

"Yağmur yarın dinecek bayım," dedi Pantacha mırıldanarak. "Tanrı'ya dua et ve bekle. Ama bu arada bana da acı, bir yudumcuk ver şundan. Hiç değilse üşümem dinsin."

Gerçekten de katlanılacak gibi değildi herif. Tanrım, nasıl dayanacağız buna, diye söylendi Üsteğmen. Tekme atmak için hazırlandı, ama bu kez vurmadı. Pantacha'nın yanağı toprağa değinceye dek bastırdı ayağını. Çavuş Delgado önce şişeden bir yudum aldı, sonra da termosa uzandı, bir fırt da ondan çekti. Pantacha'nın dudağı uzamış, dili dışarı sarkmıştı. Subayın ayağının altını, çizmenin ucunu yaladı uzun, kırmızı diliyle. Bayım, bir tek yudum verin, diye yalvardı. Çok üşüdüm, yalnızca bir tek yudum. Kömür rengi patlak gözlerinde kurnazlık, kölece boyun eğmişlik iç içeydi şimdi. Diliyle kirli deriyi ıslatıyor, çizmeyi öpüyordu. Bir yudumcuk olsun vermez misin, çok üşüyorum.

"Sen lanet, kurnaz herifin tekisin," dedi Çavuş Delgado. "Kâh canımızı sıkıyor, kâh işi dangalaklığa vuruyorsun Pantachita."

"Bana Fushía'nın nerede olduğunu söyle, bu şişeyi sana armağan edeceğim," dedi Üsteğmen. "Üstelik seni serbest de bırakacağım. Cebine para da koyacağım. Fikrimi değiştirmeden bana yanıt ver çabuk."

Ama Pantacha yeniden ağlamaya başlamıştı. Isınmak istercesine bütün gövdesi toprağa yapışmıştı, küçük kasılmalarla sarsılıyordu.

"Götür şunu," dedi Üsteğmen. "Yoksa bu herif beni deli edecek. Hani neredeyse kusacağım, öyle çok söz etti ki, sanki boayılanı içiyormuşum gibi geliyor. Şu orospu analı yağmur da dinmiyor baksana."

Çavuş Delgado ipi yakaladı ve koşarak dışarı çıktı. Pantacha dört ayak üstünde zıplayarak ona yetişmeye çalışıyor, koşan bir köpeği andırıyordu. Çavuş, merdivenin başına geldiğinde bağırdı ve Er Hinojosa göründü kapıda. Atlaya zıplaya ilerleyen Pantacha'yı aldı götürdü. Dışarıda tam bir tufan vardı.

"Yağmura karşın gitsek olmaz mı oraya?" diye sordu Üsteğmen. "Karakol o kadar uzak olmasa gerek."

"İki dakikaya kalmaz alabora oluruz Üsteğmenim," dedi Çavuş Delgado. "Irmağın nasıl kabardığını görmediniz mi?"

"Yürüyerek gitmeyi kastettim," diye yanıtladı Üsteğmen, "ormandan geçerek yani. Üç, bilemedin dört gün içinde varırız oraya."

"Umudunuzu yitirmeyin Üsteğmenim," dedi Çavuş Delgado. "Yakında yağmur dinecek. Siz de bilirsiniz ki, bu havada değil yola çıkmak, burnumuzun ucunu dışarı çıkarmak bile delilik olur. Orman hep böyledir, onun için dikkatli olmalı."

"Buraya geleli on beş gün oldu," dedi Üsteğmen, "Lanet olsun, tam atama beklediğim ve Yüzbaşı olacağım bir sırada oldu bu. Anlıyor musun şimdi beni?"

"Bunun için bana kızmayın ama Üsteğmenim," dedi Çavuş Delgado. "Yağmur yağıyorsa bu benim suçum mu?"

Tek başınaydı ve bütün gününü beklemekle geçiriyordu. Yağmur yağacak mı, yağmayacak mı; bugün mü gelirler, yoksa yarın mı? diye fal bakmaktan başka bir şey yaptığı yoktu. Oysa daha çok erkendi. Mal da getirecekler miydi ki? Ah, Bagazán'ın Hz. İsası, ah, Bagazán'ın çok Hz. İsası, n'olur çok mal getirsinlerdi, dolu dolu kauçuk, deri getirsinlerdi. Don Aquilino da yiyecek ve giysi getirsindi. Çok mal satmış mıydı Don Aquilino? Fena değil

Lalita, hem de iyi bir fiyata. Ellerine sağlık moruk, dedi Fushia. Ah Meryem Ana, ah, çok Meryem Ana, çok zengin olsunlardı. Çok zengin olsunlardı ve bu adadan ayrılıp uygar insanların arasına karışsınlardı ve de evlensinlerdi. Öyle değil mi Fushia? Elbette, dedi Fushia. Hem sonra, Fushia da artık değişsindi, onu yeniden sevsindi ve gece olsundu: Senin hamakta mı sevişeceğiz? Evet. Soyunayım mı? Evet. Emeyim mi? Evet. Hoşuna gidiyor mu? Evet. Achualelerden daha mı çok mutlu ediyorum seni? Evet. Shapra'dan da mı daha çok? Evet, evet, Lalita. Ve bir çocukları daha olsundu. Bakın, Don Aquilino, bana benzemiyor mu? Gördünüz mü ne kadar büyüdü? Huambisaların dilini Hıristiyancadan daha iyi konuşuyor. Canın sıkılıyor mu Lalita? diye sordu yaşlı adam. Biraz, dedi, Lalita, artık beni sevmiyor. Sana kötü mü davranıyor? diye sordu Don Aquilino, Achualeleri, Shapra'yı kıskanıyor musun? Bu durum beni çok kızdırıyor Don Aquilino, dedi. Ama konuşacak kimse olmayınca onlara yakın davranmak zorunda kalıyorum, biliyor musun? Kızları Pantacha'ya, Nieves'e ya da Huambisalara peşkeş çekince öyle üzülüyorum ki. Bugün gelirler miydi ki? Onlar gelmediler ama, o gün öğleden sonra Jum geldi. Tam öğle uykusuna yatmıştı ki, Shapra bağıra bağıra içeri girdi, hamağı bütün gücüyle sarstı. Kolları oynadıkça bileklerindeki boncuklar, boynundaki küçük aynalar dans edip şıngırdıyordu. Ne oldu, geldiler mi? Hayır, dedi kadın, onlar gelmedi, ama daha önce kaçan o Aguaruna geldi. Lalita kalktı onu karşılamaya gitti. Orada, kaplumbağa havuzunun yanındaydı. Getirdiği çipuraları tuzluyordu. Nereye gittin Jum? dedi Lalita, hem neden gittin? Ne yaptın bu zamana kadar? Öteki susuyordu. Hiç gelmezsin sanıyorduk. Jum saygıyla elindeki çipuraları uzattı ona; bunları ona getirmişti. Gittiğinde nasılsa, geldiğinde de öyleydi: Kafası kazınmış, sırtında, *achiote*'y-

le boyanmış, kırbaç izini andıran çizgiler. Seni aramaya gittiler, dedi Lalita, sana öyle gereksinimleri vardı ki. Neden kaçtın hoşça kal bile demeden? Söyle Tanrı aşkına, Bizimkiler Rimachi Gölü'nün orada bir yere gittiler, Muratoları tanır mısın, yürekli insanlar mıdır? Patronla dövüşürler mi, yoksa kauçuğu kuzu kuzu teslim mi ederler? Ha, Jum? Huambisalar onu aramaya gittiler. Bana kalırsa onu öldürürler patron, dedi Pantacha, ondan nefret ediyorlar çünkü. Sanmam, dedi Kılavuz Nieves, çoktandır iyi geçiniyorlardı. Yaparlar mı yaparlar, dedi Fushía, bu mendeburların ne yapacağı belli mi olur. Ama öldürmediler işte beni, dedi Jum, ta aşağılara kadar gittim ve gördüğün gibi de döndüm. Kalacak mısın peki? Evet. Patron biraz bozuk çalar, ama aldırma Jum, dedi Lalita. Öfkesi çabuk geçer onun, hem aslında seni sever de. Biraz delidolu bir adam bu Lalita, dedi Fushía, ama bize büyük yararı dokunuyor, çünkü insanları kandırmasını biliyor. Şu Hıristiyanlar şeytandan da beter diyor, onlara uzun uzun nutuklar atıyor, patronlar sizi kazıklıyor, size yalan söylüyorlar, diyor. Onları nasıl etkilediğini, nasıl sarstığını, ağızlarından girip burunlarından çıktığını bir görsen Lalita. Ve adamlar her seferinde, hiçbir sorun çıkarmadan kauçuğu teslim ediyorlar bize. Onlara ne diyorsun da inanıyorlar Jum, haydi anlat bana biraz, dedi Lalita. Ama bir gün onu öldürüverecekler, dedi Fushía, lanet olsun, onun gibisini bir daha nerede buluruz? Yeniden Urakusa'ya dönmek istediğin doğru mu? diye sordu Lalita. Hıristiyanlardan nefret ediyormuşsun, öyle mi? Bizden de mi nefret ediyorsun yoksa? Evet patroniçe, dedi Pantacha, çünkü Hıristiyanlar onu çok kötü dövmüşler. Durum böyleyse, neden uyurken bizim de gırtlağımızı sıkmıyor, dedi Nieves. Yapmaz, çünkü biz onun öcünü almasına yardımcı oluyoruz, dedi Fushía. Onu bir *capirona*'ya astıkları doğru mu? diye sordu Lali-

ta. Biraz delidoludur ama kötü bir adam değildir Lalita, dedi Fushía. Oranı buranı yaktıklarında bağırdın mı? diye sordu Lalita. Öyle kurnazdır ki, hiçbir zaman faka basmaz, dedi Fushía, ne kara ne de balık avcılığında üstüne vardır. Karın var mıydı? diye sordu Lalita. Öldürdüler mi yoksa onu? Yiyecek hiçbir şey bulamasa gidip ormandan *paujile* ya da *anuje* getirir, keklik bile avlar, dedi Fushía. O kırbaç izlerini unutmamak için mi boyuyorsun her yanını? Bir keresinde zehirli ok fırlatan borusunu bir üflemiş, *chuchupe*'nin[1] birini öldürüvermişti Lalita, gözlerimle gördüm. Bizi düşman gibi mi görüyorsun Jum? Onların ticaretini engelledikçe, öcünü de parça parça alıyor, dedi Fushía, bana güzel gözlerimin hatrı için yardım ettiğini düşünmüyorsun herhalde. Bir keresinde onu ırmağın kıyısında görmüştüm, dedi Pantacha, alnındaki yara izine dokunup dokunup boşluğa nutuk atıyordu. Böylesi benim daha çok işime geliyor, dedi Fushía. Öcünü alıp almadığı benim umurumda bile değil. Ama Aguaruna dilinde konuşuyordu, diye sürdürdü Pantacha, bu yüzden dediklerinden hiçbir şey anlamadım. Aquilino ne zaman kayığıyla görünecek olsa, Huambisalar ağaçtan dökülen olgun meyveler gibi, patır patır iskeleye atlarlar kapokların dallarından. Tuzu ve içkileri kapışmak için bağıra çağıra koşarlar. Peki Jum hiçbir şey istemez mi? Hayır. Gömlek de mi? Hayır. İçki? Hayır. Pala? Hayır. Peki ya tuz? Hayır. Ötekiler sevinçten havalarda uçarak kendilerine dağıtacağım şeylerin başına üşüşürler, ama Jum hiçbir şey istemez, dedi Fushia. Nereye gitmiştin ki Jum? diye sordu Lalita yeniden. İşte oraya gitmiştim, ama geldim. Kılavuz geldiğine sevinecek, dedi kadın, Nieves senin arkadaşındır değil mi? Evet,

1. Bir tür zehirli çıngıraklı yılan. (Y.N.)

dedi öteki. Balıklar için teşekkür ederim, ama keşke onları tuzlamasaydın. Adlarını söylemedim ona patroniçe, dedi Kılavuz Nieves, adlarını bilmiyordu, yalnızca iki beyaz var, dedim, başka da bir şey söylemedim. Patronlardan nefret ediyordu ve onların kendisine mutsuzluktan başka bir şey getirmediğini söylüyordu. Seni aldattılar mı? diye sordu Lalita, senden bir şey mi çaldılar? Benden kılavuzluk yapmamı istediler, dedi Nieves. Konuşalım istiyorum Jum, dedi Lalita, hem eskiden neden bana sırtını dönerdin seninle konuşmak istediğimde? Öteki yanıt vermedi. Utanır mıydın? Bunu sana getirdim, dedi Jum, Huambisa kanlarına söyle de şunun kanını akıtsınlar. Geyik yavrusu mu bu? Evet, dedi Jum saygılı bir ses tonuyla, geyik yavrusu. Tamam, dedi Lalita, bunu yeriz şimdi, yalnız sen git de biraz odun kes. Aç mısın? diye sordu Jum. Hem de nasıl, dedi kadın. Gittiklerinden bu yana hiç et yemedim. Sonra evlerin oraya dönüp kulübeye girdiler. Aquilino'ya bak Jum, dedi Lalita, nasıl, büyümüş mü biraz? Evet. Yerlilerin dilini Hıristiyanlarınkinden daha iyi konuşuyor, biliyor musun? Evet. Çocuğun var mı Jum? Eskiden vardı ama şimdi yok, dedi öteki. Çok muydu? Hayır, azdı, dedi Jum. Ve tam o sırada yağmur yağmaya başladı. Kapokların üstünde yükselen koyu renkli, kalın bulutlar iki gün boyunca kapkara bir su boşalttılar tepelerinden aşağı. Adanın her yanı balçıkla kaplandı. Lagünün üstünü bulanık renkli bir sis bastı ve kulübenin kapısının önüne bir sürü kuş ölüsü düştü. Zavallıcıklar, dedi Lalita, herhalde uzak yerlerden geliyorlardı. Derileri, kauçuğu koruyun, dedi Fushia, çabuk olun mendebur herifler. Yoksa sizin derilerinizi yayarım bu kumsala. Sığınacak bir yer bulun çabuk, kuytu bir yer bulun da ateş yakalım. Ateş yakalım da otlarımı kaynatayım, diye düşündü Pantacha. Nieves ise, tıpkı Huambisaların yaptığı gibi tütün çiğniyordu. Bu kez de bir şeyler getirecek misin

bana? diye sordu Lalita, Kılavuz'a, kolyeler, bilezikler, güzel tüyler, çiçekler getirecek misin? Beni seviyor musun? Ya patron öğrenirse? Öğrense ne olur ki? dedi Kılavuz, alt tarafı küçük bir armağan. Çünkü hastalığım sırasında siz bana çok iyi baktınız. Temiz, görgülü bir adam bu, diye düşündü Lalita, beni her gördüğünde şapkasını çıkartır. Hem zaten Fushia beni öylesine aşağılıyor ki. Gerçekten çok mu sivilce var yüzümde? Fushia bir duysa, bunu yanımıza bırakmaz ama, Kılavuz'un gözleri de öyle bir parlıyor ki ben yanından geçerken. Beni düşünüyor mu acaba? Okşamak istiyor mu beni? Ya da kollarının arasına almak? Soyun da gel hamağıma, der mi bana? Dudaklarından öpmemi ister mi? Ya da sırtından? Ah, Hz. İsa, ah, çok Hz. İsa, n'olur hemen bugün geliverseler.

Ortaya çıkışları bir bolluk yılına rastladı: Toprak sahipleri gece gündüz kamyon kamyon pamuk toplayışlarını kutluyor, Piuralılar Merkezi'nde ve Grau Kulüp'te Fransız şampanyası tokuşturuluyordu. Temmuz ayında hem kent bayramı, hem de ulusal bayram onuruna bir geçit töreni düzenlendi, halk baloları yapıldı, kumluğun üstüne yarım düzine kadar sirk çadırı dikildi. Önemli kişiler danslı toplantılarda çalmaları için Lima'dan bir dolu orkestra getirttiler. Daha bir sürü şey oldu bu yıl boyunca: Chunga, Doroteo'nun küçük barında çalışmaya başladı, Juana Baura ve Patrocinio art arda öldüler ve Piura'da sular o kadar çok yükseldiği halde bir kez bile su baskını olmadı. Açgözlü yolcu kafileleri, pamuk simsarları kente üşüştüler. Ürün örnekleri barlarda elden ele geçiyordu. Yeni mağazaların, otellerin açılışı yapılıyor, özel mahalleler kuruluyordu. Ve bir gün, kentin içinde bir haber yayıldı, uğultuyla dolaşarak: *Irmağın kıyısında, mezbahanın arkasında bir genelev var!*

Bu bir ev değildi; kocaman bir garaj kapısının dışarıdan örttüğü, kuru tuğladan örülmüş sağlı sollu küçük odaların bulunduğu dar bir sokaktı. Girişte kırmızı bir fener yanıyordu. Dip taraftaki bar, fıçıların üzerine oturtulmuş tahtalardan oluşuyordu. Tam altı sermaye kadın vardı içerde; yaşlı, etleri pörsümüş, yabancı kadınlardı bunlar. *Yangından paçasını kurtarmış olanlar bunlar*, diyordu şakaya meraklı olanlar, *baksanıza geri dönmüşler.* Mezbahanın oradaki Ev'in müşterisi, her zaman, ilk günkü kadar çok oldu. Gelenlerin hepsi alkolik ve elbet hepsi erkekti. Derken, *Ecos y Noticias*'ta, *El Tiempo*'da, *La Industria*'da art arda imalı fıkralar, kınama mektupları yayımlanmaya başladı. İşte o zaman, Castilla Mahallesi'nin tam ortasında ve hiç kimsenin beklemediği bir anda, ikinci bir genelev ortaya çıktı. Burası öteki gibi dar bir sokak değil, bahçesi ve balkonu olan ahşap bir evdi. Mezbahanın oradaki genelevin kapatılmasını isteyen dilekçeleri yazanlar, yani kadınlar ve papazlar, davayı ve umutlarını yitirerek işin ardını bıraktılar. Bir tek Peder García pes etmedi: Merino Alanı'ndaki kilisenin kürsüsüne çıkıyor; vaazlarında yapılanların tümden günah olduğunu büyük bir öfkeyle ve inatla söylüyordu. Başlarına gelecek felaketin haddi hesabı yoktu anlattıklarına bakılırsa. *Tanrı onlara bolluk dolu bir yıl sunmuş, oysa onlar bunun değerini bilememişlerdi. İşte bu yüzden, yıllarca kıtlığa boyun eğeceklerdi.* Ama Peder García'nın öngörüsü gerçekleşmedi ve ertesi yılın pamuk ürünü bir önceki yıldan daha iyi oldu. Bu kez kentte iki değil, dört genelev bulunuyordu ve bunlardan birisi katedralin burnunun dibindeydi. Lüks ve oldukça ağırbaşlı bir yerdi burası. Sermayeler de pek o kadar yaşlı değildi. Beyaz kadınlardı bunlar ve büyük bir olasılıkla başkentten gelmişlerdi.

Yine aynı yıl, Chunga ve Doroteo birbirlerine şişe atarak tartıştılar. Sonunda, Chunga, elindeki belgelere da-

yanarak polise küçük barın yalnızca kendisinin olduğunu kanıtladı. İşin altında nasıl bir hikâye vardı, ne biçim bir gizli alışveriş yapılmıştı, işte orası pek anlaşılamadı. Ama sonuç olarak, o günden sonra bar, Chunga'nın oldu. Tezgâhını titizlikle ve hoşgörüyle yönetiyor, sarhoşların kendisine saygıda kusur etmemesini sağlıyordu. Kolayca tanımlanabilen kadınlardan değildi o. Çok ender şaka yapardı. Yanık tenli ve altın kalpliydi. Tezgâhın arkasındaki simsiyah saçlar her zaman bir filenin içine tıkıştırılmış olurdu. Dudakları incecikti, var mı yok mu anlamak olanaksızdı. Çevresindekilere öyle kayıtsız bakardı ki, insanlar onunla dalga geçecek yürekliliği kendilerinde bulamazlardı. Her zaman topuksuz ayakkabı ve çorap giyerdi. Giysileri öyle genişti ki, iriyarı bir erkeğe bile olabilirdi. Dudaklarına hiç ruj sürmez, tırnaklarını da törpülemezdi. Yanaklarına allık sürdüğü de görülmemişti. Ama kılığındaki ve tavırlarındaki onca tersliğe karşın, sesinde kadınlığını anımsatan bir şeyler vardı, kaba saba konuşsa bile. Ağır ve köşeli elleriyle masaları, iskemleleri kolayca taşır, şişelerin kapaklarını eliyle açabilirdi. Bu güçlü kuvvetli yapısıyla olay çıkaranların hadlerini bildirmek onun için hiç de zor değildi. Bu kadar sert ve katı yürekli olmasına, Juana Baura'nın öğütlerinin neden olduğu söylenirdi. Juana Baura, ona erkeklere tepeden bakmayı, parayı büyük bir aşkla sevmeyi ve yalnızlığa alışmayı öğütlemekten başka bir şey yapmamıştı, yanında olduğu sürece. Çamaşırcı kadın öldüğünde, Chunga onun için debdebeli bir cenaze töreni düzenlemişti: Herkes bütün bir gece boyunca istediği kadar tavuk suyu, kahve ve likör içmişti. Orkestra, önde Arpçı olduğu halde törene geldiğinde, Juana Baura'nın ölüsünün başında bekleyenler onları tedirgin bakışlarla ve gizlice süzmüşlerdi. Ama Don Anselmo ile Chunga kucaklaşmamışlardı. Chunga, Genç ve Bolas gibi, onun da elini sıkmakla yetinmişti. Onlara

yolu göstermiş, aynı mesafeli tutumu onlara karşı da takınmıştı. Hüzünlü parçalar çaldıklarında onları dikkatle dinlemişti. Artık kendi kendisinin efendisi olduğu her halinden belli oluyordu. Ağırbaşlı ve son derece sakin davranıyordu. Arpçı'ysa, tersine, kederli ve sıkıntılı bir hava içindeydi. Söyledikleri, şarkıdan çok duayı andırıyordu. Derken küçük bir çocuk gelmiş ve mezbahanın oradaki Ev'de beklendiklerini duyurmuştu, sekizde orada olmaları gerektiği halde saat on olmuştu. Mangache'ler, Juana Baura öldüğüne göre, Chunga artık yaşlı Arpçı'yla birlikte Mangachería'da yaşar, diye konuşuyorlardı aralarında. Ama Chunga kapağı bara atmıştı. Anlatılanlara bakılırsa, tezgâhın altındaki hasır bir şiltenin üzerinde yatıp kalkıyordu. Chunga'yla Doroteo'nun ortaklıklarının sona erdiği ve Chunga'nın barı tek başına ele geçirdiği günlerde, Don Anselmo'nun orkestrası artık mezbahanın oradaki Ev'de değil, Castilla'daki Ev'de çalışıyordu.

Chunga'nın barı kısa sürede hızla gelişti. Duvarları kendisi hiç kimsenin yardımı olmaksızın boyadı, fotoğraf ve gravürlerle süsledi, masaları, rengârenk çiçekli muşambalarla kapladı. Ayrıca, yemek yapması için bir de kadın tuttu. Küçücük bar, yavaş yavaş, işçilerin, uzun yol sürücülerinin, dondurma satıcılarının ve zabıta görevlilerinin yemek yedikleri bir lokantaya dönüştü. Doroteo Chunga'yla bozuştuktan sonra çekip gitmek ve Huancabamba'ya yerleşmek zorunda kaldı. Piura'ya ancak yıllar sonra döndü. Herkes, *şu hayatın cilvesine bakın*, diyordu, *basit bir müşteri olmanın dışında barla hiçbir ilişkisi kalmadı.* Eskiden kendisinin olan bu işletmenin geçirdiği gelişmeyi gördükten sonra, bayağı dertleniyor olmalıydı. Ama bir gün, restoran-bar kepenkleri indiriverdi ve Chunga birden ortadan kayboldu. Bir hafta kadar sonra, peşinde birçok işçiyle mahalleye geri döndü. Adamlar kerpiç duvarları bir bir yıktılar, yerlerine tuğla duvarlar diktiler.

Pencereler açtılar duvarlarda ve çatıyı da söküp yerine sacdan bir levha koydular. Chunga her zamanki çalışkanlığı ve dudaklarından hiç düşürmediği gülümsemesiyle, günlerini işçilere yardım ederek geçiriyordu. Yaşlılar bu durumdan bayağı etkilenmişlerdi. Kuşkuyla geçmişten söz ederek birbirlerinin yüzüne bakıyorlardı. Ne anlatmak istedikleri gözlerinden açıkça okunuyordu. "Orayı yeniden diriltiyor dostum," "böyle babaya böyle evlat," "kalıtsal bir huy bu," diyorlardı. O sıralarda orkestra artık Castilla'daki Ev'de çalmayı bırakmış, Buenos Aires Mahallesi'ndekiyle anlaşmıştı. Arpçı, çaldıkları yere giderken, Genç ve Bolas'tan mahallede bir mola vermelerini istiyordu: Kumluğu tırmandıktan sonra şantiyeye varıyorlardı. Yaşlı adam orada, görmeyen gözleriyle çevreyi kolaçan ediyor, nasıl, işler ilerliyor mu bari? Kapıları takmışlar mı? Yakında biter mi? Neye benziyor burası? diye sorup duruyordu. Soru soruş biçimi ve kaygılı tavrı duyduğu gururu açığa vuruyordu. Mangache'ler yaptıkları şakalarla onu daha da keyiflendiriyorlardı: *Chunguita hakkında ne diyorsunuz bakalım, o artık zengin bir kadın oldu, yaptırdığı evi siz de gördünüz mü Arpçı?* Bunları duydukça neşeyle gülümsüyordu. Buna karşın, şehvet düşkünü kimi yaşlılar, onunla karşılaştıklarında, *onu bizim için yeniden diriltiyor Don Anselmo*, diyorlardı. Arpçı bu söylenenleri anlamazlıktan geliyor, yüzünde gizemli, şaşkın bir ifade beliriyordu. Gitmem gerek benim, hiçbir şeyden haberim yok, hangi Yeşil Ev'den söz ediyorsunuz siz? diye kaçamak yanıtlar veriyordu onlara.

Bir sabah, Chunga, o kararlı ve başarıdan başarıya koşan havasıyla ve kendinden emin adımlarla Mangacheria'da göründü ve mahallenin tozlu topraklı yollarında Arpçı'nın nerede olduğunu sora sora dolaştı durdu. Sonunda onu, eskiden Patrocinio Naya'nın olan evde uyurken buldu. Yaşlı adam kötü bir yatağa uzanmış, bir

koluyla da yüzünü örtmüş, horluyordu. Göğsündeki bembeyaz kıllar terden sırılsıklam olmuştu. Chunga içeri girdi ve kapıyı örttü. Bu arada, bu beklenmedik ziyaretle ilgili haber bütün mahalleye yayılmıştı. Mangache'ler çevrede dolaşmaya başlamış, bambu kamışların arasından içeri bakıyorlardı. Arada bir kulaklarını kapıya dayıyor, öğrendikleri gizleri birbirlerine anlatarak bütün duyduklarını birleştirmeye çalışıyorlardı. Arpçı bir süre sonra dışarı çıktı. Düşünceli ve hüzünlü bir hali vardı. Orada bekleşen çocuklardan Genç ve Bolas'ı çağırmalarını istedi. Chunga yatağın üstüne oturmuş, gülümsüyordu. Yaşlı adamın dostları geldi sonra; kapı arkalarından kapandı. *Bu, babaya değil müzisyene yapılan bir ziyaret*, diye fısıldaşıyorlardı Mangache'ler, *Chunga'nın işi orkestrayla*. Evde bir saatten fazla kaldılar. Yeniden dışarı çıktıklarında, Mangache'lerin büyük bir çoğunluğu beklemekten yorgun düşmüş, işlerine güçlerine dönmüşlerdi. Ama yine de izlediler onları kulübelerinin pencerelerinden: Arpçı yine uyurgezer gibiydi, sendeleyip duruyor, ağzı yarı açık konuşmaya çalışıyordu. Bu yüzden de tıslayıp duruyordu. Genç'in sıkıntılı bir hali vardı. Chunga Bolas'ın koluna girmişti ve halinden hoşnut görünüyordu. Hep birlikte Angélica Mercedes'in yerine gittiler. *Piqueo*[1] yediler orada, sonra Genç ve Bolas birkaç parça çalıp söylediler. Arpçı'ysa tavana bakıp duruyor, kulaklarını kaşıyordu. Yüzündeki ifade sürekli olarak değişiyordu; gülümsüyor, derken, yüzünde hüzünlü bir ifade beliriveriyordu. Chunga gidince, Mangache'ler onların çevresini kuşattılar. Olan bitenin açıklanmasını dört gözle bekliyorlardı. Don Anselmo sanki yine orada değildi, yitmişti adeta. Genç ise omuz silkiyordu. Yalnızca Bolas

1. Peru mutfağına özgü etli, sebzeli başlangıç yemeği. (Y.N.)

yanıtlıyordu soruları. *Durumunuzdan pek şikâyetçi olmamalısınız moruk*, dedi Mangache'ler, *iyi bir anlaşma bu, hem sonra, Chunguita hesabına çalışmanın insana zararı değil, yararı dokunur. Bundan iyisi can sağlığı. Bu evi de yeşile mi boyayacak?*

"Kafayı iyice bulmuştu, bu yüzden biz de onu hiç önemsemedik," dedi Bolas. Señor Seminario ise gülmekten kırılıyordu.

Ama Çavuş yeniden silahına asılmıştı. Topuyla oynuyor, açmaya çalışıyordu. Çevresinde bulunan herkes bakışmaya, isteksiz isteksiz gülümsemeye, eğreti bir biçimde oturulan iskemlelerde tedirginlikle kımıldamaya başlamıştı. Arpçı'ysa, eskisi gibi içmeyi sürdürüyordu. Rus ruleti mi? Lafları küçük yudumların arasına sıkıştırıyordu. Bütün bunlar da ne demek oluyor evlatlarım? diye söyleniyordu.

"Ne olacak moruk," dedi Lituma, "bakalım erkek görünenler göründükleri kadar erkek mi? Hep birlikte göreceğiz şimdi."

"Lituma'nın öyle sakin durmasını iyiye yormuştum ben," dedi Genç.

Seminario kafasını masanın üzerine eğmiş, kımıldamadan duruyordu. Dilini yutmuş gibiydi. Her zaman küstah küstah bakan gözlerine şimdi şaşkın bir ifade gelmiş oturmuştu. Çavuş sonunda tabancanın topunu açmayı başardı, içindeki mermileri teker teker çıkardı. Onları bardakların, şişelerin ve tepeleme izmarit dolu küllüklerin arasına, kâh dikey kâh yatay olarak sıralamaya başladı. Yaban hıçkırdı.

"Beni asıl yanıltan onun sakinliği oldu," dedi Chunga, "yoksa mermileri boşalttığı sırada çekip alırdım tabancayı elinden."

"Hey, aynasız, ne oluyor sana?" dedi Seminario. "Orada ne oyunu oynuyorsun öyle?"

Sesi çatallaşmıştı. Artık anlamıştım, dedi Genç, Lituma ilk kez şaka yapmıyordu. Arpçı, bardağını masanın üzerine bıraktı, kaygılı bir yüzle havayı kokladı, gerçekten mi kavga ediyorsunuz siz, çocuklarım? diye sordu. Ama böyle yapmamalıydılar, tatlı tatlı Chápiro Seminario'dan söz etmek daha iyi olmaz mıydı? Ama sermaye kızlar masanın çevresini boşaltmaya başlamışlardı bile. Rita, Sandra ve Maribel zıplaya zıplaya, Gelincik ve Ortanca ise kuşlar gibi çığlıklar atarak kaçıştılar. Merdiven başına yığılarak fısıldaşmaya başladılar. Korkudan gözleri fal taşı gibi açılmıştı. Bolas ve Genç, Arpçı'yı kolundan tuttular ve onu neredeyse havada taşıyarak orkestranın bulunduğu köşeye kadar götürdüler.

"Onunla niçin konuşmadınız?" diye kekeledi Yaban. "Gereken şeyleri söylemiş olsaydınız, sizi dinlerdi. Hiç değilse bir kez deneseydiniz."

Chunga denemişti oysa. Sok şu tabancayı yerine, böyle kimi korkutacaksın ki? demişti.

"Demin anama nasıl sövdüğünü kulaklarınla işittin," dedi Lituma. "Üstelik yalnız anama değil, hiç tanımadığı Üsteğmen Cipriano'nun anasına da sövmedi mi? Şimdi göreceğiz bakalım, insanın ağzı bozulunca bileğine güç, yüreğine de cesaret geliyor mu?"

"Ne oluyor sana aynasız?" diye bağırdı Seminario. Bütün bu gösteri de neyin nesi?"

Josefino susturdu onu; duygularınızı saklamaya çalışmanın size bir yararı yok Señor Seminario, dedi. İşi sarhoşluğa vurmanın da âlemi yoktu. Tek çözüm, korktuğunu itiraf etmekti. Ama bunu da gerekli saygıyı göstererek yapmak gerekirdi.

"Onları engellemek için Seminario'nun arkadaşı da çok çabaladı," dedi Bolas. "Haydi bırak şunları da gidelim

dostum, diyordu. Ama Seminario'nun canı sert görünmek istiyordu bir kere; bir tokat da ona patlattı."

"Beni de tokatladı," diye kınadı Chunga. "Şapşal karı, diye bağırdı bana. Bırak beni, diye haykırdı."

"Orospu çocuğu," diye bağırdı Seminario. "Bu oyuna bir son vermezsen seni paspasa çeviririm."

Lituma tamburu ve içindeki beş deliği gözlerinin hizasına getirmiş, tabancayı parmaklarının ucuyla tutuyor, bir yandan da konuşuyordu. Sesi artık iyice bilgiç bir tona bürünmüştü ve insana batıyordu: Önce tabancanın boş olup olmadığına bakılmalıydı, yani içinde mermi kalıp kalmadığına.

"Sanki bizimle değil de, tabancasıyla konuşuyordu," dedi Genç. "Üzerimizde bıraktığı izlenim buydu."

İşte o sırada Chunga yerinden doğruldu ve koşarak dans pistini geçip dışarı çıktı. Kapıyı da tüm gücüyle çarptı çıkarken.

"İşe yarayacakları zaman hiçbiri ortada görünmez," dedi Chunga. "Amiral Grau Garnizonu'na gidip iki aynasız getirmek artık bana düşmüştü."

Çavuş eline bir mermi aldı, özenle yukarı doğru kaldırdı, mavi bir ışık saçan ampule tuttu onu. Mermiyi alıp silahın topuna işte böyle yerleştirmek gerekir, dedi. Daha fazla dayanamayacağım yeğenim, dedi Maymun, yeter artık yaptığın, şu işe bir son ver de Mangachería'ya dönelim. José de katıldı ona, sesi neredeyse ağlamaklı çıkıyordu; silahla çok fazla oynamak iyi bir şey değil yeğenim, haydi Maymun'un dediğini yapalım da çekip gidelim.

"Olup biteni bana doğru dürüst anlatmadığınız için size hâlâ çok kızarım," dedi Arpçı. "Leónlar ve kızlar beni zıvanadan çıkaracak kadar çok bağırıyorlardı, ama bütün bunların olacağını yine de kestiremedim, didişip duruyorlar sanıyordum."

"Ama üstat, olan biteni kim doğru dürüst görebili-

yordu ki?" dedi Bolas. "Seminario da tabancasını çıkarmış, Lituma'nın burnuna sokup duruyordu. Her an silahlardan birinin patlamasını bekliyorduk.

Lituma soğukkanlılığını koruyor, istifini hiç bozmuyordu. Onlara engel olun Don Anselmo, diyordu Maymun, tutun onları, yoksa bu işin sonu felaket olacak. Ancak sizi dinler bunlar. Yaban gibi Rita ve Maribel de ağlıyorlardı. Karısını düşünse aklı başına gelir, diye söyleniyordu Sandra. Kadını düşünmüyorsun, bari doğacak çocuğunu düşün yeğenim, diye yalvarıyordu José, bu kadar inatçı olma, hadi Mangachería'ya dönelim. Sonra birden tok bir ses duyuldu. Çavuş silahın topunu yerine oturtmuştu. İşte böyle sakin sakin, güvenle kapatırsın topu, dedi. Ee, Señor Seminario, daha ne bekliyorsunuz, siz de hazırlansanıza. Ders verir gibi bir hali vardı."

"Tıpkı âşıklar gibi," diye iç geçirdi Genç; "sen dünyanın dilini dökersin, ama hepsi boşunadır. Onlar sanki aya uçmuşlardır o sırada. Elindeki silah Lituma'yı büyülemişti bile."

"Yalnız onu değil, hepimizi büyülemişti," dedi Bolas. "Seminario, sanki uşağıymış gibi, ne dese yapıyordu, Lituma sesini bile yükseltmiyordu oysa. O da silahının topunu çıkardı, bir tanesi dışında, içindeki bütün mermileri çıkardı. Bunları yaparken zavallının parmakları titriyordu."

"Yüreğindeki ses ona, 'artık öleceksin' demiş olmalı," dedi Genç.

"İşte, merminin hangi yuvada olduğuna bakmaksızın, tabancanın topunu şöyle tutacaksınız ve onu hızla, bir rulet gibi döndüreceksiniz," dedi Çavuş. "Zaten ona bu yüzden Rus ruleti adını vermişler ya, öyle değil mi Arpçı?"

"Yeter gevezelik ettiğin," diye çıkıştı Seminario. "Hadi bakalım, başlıyor muyuz pis melez?"

"Dördüncü defadır bana sövüyorsunuz Señor Seminario," dedi Lituma.

"Onları silahların toplarını öyle çevirirken görünce sırtımızdan aşağı kaynar sular boşandı, hissettik bunu," dedi Bolas. "Topaç çeviren iki küçük velede benziyorlardı."

"Piuralıların nasıl adamlar olduğunu görüyorsun değil mi küçüğüm," dedi Arpçı. "O batası gururları yüzünden yaşamlarını ortaya koyarlar da, bana mısın demezler."

"Gururları yüzünden mi?" diye sordu Chunga. "Sarhoştu ikisi de, hepsi bu. Bir de benim başımı derde sokmaktı niyetleri."

Lituma topun üzerindeki parmaklarını gevşetti. Kimin önce başlayacağını belirlemek için kura çekmek gerekiyordu aslında ama, ne önemi vardı canım, davet eden oydu. Böyle dedikten sonra tabancasını havaya kaldırdı, tamam mı, diye sordu ve namluyu şakağına dayadı. Şimdi gözler kapatılır, dedi ve dediğini yaparak gözlerini yumdu, tetik çekilir, dedi ve bastı tetiğe: Önce madenî bir takırtı duyuldu; tak ve ardından Lituma'nın dişlerinin çıkardığı ses. Sarardı birden, orada bulunanların yüzü de en az onunki kadar sarıydı. Ağzını açtı; onunla birlikte herkes ağzını açtı.

"Sus Bolas," dedi Genç. "Ağladığını görmüyor musun?"

Don Anselmo, Yaban'ın saçlarını okşadı ve kareli mendilini ona uzattı. Ağlama artık küçüğüm, dedi, geçti her şey, hem şimdi bütün bunların ne önemi var ki. Genç bir sigara yaktı ve ona verdi. Çavuş tabancasını masaya koymuş, boş bir bira bardağını içmeye başlamıştı usul usul. Kimsenin kendisine güleceğini aklına bile getirmiyordu. Hortlak gibiydi.

"N'olur canınızı sıkmayın," diye yalvardı Genç. "Yoksa fenalaşacaksınız üstat, size yemin ederim ki hiçbir şey olmadı."

"Şimdiye kadar böylesine heyecanlandığımı hiç anımsamıyorum," dedi Maymun, "hiç böyle bir şey gelmemişti başıma," diye telaşla konuştu. "Şimdi artık sana yalvarı-

yorum yeğenim, n'olur kalk da gidelim."

Sanki düşte gibiyim yeğenim, dedi José, bu günü hep hatırlayacağım, pek yamandın doğrusu. Merdivenin başındaki sermaye kızlar da seslerini yükselttiler. Sandra makaraları koyuverdi. Genç ve Bolas, sakin olun üstat, kendinize gelin, diyorlardı durmadan. Seminario masayı sarstı ve susun, diye bağırdı öfkeyle, Tanrı hepinizin belasını versin, şimdi sıra bende. Kesin sesinizi. Tabancayı kaldırdı, şakağına dayadı. Gözlerini kapamadı bile, göğsünü de şişirdi üstelik.

"Tam polislerle mahalleye varmıştık ki, silah sesini duyduk," dedi Chunga. "Arkasından da korkunç bir şamata. Dayandık kapıya ve çalmaya başladık. Polisler neredeyse kapıyı tüfekleriyle ateş ederek kıracaklardı, ama siz yine de açmadınız."

"İçeride daha yeni ölmüş bir adam vardı Chunga," dedi Genç. "O anda kapıyı açmak aklımıza mı geliyordu sanıyorsun?"

"Adam Lituma'nın üstüne yüzüstü kapaklandı," dedi Bolas. "O kadar ağırdı ki, ikisi birden yere yapıştılar. İşte o zaman adamın arkadaşı bağırmaya başladı, Doktor Zevallos'u çağırın, diye haykırıyordu ama herkes o kadar korkmuştu ki, hiç kimse yerinden kımıldayamadı. Hem sonra, artık yararı da yoktu."

"Peki o ne yaptı?" diye sordu Yaban kısık bir sesle.

O, üstünü başını berbat eden kana bakıp duruyordu. Her tarafını yokluyordu, kanın kendi bedeninden aktığına inanmıştı bir kez. Aklına hiç başka bir şey gelmiyordu. Oturup kalmıştı ve kalkmayı da hiç düşünmüyordu. Eli bedeninin her yanında gezinip duruyordu. Aynasızlar ellerinde tüfeklerle içeri daldılar. Sakin olun, diye bağırıyor, bir yandan da içerideki herkesi süzüyorlardı. Kimse yerinden kıpırdamasın, Çavuş'a bir şey olduysa biz size yapacağımızı biliriz. Ama kimse dinlemi-

yordu onları. Dikkafalar ve sermaye kızlar koşuşup duruyor, iskemlelerin arasında itişip kakışıyorlardı. Arpçı da katılmıştı onlara ve artlarından koşuyordu. İçlerinden birinin kolunu yakalayıp, ölen kim? diye sorup duruyordu. Onu epeyce bir sarstıktan sonra yakasını bırakıyor ve bir başkasının koluna yapışıyordu: Kim öldü? Polislerden biri merdivenin başına dikilmiş, kaçmaya çalışanların yolunu kesiyordu. Chunga, Genç ve Bolas Seminario'nun üzerine eğildiler. Ağzı yere yapışmıştı, tabancası hâlâ elindeydi ve saçlarının arasındaki yapışkan bir leke giderek büyüyordu. Arkadaşı yanı başına diz çökmüş, başını ellerinin arasına almıştı. Lituma ise orasını burasını yoklamayı sürdürüyordu.

"'N'oldu Çavuşum?' diye soruyordu polisler, 'Size sövdü, siz de onu devirmek zorunda kaldınız değil mi?' O ise, midesi bulanmış da fazla konuşmak istemiyormuş gibi, her şeye 'Evet,' diyordu," dedi Bolas.

"Bu bey intihar etti," dedi Maymun. "Hem bu olayın bizimle hiçbir ilgisi yok, bizi bırakın da evlerimize gidelim. Evde bekleyenlerimiz var bizim."

Ama polisler kapının önünde barikat kurmuştu. Elleri tetikte, tüfekleri üzerlerine doğrultmuşlardı. Ağızlarından çok gözleriyle sövüyorlardı sanki.

"Biraz anlayış gösterin, acıyın biraz," diye yineliyordu José. "Bırakın da gidelim. Biz yalnızca eğleniyorduk burada, olayın içinde değildik. Söyleyin, neyin üzerine yemin edelim size?"

"Yukarıdan bir çarşaf getir Maribel," dedi Chunga. "Getir de adamın üstüne örtelim."

"Sen soğukkanlılığını hiç yitirmemiştin Chunga," dedi Genç.

"Bu çarşafı artık bir daha kullanamayız," dedi Chunga. "Bu lekeleri çıkarmamız olanaksız."

"Bunların başına da hep böyle garip şeyler gelir,"

dedi Arpçı. "Herkesten başka yaşayıp herkesten başka ölürler."

"Kimden söz ediyorsunuz üstat?" diye sordu Genç.

"Seminariolardan," diye yanıtladı Arpçı.

Sanki daha başka şeyler de söyleyecekmiş gibi, ağzı bir an açık açık kaldı, ama başka bir şey söylemedi.

"Öyle sanıyorum ki Josefino artık beni aramaya gelmez," dedi Yaban. "Çok geç oldu."

Kapı açıktı ve güneş, her şeyi kasıp kavurmak isteyen bir yangın gibi içeri saldırıyordu. Salonun her köşesi ışıl ışıldı. Mahalledeki evlerin damları üzerinde yükselen gökyüzü, çok yukarılarda, hiç ulaşılamayacak bir yerdeydi sanki. Tek bir bulut yoktu. Her taraf masmaviydi. Kum tepecikleri altın gibi yakamozlanıyor, çevrede tek tük ve güdük keçiboynuzu ağaçları göze çarpıyordu.

"Haydi küçüğüm kalk," dedi Arpçı. "Seni götürelim. Böylece taksi parasından da kurtulmuş olursun."

DÖRT

Sırıkların yardımıyla yol alan kanolar sessizce kıyıya yanaşıyor. Fushia, Pantacha ve Nieves kumsala atlıyorlar. Diz çökerek çalılıkların içinde birkaç adım ilerliyorlar. Sessizce konuşuyorlar aralarında. Bu arada, Huambisalar kanoları iyice kıyıya çekip üzerlerini çalı çırpıyla örtüyorlar. Çamurun üzerine açılan ayak izlerini de siliyorlar ve onlar da ormana dalıyorlar. Ötekileri izliyorlar usulca. Ellerinde zehirli ok atan kamışlar, baltalar var. Boyunlarındaysa ok ve yaylar asılı. Bellerindeki sarmaşıktan yapılmış kemerlerden bıçaklar ve içine zehir depolanan katranlı borular sarkıyor. Yüzler, gövdeler, kollar, bacaklar, hepsi dövmelerin ardında görünmez olmuş. Bütün önemli olaylardan önce yaptıkları gibi dişlerini ve tırnaklarını bile rengârenk boyamışlar. Pantacha ve Nieves birer tüfek taşıyorlar. Fushia'nınsa yalnızca tabancası var. Huambisalardan biri yanlarına gelip bir şeyler fısıldıyor, sonra çevik bir hareketle eğilerek yeniden ağaçların arasına dalıyor. Patron şimdi kendisini daha mı iyi hissediyor? Patron kendisini hiçbir zaman kötü hissetmedi ki, bu da nereden çıktı şimdi? Ama patron sesini böyle yükseltmemeli, bu, adamların canını sıkabilir. Huambisaların her biri, dilini yutmuş bir gölge gibi, ağaçların altına sinmiş, çevreyi kolaçan ediyorlar. Aslında hepsinin dav-

ranışları son derece ölçülü. Arada bir parıldayan gözbeklerinin ve kaçamak büzülen dudaklarının dışında hiçbir şey kafayı bulduklarını belli etmiyor. Ne içkinin ne de o uyuşturucu otların kokusu var ağızlarında. Sakin sakin, uzun süre bekliyorlar orada. Birbirlerine bile bakmıyorlar. Derken, keşfe çıkan Huambisa, bir kedi çevikliğiyle ağaçların arasından çıkageliyor. Güneş epeyce yükselmiş. Sarı, sıcak dilleri, adamların *huiro* ile boyanmış tenini yalıyor. Çevrede ışık ve gölgelerden oluşan garip bir tablo var. Çalılıkların rengi daha bir koyulaşmış, ağaç kabukları sanki daha bir sertleşmiş ve pürtüklenmiş. Yukarıdan aşağı, kulakları sağır eden bir kuş cıvıltısı dökülüyor. Fushía yerinden doğrulup gelen adamla konuşuyor, sonra yeniden Pantacha'yla Nieves'in yanına dönüyor: Muratolar ava çıkmışlar. Kadın ve çocuklardan başka hiç kimse yokmuş köyde. Ortalıkta deri ve kauçuk da görünmüyormuş. Durum böyleyse oraya kadar gitmeye değer mi? Evet, diyor patron, ne olacağı bilinmez ki, bakarsın malları saklamışlardır. Huambisalar yeni gelenin çevresine toplanmış konuşup duruyorlar. Tek heceli sözcüklerle ve hiç aceleye getirmeden sorular soruyorlar. O da cılız bir sesle ve sesine el kol işaretlerini, yumuşak baş sallamalarını da katarak karşılık yetiştirmeye çalışıyor. Sonra üç ayrı kümeye ayrılıyorlar. Patron ve Hıristiyanlar öne geçiyorlar. Hiç acele etmeden, birbirlerine koşut olarak, böylece ilerliyorlar. Önlerinde, ellerindeki uzun palalarıyla ormana dalan iki Huambisa var. Üzerine bastıkları toprak hafif bir ses çıkarıyor. Uzun ince otlar gövdeleriyle yüz yüze gelince çıtırdayarak bükülüyor, sonra, onlar geçer geçmez yaylanarak eski yerlerine dönüyorlar. Oldukça uzun bir süre yürüyorlar. Birden, yukarıdan gelen ışığın daha bir netleştiği, daha bir yakınlaştığı görülüyor. Buradaki bitki örtüsü daha seyrek ve daha alçak. Bitki türleri çoğalıyor, eski tekdüzelik göz-

den yitiyor. Güneşin ışınları eğik bir düzlemde aşıyor otları. Duruyorlar. Ormanın bittiği nokta görünüyor uzaktan. Geniş alanı, kulübeleri ve gölün durgun sularını bulundukları yerden görebiliyorlar. Patron ve Hıristiyanlar birkaç adım daha atıp çevreyi gözetliyorlar. Kulübeler çıplak ve kurşuni toprakla örtülü bir tepenin üstüne sıralanmış. Göl, hemen yakınlarından başlıyor. Bomboş izlenimi bırakan köyün arkasında dümdüz ve toprak rengi bir kumsal uzanıyor. Ormanın bir kolu sağ yana doğru uzanmış ve hemen hemen kulübelere dokunuyor. Pantacha eliyle orayı gösterip, Muratolar buradan gelecek, diyor. Çevresinde şöyle bir dönüp konuşmaya, birtakım işaretler yapmaya başlıyor. Çevresine üşüşen Huambisalar onu dinliyorlar. Arada bir, söylediklerini onayladıkları anlamına ellerini, kollarını sallıyorlar. Sonra, birbiri ardından eğilerek oradan uzaklaşıyorlar. İki adımda bir sarmaşıkları aralamak zorunda kalıyorlar elleriyle. Başka türlü ilerlemenin olanağı yok. Patron, Nieves ve ötekiler bakışlarını yeniden köyün üzerinde topluyorlar. Şimdi tek tük yaşam belirtisi var orada: Kulübelerin arasında gidip gelen birtakım gölgeler ve bir kaynaşma çarpıyor gözlerine. Bir şeylerin yavaş adımlarla ve sıra sıra göle doğru ilerlediğini görüyorlar. İnsana benziyor bunlar. Başlarının üstünde testi yastıkları ve testiler var. Yanlarında da köpek ya da ufak çocuk denebilecek kadar küçük gölgeler var. Hep birlikte ilerliyorlar. Nieves bir şey görüyor mu acaba? Kauçuk yok orada patron, ama şu kazıkların üzerine gerdikleri şeyler güneşte kurumaya bırakılmış deriler olabilir. Bu bana bir şey anlatmıyor, diyor patron, çevrede kauçuk ağaçları var. Patronlar daha önceden gelip kauçuğu toplamış olabilirler mi? Bu Muratolar, ah, bu Muratolar yok mu; hep böyle gevşek, yumuşak başlı ve ruhsuzdurlar. Ama en küçük bir tehlikeyle karşılaştılar mı, seve seve ölüme giderler. Huambisalar

gittikçe daha boğuk, daha canlı bir sesle konuşmaya başlıyorlar aralarında. Bir kısmı ayakta, bir kısmı ise ya yere çömelmiş ya da bodur ağaçların dallarına tünemiş. Hepsi oraya bakıyor. Gözlerini kulübelerden, kumsaldaki belirsiz siluetlerden, gezinen gölgelerden ayıramıyorlar. Eskisi gibi uysal uysal bakmıyorlar artık; saldırgan bir ifade gelmiş gözlerine. Aç kalmış bir *otorongo*'nun[1] gözbebekleri nasıl istekle büyürse, onlarınki de aynen öyle büyümüş. Gergin tenleri bile jaguarın o cilalı ve parlak derisini çağrıştırıyor. Elleri duydukları öfkeyi ele veriyor; zehirli ok atan kamışlarını sımsıkı kavramışlar, yaylarını, bıçaklarını yokluyor, kalçalarını şaplaklıyorlar. *Huiro*'ya bulanmış dişleri birer çivi sivriliğinde. Sarmaşıkları ısırıyor, tütün liflerini dişliyorlar. Fushia onlara doğru yaklaşıyor, bir iki şey söylüyor. Homurdanıp tükürmeye başlıyorlar. Aynı anda hem gülümsüyor, hem de kavga ararcasına yüzlerini buruşturuyorlar. Fushia Nieves'in yanına gidip bir dizini yere koyarak çömeliyor, bir kez daha kolaçan ediyor çevreyi. Siluetler bu kez gölden yukarı çıkıyorlar. Bitkin ve uyuşuk bir halde, kulübelerin arasında dolaşıyorlar. Orada burada ateşler yakılmış, küçük, gri bir ağaç göğe uzanmaya çalışıyor. Bir köpek havlıyor, Fushia ve Nieves bakışıyorlar, Huambisalar kamışlarını ağızlarına götürüyorlar. Kulaklarını ormanın bittiği yere dikip gözleriyle köpeği arıyorlar, ama o kendisini göstermiyor. Arada bir saklandığı yerden havlamayı sürdürüyor. Günün birinde, gene böyle köylerden birine saldırırken, askerler evlerin içine saklanıp da karşılarına çıkıverirlerse? Hiç aklına böyle bir şey geldi mi patron? Hayır, asla. Bu gelmedi ama, her yolculuk dönüşünde askerlerin adada bekliyor olabileceklerini ve bizi kumsalda ör-

1. (İsp.) Jaguarın yerel dildeki adlarından biri. (Y.N.)

dek gibi avlayacaklarını sık sık düşünmüşümdür, diyor Fushia. Her şeyin yakılıp yıkıldığını, Huambisaların karılarının öldürüldüğünü, kendi karımınsa askerlerce götürüldüğünü görür gibi olurum. Başlangıçta bu biraz korkutmuştu onu, ama şimdi yalnızca öfkelendiriyordu. Sinirleniyordu, o kadar. Patron hayatı boyunca hiçbir şeyden korkmamış mıydı? Asla, yoksul insanlar o korku denen illete bir kez yakalandılar mı, yaşamları boyunca yoksulluktan kurtulamazlar. Ama bu görüş pek tutmuyor, diyor Nieves, ben oldum bittim yoksulum ve bu yoksulluk da korkunun önünü alamıyor. Nieves yazgısına boyun eğebilir ama, patron asla. Bugüne değin şansım yaver gitmedi, ama bu gelip geçici bır şey, diyor Fushia, er geç zenginler sınıfına gireceğim. Bundan kimsenin kuşkusu yok patron diyor Nieves, sen neyi istemişsen elde etmişsindir. Ve birden, sabahın sessizliğini yırtan bir çığlık duyuluyor: Ormanın köye doğru uzanan kolundan, birileri ok gibi fırlıyor. Neredeyse çırılçıplak, hızla koşuyorlar. Ellerini kollarını sallayıp yokuşu tırmanıyor, köye doğru atılıyorlar. Aralıklı olarak koşanlar arasında, Pantacha beyaz donuyla hemen göze çarpıyor. *Chicua*'nın alaycı kahkahasını anımsatan çığlıklar, onun gırtlağından çıkıyor. Bir sürü köpek havlıyor şimdi, evlerden dışarı gölgeler fırlıyor. Ulumalar, çığlıklar her yanı sarıyor. Direnmeye çalışanların çırpınmaları, sendeleye sıçraya kaçmaya çalışanların birbirlerine çarparak çıkardıkları sesler bütün yokuşu kaplıyor. Kaçışan gölgeler neden sonra ormana doğru yöneliyorlar. Patron ve adamları onları şimdi daha iyi görebiliyorlar: Kadın bunlar. Saldırıya katılanların öncüleri; cırtlak renklere bulanmış ilk insan bedenleri sonunda tepenin başına vuruyor. Nieves ve Fushia'nın arkasındaki Huambisalar sabırsızlanarak yerlerinde tepiniyor, atlayıp zıplıyorlar, ayaklarının altındaki bütün bitki örtüsü titreyip sarsılıyor. Öyle tiz çığlıklar

atıyorlar ki, kuşların sesleri duyulmaz oluyor. Patron başını çevirip adamlarına alanı ve koşuşturan kadınları gösteriyor: Artık gidebilirsiniz. Ama onlar, oldukları yerde birkaç saniye daha dikiliyor, göğüslerini yumruklayıp aslanlar gibi kükreyerek kendilerini kışkırtıyor, tepiniyorlar. Solukları sıklaşıyor. Sonra birden, içlerinden biri elindeki kamışı havaya kaldırıp koşmaya başlıyor. Kendisini çıplak araziden ayıran çalılığı hızla aşıyor, üzerinde hiçbir bitkinin yeşermediği yere vardığı anda, ötekiler de fırlıyorlar. Öylesine boğuk sesler çıkarıyorlar ki, boyun damarları şişiyor. Kılavuz ve Fushía gözleriyle onları izliyorlar. Kadınlar, çıplak araziye ulaştıklarında kollarını havaya kaldırıyor, gökyüzüne bakıyorlar, sonra başlarını yere indirip bir cayırtı koparıyorlar. Sonra birbirlerinden kopuyorlar. Herkes kendi başının çaresine bakmak istercesine, dört bir yana dağılıyor. Atlıyor, oraya buraya koşuşuyor, düşüp kalkıyor, üstlerine abanan kırmızılı siyahlı gövdelerin altında gözden kayboluyorlar. Fushía ve Nieves, önlerinde arkalarında kopan çığlıkların arasında ağır ağır ilerliyorlar. Tepeyi çıktıklarında toz topraktan görünmüyorlar. Işıklı bir toz bulutunun arasından çıkar gibi bir halleri var. Huambisalar ise Murato köyünün içinde gezinip duruyor, kulübelerin arasında volta atıyorlar. İncecik duvarları tekmeyle yerle bir ediyorlar. *Yarina*'dan yapılmış damları palalarıyla alaşağı ediyorlar. İçlerinden biri boşluğu taşlayıp duruyor. Bir başkasıysa yanmakta olan bir ocağı söndürmeye uğraşıyor. Sarhoşluktan mı, şaşkınlıktan mı bilinmez, hepsi de sendeleyip duruyor, yorgunluktan ayakta duracak halleri yok. Fushía peşlerine düşüp onları omuzlarından yakalıyor, sarsıyor, soru yağmuruna tutuyor, birtakım buyruklar veriyor. Tepeden tırnağa tere batmış olan Pantacha ise bir küpün üstüne tünemiş. Gözleri yuvalarından fırlamış, ağzı dehşetle açılmış. İçinde yaşlı bir adam vardı patron,

diyor saldırıya uğramamış biricik evi göstererek, engelleyemedim onları patron, adamın kafasını kestiler. Huambisalardan bazıları artık iyiden iyiye yatışmış. Kafalarını uzatıp orayı burayı kolaçan ediyor, topladıkları derileri, kauçuk topaklarını ve örtüleri sırtlayıp alana yığıyorlar. Şamata artık iyice yoğunlaşmış. Huambisaların üçü bir sürü kadını bambudan bir kafesin içine tıkmışlar. Karşılarına geçmiş, çığlık atan kadınlara eşlik ediyorlar. Gürültünün kaynağı bu. Patron ve Nieves kulübenin içine dalıyorlar: Yerde, diz çökmüş iki Huambisa'nın ortasında bir ceset var. Bacakları kısa ve buruş buruş. Adamın tahta bir kılıfın altındaki cinsel organı ve çıplak karnı görülüyor. Eciş bücüş ve kılsız bir gövdesi var. Toprak rengi derisinin altından kaburgaları sayılıyor. Huambisalardan biri başını çevirip onlara bakıyor ve üzerinden hâlâ narçiçeği renginde kanlar süzülen kesik başı gösteriyor. Kemikleri fırlamış omuzların arasındaki kocaman yaradan, düzensiz aralıklarla ve oluk oluk kan akıyor. Mendebur herifler, diyor Fushia, herifi kesmişler de bakmıyorlar bile. Ama, Nieves onu dinlemiyor: Bir çağanoz gibi geriye doğru sıçrayarak kulübeden çıkıyor. Huambisaların hiç de etkilenmiş gibi bir halleri yok, sessiz sessiz, elini kolunu sallaya sallaya bağırıp çağıran ve tabancasının kabzasını kavrayıp kavrayıp bırakan Fushia'yı dinliyorlar. O sustuktan sonra da kulübeden çekip gidiyorlar. Nieves hâlâ orada, duvara dayanmış kusuyor. Olanağı yok, bu korku denen illeti yenemeyeceğim, diyor Kılavuz. Ama bunda utanacak bir şey yok ki, diyor Fushia, herkesin midesi bulanabilir. Ah, şu sersemler. Bunların adamı kesmesini önleyemediğine göre, Pantacha'nın burada işi ne ki? Biz boşuna mı buyruk veriyoruz yani? Bu sersemler hiçbir şey öğrenemeyecekler. Lanet olsun hepsine. Bir gün, sıra bunların kafasının kesilmesine gelecek. Bu işi adamın kafasına bir kurşun sıkarak yapmış olsalar neyse.

Lanet olsun hepsine. Adamların kıçına art arda birkaç tekme yapıştırıyor. Lanet olsun hepsine. Ben size gösteririm buyruklara uymamayı, lanet olsun hepinize. Yeniden alanın oraya geliyorlar. Onların geldiğini görünce Huambisalar iki yana açılıyor. Her şeyi toprağın üstüne sıralamışlar: Timsah, geyik, yılan ve pekari derileri; sukabakları, kolyeler, kauçuk topakları, sığırkuyrukları. Gürültü etmeden duramayan ve birbirlerinden de bir türlü kopmayan kadınlar, kendilerini tutsak edenlere öfkeyle bakıyorlar. Köpekler havlıyor ve Fushia arkasını ışığa vererek derileri teker teker inceliyor. Kauçuğun ağırlığını kestirmeye çalışıyor. Nieves geri çekilip bir ağacın gövdesine oturuyor. Pantacha da onun yanına geliyor. Adam belki de büyücüydü, değil mi? Kim bilir, belki de öyleydi. Ama şu var ki, adam kaçmaya bile kalkışmamıştı. İçeri girdiğimizde, oturduğu yerde sakin sakin otları yakmakla meşguldü. Bağırdı mı? Bilmem, belki de bağırmıştır, ama ben duymadım, önce onları durdurmaya çalıştım, ama başaramayınca bari çekip gideyim, diye düşündüm ve öyle de yaptım. Bacaklarım titriyordu, altıma ettim de farkına bile varmadım. Evet, evet, patron çok kızgın. Ama bu kadar çok öfkelenmesinin nedeni adamın öldürülmüş olması değil; o, buyruklarına karşı gelindiği için kızıyor. Sence de öyle değil mi? Evet. Hem, hemen hiçbir şey yok burada; bu derilerin hepsi eskimiş ve yıpranmış. Kauçuk da en kötü cinsten. Patron epeyce söylenecek. Ama neden geldik ki buralara? Hem üstelik ben de hastayım. Biz Hıristiyanız, onlarsa yabani. Adada Chuncho'ların Chuncho olduğunu unutuyoruz, ama buralara gelince iş değişiyor, hemen kendilerini ortaya koyuveriyorlar. Katlanılacak şey değil böyle yaşamak. Ah şurada biraz *masato* olsaydı da biraz kaynatıp içiverseydim. Bak, görüyor musun, patron adamlarla tartışıyor. Kızacak bu işe, hem de çok kızacak. Fushia, çevresini alan Huam-

bisaların arasında kaybolmuş gibi. Gün artık iyice ışımış ve Fushía'nın sesi oldukça doğal çıkıyor. Ötekilerse bağırıp çağırıyor, yumruk sallıyor, tükürüyor ve titreyip duruyorlar. Suratlarını örten saç yığınlarının üstünden patronun tabanca tutan eli görünüyor. Fushía silahın namlusunu havaya çevirip bir el ateş ediyor. Huambisalar bir-iki saniye daha mırıldanıp susuyorlar. Bir el daha ateş ediyor; kadınlar da susuyor bu kez. Köpeklerse havlamayı sürdürüyorlar yine de. Patron da neden hemen yola çıkmak istiyor sanki? Huambisalar yorgun, tabii Pantacha da. Üstelik kazandıkları zaferi kutlamak istemeleri de çok doğal. Bu kadar zahmete kauçuk ya da deri için katlanmadılar herhalde, onların derdi biraz gönül eğlendirmek. Bir şey değil, herifler bir gün sinirlenip hepimizi öldürüverecekler. Patron hasta, diyor Pantacha, kendimi onun hasta olmadığına inandırmak istiyorum, ama ne yapayım ki bu böyle. Eskiden o da düşkün değil miydi böyle işlere, o da sevmez miydi hovardalığı? Şimdiyse kadınlara bakmıyor bile, söylenip durmaktan başka da bir şey yapmıyor. Peki, ya istediği kadar zengin olamazsa ne yapacak, deliye dönmeyecek mi o zaman? Fushía ve Huambisalar hararetli hararetli, ama işi zorbalığa dökmeden tartışıyorlar. Canlı, sinirli, lafın dönüp dolaşıp aynı yere geldiği bir konuşma bu. Sesler giderek alçalıyor ve tartışma artık fısıltılarla sürüyor. Bazılarının yüzü gülmeye başlıyor, kadınlarsa birbirlerine sıkı sıkıya yapışmış, sessizce bekliyorlar. Kollarının arasında çocukları ve köpekleri var. Patron için hasta mı dedin? diye soruyor Nieves. Evet, ben de farkındayım bunun. Jum adayı terk etmeden önce, bir gün kulübesine girdiğimde görmüştüm. Achuale kadınları reçineyle bacaklarını ovuyorlardı. Beni görünce, Tanrı cezanı versin, çık dışarı, diye kovalamıştı, çok kızmıştı bana. Hasta olduğunun öğrenilmesini istemiyordu. Fushía bu arada bazı talimatlar veri-

yor: Huambisalar derileri kıvırıp rulo yapıyor, kauçuk topaklarını sırtlıyorlar. Patronun işe yaramaz diye bir kenara ayırdığı eşyaları ayaklarıyla ezip yok ediyorlar. Pantacha ve Nieves topluluğa yaklaşıyorlar. İşler her geçen gün daha da kötüleşiyor, diyor Fushía, bu sersemler boyun eğmek istemiyor, bana kafa tutuyorlar, ama ben onlara gösteririm. Yalnızca eğlenmek istiyorlar patron, hem sonra burada o kadar çok kadın var ki. Onların istediklerini yapmalarına neden engel oluyorsun ki? Şimdi sen de mi katıldın o aptalların arasına yoksa? diye çıkışıyor Fushía Pantacha'ya, bölgenin asker kaynadığının farkında değil misin? Sersem *serrano*[1], eğer bir sarhoş olurlarsa en az iki gün kalırız burada. Bu arada Muratolar geri dönebilirler ya da askerler gelebilir ve bundan en çok zarar göreceklerden biri de sen olursun. Durup dururken başıma dert almak istemiyorum ben, malı ırmağa kadar taşımalıyız, aptallığı bırak, hem de olabildiğince çabuk yapmalıyız bu işi. Huambisaların çoğu kıyıya inmişler bile. Pantacha da onları izliyor. Adamları acele etmeleri için dürtükleyip duruyor, bir yandan da hart hart kaşınıyor. Adamlar ağır ve isteksiz adımlarla yürüyorlar. Köyde kalanlar, elinde silahıyla köy alanına dikilen Fushía'yı gözucuyla süzerek, bir aşağı bir yukarı dolaşıyorlar. Sonunda duvarlar tutuşup yanmaya başlıyor. Huambisalar oldukları yere çakılıp alevlerin bütün kulübeyi sarmasını, kucağına almasını bekliyorlar. Yangın onları biraz da olsa sakinleştiriyor. Sonra onlar da yola koyuluyorlar. Tepeden aşağı uzanan çıplak yolu izleyerek kıyıya yöneliyorlar. Onlar çekildikten sonra yerden avuç avuç toprak alıp ateşin üzerine atan kadınlara bakıyorlar arada bir. Ormana varıyorlar ve palalarını çekip sarma-

1. (İsp.) Dağlı. (Ç.N.)

şıkların, ağaç gövdelerinin, dal budak sarmış köklerin arasına dalıyorlar yeniden. Palaları indire kaldıra, kendilerine loş, dar ve iğreti bir geçit açıyorlar. Plajda toplandıklarında, Pantacha'yla adamları sandalları sık ağaçların arasından, saklandıkları yerden çıkarıp yükleri yerleştiriyorlar. Sonra kıyıdan uzaklaşıyorlar. En başta kılavuzun sandalı var. Elindeki sırıkla ırmak yatağının derinliğini ölçmeye çalışıyor. Bütün bir ikindi, durmaksızın yol alıyorlar. Yalnızca bir kez, karınlarını doyurmak için mola veriyorlar. Ve gece gelip çattığında, dikenli çift *chambira*'ların ardına hemen hemen tümüyle gizlenmiş bir kumsala çıkıyorlar. Bir ateş yakıp azıklarını çıkarıyor, manyok otu kızartıyorlar. Sonra, Pantacha ve Nieves, haydi gel, diye patronu yemeğe çağırıyorlar. Hayır, diyor, canım bir şey yemek istemiyor. Ellerini ensesinde kavuşturarak sırtüstü kumlara uzanmış. Yemeklerini yiyip yan yana uzanıyorlar. Her birinin üzerinde Murato örtüleri var. Patronun hali bana bir garip geldi, diyor Kılavuz, bırak yemek yememeyi, konuşmuyor bile. Bacaklarından sıkıntı çekiyor olmalı, sen de fark ettin değil mi? Güç bela yürüyor ve yolda herkesten geri kalıyor. Bacakları çok acıyor olmalı. Eskiden olsa, kimse ona dünyada pantolonunu ve botlarını çıkarttıramazdı. Karanlıkta fısıltılar birbirine karışıyor, sesler karşıda bir yerlere çarpıp geri geliyor, kapkara geceyi dolaşıp duruyorlar. Böceklerin sesleri, kayalara, otlara ve kıyıya çarpan ırmağın çıkardığı sesler hep iç içe. Ateşböcekleri karanlığın içinde şeytani pırıltılarla ışıldıyor. Bu *akitai*'yi[1] Murato köyünden aldın, seni gördüm patron, diyor Pantacha. Bu ötekilerden daha güzel bir şey. Huambisalarınkinden daha çok desen var üzerinde. Evet, gördüm seni, *akitai*'yi pan-

1. Deniz salyangozu. (Y.N.)

tolonunun içine saklıyordun. Ah, öyle mi? diye soruyor patron, peki söyle bakalım Pantacha, sence Jum neden kaçıp gitti adadan? Lafı niye değiştiriyorsun ki? diye sızlanıyor Pantacha, Shapra kadını için mi aldın bu *akitai*'yi? Âşık mı oldun ona yoksa? Birbirimizin dilini bile anlamıyoruz, diyor Fushia, ona nasıl âşık olabilirim ki? Hem zaten bu kız pek hoşuma gitmiyor. O halde onu bana bağışlayabilirsin değil mi? diye soruyor Pantacha. Evet. Döndükten sonra mı? Aynı akşam mı? Evet, döndükten sonra ve aynı akşam, madem bu kadar istiyorsun. Bu *akitai*'yi niye aldın o zaman? diye üsteliyor Pantacha, yoksa Achuale kadınlarından birine mi götürüyorsun? Yoksa bana onlardan birini devredecek olmayasın? Kimse için değil bu, diyor Fushia, kendim için aldım onu. Böyle kuştüyünden yapılmış şeyleri pek severim. Hem ona baktıkça bu seferi anımsarım, bir anı olur benim için.

I

Bonifacia, kulübenin yanı başında Çavuş'u bekliyordu. Rüzgârın tersine tersine kaldırdığı saçları bir horoz ibiğini andırıyordu. Hani bu haliyle horoza benzemiyor da değildi: Hoşnut görünümü, kumun üstüne sağlamca basan bacaklarının duruş biçimi ve tombul, diri kalçasıyla insanda bu izlenimi bırakıyordu. Çavuş gülümseyerek Bonifacia'nın çıplak kolunu okşadı, şart olsun, daha onu uzaktan görür görmez tahrik olmuştu. Bunu duyunca, kızın yeşil gözleri biraz daha büyüdü, güneşin ışınları kısa birer mızrak gibi gözbebeklerine saplanıyor, titreşimlerle dağılıyordu.

"Botlarını boyamışsın," dedi Bonifacia. "Gören de üniformanın yeni olduğunu sanacak."

Çavuş'un çehresi hoş ve gönül çelen bir gülümsemeyle çevrelendi, öyle ki gözleri yitip gitti.

"Bunları Señora Paredes yıkadı," dedi Çavuş. "Yağmur yağar diye korkuyordum, ama şansım varmış; gökyüzünde küçücük bir bulut bile yok. İnsan kendisini Piura'da sanıyor."

"Giysimi fark etmedin bile," dedi Bonifacia. "Beğendin mi? Yeni giysim bu."

"Doğru söylüyorsun, dikkat edemedim," dedi Çavuş. "Sarı sana gidiyor. Esmer tenli kızlar için en iyi renk bu."

Kolsuz bir giysiydi, dekoltesi kare biçimindeydi ve aşağıya doğru giderek genişliyordu. Çavuş, Bonifacia'yı gülümseyerek tepeden tırnağa inceliyor, bir yandan da kolunu okşuyordu sürekli. O ise, gözleri Çavuş'un gözlerinde, kıpırtısız duruyordu. Beyaz pabuçları Lalita'dan ödünç almıştı. Önceki gün giyip denediğinde biraz sıkmış, canını acıtmıştı, ama onu yine de giyecekti kilisede. Çavuş, Bonifacia'nın ayaklarına baktı; çıplaktı ve kumun içine gömülmüşlerdi. Hayır, onu yalınayak görmek istemiyordu. Belki burada bir önemi olmayabilirdi *Chinita* ama, buradan ayrıldıklarında, artık hep ayakkabı giymesi gerekecekti.

"Önce alışmam gerek," dedi Bonifacia, "biliyorsun ki manastırda sandaletten başka bir şey giymezdim ayağıma. Onlarla bunlar aynı şey değil, sandalet insanın ayağını sıkmaz."

Lalita koridorda göründü: Üsteğmen'den yeni haber getirmiş miydi Çavuş? Uzun saçlarını bir kurdeleyle tuttumuştu. Boynunda incik boncuktan yapılmış bir kolye parlıyordu. Dudaklarına da ruj sürmüştü. İnsanı büyüleyecek kadar güzel bir kadındı evin sahibesi. Yanaklarına allık sürmeyi de unutmamıştı. Evlenmek için sizi seçmemekle hata ettim galiba, dedi Çavuş. Lalita üsteledi: "Üsteğmen dönmedi mi daha? Hiç haber yok mu?"

"Hiçbir haber yok," dedi Çavuş. "Ama bildiğim bir şey var ki, daha Borja karakoluna varmamış. Öyle anlaşılıyor ki çok yağmur yağıyor oralarda. Bu yüzden, geri dönerken yolda kalmış olmaları akla yakın. Ama, siz bu işi neden bu kadar kafanıza takıyorsunuz kuzum, bu Üsteğmen oğlunuz değil ya sizin."

"Gidin buradan Çavuş," dedi Lalita kızgın kızgın. "Nikâh töreninden önce nişanlısını görmek insana felaket getirir."

"Nişanlı mı?" diye parladı Angélica Ana birden. "Ni-

kâhsız yaşayan bir kadın, bir metres demek istiyorsun herhalde."

"Hayır *madrecita*[1]," diye diretti Lalita, sesinin tonu oldukça saygılıydı. "Çavuş'un nişanlısı o."

"Çavuş'un mu?" diye sordu Başrahibe. "Ne zamandan beri? Nasıl oldu bu iş?"

Rahibe anaların hepsi, başlarını, çekingen çekingen duran Lalita'ya çevirdiler. İnanmayan gözlerle, şaşkın şaşkın bakıyorlardı. Elleri karınlarının üstünde kenetlenmişti. Lalita bir yandan gözucuyla rahibeleri süzüyor, bir yandan da dudaklarına yapmacık bir gülümseme yerleştirmeye çalışıyordu.

"Eğer sonradan kötü bir yanını görürsem, bunun başlıca sorumlusu siz ve Don Adrián olursunuz," dedi Çavuş. "Beni bu işe sokan sizsiniz Hanımefendi."

Ağzını açmış, katıla katıla gülüyordu Çavuş. Bütün gövdesi, tepeden tırnağa neşeyle sarsılıyordu. Lalita, kötü ruhları kovalamak ister gibi parmaklarını üfleyip okuyordu. Bonifacia ise Çavuş'un birkaç adım ötesine çekilmişti.

"Kiliseye gidin," diye yineledi Lalita. "Felaketi yalnızca kendi başmıza çağırınakla kalmıyor, onu da durup dururken tehlikeye atıyorsunuz. Neden geldiniz ki buraya?"

Bunu neden bu kadar çok istiyordu acaba? Çavuş ellerini Bonifacia'ya doğru uzattı, *Chinita*'sını daha yakından görmek için gelmişti Hanımefendi, başka bir nedeni yoktu. Kız ise onun elinden kurtulup birkaç adım öteye kaçtı. Tıpkı Lalita gibi, parmaklarıyla haç çıkarıyor, Çavuş'un başına üşüşen kötü ruhları kovmaya çalışıyordu. Çavuş artık iyice keyiflenmişti, çatlarcasına gülüyordu: Büyücüler sizi, ah, sizi büyücüler. Mangache'ler bu büyücü kadınları görseler kim bilir ne yaparlardı. Ama

1. (İsp.) Anacığım. (Ç.N.)

rahibe analar onunla aynı düşünceyi paylaşmıyorlardı. Angélica Ana'nın titreyen yumruğu giysisinin yakasından koparak havayı dövdü, sonra yeniden kayboldu giysisinin kıvrımları arasında: O buraya ayak basamaz, dedi. O sırada, yönetim yapısının önünde, avluda bulunuyorlardı. Yetim kızlar dip taraftaki meyve bahçesinin ağaçları arasında koşuşturup duruyorlardı. Başrahibe'nin kendinden geçmiş bir hali vardı.

"En çok özlediği insan sizsiniz Angélica Ana," dedi Lalita. "Ben ötekilerden, öteki kızlardan daha şanslıyım, çünkü benim birçok annem var, der hep. Bunlardan ilki de *mamita* Angélica, diye yineler durur. Sizin böyle davranacağınızı hiç düşünmemiştir. Tersine, Başrahibe'ye ricada bulunabilmek için bana yalnızca sizin yardımcı olabileceğinizi sanıyordu, anacığım."

"Ne hilekâr, ne kötü ruhlu bir şeytandır o," dedi Rahibe Angélica. Eli yeniden ortaya çıktı ve kayboldu. "Ama beni böyle tavlayacağını sanıyorsa aldanıyor. Alsın çavuşunu da yanına, nereye gitmek istiyorsa oraya gitsin, ama buraya asla giremez."

"Neden kendisi gelmedi?" diye sordu Başrahibe, "kendisi geleceği yerde neden seni gönderdi?"

"Utanıyor da ondan *madrecita*," dedi Lalita. "Kendisini kabul mü edersiniz yoksa kapı dışarı mı edersiniz, bunu bilmiyordu ki. Yani dinsiz doğdu diye, ille de onursuz bir kız mı olması gerekir sizce? Bağışlayın onu anacığım, görüyorsunuz ki artık evleniyor."

'Ben de sizi aramaya gidecektim Çavuş," dedi Kılavuz Nieves. "Burada olduğunuzu bilmiyordum."

Verandaya çıkmış, Lalita'nın yanında parmaklıklara dayanmıştı. Bacaklarında kalın, beyaz bir pantolon, sırtında uzun kollu yakasız bir gömlek vardı. Ayaklarında da kalın tabanlı ayakkabılar vardı. Başı açıktı.

"Gidin artık," dedi Lalita. "Adrián hemen götür onu."

Kılavuz merdiven basamaklarını indi, bacakları sopa gibi kaskatıydı. Çavuş Lalita'ya bir asker selamı çaktı, Bonifacia'ya da göz kırptı. Manastırın oraya doğru ilerlemeye başladılar. Irmağa koşut uzanan her zamanki dar yolu izlemiyor, tepedeki ağaçların arasından yol alıyorlardı. Çavuş kendisini nasıl hissediyordu? Paredeslerin evindeki bekârlığa veda partisi kaç saat sürmüştü? Saat ikiye kadar sürdü, dedi Çavuş. Sonunda Şişko kafayı buldu ve üniformasıyla suya atladı. Burnuma da esaslı bir yumruk indirdi Don Adrián. Üsteğmen'den yeni bir haber var mı? diye sordu Kılavuz. Yine mi bu soru Don Adrián? Hiçbir haber yok, yağmur onları yollarından alıkoymuş olmalı. Kim bilir ne kadar çok söyleniyordur. Şansım varmış ki onunla birlikte beklemek zorunda kalmadım. Evet, orada kalsaydınız, bir sürü zaman kaybederdiniz. Santiago üzerinde gerçek bir tufan varmış, söylendiğine göre. Burada biz bizeyiz Çavuş, onun için açık açık söyleyin, evlendiğiniz için seviniyor musunuz? Çavuş gülümsedi. Gözleri dalıp gitti bir an. Ve birden göğsünü dövdü: Bu kadına sahip oldum ben, onunla bu yüzden evleniyorum.

"İyi bir Hıristiyan gibi davrandınız," dedi Adrián Nieves. "Buralarda insanlar her şeyi yaparlar, ama elden ayaktan düşünceye kadar evlenmeyi akıllarına bile getirmezler. Kızlara laf anlatacağım diye anaların ve Peder Vilancio'nun dilinde tüy biter. Ama yine de herkes bildiğini okur. Sizse tam tersine, onu, daha gebe bile kalmadan tutup kiliseye götürüyorsunuz. Küçük kız halinden çok hoşnut. Dün akşam, ben iyi bir ev kadını olacağım, diyordu."

"Benim memleketimde, gönül asla yanılmaz, diye bir söz vardır," dedi Çavuş. "Ve yüreğim bana onun iyi bir ev kadını olacağını söylüyor."

Ağır ağır ilerliyor, su birikintilerine basmamaya özen gösteriyorlardı. Ama Çavuş'un tozlukları ile kılavuzun

pantolonu daha şimdiden çamur lekeleriyle kaplanmıştı. Tepedeki ağaçlar güneşin ışıklarını süzüp ona belli bir serinlik katıyorlardı. Yukarı bakınca, sanki salınan, ağaçların dalları değilmiş de güneşin kendisiymiş gibi geliyordu insana. Santa María de Nieva Manastırı ayaklarının altında sakin sakin uzanıyor, ırmakların ve ormanın ortasında yaldızlı bir oyuncak gibi ışıldıyordu. Küçük bir tepeyi aşıp yukarı doğru uzanan taşlı topraklı bir patikaya girdiler. Yukarıdaki küçük kilisenin kapısında duran birkaç Aguaruna onları görebilmek için yokuşun başına yaklaştılar. Sarkık göğüslü kadınlar, çırılçıplak çocuklar vardı aralarında. Erkeklerin saçları upuzundu ve gözlerinden delice pırıltılar saçılıyordu. Kılavuz ile Çavuş geçsinler diye iki yana çekildiler. Çocuklardan birkaçı ellerini uzatıp bir şeyler mırıldandılar. Çavuş kiliseye girmeden önce üniformasının üstündeki tozları silkeledi mendiliyle, kepini düzeltti. Nieves de, çamurlanmasın diye kıvırdığı pantolon paçalarını açtı. Kilise tıkım tıklımdı. İçerisi çiçek ve lamba reçinesi kokuyordu. Don Fabio Cuesta'nın dazlak kafası loşluğun içinde taze bir yemiş gibi parlıyordu. Boynuna bir boyunbağı takmıştı. Oturduğu sıradan kalkmaksızın, selama benzer bir işaret yaptı Çavuş'a, o da elini kepine götürdü. Şişko, Ufaklık, Kara ve Sarı, Vali'nin arkasında esneyip duruyorlardı. Ağızlarındaki acılık hâlâ geçmemişti ve gözleri de kan çanağı gibiydi, Paredes, karısı ve çocukları sıralardan ikisini kaplamışlardı. Islak saçlı bir sürü çocuk vardı yanlarında. Karşıda, loşluğun karanlığa dönüştüğü köşede aynı tip bluzlar giymiş yetim kızlar duruyordu. Hepsinin saçları darmadağınıktı. Diz çökmüşlerdi ve merakla bakan gözleri bir ateşböceği bulutunu andırıyordu. Arada bir, ayak parmaklarının ucunda yükseliyor, Çavuş'un davranışlarını izliyorlardı. Çavuşsa, konukların ellerini sıkıyordu teker teker. O ara Vali, elini dazlak kafasına

götürüp bir şeyler söyledi: Kilisenin içinde keple dolaşılmazdı, kendisi gibi başı açık girilirdi buraya. Muhafızlar gülümsediler bunu duyunca. Çavuş kepini çıkarıp dağınık saçlarını eliyle düzeltti. Abartılı hareketleri bütün düşünce ve duygularını açığa vuruyordu. Sonra, ilk sırada oturan Kılavuz Nieves'in yanına gitti, o da oturdu. Töreni bayağı iyi düzenlemişler, değil mi? diye sordu Kılavuz. Evet Don Adrián, çok iyi düzenlemişler. Çok cana yakın kadınlar bu rahibeler. Kırmızı toprak vazolarda alev rengi çiçekler vardı. Sıra sıra orkideler, tahta çarmıhtan aşağı uzanıyordu. Tespih tanelerini anımsatıyorlardı ilk bakışta. Kilisenin tabanı da pırıl pırıl yıkanmıştı. Her iki yanda, ikişerli sıralar halinde dizilmiş kâseler, içlerinde de türlü türlü bitkiler vardı. Dalları ve yapraklarıyla duvara tutunmak ister gibiydiler. Yanık şamdanlardan saydam bir duman bulutu yükseliyordu havaya. Bulut karanlığın içinde yukarı doğru ilerleyip çatının hemen altındaki yoğun ve daha büyük bir buluta katılıyordu, işte oradalar Çavuş, dedi Kılavuz. Nişanlın ve tanığı işte oradalar. Bir uğultu oldu ve başlar kapıya doğru çevrildi. Topuklu beyaz ayakkabılarının üzerinde, Bonifacia, şimdi en az Lalita kadar uzun görünüyordu. Siyah bir tül saçlarını örtüyor, iri ve ürkek gözleri büyük bir hızla sıraları tarıyordu. Lalita ise alçak sesle Paredeslerle konuşuyordu o sırada. Çiçekli elbisesiyle kilisenin bu köşesine gençlik ve canlı bir hava taşımıştı sanki. Don Fabio Bonifacia'nın önünden geçerken eğildi ve kızın kulağına bir şeyler söyledi, gülümsedi zavallıcık: *Chinita*'nın çok sıkılgan bir hali var Don Adrián, dedi Çavuş, baksana, herhalde utanıyor. Birazdan ona bir şeyler içirirler ve kendine gelir nasıl olsa, dedi Kılavuz. Rahibe analarla karşılaştığı için korkudan oluyordur şimdi, dedi Çavuş, yoksa başka neden korkacak. Onların kendisini azarlayacağını sanıyordur. Ne güzel gözleri var, değil mi Don

Adrián? Kılavuz parmağını dudaklarına götürüp uyarınca, Çavuş sustu ve mihraba baktı. Haç çıkardı. Bonifacia ve Lalita yanlarına oturdular. Az sonra, Bonifacia diz çöktü yere. Ellerini birleştirip gözlerini yumdu, belli belirsiz kımıldayan dudaklarıyla dua etmeye koyuldu. Parmaklıklı kapı gıcırdayıp da Başrahibe arkasında öteki rahibeler olduğu halde içeri girdiğinde, o hâlâ aynı biçimde dua ediyordu. Rahibeler ikişer ikişer mihraba doğru ilerliyor, diz çöküp haç çıkarıyor, sonra da sessizce yerlerine dönüyorlardı. Yetim kızların korosu şarkıya başladığında herkes ayağa kalktı. Tam o sırada, zırhı andıran kızıl sakalı ve mor giysileriyle, Peder Vilancio ortaya çıkıverdi. Başrahibe, Lalita'ya mihrabı göstererek bazı işaretler yaptı. Bonifacia, dizlerinin üstünde doğrulmaksızın, yüzündeki tülle gözlerini siliyordu. Sonra ayağa kalktı, Kılavuz'la Çavuş'un arasına girdi ve hiçbir yöne bakmadan ilerledi. O kaskatı ve gergin hali bütün tören boyunca hiç değişmedi. Başrahibe öteki rahibelerle birlikte dualar okuyor, konuklar da dualarla bir oturup bir kalkıyorlardı. Ama o hiç bakmıyordu onlara; gözlerini mihrapla orkidelerin dizildiği yerin arasında bir yere dikmiş, hep oraya bakıyordu. Sonra, Peder Vilancio yeni evlilere yaklaştı. Kızıl sakal, Bonifacia'nın yüzüne birkaç santimetre kala durunca, Çavuş hazır ola geçti. Peder, Çavuş'a birtakım sorular sordu, o da canlı canlı, evet, dedi. Sonra Bonifacia'ya sordu aynı soruları. Ama onun verdiği yanıtı kimse duyamadı. Peder Vilancio'nun yüzüne sevecen bir gülümseme yerleşti. Önce Çavuş'a uzattı elini, sonra da Bonifacia'ya. O da bu eli öptü. Kilisenin havası daha bir hafiflemiş gibiydi sanki. Yetim kızlar şarkıyı kestiler. Birden, alçak sesle yapılan sohbetler, gülücükler ve canlı kıpırtılar kaplamıştı kiliseyi. Kılavuz Nieves ve Lalita genç evlileri kucakladılar. Çevrelerinde geniş bir çember oluşmuştu şimdi. Don Fabio şa-

kalar yapıyor, çocuklar gülüyor, Şişko, Ufaklık, Kara ve Sarı peş peşe dizilmiş, Çavuş'u kutlamak için sıralarını bekliyorlardı. Ama Başrahibe, bu cümbüşü dağıtıverdi: Burası kilise beyler, burada sessiz olunur, gürültü yapacaksanız avluya çıkın. Sesi bütün öteki sesleri bastırıvermişti. Lalita ve Bonifacia, parmaklıklı kapıyı geçtiler. Peşlerinde konuklar vardı, en arkada da rahibe analar. Kaz kafalılığı bırak Bonifacia, diye çıkıştı Lalita. Rahibe analar beyaz örtülü bir masa hazırlamışlardı. Masanın üstünde küçük pastalar ve meyve suyu kapları vardı. Aptallık etme de bırak beni Bonifacia, dedi Lalita, herkes seni kutlamak için can atıyor. Avlunun taşları pırıl pırıldı, güneşin ışığa boğduğu duvarlara sarmaşık türü bitkilerin gölgeleri vurmuştu. Onların, *madrecita*'ların önünde çok utanıyorum, dedi Bonifacia, bakmaya bile korkuyorum onlara. Fısıltılar, gülüşmeler, rahibe giysileri, üniformalar Lalita'nın çevresinde dönüp duruyordu. Çünkü Bonifacia ona yapışmış gibiydi sanki. Başını Lalita'nın çiçekli giysisine gömmüştü. Bu arada, Çavuş'un boynuna sarılan sarılanaydı. O da onlara aynı biçimde karşılık veriyordu. Şuna bakın *madrecita*'lar, ağlıyor, ne kadar da kaz kafalı bu kız. Neden böyle davranıyorsun ki Bonifacia? Sizden utanıyorum da onun için, dedi Bonifacia rahibelere. Ağlama aptal kız, dedi Başrahibe, gel de sana bir sarılayım. Bonifacia birden Lalita'yı bıraktı ve Başrahibe'nin kollarına atıldı. Rahibelerin birini bırakıp ötekine geçiyordu artık. Dua etmeyi unutma Bonifacia, peki *mamita*, iyi bir Hıristiyan olmalısın, peki *mamita*, bizleri unutmamalısın, peki *mamita*, asla unutmayacağım sizleri. Bonifacia onlara bütün gücüyle sarılıyor, onlar da kollarıyla küçük bedenini kavrıyor, bırakmıyorlardı. Gözyaşları istençdışı, karşı konulmaz bir biçimde Lalita'nın yanaklarından aşağı yuvarlanıyor, yüzündeki boya siliniyordu. Evet evet, onları hep sevecekti. Lalita'

nın yüzündeki sivilcelerin, kara lekelerin tümü teker teker ortaya çıkmaya başlamıştı. Sizler için o kadar çok dua etmişti ki bugüne değin. Yüzünün tüm kusurları, yara izlerinin hemen hepsi gözler önüne serilmişti artık. Bu rahibelerin değeri ölçülmez, ağırlıklarınca altın eder bunlar, dedi Peder Vilancio, neler de hazırlamışlar böyle! Ama artık oyalanmayın, çünkü çikolata soğuyor, dedi Vali, üstelik çok da acıktım. Başlayabilir miyiz artık Griselda Ana? Başrahibe, Bonifacia'yı Griselda Ana'nın kollarının arasından koparırcasına çekti aldı. Elbet başlayabilirsiniz Don Fabio. Sonunda kutlama faslı bitti ve yetim kızlardan ikisi, üzeri tabak ve testilerden görünmeyen masayı yelpazelemeye başladılar. Aralarında karanlık bir siluet vardı. Bil bakalım Bonifacia, bütün bunları kim hazırladı? Bonifacia ise sızlanmayı sürdürüyordu, n'olur anacığım bağışla beni, n'olur söyle artık beni bağışladığını. Başrahibe'nin elbisesini yakalamış çekiştirip duruyordu. Bu iyiliği yap bana anacığım. Başrahibe'nin ince, pespembe işaretparmağı gökyüzüne uzandı: Tanrı'dan seni bağışlamasını istedin mi? Pişmanlık duyduğunu belirttin mi ona? Hem de her gün anacığım. Öyleyse ben de bağışladım seni, dedi Başrahibe. Ama bütün bunları kimin hazırladığını tahmin etmelisin. Kim hazırladı anacığım? diye kıvrandı Bonifacia. Gözleri rahibe anaların arasında gezinip duruyordu, kim olabilir acaba bu sofrayı hazırlayan? Yoksa o mu? Ama şimdi nerede? Nereye gitti o? Karanlık siluet iki yetim kızın arasından sıyrılarak ve ayaklarını sürüye sürüye ona doğru ilerledi. Yüzü daha önce hiç bu kadar asılmamıştı: Bu nankör kız sonunda kendisini anımsayabilmişti. Ama Bonifacia atılmış ve Rahibe Angélica'yı kollarında sallamaya başlamıştı bile. Vali ve öteki konuklar küçük pastalara yumulmuşlardı, gözleri başka bir şey görmüyordu. Oydu işte, *mamita*'sıydı bütün bunları hazırlayan. Neden hiç beni gör-

meye gelmedin? diye çıkıştı Angélica Ana. Şeytan kız seni. Ama hep düşlerime girdin, dedi Bonifacia, her gün, her gece *mamita*'mı düşündüm ben. Şundan al, dedi Angélica Ana, şundan da ye, bir meyve suyu iç.

"Mutfağa girmeme bile izin vermedi Don Fabio," dedi Rahibe Griselda. "Bu yüzden şimdi de Rahibe Angélica'yı kutlamalısınız. Bütün bunları o hazırladı, çünkü Bonifacia onun gözdesiydi."

"Neler yapmadım ki onun için!" dedi Rahibe Angélica. "Daha önce dadısı ve hizmetçisiydim, şimdi de aşçısı oldum."

Yüzündeki kızgın ve kin dolu ifadeyi koruyabilmek için bütün gücünü kullanıyordu, ama sesi çatlıyor, tıpkı bir Yerli gibi boğuk iniltiler çıkarıyordu. Birden gözleri nemlendi, dudakları büzüldü ve hıçkırmaya başladı. Artık eski canlılığından hiçbir iz taşımayan eliyle Bonifacia'yı okşuyordu. Kadının eciş bücüş eli kızın sırtında bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. Pasta tabakları rahibelerle sivil muhafızlar arasında gidip geliyor, bardaklar dolup dolup boşalıyordu. Peder Vilancio ve Don Fabio kocaman kocaman kahkahalar atıyorlardı. Paredes'in veletlerinden biri masanın üstüne çıkmış, annesinin şaplaklarından korunmaya çalışıyordu.

"Meğer onu ne kadar da çok severlermiş Don Adrián," dedi Çavuş. "Benim yanımda bu kadar pohpohlamasalar iyi olacak, şımarır mımarır, neme lazım."

"Tamam da bu ağlaşma niye?" dedi Kılavuz. "Mademki bu kadar mutlu oldular neden ağlıyorlar?"

"Onlara da bir şeyler götürebilir miyim *mamita*?" diye sordu Bonifacia. Eliyle yetim kızları gösterdi. Yönetim yapısında, karşısında, üç sıra halinde duruyorlardı. İçlerinden bazıları açık açık gülümsüyor, kimileri de utangaç utangaç selam gönderiyorlardı.

"Onlara özel yemeklerinden verilecek," dedi Başra-

hibe. "Ama sen yine de git onları bir öp."

"Sana bazı armağanlar hazırladılar," diye mırıldandı Rahibe Angélica. Ağlamaktan yüzü gözü şişmişti. Dudakları öyle büzülmüştü ki, tanınmaz hale gelmişti. "Biz de bir şeyler hazırladık. Sana bir elbise diktim ben."

"Her gün gelip seni görmeliyim," dedi Bonifacia. "Sana yardım ederim *mamita*, öteyi beriyi toplar, siler süpürürüm."

Angélica Ana'nın yanından ayrıldı ve yetim kızların yanına gitti. Küçükler onu görünce sırayı bozdular ve çığlıklar atarak koşuştular. Rahibe Angélica konukların arasından kendisine bir yol açtı ve Çavuş'un yanına gitti. Yüzünün solgunluğu iyiden iyiye kaybolmuş, eski suratsızlığı gelmiş yeniden yüzüne oturmuştu.

"İyi bir koca olacak mısın ona?" diye sordu çıkışır gibi. Bir yandan da adamı kollarından kavramış sarsıyordu. "Eğer onu döversen vay senin haline. Ya da başka kadınlara gidersen. İyi geçinecek misin onunla?"

"Başka türlü davranmama olanak var mı *madrecita*?" diye yanıtladı Çavuş. Utanmış gibi bir hali vardı. "Onu o kadar çok seviyorum ki."

"Ah, işte sonunda uyandın," dedi Aquilino. "Yola çıktığımızdan beri ilk kez böyle uyuyorsun. Eskiden, ne zaman gözlerimi yumacak olsam başımda beklerdin saatlerce. Gözünü bile kırpmaz, beni kollardın."

"Düşümde Jum'u gördüm," dedi Fushía. "Suratı bütün gece gözümün önünden gitmedi."

"Birkaç kez sayıklayıp sızlandığını duydum," dedi Aquilino, "hatta bir kez de ağlıyormuşsun gibi geldi bana. Nedeni bu muydu?"

"İlginç bir şey," dedi Fushía, "düşte kendim hiç mi hiç yoktum, yalnızca Jum vardı."

"Aguaruna ile ilgili ne gördün düşünde?" diye sordu Aquilino.

"Öldüğünü gördüm," dedi Fushia. "Hani şu Pantacha'nın uyuşturucu bitki kaynattığı plaj var ya, işte orada ölmüştü. Birisi ona doğru yaklaşıp, benimle gel, diyordu. O ise, hayır gelemem, ölmek üzereyim, diye yanıtlıyordu. Bütün düş boyunca hep bu türden şeyler oldu, moruk."

"Belki de gerçekten böyle oldu," dedi Aquilino. "Belki de gerçekten öldü bu gece ve sana veda etmeye geldi."

"Huambisalar ondan o kadar nefret ediyor ki, onlar öldürmüş olmalı," dedi Fushia. "Ama dur bekle, böyle yapma, gitme hemen."

"Nafile çaba," dedi Lalita soluk soluğa. "Beni çağırıp duruyorsun yanına, ama her defasında da boşa çabalıyorsun. Madem beceremiyorsun, neden beni yanına çağırıyorsun Fushia?"

"Hayır," dedi Fushia homurdanarak, "pekâlâ yapabilirim. Ama sen işi hemen bitirmek istiyorsun; bana zaman bile bırakmadan hemen bitirmek istiyorsun işi, sonra da çabucak kızıyorsun. Pekâlâ yapabilirim işte, orospu karı."

Lalita kenara doğru kaydı ve hamağın içine sırtüstü uzandı. Hamak salındıkça gıcırdayıp duruyordu. Dışarıda mavi bir loşluk ve geceye özgü mırıltılar vardı. Her ikisi de duvardaki çatlaklardan evin içine doluşuyorlardı. Mavi ışık hamağa kadar ulaşamıyordu, ama mırıltılar işte yanı başındaydı.

"Beni kandıracağını mı sanıyorsun sen?" dedi Lalita. "Aptal yerine mi koyuyorsun beni?"

"Kafamın içinde binbir türlü tasa, binbir türlü sıkıntı var," dedi Fushia, "onları unutmam gerek önce. Ama sen bana fırsat tanımıyorsun ki. İnsanım ben, hayvan değil."

"Bildiğim bir şey varsa, o da senin hasta olduğun," dedi Lalita.

"Benim de bildiğim bir şey varsa, o da senin şu sivil-

celi suratından iğrendiğim," diye bağırdı Fushía, "yine bildiğim bir şey daha varsa o da artık iyice yaşlandığın. Gerçek şu, seninle yapamıyorum bu işi, ama başka bir kadınla olunca ölesiye istiyorum."

"Onları altına alıp kucaklayabilirsin, hatta öpebilirsin de," dedi Lalita, "ama ötesini beceremezsin." Artık alçak sesle konuşuyordu. "Achualeler bana anlattılar bunu."

"Demek benim hakkımda onlarla ileri geri konuşuyorsun ha orospu!" diye bağırdı Fushía. Bedeninin her noktasından hamağa kuşkulu ve tekdüze bir titreme bulaşıyordu. "Yerli karılara benden söz ediyorsun demek? Ölümüne susadın sen galiba."

"Adadan her kayboluşunda nereye gittiğini merak ediyorsun değil mi?" diye sordu Aquilino. "Santa María de Nieva'ya gidiyordu her defasında da."

"Nieva'ya mı? Ne yapıyordu ki orada?" diye sordu Fushía. "Hem sen Jum'un Santa María de Nieva'ya gittiğini nereden biliyorsun?"

"Bunu uzun zamandan beri biliyorum," diye yanıtladı Aquilino. "Son kez kaçtığından bu yana sekiz ay geçti değil mi?"

"Artık zamanın ucunu kaçırdım moruk," dedi Fushía. "Ama tamam, herhalde sekiz ay kadar oldu. Jum'a rastladın ve bunu sana o anlattı, öyle mi?"

"Şimdi oradan iyice uzakta olduğumuza göre, öğrenmende sakınca yok," dedi Aquilino. "Lalita ile Nieves orada oturuyorlar. Ve onlar Santa María de Nieva'ya gittikten kısa bir süre sonra da Jum onları görmeye gitti."

"Onların nerede olduğunu biliyor muydun sen?" diye öfkeyle sordu Fushía. "Onlara sen mi yardım ettin yoksa Aquilino? Sen de o pis heriflerdensin. Sen de mi ihanet ettin bana moruk?"

"Benim yanımda soyunmamanın, kendini benden saklamanın nedeni bu," dedi Lalita, "benden utanıyor-

sun." Hamağın gıcırtısı birden son buldu. "Fakat sanıyor musun ki bacaklarının ne kadar pis koktuğunun farkında değilim? Bacakların çürümek üzere Fushia ve herhalde bunun benim sivilcelerimden aşağı kalır bir yanı yok."

Hamak yeniden gidip gelmeye başlamıştı. Bunu uzun gıcırtılar izledi. Ama bu kez titreyen Fushia değil Lalita'ydı. Fushia bacaklarını karnına doğru toplamış, içine çekilmişti iyice. Bütün gövdesi kaskatı kesilmişti. Örtünün altında kaybolmuş gibiydi. Konuşurken boğazı tıkanırcasına zorlanıyordu. Yüzündeki gölgenin içinde, tam gözlerinin hizasında canlı, korku dolu ve küçücük iki ışık parıldıyordu.

"Ama sen de hakaret ediyorsun bana," diye mırıldandı Lalita. "Sanki başına gelenlerin sorumlusu benim. Beni buraya çağıran sensin, ama yine de kızıyorsun bana. Bu da beni öfkelendiriyor, bu yüzden kafamdan geçenleri söylüyorum ben de."

"Sinekler yüzünden oldu bu, orospu karı," diye sızlandı Fushia. Havaya kalkan kolu gücünü yitirerek aşağı düştü yavaşça. "Beni ısırdılar ve mikrop bulaştırdılar bana."

"Evet, sinekler yüzünden oldu, biliyorum," diye hıçkırdı Lalita, "hem yalan söyledim sana, koktuğu falan yok. Yakında iyileşeceksin, kendini koyuverme böyle Fushia. İnsan sinirlenince doğru dürüst düşünemiyor, ağzına geleni söylüyor. Su getireyim mi sana?"

"Ev mi kuruyorlar orada?" diye sordu Fushia. "O mendeburlar Santa Maria de Nieva'da sürekli mi kalacaklar?"

"O bölgenin sivil muhafız örgütü onu kılavuz tuttu," dedi Aquilino. "Kılavuz olarak yanlarına aldılar onu. Başlarında bir Üsteğmen var, şu Cipriano denilenden daha genç biri. Üstelik Lalita yeniden çocuk bekliyor."

"Dilerim karnında geberir," dedi Fushia. "Tabii anası da. Ama söyle bana moruk, bu herifi orada asmamışlar

mıydı? Hem, Jum ne halt etmeye gidiyordu ki Santa María de Nieva'ya? Öç almak mı istiyordu yoksa?"

"Oraya şu eski hikâye yüzünden gidiyordu," dedi Aquilino. "Señor Reátegui'nin Urakusa'dan çaldığı kauçuğu geri almak için. Ama onu dinlemediler bile. Nieves neden sonra anlamış ki, bu onun oraya ilk gidişi değil; nitekim, adadan her kaçtığında oraya gidiyormuş."

"Benimle birlikte çalıştığı halde gidip polislere dert yanıyormuş, öyle mi?" dedi Fushía. "Bu aptal bizi ne kadar zor duruma sokabileceğini düşünemiyor muydu moruk? Hiç kafası çalışmıyor muydu bu herifin?"

"Aslında tam bir deli saçması bunun yaptığı," dedi Aquilino. "Bu kadar yıl sonra hâlâ aynı şeyin peşinden koşmak olacak iş değil. Ama ne var ki, başına gelenleri ölünceye kadar unutması olanaksız. Hayatın boyunca Jum kadar inatçı bir Yerli'yle daha karşılaşmadım ben Fushía."

"Ölü bir kaplumbağayı sudan çıkarmak için lagüne girmiştim, işte o zaman ısırdılar beni. Hem sinekler ısırdı, hem de su örümcekleri. Ama yaralar artık kurumak üzere aptal karı. Görmüyor musun, kaşıdığım ya da elledığim zaman mikrop kapıyor. Zaten bu yüzden kokuyor yaralar."

"Kokmuyor, kokmuyor, merak etme," diye yatıştırmaya çalıştı Lalita. "Öfke ânında söylenmiş şeyler bunlar Fushía. Eskiden hep sen isterdin bunu, ben de bir sürü bahane uydururdum. Âdet görüyorum, canım istemiyor, falan derdim. Peki neden değiştin böyle Fushía?"

"Her yanın gevşeyip sarktı," diye bağırdı Fushía. "Artık yaşlandın sen. Erkekleri ancak canlı, diri kadınlar uyandırır." Hamak yeniden hoplamaya başladı. "Bunun sineklerin ısırmasıyla hiçbir ilişkisi yok mendebur orospu."

"Ben sana sineklerden söz ediyor muyum artık," diye homurdandı Lalita. "İyileştiğini biliyorum, ama geceleri bütün bedenim cayır cayır yanıyor. Hem, madem

dediğin gibi yaşlı bir kadınım, neden hâlâ beni yanına çağırıyorsun? Bana eziyet etme Fushía. Eğer bu işi beceremeyeceksen bir daha beni yatağına çağırma."

"Pekâlâ becerebilirim," diye bağırdı Fushía öfkeyle. "Eğer istersem pekâlâ becerebilirim, ama seninle yapmak istemiyorum bu işi. Defol git. Orada burada şu sineklerden yine söz et, ya da seni beceremediğimi herkese anlat da, kurşunu yapıştırayım. Haydi yaylan, defol."

Kadın cibinliği açıp da öteki hamağa yatıncaya kadar hep böyle hırladı durdu. Sonra sustu. Ama hamak düzenli aralıklarla gıcırdamayı sürdürüyordu. Tir tir titreyen ateşli bir hasta gibi sarsılıp duruyordu. Ama çok geçmeden sessizlik kulübenin içine egemen oldu yeniden. Kavganın yerini ormanın mırıltıları aldı. Lalita sırtüstü uzanmış, gözlerini kocaman kocaman açmış, hamağın *chambira*'dan dokunmuş iplerini okşuyordu. Ayaklarından biri cibinliğin dışına doğru kaydı. Küçücük kanatlı düzinelerle düşman birden saldırıya geçti. Tırnakların, parmakların üstüne kondular doymak bilmezcesine. İncecik, uzun ve vızıltılı silahlarıyla önce deriyi yokluyor, sonra da delik deşik ediyorlardı. Lalita ayağını yere vurunca korkuyla kaçıştılar. Ama, işte bir saniye sonra yeniden eski yerlerine döndüler.

"Öyleyse şu Jum salağı onların nerede olduğunu biliyordu," dedi Fushía. "Ve bana da hiçbir şey söylemedi. Herkes karşıma geçti Aquilino. Belki Pantacha bile onların yanında yer aldı."

"Demek ki buraya alışamadı," dedi Aquilino, "her şeyi Urakusa'ya dönebilmek için yapıyordu demek ki. Köyünü çok özlediği kesin. Çok seviyordu orayı. Senin yanındayken Yerlilerle haşır neşir olduğu doğru mu?"

"Onları kauçuklarını kavgasız gürültüsüz bana vermeleri konusunda kandırıyordu," dedi Fushía. "Konuşurken ateş püskürürdü ve onlara şu iki Hıristiyan'ın hikâ-

yesini anlatır dururdu. Onları tanımış mıydın moruk? Ne ticareti yapıyorlardı acaba? Hiçbir zaman öğrenemedim bunu."

"Hani şu Urakusa'ya yerleşmeye gidenler mi?" diye sordu Aquilino. "Señor Reátegui'nin onlardan söz ettiğini duymuştum bir kez. Chuncho'ları ayaklandırmaya çalışan, onlara bütün Hıristiyanları öldürmeyi öğütleyen yabancılarmış onlar. Zaten Jum'un başına bunca felaket de onları dinlediği için gelmiş."

"Kendi kendime hâlâ sorar dururum," dedi Fushía, "Onları seviyor muydu yoksa nefret mi ediyordu adamlardan, diye. Çoğu kez, Bonino ve Teófilo'dan onları öldürmek istermişçesine söz ederdi. Ama kimi zaman da sanki dostlarıymış gibi anlatırdı onları."

"Adrián Nieves de aynı şeyi söylerdi," dedi Aquilino. "Jum'un bu Hıristiyanlar hakkındaki yargısının sürekli değiştiğini anlatırdı. Bir gün iyi, ertesi gün kötü, bir gün 'iyi insan', öteki gün 'şeytan' dermiş onlar için. Bir türlü karar veremezmiş."

Lalita parmaklarının ucuna basarak yürüdü kulübenin içinde ve dışarı çıktı. Hava insanın tenini ıslatan, ağzından burnundan girerek sersemleten bir su buharıyla yüklüydü. Huambisaların ateşleri sönmüştü. Kulübeleri kalın, her nasılsa adanın üstüne konmuş kara birer cüzdanı andırıyordu. Bir köpek gelip bacaklarına süründü. Üç Achuale kadını avlunun yanında, sundurmanın altında, aynı örtünün altına girmiş uyuyorlardı. Sürdükleri reçine suratlarını pırıl pırıl yapmıştı. Lalita terden sırılsıklam olmuş, bedenine yapışmış *itipak*'ıyla, Pantacha'nın kulübesinin yanına geldi ve içerisini gözetledi: Shapra'nın tüyleri alınmış kaygan kalçaları tam karşısındaydı ve bacaklarının arasında kaslı bir erkek bacağının gölgesi görünüyordu. Soluğu daralarak, ağzı yarı açık, bir eli göğsünün üzerinde, bir süre seyretti onları. Sonra bitişikteki

kulübeye doğru koştu ve sarmaşıkla örülmüş kapıyı iterek içeri girdi. Adrián Nieves'in kamp yatağının bulunduğu köşede bir kaynaşma oldu. Kılavuz uyanmış olmalıydı. Gece yarısı birdenbire ortaya çıkıveren bu silueti, bedenini beline kadar çepeçevre saran ve iki çağlayana benzeyen saçları, karanlığa karşın tanımıştı herhalde. Sonra döşemenin tahtaları çıtırdadı ve üçgen biçiminde bir beyazlık ona doğru ilerledi. İyi akşamlar. Bir erkek siluetiydi bu. Uykulu bir sesle ve şaşkın şaşkın sordu: Ne oldu? Lalita hiçbir şey söylemiyor, uzun bir koşudan dönmüşçesine sık sık soluklanarak bekliyordu yalnızca. Gücü tükenmiş gibi öylece bekliyordu. Kurbağaların gece şarkılarının yerini kuş cıvıltılarının ve neşeli görüntülerin alması, kuşların ve rengârenk kelebeklerin adanın üzerinde uçuşmaya başlaması, şafağın o apaydınlık ışığının kapokların cüzamlı gövdesini aydınlatması için, önlerinde daha uzun saatler vardı. Şimdi henüz ateşböceklerinin saatiydi.

"Ama sana başka bir şey söyleyeceğim," dedi Fushía. "Beni en çok üzen ve en çok acı veren şey ne biliyor musun? Yazgımın bu kadar kötü olması, başka bir şey değil."

"Ört üstünü," dedi Aquilino, "kımıldama. Bak karşıdan küçük bir gemi geliyor, saklansan iyi olur."

"Ama çabuk ol moruk," dedi Fushía. "Soluk alamıyorum burada, havasızlıktan boğuluyorum. Çabuk geç şunun yanından."

Gökyüzü bir yaz günü kadar aydınlık. Güneşin ışınları dimdik iniyor toprağa. İnsanın gözleri yaşarıyor gökyüzüne bakınca. İnsan yüreği ta derinlerde duyuyor bu sıcaklığı. Caddeyi aşıp ağaçların altından geçmek ve gidip banklardan birine çökmek; yürek dayanmaz bütün

bunları yapmaya. Kalk artık, uykun gelmiyorsa yatağa çakılıp kalmanın ne âlemi var. Eski köprünün üstüne şimdi saç telleri kadar ince bir kum yağmuru düşüyordur; git Kuzey Yıldızı'na, otur, indir şapkanı gözlerinin üstüne ve bekle onu, neredeyse gelmek üzeredir. Hemen sabırsızlanma böyle. Kentte kimse kalmayınca insanı bir hüzün basıyor, diyor Jacinto, görüyor musunuz Don Anselmo, çöpçüler geçtikten sonra, her yer yeniden kumla kaplandı. Çarşının köşesine bak, eşek sırtında sepetlerle oradan gelecek; kentin yavaş yavaş uyandığının farkında değil misin? İşte bak orada, bir tüy kadar hafif, kayar gibi yürüyor kumun üstünde. İşte bak tam kadının yanında, işte elini tutuyor, oturtuyor onu, saçlarına dokunuyor. Ne kadar da uysal; dizleri sımsıkı kenetli, elleri göğsünde. O kadar uzun süre beklemiş olmanın ödülü bu. Sonra, Gallinaceralı kadın sıpasına şaplağı bastığı gibi kalkıp gidiyor; kaykılıp durma iskemlende, doğru dürüst otur, gözünden kaçırma onu. Aşk mı bu karşıdaki, yüzünü rüzgâra vererek oturan kaçamak bir sevgi mi? Ve sen acıyla, acımayla, şefkatle ve ona bir şeyler armağan etme isteğiyle dolusun. Tak dizginleri boynuma ve istediğin gibi koştur beni; adeta, rahvan, tırıs, dörtnal. Artık tam zamanıdır, biliyor bunu. Ve sen kendi kendine bahse gir bu arada. Beyazı ne zaman giyecek, sarıyı ne zaman; ne zaman çatacak çatkısını, başını ne zaman açacak. Çatkısızken saçları kim bilir nasıl dalgalanır, bugün göremiyorum saçlarını, çatkısı var çünkü. Sonra, ne zaman giyecek sandaletlerini, ne zaman çıplak ayakla gezecek? Yitiren ben, kazanan sen olursan seninle birlikte Jacinto da kazanacak. Bu bonkörlük de nereden çıktı şimdi; dün, bugün oturduğumun yarısı kadar oturmuştum, aynı parayı almıştınız? Ne bileyim ben, uykulu bir haliniz var Don Anselmo, siz hiç uyumaz mısınız? Eski bir alışkanlık bu, yemek yemeden yatamam ben, sabah havası insa-

nın zihnini açıyor. Yatacağım yer ise alkol ve duman kokar şimdi, felekten çalınmış gecenin bütün kokusu sinmiştir sabah sabah. Az sonra giderim ve gece ancak o zaman başlar benim için. Yakında ziyaretinize geleceğim, diyor öteki. Elbette evladım, ne zaman istersen gel, bir iki kadeh bir şey içeriz. Hoşuma gider beni ziyaret etmen, bunu biliyorsun. Ama artık gitmeliyim, sen de biraz yalnız kal da başını dinle, masana kimse gelmez umarım. Gün çabucak ilerlesin, insanlar gelsin artık. Beyaz bir kadın gelip biraz gezdirsin onu, Kuzey Yıldızı'na getirip bir şekerleme ikram etsin. Ve sonra yeniden hüzün ve daralan bir yürek, kabına sığamayan öfke. Zamanın bile yatıştıramadığı duygular. Eh, madem öyle bir kahve daha getir Jacinto, sonra bir kadeh de içki. Sonra bir kadeh daha. Derken, en iyisinden bir yarım şişe. Öğleye doğru Chápiro, Don Eusebio ve Doktor Zevallos geliyorlar. En iyisi, atın sırtına yüklemeli onu, diyorlar, o bunu dosdoğru kumluğun oraya götürür. Yatağa yatırma işini sermaye kızlar üstlenir her zamanki gibi. Yaklaş ata, yıkıl kumların üstüne, bir balya gibi aşağı yuvarlan, dört ayak üstünde salona gir, kadınlar da burada uyurlar zaten, o kadar ağır ki çatıya kadar taşımak olanaksız; tas getirin de kussun, bir yastık indirin aşağı, botlarını çıkarın. Ve sonra gelsin mide bulantısı, gelsin zehir zıkkım bir ağız acılığı, safra ve alkol taşsın dışarı boğazından, kirpikleri kaşınıp dursun egzamadan. Pis bir koku yayılsın çevreye, sarhoş kaslar gevşesin. Evet, başlangıçta daha çok acımaya benzeyen bir şeydi duyduğu, vah vah, daha on altı yaşında bile yok, görüyor musun başına gelenleri, karanlığa gömüldüğü yetmezmiş gibi sesler de birdenbire kesilivermiş, çevresini kuşatan sessizliği düşün bir kere, ne kadar da masum bir yüzü var... Sonra başına gelenleri gözümün önünde canlandırmaya, nasıl çığlık attığını, nasıl korktuğunu ve gözlerinin nasıl deh-

şetle açıldığını düşünmeye çalıştım. Gördüklerini görmeye çalıştım kendimi onun yerine koyarak: Cesetler, oluk oluk akan kan, cılk yaralar ve böceklerden başka bir şey görmedim. N'olur Doktor Zevallos, şunu bir kere daha anlatın bana, olacak iş değil bu, korkunç bir şey, korkunç; bayılmış olmalı herhalde? Peki nasıl olmuş da hayatta kalabilmiş? Tahmin et bakalım; önce, bulutların ve havada uçuşan kumların arasında kapkara kuşlar görülmüş, gölgeleri kuma yansır dururmuş, eğri büğrü gagaları varmış ve tiz çığlıklar atıyorlarmış. Çek silahını, öldür onu. Şurada bir tane daha var, öldür onu da. Derdiniz nedir patron, diye soruyor sermaye kadınlar, akbabalardan niye bu kadar nefret ediyorsunuz, ne yaptılar ki size, Tanrı cezasını versin hepsinin, tam on ikiden vur, indir onları aşağı, kalbura çevir hepsini. Üzüntüden şekli şemali değişiyor, hastalanıyor. Yaklaş sen de, bunda kötüye yorulacak ne var ki, kremalı pasta al ona, bal al, şekerleme al. Kapat gözlerini ve işte o karabasan yeniden yerleşiyor düşüne: Sen ve o, çatıdaki odadasınız, arp çalar gibi okşuyorsun onu, parmak uçlarınla tenine dokunuyor, onu duyumsuyorsun: İpeğin ya da pamuğun yumuşaklığı halt etmiş bu tenin yanında. Müzik gibi bir şey bu, daha açma gözlerini, yanaklarına biraz daha dokun, uyanma sakın. Yani önce merakla başladı her şey, sonra acımaya benzeyen bir şeyler kıpırdadı içinde, derken, kendi kendisine bile soru sormaktan çekinir oldu. Hepsi de Sechuralı haydutlarmış, diyor sermaye kızlar, saldırmışlar ve hepsini öldürmüşler, kadını çırılçıplak bulmuşlar, kendiliğinden ad takıveriyor ona; zavallı kız, diyorlar, bu sıcaklık da nereden geldi böyle birdenbire, dili dolaşıyor, kekeleyip duruyor, ne oldu bana böyle, uyduruyorsunuz, diyor sermaye kızlara, atıyorsunuz. Hem neyim var benim? Ya da önemli kişilerden biri gelsin Kuzey Yıldızı'na, yanında onu da getirsin ve soğuk bir şeyler

ısmarlasın, boğulur gibi oluyorum, istiyorum onu, artık gitmeliyim, haydi hoşça kal, kumluk, yeşil kapı, ardından bir şişe içki, arpını çatıya çıkar ve çal. Aşk mı, acıma duygusu mu bu? Derken, duygularının üstündeki örtüyü kaldırdı. Tıpkı bugün gibi, pırıl pırıl bir sabahtı. Kızı ondan koparmayın, dedi sermaye kızlar, çok yaşlı bir kadın o, hem yanılmıyorsak biraz da hasta galiba, siz onu önce Doktor Zevallos'a bir gösterin. Adın neydi senin bakayım? Antonia olmaz, değiştirmek gerekir senin adını. Siz nasıl isterseniz patron, yoksa sevdiğiniz kadının adı mıydı bu? Ve işte o karabasan yeniden başlıyor: Teninin altından ılık bir şey yükseliyor ve yüzünü al basıyor utançtan, böyle yerli yersiz soru sormanın ne âlemi var, ama gerçek de bu. İnsan uyuyamayınca gece öyle tembelleşiyor ki, gitmek bilmiyor, pencerenin ötesindeki görünümü seyretmekten başka yapacak iş yok; yıldızların orada bir kum sağanağı var sanki. Sağda, Piura'da binlerce ışıklı nokta karanlıkta göz kırpıyor, sonra Castilla'daki beyaz yapılar, ırmak, iki kıyıyı birbirine bağlayan ve büyük bir kertenkeleyi andıran eski köprü. Çabuk geçsin şu gürültülü gece, güneş doğsun artık, al arpını eline, ne kadar çağırırlarsa çağırsınlar gitme yanlarına, yalnız onun için bir şarkı söyle; alçak sesle, yumuşacık bir şarkı söyle onun için, usul usul. Gel Toñita, bir serenat yapayım sana, bak duyuyor musun? İspanyol daha ölmemiş, işte bak katedralin köşesinden çıkıyor, boynunda da o mavi mendili var, çizmeleri ayna gibi parlıyor, insanın gözünü alıyor beyaz ceketin altındaki yeleği. Yine mi geldi bu sıcaklık? İnsanın damarlarını patlatacak gibi yüklenen bu basınç da neyin nesi? Nasıl da güçlü atıyor nabzı, bakışları ne kadar da canlı. Dükkâna doğru mu gidiyor? Evet. Ona yaklaşıyor mu? Evet. Gülümsüyor mu ona? Evet. Ve kız yine orada alabildiğine sessiz, alabildiğine masum ve hiç mi hiç kıpırdamadan güneşleniyor. Çevre-

sinde dilenciler ve ayakkabı boyacıları var. Don Anselmo gelip tam onun oturduğu bankın önüne dikiliyor. Kız artık biliyor olacakları, bir erkek elinin çenesini okşadığını duyuyor, oturduğu yerden doğruluyor mu? Evet. Konuşuyor mu Don Anselmo onunla? Evet. Bil bakalım neler söylüyor? Günaydın Toñita, ne güzel bir sabah değil mi, güneş insanı iyice ısıtıyor, ama hiç yakmıyor, bir de kum yağmuru olmasa, ya da çevrendeki aydınlığı görebilseydin, gökyüzü o kadar mavi ki, Paita'daki deniz kadar. Ve işte gene başlıyor; şakakları zonkluyor, yüreği dalgaların arasında çırpınıp duruyor, yukarıdaki güneş içindeki sıcaklığın yanında sönük kalıyor. Birlikte mi geliyorlar? Evet. Verandaya mı? Evet. Kızın kolundan mı tutmuş? Evet. Kendinizi iyi hissetmiyorsunuz galiba Don Anselmo, diyor Jacinto, benziniz solmuş da; biraz yorgunum da ondan, hem sen bana bir kahve daha getir, yanında da küçük bir kadeh *pisco* olsun, dosdoğru senin masana mı geliyorlar? Evet. Ayağa kalk, elini uzat ona, nasılsınız Don Eusebio, biz bu genç bayanla size eşlik etmek isterdik, diyor Eusebio, izin verir misiniz aziz dostum? Tam senin yanında işte, çekinme, iyice bak ona, işte bu yüzü, bu küçük kuşlar da kirpikleri, bu kapalı duran gözkapaklarının ardında koskoca bir karanlık var, kapalı dudaklarının ardında da küçücük, ıssız ve karanlık bir dünya, işte burnu, bunlar da yanakları. Uzun ve yanık tenli koluna bak, omuzlarına dökülen parlak saçlarına bak bir, sonra pürüzsüz alnına bak, şimdi kaşlarını çattığı için alnı biraz buruşmuş, ama yine de öyle pürüzsüz ki. Buyurun, buyurun bakalım, diyor Don Eusebio, sütlü kahve mi içersiniz? Ama sen çoktan yemek yemişsindir, bu yüzden belki de bir şekerleme almak istersin? Gençler şekerlemeyi çok sever, yoksa siz de mi sevmezsiniz yemeyi içmeyi Don Anselmo? Ayva istemez misiniz örneğin, ya da kavun suyu, haydi Jacinto, istediklerimizi

getiriver. Evet, de, oburun tekiyim ben, de ona, oyun oyna hiç değilse, bu gördüğünüz ince sütun onun boynu, diyor, haydi sakinleş biraz, esne ya da bir sigara iç, bu kırılacak gibi duran sapın ucundaki çiçekler de elleri; güneş vurup da gözkapaklarının altı sarı bir loşluğa büründüğünde, gözlerini işte onlarla koruyor. Konuş onunla, gülümse biraz, vay vay, demek yandaki evi satın aldınız, öyle anlaşılıyor ki dükkânı giderek büyüteceksiniz ve bir sürü işçi tutmanız gerekecek, ilgilen onunla, konuştur onu, Sullana ve Chiclayo'da da şube açacak mısınız? Sevinmiş gibi davran, sesinden ve bakışlarından belli olsun bu, gerçekten, uzun zaman var ki beni görmeye gelmiyordunuz, kız sanki orada yokmuş gibi davranıyor, bütün dikkatini olanca ağırbaşlılığıyla içkisinde yoğunlaştırmış, ağzının kenarında beliren damlalar portakal renkli birer ışık kaynağını andırıyor, en çok istediğim şey, bir iş sahibi olmak, geçim derdi, aile sorumluluğu falan, arada bir yine eskisi gibi kaçamak yapıyor musunuz Don Eusebio? Eh işte, kırk yılda bir, bir şeyler yapıyoruz, parmaklarını açıp ayvalardan birini kavrıyor, ağzına götürüyor, sermaye kızlar nasıllar? İhmal ediyorsunuz onları Don Eusebio, hep sizi sorup duruyorlar, ne zaman gelmek isterseniz buyurun, bekleriz, ama bana önceden haber verin, sizinle ben kendim ilgileneceğim, bak nasıl ısırıyor görüyor musun, dişleri ne kadar da keskin ve temiz, insanın inanası gelmiyor. Ah, işte eşek ve çamaşır sepetleri göründü, indir şapkanı kaşlarına, gülümse, biraz gevezelik et, Gallinaceralı çamaşırcı göründü bile, ne kadar iyisiniz, diyor çamaşırcı kadın, haydi Toñita, bu beylerin elini sık, onun adına size teşekkür etmek isterim. İşte gene başlıyor: Bu kadar çabuk mu uçuverecek bu güzel serinlik, beş incecik parmak eline dokunuyor ve bir şeyler doluyor bedenine, insanı yatıştıran, durgunlaştıran bir şeyler var bu kızın elinde. Şimdi her yan ne kadar

durgun, değil mi? Her yer sütliman, işte görüyorsunuz Don Eusebio, buradaki bütün neşenin kaynağı oydu, siz bilmiyorsunuz elbet bunu. Gerçi, o ölünceye kadar ben de bilmiyordum. Bu kadarı da fazla artık Anselmo, diyor öteki, beni utandırıyorsunuz, hiç değilse bu defakinin parasını ben vereyim. Hayır, asla, tek bir kuruş bile kabul etmem, burası onun evi, her şey onun burada, hem siz içimdeki korkuyu yenmeme yardımcı oldunuz, onu siz oturttunuz benim masama, böylece insanların çenesinden de kurtulmuş olduk, hiç kimse dikkat etmedi olan bitene. Ve ardından bir sürü övgü. İşte tamam artık, bundan böyle daha yürekli davranırsın, git her sabah yanına otur, saçlarını okşa, ona meyve al, Kuzey Yıldızı'na, götür onu, güneşin yakıcılığı henüz geçmemişken dolaş onunla, bugünlerde istediğin kadar sev onu.

"Ah, şu küçük eşekler," dedi Bonifacia. "Bütün gün evin önünden geçiyorlar. Buna karşın, onlara bakmaktan bıkıp usanmıyorum yine de."

"Ormanda eşek olmaz mı yenge?" diye sordu José. "Ben de orada hayvandan bol şey bulunmaz sanırdım."

"Her şey olur da, eşek olmaz," diye yanıtladı Bonifacia. "Orada burada tek tük görülür, ama hiçbir zaman buradaki kadar çok olmaz."

"İşte oradalar," dedi Maymun pencerenin oradan. "Çabuk ayakkabılarını giy yenge."

Bonifacia çabucak ayakkabılarını giydi, sol teki ayağına olmuyordu, vay canına, ayağa kalktı, kararsız, topuklarının üstünde korkulu adımlar atarak kapıya doğru ilerledi, açtı ve Josefino elini uzattı ona. Lituma'yla birlikte sıcak bir hava dalgası ve bir ışık demeti daldı içeriye. Sonra oda yeniden loşluğa büründü. Lituma üzerindeki kısa ceketi çıkardı, ölü gibiyim yeğenlerim, dedi, kepini de

çıkardı sonra, birer kadeh *algarrobina*[1] alırsınız herhalde, dedi. Kendisini olanca ağırlığıyla iskemlelerden birinin üzerine bıraktı. Gözlerini yumdu. Bonifacia bitişik odaya geçti. Bu berbat sıcak insanı serseme çeviriyor, dedi Josefino, José'nin yanındaki şiltelerden birine uzanmıştı. Küçük toz parçaları ve haşerelerle kalbura dönen ışık prizmaları panjurların arasından süzülüyordu. Dışarıdaki her şey; her şey terk edilmişçesine sessizdi. Güneş yeryüzüne gönderdiği zehirli ve yakıcı oklarla çocukları ve sokak köpeklerini de eritmişti sanki. Maymun pencerenin yanından çekildi; bizler Dikkafa'yız, çalışmak nedir bilmeyiz, tek bildiğimiz eğlenmektir, bir de öpüşmek, bizler Dikkafa'yız, gidip kafayı çekeriz, ama ötekiler birinci *algarrobina* kadehini devirmeden şarkıya eşlik etmediler.

"Yengeyle Piura hakkında konuşuyorduk," dedi Maymun. "Burada dikkatini en çok sıpalar çekmiş."

"Bir de kumlarla ağaçların bu kadar az oluşu," dedi Bonifacia. "Ormanda her şey yemyeşildir, oysa burada sarıdan başka renk yok. Ha, bir de sıcaklığa takıldım, her şey o kadar başka ki."

"Değişiklik şurada; koca yapıları, arabaları ve sinemalarıyla Piura bir kenttir," dedi Lituma esneyerek. "Santa María de Nieva ise kıllı herifleri, sinekleri ve başta insanlar olmak üzere her şeyi çürüten yağmurlarıyla küçük bir kasaba."

Omuzlarına düşen saç örgülerinin arasına iki küçük böcek gizlendi. Yeşil gövdeleriyle pusuya yattılar, her an saldırabilirlerdi. Bonifacia sol ayağını yarı yarıya ayakkabının içinden çıkarmış, yeniden giyebilmek için zorlanıp duruyordu.

"Ama Santa Maria de Nieva'da iki ırmak vardır ki, su-

1. Güney Amerika harnup ağacından yapılan protein açısından zengin içecek. (Y.N.)

ları bütün yıl boyunca hiç tükenmez, ah bir görebilseydiniz onları, dedi Bonifacia. Piura Irmağı'ysa küçücük kalır onların yanında; hele yazın su falan kalmıyor yatağında."

Dikkafalar katıla katıla gülmeye başladılar, iki iki üç eder, diye alay etmeye koyuldular, üç iki daha dört eder. Bonifacia sinirlenmeye başlamıştı. Lituma, ter içinde, kocaman gözlerini yummuş, iskemlesinin üstünde sakin sakin salınıp duruyordu.

"Uygarlığa bir türlü alışamayacaksın," dedi sonunda ve içini çekti. "Biraz bekle, aradaki ayrımı göreceksin. Artık ondan sonra ormanın lafının bile edilmesine katlanamayacaksın, hatta yabanilerin arasından çıkıp geldim, demeye bile utanacaksın."

Dört iki daha eder beş, beş iki daha eder altı; işte bizim söyleyeceğimizi yeğen Lituma söyledi sana. Sonunda topuğunu acımasızca ezerek ayağı pabucun içine girmişti, ama canına da okumuştu doğrusu.

"Asla utanmam böyle bir şeyden," dedi Bonifacia. "Kimse memleketi yüzünden utanç duymaz."

"Hepimiz Perulu değil miyiz," dedi Maymun. "Hem neden bize birer kadeh daha *algarrobina* vermiyorsun yenge?"

Bonifacia yerinden kalktı ve yavaştan alarak adamların arasında dolaştı, hepsinin bardağını yeniden doldurdu. Ayaklarını sürür gibi gezdiriyordu kaygan döşemenin üzerinde. Saçlarının arasındaki böcekler nefretle bakıyorlardı yere.

"Eğer Piura'da doğmuş olsaydın böyle yumurta üzerinde yürür gibi yürümezdin," dedi Lituma kocaman kocaman gülerek. "Ayakkabı giymeye alışmış olurdun hiç değilse."

"Yengeyi rahat bırak," dedi Maymun. "Ve böyle gıcıklık da yapma Lituma."

Algarrobina'nın yaldızlı damlaları, Josefino'nun bar-

dağı yerine düşmanın toprağına dökülüyordu. Ve Bonifacia'nın her yanı titremeye başlamıştı; ağzı, burnu, elleri. Günah değil ya, diye bağırdı avazı çıktığı kadar: Tanrı onu böyle yaratmış.

"Elbette günah değil yenge," dedi Maymun. "Bir bu eksikti. Mangache kadınları da kolay kolay alışamazlar topukluya."

Bonifacia, şişeyi etajerin üstüne koyup oturdu. Hayvancıklar da sakinleşti. Ve birden, ayakları öfkeyle ama sessizce ve biri ötekine yardımcı olarak, topuklu ayakkabılardan kurtuldu. Eğildi, acele etmeksizin onları iskemlenin altına yerleştirdi. Lituma'nın salınması durmuştu şimdi. Dikkafalar da şarkıyı kesmişlerdi. Canlı, düşmanca bir gerginlik sarmıştı ortalığı.

"Al işte beni tanımayan ve kime çattığını bilmeyen biri daha," dedi Lituma, Leónlara dönerek. Sonra sesini iyice yükseltti: "Sen bir Chuncha değilsin artık, Çavuş Lituma'nın karısısın. Çabuk ayakkabılarını giy!"

Bonifacia yanıt vermedi. Lituma yüzü gözü ter içinde ve öfkeyle ayağa kalktığında da yerinden kımıldamadı. Islık çalarak gelen ve birden yüzünde şaklayan tokattan da sakınmadı kendisini. Leónlar birden ayağa fırladılar ve araya girdiler. Bu kadar büyütme işi yeğenim, dediler. Bir yandan da Lituma'yı tutuyorlardı. Böyle yapmamalısın. Şakayla karışık, azarlıyorlardı onu. Mangache kanı var sende biliyoruz ama, onu biraz denetle. Ter haki ceketinin sırtına, göğsüne işlemiş, yalnızca omuzları ve kolları kuru kalmıştı.

"Eğitilmesi gerek onun," dedi. Yeniden salınmaya başladı. Bu kez iskemlenin salınımıyla sesinin tonu uyum içindeydi. "Bir yaban gibi davranamaz Piura'da. Hem sonra, burada patron benim."

Hayvancıklar, kendilerini gizlemeye çalışarak, Bonifacia'nın parmaklarının arasından çevreyi kolaçan edi-

yorlardı. Onlar da mı gözyaşı döküyordu yoksa? Josefino biraz *algarrobina* doldurdu kendi bardağına. Leónlar da oturdular. Buralarda aşkın dayaksızı olmaz, diye bilinir, üstelik Chulucana'nın kızları, kocam beni ne kadar çok döverse o kadar sever, diye düşünürler; ama belki orman kadınları başka düşünüyorlardır, ne bilelim. Haydi artık ikiletmesindi yengemiz, kaldırsındı minik yüzünü, biraz hoşgörülü davransındı ona, azıcık gülsündü. Ama Bonifacia yüzünü gizlemeyi sürdürdü. Lituma esneyerek ayağa kalktı.

"Öğle uykusuna yatacağım ben," dedi. "Siz kalın, rahatsız olmayın sakın. Şu şişeyi de bitirin. Sonra gidip biraz dolaşırız." Gözucuyla Bonifacia'ya baktı. Daha bir erkeksi hava geldi sesine. "İnsan aşkı evde bulamazsa gidip dışarıda arar."

Şaka söylediğini gösterir gibi göz kırptı Dikkafalara ve içeri girdi. Islıkla bir şarkı çaldığı ve yatak yaylarının gıcırdadığı duyuldu içeriden. İçmeyi sürdürdüler. Bir bardak, sessizlik, iki bardak, yine sessizlik; üçüncüde horultular hızlandı. Derin derin ve düzenli bir biçimde horluyordu. Hayvancıklar yeniden saçların arkasına çekildiler. Büzülmüşlerdi ve donuk donuk bakıyorlardı.

"Bütün gece nöbet tutunca işte böyle keyifsiz oluyor," dedi Maymun. "Sen ona aldırma yenge."

"Kadınlara böyle davranmak da ne demek oluyor," dedi Josefino. Bir yandan da Bonifacia'nın gözlerini arıyordu. Ama o Maymun'a bakıyordu. "Sapına kadar aynasız olmuş bu adam."

"Sen olsan kadınlara nasıl davranılacağını bilirdin, doğru değil mi yeğenim?" diye sordu José. Bu arada çaktırmadan kapıya bir göz attı. Horultular uzadıkça uzuyor, giderek daha da şiddetleniyordu.

"Elbette," dedi Josefino sırıtarak. Bonifacia'ya daha yakın olabilmek için hasır şiltenin üzerinde yayıldıkça

yayılıyor, ufak ufak sürünüyordu. "Eğer benim karım olsaydı, elimi bile sürmezdim ona. Elbette ki dokunurdum ama dövmek için değil, okşamak için."

Hayvancıklar şimdi utangaç ve ürkek, rengi atmış duvarları, direkleri, pencerenin kenarında vızıldayan mavi sinekleri, ışık prizmaları içinde yüzen altın zerrecikleri, döşemenin üzerindeki pürüzleri ve kabarıklıkları inceliyorlardı. Josefino sonunda sokulmayı durdurdu; kafası çıplak ayaklara dokunuyordu artık, ama kız her defasında ayaklarını geri çekiyordu. "Sen solucan gibi bir adamsın Josefino," dedi Leónlar. "Solucan değil, Havva'yı baştan çıkaran yılanın ben," dedi Josefino.

"Santa María de Nieva'da buradaki gibi geniş caddeler yok," dedi Bonifacia. "Bütün yollar toprak. Hem o kadar çok yağmur yağar ki, çamurdan geçilmez. İnsan orada topuklu ayakkabı giymeye kalksa çamura batar. Kimse yürüyemez o yollarda."

"Yumurta üzerinde yürümek de ne demek," dedi Josefino. "Çok kaba bir laf bu, hem sonra yanlış da. O kadar güzel yürüyor ki, pek çok kadın onun gibi yürüyebilmek için neler vermez."

Leónların hepsi birden başlarını çevirip kapıya bakıyorlardı. Ya da bazen, bir baş kapıya çevrilirken öteki geri dönüyordu. Yeniden bir titreme sardı Bonifacia'yı. Söylediklerinizi için hepinize teşekkür ederim. Elleri, ağzı titriyordu. Ama bütün bunları beni yumuşatmak için söylediğinizi biliyorum. Özellikle de sesi çatallaşıyordu titrerken. Aslında pek de kafama takmıyorum bu konuyu. Ve ayaklarını yeniden geriye çekti. Josefino kafasını iskemlenin altına daldırdı. Sesi kesik kesik ve soluyarak çıkıyordu: "Bütün kalbimle seni düşünüyorum." Başka şeyler de söylüyordu sesini alçaltarak, dilinden bal akıyordu. Başka şeyler de vardı söylenecek, ama ne yazık ki yalnız değillerdi.

"Beni dert etme Dikkafa," dedi Maymun. "Evindeymiş gibi davran ve bil ki burada bir çift sağır dilsiz var. Hem istersen, dışarıda yağmur yağıyor mu? diye sor, biz de gidip bakalım. Elbet, buradaki baylar ve bayanlar isterlerse."

"Haydi haydi," diye ezgili bir sesle yalanmaya başladı Josefino. "Bonifacia'yla beni biraz yalnız bırakın da onu teselli edeyim."

José öksürerek ayağa kalktı ve parmaklarının ucuna basarak kapıya yaklaştı. Gülümseyerek geri döndü sonra; gerçekten de çok yorulmuş, dedi, köstebek gibi uyuyor baksanıza. Hayvancıklar meraktan yerlerinde duramıyor, bıkıp usanmadan etajerin tahtalarını, iskemlelerin ayaklarını, hasır şiltenin kenarlarını, yerde uzanmış yatan gövdeyi ve her yeri inceden inceye kolaçan ediyorlardı.

"Yengemiz kendisiyle gevezelik edilmesinden pek hoşlanmıyor galiba," dedi Maymun. "Kıpkırmızı oldu baksana, Josefino."

"Sen daha Piuralıları tanımıyorsun yenge," dedi José. "Sakın bunda bir kötülük arama. Biz hep böyleyiz, kadın gördük mü önünde gevezelik etmeden duramayız."

"Haydi Bonifacia," dedi Josefino. "Yağmurun yağıp yağmadığına bakmaya gönder onları."

"Eğer biraz daha sürdürürsen, Lituma'ya anlatacak," dedi Maymun. "O da epey sinirlenecek bu işe."

"Anlatırsa anlatsın," dedi yapışkan bir sesle. "Umurumda bile değil. Hem siz beni tanırsınız, bu kadın hoşuma gidiyor ve ben de ona bunu söylüyorum, kim olduğu hiç mi hiç umurumda değil."

"*Algarrobina* başına vurdu galiba," dedi José. "Daha alçak sesle konuş."

"Ve Bonifacia hoşuma gidiyor," dedi Josefino. "Bunu kesin olarak bilsin istiyorum."

Bonifacia'nın elleri dizlerinin üstünde birleşti yeni-

den. Yüzünü kaldırdı; hayvancıklar korkuya kapılmıştı ama dudakları yiğitçe gülümsüyordu.

"Amma da hızlısın yeğenim," dedi Maymun. "Yüz metre şampiyonu gibisin."

"Dur artık," dedi José. "Korkutuyorsun onu."

"Söylediklerini duyacak olsa çok kızar," diye rnırıldandı Bonifacia. Parmaklarının ucuyla öpücük yollayan Josefino'ya baktı. Sonra etajerde, tavanda, yerde gezdirdi gözlerini. "Eğer bilse çok kızardı."

"Kızarsa kızsın," dedi Josefino. "Peki sonra ne olacak? Size bir şey söyleyeyim mi çocuklar, Bonifacia eninde sonunda benim karım olacak, bundan kurtuluşu yok."

Şimdi gözlerini hiç yerden ayırmıyordu. Sonra bir şeyler mırıldandı. Leónlar öksürüyor, gözlerini bitişik odanın kapısından ayırmıyorlardı; sessizlik, horultu, sonra uzun bir horultu daha, tıpkı bir yatıştırıcı gibi.

"Yeter Josefino," dedi Maymun. "Piuralı değil o, bizi doğru dürüst tanımıyor bile."

"Kendini kapıp koyuverme yenge," dedi José. "Ya kalk onun peşinden git, ya da bir tokat patlat şuna."

"Korktuğumdan değil," diye mırıldanıyordu Bonifacia. "Ama bir bilse, ya da bir duyacak olsa."

"Özür dile ondan Josefino," dedi Maymun. "Şaka yaptığını söyle ona, baksana onu ne hale soktun."

"Hepsi şakaydı Bonifacia," dedi Josefino gülerek. Hasırın üzerinde geri geri kaymaya başladı. "Yemin ederim şakaydı. Sıkma canını, ne olur."

"Sıkmıyorum," diye mırıldandı Bonifacia. "Sıkmıyorum canımı."

II

"Peki bütün bu numaralara ne gerek var?" dedi Sarı. "Ne zamandan beri böyle numaralar yapmaya başladık? Neden dosdoğru gidip yakalamıyoruz onu? Tatlılıkla, o da olmazsa, zorla."

"Çünkü Çavuş gayretkeşlik ediyor," dedi Ufaklık. "Nasıl titizlendiğini görmüyor musun? Her şeyin kurallarına uygun olmasını istiyor. Söylesene Sarı, onu evlilik soktu bu hale değil mi?"

"Bu evlilik, Şişko'yu tutkudan öldürecek," dedi Sarı. "Anlatıldığına göre, dün gece yine Paredeslerde iyice kafayı bulmuş, elini çabuk tutamadığı için kendi kendisine lanet okuyup durmuş. Kendime bir karı bulmak için elime bir fırsat geçmişti, onu da kaçırdım, diyesiymiş. Yavru pek fena değil, ama bu Şişko da biraz abartıyor."

Sarmaşıkların arasına mevzilenmiş, tüfeklerini Kılavuz'un evine doğrultmuşlardı. Ev, kendilerinden birkaç metre ötede, çalılıkların üzerinde asılı duruyordu. İçerideki yağlı, zayıf ışık giderek büyüyor ve sonunda tırabzanın bir köşesini aydınlatmayı başarıyordu. Dışarı çıkan oldu mu çocuklar? Biri, Sarı'yla Ufaklık'ın üzerine eğilmişti. Hayır, Çavuş. Öteki yanda da Şişko ile Kara var zaten, uçmadıktan sonra kaçmaları olanaksız. Hiçbir deliliğe kalkışmayın çocuklar, Çavuş ağır ağır konuşuyordu,

gerekirse ben sizi çağırırım, son derece sakin görünüyordu. Çok yukarılarda bir yerde, incecik bulutlar ayın ışıklarının arasından süzülüyor ama onu gizleyemiyorlardı. Santa Maria de Nieva, uzaktan bir ışık ve şamata yumağını andırıyordu. Ormanın karanlığı ve ırmakların tatlı salınımı onu çepeçevre kuşatmıştı. Çavuş hiç acele etmeden kılıfın düğmesini açtı, tabancasını çıkardı, tetiği kaldırdı, bir-iki şey daha fısıldadı muhafızlara. Sonra ağır ağır, sakin adımlarla, evin bulunduğu yönde uzaklaştı. Sarmaşıkların ve karanlığın arasında gözden kayboldu. Sonra, tırabzanın aydınlık köşesinin orada yeniden ortaya çıktı. Duvarı aşmayı başarabilmiş solgun ışığın önünde yüzü bir an aydınlandı.

"Konuşmasına, yürüyüşüne dikkat ettin mi?" dedi Kara. "Neredeyse aklını kaçırmış gibi. Bir şeyler oluyor ona, eskiden böyle değildi."

"Chuncha onu bir limon gibi sıkıyor," dedi Şişko. "Eminim, günde en az üç kez aşk yapıyorlardır. Bir o kadar da geceleyin. Nöbeti her fırsatta neden bırakıp gittiğini sanıyorsun? Chuncha'yla sevişmek için. Bu besbelli."

"Daha balayındalar," dedi Kara, "bu çok doğal bir şey. Tutkudan ölüyorsun Şişko, bunu benden saklama."

Onlar da suyun hemen kıyısına, çalılıkların arkasına gizlenmiş küçük bir kumluğa uzanmışlardı. Tüfekler ellerindeydi. Ama ev buradan oldukça yüksek ve karanlığa gömülmüş olarak göründüğü için, nişan almamışlardı.

"Aklını kaçırmış," dedi Şişko. "Neden Üsteğmen'in buyruğu gelir gelmez Nieves'i yakalamaya gelmedik sanki? Yok güneşin batmasını bekleyelim, yok plan yapmamız gerek, yok evi kuşatalım, yok şu, yok bu. Sen bu kadar aptallığın bir araya geldiğini hiç duydun mu? Hep Don Fabio'yu etkilemek için bütün bunlar, Kara; önemli bir adam olduğu izlenimini vermek için. Hepsi bu."

"Üsteğmen köşeyi döndü," dedi Kara, "onu bir üst

rütbeye terfi ettirecekler. Biz de havamızı alacağız, göreceksin bak. Az önce, Borja'dan haber geldiğinde anlamadın mı bunu? Vali de üsteğmen aşağı, üsteğmen yukarı, pohpohlayıp dursun bakalım. Sanki adadaki deliyi bulan biz değilmişiz gibi."

"Chuncha ona aşk iksiri vermiş olmalı," dedi Şişko. "Bu kız ilaçlarıyla herifi deli edecek, Kara. Yorgunluğu da bu yüzden zaten. Adam sanki ayakta uyuyor."

"Vay vay vay..." diye çıkıştı Çavuş. "Burada ne yapıyorsunuz? Ne oluyor size böyle?"

Lalita ve Adrián Nieves, kamp yatağına uzanmış, hiç kımıldamadan ona bakıyorlardı. Ayakuçlarındaki bir tepsiden muz hevenkleri sarkıyor, lambadan beyaz, kokulu hafif bir ışık yayılıyordu. Çavuş şaşkın şaşkın eşikte durdu. Siperliğinin altından gözkapaklarını kırpıştırıp duruyordu. Aquilino haberimi iletmedi mi yoksa? Duyduğu üzüntü sesinden belli oluyordu. Haber göndereli iki saatten fazla oluyor Don Adrián, koş, dedim çocuğa, bu bir ölüm kalım sorunu. Tabanca elinde bilinçsizce sallanıp duruyordu. Evet, haberi aldık Çavuş, dedi Kılavuz. Sözcükleri çiğner gibi konuşuyordu. Çocukları ırmağın öteki kıyısına, tanıdıklarından birinin evine gönderdik. İki küçük çizgi ağzının kenarından yanaklarına doğru ilerliyordu. Eh, öyleyse? Neden siz de gitmediniz? Saklanması gerekenler çocuklar değil, sizsiniz Don Adrián. Çavuş tabancasını kalçalarına vurup duruyordu. İşi saatlerce salladım Hanımefendi, dedi, hem de ne büyük bir riski göze alarak. Daha başka ne yapabilirdim ki? Gerçekten de çok vakti olmuştu Don Adrián'ın.

"Uzun uzun tartışıyor onunla herhalde," dedi Ufaklık. "Sonra da Don Fabio'ya gidip içeri tek başıma girdim ve onu ben yakaladım, diyecek. Tüm ödülü de Üsteğmen'le paylaşacak. Bu Piuralının gözü kendi çıkarından başka bir şey görmüyor, gerçek bir karınca bu herif."

Evin içinden zayıf bir ışıkla birlikte belli belirsiz bir mırıltı yükseliyordu şimdi. Öyle hafifti ki gece, bana mısın demiyordu. Karanlığı incitmeden dolaşıyordu sakin sularda kimsesiz bir dalga gibi.

"Ama Üsteğmen gelince onunla konuşalım," dedi Sarı. "Tutuklularla birlikte bizi de Iquitos'a göndersinler. Hiç değilse böylece birkaç gün izin koparmış oluruz."

"Kızın kanında biraz büyücülük olmasını ben de isterdim," dedi Kara. "Öyle uzun boylu değil ama, kararınca. Hem bana maval okuma Şişko, başta sen olmak üzere, herkes koşar Chuncha'nın yerini onurlandırmaya. Zaten ne zaman kafayı bulacak olsan, onun adından başka laf çıkmıyor ağzından."

"Onunla yatmayı elbette istiyorum," dedi Şişko. "Ama sen olsan dinsiz bir kadınla evlenir miydin? Asla yapmam böyle bir şey, oğlum."

"Onu tutup öldürmesinin önünde hiçbir engel yok," dedi Ufaklık. "Sonra da teslim olmayı reddetti, ben de vurdum, der. İnan, bu Piuralının yapmayacağı şey yok. Yeter ki madalya olsun ucunda."

"Ya bütün bunların hepsi uydurmaysa?" dedi Sarı. "Haberci, Borja'dan gelip de Üsteğmen'in kâğıdını okuduğunda kulaklarıma inanamadım, Ufaklık. Nieves'in hiç de hayduda benzer bir hali yok. Tersine, çok iyi bir insan izlenimi bırakıyor."

"Kimin suratında ben haydudum diye yazar ki," dedi Ufaklık. "Eğer öyle olsaydı bu yazı herkesin suratında bulunurdu. Ama kâğıdı okuduğumda ben de biraz kuşkuya düştüm. Kaç yıl ceza verirler ki ona?"

"Kim bilir," dedi Sarı, "ama epeyce bir ceza yiyeceği kesin. Soyup soğana çevirmedikleri insan kalmadı. Buradaki insanlar yakalanmalarını dört gözle bekliyorlardı. Onları aramaya gitmemiz için bizi nasıl sıkboğaz ederlerdi, bilirsin. Hem de çoktandır soygun yapmadıkları halde."

"Aklımın yatmadığı şey, onun haydutların şefi oluşu," dedi Ufaklık. "Ve eğer söylendiği gibi soygun yapmışsa, bunu aç kaldığı için yapmadı herhalde."

"Şef olduğunu da nereden çıkardın şimdi," dedi Sarı. "Ama bu hiçbir şeyi değiştirmez, eğer ötekileri bulamazlarsa, hepsinin suçu Nieves'le deliye yüklenecek."

"Ona rica ettim Çavuş," dedi Lalita. "Yalvardım ona. Hem yalnız bugün değil, adaya gitmek için yola çıktığınızdan beri yalvarıyorum, çekip gidelim buradan Adrián, saklanalım, diyorum. Bugün de, siz haber gönderdikten sonra da aynı şey oldu: Küçükler meyve topladı, onların eşyalarını paketledik, hatta Aquilino da yalvardı ona. Ama bir türlü laf anlatamadık. Kimseyi dinlemedi."

Lambanın ışığı tam Lalita'nın yüzüne vuruyordu. Yanaklarının altındaki pürüzlü bölgeyi, çıbanları, boynundaki delikleri ve dudaklarındaki kıpırtıyı ortaya çıkarıyordu.

"Üstünüzdeki üniformaya karşın, iyi bir insansınız siz," dedi Adrián Nieves. "Zaten nikâhınızda tanık olmayı da bu yüzden kabul etmiştim."

Ama Çavuş onu dinlemiyordu. Topuklarının üzerinde yarım çark ederek diz çöktü. Veranda yönüne baktı dikkatle. Parmağını dudağına götürerek, size göz yumarım Don Adrián, dedi, tırabzandan kayar, doğruca ırmağa inersiniz. Ona kadar sayar sonra havaya ateş ederim, çocuklar, şu yandan kaçtı diye koşarak dışarı çıkarım, ormanın oraya götürürüm onları. Siz de karanlıktan yararlanarak kayığı iter, Marañón'a varmadan da motoru çalıştırmazsınız Don Adrián, ondan sonra da bir ruh gibi gözden kaybolursunuz, sakın kendinizi yakalatayım demeyin, bu çok önemli. Sonra beni de yakarsınız. Tamam, dedi Lalita, tamam, gidip kayığı ben çözerim, kürekleri de ben çıkarırım, ben de gelirim seninle. Sözcükler dudaklarından döküldükçe alnı da geriliyordu.

Çabucak yaparız bütün bunları. Teni eski tazeliğine kavuşmuş gibiydi. Örtüler hazır Adrián, dedi, yiyecek de var, hemen hemen hiçbir şey eksik değil, bir süre kürek çekeriz, karakolun oraya varmadan da ormana dalmış oluruz. Çabuk olun, diye araya girdi Çavuş, gözucuyla dışarı bakarak. Kayığın dibine yatarsınız, aman dikkat edin, sakın başınızı kaldırmayın, çocuklar sizi görür görmez ateş ederler. Ufaklık, bir milden her attığını vurur, öyle nişancıdır.

"Size çok teşekkür ederim, ama ben bu işi çok düşündüm," dedi Adrián Nieves, "ırmak yoluyla kaçmamız olanaksız. Bu durumda Pongo'yu aşamayız Çavuş, ancak büyücüler becerebilir bunu. Üsteğmen'in Santiago üzerinde nasıl mahsur kaldığını biliyorsunuz; Marañón'la karşılaştırıldığında o, çocuk oyuncağı kalır."

"Peki ne yapalım öyleyse Don Adrián?" diye sordu Çavuş, "hiçbir şey anlamıyorum."

"Yapılacak tek şey ormana dalmak," dedi Nieves. "Tıpkı son kez yaptığım gibi. Ama adaya gitmek için yola çıktığınızdan bu yana ben çok düşündüm bu işi. Hayatımın geri kalan bölümünü ormanda dolaşarak geçirmek istemiyorum. Ben yalnızca onun kılavuzuydum, yalnızca kayığını kullanırdım, tıpkı sizin için yaptığım gibi. Bu yüzden bana bir şey yapamazlar. Buraya geldiğimden beri dürüst bir yaşam sürdüm ben, buna herkes tanıktır; rahibeler, Üsteğmen ve hatta Vali bile."

"Kavga falan ettikleri yok," dedi Ufaklık. "Öyle olsa çığlık, bağırtı duyardık. Söyleşiyorlar sanki."

"Belki de onu uyurken yakaladı," dedi Sarı, "giyinmesini bekliyor olabilir."

"Hiç değilse Lalita'ya bir iş koysun," dedi Şişko. "Belki de Nieves'i bağlamış, yanında Lalita'nın tadına bakıyordur."

"Sen de hiç başka laf etmezsin," dedi Kara. "Bana ge-

liyor ki, aşk iksirini sana içirmişler, gece gündüz bu yüzden ateşlisin. Hem sonra, yüzündeki o sivilceler olduktan sonra, Lalita'yla kim yatar?"

"Ama o bir beyaz," dedi Şişko. "Sivilceli bir beyazı sivilcesiz bir Chuncha'ya yeğlerim. Hem yalnızca façası bozuk; yıkanırken gördüm onu, bacakları çok güzel. Artık tek başına kalacak ve avuntu gerekli olacak."

"Kadınsızlık senin başına vurmuş," dedi Kara. "Doğrusunu söylemek gerekirse, bazen bana da öyle oluyor."

"Hiç kafa yok mu sizde Don Adrián?" dedi Çavuş. "Hemen şimdi kendinizi suya atmazsanız haliniz haraptır, her şeyi sizin üstünüze yıkacaklarını anlamıyor musunuz? Üsteğmen haberinde delinin ölmek üzere olduğunu da yazıyor, aptallık etmeyin."

"Beni ancak birkaç ay içeride tutarlar," dedi Adrián Nieves. "Sonra sakin bir yaşantım olur, hatta belki de buraya dönerim. Eğer saklanmak için fundalıklara çekilecek olursam, bir daha ne karımı, ne de çocuklarımı görebilirim. Ölünceye kadar bir hayvan gibi yaşamak istemiyorum. Kimseyi öldürmedim ben, tanıklarım var. Pantacha var, Yerliler var. Üstelik burada tam bir Hıristiyan gibi davrandım."

"Çavuş senin iyiliğin için konuşuyor," dedi Lalita, "dinle onu Adrián. En çok neye değer veriyorsan onun adına, çocukların adına dinle onu."

Toprağı eşeliyor, muz hevenklerini kurcalayıp duruyordu. Sesi iyice kısılmıştı. Ve Adrián Nieves giyinmeye başladı. Buruşuk, düğmesiz bir gömlek geçirdi üstüne.

"Neler hissettiğimi bilemezsiniz," dedi Çavuş. "Siz her zaman benim dostum olarak kalacaksınız Don Adrián. Bonifacia ne kadar üzülecek kim bilir. O da benim gibi, sizin çoktan buraları terk ettiğinizi düşünüyordu."

"Al bunları Adrián," diye hıçkırdı Lalita. "Şunları da giy."

"Onlar gerekmiyor," dedi Kılavuz. "Dönüşüme sakla onları."

"Hayır hayır, bunları da giy," diye üsteledi Lalita. "Giy ayakkabılarını Adrián."

Kılavuz'un yüzü bir an sıkıntıyla buruştu. Belli belirsiz Çavuş'a baktı ve sonra çömelip kalın topuklu potinlerini ayağına geçirdi. Ailenizle ilgilenilmesini sağlayacağım, dedi Çavuş, ne yapmak gerekirse yapacağım bu konuda, hiç değilse bunu dert etmezsiniz. Sonra yeniden ayağa kalktı, Lalita yaklaşıp kolundan tuttu. Ağlamayacaksın Lalita, değil mi? O kadar süre birlikte olduk ve sen hiç ağlamadın, her şeye karşın, bugün de böyle davranmalısın. Yakında serbest bırakırlar beni, o zaman daha sakin, daha huzurlu bir hayatımız olur. Çocuklara iyi bak beni beklerken. Lalita bir kukla gibi onaylıyordu söylenenleri, yeniden yaslanmıştı; yüzü kırışmış, gözleri birer bilardo topu gibi şişmişti. Çavuş ve Adrián Nieves birlikte verandaya çıktılar, merdivenin basamaklarını indiler. Tam yeşilliklerin içine daldıklarında bir kadın çığlığı geceyi boydan boya yırttı. Sağ taraftaki gölgelerden biri konuştu: İşte kuş geliyor. Sarı'nın sesiydi bu. Kaldır ellerini havaya Tanrı'nın cezası, diye bağırdı Çavuş, kımıldama yoksa vururum. Adrián Nieves dediği gibi yaptı. Kolları havada, önden gidiyordu. Çavuş, Sarı ve Ufaklık küçük tarlayı kaplayan başakların arasında onu izliyorlardı.

"Çavuş, niye bu kadar uzun süre kaldınız?" diye sordu Sarı.

"Onu biraz sorguya çektim," diye yanıtladı Çavuş. "Karısıyla vedalaşmasını da bekledim bu arada."

Sazlıkların oraya vardıklarında Şişko ile Kara karşılarına çıktı. Hiçbir şey söylemeksizin gruba katıldılar. Yine böyle sessiz, Santa María de Nieva'ya kadar yola devam ettiler. Evlerden belli belirsiz fısıltılar duyuluyordu geçerken, *capirona*'ların ve henüz başlanmış yapıların temelle-

ri arasında da insanlar vardı, onların geçişini izliyorlardı. Ama içlerinden hiçbiri onlara ne yaklaşmaya çalıştı, ne de bir soru sordu. İskelenin önünde, çıplak ayakla koşup gelen birinin ayak sesleri duyuldu: Lalita'ydı bu. Heyheyleri üstünde, diye düşündü Çavuş, rezalet çıkaracak galiba. Ama o soluk soluğa muhafızların arasından geçti ve bir an Kılavuz Nieves'in yanında durdu: Yiyeceği unutmuşsun Adrián. Bir paket uzattı ona ve yine geldiği gibi, koşa koşa uzaklaştı. Neden sonra, karanlığın içinde ayak sesleri duyulmaz oldu. Karakola yaklaştıklarında, hazin hazin bir baykuş öttü uzaklarda bir yerlerde.

"Söylediklerimi gözlerinle de gördün herhalde Kara," dedi Şişko. "Hâlâ güzel bir bedeni var. Herhangi bir Chuncha'nınkinden çok daha güzel."

"Ah, Şişko," dedi Kara, "hiç başka bir şey düşünmezsin, sıktın artık, ama."

"Hava yarın öğleden sonra iyi olursa gidip onu görürüm Fushia," dedi Aquilino. "Sen de kayığın içine saklanır, orada bir yerde beklersin."

"Ya kabul etmezlerse moruk?" diye kaygılandı Fushia, "ne yaparım ben o zaman, nasıl yaşarım Aquilino?"

"Olabilecekleri düşünüp de canını sıkma," dedi Aquilino. "O tanıdığım adamı bulursam sorun çözülür, bize yardım eder o. Hem paranın çözmeyeceği bir şey var mı?"

"Bütün parayı verecek misin ona?" diye sordu Fushia. "Aptallaşma moruk. Birazını da kendin için sakla, sakla ki hiç değilse işin için kullanasın."

"Senin paranın bir kuruşunu istemem," dedi Aquilino. "Sonra mal almak için Iquitos'a döneceğim ve o bölgede biraz alışveriş yapacağım. Malların hepsini sattıktan sonra da seni görmek için San Pablo'ya gideceğim."

"Neden konuşmuyorsun?" diye sordu Lalita. "Sanki

bütün konserveleri ben yedim, öyle mi yani? Ne varsa hepsini sana verdim. Bittiyse suç bende mi?"

"Seninle konuşmak istemiyorum," dedi Fushia. "Yiyecek de istemiyorum. Şunu salla da bana Achuale kadınlarını çağır."

"Sana su mu ısıtsınlar istiyorsun?" diye sordu Lalita. "Zaten yapıyorlar o işi, ben onlara söylemiştim. Hiç değilse şu balıktan ye biraz Fushia. Karagöz balığı bu, az önce Jum getirdi."

"Bana bu zevki niye tattırmadın?" diye sordu Fushia. "O ışıltılı haliyle Iquitos'u uzaktan da olsa bir görmek istiyordum."

"Delirdin mi sen oğlum?" dedi Aquilino. "Ya Deniz Kuvvetleri'nin devriyeleri ne olacak? Beni bu yörede herkes tanır zaten. Sana yardım etmeyi çok istiyorum, ama hapse girmeye gelince, ona hiç hevesli değilim."

"San Pablo nasıl bir yer moruk?" diye sordu Fushia. "Çok gittin mi oraya?"

"Birkaç kez," dedi Aquilino, "o da geçerken. Orada bu kadar sık yağmur yağmaz, bataklık da yoktur üstelik. Ama iki tane San Pablo var; ben yalnızca Colonia'dakine gittim ticaret yaparken. Sense ötekisinde yaşayacaksın. Arada iki kilometre ya var ya yok."

"Çok Hıristiyan var mı orada?" diye sordu Fushia. "Örneğin yüz kişi kadar?"

"Kesinlikle çok daha fazla," dedi Aquilino. "Güneşli havalarda kumsalda çırılçıplak dolaşırlar. Güneş onlara iyi geliyor olmalı. En azından gelip geçen gemilerdeki insanları etkilemek için böyle yapıyorlardır. Yiyecek ve sigara istemek için bağırıp dururlar. Eğer aldırış etmezsen söverler ve taşlarlar seni."

"Tiksintiyle söz ediyorsun onlardan," dedi Fushia. "Bana öyle geliyor ki beni San Pablo'da bırakacaksın ve bir daha da senin yüzünü göremeyeceğim."

"Söz verdim sana," dedi Aquilino. "Hiç verdiğim sözden döndüğümü gördün mü benim?"

"Bu defa ilk kez sözünde durmayacaksın," dedi Fushía. "Ve sonuncu kez, moruk."

"Sana yardım etmemi ister misin?" diye sordu Lalita. "Bırak da botlarını çıkarayım."

"Defol şuradan!" diye bağırdı Fushía. "Ben çağırmadan da sakın geleyim deme."

Achualeler sessizce içeri girdiler. Dumanı üstünde iki büyük tencere vardı ellerinde. Fushía'nın yüzüne bile bakmaksızın hamağın yanında bir yere koydular onları. Ve çıktılar.

"Ben senin karınım," dedi Lalita. "Utanma benden. Neden çıkacakmışım ki?"

Fushía eğilip kadına baktı. Ateşten iki küçük yarık gibiydi gözleri: Loreto orospusu seni. Lalita topuklarının üstünde yarım çark edip kulübeden çıktı. Gün batmıştı. Hava çok ağırdı. Yağmur, şimşek ve yıldırımlar patladı patlayacaktı. Huambisa köyünde ateşler çıtırdıyor, kapokların arasında tek tük ışıklar görünüyordu. Ateş yalımlarının hafif aydınlığında köyün giderek artan hareketliliği, gidiş gelişler, keskin çığlıklar ve boğuk sesler daha bir belirgindi. Pantacha verandaya oturmuş, bacaklarını aşağı sarkıtmıştı.

"Bunlara da ne oluyor?" diye sordu Lalita. "Bütün bu ateşlerin gereği nedir? Neden bu kadar çok şamata yapıyorlar?"

"Ava gidenler dönüyor patroniçe," dedi Pantacha. "Kadınları görmediniz mi? Bütün gün boyunca *masato* hazırlayıp durdular. Şimdi de eğlenip dönüşü kutlayacaklar. Patronun da gelmesini istiyorlar kutlamaya. Neden bu kadar öfkeli ki patroniçe?"

"Çünkü Don Aquilino hâlâ gelmedi," diye yanıtladı Lalita. "Konserveler tükendi ve içkiler de bitmek üzere."

"İhtiyar iki aydır ortada yok," dedi Pantacha. "Bu kez ona bel bağlamamak gerek, patroniçe."

"Artık senin için gelse de bir, gelmese de, değil mi?" diye sordu Lalita. "Nasıl olsa bir kadının var ve her şey sana vız geliyor."

Pantacha kahkahayı bastı ve Shapra göründü kulübenin kapısında. Tepeden tırnağa süslenmişti: başında taç, bilezikler, ayak bileklerinde halkalar, yanak ve göğüslerinde dövmeler. Lalita'ya gülümseyerek onun yanına oturdu.

"Benden daha iyi konuşuyor Hıristiyancayı," dedi Pantacha. "Sizi de çok seviyor patroniçe. Ama şimdi biraz korkmuş, çünkü Huambisalar avdan dönüyor. Ne yaptımsa boş; hâlâ korkuyor onlardan."

Shapra iskeleyi gizleyen çalılıkların orayı gösterdi: Kılavuz Nieves'ti gelen. Elinde hasır şapkası vardı. Sırtında gömlek yoktu ve pantolon paçalarını dizlerine kadar kıvırmıştı.

"Bütün gün görünmedin ortalıkta," dedi Pantacha. "Balık mı tutuyordun?"

"Evet, Santiago'ya kadar inmiştim," dedi Nieves. "Ama hiç şansım yoktu. Fırtına patlamak üzere. Bu yüzden balıklar ya kaçıyor ya da diplere saklanıyorlar."

"Huambisalar dönüyor," dedi Pantacha. "Bu gece eğlence var orada."

"Hiç kuşkum yok ki, Jum da bu yüzden gitmiştir," dedi Nieves. "Onu kanosuyla lagünden çıkarken gördüm."

"Artık iki-üç gün ortalıkta görünmez," dedi Pantacha. "Huambisalardan hâlâ korkan biri daha varsa o da bu dinsiz."

"Korkudan yapmıyor bunu," dedi Nieves, "ama gırtlağını kestirmeye de meraklı değil. İçtikleri zaman ona duydukları öfke yeniden kabarıyor ve o da bunu biliyor."

"Sen de gidip Yerlilerle birlikte eğlenecek misin?" diye sordu Lalita.

"Kürek çekmekten iflahım kesildi," dedi Nieves. "Gidip uyuyacağım."

"Gerçi yasak ama, arada bir çıktıkları da oluyor," dedi Aquilino. "Özellikle bir şeylerden şikâyetçi oldukları zaman. Kendilerine kanolar yaparlar ve suya atladıkları gibi Colonia'nın önünde boy gösterirler. Ya bize evet dersiniz, ya da karaya çıkıyoruz, diye korkuturlar."

"Kimler yaşar Colonia'da moruk?" diye sordu Fushia. "Polis de var mı?"

"Hayır, hiç görmedim," dedi Aquilino. "Yalnızca aileleri var orada; kadınlar, çocuklar. Küçük çapta bir yaşam kurmuşlar orada."

"Peki ya ailelerinden, onlardan nefret ederler mi?" diye sordu Fushia. "Hepsi akraba olduklarına göre."

"Öyle durumlar vardır ki orada artık aile bağları da bir işe yaramaz," dedi Aquilino. "Şurası bir gerçek ki, kolay kolay alışamıyorlar oraya. Onlara da geçer diye korkuyorlar."

"Ama bu durumda kimse onların ziyaretine gelmez ki," dedi Fushia. "Ziyaret bile yasaklanabilir hatta."

"Yok yok, tersine," dedi Aquilino. "Çok kişi var oraya giden. Yalnız oraya girmeden önce bir gemiye binmek gerek; orada sana yıkanman için bir sabun verirler. Ayrıca elbiselerini çıkartıp verdikleri gömleği giymek zorundasın."

"Beni görmeye geleceğine beni inandırmak için bu kadar numara yapman gerekmez," dedi Fushia.

"Irmaktan evler görünür," dedi Aquilino. "Hem de Iquitos tuğlasından örülmüş güzel evlerdir bunlar. Adadakinden çok daha rahat bir yaşamın olacak orada oğlum. Bir sürü dostun olacak, huzurlu ve sakin bir yaşam sürdüreceksin."

"En iyisi beni küçük bir kumsala bırak moruk," dedi Fushia. "Arada bir oradan geçer, yiyecek bir şey bırakır-

sın, kimse de görmez beni. N'olur beni San Pablo'ya götürme Aquilino."

"Ama yürüyemiyorsun bile Fushía," dedi Aquilino. "Durumu kavrayamıyor musun oğlum?"

"Huambisalardan bu kadar çok korkuyordun da nasıl oldu da hastalanınca onların büyücüsüne başvurdun peki?" diye sordu Lalita Shapra'ya.

Shapra yanıt vermedi, gülümsemekle yetindi.

"İstemiyordu, ama ben onu zorla götürdüm," dedi Pantacha. "Büyücü ona şarkılar söyledi, dans etti onun için, tütün çiğneyip burnuna üfledi. O ise gözlerini bile açamıyordu. Tir tir titriyordu, ama hastalıktan değil, korkudan. Ve sanıyorum ki onu bu korku iyileştirdi."

Gök, yeri göğü inleterek gürledi. Yağmur başladı. Lalita çatının altına sığındı. Pantacha verandadan ayrılmamıştı, yağmur bacaklarını ıslatıyordu. Derken yağmur birden kesildi ve önlerindeki düzlüğü bütün bütün sis kapladı. Kılavuz'un kulübesinde ışık yoktu artık. Uyumuş olmalı patroniçe, dedi Pantacha, hem bu yalnızca bir uyarı. Asıl sağanak, Huambisaları tam eğlencenin ortasında yakalayacak. Gök gürültüsü Aquilino'yu korkutmuş olmalıydı. Gidip ona bir bakayım, dedi Lalita ve merdivenden aşağı atladı. Düzlükten geçti ve barakaya girdi. Fushía bacaklarını kazanların içine daldırmıştı. Kaba etlerinin derisi iyice pembeleşmiş, pul pul olmuştu. Gözlerini kadından ayırmadan cibinlikle oynayıp duruyordu. Lalita, neden utanıyorsun ki Fushía? dedi. Adam cibinliği çektiği gibi bedenine sardı, homurdanarak bakıyordu kadına. Seni görmemde ne kötülük var ki? Yere eğilip botlarından birini yakalamaya çalıştı adam. Ne midem bulanıyor ne de başka türlü bir tiksinti duyuyorum. Sonunda birini eline geçirdi ve Lalita'ya doğru fırlattı. Ayakkabı Lalita'nın yanından geçerek gitti karyolaya çarptı. Çocuk ağlamadı bile. Lalita yeniden kulübe-

den çıktı. İncecik, sicim gibi bir yağmur yağıyordu şimdi.

"Peki ya ölenleri ne yapıyorlar?" diye sordu Fushía. "Onları oldukları yere mi gömüyorlar moruk?"

"Elbette oraya gömüyorlar," dedi Aquilino. "Kaldırıp Amazon Irmağı'na atacak değiller ya. Bunun Hıristiyanlıkta yeri var mı?"

"Irmakların üzerinde bir o yana bir bu yana koşuşturup duracak mısın moruk?" dedi Fushía. "Günün birinde kayığın içinde ölüp gidivereceğini hiç düşünmedin mi?"

"Bana bıraksalar kendi köyümde ölmek isterdim," dedi Aquilino. "Gerçi Moyobamba'da ne ailem var ne de dostlarım, ama yine de oradaki mezarlığa gömülmek isterdim. Neden bilmiyorum."

"Ben de Campo Grande'ye dönmek isterdim," dedi Fushía. "Ailem, çocukluk arkadaşlarım hakkında bir şeyler öğrenebilmek isterdim. Oralarda beni hâlâ hatırlayan çıkar, bundan eminim."

"Bazen, neden bir ortağım yok diye hayıflanırım," dedi Aquilino. "Aslında benimle birlikte çalışmak isteyen, ben de para koyayım da bir kayık daha alalım, diyen bir sürü insan oldu. Ömür boyu yolculuk etmek düşüncesi insanları baştan çıkarıyor nedense."

"Peki neden kabul etmedin?" diye sordu Fushía. "Artık iyice yaşlandın, sana yoldaşlık ederdi."

"Hıristiyanları iyi tanırım," dedi Aquilino. "Ona mesleği öğrettiğim ve müşterilerle tanıştırdığım sürece ortağımla iyi geçinirim, bundan hiç kuşkum yok. Ama bir süre sonra o şöyle düşünmeye başlayacaktır: Bu kadar az para getirdiği halde, neden bu işi onunla paylaşayım? Ve yaşlı olduğum için de, böyle bir ortaklıktan sonunda hep ben zararlı çıkarım Kurbanı ben olurum böyle bir dayanışmanın."

"Seninle birlikte işi sürdürememek beni çok üzüyor," dedi Fushía. "Bütün yolculuk boyunca bunu düşündüm."

"Bu sana göre bir iş değildi," dedi Aquilino. "Çok tutkulu bir adamdın sen, bir türlü gözün doymuyordu. Haklıydın aslında, çünkü bu sefil işte insanın mutlu olması olanaksız."

"Tutkunun beni ne hale soktuğunu görüyorsun işte," dedi Fushía. "Senden bin defa daha kötü bir duruma düştüm."

"Gerçeği kabul etmek gerekir ki Tanrı sana yardım etmedi," dedi Aquilino. "Oysa her şeyin başı bu."

"Peki neden bana yardım etmedi de ötekilere yardım etti?" diye sordu Fushía. "Örneğin, neden beni şapşal yerine koydu da Reátegui'yi arkaladı?"

"Bunu ona öldüğün zaman sorarsın," dedi Aquilino. "Bunu bilmemi benden nasıl istersin Fushía?"

"Bir süre için de olsa gidelim oraya patron," dedi Pantacha. "Hazır sağanak başlamamışken."

"Peki," dedi Fushía, "kısa bir süre için gidelim. Gidelim de şu mendeburları kırmayalım. Nieves gelmiyor mu?"

"Santiago'ya balık avlamaya gitmişti," dedi Pantacha. "Epeydir de uyuyor. Işığını söndüreli çok oldu."

Huambisa köyündeki kırmızı ışıkların oraya gitmek için barakaların yanından uzaklaştılar. Lalita kulübeyi suyun üstünde tutan kazıkların dibinde bir süre bekledi. Kılavuz göründü sonra, üstünde bir pantolon, bir gömlek vardı: Her şey hazır, dedi. Bugün olmaz, dedi Lalita, yarın çıkarız yola, neredeyse fırtına patlayacak.

"Yarın olmaz," dedi Adrián Nieves, "hemen gidelim. Patron ve Pantacha eğlencede epey kalacaklar. Huambisalar ise çoktan kafayı bulmuşlardır. Jum kanalda bizi bekliyor, Santiago'ya kadar o götürecek bizi."

"Aquilino'yu burada bırakmak istemiyorum," dedi Lalita. "Oğlumu terk etmek istemiyorum."

"Onu burada bırakacağımızı kim söyledi," dedi Nieves. "Onu yanımızda götürmek için ben de can atıyorum."

Kulübeye girdi ve kucağında bir şey taşıyarak dışarı çıktı Lalita'ya hiçbir şey söylemeden, kaplumbağaların bulunduğu havuza doğru yöneldi. Ağlamaklı bir suratla Lalita da peşinden gitti. İskeleye vardıklarında biraz sakinleşti ve kılavuzun kolundan tuttu. Nieves kanoya ilk onu bindirdi, sonra çocuğu uzattı ve az sonra, sandal suyun loş yüzeyini yararak ilerlemeye başladı. Kapokların karaltılarının arkasında ateşlerin soluk ışıklar yayarak yandığı görülüyor, şarkı sesleri duyuluyordu.

"Nereye gidiyoruz?" diye sordu Lalita. "Bana hiçbir şey söylemiyor, her şeyi kendi başına yapıyorsun. Artık seninle gitmek istemiyorum, geri döneceğim ben."

"Sus," dedi Kılavuz. "Ve bu durgun sulardan ayrılıncaya kadar da fazla konuşma."

"İşte gün doğuyor," dedi Aquilino. "Gözümüzü bile yummadık Fushía."

"Birlikte olduğumuz son gece bu," dedi Fushía. "Şuramda bir yerde bir ateş yanıyor Aquilino, içimi yakıyor."

"Bu beni de çok üzüyor," dedi Aquilino. "Ama burada uzun boylu kalamayız, yola devam etmemiz gerek. Daha acıkmadın mı?"

"N'olur küçük bir kumsala bırak beni moruk," dedi Fushía. "Dostluğumuzun hatrı için yap bunu, beni San Pablo'ya bırakma da nereye bırakırsan bırak Orada ölmek istemiyorum Aquilino."

"Metin ol biraz Fushía," dedi Aquilino. "Dur bir hesap yapayım. Tamam, adadan ayrıldığımızdan bu yana tam otuz gün geçmiş."

Her şey neyse odur, gerçekler ve istekler her zaman iç içe geçer, neyin ne olduğu kolay kolay anlaşılmaz; yok öyle değilse, o sabah neden gelmişti ki oraya? Kız senin sesini, kokunu tanıyor mu? Konuş onunla, yüzünün nasıl güldüğünü, içinde bir şeylerin nasıl pır pır ettiğini göreceksin konuştuğun zaman. Elini tut bir an için, teninin

altındaki ürpertiyi, kanının damarlarından tatlı tatlı akışını duymaya çalış. Dudaklarının nasıl büküldüğünü, gözkapaklarının nasıl titrediğini görebiliyor musun? Yoksa tanımak mı istiyor beni? Neden kolumu böyle sıkıyorsun, neden oynuyorsun saçlarımla, elini neden gezdiriyorsun bedenimde? Ve konuşurken, yüzün ne kadar da yakın benimkine. Nasıl olup da seni ötekilerle karıştırmadığını açıkla ona; çünkü senin beni tanımanı istiyorum Toñita; bu küçük rüzgâr, ağzımdan çıkan bu minik gürültü hep sana bir şeyler söylemek için. Ama dikkatli ol, koru kendini insanlardan, şimdi kimse yok çevrede, elini tutabilirsin, tamam bırak artık, korkuyorsun sen Toñita, neden titremeye başladın böyle? Söyle de seni bağışlasın. Ve işte yine başladı; güneş kirpiklerini yaldıza boyuyor, kız düşünceli, kaygılı; bunda ne kötülük var ki, de ona, korkma benden, kızcağız tanıma, keşfetme çabalarını sürdürüyor, neden, nasıl, işte ötekiler de geliyor, Jacinto masaları temizliyor, Chápiro pamuktan, horozlardan ve yattığı kızlardan söz ediyor yine ve pasta ısmarladığı kadınlardan, o ise kıpırtılı, telaşlı, araştırmasını sürdürüyor el yordamıyla, neden, nasıl. Delinin biriyim ben, olacak iş değil bu, acı çektiririm ona, utan utan, atla atına, tut kumluğun yolunu, sonra büyük salon yeniden ve çatıdaki oda. Perdeleri çek, Kelebek yukarı çıksın, tek söz etmeden soyunsun, gel, kımıldama, küçük bir kızsın sen, öp onu, onu seviyorsun, elleri tıpkı birer çiçeğe benziyor, ne kadar da güzel, yani patron, gerçekten hoşunuza gidiyor muyum? Giyin çabuk, git salona dön, neden konuştun ki Kelebek, ben size âşığım patron, ama siz beni o kızın yerine koyuyorsunuz, defol git, de ona, sermaye kızlardan hiçbiri çıkmasın çatıya. Ve işte yeniden başladı: Yalnızlık, arp, kamış suyu, bul kafayı, yatağına uzan başla sen de araştırmaya, dal karanlığın içine, sevilmeye hakkı var mı onun? Peki ya benim var mı böyle bir

hakkım? Eğer bunlar günahsa başıma bir şey gelir mi? Gece hantal, beyaz, o olmasa bile araştır karanlığı, öldür bütün kuşkuları. Aşağıda gülüyor, içiyor ve eğleniyorlar, gitar gürültüleri arasından incecik bir flüt sesi geliyor, ısınıyor, dans ediyorlar. Günah bu yaptığın Anselmo, öleceksin, as kendini, hiç de değil Aziz Peder, onun ölümü dışında hiçbir şey beni kendimi asmaya zorlayamaz. Onu bu işe zorluyorsun sen, hiç de değil, hiç de zorlamıyorum onu, beni görmese bile onunla çok iyi anlaşıyoruz, konuşmasa bile birbirimizi seviyoruz, her şey neyse odur. Tanrı büyüktür Toñita, gerçekten de beni tanıyor musun? Kanıtla öyleyse, sık elimi, altıya kadar sayıyor ve kız sıkıyor elini, sonra ona kadar sayıyor, görüyor musun elini bırakmıyor? Sonra on beşe kadar; eli hâlâ elinin içinde, güvenli ve yumuşak. Bütün bu süre içinde bir tek kum tanesi düşmüyor, serin bir rüzgâr yükseliyor ırmaktan, Kuzey Yıldızı'na, gel Toñita, bir şeyler içeriz orada, hangi kolu arıyor tutmak için? Ne yana yaslanıyor alanı geçerken? Benimkini tutuyor, Don Eusebio'nunkini değil; ve Chápiro'ya değil bana yaslanıyor, öyleyse beni seviyor mu? Duymaya çalış duymak istediklerini: Yanık ve olgunlaşmaya başlamış bir ten, kolunun üzerindeki incecik tüyler, masanın altındaki dizi dizlerimin arasında, bu *lucuma* suyu çok ünlü bir içkidir, biliyor muydun Toñita? Dizi hâlâ orada ve sonra çekip yeniden getiriyor. Söyleyin bakalım işler nasıl Don Eusebio? Sullana'da açtığınız dükkân iyi işliyor mu? Arrese bizden ayrılıyor Doktor Zevallos, bunu biliyor muydunuz? Piura için büyük kayıp bu, aramızda en kültürlü insan oydu, ah, ne mutluluk bu; damarlarına, kaslarına küçük bir sıcaklık yayılıyor, minik bir ateş yanıyor yüreğinde, bir başkasıysa şakaklarında, bileklerindeki iki küçük kraterden lavlar püskürüyor. Şimdi yalnızca dizi değil dokunan; ayağını da getirmiş ayaklarının arasına, kocaman botun yanında

minicik ve savunmasız duruyor ve ayak bileği ve seninkine yapışmış incecik baldırı. Tanrı büyüktür ama, ya bütün bunları bilmeden yapıyorsa, ya rastlantıysa bütün bunlar? Hâlâ sana yapışık mı duruyor? Abanıyor mu sana? Benimle oynamıyorsun değil mi küçüğüm? Ne umuyorsun ki benden? Ve işte yeniden başladı: dayanılmaz bir istek, hiç değilse bir kez yalnız kalsak, burada değil ama, çatı arasındaki odada, gündüz değil ama, gece, şimdiki gibi giyinik olmasan da soyunsan, n'olur çekme bedenini Toñita, hep dokun bana. İnsanın soluğunu kesen bir yaz sabahı, ayakkabı boyacıları, satıcı kadınlar, ayinden gelen insanlar, insanları ve söyleşileriyle Kuzey Yıldızı, pamuk, su baskınları, kırdaki pazar eğlencesi ve birden, elinin bir şeyler aradığını duyuyor, buluyor sonra; bak işte elimi tutuyor, dikkatli ol, kıza bakma hiç, kımıldama, gülümse, pamuk, müşterek bahis, av, ne kadar da diri olur geyik eti, ah şu acımasız salgınlar ve bu arada eli hâlâ elimde, ilettiği gizli bildiriyi anlıyor musun, elini sıkarak bir şeyler anlatmak istiyor, çöz o şifreyi, karanlıkların içinden gelen sesin ne dediğini anlamaya çalış, ah Toñita, Toñita, Toñita, hep böyle olalım. Artık bütün kuşkusu yok oldu, yarın daha erken saatte, katedrale gizlen, pusuya yat, demirhindi ağaçlarının dallarına vuran kum zerreciklerinin şarkısını dinle, iki büklüm bekle orada, gözlerini yolun dükkân ve ağaçlarla birleştiği köşeye dik. Ve işte yeniden başladı; gökkubbenin altında zaman bir türlü geçmek bilmiyor. Yapıların kemerleri, yerdeki parkeler ne kadar da ağırbaşlı duruyor, sıralar bomboş, bu nasıl bir istek ki hiç yatışmıyor, soğuk soğuk terliyor sırtım, midem kazındı birden: Sıpa, kadın, çamaşır sepetleri, salınarak gelen bir siluet. Kimse gelmesin, çabuk gitsin kadın, papaz çıkmasın kiliseden. Ve şimdi, çabucak koş, kilisenin önünde ışık var kocaman kocaman at adımlarını, şoseye var, çabuk ulaş o karanlık köşeye. Kollarını

aç, al onu, görüyor musun başı nasıl da omzuna yaslanmış, saçlarını okşa, sarı kumla yıka onları. Ama dikkat et, Kuzey Yıldızı açılmak üzere, Jacinto neredeyse esneyerek dışarı çıkar, bölgenin insanları, yabancılar birazdan sokağa dökülürler, acele et. Sonra bırak artık oyun oynamayı, öp onu, bak işte yüzü cayır cayır yanıyor, korkma, çok güzelsin, seni seviyorum, de ona, hemen ağlamaya başlama, yanağına daya dudaklarını, görüyor musun, yumuşak davranışların onu etkiliyor, gittikçe sakinleşiyor. Alıyor musun yanağındaki tadı, kavurucu bir yaz sıcağının ardından gelen yağmurdan sonra toprak nasıl kokarsa öyle kokmuyor mu? Gökkuşağının aydınlığını çağrıştırmıyor mu sana dokunduğu ten? Hadi kaldır onu: Böyle sürdüremeyiz artık Toñita, benimle gel, de ona; iyi bakacaksın, pastalar alacaksın ona, seninle mutlu olacak, kısa bir süre sonra Piura'dan çok uzaklarda olacaksınız, gününüzü gün edeceksiniz oralarda. Koş onunla birlikte, sundurmaların altından hâlâ kum zerrecikleri giriyor, insanlar uyuyorlar ya da en azından yataklarına çekilmişler, ama dikkat et, sürekli kolaçan et çevreni, elini ver ona, atına bindir. Kızı kızdırma, tatlı tatlı konuş onunla: Belimden tut, sıkı tut, çok sürmeyecek zaten. Ve artık güneş iyice yerleşiyor kentin üstüne, hava sıcak, yollar bomboş, kısrak deli gibi koşuyor. Bak, birden nasıl da yapıştı bedenine, gömleğini sıkı sıkı tutuyor, gövdesi seninkine geçmiş sanki, yüzündeki aydınlığa bak, anlıyor mu acaba? "Çabuk ol," mu diyor bana dersin? "Görmesinler bizi," mi diyor? "Kaçıyor muyuz," diye mi soruyor acaba? "Seninle olmak istiyorum," mu demek istiyor? Ah, Toñita, Toñita, nereye gittiğimizi anlıyorsun değil mi? Neden gidiyoruz? Kimiz biz? Eski köprüyü geç, Castilla Mahallesi'ne bu kadar erken girme, kıyıdaki keçiboynuzu ağaçları boyunca ilerle, tamam işte, kumluğun oraya vardın bile, topukla atını, fırlasın, dörtnala

kalksın, dövsün nallarıyla çölün kaygan sırtını ve çıkardığı toz bulutuyla saklasın sizi. Hayvan kişniyor, demek ki yorulmuş, kolu belinde, rüzgâr saçlarını uçurup ağzına, dudaklarına değdiriyor. Atın yavaşlamasına izin verme, artık varıyorsunuz, kırbaçla yeniden, sabahın kokusunu içine çek, burnuna dolsun toz bulutu, sabahın çağrısına yüz çevirme. Gürültü yapmadan gir içeri, al onu kucağına, çatıya giden dar merdiveni çık, kızın kolları canlı bir kolye gibi boynunu çevrelemiş, kokla onları, dudaklarının arasından çıkan seri soluğu dinle ve dişlerinin takırtısını. Kimse görmüyor sizi, herkes uyuyor, Toñita sakin ol. Bir sürü ad tak ona: Işık Böceği, Yeşil Kurbağa, Çiçek, Kelebek. Başka bir sürü ad daha. Kızlar bitkin düşmüş; sabaha kadar içmiş, aşk yapmışlar; bizi duymazlar bile, hem sonra hiçbir şey demezler, onlara durumu açıkla, halden anlayacaklardır. Durma, yukarı çık, ne diyordun o kızlara, sermaye mi? Ona çatıdan söz et, görünümü anlat; ırmağı, pamuk tarlalarını, uzaktaki dağların koyu çizgilerini, Piura'nın öğle güneşi altında ışıldayan damlarını, Castilla'nın beyaz evlerini, kum çölünün ve gökyüzünün ne kadar geniş bir şey olduğunu. Senin için de bakacağım, de ona, sana gözlerimi ödünç vereceğim, neyim varsa hepsi senin Toñita, de. Irmağın ne hale geldiğini düşlemeye çalışsın kabardığı zaman. Soğuk bir aralık günü yatağına incecik yılanlar tırmandığında korkmasın, nasıl sarmaş dolaş olduklarını, nasıl çiftleştiklerini anlat ona, yeşil, kestane yavruların nasıl büyüdüğünü, sonra nasıl çekip gittiğini. Çan seslerini dinlesin, suların insanları nasıl yuttuğunu canlandırmaya çalışsın düşünde, çocukların nasıl kurbağaların üstüne basıp karınlarını patlattığını, kadınların sulara çiçek ve serpantinler attığını. Ve papazın narçiçeği renkli cüppesiyle kabaran suları nasıl kutsadığını. İnsanların rıhtımda nasıl diz çöktüklerini anlat ona, sonra panayırı anlat; sergileri, işportacıları,

açıkartırmayı. Koşan atlardan atlayan, havaya ateş açan önemli kişileri tanıt ona; suya donla giren Gallinacera ve Mangacheria insanlarını da. Eski köprünün üstünden atlayan gözüpek gençleri de. Irmağın bugünkü durumunu anlat ona, yoğun ve pis bir suyun gece gündüz Catacaos yönünde uzaklaştığını da. Angélica Mercedes'i anlat kıza, kimlerle dost olacağını, hangi yemekleri yapacağını, hangi yemeklerden hoşlandığını. Toñita, ben *picantes, chupes, secos* ve *piqueos*[1] severim de ona, bir de *clarito.* Ama senin yorulmanı da istemem. Arpı da unutma, her akşam yalnız onun için bir serenat yap. Dizlerine oturt ve kulağına eğilerek konuş, hemencecik ürkütme kızı, biraz sabırlı ol, onu uzun uzun okşa, elini sürme bir süre, koklamakla yetin, acele etmeden, tatlılıkla. Bekle ki senin dudaklarını arasın. Ve hep kulağına konuş, sevecen davran ona, bir tüy kadar hafif olduğunu ve teninden hoş bir koku yayıldığını söyle. Arpın tellerini okşar gibi kolundaki tüylere dokun. Konuş onunla, mırıldan, yavaşça ayakkabılarını çıkar, ayaklarını öp, ne kadar tatlı, nasıl da parlak, görüyor musun; sonra yuvarlak topuklarını, minicik parmaklarını dudağına değdir, hafifçe kıkırdasın karanlıkta. Sen de gül, gıdıkladım mı seni? Öpücüklerine ara verme, işte bak ayak bilekleri ne kadar da ince ve dizleri ne kadar diri ve yuvarlak. Özenle uzat onu yatağa, güzelce yerleştir ve dokun ona. Kasılıyor mu bedeni? Bırak, yeniden dokun ve konuş onunla. Seviyorsun onu, küçük bir kızın şımartıldığı gibi şımartacaksın onu; bunu bilmeli artık, onunla birlikte yaşayacaksın, sıkma kızı, ısırma da, yavaşça sarıl ona, tut elinden, düğmelerini kendisi açsın. Sana yardım edeyim Toñita, de, çıkarayım eteğini, küçük kızım, de ona, sonra yanına uzan. Gör-

1. Sırasıyla: baharatlı sos, yahni, güveçte et ve mezeler. (Y.N.)

düklerini ona da anlat; bu iki küçük tavşan senin göğüslerin, de ona, öp onları, istiyorum onları, de, düşünde bile onları gördüğünü söyle; geceleyin çatıdaki odada bembeyaz ve birer tepe gibi duruyorlarmış, sen tam tutmak üzereymişsin ki kaçıvermişler. Ama bu halleriyle daha tatlı, daha canlı görünüyorlar, bunu söyle ona. Odanın loşluğunda perdeler, biçimsiz birtakım nesneler titreşiyor; kız bedeniyle parlak ve kımıltısız seni çağırıyor. Okşa onu, bir daha okşa, bunlar dizlerin, de ona, bunlar kalçaların, bunlar da omuzların. Hissettiğin her şeyi söyle, onu seviyorsun, hep sevdin onu. Toñita, küçük kızım, yavrucuğum, de ona, sımsıkı sarıl. Tamam, şimdi kalçalarını ara ellerinle, yavaşça ayır onları, özenli ol, boyun eğ, ürkütme onu, yeniden öp, çekil sonra, yeniden öp, yatıştır onu, ellerinin nasıl terlediğini, kızın bedenini nasıl sana bıraktığını görüyor musun, bütün bedenini tatlı bir uyuşukluk sarmış, gelmeni bekliyor artık, soluğu daha bir sıklaşıyor ve kolları seni çağırıyor, oda bütün palamarlarını koparıp kavruluyor, sonra sıcak kum tepelerinin arasında kayboluyor. Artık karımsın, de ona, ağlama böyle, sanki ölecekmişsin gibi de sarılma bana. Daha yeni başlıyorsun yaşamaya, şimdi oyala onu, onunla oyna, yanaklarının yaşını kurut, şarkı söyle, kucağında salla onu, uyu, de ona, ben sana yastık olayım Toñita, sen uyurken başında bekleyeyim.

"Onu bu sabah Lima'ya götürdüler," diye sızlandı Bonifacia. "Orada yıllarca kalacağını söylüyorlar."

N'olur ki? Piura cezaevinin ahırdan farkı mı var? Josefino odanın içinde birkaç adım attı. Pislik içindedir orası. Pencerenin pervazına dayandı. İnsanları açlıktan öldürürler. Sokak lambasının ışığının hemen altında San Miguel Koleji, kilise ve Merino Alanı'nın keçiboynuzu

ağaçları görünüyordu hayal meyal. Ve başkaldıranlara da bok yedirirler orada. Ve Lituma da hiç rahat durmaz takımındandır, bilirsin. O boku yemek istemeyenlerin de vay haline. Burada kalmasındansa Lima'ya göndermiş olmaları kat kat iyidir.

"Vedalaşmama bile izin vermediler," diye sızlandı yeniden Bonifacia. "Onu götüreceklerini neden önceden bildirmediler ki?"

Vedalaşmak insana her zaman hüzün verir, bunu bilmez misin? Bonifacia gidip sofaya oturmuştu. Josefino da onun yanına gitti. Kız ayakkabıları öfkeyle fırlattı ayağından, bütün bedeninde ani titremeler dolaşıyordu. Onun için böylesi daha iyi. Hem Lituma açısından da bu daha iyi bir şey. Ben nereden para bulurum ki, diye yakındı Bonifacia. Empresa Roggero'dan duyduğuma göre bilet o kadar pahalıymış ki. Josefino bir elini kızın omzuna attı. Lima'da ne yapacaksın ki, bahtsız kadın? Burada, Piura'da kal, ben seninle ilgilenirim. Her şeyi unutman için elimden geleni yaparım.

"O benim kocam," diye sızlandı Bonifacia, "gitmem gerek. Ne pahasına olursa olsun, onu her gün görmeye gideceğim, yemek götüreceğim ona."

Ama Lima cezaevi buradakinden çok başka aptal kız, iyi yemek verirler orada ve tutuklulara iyi davranırlar. Josefino kolunu Bonifacia'nın boynuna iyice doladı. Kadın bir an direnmek istedi, sonra boyun eğdi. Ee, artık sinirlendirmeye başladı beni bu iş, alt tarafı kaba herifin teki değil mi bu aynasız? Yalan bu, dedi Bonifacia. Sana reva gördüğü yaşamın çekilir bir yanı var mı yani? Hayır, doğru değil bu. Buna karşın, adama yaslandı ve ağlamaya başladı. Josefino kadının saçlarını okşadı. Hem her şeyde bir hayır vardır, bu bizim için bir şans, her şeyin adını koymak gerek Yaban. Ondan kurtulduk artık.

Bonifacia, ben kötüyüm ama sen benden de kötü-

sün, diye konuştu ağlamaklı bir sesle. İkimiz de cehennem azabı çekeceğiz. Hem, hiç hoşuma gitmediği halde neden bana Yaban deyip duruyorsun? Ne kadar kötü bir adam olduğun buradan bile belli.

Josefino onu yumuşak bir tavırla kendisinden uzaklaştırdı ve ayağa kalktı. Sen de ölçüyü kaçırdın artık. Ben olmasam açlıktan ölmez miydin? Bir dilenciden farkın mı olurdu ben olmasam? Pencerenin pervazına yaslanıp ellerini ceplerine daldırdı. Çarşının orada kayıplara karışırdın. Şimdi de gelmiş bir aynasız yüzünden karşımda ağlıyorsun. Bir sigara çekti cebinden ve yaktı; erkeklik gururu diye de bir şey vardır canım.

"Bak, bana şimdi 'sen' diyorsun," dedi. Bonifacia'ya döndü birden. "Önceleri, yatağın dışında hep 'siz' derdin bana. Ne kadar garip bir kadınsın Yaban."

Kadının yanına yaklaştı. O ise kıvrılarak uzaklaşmaya çalıştı ondan. Ama sarılmasına da engel olmadı. Josefino güldü. Utanıyor musun yoksa? Memleketindeki rahibelerin kafana soktuğu düşünceleri mi anımsadın birden? Hem, neden yalnızca yatakta 'sen' diyorsun bana?

"Günah olduğunu biliyorum ama yine de seninle birlikte kalıyorum," diye hıçkırdı Bonifacia. "Sen farkında değilsin, ama Tanrı beni cezalandıracak. Yalnız beni değil, seni de cezalandıracak. Çünkü bütün bunlar senin suçun."

Ne kadar da ikiyüzlüsün. Ve bu yüzden de Piuralı kadınlara çok benziyorsun, *cholita*. Çok ikiyüzlüsün, çok. Seni götürdüğüm akşam karım olacağını bilmiyor muydun? Bonifacia ağlamaklı bir sesle, bilmiyordum, dedi. Yoksa gelmezdim, nereye gideceğimizi bilmiyordum ki. Josefino sigarasını yere tükürdü. Bonifacia tam karşısında diz çökmüştü. Utanıyorsan kulağıma da söyleyebilirsin, dedi. Ama öteki türlüsü daha çok hoşuma, gidecek; dürüst ol şimdi Yaban, bir kez olsun itiraf et şunu, hem

başka kimse de duymayacak: Hoşuna gitti mi gitmedi mi *Chinita*? Ha, söyle bakalım *cholita*.

"Hoşuma gitti, çünkü ben çok kötü bir kadınım," dedi Bonifacia. "Hem bana sorma bunu, günah, bana hiç söz etme bundan."

Aynasızla yaptığından daha iyi değil miydi? Yemin et şimdi, nasıl olsa benden başka dinleyen yok seni, hem seni de çok seviyorum; benden daha çok zevk aldığın doğru değil mi? Kadının boynunu öptü, kulağını emdi. Etekliğin altında her şey sımsıkı, gergin ve sıcacıktı. Gerçek değil mi aynasızın seni hiç bağırttıramadığı? Bonifacia, evet, dedi kendisinden geçerek. O da bir kez yapmıştı bunu ama, o daha çok acıdandı. Benimse seni zevkten bağırttığım gerçek değil mi? Sus artık Josefino, Tanrı seni işitiyor. Sana dokunur dokunmaz değişiveriyorsun, dedi adam. Senden hoşlanıyorum, çünkü çok ateşlisin. Bıraktı onu, kadın da inlemeyi kesti ve az sonra yeniden ağlamaya, başladı.

"Seni her zaman utandırırdı Yaban," dedi Josefino. "Boşu boşuna zaman yitirdin bu aynasızla. Bu kadar acı çekmeye değer mi bu adam?"

"Çünkü o benim kocam," dedi Bonifacia. "Bu yüzden de Lima'ya gitmeliyim."

Josefino yere eğildi, yere attığı izmariti aldı ve yeniden yaktı. Merino Alanı'nda koşuşturup duran iki küçük çocuk vardı. İçlerinden biri heykelin üstüne tırmanmıştı. Peder García'nın evinin pencerelerinde ışık vardı. Vay canına, zaman bu kadar çabuk mu geçti? Hem, dün saatimi rehine verdiğimi biliyor musun Yaban? Az kalsın söylemeyi unutuyordum, elbet ya, bende kafa mı var; Doña Santos her şeyi hazırlamış, yarın sabah erkenden bitireceğiz bu işi.

"Artık istemiyorum," dedi Bonifacia. "İstemiyorum, gitmeyeceğim."

Josefino elindekini Merino Alanı'na doğru fırlattı ama izmarit, Sánchez, Cerro Sokağı'na kadar bile ulaşamadı. Pencereden çekildi. Ne kadar da kesin konuşuyorsun, sana ne oldu böyle, yoksa beni bakışlarınla öldürmek mi istiyorsun? Gözlerinin çok güzel olduğunu biliyorum, üstelik onları kocaman kocaman açıyorsun, ama bu hikâye de nereden çıktı şimdi? Bonifacia artık ağlamıyordu ve saldırgan bir hali vardı. Ses tonu da yansıtıyordu kararlılığını: İstemiyorum, çünkü kocamın oğlu o. Peki bu kocanın oğlunu neyle besleyeceksin ki? Hem kocanın oğlunun doğumuna kadar kendin ne yiyip içeceksin? Ve ben başkasının çocuğunu ne yapayım? En kötüsü ne biliyor musun, insanlar neyin ne olduğunu hiç mi hiç düşünmüyorlar. Tanrı hepsinin omzunun üstüne birer kafa oturtmuş; onu hangi işte kullanıyorlar, merak ediyorum doğrusu, eh ne yapalım, ne halleri varsa görsünler.

"Hizmetçilik yapacağım," dedi Bonifacia. "Sonra da onunla birlikte Lima'ya gideceğim."

Hizmetçilik mi? Karnındaki o balonla mı? Düş görüyorsun galiba, seni kimse yanına alıp da çalıştırmaz. Rastlantı sonucu birisi bu aptallığı yaparsa, sana bütün gün yerleri sildirir ve her yere eğildiğinde, kocanın oğlu sana aklına hayaline gelmeyecek kadar çok acı verir. Üstüne üstlük, bunca zorlanmadan sonra ya sakat ya da ölü doğar. İstersen git bir doktora sor. Ölsün öyleyse, dedi Bonifacia, ama kendi elimle de öldürmeyeceğim onu.

Yeniden ağlamaya başladı. Josefino yanına oturup kolunu omzuna doladı. Sen beni hâlâ tanıyamamışsın, ya da nankörlük ediyorsun. Sana iyi davranıyor muyum, davranmıyor muyum? Seni neden kendi evime getirdim; seviyorum da ondan. Neden bakıyorum sana; seviyorum da onun için. Ama bütün bunları yaptığım yetmezmiş gibi, başıma bir de başkasının çocuğu çıkacak. Neden? Herkes benimle alay etsin diye mi? Hadi canım, insan

bu kadar da eşek yerine konmaz ki. Hem sonra Santos karısının senden isteyeceği ne ki? Alt tarafı beş on kuruş para, bir tas da kahve. Ve sen bana teşekkür edeceğin yerde, sızlanıp duruyorsun. Neden bana karşı böyle davranıyorsun Yaban? Sanki sevmiyor gibisin beni! Ben ki seni o kadar çok seviyorum *cholita*. Boynundan makas alıyor, kulağının arkasını üflüyordu. Kadınsa inleyip duruyordu: Memleketime, rahibe anacıklara dönmek istiyorum. Yabanların memleketi olsa bile; bir tek araba, bir tek ev bulunmasa bile oraya dönmek istiyorum. Bırak Santa María de Nieva'ya döneyim Josefino.

"Memleketine geri dönebilmen için, bir ev yaptırmak için gerekli olandan daha çok paran olması gerekir *cholita*," dedi Josefino. "Konuşuyorsun konuşuyorsun ama ne dediğini bilmiyorsun: Böyle davranmamalısın sevgilim."

Mendilini alıp kadının gözlerini sildi, öptü onları. Bedeninin yarısı dışarıda kalacak biçimde kızın yanına yerleşti. İstekle öptü onu. Senin yüzünden bir sürü sıkıntıya katlanıyorum. Neden? Ne yaparsam senin iyiliğini düşündüğüm için yapıyorum. Neden? Tanrı adına yanıt ver, neden? Çünkü seni seviyorum. Bonifacia, mendil ağzında, derin derin iç geçirdi: Kocamın oğlunu öldürmek istiyorsun, bunun neresi benim iyiliğime?

"Öldürmek değil ki bu aptal kız," dedi Josefino. "Daha doğdu mu ki? Hem artık kocan falan olmadığı halde, neden hâlâ kocam diye söz ediyorsun ondan?"

Hayır, kocam o benim. Kilisede, evlendik onunla biz ve Ulu Tanrı'nın nezdinde makbul olan tek evlilik, onunla yaptığım. Ne kadar saplantılısın! dedi Josefino. Tanrı'yı her şeye karıştırmanın âlemi var mı şimdi Yaban? Bak gördün mü, yine 'Yaban' dedin bana. Haydi *cholita*, haydi aptal kız, bir öpücük ver bana. Hayır, dedi öteki. Seni bu kadar çok sevmesem böyle davranır mıydım? dedi Josefino. Bir yandan da elini kadının koltuk altına sok-

maya, kalkmasını engellemeye çalışıyordu. Ah, aptal kız, ah inatçı kız, ah benim küçük Yabanım. Gördün mü bak neler düşünüyormuşum senin hakkında? Kadınsa kâh ağlayarak, kâh gülerek sarsılıp duruyordu. Derken bir an durgunlaştı ve adam da dudağına yapıştı. Seviyor musun beni? Bir kez söyle hiç değilse, yalnızca bir kez. Ah, aptal kız. Hayır, sevmiyorum işte. Ama ben seni çok seviyorum. Ve sen de bunu biliyor ve beni kullanıyorsun. Dilin böyle diyor, ama aslında sevdiğin falan yok beni. Getir o zaman elini, yüreğimi tut. Gör bak kimin için çarpıyormuş. Eğer sen de beni sevecek olsan istediğim hiçbir şeyi geri çevirmezdin. Etekliğin altında her şey sıcacık, sımsıkı ve kaygandı. Kombinezonun altı da öyleydi. Hatta sırtı da. Sıcacık, dipdiri. Artık Josefino'nun sesi de tıpkı Bonifacia'nınki gibi kesik kesik ve neredeyse mırıldanır gibi çıkıyordu. Ne dersen de, Santos karısının evine gitmeyeceğim. İstersen öldür beni, ama yine de gitmeyeceğim. İyice gevşemişti. Ama beni sevseydin böyle yapar mıydın? Ne kadar da sıcak, nasıl da kımıl kımıldı kadın.

III

"Neden surat asıyorsun?" dedi Çavuş, "gören de seni zorla götürüyoruz sanacak. Niye canın sıkılıyor ki?"

"Yoo, canımın sıkıldığı falan yok," dedi Bonifacia. "Yalnızca rahibe analardan ayrıldığım için biraz üzülüyorum."

"Şu valizi bu kadar kıyıya koyma Pintado," dedi Çavuş. "Hem sandıkları da çok kötü yerleştirmişsin, ilk sarsıntıda suyun dibini bulacaklar."

"Cennet'e vardığınızda bizi de anımsayın Çavuş," dedi Ufaklık. "Yazın bize, kent yaşamının ne mene bir şey olduğunu anlatın. Elbet hâlâ kente benzer bir şeyler kaldıysa."

"Piura, Peru'nun en keyifli kentidir Hanımefendi," dedi Üsteğmen. "Eminim, çok hoşunuza gidecektir."

"Bundan eminim bayım," dedi Bonifacia. "Hele dediğiniz gibi keyifli bir kentse, çok daha hoşuma gider."

Kılavuz Pintado bagajın tümünü kayığa yerleştirmişti bile. Şimdi de iki benzin bidonunun arasına çökmüş, motorun içine göz gezdiriyordu. Hafif, tatlı bir rüzgâr esiyordu. Nieva'nın üzüm rengi suları küçük dalgalar halinde, sarsılarak, kıvrılarak Marañón'a doğru akıyordu. Çavuş kayığın içinde bir o yana bir bu yana gidiyor, yükleri, palamarları gözden geçiriyordu. Canlı, hareketli bir görü-

nümü vardı, sürekli gülümsüyordu. Bonifacia ilgiyle izliyordu bu gidiş gelişi. Ama gözleri bazen iskeleden uzaklara, tepelere doğru kayıyordu. Manastır, dupduru gökyüzünün altında ışıldayıp duruyordu. Duvarların ve sac damlarına sabah güneşinin aydınlığı vurmuştu; ağaçların arasında pırıl pırıldı. Taşlı patikaysa tam tersine, yere sürünürcesine salınan sisin arasında yitip gitmişti.

"Piura'ya, varmadan rahata eremeyeceğiz galiba," dedi Çavuş. "Öyle değil mi *Chinita*?"

"Gerçekten de öyle," dedi Bonifacia. "Şuraya bir an önce varabilseydik."

"Çok uzak olmalı," dedi Lalita. "Hem oradaki yaşam buradakinden iyice başkadır."

"Anladığım kadarıyla orası Santa María de Nieva'dan yüz kat daha büyük bir yer," dedi Bonifacia. "Rahibe anaların dergilerindeki kadar büyük evler varmış orada. Çok da az ağaç var, diyorlar ve kum. Gözün alabildiğine kum."

"Buradan ayrılacağın için çok üzülüyorum," dedi Lalita. "Ama senin hesabına da seviniyorum. Rahibe anaların haberi var mı gidişinden?"

"Bana bir sürü öğütte bulundular," dedi Bonifacia. "Angélica Ana ağladı. O kadar yaşlanmış ki, söylenenleri bile duymuyor artık. Bu yüzden bağırarak konuşmam gerekti. Güçlükle yürüyebiliyor Lalita ve gözleri de sanki dans ediyor. Beni kiliseye götürdüler ve birlikte dua ettik. Onu bir daha göremeyeceğim, bundan eminim."

"Sapıtık, kötü bir cadı o," dedi Lalita, "yok şurayı süpürmedin, yok tencereleri yıkamadın, yok şu, yok bu. Üstelik beni Cehennem'e gitmekle korkutuyor sürekli. Her sabah, günah çıkardın mı, diye üsteleyip duruyor. Adrián hakkında da çok korkunç şeyler söylüyor bana, yok o haydudun biriymiş, yok herkesi kandırmışmış, falan filan."

"Kötü huyları var, doğru," dedi Bonifacia. "Çünkü

iyice yaşlandı. Oysa, bu dünyada daha uzun süre kalamayacağını artık anlaması gerek. Ama nedense bana karşı çok iyi davrandı. Beni seviyor, ben de onu seviyorum."

"Keçiboynuzu ağaçları ve bir sürü eşek vardır orada," dedi Üsteğmen. "*Tondero* dansı da yapılır üstelik. Her şey bir yana, denizle tanışacaksınız orada Hanımefendi, Piura'ya çok uzak değildir. Irmakta yıkanmaktan çok daha zevklidir denize girmek."

"Ayrıca, Peru'nun en güzel kızlarının orada olduğu söylenir Hanımefendi," dedi Şişko.

"Ah, sen yok musun Şişko," dedi Sarı. "Peru'nun güzel kızlarından bu kadına ne?"

"Bunu ona Piuralı kadınlara karşı dikkatli olsun diye söyledim," dedi Şişko. "Yoksa kocasını elinden alıverirler."

"O benim ne kadar dürüst bir adam olduğumu bilir," dedi Çavuş. "Oraya gitmeye can atıyorum, çünkü dostlarımı, yeğenlerimi çok özledim. Yoksa başka bir şeye hevesim yok. Kadınlara gelince, benimki bana yeter de artar bile."

"Ah, edepsiz *cholo*," dedi Üsteğmen gülerek; "ona göz kulak olun Hanımefendi. Ve doğru yoldan ayrılır ayrılmaz da kafasına sopayı indirin."

"Ve eğer olanağı varsa, Piuralı kadınlardan birini paketleyip bana gönderin, n'olur," dedi Şişko.

Bonifacia bir ona dönüp gülümsüyordu, bir ötekine. Bu arada, hiç ara vermeksizin dudaklarını dişliyor, bu, onun yüzüne olduğundan çok başka bir ifade veriyordu. Bir sis perdesi bir an bakışlarını örtüyor ve ağzı hafifçe titriyordu. Sonra bu geçiyor ve yeniden gülümsemeye başlıyordu. Küçük köy artık uyanmaya başlamıştı. Paredeslerin dükkânında birkaç Hıristiyan vardı, uzaktan seçiliyorlardı. Don Fabio'nun yaşlı hizmetçisi, Valilik'in verandasını süpürüyordu. Genç, yaşlı, bir sürü insan, ellerinde kancaları ve zıpkınlarıyla Aguaruna'ların *capiro-*

na'larının altından geçiyor, ırmağa yöneliyorlardı. Güneş *yarina* çatıları kızdırmaya başlamıştı bile.

"Artık karar verin de bir an önce yola çıkalım Çavuş," dedi Pintado. "En iyisi Pongo'yu şimdi geçmek. Çünkü birazdan rüzgâr artacak."

"Önce beni dinle," dedi Bonifacia. "Sonra istersen yine de 'hayır' de, ama önce dinle. Hiç olmazsa bırak da açıklayayım."

"En iyisi tasarı falan yapmamak," dedi Lalita. "Gerçekleşmezse sonra daha kötü olur. İnsan olacakları, ancak oldukları zaman düşünmeli Bonifacia."

"Bundan ona söz ettim, tamam bu iş," dedi Bonifacia. "Bana her hafta bir sol verecek, üstelik dışarıya iş yapacağım. Rahibe analar bana dikiş dikmesini öğretti biliyorsun. Ama parayı yolda çalmazlar mı acaba? O kadar çok el değiştirecek ki. Belki de eline hiç para geçmeyecek."

"Bana bir şey göndermeyeceksin," dedi Lalita. "Bana paranın ne gereği var ki?"

"Hah, tamam," dedi Bonifacia. "Bir yolunu buldum; rahibelere göndereceğim, onların parasını çalmaya da kalkışamazlar ya? Onlar da sana verecek."

"Gitmeyi ne kadar da istesem, ayrılık hep bana hüzün verir," dedi Çavuş. "Çocuklar, ilk kez bu kadar zor geliyor buradan ayrılmak bana. İnsan, fazla bir şeye dokunmasa bile bir yere yapışıp kalınca, ayrılmak zor oluyor."

Az önceki esinti artık rüzgâra dönüşmüştü. Yüksek ağaçların tepeleri sorguçlarını aşağı doğru eğiyor, daha kısa olanları sanki tehdit ediyorlardı. Yukarıda, Manastır'ın yönetim yapısının kapısı açıldı, rahibelerden birinin karanlık silueti çıktı ortaya. Kiliseye gitmek için avluya doğru yürüyünce rüzgâr giysisinin içine dalıp, koca bir dalga gibi kabarttı onu. Paredesler kulübelerinin kapısına çıkmış, dirsekleriyle parmaklıklara dayanmış, iskeleye doğru bakıp el sallıyorlardı.

"Siz iyi bir insansınız Çavuş," dedi Kara. "Bu kadar zaman burada kal, sonra da memleketinden değil, taşradan kız al. Bu biraz üzmüş sizi anlaşılan. Hele siz daha da üzgün olmalısınız Hanımefendi."

"Her şey için teşekkür ederiz Üsteğmenim," dedi Çavuş. "Piura'da sizin için yapabileceğim bir şey olursa, hiç çekinmeyin, her zaman emrinizdeyim. Lima'ya ne zaman gideceksiniz?"

"Bir ay içinde," dedi Üsteğmen. "Biraz daha erken ya da biraz daha geç olabilir. Önce elimdeki işi bitirmek için Iquitos'a gitmem gerekiyor. Memleketindeki yaşamında sana bol şans dilerim *cholo*. Benim için de kaygılanma; hiç beklemediğin bir gün karşına dikilivereceğim."

"Bir sürü çocuğun olacak," dedi Lalita. "Paranı asıl o günler için sakla. Adrián geçen ay, işler yoluna giriyor, altı ay içinde yeni bir motor alırız, diyordu. Ama bugüne kadar bir kuruş bile biriktiremedik. Üstelik beş kuruş da harcamazdı; bütün paramızı yiyeceğe ve çocuklara harcardık."

"Böylece Iquitos'a da gidebilirsin," dedi Bonifacia. "Rahibelere söyle de senin için göndereceğim parayı saklasınlar, hiç değilse yolculuk masraflarını karşılasın. Böylece onu görmeye gidecek paran olur."

"Paredes onu bir daha göremeyeceğimi söyledi," dedi Lalita. "Burada, rahibelerin yanında, ömür boyu hizmetçi olarak kalacağımı ve böyle öleceğimi de söyledi. Onun için bana hiçbir şey yollama. Senin gereksinimin olacak oralarda. Kentte para insana çok lazım olur."

İzin verir misin *cholo*? Çavuş evet, dedi başıyla ve Üsteğmen Bonifacia'ya sarıldı. Kız gözlerini kırpıştırıyor, başını sallıyordu şaşkın şaşkın. Ama dudaklarındaki ve ıslak gözlerindeki gülümseme yine de kaybolmamıştı. Güle güle Hanımefendi. Hadi bakalım, sıra sizde: İlk sarılan Şişko oldu. Kara yanaştı arkasından; tüh, ne kadar

da iyiydik burada. Çavuş, bakın kötüye yormayın bu davranışımızı, dostlar arasındaki türden bir kucaklaşma bu. Derken Sarı ve Ufaklık da kıza. Kılavuz Pintado palamarları çözmüş, kancasının üzerine yatmış, kayığın iskeleden ayrılmasını engellemeye çalışıyordu. Çavuş ve Bonifacia kayığa bindiler, paketlerin arasında bir yere oturdular. Pintado kancayı kaldırır kaldırmaz akıntı kayığı iskeleden çekti aldı ve sarstı. Sonra, usul usul Marañón'a doğru sürüklemeye başladı onu.

"Onu görmeye gitmelisin," diye bağırdı Bonifacia. "Sen istemesen bile göndereceğim parayı. Ve oradan çıktığında da Piura'ya geleceksiniz. Siz bana nasıl yardımcı olduysanız ben de size yardım edeceğim. Orada Don Adrián'ı kimse tanımaz, nerede olsa iş bulabilir."

"Piura'yı bir görsen, suratını yine asarsın *Chinita*," dedi Çavuş.

Bonifacia'nın bir eli kayığın dışındaydı. Parmakları bulanık suya değiyordu. Elini bastırdıkça parmaklarının arasında dümdüz, küçük kanallar açılıyor, sonra bunlar pervanenin yarattığı köpüklü anaforun içinde kaybolup gidiyordu. Irmağın dibi görünmüyordu, ama arada bir, küçük bir balık suyun yüzeyine yaklaşıp, akarak uzaklaşıyordu. Tepelerinde, gökyüzünde tek bir bulut yoktu. Ama uzakta, Cordillera yönünde, güneşi bir bıçak gibi ikiye bölen koca koca bulutlar vardı.

"Yalnızca rahibeler için mi üzülüyorsun?" diye sordu Çavuş.

"Lalita için de," dedi Bonifacia. "Ve Angélica Ana hiç aklımdan çıkmıyor. Dün akşam kollarıma yapıştı, beni bir türlü bırakmak istemedi. O kadar üzgündü ki, laflar dudaklarından dışarı dökülemiyor, ağzının içinde yığılıp kalıyordu."

"Rahibe analar gerçekten de çok cana yakın insanlar," dedi Çavuş. "Ne kadar da çok armağan verdiler sana."

"Bir gün buraya yine gelir miyiz?" diye sordu Bonifacia. "Yalnızca bir kez, gezmek için."

"Kim bilir," dedi Çavuş. "Ama gezinti için biraz uzak değil mi burası?"

"Ağlama," diye bağırdı Bonifacia. "Sana yazacağım ve ne yaptığımı tek tek anlatacağım."

"Iquitos'tan bu yana hiç kadın dostum olmamıştı," diye bağırdı Lalita. "Hatta küçüklüğümden beri. Orada, adada ve daha sonra da. Achualeler ve Huambisalar hemen hemen dilimizi hiç konuşamazlardı. Ancak ufak tefek bazı şeylerde anlaşabilirdik. Sense benim en iyi dostumdun."

"Sen de benim," dedi Bonifacia. "Hatta dosttan da öte Lalita. Angélica Ana ve sen; burada en çok sevdiğim insanlar sizlersiniz. Haydi tamam artık, ağlama."

"Neden bu kadar geciktin Aquilino?" dedi Fushia. "Neden çabuk dönmedin moruk?"

"Daha çabuk dönmem olanaksızdı oğlum," dedi Aquilino, "sakin ol. Herif sorularıyla beni serseme çevirdi. Rahibeler şurada, doktorlar şurada, diye yineleyip durdu. Neredeyse onu kandıramayacaktım. Ama sonunda başardım Fushia, iş tamam."

"Rahibeler mi?" diye sordu Fushia. "Rahibe de mi var orada?"

"Hastabakıcılık yapıyorlar," dedi Aquilino. "İnsanlara bakıyor, iyileştiriyorlar."

"Beni başka yere götür Aquilino," dedi Fushia. "San Pablo'da bırakma beni. Burada ölmek istemiyorum."

"Adam bütün paraya el koydu, ama bana bir sürü konuda da söz verdi," dedi Aquilino. "Gerekli bütün belgeleri sağlayacak sana, kim olduğunu kimsenin öğrenmemesi için her şeyi ayarlayacak."

"Yıllardan beri biriktirdiğim parayı ona mı verdin?" diye sızlandı Fushía. "Bunca özveri, çekilen bunca çile hep bunun için miydi? Karşıma ilk çıkan herif paramın hepsini cebine indirsin diye, öyle mi?"

"Fiyatı giderek yükseltti, ben de boyun eğmek zorunda kaldım," dedi Aquilino. "Beş yüz; olmaz, bin; yine olmaz. Bu para için tartışmaya bile değmez, diyordu. Ama sana en iyi yiyecekleri, en etkili ilaçları verecek, bana bu konuda söz verdi. Başka ne yapabilirdim ki Fushía, kabul etmese daha da kötü olurdu."

Bardaktan boşanır gibi yağmur yağıyordu. Yaşlı adam havanın kötülüğüne sövüp sayarak, kancasıyla sandalı geçitten çıkardı. İliklerine kadar ıslanmıştı. İskelenin yanına vardıklarında, tepede birtakım siluetler gördüler. Aşağı inip de onlara yardım etsinler diye, Huambisa diliyle bir şeyler bağırdı. Siluetler, rüzgârın salladığı kapokların ardında gözden kayboldular önce. Sonra, çamurlu yokuşun üstünde bata çıka, kıpkırmızı bedenleriyle yeniden göründüler. Kayığı kazığa bağladılar ve balçık zeminde bata çıka ilerleyerek, çamuru sırtlarına kadar sıçratarak, Don Aquilino'yu toprağın biraz daha sert olduğu bir yere taşıdılar. Yaşlı adam tepeyi tırmanırken bir yandan da üstündekileri çıkarmaya başladı. Yokuşun başına vardığında gömleğini sıyırmıştı bile. Kadın ve çocuklar kulübelerin içinden el sallayıp selam verdiler ona. Onlara aldırış bile etmeksizin pantolonunu indirdi. Böylece, üzerinde yalnızca hasır şapkası ve kısa bir don kalmıştı. Sık ağaçların arasından öylece geçerek, Hıristiyanlara ait düzlüğe doğru ilerledi. Oraya vardığında, maymuna benzer bir canlının titreye sallana kendisini kulübesinin tırabzanından aşağı bıraktığını gördü. Pantacha'ydı bu. Kucakladı onu. Yine bulutların üstünde uçuyorsun Pantacha. O ise adamın kulağına bir şeyler söylemeye çalışıyor, ama beceremiyordu. İçin dışın ot olmuş yine, konuşacak halin yok baksana.

Pantacha aykırı aykırı bakıyor, ağzından salyalar akıyordu. Kulübelerin orayı göstererek hararetli hararetli birtakım işaretler yaptı. Yaşlı adam Shapra'yı gördü sonra; hareketsiz ama hırçın bir görünüşü vardı. Deniz kabuklarından yapılmış kolye ve bileziklerin altında, ne boynu ne de kolları görünüyordu. Yüzü gözü de boya içindeydi.

"Kaçtılar Don Aquilino," diye homurdandı Pantacha sonunda. Gözlerini yuvarlıyordu. "Patron çok öfkeli, aylardır dışarı çıkmıyor; bizi hep geri çeviriyor."

"Kulübesinde mi?" diye sordu yaşlı adam.

"Sen kendini ne sanıyorsun da dilediğin gibi davranabiliyorsun?" diye çıkıştı Fushía. "Git oraya, parayı adamdan geri al. Santiago'ya götür beni, öleceksem, bari tanıdığım insanların arasında öleyim."

"Geceyi beklemek zorundayız," dedi Aquilino. "Herkes uyuduğunda seni ziyaretçileri yıkadıkları gemiye götüreceğim ve adam gelip seni oradan alacak. Böyle durma Fushía, biraz uyumayı dene. Yoksa yemek mi isterdin?"

"Sen bana nasıl davranıyorsan, ötekiler de öyle davranacaklar," dedi Fushía. "Tamı tamına senin gibi. Dinlemiyorsun bile beni. Her şeye sen karar veriyorsun ve bana da boyun eğmek düşüyor. Bu benim yaşamım Aquilino, seninki değil; beni bırakma burada, istemiyorum bunu. Biraz acı bana moruk, adaya geri dönelim."

"Artık, istesem bile sana bunu yapamam," dedi Aquilino. "Ta Santiago'ya kadar kürek sallayacağız, öyle mi? Hem de saklana saklana. Bu aylarca sürecek bir yolculuk demektir. Bunun için ne yakıt var, ne de yakıt alacak para. Seni buralara kadar sırf dostluğumuzun hatrına getirdim, öldüğünde çevrende dinsizler değil, Hıristiyanlar olsun istedim. Haydi artık beni kırma, biraz uyu."

Gövdesi, çenesine kadar üzerine çektiği örtünün altında kıpırdayamıyordu bile. Cibinlik hamağın ancak yarısını örtebiliyor, çevrede büyük bir düzensizlik göze

çarpıyordu: Şuraya buraya atılmış konserve kutuları, yemek artıkları, üst üste yığılmış şişeler, meyve kabukları... Bütün bunlar korkunç bir koku salıyor, odanın her tarafında sinek bulutları dolaşıyordu. Yaşlı adam Fushía'nın omzuna dokundu. O ise yalnızca bir horultuyla yanıtladı onu. Bunun üzerine Aquilino iki eliyle birden sarstı Fushía'yı. Gözkapakları aralandı. Kanlı bir çift ateş parçası gelip Aquilino'nun yüzüne kondu. Birkaç kez öylece yanıp söndü. Fushía dirseklerine dayanarak az bir şey doğrulur gibi oldu.

"Geçidin tam ortasında yağmura yakalandım," dedi Aquilino. "Epeyce ıslandım."

Bir yandan konuşuyor, bir yandan da pantolon ve gömleğini öfkeyle sıkıp kurutmaya çalışıyordu. Islak çamaşırlarını cibinliğin ipine astı sonra. Dışarıdaki yağmur, gücünden hiçbir şey yitirmemişti. Zayıf ve nereden geldiği belli olmayan bir ışık düzlükteki su birikintilerinin ve kül rengi çamurun üstüne vuruyordu. Uğultulu bir rüzgâr ağaçlara saldırıp duruyordu. Rengârenk bir zikzak arada sırada gökyüzünü aydınlatıyor, bundan birkaç saniye sonra bir gök gürültüsü duyuluyordu.

"Nieves'le gitti orospu," dedi Fushía. Gözleri kapalıydı. "Birlikte kaçtılar Aquilino. Ah, mendeburlar."

"Gittilerse gittiler, bundan sana ne?" dedi Aquilino. Eliyle gövdesinden sızan suları silmeye çalışıyordu. "Pöh, kötü bir arkadaşla birlikte olmaktansa, yalnız kalmak daha iyidir."

"Giderse gitsin orospu," dedi Fushía. "Ama Kılavuz'la birlikte gitmesine ne demeli? Bu herif de pahalıya ödeyecek bunu bana."

Fushía gözlerini açmaksızın başını çevirip tükürdü. Nereye tükürdüğüne baksana oğlum, dedi Aquilino, az kalsın üstüme geliyordu. Fushía örtüyü yeniden çenesine kadar çekti.

"Kaç aydır ortalıkta yoksun?" diye çıkıştı Fushía. "Yüzyıllardır seni bekliyorum."

"Yük çok mu?" diye sordu Aquilino. "Kaç tane kauçuk topağı var? Deri ne kadar?"

"Havamızı aldık," dedi Fushía. "Gittiğimiz her köy bomboştu. Bu kez satacak malım yok."

"Ama, artık dolaşamayacak hale gelince, bacakların artık ormanda dolaşmana izin vermeyecek kadar bitkin düşünce ne olacak?" diye sordu Aquilino. "Tanıdığı insanların arasında ölmek istiyormuş! Huambisaların seninle kalacağını mı sanıyorsun? Çok geçmez, onlar da çekip giderler."

"Buyruk vermek için hamaktan inmeme bile gerek yok," dedi Fushía. "Jum ve Pantacha da, ben nereye istersem oraya götürürler onları."

"Aptallık etme," dedi Aquilino. "Jum'dan ölesiye nefret ediyor onlar. Eğer bugüne kadar sağ bıraktılarsa, bu yalnızca senin hatrın içindi. Pantacha'ya gelince onun aklı fikri uyuşturucu bitkilerinde. Onlardan bir uzak kalsa, konuşmaya bile gücü yetmez. Tamam artık aslanım, bu iş bitti, kendini kandırıp durma."

"İyi satış yaptın mı?" diye sordu Fushía. "Ne kadar para getirdin bana?"

"Beş yüz sol," dedi Aquilino. "Ama hiç bana bağırmaya kalkma, bundan beş kuruş fazla etmezdi götürdüğüm mal. Hatta bunu versinler diye herkesle boğuşmak zorunda kaldım. Ama bu defa ne olmuş böyle? İlk kez satacak malın olmadığını duyuyorum."

"O bölge kurudu artık," dedi Fushía. "Mendebur heriflere birileri haber veriyor, onlar da saklanıyorlar. Bu yüzden daha uzaklara gideceğim; hatta kentlere yaklaşmam gerekse bile. Ama kauçuğu eninde sonunda bulacağım."

"Lalita bütün paranı çaldı mı?" diye sordu Aquilino. "Az bir şey bıraktılar mı bari?"

"Ne parası?" diye sordu Fushía. İyice örtünmüş, çarşafı dudaklarına kadar çekmişti. "Hangi paradan söz ediyorsun sen?"

"Sana getirdiğim paradan elbet Fushía," dedi Aquilino. "Soygundan eline geçen paradan. Onu sakladığını biliyorum. Sana ne kadar kaldı? Beş bin sol mu? Yoksa on bin mi?"

"Değil sen, anan gelse, bana ait olan bir şeyi benden alamaz," dedi Fushía.

"Zaten yeterince derdim var, bir de sen üzme beni," dedi yaşlı adam. "Hem bana da böyle bakıp durma. Gözlerin beni korkutuyor. Asıl, sorduğum soruya yanıt ver sen."

"Nasıl olmuşsa paramı çalmayı unutmuşlar," dedi Fushía. "Acaba onları çok mu korkuttum, yoksa zaman mı bulamadılar? Bilemiyorum. Oysa Lalita parayı nereye sakladığımı biliyordu."

"Belki de sana acıdığından bırakmıştır," dedi Aquilino. "Yalnız kalacak, çok canı sıkılacak, bari parasına dokunmayayım da biraz onunla oyalansın, diye düşünmüş olabilir."

"Keşke paramı çalsaydılar o zaman," dedi Fushía. "Ah, mendeburlar, keşke yapsalardı bu işi. Böylece param olmazdı ve adam da beni kabul etmezdi. Sen de o kadar iyi yürekli bir insansın ki beni ormanda bırakıp gitmezdin. Yeniden adaya götürürdün beni moruk."

"İşte sonunda biraz sakinleştin," dedi Aquilino. "Şimdi, biliyor musun ne yapacağım? Birkaç tane muz ezip kaynatacağım. Yarından sonra da, artık Hıristiyanlar gibi yemek yiyeceksin. Bu senin Yerli usulü yediğin son yemek olacak."

Yaşlı adam güldü ve kendisini boş hamağın içine bıraktı. Bir ayağıyla yeri iterek sallanmaya başladı.

"Eğer senin düşmanın olsaydım, şimdi burada ol-

mazdım," dedi. "Üzerimde hâlâ beş yüz sol var, onları kendime saklardım. Üstelik senin bu kez mal falan getiremeyeceğini de adım gibi biliyordum."

Yağmur koridora kadar ulaşıp döşemeyi süpürüyor, çatının üstünde takırdayıp duruyordu. Ve dışarıdan gelen sıcak ve boğucu hava cibinliği uçuruyor, onu beyaz bir leylek gibi havalandırıyordu.

"Kendini bu kadar gizlemen gerekmez," dedi Aquilino. "Bacak derilerinin döküldüğünü biliyorum Fushía."

"Şu sivrisinek hikâyesini sana da mı anlattı o orospu?" dedi Fushía, mırıldanarak. "O pis hayvanlar ısırdı beni, sonra da mikrop kaptı, ama artık geçiyor. Bu halimle onları aramaya gidemem sanıyor mendeburlar. Ama son gülen iyi güler Aquilino."

"Lafı döndürüp dolaştırıp durma," dedi Aquilino. "Gerçekten iyileşiyor musun?"

"Şundan biraz daha ver moruk," dedi Fushía. "Daha var mı?"

"Benim payımı da al," dedi Aquilino. "Canım istemiyor artık. Aslında ben de çok severim bunu. Tam bir Huambisa'yım bu yüzden. Her sabah uyandığımda birkaç muz ezip kaynatırım."

"Campo Grande'den, hatta Iquitos'tan bile çok özleyeceğim orayı," dedi Fushía. "Ada, sanki biricik yurdummuş gibi geliyor bana. Huambisaları bile özleyeceğim Aquilino."

"Herkesi özleyeceksin sen," dedi Aquilino. "Oğlun dışında herkesi. Sözünü etmediğin tek insan o. Lalita'nın onu da götürmüş olması seni hiç mi ilgilendirmiyor?"

"Belki de çocuk benim değildi," dedi Fushía. "Kim bilir. Belki de o kadın başkasından..."

"Sus, sus," dedi Aquilino. "Seni yıllardan beridir tanırım ben, bu yüzden beni biraz zor kandırırsın. Açık söyle bana; iyileşiyor mu yoksa daha da kötüye mi gidiyor?"

"Benimle bu biçimde konuşamazsın," diye çıkıştı Fushía. "İzin vermiyorum sana, pis herif."

Sesi bir an yükseldi ve havlamaya benzer bir haykırıştan sonra tükendi gitti. Aquilino hamağından kalkıp ona doğru gitti ve Fushía'nın yüzünü örttü: Küçük, şekilsiz bir nesneye dönmüştü Fushía'nın suratı.

"Benden utanma oğlum," diye mırıldandı yaşlı adam. "Bırak da bakayım."

Fushía bir yanıt vermedi. Aquilino örtünün bir ucundan tutarak kaldırdı. Fushía'nın ayakları çıplaktı. Yaşlı adam bir an ona baktı; elini yumruk yaparak örtünün altına sokmuştu. Yüzü kırış kırış, ağzı açıktı.

"Çok üzgünüm, ama artık vakit geldi Fushía," dedi Aquilino. "Zaman geçirmeden gitmeliyiz."

"N'olur biraz daha kalalım moruk," diye uludu Fushía. "Bir sigara yak bana. Onu içeyim de ondan sonra götür beni o adama. Yalnızca on dakika Aquilino."

"Ama çabuk iç şunu," dedi Aquilino. "Bizi bekliyordur şimdi."

"Yalnızca bir kere bak!" diye sızlandı Fushía. "Kafanı da örtünün altından kaldırma. Bu duruma kendimi bir türlü alıştıramıyorum moruk. Biraz daha uzaktan bak şuna."

Bacaklar ikiye katlandı ve örtü yere düştü. Aquilino, onun saydam denebilecek kadar incelmiş kalçalarını, kılları dökülmüş kasıklarını ve bir zamanlar cinsel organ olduğunu şöyle böyle anımsatan sarkık et parçasını ve karnını, şimdi daha iyi görebiliyordu. Karnının derisi henüz bozulmamıştı. Yaşlı adam hemen atıldı ve yerdeki örtüyü alarak hamağın üstünü örttü.

"Görüyor musun?" diye hıçkırdı Fushía. "Görüyor musun halimi? Artık erkek bile olmadığımı görüyor musun Aquilino?"

"Sana istediğin kadar sigara da verecek," dedi Aqui-

lino. "Bana söz verdi. Anladın mı beni, canın ne zaman sigara içmek isterse, ondan isteyebileceksin."

"Hemen şuracıkta ölüversem ne kadar iyi olurdu," dedi Fushía. "Hemencecik, birdenbire, hiç acı çekmeden. Cesedimi örtüye sarar ve tıpkı Huambisaların yaptığı gibi bir ağacın dalına asardın. Tek eksiğim, birilerinin gelip her sabah mezarımın başında ağlaması olurdu. Ne var, neden gülüyorsun, söylesene."

"Çünkü sigaranı içmiyorsun, içer gibi yapıyorsun," dedi Aquilino. "Daha uzun sürsün, daha çok zaman geçsin diye. Ama, nasıl olsa, eninde sonunda oraya gideceğiz oğlum, bunun sana hiçbir yararı yok ki. Ha iki dakika fazla, ha iki dakika eksik."

"Ta oraya kadar nasıl giderim ki Aquilino?" diye sızlandı Fushía. "Çok uzak orası."

"Burada ölmektense orada ölmek iyidir," dedi yaşlı adam. "Hem orada sana bakarlar ve hastalığın da fazla ilerlemez. Orada tanıdığım bir adam var; sendeki parayı verdikten sonra, kâğıt ya da başka bir şey istemeden seni oraya alabilir."

"Oraya kadar gidemeyiz moruk," dedi Fushía. "Beni ırmağın üstünde yakalarlar."

"Sana söz veriyorum, sağ salim oraya gideceğiz," dedi Aquilino. "Geceleri bile yol alsak, bütün günümüzü kanallarda geçirsek bile, gideceğiz oraya. Ama, hemen bugün yola çıkmalıyız, Pantacha ve Yerliler bizi görmeden. Kimse bilmemeli bunu. Orada rahat rahat barınabilmen için bu şart."

"Peki ya polisler, askerler ne olacak moruk?" diye sordu Fushía. "Biliyorsun, hepsi benim peşimde. Buradan çıkmak olanaksız. Benden öç almak isteyen yığınla adam var."

"San Pablo öyle bir yer ki, kimsenin aklına seni orada aramak gelmez," dedi Aquilino. "Üstelik, senin orada

olduğunu bilseler bile gitmezler. Ama, yine de bunu kimse bilmemeli."

"Moruk, ah, moruk," diye hıçkırdı Fushia. "Sen iyi bir adamsın, lütfen, yalvarıyorum sana. Sen Tanrı'ya inanırsın değil mi? Hiç değilse onun hatrına yap bunu. Anlamaya çalış biraz beni."

"Elbette anlıyorum seni Fushía," dedi yaşlı adam. Ayağa kalktı. "Ama, görüyorsun, akşam oldu bile, artık seni götürmem gerek. Adam bizi beklemekten yorgun düşmüştür."

İşte bak, yine akşam olmuş. Toprak yumuşacık, öyle ki insan ayak bileklerine kadar içine gömülüyor. Ve hep aynı yerler: Irmak kıyısı, tarlaların arasında iyice daralan patika, keçiboynuzu ağacı korusu, kumluk. Buradan gel Toñita, oradan gitme, bizi Castilla'dan görmesinler. Kum ne kadar da insafsızca yağıyor, iyice sarın mantona, şapkanı da giy, yüzünün delik deşik olmasını istemiyorsa, o küçük başını iyice önüne eğsin. Ve hep aynı gürültüler: rüzgârın pamuk tarlalarındaki mırıltısı, gitar sesleri, şarkılar, şamata, şafakta da ineklerin o derinden gelen böğürtüsü. Gel Toñita, buraya oturalım, biraz dinlenelim burada, sonra yeniden sürdürürüz gezintiyi. Ve hep aynı manzara: Kapkara bir kubbe, ışıldayan, pır pır edip sönen yıldızlar, kıvrım kıvrım ve masmavi kum tepecikleriyle koca bir çöl ve parlak ışıkları, girip çıkan gölgeleriyle uzaktaki o yalnız yapı, sabahları görünen o atlı askerlerin içtimaları, bir keçi sürüsü, Carlos Rojas'ın kayığı ve ırmağın öteki kıyısında da mezbahanın gri kapıları. Sabahtan söz et ona, beni duyuyor musun Toñita? İyi uyudun mu? Çanlar, çatılar, balkonlar nasıl görülüyor buradan, yağmur mu yağacak, yoksa sis mi var; anlat bunları ona. Üşümüş mü, sor bakalım, geri dönmek istiyor mu? Ce-

ketinle bacaklarını ört kızın, omzuna yaslanmasını söyle. Ve işte yine başladı: Sessiz bir gürültü, gece boyunca süren o garip koşuşturma, sarsılan o küçük gövde. Ayağa kalk da bak, kimdir o koşan? Ne o, yarış mı var? Chápiro, Don Eusebio ve Temple'nin ikizleri değil mi o koşuşturanlar? Saklanalım haydi, görünmeyelim, kımıldama, korkma, hepsi hepsi iki tane at, işte orada, karanlığın içinde, kim, nasıl, niçin? Çok yakından geçtiler, atları da ne kadar yabani, çılgın gibi koşuyorlar, ırmağa doğru gidiyorlar, işte bak geri dönüyorlar, korkma küçüğüm. İşte yüzünü sana doğru çeviriyor, heyecanlanmış baksana, dudaklarındaki titremeden anlamıyor musun seni sorguya çektiğini, niçin, nasıl diye soruyor eliyle; tırnaklarını tenine geçirmiş. Soluğu da ne kadar yakın seninkine. Yatıştır onu, dur sana açıklayayım Toñita, gittiler artık, atlarını o kadar hızlı koşturuyorlardı ki yüzlerini bile göremedim yanımızdan geçerken. O ise, alabildiğine meraklı, inatçı, niçinin, nasılın yanıtını arıyor karanlığın içinde. Ama sıkma canını böyle, ne olabilir ki, önemli hiçbir şey yok aptal kızım benim. Oyalamak için bir hile yap: Örtünün altına gir, saklan iyice, örtünün altından çıkma, işte oradalar, hem de öyle kalabalıklar ki, görürlerse bizi öldürürler, gördün mü ne kadar etkilendi, duyduğu korkuyu, dehşeti hissediyor musun, nasıl yaklaşıyor sana, seni nasıl kollarının arasına alıyor, yapışıyor sana, iyice yaklaş Toñita, yapış iyice bana ve tamam artık, bütün bunların doğru olmadığını söyle ona, kimsenin geldiği yok, bir öpücük ver bana, seni aldattım ben küçük kızım. Ve bugün bir şey söyleme ona, al yanı başına dinle onu, küçük silueti gemi, kumlar da deniz olsun, yüzsün ağır ağır, çalıların, kum tepelerinin arasından geçsin usul usul, durdurma onu, sakın gölgesine basma. Bir sigara yak ve tüttür, mutlu bir adam olduğunu düşün, onun da mutlu olduğunu bilsen koca bir servet bağışlardın değil mi? Ge-

vezelik et onunla, şakalaş, ben sigara içiyorum, de ona, biraz daha büyüdüğünde sen de öğreneceksin sigara içmenin ne demek olduğunu, ama genç kızlar sigara içmezler, sen de tütünün dumanını çiğnersin ağzında, gül, güldür onu, n'olur Toñita gül biraz, hep böyle yüzünü asma, yalvarıyorum sana. Ve işte yeniden başladı; hep aynı belirsizlik, yaşamı örseleyen bu acı, biliyorum çok sıkılıyorsun, hep aynı sesleri duyuyorsun çevrende, içeri tıkılıp kaldın, ama biraz bekle, çok bir şey kalmadı artık, Lima'ya gideceğiz, küçük bir ev yeter bize, saklanmak da gerekmeyecek orada, ne istersen alacağım sana, göreceksin Toñita, göreceksin bak. O acımtırak coşkuyu yeniden duyur ona, sen de hiçbir şeye kızmıyorsun ki küçük kızım, değiş artık, arada bir de kız bana, kırıp dök, ağla, bağır. O ise sanki orada yok gibi, yüzünün ifadesi hep aynı, şakaklarındaki zonklama, kirpiklerini kırpıştırma biçimi bile aynı, hep bir şeyler gizler gibi dudakları. Artık hepsi hüzünlü birer anı oldu onların, kızlar da sana bu yüzden bu kadar nazik davranıyorlar ya, çok olgun karşıladılar sizi, hiçbir şey söylemediler, sana şekerleme getiriyorlar, giydiriyorlar seni, saçlarını tarıyorlar, onları tanımak da kolay değil aslında; aralarında saç saça, baş başa dövüşüyorlar, binbir kötülüğü yapıyorlar birbirlerine, ama sana o kadar iyi, o kadar yakın davranıyorlar ki. Ben aldım geldim onu, de onlara, kaçırdım onu, onu seviyorum, seninle birlikte yaşayacağını söyle, bu yüzden sana yardım etmeleri gerek. Ve işte yeniden başladı: kızgınlıklar, protestolar. Yemin ediyorlar sana, söz veriyorlar, güveninize layık olacağız, fısıldaşmalar, dürtüklemeler, bak onlara; ne kadar da coşkulu, nasıl da meraklı bir halleri var, gülümsüyorlar bıyık altından, çatı arasına çıkmak, onu görmek ve konuşmak için ölesiye bir istek duyuyorlar. Ve konuş onunla yeniden; seni seviyorlar, hem de her şeyden çok, sevmiyorlar mı dedin? Neden? Çok genç ol-

duğun için mi? Konuşmadığın için mi? Onlara sıkıntı veriyorsun diye mi? Ve, bu gece: Irmak karanlığın içinde akıp gidiyor, kentte tek bir ışık yok, Ay hemen hemen bütün çölü aydınlatıyor, ekili tarlaların orada belirsiz lekeler var. O ise yine senden çok uzakta ve ilgisiz. Çağır onu, beni duyuyor musun Toñita? diye sor ona. Nedir hissettiklerin? Elin neden bu kadar büyük bir güçle yapışıyor bana? Kumun, bu kadar acımasızca yağması belki de korkutuyor onu. Gel Toñita, sarın iyice, az sonra geçip gidecek, her yanımızı kuşatacak, bizi diri diri gömecek sanıyorsun değil mi? Neden titriyorsun, ne hissediyorsun söyle bana, neden bu kadar dalgınsın? Geri dönmek mi istiyorsun yoksa? Böyle soluma n'olur. Ah, nasıl oldu da anlayamadım, ne aptalım ben, korkunç bir şey düşündüklerini anlayamamak, ah küçüğüm, nasıl oldu da kestiremedim bunu, seni etkileyenin ne olduğunu nasıl da bilemedim. İşte yeniden başladı: Yüreğin daralıyor, kıpırtılar, sorular; sen benim nasıl biri olduğumu düşünüyorsun, ya da sermaye kadınların? Sana bakan yüzlerin, üzerine bastığın toprağın ne mene bir şey olduğunu biliyor musun, ya da duyduğun seslerin nereden çıktığını? Sen kendin nasıl birisin, ne ifade ediyor sana bu sesler, herkesin senin gibi olduğunu düşünüyorsun değil mi? Yani biz de senin gibi duyuyoruz ama yanıtlayamıyoruz, öyle mi? Bize de birileri yemek yediriyor, yatırıyor, merdivenden çıkmamıza yardım ediyor? Toñita, benim için neler hissediyorsun? Biliyor musun aşkın ne olduğunu? Peki beni neden öpüyorsun? Biraz gayret et şimdi ve sıkıntını da ona bulaştırma, sesini iyice alçalt ve bütün bunların hiçbir önemi olmadığını anlat ona, benim duygularım senin de duygularındır, sen acı çekersen ben de acı çekerim. Unut bütün bu gürültüleri, unut hepsini Toñita, nedense biraz sinirleniverdim işte. Kentten söz et ona, kendisi için acı çeken Gallinaceralı kadından söz et, sıpadan ve ça-

maşır sepetlerinden ve Kuzey Yıldızı'ndaki insanların neler dediklerinden. Hepsi sorup duruyorlar Toñita, seni arıyorlar, senin için yas tutuyorlar, zavallı kız, birisi mi öldürdü onu acaba? Yabancının biri kaçırdı mı kızı? Uyduruyorlar Toñita, düş görüyorlar, her şeyi kötüye yoruyorlar. Sor bakalım ona, hiçbir şey anımsıyor mu? Geri dönmek ister mi alana? Dükkânın yanı başında güneşlenmek ister mi yine? Gallinaceralı kadını unutmuş mu? Onu yeniden görmek ister misin Toñita? Yoksa Lima'ya mı gidelim? Ama duyamıyor ya da duymak istemiyor, bir şey onu kuşatıp çevresinden soyutluyor. Ve o hep orada; eliyle sana sımsıkı yapışmış, heyecandan titriyor, neyin var Toñita, bir yerin mi ağrıyor? Ovayım mı seni? Okşa onu, gösterdiği yerlere dokun, fazla da bastırma, elini yeniden ve yeniden karnına koy, sürekli okşa orayı, on kez, yüz kez. Bu arada konuş onunla; acı veriyor sana, biliyorum, yediğin şeyler dokundu herhalde, çiş yapmak ister misin? Kakan varsa yardım edeyim mi sana? Çömel şuraya, hiç kaygılanma, ben sana siper olurum, örtüyü aç iyice, aç ki kum kızın üstüne yağmasın, acı vermesin zerrecikler ona. Ama, kız, duyduğu acı yüzünden kendisinden geçiyor, yanakları sırılsıklam, yüzü daha bir buruşuyor, bedeninin titremesi iyice artıyor. Ağladığını görmek, ama nedenini anlayamamak korkunç bir şey. Toñita, ne yapabilirim senin için, ne yapmamı istersin? Al onu kollarının arasına, koş, öp onu, az kaldı işte, neredeyse geldik, şurada burnumuzun dibinde, şimdi sana bir çay veririm, yatırırım ve yarın iyileşmiş olarak uyanırsın, ama n'olur ağlama artık, Tanrım, n'olur ağlamasın. Angélica Mercedes'i çağır, ona bakın, ishal olmuş, patron sıcak bir çayın var mı? Sülük bulabilir misin bana? Önemli bir şey yok, korkmayın, naneniz var mı? Ya papatya çayınız? Ve eli hâlâ orada, sıvazlıyor, ısıtıyor, hep aynı yeri okşuyor. Ah, aptal, aptal, hâlâ anlamıyor musun? Ve işte sermaye

kadınlar da geliyor, hepsi neşe içinde, koca gövdeleriyle çatı arasını dolduruyorlar, kokular, kremler, talk pudrası ve vazelin, kıkırdamalar, fingirdemeler, bu patron da çok saf doğrusu, koca bir aptal bu herif, hâlâ ne olup bittiğini anlamıyor. Şu çevreni kuşatan kadınlara bak, gör artık, kutluyorlar seni, bir şeyler söylüyorlar. Bırak da kızı oyalasınlar, sen salona in, aç bir şişe, koltuklardan birine yerleş, sağlığına iç, bu keyifli hengâmenin ne anlama geldiğini anla artık, kapa gözlerini ve kızların dediklerini anlamaya çalış: En az iki, Kelebek'e kalırsa üç, Işıklı Böcek'e sorarsan dört, hem bu kadar da kurnazlık yeter artık patron, âdet görmeyişini neye yoruyordunuz peki? Ne zaman kesildi âdetten? Eğer bunu bilirsek, daha kolay saptarız gününü. Alkolü duyuyor musun içinde? Bacaklarını gevşeten köpürüşünü, kımıltılarını duyuyor musun? Nasıl da uçup gidiyor kaygıların görüyor musun, vay canına, hiç aklıma gelmemişti, hiç hesapta yoktu doğrusu. Ne fark eder ki, ha yarın doğmuş ha sekiz ay sonra. Toñita'nın karnı şişecek, şişecek, sonra o da sevinecek bu işe. Git yatağının yanına diz çök, yok bir şey, de ona, kutlayalım bunu, ben her şeyle ilgilenirim, kundak bezini bile değiştiririm, hele bir de sana benzeyen bir kızın olursa... Dosdoğru Don Eusebio'ya gitsin sermaye kızlar, yarın doğacağı kesin, gereken her şeyi satın alsınlar, tezgâhtarlar da kim bilir ne kadar gülecek, doğuran kim, çocuk kimden? Hele Anselmo adında bir delikanlıdan olduğunu duyarlarsa. Gallinacera'ya git sonra, marangozları bul, tahta getirsinler, çivi de; çekiçlerini de alsınlar yanlarına, küçük bir oda yapsınlar çatı arasına, bir hikâye uydur onlara. Toñita, Toñita, canın bir şey çekiyor mu? diye sor ona, miden bulanıyor mu, yorgun musun sen de ötekiler gibi? Dokunabiliyor musun ona? Kımıldıyor mu? Bir kez daha sor kendi kendine; iyi mi kötü mü çocuğun doğması? Yaşam hep böyle sürseydi, düş olsaydı bütün bunların

hepsi, kızın başına böyle bir şey gelmeseydi daha mı iyi olurdu? Yoksa düşler gerçekten ayrı şeyler midir? Ve son bir çaba daha harca ve kendine yeniden sor; eğer bu yüzden ölecek olsa buna katlanabilir misin? Yoksa, zaten yaşlı bir adam olduğun için, ölüm katlanılması zor bir şey değil mi gözünde?

"Onu bekleyecek misin Yaban?" diye sordu Chunga. "Belki de başka bir kadınla birliktedir."

"Kimmiş bu kadın?" diye sordu Arpçı. Gözlerinin akını merdivene doğru çevirmişti. "Sandra mı?"

"Hayır, üstat," dedi Bolas. "Önceki gün işe başlayan."

"Gelip beni araması gerekirdi Hanımefendi," dedi Yaban. "Ama belki de unuttu. Tek başıma giderim ben de."

"Öyleyse, işe kahvaltıyla başla kızım," dedi Arpçı. "Haydi Chunguita, onu davet et."

"Elbette," dedi Chunga. "Elbette, bir tas al kendine. Çaydanlıkta sıcak süt var."

Müzisyenler barın yanındaki bir masada, yanık kalmış tek mor ampulün altında kahvaltı ediyorlardı. Yaban, Bolas'la Genç Alejandro'nun arasına oturdu; sesini hemen hemen hiç duymamışlardı o ana kadar. Ne kadar da sessizdi. Ülkesindeki kadınların hepsi böyle miydi? Karanlığa gömülmüş mahalleye bakıyorlardı pencereden. Yukarıda, çok yukarılarda, üç bitkin yıldız vardı. Bisiklete benziyorlardı. Hayır, Hanımefendi, dedi Yaban, tam tersine, konuşmadan duramazlar, papağandan farksızdırlar. Arpçı elindeki ekmek dilimini kemiriyordu. Papağan mı? O da nesi? Evet, papağan, dedi Yaban, memleketindeki kuşlardan biriydi bu. Arpçı ekmeği çiğnemekten vazgeçti. Nasıl yani küçüğüm, sen Piura'da doğmadın mı? Hayır, bayım, çok uzaktandı o, ormanın oradan. Nerede doğduğunu bilmiyordu ama, hep, Santa

Maria de Nieva diye bilinen bir yerde yaşamıştı. Küçücüktür bayım, ne otomobil vardır orada, ne bir yapı, ne de sinema. Piura gibi değildir. Bak sen şu işe? Arpçı çiğnemeyi sürdürdü yeniden, orman mı, papağanlar mı? Başını kaldırmış, şaşkın şaşkın bakıyordu. Ve birden, varlığını yeni anlamış gibi, çıkarıp gözlüğünü taktı. Demek öyle küçüğüm, hangi ırmağın kıyısında bulunuyor bu Santa Maria de Nieva? Iquitos'a yakın mı? Yoksa daha mı uzak? Orman ha, ne garip. Genç, sigarasının dumanıyla çember çiziyordu havada. Çemberler önce art arda ve birbirine tıpatıp benzeyerek yükselirken, büyüyor ve biçimleri bozuluyordu. Derken, dans pistinin üstünde gözden kayboluyorlardı. Amazon bölgesini tanımayı, Chuncho'ların müziğini dinlemeyi o da çok isterdi. Beyazlarınkine hiç mi hiç benzemez onların müziği, değil mi? Kesinlikle benzemez bayım, oranın insanları pek az şarkı söylerler zaten, üstelik onların şarkıları vals ya da denizci şarkıları gibi neşeli şeyler değildir, hüzünlü şeylerdir hepsi. Garip. Ama Genç hüzünlü müziği sever. Peki, ya şarkılarının sözleri nasıldır? Çok şiirsel şeylerdir, öyle değil mi? Onların dilinden anladığına göre bunu da biliyorsundur. Hayır, dillerini konuşamıyordu. Gözlerini yere indirerek kekeledi. Chuncho'ların dilinden bütün bildiği birkaç sözcüğü geçmezdi. Onu da orada burada duyarak öğrenmişti. Anlıyorsunuz değil mi, ne demek istediğini? Hem zaten anlamanız da gerekmez. Beyazlar da vardır orada, hem de çok. Chuncho'lara gelince, onları çok sık göremezdiniz, çünkü ormanda yaşarlar.

"Peki nasıl oldu da bu adamın eline düştün?" diye sordu Chunga. "Ne buldun bu Josefino şeytanında?"

"Öğrenip de ne yapacaksın Chunga?" diye sordu Genç. "Bunlar aşkla ilgili şeylerdir ve aşkın da mantıkla hiçbir ilgisi yoktur. Bir ozanın dediği gibi, yanıtı olmayan soruyu sorma, değmez."

"Korkma," dedi Chunga gülerek. "Bunu sana öylesine sordum, şaka olsun diye yani. İnsanların nasıl yaşadığı beni zerrece ilgilendirmez Yaban."

"Size de ne oluyor üstat?" dedi Bolas. "Neden böyle düşünceye daldınız? Sütünüz soğuyor baksanıza."

"Sizinki de Hanımefendi," dedi Genç. "İçsenize şunu. Başka ekmek ister miydiniz?"

"Sermaye kızlara 'siz' diye hitap etmeyi daha ne kadar sürdüreceksin?" diye sordu Bolas. "Ne kadar da gülünçsün yani, Genç."

"Ben bütün kadınlara aynı biçimde davranırım," dedi Genç. "Evde ya da manastırda; benim için hiç fark etmez. Hepsine aynı saygıyı gösteririm."

"Öyleyse şarkılarında neden onları bu kadar kınıyor, aşağılıyorsun?" diye sordu Chunga. "Gören de seni oğlancı bir besteci sanacak."

"Onları aşağıladığım yok," dedi Genç. "Yalnızca onların gerçeklerini anlatıyorum şarkılarımda." Güçbela gülümsedi ve yetkin bir duman çemberi savurdu boşluğa.

Yaban ayağa kalktı. Çok uykusu vardı Hanımefendi, gidiyordu, kahvaltı için de çok teşekkür ediyordu. Ama Arpçı yerinden sıçradı ve onu kolundan yakaladı. Küçük kız beklesindi. Merino Alanı'nın oraya, Dikkafa'nın evine gidiyordu. Onu götürebilirlerdi. Bolas bir taksi çevirsindi, kendisinin de çok uykusu vardı zaten. Bolas ayağa kalkıp çıktı. Kapı ardından kapandığında, içeri dalan serin bir hava dalgası masaya kadar uzandı. Mahallenin üzerindeki karanlık hâlâ kalkmamıştı. Ne kadar da kaprisliydi Piura'nın üzerindeki gökyüzü parçası, bunu görmemek olası mıydı? Dün bu saatlerde güneş tam tepedeydi ve yakıp kavuruyordu. Bir tek kum zerresi bile yağmıyordu ve evler de tertemizdi. Bugünse gece iyice ağırdan alıyordu, ya hiç gitmezse ne yaparlardı? Genç, pencereyi çevreleyen parçasını eliyle göstererek araya

girdi; belki çok kimse bundan hoşlanmazdı, ama o kendi payına halinden hoşnuttu. Chunga elini alnına götürerek söylendi: Nelerle uğraşıyordu bu çocuk, kaçık mıydı ne? Saat altı olmuştu. Yaban bacaklarını çaprazlayarak birleştirdi ve dirseklerini masaya dayadı. Ormanda güneş çok erken doğar ve bu saatlerde herkes kalkmış olurdu. Evet, evet, dedi Arpçı, gökyüzü de pembe, mavi, yeşil; hemen her rengi bulunurdu. Nasıl, dedi Chunga, Genç de yineledi, nasıl; üstat ormanı biliyor muydu yani? Hayır, hani belki böyle olur, diye düşünmüştü yalnızca ve çaydanlıkta hâlâ süt kalmışsa sevinerek kabul etmeye hazırdı. Yaban gidip sütü getirdi, şeker de verdi. Chunga, kınayan bir yüzle bakıyordu Arpçı'ya, bakışları insanı ürkütüyordu. Bir sigara daha yaktı Genç. Saydam, dağılmaya hazır duman çemberleri yeniden salınmaya başladı havada. Art arda, pencerenin oradaki küçük kara lekeye doğru ilerliyor ama daha oraya varmadan birbirlerine karışıyorlardı. Aydınlık konusunda başkalarından çok daha farklı bir yorumu vardı Genç'in. Duman çemberleri iç içe geçerek birer bulut oluşturuyorlardı. Kimileri güneşi görünce keyiflenir, gece olunca da hüzünlenirlerdi. Sonra duman bulutları da giderek inceliyor, neredeyse görünmez oluyorlardı. O ise bütünüyle ayrı bir biçimde etkileniyordu; gün ışığı ona acı veriyor, ruhunun yeniden huzura kavuşması için geceyi beklemesi gerekiyordu. Bizim için, yaşam gece olunca başlar, dedi Genç, tıpkı tilkiler ve baykuşlar için olduğu gibi. Chunguita, Bolas ve ben böyleyiz. Ve artık, bundan böyle sen de bizim gibisin küçük bayan. Kapı çalındı. Eşikte Bolas duruyordu. Josefino'yu belinden tutmuştu. Gördünüz mü kiminle karşılaştım. Yaban ayağa kalktı, yolda konuşuruz, dedi, yalnız kalınca.

"Yaşamın tadını iyi çıkarıyorsun Josefino," dedi Chunga. "Baksana, ayakta duracak halin yok."

"Günaydın oğlum," dedi Arpçı. "Neredeyse, artık onu aramayacağını düşünmeye başlamıştık. Onu kendimiz götürecektik."

"Boşuna konuşma onunla üstat," dedi Genç. "Baksana, hurdaya dönmüş."

Yaban'la Bolas onu masaya kadar götürdüler. Tanrı biliyor ki sarhoş falan değildi Josefino, giderayak bir şeyler içsinlerdi, kimse çıkmasındı ve Chunga birer bira çeksindi hepsine. Teşekkür ederim oğlum, diye ayağa kalktı Arpçı, ama artık epey geç olmuştu ve taksi de onları bekliyordu. Josefino yüzünü buruşturdu, dişlerini gıcırdattı, amma da kafasız adamlarsınız, diye söylendi, süt içmek de neyin nesi oluyordu, bu olsa olsa çocuklara iyi gelirdi. Peki peki, dedi Chunga, yakında görüşürüz, haydi alın götürün onu. Çıktılar. Grau Garnizonu'nun orada daha şimdiden beyaz, yatay bir çizgi vardı. Mahalleden geçerken, yabani kamışların arasından, tek tük uykulu siluetler çıkıveriyordu. Arada bir, maltızların çıkardığı türden çıtırtılar duyuluyor, kekremsi kokular geliyordu burunlarına. Kumluğu geçtiler. Bolas ve Genç, Arpçı'yı kolundan sıkı sıkı kavramışlardı. Josefino ise Yaban'a yaslanmıştı. Yola varınca hepsi bir taksinin içine doluştular. Müzisyenler arka koltuğa geçmişlerdi. Josefino gülüp duruyordu, biliyor musunuz, Yaban çok kıskanç bir kadındır ihtiyar, neden bu kadar içtiğimi sorar durur hep, nereye gittin, kiminleydin? İşi gücü benim ağzımı aramaktır, Arpçı.

"İyi yapıyorsun küçüğüm," dedi Arpçı. "Dünyada Mangache'ler kadar berbat adam bulamazsın, asla güvenme onlara."

"Ne oluyor?" diye bağırdı Josefino. "Sen kendini kurnaz mı sandın? İlle de kan mı dökelim yani oğlum, ha, söylesene!"

"Benim hiçbir şey yaptığım yok," dedi şoför. "Araba-

nın içi darsa bu benim suçum mu? Ben şimdi size dokundum mu küçükhanım? İşimi yapıyorum ben, bela falan aradığım da yok."

Josefino ağzını kocaman kocaman açarak güldü. Şakadan da anlamıyorsun arkadaşım, çatlatacaksın beni, istersen dokunabilirsin de, işte sana izin. Şoför de gülmeye başlamıştı şimdi. Neredeyse ciddi konuştuğunuza inanacaktım bayım. Josefino müzisyenlere doğru döndü. Bugün Maymun'un doğum günüydü, onlara eşlik etsinlerdi, birlikte kutlarlardı bunu, Leon kardeşler sizi çok severlerdi ihtiyar. Ama üstat yorgundu, dinlenmesi gerekiyordu, Josefino ve Bolas bir şaplak attı ona. Ama bu tür şakalar kızdırıyordu Josefino'yu, çok kızdırıyordu, esnedi, gözlerini yumdu. Taksi katedralin önünden geçip alana girdi. Armes Alanı'nın fenerleri çoktan sönmüştü. Demirhindi ağaçlarının toprak rengi siluetleri dükkânı çepeçevre kuşatmıştı. Dükkânın çatısı dört bir yandan aşağı doğru sarkıyordu. Bir şemsiyeyi andırıyordu bu haliyle. Ne olur yapma bunu, dedi Yaban, çok kötüsün, benden ne istediğini söyleyeceğim onlara. İri, yeşil gözleri Josefino'nunkileri arıyordu korkuyla. O ise elini kıza doğru uzatmış alay ediyor, gülüyordu. Evet, kötüyüm ben ve o gözlerini de çiğ çiğ yiyeceğim, hem de bir lokmada. Kahkahayı kesti bir an, şoför gözucuyla süzdü onu; şimdi Lima Sokağı'dan aşağı iniyorlardı. İki yanlarında *La Industria* ve kent otelinin parmaklıkları vardı. O belki istemeyebilirdi ama Maymun da dün yüz yaşına basmıştı, dört gözle Yaban'ı bekliyordu. Üstelik Leónlar onun için kardeşten de öteydiler; onların isteğini yerine getirmek boynunun borcuydu.

"Sıkıştırıp durma küçüğü Josefino," dedi Arpçı. "Yorgun olmalı, rahat bırak onu."

"Evime gelmek istemiyor," dedi Josefino. "Dikkafaları görmek istemiyor. Utanıyormuş, düşünebiliyor musu-

nuz? Arkadaş durdur arabayı, burada iniyoruz."

Taksi fren yapınca Tacna Caddesi ve Merino Alanı karanlığa gömülüverdi. Ama Sánchez Cerro Sokağı, yeni köprüye doğru giden bir kamyon konvoyunun farları altında pırıl pırıldı. Josefino kendisini taksinin dışına attı ama Yaban kımıldamadı bile. Tartışmaya başladılar. Dövüşmeyin oğlum, dedi Arpçı, sakin olun. Siz de gelin, dedi Josefino, hatta şoför de gelsin. Maymun iyice yaşlandı artık, dün birinci yaşını kutladı. Ama Bolas şoföre hareket etmesi için işaret etti. O da ikiletmedi onu. Sokak yeniden karanlığa gömüldü. Kamyonlarsa, artık, yanıp sönen kırmızı birer noktaya dönüşmüşlerdi ve ırmak yönünde giderek küçülüyorlardı. Josefino dişlerinin arasından ıslık çalarak Yaban'ı omuzlarından kavradı. O da direnmiyordu artık ve adamın yanında yürüyordu, sakin sakin. Josefino kapıyı açtı ve girdikten sonra yeniden kapattı. Maymun, bir koltuğun üstüne iki büklüm tünemiş, kafasını bir abajurun altına sokmuş, horluyordu. Odanın içinde bir sürü boş bardak, şişe, izmarit ve yemek artığı vardı. Gözleri yakan bir duman hepsinin üstünde salınıp duruyordu. İşte gelmişlerdi. Bu ne haldi böyle, Mangache'ler böyle mi olurdu? İçeriki odadan kayıtsız bir ses gelince sinirlendi, yatağımda biri var demek, geberteceğim onu. Maymun silkinerek yerinden doğruldu, lanet olsun, geldinse geldin, ne yapalım. Sonra gözleri parladı ve gülümsedi. Tanrım o da ne? Sesi bir flütünkini andırıyordu. Şu işe bak sen, kimi görüyorum burada. Ayağa kalktı. Ne kadar uzun zaman olmuştu görüşmeyeli. Sendeleye sendeleye ilerledi. Seni görmek ne büyük mutluluk küçük yenge. Elleriyle iskemleleri itiyor, yerdeki şişeleri tekmeleyerek kendisine yol açıyordu. Ne kadar da özlemişim seni, o kadar çok görmek istiyordum ki. Ben sözümü tuttum mu tutmadım mı? dedi Josefino. Hadi bakalım kimin sözü daha değerliymiş, benimki mi

yoksa Mangache'lerinki mi? Kollarını iki yana açmış, saçı başı darmadağınık, dudaklarında kocaman bir gülümsemeyle yaklaşıyor, kaplumbağa adımlarıyla ilerliyordu. O kadar çok zaman geçti ki, hem biliyor musun ben artık büyüdüm küçük yengeciğim. Ama neden öyle geri geri kaçıyorsun? Yoksa doğum günümü kutlamayacak mısın? Biliyor musun bugünün ne olduğunu?

"Doğru," dedi Josefino. "Bugün tam bir milyon yaşına girdi. Bu kadar naz yeter Yaban, haydi sarıl ona."

Kendisini iskemlelerden birine bıraktı. Yanındaki şişeyi alıp ağzına götürdü ve içti. Ve birden, suya düşen bir çakıltaşı gibi, bir tokat sesi duyuldu. Ah, kötü yenge, sen yok musun sen. Josefino kahkahayı bastı. Demek Maymun'u hâlâ tokatlayabiliyorlardı. Ah, kötü yenge, ah. Yaban şimdi bir o yana bir bu yana saldırıyor, bardaklar birer birer kırılıyordu. Maymunsa kızın arkasına yapışmış, bir o yana bir bu yana savruluyor, kayıyor, gülüp duruyordu. Bitişik odadansa sesler geliyordu: Bizler Dikkafa'yız, çalışmak nedir bilmeyiz, tek bildiğimiz eğlenmek. José'nin sesini duyunca Josefino da şarkıya katılmıştı. Abajurun altında iki büklüm olmuştu. Elindeki şişe yavaş yavaş boşalıyordu. Yaban ve Maymun daha bir sakindiler şimdi. Köşelerden birine çekilmiş, karşı karşıya oturmuşlardı. Ama Yaban adamı yine de ufak ufak tokatlıyordu. Ah, kötü yenge, ah. Artık canımı acıtıyorsun ama, neden vuruyorsun ki? Bir yandan da gülüp duruyordu. Aslında, tokatlamaktan çok öpmelisin beni. Maymun'un yaptığı onca şaklabanlıktan sonra Yaban da gülmeye başlamıştı. Sesi duyulan, ama kendisi görünmeyen José bile gülüyordu. Ah, güzel yengemiz, ah.

SON DEYİŞ

Vali hafif hafif kapıyı üç kez tıklatıyor. Yönetim yapısının ana kapısı açılıyor. Griselda Ana'nın pembe yüzü Julio Reátegui'ye gülümseyebilmek için oldukça zorlanıyor. Ama gözlerindeki korku ve dehşet ifadesi daha ilk bakışta okunuyordu. Kadın, gözucuyla Santa María de Nieva Alanı'na doğru bakıyor. Dudakları sürekli titriyor. Vali içeri giriyor, genç kız uysal uysal izliyor onu. Başrahibe'nin odasına gitmek için, loş bir koridor boyunca ilerliyorlar. Köyün şamatası artık iyice uzakta. Herhangi bir pazar gününün şamatasından ayrımı yok artık. Hani şu yetimlerin ırmağa indiği saatlerdeki cümbüş var ya, işte ondan. Vali odaya girer girmez kendisini keten koltuklardan birine bırakıyor. Gözlerini kapatıp derin derin soluklanıyor. Küçük kızsa başı önünde, kapıya yakın bir yerde duruyor. Ama hemen sonra, Başrahibe içeri girer girmez Julio Reátegui'ye doğru koşuyor. Anamız, diyor Vali ve ayağa fırlıyor: Günaydın. Başrahibe buz gibi soğuk bir hareketle karşılık veriyor. Sonra oturmasını rica ediyor eliyle. Kendisiyle oturmayıp, çalışma masasının yanında, ayakta duruyor. Bu kızcağızın Urakusa'da kalıp bir yabani gibi yaşamasına gönlüm razı olmadı anamız, baksanıza gözlerinden zekâ fışkırıyor. Bu yüzden, onu Manastır'da eğitip yetiştirebiliriz, diye düşündüm. İyi

yapmamış mıyım? Çok iyi yapmışsınız Don Julio. Başrahibe soğuk ve mesafeli bir tavırla gülümsüyor. Aynı tutumu konuşurken de sürdürüyor. Kızaysa, bakmıyor bile. Biz zaten bunun için buradayız. İspanyolca bir tek sözcük bilmiyor anamız, ama hiç kuşkum yok, çarçabuk öğrenecektir. Çok kıvrak bir zekâsı var, yolculuk boyunca bize hiçbir güçlük çıkarmadı. Başrahibe, adamı dikkatle dinliyor ve duvara çakılı tahta haç kadar kımıltısız duruyor. Julio Reátegui sustuğunda, ne bir soru soruyor, ne de onayladığını belirten herhangi bir davranışta bulunuyor. Ellerini giysisinin üstünde kavuşturmuş, ağzı yarı açık, öylece bekliyor. Bu kızı size bırakıyorum anamız. Julio Reátegui ayağa kalkıyor. Ben artık gitmeliyim, diyor ve Başrahibe'ye gülümsüyor. Yolculuk öyle zor, öyle çetin geçti ki. Bu arada, bir de yağmura yakalandık. Sizin anlayacağınız, başımız bir türlü beladan kurtulmadı. Bıraksalar gidip hemen yatacağım ama, nerede; dostlarım bir karşılama yemeği düzenlemişler, gitmezsem çok gücenirler. İnsanlar böyle alıngandır işte. Başrahibe elini uzatıyor. Aynı anda, kasabanın gürültüsü daha bir yoğunlaşıyor ve birden, çok yakında bir yerde yankılanır gibi oluyor. Bağırtı çağırtılar sanki alandan değil de manastırın bahçesinden geliyormuş gibi, kilisenin içinde patlıyor. Derken, yavaş yavaş azalıyor ve eskisi gibi tekdüze, kopuk kopuk sürüp gidiyor. Başrahibe kirpiklerini kırpıştıra kırpıştıra ilerleyip kapının orada duruyor. Valiye doğru çeviriyor yüzünü; yüzü solgun, dudakları nemli; suratında gülümsemenin izi bile yok. Ulu Tanrı bu kız için katlandığınız özverilerin tümünü göz önüne alacak, değerlendirecektir onları Don Julio, diyor. Ses tonu buruk ve hüzünlü. Ama ben size yalnızca şunu anımsatmak istiyorum ki, bir Hıristiyan gerektiğinde bağışlamasını da bilmelidir. Julio Reátegui, evet, anlamına gelecek bir işaretle onu onaylıyor. Başını öne eğip kollarını ka-

vuşturuyor. Biraz boyun eğmiş, biraz ağırbaşlı; gösterişli bir tavırla dinliyor kadını. Tanrı'yı seviyorsanız, yapın bunu Don Julio. Başrahibe şimdi daha bir hararetli konuşuyor. Ailenizi seviyorsanız yapın bunu. Yanakları kızarıyor. O bağışlayıcı, o altın yürekli eşinizi seviyorsanız, dinleyin beni. Vali yeniden onaylayan bir işaret yapıyor. Belki de zavallının biri bu adam. Suçsuz olması hiç mi olası değil? Yüzü iyiden iyiye kaygılı bir hal alıyor. Hiç, eğitim görüp görmediğini düşündünüz mü adamın? Vali dikkatle kadına bakıyor, sol eliyle de çenesini kaşıyor. Ne yaptığını biliyor mu bakalım? Adamın alnında bir sürü kırışık peyda oluyor. Küçük kız da onlara bakıyor artık; arada bir kaçamak bakışlar fırlatıyor. Yemyeşil ve yabani gözleri korkudan pırıl pırıl parlıyor, önüne dökülen saçlarını delip geçiyor. Şundan emin olunuz ki, bu bana da çok acı veriyor, anamız, diyor Vali. Sesini fazla yükseltmeden konuşuyor. Besbelli ki benim yapıma ve düşüncelerime bütünüyle ters düşen bir şey. Duyduğu sıkıntı ses tonundan kolayca seziliyor. Ama burada suçlanması, bu olaydan sorumlu tutulması gereken ben değilim, çünkü artık Santa Maria de Nieva'dan ayrılıyorum ben. Bu yüzden, bu olaydan beni değil, burada kalanları sorumlu tutmalısınız, anamız. Yani Benzas'ı, Escabino'yu ve Aguila'yı. Hem sizi de doğrudan ilgilendiriyor bu konu; sizi, yetim kızları, Manastır'ı, kısacası Santa Maria'daki herkesi. Siz de istemez misiniz ki burası yaşanacak bir yer olsun. Ha, anamız? Ama bir Hıristiyan'ın yasadışı eylemlere karşı daha başka silahları, daha başka araçları olmalı, öyle değil mi Don Julio? Sizin ne kadar iyi yürekli bir insan olduğunuzu, bu tür yöntemlerle başınızın hiç de hoş olmadığını bilmiyor muyum sanıyorsunuz? Gerçeğin sesine kulak vermelerini sağlamak için siz de yardımcı olun, n'olur. Burada size kimse karşı koyamaz. Bunca eziyeti yapmasınlar bu zavallıya. Korkarım ki sizi düş kırıklığına

uğratacağım, anamız, diyor Julio Reátegui, çok üzgünüm ama, ben de biricik çözüm yolunun bu olduğuna inanıyorum. Başka silahlar öyle mi? Yani misyorlerlerinki gibi silahlar mı anamız? Söyler misiniz bana, kaç yüzyıldır buradasınız? Yine söyler misiniz, bu silahlarınızı kullanarak nasıl bir gelişme sağladınız buralarda? Yaptığımız tek şey, ilerideki birtakım yakınmaların şimdiden önüne geçmek, anamız, yoksa başka hiçbir niyetimiz yok. Bu hergeleyle adamları Borja Garnizonu'nun bir onbaşısını canavarca dövmüş, acemi bir eri de öldürmüşler. Üstelik, bütün bunlar yetmezmiş gibi, Pedro Escabino'yu da dolandırmışlar. Hayır, hayır, diye bağırıyor Başrahibe birden, sonra öfkelenip sesini daha da yükseltiyor: Öç almak kesinlikle insanca bir davranış değildir, Yerliler için belki doğal olabilir ama adamlarınızın bu zavallıya yaptıklarının, Yerlilerinkinden ne ayrımı var? Neden yargılamıyorsunuz onu? Cezaevlerini niye yapmışlar? Bunun ne kadar korkunç, ne kadar gaddarca bir şey olduğunun farkında değil misiniz yoksa? Hiç kimseye böyle davranılmaması gerektiğini size hiç mi öğretmediler? Ama bu bir öç alma değil ki anamız, dedi Vali, hatta bu bir cezalandırma yöntemi bile değil. Sonra sesini alçaltıp parmaklarının ucuyla kızın kirli saçlarını okşuyor, yalnızca bir uyarı bu, görenler ibret alsın diye. Manastır'da böyle kötü bir anı bırakarak çekip gitmek bana da hüzün veriyor ama, bu son derece gerekli. Hem de hepimizin iyiliği için gerekli bu. Santa Maria de Nieva'yı seviyorum, vali olmam dolayısıyla kendi işlerimi de ihmal ettim, üstelik kendi cebimden bir sürü de harcama yapmak zorunda kaldım, ama pişman değilim. Hem sonra anamız, bu kentin gelişmesine katkıda bulunduğum, buraya çok yararlı olduğum doğru değil mi? Şimdi belli bir otorite kuruldu burada, yakında bir sivil muhafız karakolu da kurulacak ve insanlar barış ve hu-

zur içinde yaşayacaklar; bunun bozulmasına hiçbir zaman izin vermemek gerek anamız. Aslında, Santa María de Nieva için yaptıklarımın ilk beğenileceği yer manastır olmalıydı. Ama Don Julio, zavallı bir insanın öldürülmesini hangi Hıristiyan anlayışla karşılayabilir? Hem sonra, hiç kimse ona neyin doğru neyin yanlış olduğunu öğretmemişse, bu onun suçu mu? Kimsenin onu öldürmek gibi bir niyeti yok anamız, hatta tutuklamayacağız bile onu. Zaten kendisinin bile, hapse girmektense böyle bir durumu yeğleyeceği son derece kesin. Bu bir öç alma değil anamız, tek istediğimiz Aguaruna'ların sizin söylediğiniz şeyi, yani neyin doğru neyin yanlış olduğunu öğrenmeleri. Başka dilden anlamıyorlarsa, bu herhalde, bizim suçumuz değil anamız. Bir an için, derin bir sessizlik egemen oluyor odaya, sonra Vali, Başrahibe'nin elini sıkıyor ve dışarı çıkıyor; kız da peşinden. Ama birkaç adım ya atıyor ya atmıyor, Başrahibe kolundan yakalıyor onu. Kızcağız kurtulmaya çalışmıyor bile. Başını önüne eğmekle yetiniyor. Bunun adı ne Don Julio? Çünkü ne de olsa onu vaftiz etmek gerekir. Küçüğün adı mı anamız? Bilmiyorum ama bir Hıristiyan adı taşımadığı kesin, siz artık ona bir ad bulursunuz. Belli belirsiz bir selam sarkıtıp yönetim yapısından çıkıyor. Uzun ve çabuk adımlarla Manastır'ın avlusunu boydan boya aşıp patika yoldan aşağı iniyor. Kasaba alanına vardığında Jum'a bakıyor: Elleri başının üzerinde bağlı, bir çekül gibi *capirona*'lardan aşağı sarkıyor; boşlukta sallanan ayaklarıyla şaşkın bakışlı insanların kafaları arasında bir metre kadar bir mesafe ya var ya yok. Benzas, Aguila ve Escabino artık orada değiller. Onbaşı Roberto Delgado'yla birkaç asker çarpıyor yalnızca gözüne. Bir de, genci ve yaşlısıyla sımsıkı bir küme oluşturan Aguaruna'lar. Onbaşı artık bağırıp çağırmıyor. Jum da susmuş. Julio Reátegui iskelede göz gezdiriyor sonra; kayıklar salınıyor orada, hepsi

de bomboş; boşaltma işlemi sona ermiş demek ki. Yakıcı bir güneş var tam tepede. Yakıcı ve beyaz denecek kadar parlak bir sarılıkta. Reátegui hükümet binasına doğru birkaç adım atıyor ama, *capirona*'ların önünden geçerken durup bir kez daha bakıyor. İki elini birden kasketinin siperliğine götürüyor, ama güneşin delici ışıkları yine de gözlerini acıtıyor. Yalnızca dudakları fark ediliyor adamın. Bayıldı mı yoksa? Ağzı acıkmış gibi duruyor, sen de fark ettin mi? Bir daha köpek Perululular diye bağıracak mısın? Bir daha sövecek misin anama, diye bağırıyor Onbaşı. Hayır, artık bağırmıyor, hatta ağzı bile açık değil belki de. Saatlerdir asılı durmaktan dolayı midesi içine çekilmiş. Boyu da biraz daha uzamış sanki. İnce uzun bir adam olmuş neredeyse. O kısa boylu, şiş göbekli Yerli'den eser kalmamış. Güneşin yakıp kavurduğu bu ince, narin ve sakin yapısıyla bambaşka bir şey olmuş çıkmış. Reátegui yoluna devam edip hükümet binasına giriyor. İçerideki sigara dumanı havayı iyice ağırlaştırmış. Öksürüyor bu yüzden, onun bunun elini sıkıp sarılıyor, kutlamaları kabul ediyor. Şakalaşmalar, kahkahalar çalınıyor kulağına sonra, biri ona bir bardak bira ikram ediyor. Bir dikişte içip oturuyor. Konuşup duruyor çevresindekiler. İnsanlar kalabalıktan ter içinde kalmış. Sizi bir daha aramızda göremeyeceğiz Don Julio, bilemezsiniz, sizi ne kadar arayacağız. Ben de öyle, ben de, hem de çok. Ama artık kendi özel işlerimle ilgilenmenin zamanı geldi, her şeyi ihmal etmiştim neredeyse: Fidanlıkları, bıçkı fabrikamı, Iquitos'taki küçük oteli. Burada epey paradan da oldum dostlarım, hem yaşlandım da burada olduğum süre içinde. Aslında politikayı sevmem ben, benim asıl ilgi ve uzmanlık alanım iş yaşamıdır. İncelikle bir sürü el bardağına uzanıp bira dolduruyor art arda, sırtını sıvazlayıp şaplaklıyor; kasketini alıyorlar bunalmasın diye. Herkes sizi kutlamaya

geldi Don Julio, ta nerelerden geldiler. Hatta Pongo'nun öteki ucundan gelenler bile var. Yorgunum Arévalo, iki gecedir hiç uyumadım, kemiklerim sızlıyor artık. Alnında, boynunda, yanaklarında biriken ter damlacıklarını siliyor. Pencerenin tam önünde duran Manuel Aguila ve Pedro Escabino arada bir birbirlerinden uzaklaşıyorlar. İşte o zaman, pencerenin demir kafesleri ve uzakta, kasaba alanındaki *capirona*'lar görülüyor. Hâlâ orada mı izleyiciler, yoksa sıcak onları da mı kovaladı? Buradan göremiyor Jum'u, yoksa güneşin ışınları solgun gövdesini eritip tüketti mi? Ya da iyice kararmış, teninin rengi ağaçların rengine karışmış da onun için mi görünmüyor? Aman dostlarım, sakın elimizde kalıp gebermesin bu herif. İbret olsun diye Urakusa'ya dönebilmeli ve başına gelenleri ötekilere de anlatabilmeli. Ölmeye bırakamayız onu Don Julio. Hem belki güneşte biraz kızarması sağlığına da iyi gelir. Aman Manuel Aguila, malın parasını ödemeyi sakın ihmal etmeyin, olur mu? Siz de Don Pedro, sakın kimsenin aklına yolsuzluk yapıldığı kuşkusunu düşürmeyin, biz yalnızca işleri yoluna koyduk, hepsi o kadar. Elbette Don Julio, siz merak etmeyin. Biz farkı öderiz onlara, bize kazık atmış olsalar bile yaparız bunu. Tek istediğim şey, eskiden olduğu gibi ticaret yapmak onlarla, diyor Escabino. Bu Don Fabio Cuesta'nın gerçekten güvenilir bir adam olduğundan eminsiniz değil mi Don Julio? diye soruyor Arévalo Benzas. Eğer öyle olmasa, buraya atanmasını sağlar mıydım? Yıllardır onunla birlikte çalışıyorum Arévalo. Biraz gevşek, biraz hantal bir adamdır, ama sözünün eridir. Ayrıca yardımseverdir de. Hem de şimdiye kadar rastlamadığınız ölçüde yardımseverdir. Size yemin ederim, Don Fabio ile iyi anlaşacaksınız, buna inanıyorum. Zaten artık böyle sorunlar da çıkmaz, umarım. Ne kadar çok zaman yitirdik, korkunç bir şey bu. Şimdi kendimi

çok daha iyi hissediyorum dostlarım, oysa içeri girdiğimde üstümde bir keyifsizlik vardı. Açlıktan olmasın Don Julio? Artık yemeğe gitsek iyi olacak, Yüzbaşı Quiroga bizi bekliyor çünkü. Aklıma gelmişken sorayım, şu Yüzbaşı nasıl bir adam Don Julio? Her insan gibi onun da bazı hataları var elbet Don Pedro, ama genel olarak, iyi bir adam.

I

"Son geldiğinden bu yana bir yıl geçti!" diye bağırdı Fushía.

"Ne dediğini anlamıyorum," dedi Aquilino, bir elini şaşkın şaşkın kulağına götürmüştü. Gözlerini *chonta*'ların, *capanahua*'ların dallarında gezdiriyor, patikanın sonundaki bir eğreltiotu kümesinin ardından yükselen kulübelerin içini görmeye çalışıyordu. "Ne diyorsun Fushía?"

"Bir yıldan fazla oldu, diyorum," diye bağırdı yeniden. "Bir yıldır görünmedin Aquilino."

Bu kez, evet, diye onayladı yaşlı adam ve av arayan gözleri bir an Fushía'nın üstüne dikildi. Sonra yeniden kıyı boyundaki çamurlu suda, ağaçların, çalılıkların üzerinde, patikanın dönemeçlerinde gezinmeye koyuldu. Bu kadar olduğunu sanmıyorum oğlum, herhalde ancak birkaç ay olmuştur. Evlerden çıt çıkmıyor, her yer ıssız görünüyordu. Ama yine de güvenemiyordu. Ya yine geçen defaki gibi olursa? Geçen defa patikaya doluşuvermiş, çırılçıplak kıyıya koşmuş, uluya uluya üstüne saldırmışlardı; bu yüzden kendisini suya zor atmıştı. Ne dersin, gelmezler mi Fushía?

"Bir yıl ve bir hafta," dedi Fushía. "Tek tek günleri sayıyorum. Sen dönerken yeniden saymaya başlayacağım. Her sabah yaptığım ilk iş buraya bir çentik atmak.

Başlangıçta yapamıyordum ama, şimdi ayaklarımı en az ellerim kadar iyi kullanıyorum. İki parmağımın arasına bir tahta parçasını sıkıştırdığım gibi... Sana göstereyim ister misin Aquilino?"

Sağlam ayak öne doğru ilerledi, kumun içine dalarak çakıltaşlarının arasını eşeledi. Sağlam parmaklardan ikisi bir akrep kıskacı gibi birbirlerinden ayrılıp taşlardan birini kavrayınca yeniden kapandılar. Ayak kıvrak bir hareketle havalandı ve yavaşça kuma indi, yürüdü: Dümdüz, küçük bir çizgi kaldı geride. Sonra, rüzgâr birkaç saniye içinde dolduruverdi bu izi.

"Neden yapıyorsun bunu Fushía?" diye sordu Aquilino.

"Gördün mü moruk?" dedi Fushía. "Her gün böyle küçük küçük çizgiler çiziyorum. Sonra, duvarda daha fazla yer kalsın diye, çizgileri giderek küçülttüm de. Bu yıl o kadar çok çizgi attım ki, en azından yirmi sıra. Sen giderken yemeğimi hastabakıcıya veriyorum, o da çizgilerin üstüne kireç sürüp duvarı tertemiz yapıyor. Böylece, ben de yeniden günleri işaretlemeye koyuluyorum. Bu akşamki yemeğimi de vereceğim ona, gelsin de kireç sürsün çizgilerin üzerine."

"Peki peki," dedi yaşlı adam ve Fushía'nın susmasını sağlamak için elini havaya kaldırdı. "Eğer çok istiyorsan öyle olsun, tamam bir yıl oldu diyelim. Ama artık kızma, üstelik bağırma da. Daha erken gelemedim, çünkü yola çıkmak artık eskisi kadar kolay olmuyor benim için. Kollarımda takat kalmadı. Yılların geçip gittiğinin farkında değil misin? Suyun üzerinde ölmek istemiyorum. Irmak yaşamak için iyi ama, ölmek için öyle değil Fushia. Hem neden öyle bağırıp duruyorsun, boğazın acımıyor mu?"

Fushia sıçradı ve Aquilino'nun önüne yerleşti. Yaşlı adam yüzünü buruşturmuştu. Fushía gözlerini onun yüzüne dikti. Aquilino biraz geriledi. Fushía belli belirsiz

homurdandı ve yaşlı adam yüzüne bakıncaya kadar sıçramaya devam etti: Tamam oğlum, tamam; gördüm işte. Aquilino elini burnuna götürdü ve Fushía eski yerine döndü. Demek, söylediklerini bunun için anlayamadım Fushía. Peki bu oyuk ağızla yemek yiyebiliyor musun? Dişe ihtiyacın olmuyor mu hiç, canını sıkmıyor mu bu durum? Hayır, dedi Fushía kafasını birkaç kez sallayarak.

"Rahibe, yiyeceğim her şeyi ıslatıyor;" diye bağırdı. "Ekmek, meyve, kısacası ne yiyeceksem, hepsi önce suya giriyor, yumuşasın ve ufalansın diye. Ancak o zaman yutabiliyorum ağzımdakileri. Ama en çok sıkıntıyı konuşurken çekiyorum, çünkü sesim çıkmıyor."

"Burnumu tıkadığım için alınma," dedi Aquilino. Burnunu iki parmağının arasında sıkıyor, sesi hım hım çıkıyordu. "Koku midemi bulandırıyor, başım dönüyor. Geçen defa bu kokuyu da yanımda götürmüştüm Fushía. Ondan sonra günlerce kustum. Yemek yemekte bu kadar güçlük çektiğini bilseydim sana kuru pasta getirmezdim. Bunlar senin dişetlerini parçalar. Gelecek sefer bira ve kola getiririm, yeter ki unutmayayım. Çünkü biliyorsun, kafam artık pek iyi çalışmıyor, her şeyi unutuveriyorum. Kafamda ne varsa hepsi kaçıp gidiyor. Yaşlandım artık, düşünebiliyor musun."

"İyi ki güneş yok," dedi Fushía. "Güneş varken kumsala indiğimizde rahibelerle doktor bile burunlarını tıkıyorlar. Çok kötü koktuğunu söylüyorlar. Ama ben koku moku duymuyorum, alıştım artık. Anlıyorsun değil mi bunun ne demek olduğunu?"

"Böyle bağırma," dedi Aquilino. Bulutlara çevirdi gözlerini: Gökyüzü kocaman gri kümelerin ve oraya buraya serpiştirilmiş küçük beyaz lekelerin arkasına gizlenmişti. Kurşuni bir ışık yavaşça ağaçların üzerine iniyordu. "Yağmur yağacak sanıyorum. Ama yağsa bile gitmem gerek. Geceyi burada geçirmeyeceğim Fushía."

"Şu adadaki çiçekleri anımsıyor musun?" diye sordu Fushia. "Küçük, tüysüz ve kırmızı bir maymun gibi olduğu yerde zıplıyordu. Hani şu güneşle birlikte açıp da günbatımında kapanan sarı çiçekleri. Huambisalar, bunların her biri ölen bir insanın ruhunu taşır, derlerdi. Anımsadın mı şimdi?"

"Yağmur bardaktan boşanır gibi de yağsa, yine gideceğim," dedi Aquilino. "Burada kalmayacağım."

"Bu da aynı o çiçekler gibi işte!" diye bağırdı Fushia. "Güneşle birlikte açılıyor ve irin akıyor içinden. Zaten kokan da bu, Aquilino. Ama şimdi biraz daha iyi, hem kaşınmıyor, hem de eskisi kadar kötü kokmuyor Herkes hoşnut bu durumdan, bu yüzden kavga falan da çıkmıyor."

"Böyle bağırma Fushia," diye yeniden uyardı Aquilino. "Bak, gökyüzü nasıl bulutla kaplandı, üstelik rüzgâr da esmeye başladı. Rahibenin söylediğine göre, bu hava sana iyi gelmezmiş. Bu yüzden kulübene geri dönmelisin. Ve ben de artık gidiyorum. Böylesi daha iyi."

"Ama bizim için değişen bir şey yok ki," diye bağırdı Fushia. "Güneş de olsa aynı şey, bulut da olsa aynı. Hiç değişen bir şey yok. Hep aynı şeyi kokluyoruz ve kimse de, sen kokuyorsun, demiyor. Hayatın kokusu bu. Anlıyor musun moruk?"

Aquilino elini burnundan çekti ve derin derin soluklandı. İncecik kırışıklıklar kapladı yüzünü, ta, hasır şapkanın başladığı yere kadar. Rüzgâr kalın yelken bezinden dikilmiş gömleğini uçuruyor, arada bir dümdüz göğsünü, fırlak kaburgalarını ve yanık tenini açığa vuruyordu. Yaşlı adam gözlerini yere indirip kaçamak bir bakış fırlattı Fushia'ya: İşte oradaydı, iri bir yengeç gibi uzanmıştı kumun üstüne.

"Neye benziyor sence?" diye bağırdı Fushia. "Çürümüş balık kokusuna mı?"

"Yalvarırım artık bağırma," dedi Aquilino. "Hem ar-

tık gitmeliyim. Bir dahaki sefer sana yumuşak şeyler getireceğim, hiç değilse çiğnemeden yiyebilesin. Arayıp bulacağım onları, gerekirse bütün dükkânlara girip teker teker soracağım."

"Otur," diye bağırdı Fushia, "otur! Neden orada duruyorsun Aquilino? Otur şuraya."

Aquilino'nun çevresinde iki büklüm sıçrayıp duruyordu. Bir yandan da onun gözlerini arıyordu. Ama yaşlı adam bulutlara, palmiyelere, ırmağın tembel sularına, kirli küçük dalgalara bakıyordu inatla. Aşağıda kırmızı bir adacık vardı, akıntıyı büyük bir görkemle ikiye bölüyordu. Fushia, Aquilino'nun bacaklarının hemen dibine yerleşmişti yeniden. Yaşlı adam oturdu.

"Birazcık daha moruk," diye bağırdı. "Hemen gitme Aquilino, daha yeni geldin."

"Hah, aklıma geldi," dedi Aquilino. "Sana bir şey anlatayım da dinle." Elini alnına götürüp bir an ona baktı: Fushia'nın sağlam ayağı yine kumu eşeliyordu. "Nisan ayında Santa Maria de Nieva'ya gitmiştim. Görüyor musun nasıl da unutmuşum, amma da kafa var bende ha. Neredeyse bunu sana anlatmadan çekip gidecektim. Bir süre için Deniz Kuvvetleri'ne çalışıyordum. Kılavuzlarından biri hastalanmıştı da onun yerine beni tutmuşlardı. Beni bir savaş gemisiyle götürdüler oraya; görsen, suyun üstünde uçuyor sanki meret. İki gün kaldık orada."

"Seni yakalamamdan korkuyorsun, değil mi!" diye bağırdı Fushia. "Bacaklarına yapışırım diye korktun, değil mi? Bu yüzden oturdun, değil mi Aquilino? Yoksa kaçıp giderdin."

"Böyle çığlık atmaktan vazgeç artık," dedi Aquilino. "Bırak da anlatayım. Lalita korkunç şişmanlamış. Önce birbirimizi tanıyamadık. O da benim öldüğümü sanıyormuş. Görünce coşkudan ağlamaya başladı."

"Önceleri bütün gün kalırdın," diye bağırdı Fushia.

"Gider kayığının içinde uyur, ertesi gün gene gelip benimle gevezelik ederdin Aquilino. İki üç gün kaldığın olurdu. Şimdiyse gelmenle gideceğim demen bir oluyor."

"Beni kendi evlerinde ağırladılar Fushía," dedi Aquilino. "Tümen tümen çocukları var. Kaç tane olduğunu anımsamıyorum bile, yığınla. Aquilino tam bir erkek olmuş. Sal kullanıyor. Bugünlerde Iquitos'a çalışmaya gitti. Küçüklüğündeki gibi değil artık, o patlak gözlerden eser kalmamış. Hepsi kocaman birer adam olmuşlar. Lalita'yı görsen, o olduğuna kesinlikle inanmazdın, öylesine şişmanlamış. Ona nasıl doğum yaptırdığımı anımsıyor musun? Kendi ellerimle doğurtmuştum onu. Aquilino gerçek bir erkek olmuş, ayrıca çok da sevimli. Nieves'in oğulları da öyle. Hatta polisinkiler bile. Hepsi birbirine benziyor, çünkü hepsi de Lalita'ya benziyorlar."

"Herkesi kıskandırıyordum," diye bağırdı Fushía. "Sen beni görmeye geliyordun, onlarınsa kimsesi yoktu. Ama sen biraz gecikince alay etmeye başlıyorlardı benimle: Neredeyse gelir, belki yolculuğa çıkmıştır, ırmakların üzerinde ticaret yapıyordur belki de, ama gelir, yarın, yarın olmazsa öbür gün, ama ne olursa olsun gelir. Şimdiyse artık hiç gelmeyecekmiş gibisin."

"Lalita hayatını anlattı bana," dedi Aquilino. "Artık çocuk istemiyormuş, ama polis istiyormuş ve bilmem kaç tane çocuk doğurtmuş ona. Çocukları Santa María de Nieva'da 'şişmanlar' diye çağırıyorlar. Ama yalnız polisin çocuklarını değil, Nieves'inkileri de, hatta seninkini de."

"Lalita mı?" diye bağırdı Fushía. "Lalita mı dedin moruk?"

Kırmızımtırak bir şey debelendi kumun üstünde, çürük et kokusuyla karışık bir uluma duyuldu ve yaşlı adam yeniden burnunu tıkadı, geriye doğru attı başını. Derken yağmur başladı. Rüzgâr ağaçların arasında fısıltıyla dolaşıyor, öteki yandaki çalılar da çıtırtılar çıkarta-

rak dans ediyorlardı. Damlalar henüz küçücüktü, göze görünmüyorlardı bile. Aquilino kalktı, "Görüyorsun işte, yağmur başladı," diye hım hım etti. "Gitmem gerek. Gidip kayığın içine yatayım bari, bütün gece ıslanacağım. Yağmurda yola çıkamam, motor yarı yolda bırakırsa kürek çekmeye gücüm yetmez ve akıntı çekip götürür beni. Bir kere daha başıma gelmişti böyle bir şey. Sana Lalita'dan söz ettiğim için mi hüzünlendin böyle? Neden artık bağırmıyorsun Fushia?"

Hepten iki büklüm olmuştu şimdi, yumurta gibi tostoparlak ve suskundu. İyice önüne eğildi ve yanıt vermedi. Sağlam ayağı kumun içindeki çakıltaşlarını eşeleyip duruyordu. Taşları yayıyor, yeniden bir araya getiriyor, sonra yeniden yayıyor, yeniden bir araya getiriyordu. Bütün bu ağır ve özenli hareketlerden garip bir hüzün yansıyordu. Aquilino, gözlerini Fushia'nın cılk yara içindeki sırtından, yağmurun yıkadığı kemiklerden ayırmadan, öne doğru iki adım attı. Sonra biraz geriledi; şimdi derideki yaraları göremiyordu. Gördüğü tek şey, ayna gibi parlayan mor bir et parçasıydı. Burnunu bırakıp derin bir soluk aldı.

"Üzülme Fushia," diye mırıldandı. "Gelecek yıl yine geleceğim. Söz sana, yorgunluktan ölsem bile geleceğim. Ve yumuşacık şeyler getireceğim sana. Lalita'dan söz etmem seni kızdırdı mı? Eski günleri mi anımsadın? Ne yapalım ki yaşam böyle oğlum. Hiç değilse, sana ötekilerden daha iyi davrandı; Nieves'in halini düşünsene."

Bir yandan geriliyor, bir yandan da mırıldanmayı sürdürüyordu. İşte sonunda patikaya varmıştı. Yeni oluşmuş su birikintileri vardı sağda solda. Çevreye çok güçlü bir bitki kokusu yayılmıştı; reçine, özsuyu ve pıtrak kokusu. Ilık, henüz yeterince yoğunlaşmamış bir buhar bulutu kıvrıla döne yükseliyordu. Yaşlı adam sürekli geriliyor, canlı, kıpırtısız et yığınından giderek uzaklaşıyordu.

Fushía hıçkırıyor, eğreltiotlarının arasında gözden kayboluyordu. Aquilino yarım dönüp, kulübelerin oraya doğru koşmaya başladı. Gelecek yıl yine geleceğim Fushía, üzülme, diye mırıldanıyordu. Yağmur artık bardaktan boşanırcasına yağıyordu.

II

"Acele edin Aziz Peder," dedi Yaban. "Dışarıda bir taksi bekletiyorum."

"Bir dakika," diye mırıldandı Peder Garcia gözlerini kırpıştırarak. "Önce giyinmeliyim."

Evin içinde gözden kayboldu ve Yaban beklemesi için taksi şoförüne işaret etti. Issız, küçük Merino Alanı'ndaki sokak lambalarının çevresinde binlerce küçük sinek uçuşuyordu. Gökyüzü yüksek ve yıldızlıydı. Gecenin ilk kamyonları ve belediye otobüsleri Sánchez Cerro Caddesi'nde görünmeye başlamışlardı bile. Yaban kapının açılmasını bekledi sokağın başında: Peder Garcia çıktı sonunda, yüzünü gri bir fuların arkasına gizlemişti. Fötr şapkasını kaşlarına kadar gömmüştü. Taksiye binip hareket ettiler.

"Çabuk olun," dedi Yaban, şoföre. "Son hızla gidin."

"Uzak mı?" diye sordu Peder Garcia ve sesi uzun bir esnemeye dönüştü.

"Epeyce Peder," dedi Yaban. "Grau Kulüp'ün yanında."

"Öyleyse neden buraya kadar geldin?" diye homurdandı Peder García. "Buenos Aires Kilisesi ne güne duruyor peki? Neden gerekti Peder Rubio'yu değil de beni uyandırmak?"

Üç Yıldız kapalıydı, ama içeride ışık vardı. Patroniçe

özel olarak sizi çağırmamı istedi Peder. Üç adam, kolları birbirlerinin omuzlarında, caddenin bir köşesinde şarkı söylüyorlardı. Bir başkası, biraz daha uzakta, duvara işiyordu. Sandık yüklü bir kamyon yolun ortasında sakin sakin gidiyordu. Taksinin şoförü klakson çalarak ve farı yakıp söndürerek ondan yol istiyordu, ama boşuna. Peder García'nın şapkasının kenarı birden Yaban'ın suratına gelip dayandı: Kimmiş bakalım bu beni özellikle çağıran patroniçe? Kamyon sonunda çekildi ve taksi yanından geçmeyi başardı. Señora Chunga, Aziz Peder. Birden sıçradı Peder García, ne! Peki ölen kim? Peder García'nın cüppesini bir titremedir aldı. Birden bir şeyden tiksinmiş gibi, sesi fuların altından zorlukla çıkıyordu: Kimi kutsayacağım ben?

"Don Anselmo'yu Aziz Peder," diye mırıldandı Yaban.

"Arpçı ölüyor mu yoksa?" diye bağırdı şoför. "Ne! Ölen o mu!"

Araba birden fren yapınca, tekerleklerin dördü de korkunç bir gıcırtı çıkardılar Grau Sokağı'nın taşlarında. Sonra, iki katı bir hızla, yeniden öne atıldılar. Şoför farların hepsini yakmış, gaza bastıkça basıyordu. Çukurlarda bile yavaşlamıyordu. Hızını herkese duyurmak için de uzun uzun klakson çalıyordu. Fötr şapka şaşkın şaşkın Yaban'ın suratını yalayıp duruyordu bu arada. Biri sanki gırtlağına sarılmış da soluğunu kesiyormuş gibi, garip garip sesler çıkarıyordu Peder García.

"Keyifli keyifli arp çalıyordu ve birden yere yığıldı," diye içini çekti Yaban. "Mosmor oldu zavallıcık, Aziz Peder."

Gölgenin içinden bir el fırladı ve şiddetle Yaban'ın omzunu sarstı. Geneleve mi gidiyoruz? diye uludu. Yaban korkmuş, taksinin kapı koluna yapışmıştı: Hayır Aziz Peder, hayır, Yeşil Ev'e. Orada ölüyordu yaşlı adam,

ne yapsındı yani, öleceği yeri seçmeye fırsat bulmuş muydu ki? Hem kendisini neden itekleyip duruyordu böyle? Ne yapmıştı ona? Ve Peder García kızın yakasını bıraktı sonunda. Boynundaki fuları sinirli sinirli çekip çıkardı. Zorlukla soluk alıyordu. Ağzını pencereye yaklaştırdı ve bir süre öyle kaldı. Gözlerini yummuş, iki büklüm olmuştu. Gecenin hafif serinliğini sıkıntıyla içine çekiyordu. Sonra sırtını koltuğun arkasına yasladı ve fuları yeniden boynuna doladı.

"Yeşil Ev de bir genelevdir, ey günahkâr kadın," diye homurdandı. "Şimdi anladım senin kim olduğunu; neden yarı çıplak, yüzünün gözünün bu kadar boyalı olduğunu da anladım şimdi."

"Doktor çağırdınız mı?" diye sordu şoför. "Üzücü haber arıyorsan, al sana bir tane, küçükhanım. Söze karıştığım için beni bağışlayın ama, Arpçi'yı çok yakından tanırdım. Onu kim tanımaz ki zaten, herkes o kadar beğenir ki onu."

"Bir doktor çağırdık," dedi Yaban. "Doktor da var yanında, Doktor Zevallos. Ama, 'Yakayı kurtarabilmesi için artık bir mucize gerekir,' diyor. Herkes ağlıyor, Aziz Peder."

Peder García koltuğa yığılıp kalmış, hiçbir şey söylemiyordu. Ama fularının altından cılız, inatçı bir hırıltı çıkıyordu sürekli. Taksi, Grau Kulüp'ün parmaklıklarının önünde durdu. Motoru kıpkırmızı olmuş, duman çıkarıyordu.

"Oraya kadar sevinerek giderdim," dedi şoför. "Ama kum o kadar ince ki, batıp kalacağımdan hiç kuşkum yok. Olanlara gerçekten çok üzüldüm."

Yaban mendilinin düğümünü çözüp içinden çıkardığı parayı şoföre verirken Peder García aşağı indi ve kapıyı öfkeyle çarptı. Uzun adımlarla kumun üzerinde yürümeye koyuldu. Arada sırada sendeliyor, engebeli top-

rağın üstünde bir batıp bir çıkıyordu. Gökyüzü o kadar duruydu ki, aslından çok daha iri bir akbabayı andıran kambur silueti sarı tepelerin arasında ilk bakışta fark ediliyordu. Yaban onu yarı yolda yakaladı.

"Onu tanıyor muydunuz Aziz Peder?" diye sordu mırıldanarak. "Siz de acıyorsunuz değil mi? Bir bilseniz, öyle güzel arp çalardı ki, çok iyi bir ustaydı o. Gözleri de hemen hemen hiç görmüyordu oysa."

Peder García yanıtlamadı. Gövdesinin üst kısmı tostoparlak olmuş, bacaklarını iyice açmış, hızlı hızlı yürüyordu. Ve soluğu da gittikçe sıklaşıyordu.

"Ne kadar garip bir şey Aziz Peder," dedi Yaban. "Çıt bile çıkmıyor. Oysa, orkestranın müziği her gece buralara kadar gelirdi. Hatta daha da uzaklara uzanırdı sesler. Yoldan bile çok net duyulurdu."

"Sus uğursuz," diye bangır bangır bağırdı Peder García. Kıza bakmıyordu bile. "Ağzını da açma bundan böyle."

"Kızmayın Peder," dedi Yaban. "Ne dediğimi biliyor muyum ben? Ben günahkârın biriyim, tamam. Ama siz Don Anselmo'yu zerre kadar tanımıyorsunuz."

"Haddinden fazla tanıyorum onu," diye mırıldandı Peder García. "Sen daha doğmadan önce tanıyordum ben onu."

Anlaşılmaz birkaç sözcük daha mırıldandı. Sonra, o boğuk ve soluk soluğa hırıltı yeniden duyulur oldu. Mahalledeki evlerin kapılarına büyük bir kalabalık toplanmıştı, o yanlarından geçerken alçak sesle konuşuyor, fısıldaşıyorlardı. İyi akşamlar. Kadınlar haç çıkarıyorlardı önlerinden geçerken. Yaban kapıyı tıklattı ve aynı anda bir kadın sesi duyuldu: Kapalı, hiç kimseyi kabul etmiyoruz. Benim, Hanımefendi, dedi Yaban. Pederle birlikte geldim. Önce bir sessizlik oldu. Sonra hızlandı adımlar ve kapı açıldı. Dumanlı bir ışık Peder García'nın zayıf,

kemikleri çıkmış yüzünü ve boynunda sallanan fuları aydınlattı. Adam Yaban'ın ardından içeri girdi. Barın olduğu yerden iki erkek seslendi ona. Yanıt bile vermedi selamlarına. Belli belirsiz siluetlerin çevrelediği masadan yükselen saygılı fısıltıları da duymadı belki de. Boş dans pistinin tam önünde durdu, ters ters çevresine bakınırken, ansızın bir kadın çehresi dikildi karşısına. Nerede? diye homurdandı kadına. Elini uzatmış olan Chunga bunu duyunca, dönmesine yardımcı oldu ve merdiveni gösterdi: Sizi yanına götürsünler. Salonu geçip birinci kata çıktılar. Peder Garcia koridorda bir silkinişte kendisini Yaban'ın elinden kurtardı. Yaban birbirine tıpatıp benzeyen dört kapıdan birini yavaşça tıklattı. Peder Garcia içeri girdikten sonra kapıyı ardından kapattı ve yeniden salona döndü.

"Dışarıda hava soğuk muydu?" diye sordu Bolas. "Titriyorsun da."

"Bu bardağı alın," dedi Genç Alejandro. "Sizi ısıtır bu."

Yaban bardağı alıp içti ve eliyle dudaklarını sildi.

"Peder birden öfkelendi," dedi. "Takside kolumdan yakalayıp sarstı durdu beni. Üzerime saldıracak sandım."

"Huysuz bir adamdır," dedi Bolas. "Geleceğini hiç sanmıyordum."

"Doktor Zevallos hâlâ orada mı patroniçe?" diye sordu Yaban.

"Kahve içmek için biraz önce aşağı indi," diye yanıtladı Chunga. "Dediğine göre olağanüstü bir değişiklik yokmuş."

"Bir bardak daha içeceğim Chunguita," dedi Bolas, "sinirlerimi yatıştırmak için gerekli bu. Hesabıma yazarsın, çünkü meteliğim yok."

Tamam, dedi Chunga ve onlara iki bardak doldurdu. Sonra, elinde şişe, dans pistinin ucundaki masalara doğru yürüdü. Orada sermaye kızlar fısıldaşıp duruyorlardı. Bir

şey içmek isterler miydi? Hayır Hanımefendi, istemiyorlardı. Kalmalarına da gerek yoktu aslında, isterlerse gidebilirlerdi. Bu kez daha uzun bir fısıltıyla yanıtladılar onu, iskemlelerden biri çıtırdadı: Eğer rahatsız etmiyorlarsa kalmak isterlerdi, olur muydu acaba? Elbette, diye yanıtladı Chunga, nasıl isterseniz. Ve tezgâha döndü. Barın oradaki gölgeler bu sessiz konuşmayı izliyorlardı. Müzisyenler sessizce içiyor, arada bir merdivene bakıyorlardı.

"Neden bir şeyler çalmıyorsunuz?" dedi Chunga sesini alçaltarak, "Boşverin," dercesine bir hareket yaptı sonra. "Sizi duyacak olsaydı, eminim o da bundan büyük zevk alırdı. En azından, onu yalnız bırakmadığınızı düşünürdü."

Bolas ve Genç çekingendiler. Evet, evet, dedi Yaban, patroniçe haklı, o da bundan çok hoşlanırdı ve gölgeler mırıldanmayı kestiler: Tamam, onun için çalacaklardı. Ağır adımlarla orkestranın bulunduğu köşeye doğru ilerlediler. Bolas duvara yaslanarak taburesine yerleşti. Genç yere dayalı gitarını aldı. Hüzünlü bir parçayla giriş yaptılar önce, bir süre sonraysa, şarkı bile söyleyecek kadar yüreklendiler ve dişlerinin arasından mırıldanmaya başladılar. Pek istekli görünmüyorlardı yine de. Derken seslerinin tonu giderek yükseldi ve sonunda, her zamanki rahatlıklarına ve canlılıklarına kavuştular. Genç'in bir bestesini yorumladıkları sırada iyiden iyiye coşmuşlardı; bu hemen fark ediliyordu; daha tumturaklı ve daha duygulu bir sesle söylüyorlardı dizeleri. Bolas arada bir şarkının neresinde olduğunu şaşırıyor ve susuyordu. Chunga birkaç bardak içki gönderdi onlara. Onun da şaşkın bir hali vardı. Eskisi kadar rahat, güvenli dolaşmıyordu artık. O kendini beğenmiş halinden de eser yoktu. Sanki bir şeyden korkmuş gibiydi patroniçe; ayaklarının ucuna basa basa, elini kolunu oynatmaksızın ve kimselere bakmadan dolaşıyordu. Doktor Zevallos aşağı iniyordu. Bo-

las ve Genç şarkıyı bıraktılar. Sermaye kızlar ayağa kalktı. Yaban ve Chunga merdiven başına doğru seğirttiler.

"Ona bir iğne yaptım," dedi Doktor Zevallos. Mendiliyle alnını siliyordu. "Ama mucizeye falan da bel bağlamamak gerek. Yanında Peder Garcia var. Şimdi ona gerekli olan tek şey, birinin onun için dua etmesi."

Dilini dudaklarında gezdirdi, fena halde susamıştı Chunga, yukarısı bir hayli sıcaktı. Chunga bara doğru gitti ve elinde bir bira bardağıyla geri döndü. Doktor Zevallos, Genç, Bolas ve Yaban'la birlikte bir masaya oturmuştu. Sermaye kızlar yeniden eski yerlerine dönmüşlerdi. O tekdüze ve belli belirsiz fısıltı yeniden başlamıştı.

"İşte yaşam bu," dedi Doktor Zevallos. Bardağı dikip içini çekti. Gözlerini yumdu, açtı. "Hepimiz sıramızın gelmesini bekliyoruz. Benimki sizlerinkinden çok daha yakın."

"Çok acı çekiyor mu Doktor?" diye sordu Bolas. Sesi sarhoşlarınki gibi çıkıyordu, ama bakışları ve hareketleri ölçülüydü.

"Hayır," dedi Doktor. "Zaten iğneyi de bunun için yaptım. Artık kendisinde değil. Arada bir ayılır gibi oluyor, ama hiç acı duymuyor."

"Onun için çalıyorlardı," diye fısıldadı Chunga. "Sesi bütünüyle değişmişti ve kuşkuyla bakıyordu çevresine. Hoşuna gider diye düşünmüştük."

"Odadan duyulmuyordu," dedi Doktor Zevallos. "Ama benim kulağım biraz paslıdır. Belki Anselmo işitmiştir. Tam olarak kaç yaşında olduğunu bilmek isterdim doğrusu. Kesinlikle seksenden fazladır. Ben yetmiş yaşıma dayandığıma ve o benden de yaşlı olduğuna göre. Bana bir bardak daha versene Chunga."

Sonra hepsi birden sustular ve bir süre öylece kaldılar. Chunga zaman zaman ayağa kalkıyor, bara doğru gidiyor, bira ve *pisco* dolu bardaklarla geri dönüyordu. Ser-

maye kızlar fısıldaşıp duruyorlardı hâlâ. Bazen sinirli, kulağı tırmalayan, boğuk sesler geliyordu masalarının oradan. Sonra, birden topluca ayağa kalktılar ve Peder Garcia'nın basamaklarında göründüğü merdivene doğru koşuştular. Peder şapkayı ve fuları çıkarıp atmıştı. Basamakları zorlukla iniyor, eliyle, Doktor Zevallos'a birtakım işaretler yapıyordu. O da tırabzana tutuna tutuna yukarı çıktı ve koridorda kayboldu. N'oldu Peder? Hepsi birden aynı soruyu sordular yaşlı adama. Ve çıkardıkları gürültüden dolayı korkmuş gibi, hepsi birden sustular. Peder Garcia, boğulur gibi bir sesle, bir şeyler mırıldandı. Dişleri takırdıyor, bakışları, hiçbirinin yüzünde fazlaca durmadan bütün salonu dolaşıyordu. Genç ve Bolas birbirlerinin boynuna sarıldılar sonra, içlerinden biri hıçkırıyordu. Az sonra sermaye kızlar gözlerini kırpıştırmaya, yüksek sesle sızlanarak birbirlerinin kollarına atılmaya başladılar. Chunga ve Yaban ise, bu sırada tir tir titreyen Peder Garcia'yı tutuyorlardı. Yaşlı adamın gözleri göz çukurlarının içinde fır fır dönüyordu. İkisi birden adamı kollarından yakalayıp iskemlelerden birine doğru sürüklediler. Bir ceset gibi oraya yığıldı kaldı. Kadınlar alnındaki teri sildiler bu arada. Chunga ağzından içeri bir bardak *pisco* boşaltıyor, o da hiç itiraz etmeden içiyordu. Bedeni hâlâ titriyordu ama gözleri sükûnete kavuşmuştu artık, boşluğa çakılıp kalmıştı. Kocaman, kara çemberler vardı gözlerinin çevresinde. Az sonra, Doktor Zevallos da göründü merdivende. Başı önünde, acelesiz, yavaşça ensesini ovuşturarak aşağı indi.

"Ölürken Tanrı'yı hiç uğraştırmadı," dedi. "Asıl önemli olan da bu şu anda."

Dipteki masanın çevresindeki gölgeler de durgunlaşmıştı şimdi. Fısıltılar yeniden başlamıştı. Ama bu kez daha bir çekingendi sesleri ve yakınmayla doluydu. İki müzisyen birbirlerine sarılmış, ağlaşıp duruyorlardı. Bo-

las gürültülü bir biçimde; Genç ise sessizce ve sarsıla sarsıla hıçkırıyordu. Doktor Zevallos oturdu. Kederli bir ifade dolaştı şişmiş yüzünde. Onunla konuşabildiniz mi Peder? Peder Garcia başıyla hayır, dedi. Yaban onun alnını okşuyor, o da konuşabilmek için, yığıldığı iskemlenin üstünde olağanüstü bir çaba harcıyordu. Boğuk bir fısıltı çıktı dudaklarının arasından: Beni tanımadı bile. Bakışları bir kez daha kendisini kuşatan şaşkın insanların yüzünde dolaştı. Kuzey Yıldızı, Kuzey Yıldızı; ağzından çıkan laflar arasında anlaşılabilir tek şey buydu. Sesi güçlükle çıkıyor, Bolas'ın hıçkırıkları onu bastırıyordu.

"Benim gençliğimde burada bulunan otellerden biri bu," dedi Doktor Zevallos, belli belirsiz bir özlemi yansıtıyordu sesi. Chunga'ya yapmıştı bu açıklamayı, ama o dinlemiyordu bile. "Armes Alanı'ndaydı, şimdi Turist Oteli'nin olduğu yerde."

III

"Bütün gününü uyumakla geçiriyorsun," dedi Lalita. "Yolculuğun keyfini bile çıkaramadın. Şimdiyse geldiğimizin farkında bile değilsin."

Dirseklerini küpeşteye dayamıştı. Huambachano ise döşemeye yayılmış, sırtını halat yığınlarına dayamış, gözlerini kocaman kocaman açmıştı. Keşke uyumak için olsa, dedi; sesi cılız ve hastalıklı çıkıyordu, gözlerimi daha fazla kusmamak için yumdum Lalita. Midesinde ne var ne yok hepsini boşaltmıştı, ama yine de rahatlayamamıştı. Senin yüzünden oldu bütün bunlar, dedi Lalita'ya, oysa ben Santa Maria de Nieva'da kalmak istemiştim. Lalita, yarı beline kadar küpeşteden aşağı sarkmış, gözlerini karşıya dikmişti. Kırmızı kiremitli çatıları, beyaz cepheli evleri, kentin üzerine eğilen yüksek palmiye ağaçlarını, iskelenin üzerinde kımıldayan ve artık iyice belirginleşen siluetleri seyrediyordu. Geminin köprüsündekiler küpeştede yer kapabilmek için itişip duruyorlardı.

"Kendini kapıp koyuverme böyle Şişko," dedi Lalita, "bu güzelim manzarayı kaçırmak üzeresin. Burası benim memleketim Şişko, bak ne kadar güzel. Hem de kocaman. Yardım et de Aquilino'yu birlikte arayalım."

Huambachano'nun bitkin yüzünde göstermelik bir gülümseme belirdi. Bodur gövdesi ileri geri kaykıldı ve

sonunda, zorlanarak kalkabildi. Köprüde tam bir karmaşa başlamıştı. Yolcular eşyalarını gözden geçirip sırtlarına vuruyor, öne doğru ilerlemeye çalışıyorlardı. Domuzlar bağırıyor, tavuklar gıdaklayıp kanat çırpıyor, köpekler kulaklarını dikip havlaya havlaya oraya buraya koşuşturuyorlardı. Bir gemi düdüğü boşluğu yırttı, bacadaki kara duman daha da yoğunlaştı ve kömür tozları yağdı insanların üstüne. İşte artık rıhtımdaydılar Bir dizi motorlu kayığın, muz yüklü mavnaların ve kanoların arasından geçerek ilerlediler. Şişko aşağıya bakıyor muydu? Dikkat etsindi, oralarda bir yerlerde olmalıydı, ama Şişko kalayı bastı. İçine edeyim böyle talihin. Midesi bulanarak tepeden tırnağa sarsıldı ama kusmadı, öfkeyle tükürdü yalnızca. Yağlı suratı mora kesmişti, süklüm püklüm olmuş, gözleri iyiden iyiye kızarmıştı. Ufak tefek bir adam kaptan köprüsünün oradan bağırarak ve el kol işaretleri yaparak buyruklar yağdırıyordu. Ayakları ve bedenlerinin belden yukarısı çıplak iki denizci de geminin ön tarafından aşağı sarkmış, iskeleye halat atıyorlardı.

"Her şeyi berbat ediyorsun Şişko," dedi Lalita. Bir yandan da rıhtımı gözetlemeyi sürdürüyordu. "Bunca yıldan sonra Iquitos'a geliyorum, sen de tutup hastalanıyorsun."

Konserve kutuları, sandıklar, gazeteler, çöpler yağlı suların üstünde salınıp duruyorlardı. Geminin çevresini motorlu kayıklar sarmıştı. İçlerinden bazılarının daha yeni boyandıkları ilk bakışta belli oluyordu. Direklerinin ucunda küçük bayraklar vardı. Bu motorların çevresinde de kanolar, mavnalar, sal benzeri taşıtlar ve şamandıralar görülüyordu. İskelede, gemiye uzatılmayı bekleyen kalasların yanı başında bağırıp çağıran birkaç hamal vardı. Bütün dikkatlerini yolcuların üzerinde yoğunlaştırmışlardı. Onları adlarıyla çağırıyor, göğüslerini yumrukluyor, ön sırayı kapmak için itişip kakışıyorlardı. Onların da arka-

sında tahta bir çit ve hangarlar göze çarpıyordu. Yolcu bekleyenler işte tam buraya, üst üste yığılmışlardı: İşte oradaydı Şişko, hani şu kafasında şapka olan. Ne kadar da uzun boylu, nasıl da yakışıklı bir çocuktu. Ona merhaba demeliydi. Huambachano boş boş bakan gözlerini daha bir açtı. Onu selamlamalıydı Şişko. Elini kaldırdı ve tembel tembel salladı. İskelenin sarsıntısı durmuştu artık ve iki denizci rıhtıma atladılar, halatları alarak babalara bağladılar. Hamallar uluyarak, sıçrayarak ileri atıldılar. Dişlerini gıcırdatarak, yüzlerini buruşturarak yolcuların dikkatini çekmeye çalışıyorlardı. Tahta çitin arkasındaki insanlar el sallıyor, gülüyorlardı. Gemi, bütün bu karmaşanın ortasında, düzenli aralıklarla düdük çalmayı sürdürüyordu. Aquilino! Aquilino! Aquilino! Huambachano'nun yüzü eski rengini almaya başlamıştı. Gülümsemesi daha doğal ve daha az dokunaklıydı şimdi. Kocaman bir valizle bir çantayı sürükleyerek, yük taşıyan kadınların arasından kendisine bir yol açmaya çalışıyordu.

"Görüyor musun, biraz kilo almış," dedi Lalita. "Ve bizi karşılamak için de iki dirhem bir çekirdek giyinmiş Şişko. Bir şeyler söyle, bu kadar suratsız olma, bizim için neler yaptığını bilmiyor musun?"

"Evet, şişmanlamış," dedi Huambachano, "üstünde beyaz bir gömlek var. İyi ki indik şu gemiden. Ben deniz yaşamı için doğmamışım. Bir türlü alışamıyorum, yolculuk boyunca neler çektim, baksana."

Mavi üniformalı bir adam biletleri topluyor ve kibarca dürterek, her yolcuyu, maymunlar gibi itişip kakışan hamallardan birine teslim ediyordu. Adamlar yolcuların üstüne atılıyor, hayvanları ve paketleri koparırcasına alıyor, "biz taşıyalım" diye yalvarıyorlardı. Kendilerini yüz geri eden yolculara da ana avrat sövüyorlardı. Aşağı yukarı on kişi kadardılar. O kadar çok gürültü patırtı yapıyorlardı ki, yüz kişiden bile kalabalıkmış gibi bir izle-

nim bırakıyorlardı. Kir pas içinde, şaşkın ve birer iskelet kadar da zayıftılar. Pantalonları yamalıydı, içlerinden birkaçının sırtında gömlek de vardı ama, hepsi tiftik tiftik olmuştu. Huambachano aralarından kurtulmak için onları itip kakıyordu. Ne verirsen ver patron! Düşün yakamdan, istemem. Haydut sürüsü, siz de. Ama onlar kolay kolay vazgeçmiyorlardı. Beş riyal ver, patron. Gidin başımdan be, açılın şöyle. Sonunda adamları geride bıraktı, sendeleyerek tahta perdenin oraya vardı. Aquilino onu karşılamak için ileri çıktı ve kucaklaştılar.

"Bıyık bırakmışsın," dedi Huambachano, "briyantin de sürünmüşsün. Ne kadar değişmişsin sen Aquilino?"

"Oradaki gibi olmuyor burada," dedi Aquilino. "İyi giyinmek gerekiyor." Gülümsedi. "Yolculuk nasıl geçti? Sabahtan beri bekliyorum sizi."

"Anan iyi bir yolculuk yaptı," dedi Huambachano. "O halinden memnundu. Ama ben çok hastalandım, kusmaktan başka bir şey yapmadım. Uzun zamandır binmiyordum gemiye."

"Bir yudum içki yuvarlasan hepsi geçer," dedi Aquilino. "Annem ne yapıyor, neden arkada kaldı ki?"

Lalita'nın iriyarı gövdesini hamallar kuşatmıştı. Uzun kır saçlarını omuzlarına dökmüş, adamlardan birine doğru eğilmişti. Dudakları kımıldıyordu. Neredeyse rahatsız edecek bir merakla adamı ince ince süzüyordu. Ne istiyor bu baş belaları, kadının valizi olmadığını görmüyorlar mı ki? Ne yani, onu mu taşıyacaklar? Aquilino güldü. Cebinden bir Inca paketi çıkarıp Huambachano'ya sigara ikram etti, yaktı. Bu sırada, Lalita bir elini hamalın omzuna koymuş, hararetli hararetli konuşuyordu onunla. Hamalsa çekingen bir tavırla onu dinliyordu. Neden sonra başını salladı ve çekilip öteki hamalların arasına karıştı. Yolcuların arasında hoplayıp zıplamaya, bağırıp çağırmaya daldı yeniden. Lalita kollarını iki yana açıp,

çabuk çabuk tahta çite doğru ilerledi. Aquilino ile sarmaş dolaş oldular. Huambachano sigarasını tüttürüyor, yüzü biraz daha dinlenmiş ve durgun görünüyordu dumanların arasından.

"Artık tam bir erkek olmuşsun," dedi Lalita. "Evlenecek ve bir sürü torun vereceksin. Aquilino'yu büyük bir güçle sıkıyor, onu geri çekilmek zorunda bırakıyordu. "Ne kadar kibar ve yakışıklı bir çocuk olmuşsun."

"Biliyor musunuz sizi nereye yerleştireceğim?" diye araya girdi Aquilino. "Amelia'nın ailesinin evine. Ben aslında küçük bir otel arıyordum ama, 'Dünyada olmaz,' dediler, 'onlara antrede küçük bir yatak hazırlarız, orada yatarlar,' diye üsteledilerler. Çok iyi insanlardır, onlarla iyi anlaşacaksınız."

"Düğün ne zaman?" diye sordu Lalita. "O gün giymek için yanımda güzel bir elbise getirdim Aquilino. Ama Şişko'nun kendisine bir boyunbağı satın alması gerek. Evdeki çok eskiydi, onu getirmesini istemedim."

"Pazar günü," dedi Aquilino. "Her şey hazır. Kiliseye para yatırıldı ve Amelia'nın ailesinin evinde de küçük bir kutlama düzenlenecek. Yarın, çocukluğumu gömüyorum artık. Ama kardeşlerimden hiç söz etmediniz bana. İyiler mi hepsi?"

"İyiler," dedi Huambachano. "Ama hepsinin aklı fikri Iquitos'a gelmekte. En küçükleri bile kafayı buna takmış. Senin yaptığın gibi, o da kaçacakmış."

Yürüye yürüye iskelenin sonuna vardılar. Aquilino valizi sırtına almış, çantayı da elinde taşıyordu. Huambachano sigarasını içiyor, Lalita ise parkı, evleri, gelip geçen otomobilleri seyrediyordu özlem giderircesine. Ne kadar güzel bir kent, değil mi Şişko? Ne kadar da değişmişti. Onun küçüklüğünde bunların hiçbiri yoktu. Evet, dedi Huambachano, ilk bakışta güzel olduğu belli oluyor. Hiç de etkilenmiş görünmüyordu oysa.

"Sivil muhafızken buraya hiç gelmemiş miydiniz?" diye sordu Aquilino.

"Hayır," dedi Huambachano, "hep taşrada bulundum ben. Sonra da bildiğin gibi, Santa María de Nieva da."

"Amelia'nın ailesi epey uzakta oturuyor," dedi Aquilino. "Oraya yürüyerek gidemeyiz, taksiye bineceğiz."

"Bir gün doğduğum yere gitmek istiyorum," dedi Lalita. "Evim hâlâ duruyor mu acaba Aquilino, ne dersin? Belén'i yeniden görecek olsam, mutlaka ağlarım. Kim bilir, ev belki de hâlâ oradadır. Sapasağlam ayaktadır belki de."

"Ya işin nasıl?" diye sordu Huambachano. "İyi para kazanıyor musun?"

"Şimdilik pek fazla sayılmaz," dedi Aquilino. "Tabakhanenin patronu gelecek yıl ücretimize zam yapacak. Söz verdi bize. Sizin yol paralarınızı veren de o."

"Tabakhane de neyin nesi?" diye sordu Lalita. "Sen fabrikada çalışmıyor muydun?"

"Timsah derilerini tabaklıyoruz orada," dedi Aquilino. "Ayakkabı ve çanta yapılır ondan. Girdiğimde hiçbir şey bilmiyordum, ama şimdi yeni gelenlere işi ben gösteriyorum."

Huambachano ve Aquilino gelip geçen taksilere bağıra çağıra seslenmeye başladılar. Ama hiçbirinin durduğu yoktu.

"Bu kez de su değil, kent yaşamı hasta ediyor beni," dedi Huambachano. "Çoktandır yitirdiğim alışkanlıklardan biri de bu."

"Bildiğim bir şey varsa, o da sizin Santa María de Nieva'dan başka bir yerde yaşayamayacağınızdır," dedi Aquilino. "Şu yeryüzünde sevdiğiniz biricik yer orası."

"Doğru bu söylediğin," dedi Huambachano. "Artık kent yaşamına alışamam. O küçücük toprağımı, sakin yaşamımı her şeye yeğlerim ben. Sivil muhafız örgütünden

ayrıldığımda annene dedim ki, ben Santa María de Nieva' da öleceğim. Ve eninde sonunda olacak olan da bu."

Konserve kutusunu andıran eski bir taka tam önlerinde tıngırdayarak fren yaptı. Her tarafı dökülecekmiş gibi gıcırdayıp duruyordu. Şoför, valizi arabanın tavanına yerleştirdi ve iple bağladı; Lalita ve Huambachano arkaya, Aquilino da şoförün yanına oturdular.

"Bana sorduğun şeyi araştırdım anne," dedi Aquilino. "Hani az sıkıntı da çekmedim doğrusu. Çünkü kimsenin bir şey bildiği yoktu. Beni bir oraya bir buraya gönderip duruyorlardı. Ama sonunda öğrendim."

"Neyi?" diye sordu Lalita. Hâlâ gülümsüyor, kıpır kıpır gözlerini Iquitos'un sokaklarından ayıramıyordu.

"Şu Señor Nieves işini," dedi Aquilino. Nedense, Huambachano'nun birden pencereden dışarı bakacağı tuttu. "Onu geçen yıl serbest bırakmışlar."

"Onca yıldır hapiste miymiş?" diye sordu Lalita hayretle.

"Büyük bir olasılıkla Brezilya'ya gitmiş," dedi Aquilino. "Burada cezaevinden çıkanlar genellikle Manaos'a giderlermiş. Çünkü buralarda iş bulamazlarmış. Eğer söylendiği kadar iyi bir kılavuzsa, orada iş bulmuştur. Yalnız, ırmaktan bunca süre uzak kaldıktan sonra, işini eskisi kadar iyi yapabiliyor mu acaba?"

"İşini unutmuş olacağını sanmam," dedi Lalita. Kendisini yeniden dar ve kalabalık caddelerin, yüksek kaldırımların ve vitrinlerin seyrine kaptırmıştı. "Hiç değilse, sonunda serbest bırakmışlar ya, o bile iyi bir şey."

"Nişanlının adı ne?" diye sordu Huambachano.

"Marin," dedi Aquilino. "Esmer bir kız. O da tabakhanede çalışıyor. Size fotoğrafını göndermiştim, almadınız mı?"

"Geçmişi zerre kadar aklıma getirmeden onca yıl yaşadıktan sonra, şu yaptığına bak," dedi Lalita Aquilino'ya

dönerek. "Yıllar sonra Iquitos'a geliyorum, sen de tam gününü bulup bana Adrián'dan söz ediyorsun."

"Otomobil bile hasta ediyor beni," dedi Huambachano kadının sözünü keserek. "Daha çok yolumuz var mı Aquilino?"

IV

Güneş Grau Kışlası'nın ardından, kum tepelerinin arasından doğmuş bile; ama kentin üstünü hâlâ kalın bir gölge örtüyor. Doktor Zevallos ve Peder García kol kola kumluk bölgeyi geçip kendilerini bekleyen taksiye biniyorlar. Peder García fularına iyice sarınmış, şapkasını gelişigüzel kafasına oturtmuş. Hepsi hepsi bir çift kızarmış gözden ibaret. Etli burnu kalın kaşlarının altından sipsivri çıkmış.

"Kendinizi nasıl hissediyorsunuz?" diye soruyor Doktor Zevallos. Bir yandan da, eliyle pantolonunun kıçındaki tozları silkeliyor.

"Hep başım dönüyor," diye mırıldanıyor Peder García. "Ama yatarsam geçer."

"Bu durumda yatağa giremezsiniz," diyor Doktor Zevallos. "Önce bir şeyler yiyelim. Hem sıcak bir şey içmek size bayağı iyi gelir."

Canının sıkıntısını açığa vuran bir hareket yapıyor Peder García, bu saatte hiçbir yer açık olmaz ki. Ama Doktor Zevallos, bir kez de şoföre danışmak için yaşlı adamın sözünü kesiyor. Angélica Mercedes'in orası da açık olmaz mı? Olabilir patron, o her zaman erken açar. Peder García homurdanıyor, hayır, orası olmaz. Elini kaldırıp, tam Doktor Zevallos'un yüzünün hizasında durdu-

ruyor ve titrete titrete sallıyor, orada olmaz. Eli yeniden titriyor ve cüppesinin kıvrımları arasında kayboluyor.

"Her şeye itiraz etmeyin böyle ikide bir," diyor Doktor Zevallos. "Gideceğimiz yerin şurası ya da burası olması sizi neden böyle ilgilendiriyor? Önemli olan, bu kötü geceden sonra, hiç değilse midemizi biraz ısıtabilmek. Tersini söylemeye kalkmayın, şimdi yatmaya gidecek olsanız, gözünüzü bile yumamazsınız. Bunu siz de biliyorsunuz. Angélica Mercedes'in orada hem bir şeyler yeriz hem de konuşuruz."

Peder García fuların ardından boğuk boğuk soluklanıyor ve arkasına dönüp koltuğa yaslanıyor. Artık direnmiyor da. Taksi, Buenos Aires Mahallesi'ne girip yolun iki yanında sıralanan geniş bahçeli villaların önünden geçiyor. Donuk görünüşlü Anıt'ın çevresini dolaşıp karanlık katedrale doğru ilerliyor. Grau Caddesi'ndeki vitrinlerden bazıları sabahın ilk ışıklarını yansıtıyor. Turist Oteli'nin, önünde bir çöp kamyonu var. Mavi üniformalı insanlar ellerinde çöp tenekeleriyle kamyona doğru gidiyorlar. Şoförün dudaklarının arasında yanık bir sigara var. Gri bir duman ağzından çıkıp arka koltuğa ulaşıyor ve Peder García öksürmeye başlıyor. Doktor Zevallos pencereyi açıyor biraz.

"Domitila Yara'nın cenaze töreninden bu yana Mangachería'ya hiç gitmediniz değil mi?" diye soruyor Doktor Zevallos. Ama sorusuna yanıt alamıyor. Peder García'nın gözleri kapalı ve dudaklarının arasından hırçın bir horultu sızıyor.

"O gece onu az daha öldüreceklerdi, bilmiyor musunuz?" diye soruyor şoför.

"Kes sesini," diye mırıldanıyor Doktor Zevallos. "Seni bir duyarsa öfkeden deliye döner."

"Arpçı'nın öldüğü doğru mu patron?" diye soruyor şoför. "Sizi bunun için mi çağırdılar Yeşil Ev'e?"

Sánchez Cerro Caddesi bir tünel gibi önlerinde uzanıyor. Loş yolda düzenli aralıklarla sıralanmış küçük ağaççıklar var. Yolun sonunda, çatılarla kumluğun iç içe geçtiği ufukta, çember biçiminde bir ışıklı nokta görülüyor. Göz kırparcasına bir yanıp bir sönüyor.

"Bu sabah öldü," diyor Doktor Zevallos. "Yoksa sen, Peder García'nın ve benim hâlâ geceyi Chunga'nın orada geçirecek yaşta olduğumuzu mu düşünüyorsun?"

"Bunun yaşı mı olur patron?" diyor şoför gülerek. "Bizim arkadaşlardan biri oradaki kadınlardan birini Peder García'yı aramaya götürmüştü de. Hani şu Yaban dedikleri kızı. O anlattı bana Arpçi'nın ölmek üzere olduğunu. Amma boktan iş ha, patron."

Doktor Zevallos dalgın dalgın, kireçle badanalanmış duvarlara, tokmaklı kapılara, Solarilerin yeni evine, yeni dikildikleri ilk bakışta belli olan kaldırımlardaki keçiboynuzu ağaçlarına bakıyor. Toprak evleklerin içinde ne kadar da çelimsiz ve ince görünüyorlar. Bu kentte de haberler amma çabuk yayılıyor ha! Yalnız, öğrenmek istediğim bir şey var, diyor şoför ve sesini alçaltıyor: İnsanların anlattıkları gerçek mi patron? Dikiz aynasından Peder García'ya bir göz atıyor. Yani, Peder, Arpçi'nın Yeşil Evi'ni gerçekten yakmış mı? Siz o genelevi görmüş müydünüz patron? Anlatıldığı kadar görkemli, büyük bir yer miydi?

"İşte Piuralılar böyledir," diyor Doktor Zevallos. "Aradan otuz yıl geçtikten sonra bile, gelip gelip aynı hikâyenin üstünde dururlar. Yaşamı zehir ettiler bu zavallı papaza."

"Piuralıları bu kadar kötülemeyin patron," diyor şoför. "Benim memleketim burası."

"Benimki de," diyor Doktor Zevallos. "Zaten konuştuğum falan da yok. Yüksek sesle düşünüyorum yalnızca."

"Ama yine de ateş olmayan yerden duman çıkmaz patron," diye üsteliyor şoför. "Yoksa bunca insan niye bun-

dan söz etsin? Neden hep 'kundakçı, kundakçı,' diye bağırsınlar ona?"

"Ne bileyim ben?" diyor Doktor Zevallos. "Yürekliysen, bunu Peder'e kendin sor."

"Böyle huysuz bir adama mı?" diyor şoför gülerek. "Onu kızdıracağımı bile bile, öyle mi? Ama hiç değilse, eskiden böyle bir genelev olup olmadığını söyleyin bana. Yoksa bunu da mı buradakiler uydurdu?"

Şimdi caddenin yeni yapıları bölümüne giriyorlar: Kısa bir süre sonra, eski yol bu yeni asfaltla birleşecek ve güneyden gelip Sullana, Talara ve Tumbes yönüne giden kamyonlar artık kent içinden geçmek zorunda kalmayacaklar. Buradaki kaldırımlar hem geniş hem de daha alçak. Sokak lambalarının hepsi yeni boyanmış. Bu büyük beton iskelet de Hotel Cristina'dan bile heybetli bir gökdelen olacak belki de.

"Bu modern semt kentin en eski ve en yoksul mahallesinin içine girecek," diyor Doktor Zevallos. "Hiç sanmıyorum ki Mangacheria daha uzun süre ayakta kalabilsin."

"Gallinacera'nın başına gelenler onun da başına gelecek," diyor şoför. "Buldozerler buraya da girecek ve burada da oradaki gibi evler yapılacak. Beyazların oturacağı evler."

"Peki Mangache'ler keçilerini, köpeklerini hangi cehenneme götürecekler, kendileri nereye yerleşecek?" diyor Doktor Zevallos. "Ya, canımız iyi bir *chicha* istediğinde, nereye gidip içeceğiz Piura'da?"

"Mangache'ler çok üzülecek kuşkusuz, patron," diyor şoför. "Arpçı onların tanrısıydı. Sánchez Cerro'dan bile ünlü bir adamdı onlar için. Şimdi onun için de koca koca mumlar yakacaklar. Üfürükçü Domitila'ya yaptıkları gibi, onun için de dua edecekler."

Taksi, caddeyi geride bırakıp burnunu dar bir sokağa sokuyor ve hoplaya zıplaya ilerlemeye başlıyor. Toprak

yolun iki kıyısında yabani bambudan yıkık dökük evler var. Araba arkasında bir toz bulutu bırakıyor; çamurluklara yapışırcasına yaklaşan ve havlayarak peşlerinden koşan sokak köpeklerini çılgına çeviriyor. Mangache'ler haklı patron, gerçekten de, güneş burada Piura'dakinden daha erken doğuyor. Mavimsi bir aydınlık, evlerin kapılarının önüne attıkları hasırların üzerine uzanmış gövdeler, yoğun bir toz bulutu, başlarının üstünde testileriyle bir sokaktan ötekine giden kadınlar, ölgün gözlerle çevreye bakınan uyurgezer sıpalar. Motorun homurtusunu duyunca don gömlek kulübelerden dışarı fırlayan ve günaydın diye bağırarak arabanın arkasından koşan veletler. Ne var, diye soruyor Peder Garcia esneyerek, ne oluyor? Yok bir şey Peder, yasak topraklardayız yalnızca.

"Bizi burada bırak," diyor Doktor Zevallos. "Biraz yürüyeceğiz."

Taksiden iniyorlar ve birbirlerine dayanarak, kol kola, eğimli bir patikaya yöneliyorlar. Kundakçı! diye bağırıp gülüşen çocuklar onlara eşlik ediyor. Doktor Zevallos yerden bir taş alıp onlara atar gibi yapıyor: İt sürüleri sizi. Neyse ki şansımız var, çok bir yolumuz kalmadı.

Angélica Mercedes'in kulübesi ötekilerden biraz daha büyükçe. Tuğladan örülmüş cephesindeki üç küçük bayrakla şirin, sevimli bir hali var. Doktor Zevallos ve Peder Garcia aksıra tıksıra içeri girip kendilerine iki tabure ve kaba saba bir masa seçiyor, oturuyorlar. Yerleri daha yeni yıkamışlar. İçerisi ıslak toprak, kişniş ve maydanoz kokuyor. Öteki masalarda hiç kimse yok. Tezgâhın önü de bomboş. Çocuklar kapının önüne yığılmış, pis ve kirpi gibi kafalarını, incecik kollarını içeri uzatıp bağırıyorlar: Doña Angélica! Doña Angélica! Dişlerini göstere göstere gülüyorlar. Doktor Zevallos düşünceli düşünceli ellerini ovuşturuyor. Esnemekten ağzı bir türlü kapanmayan Peder Garcia ise, gözucuyla kapıya bakıyor. Sonunda

Angélica Mercedes geliyor. Canlı bir görünüşü var. Sabahın bütün tazeliği üstünde. Etekliği taburelere değdikçe dalgalı çizgiler çiziyor. Doktor Zevallos kalkıp kollarını uzatıyor ona doğru. Doktor, bu ne büyük bir zevk benim için. Sizi bu saatte buralarda görmek gerçek bir mucize doğrusu. Aylar var ki görünmüyorsunuz. Sen de günden güne güzelleşiyorsun Angélica. Nasıl beceriyorsun böyle genç kalmayı? Nedir bu işin sırrı? Sonunda el sıkışmayı bırakıyorlar. Angélica, görüyor musun kimi getirdim sana? Tanımıyor musun yoksa onu? Peder Garcia bir şeylerden korkmuşçasına ayaklarından birini ötekinin altına gizliyor, ellerini saklıyor. Ürkütücü bir ses çıkıyor fularının altından ve şapkası bir an havaya zıplar gibi oluyor. Günaydın, diyor kadına. Ah, Meryem Ana'nın işine bak! Bu Peder Garcia değil mi? Angélica Mercedes elini yüreğinin üstüne götürerek, gözleri büyülenmiş gibi eğiliyor. Sizi burada görmek ne büyük mutluluk *padrecito*[1]. Doktor sizi buraya getirmekle bana ne büyük bir iyilik yaptı, bilemezsiniz! Karşısındakini küçümseyen kemikli bir el Angélica Mercedes'e doğru kalkıyor ve o daha öpmeden hızla geri çekiliyor.

"Bize sıcak bir şeyler hazırlayabilir misin anam?" diyor Doktor Zevallos. "Bütün gece uyumadık, bu yüzden ölü gibiyiz."

"Elbette, elbette, hemen." Angélica Mercedes eteğiyle masayı siliyor çarçabuk. "Haşlama etle *piqueo* vereyim mi size? İçecek olarak da küçük bir *clarito*? Ama yok, bunun için daha çok erken, meyve suyuyla sütlü kahve getireyim size. Peki ne oldu da böyle sabaha kadar ayakta kaldınız Doktor? Peder Garcia'yı kötü şeylere mi alıştırıyorsunuz yoksa?"

1. (İsp.) Din adamına sevgi, saygı belirtmek anlamında kullanılan sözcük. (Y.N.)

Fulardan alaycı bir homurtu yükseliyor ve şapka biraz yukarı kalkıyor. Peder García'nın gözleri Angélica Mercedes'in içine işliyor. Kadınsa artık gülümsemiyor, başını büyük bir merakla Doktor Zevallos'a doğru çeviriyor. Doktor elini çenesine dayamış, yüzünde hüzünlü bir ifade var. Nereye gittiniz *doctorcito*? Sesi oldukça kaygılı, masadan birkaç santim uzakta, etekliğinin kenarını kavramış, kımıldamadan duruyor. Chunga'nın oradaydık aslan kadınım. Angélica Mercedes küçük bir çığlık koparıyor. Chunga'nın orada mı? Yüzü birden değişiyor. Chunga'nın orada mı dedin? Elini ağzına götürüyor.

"Evet anam, Anselmo öldü," diyor Doktor Zevallos. "Bu senin için çok kötü bir haber biliyorum. Yalnız senin için değil, hepimiz için kötü bir haber ama, ne yapalım, elden ne gelir, hayat bu."

Don Anselmo mu? diye çırpınıyor Angélica Mercedes. Ağzı yarı açık, başı önünde. *Padrecito* öldü mü? Burun delikleri hızlı hızlı açılıp kapanmaya, yanakları çukurlaşmaya başlıyor. Kapıdaki çocuklar çoktan gitmişler. Başını sallayıp ellerini birbirine vuruyor. Ağlıyor. Öldü mü dedin Doktor?

"Herkes ölecek eninde sonunda," diye bağırıyor Peder García. Elini masaya vuruyor. Fuları açılmış, mosmor ve tıraşsız yüzü ortaya çıkmış. Ağzı titredikçe yüzünün biçimi değişiyor. "Sen, ben, Doktor Zevallos; hepimiz öleceğiz, hepimizin başına gelecek bu. Kimse kaçamaz ölümden."

"Sakin olun azizim," diyor Doktor Zevallos. Eteğinin ucunu gözlerine bastıra bastıra hıçkıran Angélica Mercedes'i kollarının arasına alıyor. "Sen de sakin ol anam. Peder García'nın heyheyleri üstünde, iyisi mi onunla konuşma, hiçbir şey sorma ona. Haydi bize sıcak bir şeyler hazırla ve ağlama."

Angélica Mercedes hıçkırıklarına ara vermeden ba-

şıyla onaylıyor. Yüzünü elleriyle saklayarak uzaklaşıyor. Öteki odada iç geçirdiği ve kendi kendine konuştuğu duyuluyor. Peder García fularını yeniden yukarı çekip boynuna doluyor. Sonra şapkasını çıkarıyor: Dimdik ve kırlaşmış saçları pırıl pırıl parlayan dazlak kafasını ancak yarı yarıya örtebiliyor. Yalnızca şakaklarında birer tutam saç var ve kafası bir sürü kırmızı lekeyle dolu. Elini çenesine dayamış, alnındaki uzun çizgi, kaygısını ortaya koyuyor. Yanakları iki günlük sakalının altında yıpranmış gibi duruyor ve kir içinde. Doktor Zevallos bir sigara yakıyor. Hava iyice aydınlanmış artık. Güneş odayı boydan boya yıkayıp yerdeki bambu dallarını yakamozlandırıyor. Döşeme iyice kurumuş. Mavi ve vızıltılı sinek bulutları içeri dolmuş. Dışarıdaki bağırtılar, havlamalar, melemeler, anırtılar ve günlük yaşama ilişkin öteki gürültüler gitgide artıyor ve Angélica Mercedes öte yanda dua ediyor: "Aziz" sözcüğünü bazen Tanrı'nın, bazen de Meryem Ana'nın başına ekleyerek mırıldanıp duruyor; şaşırdığı falan yok, diyor Doktor, bu erkek gibi karı bilerek yapıyor bunu.

"Ama ne hakla?" diye soruyor Peder García. "Ne hakla Doktor, ha?"

"Ne yapabiliriz ki?" diyor Doktor Zevallos. "Hem belki de bilerek yapmıyordur. Rastgele çıkıyordur laflar ağzından."

"Aptalca bir şey bu," diyor Peder García. "Sizi ve beni durup dururken çağırtmadı herhalde. Bizi üzmek istemiştir mutlaka."

Doktor Zevallos omuz silkiyor. Güneş ışınlarından biri gelip tam alnının ortasına çarpıyor ve yüzünün yarısı pırıl pırıl parlıyor; öteki yarısıysa kurşuni bir gölgeden ibaret. Gözleri dalmış gitmiş bir yerlere.

"Ben çok anlayışsız bir adamım gerçekten," diyor az sonra. "Bunu hiç düşünmemiştim. Ama siz haklısınız ga-

liba. Pekâlâ bizi üzmek istemiş olabilir. Garip bir kadın bu Chunga. Ben, olanlardan haberi yok sanıyordum."

Peder García'ya doğru dönüyor, kurşuni gölge büyüyor, bütün yüzünü kaplıyor. Az önceki sarı ışık şimdi yalnızca bir kulağını ve çenesini yalıyor. Hangi olanlardan? diye soruyor Peder García. Neymiş bilmemesi gereken? Eğilip Doktor Zevallos'a bakıyor.

"Onu benim doğurttuğumu bilmediğini sanıyordum," diyor Doktor Zevallos. Kafasını yerden kaldırınca yüzü yeniden aydınlanıyor. Dazlak kafası gölgeden kurtulup, ışıldıyor. "Bunu ona kim söylemiş olabilir? Anselmo olamaz, bundan eminim. O da Chunga'nın bundan haberi olmadığını sanıyordu."

"Bu dedikoducu memlekette, herkes her şeyi eninde sonunda öğrenir," diyor Peder García. "Aradan otuz yıl geçse bile, ne olup bitmişse, hepsi bilinir."

"Chunga benim muayenehaneme hiç gelmedi," diyor Doktor Zevallos. "Onca şeye karşın beni bir kez olsun çağırtmadı. Ama şimdi yaptı bunu nedense. Eğer beni üzmek istediyse, bunu pekâlâ başardı. Her şeyi bana yeniden yaşattı bir anda."

"Sizin durumunuz ortada," diye homurdanıyor Peder García. Masayla konuşurmuşcasına önüne bakıyor. "Anamın ölümünü gördü, babamınkini de görsün, demiştir. Ama beni neden çağırttı bu erkekten bozma karı?"

"Bu da neyin nesi?" diyor Doktor Zevallos. "Ne oluyor size böyle?"

"Benimle gelin Doktor." Ses, sağ taraftan, holün oradan geliyor. "Çabuk Doktor, çabuk, olduğunuz gibi gelin, yitirecek zamanımız yok."

"Sizi tanımadığımı mı sanıyorsunuz?" diyor Doktor Zevallos. "Çıkın oradan Anselmo. Neden saklanıyorsunuz? Yoksa delirdiniz mi, dostum?"

"Çabuk gelin Doktor." Ses holün loşluğunda kırılı-

yor ve daha yukarılarda yankılanıp duruyor. "Çabuk, n'olur. Ölmek üzere."

Doktor Zevallos lambayı kaldırıp yaşlı adamın yüzünü arıyor, sonunda kapının yanında buluyor onu. Sarhoş değil, öfkeli bir hali de yok; ama korkudan tir tir titriyor. Şiş şiş duran gözkapaklarının altında, gözleri deli gibi dans ediyor. Yüklenip devirmek istercesine sırtını duvara dayamış.

"Karınız mı?" diye soruyor Doktor Zevallos, şaşkın şaşkın. "Karım mı dediniz Anselmo?"

"İkisi de umurumda değil," diyor Peder García elini masaya vurarak. "Ama ben kabul edemem böyle bir şeyi. Çok iğrenç bir şey bu. Ve aradan yüz yıl bile geçse, yine de iğrenç görünecektir bana."

Holün kapısı açılıyor ve adam hortlak görmüş gibi gerileyip lambanın ışığının önünden kaçıyor. Beyazlara sarınmış bir kadın silueti avluda birkaç adım atıyor ve hole girmeden önce bir an duraklıyor: Oğlum, sen misin, kim var orada? Neden eve gelmiyorsunuz? Benim anne, diyor Doktor Zevallos ve lambayı aşağı indiriyor. Anselmo'nun önüne geçip onu gizliyor: Birkaç dakika için çıkmam gerekiyor.

"Beni rıhtımda bekleyin," diye fısıldıyor kaşla göz arasında. "Gidip aletlerimi alayım."

"İçin bu haşlamayı," diyor Angélica Mercedes. Masanın üstüne, üstünde duman tüten iki tabak koyuyor. "Tuzunu attım daha önce, *piqueo*'yu da şimdi getiriyorum."

Artık ağlamıyor, ama her an ağlayacak gibi bir hali var, omuzlarına da siyah bir şal almış. Yeniden mutfağa doğru gidiyor. O kadar zorluk çekiyor ki yürürken, kalçaları sağa sola savruluyor. Doktor Zevallos haşlamasını düşünceli düşünceli kaşıklıyor. Peder García tabağı parmaklarının arasına alıp burnunun hizasına kaldırıyor ve sıcak kokuyu içine çekiyor.

"Onu asla anlayamadım o zaman," diyor Doktor Zevallos, "ve ilk bakışta bana da iğrenç görünmüştü olup bitenler. Ama artık yaşlı bir adamım ve köprülerin altından çok sular aktı, bunu iyice görüyorum artık. Ve hiçbir şey iğrenç gelmiyor bana. O gece orada olmuş olsaydınız, zavallı Anselmo'dan bu kadar nefret etmezdiniz Peder García. İnanın, bu böyle olurdu."

"Tanrı bu iyiliğinizi karşılıksız bırakmayacaktır Doktor," diye ağlıyor yaşlı adam. Bir yandan da koşuyor ve ağaçlara, banklara, rıhtımdaki tahta perdeye tosluyor. "Benden ne isterseniz yapacağım Doktor, bütün paramı vereceğim size, hatta canımı bile."

"Beni etkilemek mi istiyorsunuz," diye homurdanıyor Peder García. Kokusunu içine çektiği tabağın arkasından Doktor Zevallos'a bakıyor. "Şimdi benim de zırlamaya başlamam mı gerekiyor?"

"Aslında bütün bunların zerrece önemi yok," diyor Doktor Zevallos gülümseyerek. "Rüzgâr her şeyi aldı götürdü. Ama Chunguita'nın bir hatası yüzünden olaylar yeniden canlanıverdi belleğimde ve kafamın içinde dönüp duruyorlar. Düşüncemi dağıtmak için söz ediyorum bunlardan, siz bana aldırmayın."

Peder García dilinin ucuyla haşlamanın sıcaklığını yokluyor, üflüyor ve küçük bir yudum alıyor, geğiriyor, homurdanarak özür diliyor, üfleye yudumlaya içmeye devam ediyor. Angélica Mercedes yeniden görünüyor. Elinde bir *pigueo* tabağı ve *lucuma* suyu var. Şal artık kafasını örtüyor. Nasıl Doktor, iyi olmuş mu? Sesinin eski doğallığını koruyabilmek için büyük bir çaba harcıyor. İyi, hem de çok iyi olmuş anam. Yalnız biraz sıcak, onun için bekliyorum. Soğusun da içeceğim. Hem o *piqueo*'nun da ne kadar iştah açıcı bir görünüşü var öyle. Şimdi size kahveyi de ısıtırlar. Eğer başka bir şeye gereksinmeniz olursa, hemen bana seslenin *padrecito*. Doktor

Zevallos tabağın altını şöyle bir dürtüyor parmağının ucuyla. Sonra, tabağın içinde oluşan bulanık çalkantıyı inceliyor uzun uzun. Peder García ise eti küçük parçalara bölüp çiğnemeye başlamış bile. Ama birden duruyor: Herkesin haberi var mıydı peki? Yani günahkârların hepsi orada mıydı? Erkek, kadın kim vardı orada? Ve ağzı açık kalıyor.

"Kızlar bu hikâyeyi ta baştan beri biliyorlardı," diye mırıldanıyor Doktor Zevallos, "bu çok doğal bir şey." Tabağın kenarını sıvazlıyor. "Ama başka hiç kimsenin işin farkında olduğunu sanmıyorum. Arka avluya açılan küçük bir merdiven vardı ve çatı arasına oradan çıkmıştık, salondakiler bizi görmediler. Aşağıda gök gürültüsünü andıran bir şamata vardı. Anselmo kızlara adamları eğlendirmeleri ve olan bitenden kuşkulanmamalarını sağlamaları için buyruk vermiş olmalıydı."

"Bakıyorum orayı bayağı iyi tanıyorsunuz," diyor Peder García, sonra yeniden çiğnemeye koyuluyor. "Bu herhalde oraya ilk gidişiniz değildi."

"Oraya onlarca kez gittim," diyor Doktor Zevallos ve gözleri parlıyor. "Otuz yaşındaydım o zamanlar. Yani gençliğimin baharında aziz dostum."

"Pislik bunlar," diye homurdanıyor Peder García. "Saçmalık hepsi. Ama ağzına çatalı götüren eli aşağı iniyor: Otuz yaşında mı? Ben de o yaşlarda olmalıydım aşağı yukarı."

"Elbette," diyor Doktor Zevallos. "İkimiz de aynı kuşaktanız. Biraz daha yaşlı olmakla birlikte, Anselmo da bizim yaşıtımız sayılırdı."

"O günlerden pek kimse kalmadı," diyor Peder García boğuk bir sesle. "Hepsini toprağa verdik."

Ama Doktor Zevallos onu dinlemiyor. Dudaklarını oynatıyor, gözlerini açıp kapatıyor, tabağı sallayıp duruyor. Neredeyse haşlamanın suyunu masaya dökecek. Na-

sıl aklıma gelirdi ki azizim. Öyle yatağa uzanmış yatarken bile keşfedemedim bunu. Nasıl bilebilirdim ki azizim?

"Kendi kendinize konuşmayı bırakın," diyor Peder Garcia iki lokma arasında. "Unutmayın ki ben de yanınızdayım. Nedir aklınıza bile gelmeyen şey?"

"Bu çocuğun onun karısı olduğu," diyor Doktor Zevallos. "Girdiğimde, yatağın başucunda Parlak Böcek dedikleri iriyarı kızıl saçlı kadın vardı. Bana pek hastaymış gibi görünmedi. Az kalsın işi şakaya vuracaktım ki, bedeninin halini ve kanı gördüm. Bilemezsiniz nasıl korkunç bir görüntüydü aziz dostum; çarşafların üstü, yerler, koca oda büyük bir kan lekesinden ibaretti sanki. İnsan pekâlâ burada birinin boğazlanmış olduğunu düşünebilirdi."

Peder Garcia artık eti parça parça kesmeyi bırakmış; yırtıcı bir hayvan gibi eziyor, çatalını parçaların üstüne saplıyor, tabağın içinde evirip çeviriyor. Sosa bulanmış bir parçayı ağzına kadar götürüyor ama yutamıyor. Kan mı kaybediyordu? Eli, çatalı ve soslu et havada titreyip duruyor. Her yan kan içinde miydi? Ve birden sesi kısılıp, soluğu kesiliyor: Bu çocuğun kanı mı yani? Parlak renkli ince bir salya damarı çenesi boyunca akmaya başlıyor. Aptal herif, rahat bırak kızı, öpmenin sırası mı şimdi, bunaltıyorsun onu, bağırması gerek onun, aptal herif, bağırmasını sağla kızın, hatta gerekirse tokatla. Ama Josefino parmağını dudağına götürüyor: Bağırmak yok, konuklarımız olduğunu görmüyor musun? Kadın konuşulanları duymuyor bile. Yaban, söylenenleri duymadığı gibi, bas bas bağırmaya başlıyor. Josefino mendilini çıkarıp yatağa abanıyor ve kadının dudaklarına bastırıyor mendili. Doña Santos, oralı bile değil. İki esmer kalçayı da ustaca ırgalayarak araştırmayı sürdürüyor. Ve işte yüzünü o zaman gördüm Peder Garcia. Elim ayağım titremeye başladı. Kızın ölmek üzere olduğunu ve benim de

onu kurtarmak için orada bulunduğumu unutuverdim birden. Yaptığım tek şey kızın yüzüne bakıp durmaktı. Evet, evet, ta kendisiydi, Antonia'ydı bu, aman Tanrım. Don Anselmo onu öpmeyi bırakmıştı artık. Yatağın dibine çökmüş, vaatlere başlamıştı yeniden: Bütün paramı veririm, Doktor Zevallos, canımı bile, yeter ki kurtarın onu, kurtarın onu benim için. Ve Josefino korkmaya başlıyor. Ölmedi değil mi Doña Santos? Öldürmeyin onu Doña Santos, n'olur öldürmeyin onu. Kes sesini, diyor kadın, bayıldı yalnızca. Hem böylesi daha iyi, hiç değilse şamata yapmaz ve daha çabuk kurtulur. Al şu bez parçasını da kızın alnını sil. Doktor Zevallos leğeni sertçe uzatıyor ona, daha çok su kaynatsınlar, aptal herif yardım edeceğin yerde zırlayıp duruyorsun. Artık iyice sakinleşmiş, gömleğinin kollarını sıvamış, yakasını açmış. Anselmo leğeni tutamıyor, elinden düşürüyor onu. N'olur Doktor Zevallos, ölmesin o, leğeni yerden alıp dört ayak üstünde emekleyerek kapıya doğru seyirtiyor, ah, Doktor, benim bütün yaşamım o; ve çıkıyor.

"Ah, Tanrı'nın belası şey," diye mırıldanıyor Doktor Zevallos. "Çılgınlık bu Anselmo, ah dostum, nasıl kaptırdın kendini böyle bir şeye, nasıl yaptın bu aptallığı Anselmo!"

"Çantayı verin bana," diyor Doña Santos. "Şimdi ona bir çay veririm, uyanır. Al şunu ve iyice göm. Dikkatli ol da seni kimse görmesin."

"Hiç umut yok muydu?" diye homurdanıyor Peder García et parçalarını ezerek. "O küçük kızı kurtarmanın olanağı yok muydu?" Etleri dişleyip ağzının içinde gezdiriyor.

"Hastanede olsa, belki," diyor Doktor Zevallos. "Ama onu yerinden oynatmak bile olanaksızdı. Öleceğini bile bile ve körlemesine onu ameliyat etmek zorunda kaldım. Chunguita'nın kurtulmuş olması bile bir mucize

aslında. O doğduğunda annesi çoktan ölmüştü."

"Mucizeymiş," diye homurdanıyor Peder García. "Mucizeymiş. Burada her şey mucize. Quirogalar öldürülüp de o küçük kız sağ salim kurtulduğu zaman da yine mucizeden söz edilmişti. Keşke o zaman o da ölmüş olsaydı. Böylesi belki daha iyi olurdu."

"Alanda dolaşırken hiç aklınıza gelmez mi o küçük kızın hali?" diye soruyor Doktor Zevallos. "Ben ne zaman oradan geçecek olsam, onun orada güneşlendiğini görür gibi oluyorum. Ama bu gece Antonia'dan çok Anselmo için üzüldüm."

"O bu üzüntüye, acımaya layık değil," diye homurdanıyor Peder García. "Hiçbir şeye layık değil o. Bütün bu trajedinin tek sorumlusu odur."

"Onun bütün gece nasıl tepindiğini, karısını kurtarmam için nasıl ayaklarımı öptüğünü görmüş olsaydınız, inanın ona siz de acırdınız," diyor Doktor Zevallos. "Hem biliyor musunuz, Angélica Mercedes olmasaydı Chunguita da ölmüş olacaktı. Kızı iyileştirmek için uğraşırken bana o yardım etti."

Bir an bir sessizlik oluyor ve Peder García ağzına yeni bir et parçası daha götürüyor, ama sonra dişlerini gıcırdatıp çatalı yerine bırakıyor. Angélica Mercedes elinde yeni bir meyve suyu sürahisiyle yeniden görünüyor. Bir eliyle de sinekleri kovalıyor.

"Konuştuklarımızı duydun mu anam?" diye soruyor Doktor Zevallos. "Antonia'nın öldüğü geceyi anıyorduk. Bir düş gibiydi sanki, değil mi? Pedere Chunga'yı kurtarırken senin bana nasıl yardım ettiğini anlatıyordum."

Angélica Mercedes ağırbaşlı bir tavırla bakıyor. Şaşırmıyor. Etkilenmiş gibi de bir hali yok. Sanki söylenenleri anlamıyor.

"Ben hiçbir şey anımsamıyorum Doktor," diyor sesini alçaltarak. "Oranın aşçısı bendim, ama hiçbir şey anımsa-

mıyorum. Şimdi bundan söz etmeyelim. Ben sekizdeki ayine gidiyorum, Don Anselmo için dua edeceğim. Huzur içinde yatsın adamcağız. Sonra da gidip cenazesinin başında bekleyeceğim."

"Sen o zamanlar kaç yaşındaydın?" diye soruyor Peder García homurdanarak. "Seni doğru dürüst anımsamıyorum. Anselmo'yu ve öteki yoldan çıkmışları anımsıyorum, ama seni hayır."

"Ben küçük bir çocuktum *padrecito*," diyor Angélica Mercedes. Eli hızlı ve etkili bir sinekliği andırıyor; sineklerden hiçbiri ne *piqueo*'ya ne de meyve suyuna yaklaşamıyor.

"On beş yaşından fazla değildi," diyor Doktor Zevallos. "Ve bu benim anam çok güzeldi. Hepimiz seni gözlerimizle yerdik sanki. Ama Anselmo bize engel olurdu. Durun bakalım, sermaye kızlardan değil o, bakabilirsiniz ama dokunamazsınız. Sanki kendi kızıymışsın gibi üzerine titrerdi senin."

"Kızoğlankızdım ama Peder García bir türlü bana inanmak istemiyordu," diyor Angélica Mercedes. Gözlerinde muzip bir kıvılcım çakıyor, canlanıveriyor gözleri. Ama yüzünde hâlâ ağırbaşlı bir maske var. "Ne zaman günah çıkarmaya gelecek olsam, siz hep, terk et şu şeytanın evini, diye azarlardınız beni. Cehennem'de yanacaksın, derdiniz bana. Anımsıyorsunuz, değil mi Peder?"

"Günah çıkarırken söylenen her şey sır olarak kalır," diye homurdanıyor Peder ve boğazını bir şey tıkar gibi oluyor. "Bu hikâyelerini kendine sakla."

"Şeytanın evi, öyle mi?" diye soruyor Doktor Zevallos. "Don Anselmo'nun şeytan olduğuna hâlâ inanıyor musunuz? Gerçekten kükürt kokuyor muydu, yoksa yobazları korkutmak için mi öyle diyordunuz?"

Angélica Mercedes ve Doktor gülümsüyorlar. Az sonra fuların altından, sert, alışılmadık bir ses yükseliyor,

insanın iliklerini donduran, öksürükle kahkaha kırması bir çınlama bu.

"O zamanlar yalnızca orada, Yeşil Ev'deydi," diyor Peder García gırtlağını temizlemeye çalışarak. "Şimdiyse her yerde bu çatal ayak. O erkek bozması kadının yerinde, sokakta, sinemada. Şimdi bütün Piura şeytanın evi haline geldi."

"Mangachería hariç, *padrecito*," diyor Angélica Mercedes. "Buraya hiçbir zaman giremedi. İzin vermiyoruz girmesine. Ve Azize Domitila da bize bu konu da yardımcı oluyor."

"Henüz azize olmadı," diyor Peder García. "Hem sen bize kahve yapmayacak mıydın?"

"Evet, hazır," diyor Angélica Mercedes. "Şimdi getireceğim."

"En az yirmi yıldır, bütün geceyi ayakta geçirdiğim olmamıştı," diyor Doktor Zevallos. "Ve şimdi de hiç uykum yok."

Angélica Mercedes topuklarının üstünde döner dönmez, sinekler yeniden geliyorlar. Küçük, kara noktalar halinde *pigueo*'nun içine düşüveriyorlar. Kapının önünde yeniden yırtık pırtık giysili çocuklar görünüyor. Bağıra çağıra geçip giden insanlar görülüyor bambuların arasından. Birkaç yaşlı adam karşıdaki kulübenin kapısına çıkmış güneşleniyor, gevezelik ediyorlar.

"Pişmanlık duyuyor muydu bari?" diye soruyor Peder García homurdanarak. "O çocuğun kendi hatası yüzünden öldüğünü anlamış mıydı dersin?"

"Koşa koşa arkamdan çıktı," diyor Doktor Zevallos. "Kumların üstünde yuvarlanıyor, öldürün beni, diye bağırıyordu. Onu kendi evime götürdüm. Bir iğne yaptım ve geri gönderdim. Ben hiçbir şey bilmiyorum, hiçbir şey görmedim, dedim ona. Şimdi gidin haydi. Ama gitmedi, ırmağın kıyısına indi ve çamaşırcı kadını bekledi

orada. Neydi adı? Hani şu Antonia'yı evlat edinen kadın canım?"

"O zaten oldum olası deliydi," diyor Peder García. "Bu yüzden, umarım pişmanlık duymuştur. Tanrı belki onu o zaman bağışlar."

"Pişman olmamışsa bile, o kadar çok acı çekti ki bu onun için yeterli bir ceza sayılır," diyor Doktor Zevallos. "Bütün bunların üstüne, yine de ceza çekmesi gerekir mi, bilmek isterim doğrusu. Ya Antonia onun kurbanı değil de suç ortağı idiyse? Ya o da Arpçı'ya âşık olduysa?"

"Saçmalamayın," diye homurdanıyor Peder García. "Neredeyse bunadığınızı düşünmeye başlayacağım."

"Bunu ben de kendi kendime soruyorum zaten," diyor Doktor Zevallos. "Sermaye kızlar Arpçı'nın kızın üstüne titrediğini, onun da bundan pek hoşnut olduğunu söylerlerdi."

"Peki, bu sizce doğal bir şey mi?" diye soruyor Peder García homurdanarak. "Kör bir kızı kaçırıp geneleve kapatmak ve ondan bir çocuk yapmak. Bu iyi bir şey mi sizce? Doğal mı geliyor size bütün bunlar? Belki de ödüllendirilmesini istersiniz böyle bir davranışın?"

"Bunun doğal bir yanı yok," diyor Doktor Zevallos. "Ama böyle de bağırıp durmayın, biliyorsunuz astımınız var. Ama o kızın neler düşündüğünü de bilemezsiniz ki. Üstelik Antonia neyin iyi neyin kötü olduğunu bilmiyordu ve Anselmo sayesinde tam bir kadın oldu. Ben hep şuna inanmışımdır ki..."

"Susun azizim!" Peder García kocaman elleriyle havada uçuşan sinekleri süpürüyor, onlar da korkup kaçışıyorlar. "Tam bir kadınmış! Rahibeler yarım mı yani? Ve biz papazlar, domuzluklarla uğraşmadığımız için, tam değil miyiz? Bu kadar sapık ve saçma şeyler söylemenize izin veremem."

"Hayaletlerle dövüşüyorsunuz," diyor Doktor Zevallos gülümseyerek. "Size şunu söylemek istiyorum yalnızca; Anselmo onu gerçekten seviyordu ve büyük bir olasılıkla kız da Anselmo'yu. Ben buna inanıyorum."

"Bu konuşma beni rahatsız ediyor," diye homurdanıyor Peder García. "Anlaşmamıza olanak yok. Ayrıca sizinle tartışmak da istemiyorum."

"Bir bu eksikti," diye mırıldanıyor Doktor Zevallos. "Bakın kimler geliyor."

"Bizler Dikkafa'yız, çalışmak nedir bilmeyiz, tek bildiğimiz içmektir, bir de eğlenmek. Bizler Dikkafa'yız ve yemek yemeye geliyoruz. *Caramba*, bakın kim var burada!"

"Çekip gidelim buradan," diye homurdanıyor Peder Garcia. Öfkeli bir hali var. "Bu haydutlarla bir arada olmak istemiyorum."

Ama Leon kardeşler onun ayağa kalkmasına fırsat vermiyorlar. Ellerini çırparak ona doğru atılıyorlar. Peder García, *padrecito*. Yaşlı papazın saçları diken diken olmuş, çukura kaçmış gözlerini sağa sola deviriyor. Çevresinde zıplayıp duruyorlar. Bugün Piura'ya kum değil, kar yağdı. Elini sıkmaya çalışıyorlar. Gerçek bir mucize bu. Şaplaklıyorlar onu. Onun kendilerini ziyaret etmesi Mangache'ler için tam bir bayramdır. Üstlerinde uzun fanilalar var. Ayaklarında çorap, ayakkabılarında bağcık yok. Ter kokuyorlar. Peder García ise kafasına özenle geçirdiği şapkasının ve fularının altında tam siper. Hiç kımıldamıyor. Gözlerini, sineklerin yeniden saldırıya geçtiği *piqueo* tabağına dikmiş.

"Ona saygısızlık etmenize izin veremem," diyor Doktor Zevallos. "Çenenizi tutun bakalım çocuklar. Gördüğünüz gibi üzerinde cüppe taşıyor ve saçları da bembeyaz."

"Ama ona saygısızlık yapan kim ki Doktor?" diyor Maymun. "İnanın onu burada gördüğümüze çok sevindik. Yalnızca elimizi sıkmasını istiyoruz."

"Şimdiye dek hiçbir Mangache'nin görgü kurallarını çiğnediği görülmemiştir Doktor," diyor José. "Günaydın Doña Angélica. Kutlamalıyız bu olayı. Bize içecek bir şeyler getirin de Peder García ile birlikte kadeh tokuşturalım. Barış yapacağız onunla."

Angélica Mercedes iki elinde iki fincan kahveyle geri dönüyor. Yüzünde ağırbaşlı bir ifade var.

"Neden bize surat asıyorsunuz Doña Angélica?" diye soruyor Maymun. "Ziyaretimizden hoşlanmadınız mı?"

"İnsanların bu kentte karşılaşabileceği en berbat yaratıklar sizlersiniz," diye homurdanıyor Peder García. "Piura'nın ilk günahısınız siz. Öldürseniz, sizinle birlikte bir şey içmem."

"Kızmayın, Peder García," diyor Maymun. "Niyetimiz sizinle dalga geçmek değil. Mangacheria'ya yeniden gelmenize gerçekten çok sevindik."

"Aşağılık serseriler," diye domurdanıyor Peder García. Sineklere karşı yeniden saldırıya geçiyor. "Benimle böyle konuşma hakkını size kim veriyor, pis herifler?"

"İşte görüyorsunuz Doktor," diyor Maymun. "Kimmiş saygısızlık yapan."

"Pederi rahat bırakın," diyor Angélica Mercedes. "Don Anselmo öldü. Peder ve Doktor yanındaydılar, bütün gece gözlerini yummadılar."

Tasları masanın üstüne koyup mutfağa dönüyor. Silueti dipteki odada kaybolduğunda, salonda küçük kaşıkların tıngırtısından başka ses duyulmaz oluyor. Doktor Zevallos'un kahvesini yudumlarken çıkardığı hışırtının ve Peder García'nın sık soluklarının ortasında kalakalıyorlar. Leónlar aptallaşmış gibi birbirlerine bakıyorlar.

"Gördüğünüz gibi çocuklar," diyor Doktor Zevallos. "Matrak geçmenin sırası değil."

"Don Anselmo ölmüş," diyor José. "Arpçımız ölmüş Maymun. Onu yitirdik."

"Ama o insanların en iyisiydi Doktor," diye mırıldanıyor Maymun. "Büyük bir sanatçıydı. Piura'nın onuruydu o. Herkesten daha sevimliydi. Yüreğim yanıyor Doktor, yüreğim."

"Hepimizin babası gibiydi Doktor," diyor José. "Bolas ve Genç, ölesiye üzgündürler şimdi. Öyle değil mi Maymun? Her ikisi, Arpçı'yla birlikte bir bütün oluşturuyorlardı Doktor. Bilemezsiniz ona ne kadar iyi bakarlardı, Doktor."

"Haberimiz yoktu Peder," diyor Maymun. "Yaptığımız şakalar için sizden özür diliyorum."

"Öyle, birdenbire mi öldü?" diye soruyor José. "Oysa, dün çok iyi görünüyordu. Akşam yemeğini birlikte yedik Doktor. Gülüyor, şakalaşıyordu."

"Peki şimdi nerede, Doktor?" diye soruyor Maymun. "Haydi hepimiz siyah boyunbağı takıp onu görmeye gidelim José."

"Orada," diyor Doktor Zevallos, "orada öldü. Chunga'nın orada."

"Yeşil Ev'de mi öldü?" diye soruyor Maymun. "Arpçı'yı hastaneye dahi götürmediler mi?"

"Bu Mangachería için gerçek bir felaket Doktor," diyor José. "Arpçısız hiçbir şeyin tadı olmayacak."

Üzgün, olanlara bir türlü inanamayarak, başlarını sallıyor, kâh kendi kendilerine, kâh birbirleriyle konuşup duruyorlar. Peder García ise dudaklarını azıcık fularının dışına çıkarmış, kahvesini yudumluyor. Doktor Zevallos kendisininkini çoktan bitirmiş, küçük kaşığıyla oynuyor, parmağının ucunda dengelemeye çalışıyor onu. Leónlar sonunda susuyor ve bitişikteki masaya oturuyorlar. Doktor Zevallos onlara sigara ikram ediyor. Bitkin, suratları asık, sessizce sigaralarını içiyorlar. Az sonra Angélica Mercedes de geliyor yanlarına.

"Demek Lituma bu yüzden gelmedi," diyor May-

mun. "Chunguita'nın yanında kalmak istemiş olmalı."

"Buzdolabı gibi kadın," diyor José. "Hâlâ kayıtsız görünüyor. Ama biliyorum, onun bile içi kan ağlıyordur. Siz öyle düşünmüyor musunuz Doña Angélica? Kan kanı çeker, bilirsiniz."

"O da elbette çok üzülmüştür," diyor Angélica Mercedes. "Ama bunu hiçbir zaman öğrenemeyiz. Her şey bir yana da, acaba iyi bir evlat olabildi mi dersiniz?"

"Neden böyle söylüyorsun anam?" diye soruyor Doktor Zevallos.

"Yani, babasını yanında işçi gibi çalıştırması sizce iyi bir şey miydi?" diye soruyor Angélica Mercedes. "Sizce bu doğru bir davranış mı?"

"Doktor Zevallos her şeyi doğru bulur," diye homurdanıyor Peder García. "Yaşlanınca, bu dünyada hiçbir şeyin kötü olmadığını keşfetti."

"Bunu alay eder gibi söylüyorsunuz," diyor Doktor Zevallos gülümseyerek. "Ama bunda pekâlâ gerçek payı bulunduğunu siz de kabul edin artık."

"Arp çalmasa Don Anselmo çok daha önce ölürdü," diyor Maymun. "Sanatçılar yapıtlarıyla yaşarlar Doña Angélica. Dışarıda çalmaktansa orada çalmasında ne kötülük olabilir ki. Hem Chunguita yaptığı işin karşılığını bayağı iyi ödüyordu."

"Kahvenizi biraz çabuk için dostum," diyor Doktor Zevallos. "Birden uyku bastırdı. Gözlerim kapanıyor neredeyse."

"Eh, Maymun bak, işte bizim yeğen geliyor," diyor José. "Ne kadar üzgün olduğunu görüyor musun?"

Peder Garcia burnunu kahve fincanının içine daldırıyor. Yaban gözlerini iyice boyamış, ama dudaklarına ruj sürmemiş. Ayakkabılarını da eline almış. Önünde eğilip de elini öptüğünde Peder Garcia'nın gırtlağından boğuk bir homurtu yükseliyor. Lituma'nın üstünde gri bir takım

elbise var. Boynunda puanlı yeşil bir boyunbağı, ayağında sarı ayakkabılar var. Üstüne yapışan tozları fırçalıyor. Saçları dağınık, ama pırıl pırıl parlıyor; krem sürmüş besbelli. Yorgun olduğu yüz hatlarından belli oluyor. Ağırbaşlı bir tavırla yaklaşıp Doktor Zevallos'u selamlıyor.

"Onu buraya getireceğiz Doña Angélica," diyor. "Gece de başında bekleyeceğiz. Chunga bunu size bildirmek için beni görevlendirdi."

"Burada mı?" diye soruyor Angélica Mercedes. "Peki neden şimdiki yerinde kalmıyor? Neden zavallının yerini değiştirip duruyorsunuz?"

"Ne yani, genelevde mi yapılacaktı cenaze töreni?" diye homurdanıyor Peder García. "Kafan hiç mi çalışmıyor?"

"Ben evimi vermeye hazırım Peder," diyor Angélica Mercedes. "Ama, ölüyü bir orada, bir burada gezdirmenin günah olduğunu düşündüğüm için sordum. Günah değil mi gerçekten?"

"Sen ne anlarsın günahtan?" diye çıkışıyor Peder García. "Bilmediğin şeylerden söz edip durma."

"Bolas ile Genç tabut almaya gittiler," diyor Lituma. "Mezarlıktaki öteki işleri de onlar görecekler. Gidip Leónların arasına oturuyor. Sonra da onu buraya getireceğiz. Chunga bütün masrafları karşılayacak Doña Angélica; likörleri, çiçekleri, kısaca her şeyi. Sizden yalnızca evinizi ödünç vermenizi istiyor."

"Ben bunu çok uygun buldum," diyor Maymun. "Törenin Mangachería'da yapılması iyi bir şey. O bir Mangache olduğuna göre, cenazesini de kardeşleri kaldırmalı."

"Chunga ayini de sizin yönetmenizi istedi Peder," diyor Lituma. Doğal davranmaya çalışıyor ama sesi usul usul çıkıyor. "Bunu bildirmek için evinize gittik, ama kapıyı açan olmadı. Sizi burada bulmamız büyük bir şans."

Boş tabak yere yuvarlanıyor ve siyah kumaşların savrulduğu bir kasırga esiyor masanın üstünde. Peder García *piqueo* tabağına bir yumruk atıyor. Benimle konuşmak için kimden izin aldın sen? Lituma da kalkıyor karşı taraftan: Kundakçı! Sen benimle nasıl böyle konuşursun. Kundakçı! Peder Garcia kalkmaya çalışıyor ve Doktor Zevallos'un kollarında debelenip duruyor. Pis rezil, çakal herif. Yaban, Lituma'nın ceketini çekiştiriyor, sus artık, küçük çığlıklar atıyor, saygısızlık yapma, bir rahip o, n'olur susturun şunu. Sen Cehennem'de görürsün, diyor Peder García, pis rezil, ödeyeceksin bütün bunları, Cehennem'in ne demek olduğunu biliyor musun sen, rezil herif? Peder García dişlerini dudağına geçirmiş, yüzü kıpkırmızı, kâğıt gibi titriyor. Lituma da Yaban'ı sarsıp duruyor ama kurtulmak olanaksız, kundakçı, hakaret etmiyorum ben ona, rezil falan da demiyorum, kundakçı diyorum yalnızca. Ve sonunda Peder García'nın sesi kısılıyor, şu yanındaki kızdan, karnını doyuran o günahkârdan bile daha kötü bir adamsın, elleri umutsuzca boşluğu dövüyor, bataklık böceği, çakal. Şimdi artık Leónlar da Lituma'yı susturmaya çalışıyorlar. Çenesini kıracağım bu moruğun, dayanamıyorum artık, papaz değil ne olursa olsun, yapacağım bunu, pis kundakçı. Yaban ağlamaya başlıyor. Ve birden, Angélica Mercedes eline bir tabure alıp Lituma'nın önüne dikiliyor: Bir santimetre daha ilerleyecek olursan bunu kafanda kıracağım bilmiş ol. Kapıda, bambu duvarların arkasında, evin her yanında büyük, meraklı, coşkulu bir kalabalık birikmiş. Gözler, darmadağınık saçlar, birbirlerini dürtükleyenler ve mahallenin öteki bölümüne de yayılma eğilimi gösteren bir uğultu. Çocuklardan oluşan cırtlak sesli bir koro: Kundakçı, kundakçı, kundakçı. Çocukların soluğu kesildikçe, arada Dikkafaların, Peder García'nın ve Arpçı'nın adları geçiyor. Peder García, el-

leri havada, öksürüyor şimdi. Öfkeden deliye dönmüş, yüzü bir kor gibi kıpkırmızı, dili dışarıda, ağzından salyalar saçıyor. Boğulurcasına öksürüyor. Doktor Zevallos havaya kalkan elleri tutmaya, Yaban eliyle onu serinletmeye çalışıyor. Angélica Mercedes yaşlı adamın sırtına küçük şaplaklar indiriyor. Lituma ise yaptıklarından utanmış gibi duruyor.

"İnsan böyle durup dururken aşağılanırsa dilini tutabilir mi?" diyor kaygılı bir sesle. "Suç bende değil, siz de gördünüz ki önce o başlattı."

"Ama sen ona saygısız davrandın ve o artık yaşlı bir adam," diyor Maymun. "Bütün gece gözünü bile yummadı üstelik."

"Bunu yapmamalıydın Lituma," diyor José. "Çabuk özür dile dostum, bak adamı ne hale soktun."

"Bağışlayın beni," diye geveliyor Lituma. "N'olur sakinleşin artık Peder. Hem sonra, bu kadar kızacak ne var ki?"

Ama Peder Garcia öksürük nöbetleriyle sarsılıyor sürekli. Yüzü sümük, salya ve gözyaşından görünmüyor. Yaban eteğinin ucuyla adamın yüzünü siliyor. Angélica Mercedes bir bardak su içirmeye çalışıyor ona. Ve Lituma sararıyor. Yalvarırım beni bağışlayın Peder. Sonra birden bağırmaya başlıyor. Daha ne yapayım istiyorsunuz, onun ölümünü isteyecek halim yok ya, lanet olsun, ve elini ısırıyor.

"Korkma," diyor Doktor Zevallos. "Astımı var da ondan öksürüyor böyle. Hem biraz da kum yutmuş olmalı. Şimdi geçer."

Ama Lituma artık sinirlerine hâkim olamıyor. Hem sövüyor, hem de kendisini böyle perişan ediyor, diye bağırıyor. Kendisini Leónların kollarına bırakıp bir yandan ağlıyor, bir yandan da söyleniyor. Suratını asıyor, derken, hıçkırmaktan boğulacak gibi oluyor. Bütün dertlerin beni bulması size garip gelmiyor mu? Sakin ol yeğenim,

seni anlıyoruz. Sonra göğsünü yumrukluyor. Önce soyduk Arpçi'yı, yıkadık, sonra yeniden giydirdik, kim dayanabilirdi böyle bir şeye, ben de insanım ne de olsa. Sakin ol yeğenim, yürekli ol biraz, diyor ötekiler. Lanet olsun, diyor, lanet olsun, yapamıyorum işte. Başını ellerinin arasına alıp taburelerden birine yığılıyor. Peder García hâlâ zorlukla soluk alıyor, ama artık öksürmüyor. Yüzü biraz daha yatışmış görünüyor. Yaban önünde diz çökmüş; *Padrecito*, şimdi biraz daha iyisiniz değil mi? Evet, diye işaret ediyor. Her ne kadar günahkâr bir kadın olsan da sana saygı duyuyorum, diye homurdanıyor, ah zavallı kadın, ama hiçbir işe yaramayan bir adamı, bir katile bakıp beslediğin için yeniden günaha giriyorsun, insan bunu yapmak için aptal olmalı, evet, diyor Yaban, herhalde aptalın biriyim ben, ama artık kızma n'olur, sakinleş artık, işte hepsi geçti gitti.

"Bırak, canının istediği kadar sövsün sana yeğenim," diyor Maymun.

"Tamam, izin veriyorum," diyor Lituma, "tutuyorum kendimi. Sövsün bana, katil desin, işe yaramaz desin, haydi, canınız ne istiyorsa onu söyleyin."

"Kes sesini çakal," diye homurdanıyor Peder García. Eski öfkesi kaybolmuş, neredeyse ilgisiz denebilecek kadar durgun. Eşikte, bambu duvarın ardında bir kahkaha dalgası oluşuyor. "Sus artık çakal."

"Ben hiçbir şey demiyorum ki," diye kızarıyor Lituma. "Ama artık sövmeyin bana, ben de insanım, sevmem böyle şeyleri, kapatın ağzınızı Peder. N'olur Doktor, söyleyin ona da sussun."

"Tamam artık *padrecito*," diye araya giriyor Angélica Mercedes. "Böyle büyük büyük konuşmayın, siz değil miydiniz bütün bunların günah olduğunu söyleyen. Sinirlenmeyin artık. Bir kahve daha içer miydiniz?"

Peder García sararmış mendilini çıkarıyor cebinden,

tamam, haydi ver bir kahve daha; ve gürültüyle sümkürüyor. Doktor Zevallos kirpiklerini kırpıştırıyor, canının sıkıldığı belli, ceketinin yakalarına sıçrayan salyaları silmeye çalışıyor. Yaban elini Peder García'nın alnına götürüp şakaklarındaki kırlaşmış saçları düzeltiyor. Adam engel olmuyor ona, hem öfkeli hem uysal bir hali var.

"Bizim yeğen sizden özür dilemek istiyor Peder," diyor Maymun. "Olan bitenden dolayı çok üzüldüğünü belirtmek istiyor."

"Tanrı bağışlasın onu," diye homurdanıyor Peder García. "Ve kadınları sömürmeyi de bıraksın artık." İyiden iyiye sakin, rahatlamış görünüyor. "Siz de bağışlanmanızı isteyin Tanrı'dan tembel herifler. Bu iki asalağa da mı sen bakıyorsun yoksa?"

"Evet *padrecito*," diyor Yaban. Ve yeni bir kahkaha tufanı kopuyor sokakta.

Doktor Zevallos keyifle dinliyor konuşulanları.

"O kadar açıksözlü bir kadınsın ki, bunu kabul etmemek elde değil," diye homurdanıyor Peder García, mendiliyle burnunu kaşıyor. "Sen gerçekten zavallı bir aptalsın."

"Bunu zaman zaman ben de düşünüyorum," diyor Yaban, Peder García'nın alnında biriken teri silerek. "Üstelik bunu çoğu kez yüzlerine karşı da söylerim, biliyor musunuz?"

Angélica Mercedes yeni kahve fincanıyla çıkageliyor. Yaban, Leónların masasına dönüyor ve eşikte, bambu duvarların arkasında bekleyenler yavaş yavaş dağılıyorlar. Çocuklarsa tozu dumana katarak yeniden görünüyorlar, onların tiz sesleri kaplıyor yeniden ortalığı. Caddeden geçenler bir an *chicheria*'nın önünde durup kafalarını içeri sokuyor, parmaklarıyla Peder García'yı gösteriyorlar. O ise, iki büklüm olmuş, küçük küçük yudumlar alıyor kahvesinden. Angélica Mercedes, Dikkafalar ve Yaban kafa kafaya vermiş, alçak sesle yemeklerden,

içkilerden söz ediyorlar. Akşama kaç kişinin geleceğini hesaplamaya çalışıyorlar. Bir sürü ad, bir sürü rakam sayıyor, fiyatları tartışıyorlar.

"Kahvenizi bitirdiniz mi?" diye soruyor Doktor Zevallos. "Bugünlük bu kadar dert yeter, gidip yatalım artık."

Hiç yanıt yok: Peder García uyumuş bile. Başını göğsüne yatırmış, sakin sakin horluyor. Fularının ucu kahve fincanının içine girmiş.

"Uyumuş," diyor Doktor Zevallos. "Uyandırmasam mı acaba?"

"İster misiniz ona öteki odada bir yatak hazırlayayım?" diye soruyor Angélica Mercedes. "Üstünü iyice örteriz, gürültü de yapmayız."

"Hayır, hayır," diyor Doktor Zevallos, "en iyisi, onu uyandırmak. Ben onu götürürüm. Ona sorarsanız, dediklerinden asla geri dönmez, ama ben onu tanırım. Anselmo'nun ölümü çok kötü sarstı."

"Aslında bu olaya sevinmesi gerekirdi," diye mırıldanıyor Maymun üzüntülü bir ses tonuyla. "Anselmo'yu ne zaman sokakta görecek olsa, adama söver dururdu. Nefret ederdi ondan."

"Ve Arpçı ona hiç yanıt vermezdi," diyor José. "Görmezden gelir, karşı kaldırıma geçerdi."

"Hiç de nefret etmezdi ondan," diyor Doktor Zevallos. "En azından bu son yıllarda. Ama bu onda kötü bir alışkanlık haline gelmişti."

"Aslında tam tersi olması gerekirdi," diyor Maymun. "Asıl nefret etmesi gereken Don Anselmo'ydu."

"Böyle söyleme," diyor Yaban, "günahtır. Rahipler Tanrı'nın elçileridir, onlardan nefret edilmez."

"Evini yaktırdığı doğruysa, Arpçı'nın değeri asıl o zaman daha da artar," diyor Maymun. "Onun ağzından Peder García'yı kötüleyen tek bir söz duymadım, hem de hiçbir zaman."

"Gerçekten evini yakmışlar mıydı Doktor?" diye soruyor Yaban. "Doğru mu bu Don Anselmo'ya yapılanlar?"

"Sana bu hikâyeyi yüz kere anlatmadım mı?" diyor Lituma. "Neden bunu hâlâ Doktor'a soruyorsun?"

"Çünkü sen bana hep aynı şeyi anlatıp duruyorsun," diyor Yaban. "Ona soruyorum, çünkü bu işin gerçekte nasıl olup bittiğini çok öğrenmek istiyorum."

"Sus bakalım," diyor Lituma, "erkekler konuşurken onları rahat bırak."

"Arpçı'yı ben de severdim," diyor Yaban. "Seninle olduğundan çok daha fazla ortak yanım vardı onunla. Tevekkeli değil, onunla hemşeriydik!"

"Hemşeri mi?" diye soruyor Doktor Zevallos iki esneme arasında.

"Elbette küçüğüm," derdi Don Anselmo. "Santa María de Nievalı değilim, hatta o kasabanın nerede olduğunu bile bilmem, ama ben de senin gibiyim."

"Gerçekten mi Don Anselmo?" derdi Yaban. "Siz de mi orada doğdunuz? Bütün o ağaçları ve kuşlarıyla orman ne kadar güzel bir yerdir değil mi? Doğru değil mi oradakilerin çok iyi insanlar olduğu?"

"İnsanlar her yerde aynıdır," dedi Arpçı. "Ama ormanın güzelliği konusunda söylediklerin çok doğru küçüğüm. Renginin dışında oralarla ilgili her şeyi çoktan unuttum. Arpımı da bu yüzden yeşile boyattım zaten."

"Buralarda herkes beni hor görüyor Don Anselmo," derdi Yaban. "Sanki aşağılar gibi, beni hep 'Yaban' diye çağırıyorlar."

"Bunu o kadar kötüye yorma küçüğüm," derdi Don Anselmo. "Şunu bil ki, onları etkilemeyi başardığın için böyle davranıyorlar sana. Bana gelince, beni Yaban diye çağırsalar hiç mi hiç kızmazdım."

"Tuhaf şey," diyor Doktor Zevallos. Bir yandan esniyor, bir yandan da ensesini kaşıyor. "Ama olmayacak şey de

değil. Çocuklar, gerçekten yeşil miydi Anselmo'nun arpı?"

"Don Anselmo Mangache'ydi," diyor Maymun. "O burada, bu mahallede doğdu ve hiçbir zaman da ayrılmadı buradan. Mangache'lerin en yaşlısının kendisi olduğunu, belki bin kere söylemiştir buralarda."

"Kesinlikle öyleydi," diyor Yaban. "Hem de her seferinde bizzat Bolas'a boyatırdı arpını."

"Anselmo orman adamı ha?" diyor Doktor Zevallos. "Pekâlâ olabilir, neden olmasın. Ama yine de garip."

"Bütün bunları o uyduruyor," diyor Lituma. "Bugüne değin Yaban bize hiç böyle bir şey söylemedi, şimdi de uyduruyor. Neden durdun durdun da şimdi anlatıyorsun bütün bunları?"

"Kimse sormadı da ondan," diyor Yaban. "Sen her zaman söylemez misin, 'kadınlar durup dururken çenelerini açmazlar,' diye?"

"Peki bunu sana neden anlattı ki?" diye soruyor Doktor Zevallos. "Eskiden, doğduğu yeri soracak olsak, hemen lafı değiştirirdi."

"Çünkü ben de ormandan geldim," diyor Yaban. Ve şöyle, gururla bakınıyor çevresine. "Hemşeriydik onunla."

"Sen bizimle dalga geçiyorsun galiba orospu," diyor Lituma.

"Orospu olabilirim," diyor Yaban. "Ama bu, paramı sevmene hiç de engel değil. Söylesene, param da mı orospu?"

Leónlar ve Angélica Mercedes gülümsüyorlar. Lituma'nın kaşları çatılıyor. Doktor Zevallos ise, düşünceli düşünceli ensesini kaşımakla meşgul.

"Beni sinirlendirme sevgilim," diyor Lituma. Yapma bir gülücük yapışıyor dudaklarına. "Tartışılacak gün değil, bugün."

"Asıl sen dikkat et de Yaban sinirlenmesin," diyor Angélica Mercedes. "Seni bir bırakırsa açlıktan geberir

gidersin. Adamın şeceresini kurcalayıp durma artık Dikkafa."

Leónlar da onaylıyor bu sözleri. Hiç de yas havası yok yüzlerinde. İkisi de şen şakrak. Lituma da gülmeye başlıyor sonunda. Bunu bütün içtenliğimle söylüyorum Doña Angélica, istediği zaman çekip gidebilir. Ama bize öyle yapışmış ki, sanki düğüm atmışız gibi. Çünkü Josefino'dan şeytandan korkar gibi korkuyor. Bizi terk eder terk etmez, adam onu öldürüverir.

"Anselmo daha sonra sana hiç ormandan söz etmedi mi?" diye soruyor Doktor Zevallos. "O kadarla mı kaldı anlattıkları küçüğüm?"

"O bir Mangache'ydi Doktor," diye üsteliyor Maymun. "Nasıl olsa öldü ve artık kendisini savunamaz diye uyduruyor şimdi. Onunla hemşeri olduğunu söylüyor ki, insanlar kendisine değer versinler."

"Bir keresinde ona ailesinin orada olup olmadığını sordum," diyor Yaban. "İyi bildin, dedi bana, ama şimdi hepsi çoktan ölmüştür, dedi. Ama başka zaman, aynı soruyu sorduğumda hayır, diye yanıtlıyordu, ben bir Mangache'yim ve öyle öleceğim, diyordu."

"Gördünüz mü Doktor," diyor José. "Ona hemşeri olduklarından yalnızca bir kez söz etmiş, onu da şaka olsun diye söylemiştir. Sonunda gerçeği söylüyorsun yenge."

"Ben senin yengen değilim," diyor Yaban. "Ben bir orospuyum, bir sokak kadınıyım ben."

"Peder García duymasın seni," diyor Doktor Zevallos parmağını dudağına götürerek. "Yoksa yeniden öfkeye kapılır. Ya öteki Dikkafa nerede çocuklar? Neden artık birlikte dolaşmıyorsunuz?"

"Kavga ettik Doktor," diyor Maymun. "Ona Mangacheria'ya ayak basmayı yasak ettik."

"Pis bir herifti Doktor," diyor José. "Pis hergelenin tekiydi. İyice aşağılık bir herif oldu, yoksa bilmiyor muy-

dunuz? Bir keresinde hırsızlıktan hapse bile düştü."

"Ama önceleri birbirinizden ayrılmazdınız," diyor Doktor Zevallos. "Onunla birlikte tüm Piura'nın iflahını kestiniz."

"Bildiğimiz bir şey varsa, o da onun Mangache olmadığıdır," diyor Maymun. "Kötü bir arkadaştı o, Doktor."

"Bir rahip ayarlamak gerek," diyor Angélica Mercedes. "Hem ayini düzenlesin, hem de bütün gece başında beklesin. Dua etsin onun için."

Bunu duyar duymaz, Leónlar ve Lituma aynı anda ciddileşiveriyorlar. Kirpiklerini kırpıştırarak başlarını önlerine eğiyorlar.

"Salezyen bir rahip tanıyorum Doña Angélica," diyor Maymun. "İster misiniz size onu getireyim? Çok sevimli bir adam, üstelik çocuklarla futbol bile oynuyor. Adı da Peder Domenico."

"Futbol oynuyor ama İspanyolca bilmiyor," diye homurdanıyor fuların arkasındaki boğuk ses. "Peder Domenico ha, saçma!"

"Siz daha iyi bilirsiniz Peder," diyor Angélica Mercedes. "Cenaze törenini dört dörtlük düzenlemek için düşünmüştük bunu, anlıyor musunuz? Kimi çağıralım öyleyse?"

Peder García ayağa kalkıp şapkasını düzeltiyor. Doktor Zevallos da ayakta.

"Ben geleceğim," diyor Peder García. Sabırsızlığını yansıtan bir hareket yapıyor. "O erkekten bozma kadın benim gelmemi istemedi mi? Öyleyse, bütün bu tartışmalar da neyin nesi oluyor?"

"Evet *padrecito*," diyor Yaban. "Señora Chunga da sizin gelmenizi isteyecektir."

Peder García'nın iki büklüm karaltısı, ayaklarını yerde sürüye sürüye kapıya doğru uzaklaşıyor. Doktor Zevallos cüzdanını çıkarıyor.

"Bir bu eksikti Doktor," diyor Angélica Mercedes. "Siz benim konuğumdunuz. Peder García'yı buraya getirmekle bana daha büyük bir iyilik yaptınız."

"Sağ olun anam," diyor Doktor Zevallos. "Ama yine de bırakıyorum bu parayı. Tören masrafları için gerekebilir. Akşam ben de geleceğim."

Yaban ve Angélica Mercedes, Doktor'a kapıya kadar eşlik ediyorlar. Peder García'nın elini öpüp yeniden *chicheria*'ya dönüyorlar. Peder García ve Doktor Zevallos kol kola girip toz bulutunun içine dalıyorlar. Odun ve küfe yüklü eşeklerin, uzun tüylü köpeklerin, tiz ve yorulmak bilmeyen sesleriyle kundakçı, kundakçı, kundakçı, diye bağıran çocukların arasından ilerliyorlar. Tepelerinde yakıcı bir güneş var. Peder García öfkelenmiyor bile. Ayaklarını sürüyerek zorlukla yürüyor. Başını göğsüne yatırmış öksürüyor, gırtlağını temizliyor. Düz bir sokağa çıkacakları sırada, önlerinde bir şamatadır kopuyor. Bir sürü erkek ve kadın eski bir taksinin çevresine üşüşüyorlar. İki yaşlı adam kalabalığın arasında kaynamamak için bambudan yapılmış bir duvara yapışmak zorunda kalıyorlar. Hastalıklı ve ayarı bozuk bir klakson sesi çınlayıp duruyor kulaklarında. İnsanlar yıkık dökük evlerden dışarı fırlıyor, arabanın yanına seğirtiyorlar. Kadınlardan birkaçı feryada başlamışlar bile. Ötekilerse parmaklarını haç gibi yapıp, kollarını havaya kaldırıyorlar. Küçük bir çocuk gelip önlerine dikiliyor ama onlara bakmıyor bile. Pırıl pırıl gözlerinde şaşkın, afallamış gibi bir ifade var. Arpçı ölmüş! Doktor Zevallos'un kolunu çekiştiriyor. Onu taksiyle getirmişler; arpı ve her şeyiyle birlikte getirmişler onu. Ve sonra, kocaman kocaman el kol işaretleri yaparak, fırlayıp gidiyor. Sonunda, kalabalık konvoy geçip gidiyor. Peder García ve Doktor Zevallos, küçük ve bitkin adımlarla Sánchez Cerro Caddesi'ne varıyorlar.

"Geçerken sizi alırım," diyor Doktor Zevallos. "Ayine birlikte gideriz. En az sekiz saat uyumaya çalışın, şimdi."

"Biliyorum, biliyorum," diye homurdanıyor Peder García. "Bana ikide bir öğüt vermeyi bırakın."